

**Handlingar
till
Kommun-
styrelsens
sammanträde
3 oktober
2018**

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 110   **Dnr 2018/5**
Delårsrapport juli 2018, inkl. prognos

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att för sin del godkänna Färgelanda kommuns delårsrapport för perioden 2018-01-01 – 2018-07-31 och överlämna den till revisionen för granskning.

Ärendebeskrivning

Kommunen ska upprätta delårsrapport för perioden januari till juli varje år.

Kommunens resultat för perioden uppgår till + 2,6 mnkr, vilket är en avvikelse från budget med + 0,4 mnkr.

Prognosen för helårsresultatet uppgår till 1,2 mnkr, vilket är 6,7 mnkr sämre än budget.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-09-13

Ekonomichefen och sektorscheferna informerar.

Skickas till
Kommunstyrelsen

Justering

UB

B

Utdragsbestyrkande

Kommunledningen
Ekonomiavdelningen
Kristina Olsson
0528-567 107
Kristina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Delårsrapport per juli 2018, innehållande årsprognos

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att för sin del godkänna Färgelanda kommuns delårsrapport för perioden 2018-01-01 – 2018-07-31 och överlämna den till revisionen för granskning.

Ärendebeskrivning

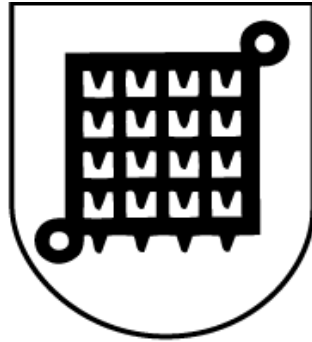
Kommunen ska upprätta delårsrapport för perioden januari till juli varje år.

Kommunens resultat för perioden uppgår till + 2,6 mnkr, vilket är en avvikelse från budget med + 0,4 mnkr.

Prognosen för helårsresultatet uppgår till 1,2 mnkr, vilket är 6,7 mnkr sämre än budget.

Susanne Korduner
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

Delårsrapport

Färgelanda kommun

**Delår jan-
juli 2018**

Innehållsförteckning

Färgelanda kommun.....	3
Kommunstyrelsens ordförande har ordet	4
Kommunchefen har ordet.....	5
Organisationsschema	6
Förvaltningsberättelse	7
Personalredovisning	14
Ekonomisk redovisning	19
Resultaträkning delår	25
Balansräkning delår.....	26
Kassaflödesanalys	27
Notförteckning delår.....	28
Investeringsredovisning.....	33
Kommunfullmäktiges förvaltning.....	35
Kommunstyrelsens förvaltning & kommunkontor	37
Sektor Barn och utbildning	41
Sektor Omsorg	49
Sektor Samhällsutveckling	57
Valbohem AB.....	62
Färgelanda Vatten AB.....	63
Gatersbyn 120 Fastighets AB.....	65
Redovisningsprinciper	66
Begreppsförklaringar	67
Revisionsyttrande	69

Färgelanda kommun

I **Färgelanda kommun** bor numera ca 6600 invånare, koncentrerat till fyra tätorter. Kommunen ligger i södra Dalsland och erbjuder en rik mångfald av möjligheter såsom en vacker natur med glittrande sjöar och orörd vildmark där du kan utöva ett aktivt friluftsliv. Kommunen har kvar spår från en intressant fornhistoria med bl.a. Håvesten vid Ättehögsullen söder om samhället. Inte långt därifrån ligger Färgelandas utmärkta golfbana, Dagsholm.

Näringslivet består, förutom av serviceföretag, till stor del av företag inom tillverkningsindustrin där många entreprenörer verkar som underleverantörer till fordonsindustrin. En av de större privata arbetsgivarna är IAC Group Sweden AB som har en fabriksanläggning i Färgelanda tätort med cirka 400 anställda. I klustret, Livsmedelcenter i Väst finns för närvarande tre företag; Dalsspira Mejeri AB, Västharm AB och Lillesjö Food AB vilka tillsammans har ca 50 anställda.

Kommunstyrelsens ordförande har ordet

Under perioden januari till juli 2018 har mycket fokus lagts på att få fart på arbetet med att utveckla kommunen att bli en attraktiv boendekommun som man gärna flyttar till. Inte då enbart på grund av det strategiska läget. Vi trodde under 2017 att vissa viktiga hörnstenar skulle vara på plats under 2018 men så blev inte fallet. Men äntligen är ombyggnationen av Höjdenskolan igång och även tillbyggnationen av Månvägens förskola. Vi får bra resultat i olika rankingar både vad gäller skola och äldreomsorg. Detta är viktiga parametrar för att bosätta sig i en kommun. Efter väldigt många år är även byggnation av cykelvägen mellan Stigen och Färgelanda i gång, detta gläder nog många av oss. Andra kvartalet 2018 kan vi också glädjas åt en liten ökning i befolkningsunderlaget. Under 2017 minskade invånarantalet mycket på grund av migrationsverkets beslut om flytt av många nyanlända. Totalt sett under mandatperioden är det ändå en rejäl ökning med ca 115 invånare.

Vi har också god hjälp av vårt kommunala bostadsbolag Valbohem med destination Färgelanda kommun i sin marknadsföring.

Vi har också sett en ökning av villabyggnationen i Färgelanda kommun, men tyvärr har inte byggnationen av lägenheter och trygghetsboende kommit i gång vilket är en förutsättning för kommunens utveckling. Träffar har förts med externa byggherrar som visat ett visst intresse för att bygga i Färgelanda. Vårt kommunala bostadsbolag är på tå och kommer förhoppningsvis i gång med byggnation i Färgelanda tätort.

Framför oss har vi en rad utmaningar som till största delen handlar om ekonomi. Hur får vi pengarna att räcka till både den årliga driften och de stora investeringar vi har framför oss? Detta problem delar vi med de flesta kommuner i Sverige.

Vi har också problematiken kring kompetensförsörjningen. I dag finns ett antal bristyrken, lärare, förskolelärare, sjuksköterskor, undersköterskor, liksom viss spetskompetens. Här konkurrerar kommunerna om samma personer och då bjuds gärna över varandra, framför allt vad gäller lön men det handlar också om arbetsmiljö.

Vi har också påbörjat ett stort arbete kring samarbete med andra kommuner. Här fås bra draghjälp av förändringen i lagstiftningen vad gäller köp av tjänster mellan kommuner.

Vad det gäller resultatet per 31 juli följer man budget, en positiv avvikelse gentemot budget med 0,4 miljoner. Mer alarmerande är prognosen för 2018 som visar på en negativ avvikelse om ca 6,6 miljoner gentemot budget. Sektor omsorg visar ett underskott på ca 1 miljon, där en stor del avser hemtjänsten och utökat antal hemtjänsttimmar. Sektor samhällsutveckling visar ett underskott jämfört med budget på 2,2 miljoner vilket till stor del härrör från migrationsverksamheten. Finanserna prognostiserar ett underskott jämfört med budget på 5,3 miljoner på grund av ökade pensionskostnader samt försämrad skatteprognos.

Ulla Börjesson

Kommunstyrelsens ordförande

Kommunchefen har ordet

Den kommunala verksamheten har under början av 2018 sakta men säkert formats in i den omorganisation som genomfördes under 2017. Rutiner och planer har initierats och genomförts och en utmärkt ledningsgrupp bestående av kommunchef, sektorchefer, personalchef, ekonomichef, IT-chef och Valbohems VD har arbetat tillsammans med övergripande kommunala frågor.

Kommunen står inför ekonomiska utmaningar. Verksamheterna visar däremot kvalitetsmässigt goda resultat. Vi står inför spännande år med ombyggnation av skola, eventuella nybyggnationer av trygghetsboenden, invigning av ny förskola och andra stora investeringar gjorda för att anpassa oss efter kommuninvånarnas behov trots att vi behöver krympa kostnaderna. En ekvation som kan vara svår att få ihop.

För att särskilt tillgodose kommunernas behov av kunskapsutveckling inom säkerhetsskydd så har MSB i samverkan med bland andra Försvarshögskolan och Säkerhetspolisen och Sveriges Kommuner och Landsting utvecklat en Säkerhetsskyddskurs för kommuner.

Säkerhetsskyddskursen för kommuner Västra Götaland och Halland genomfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götaland den 19-21 juni där vår säkerhetssamordnare Elisabet Niklasson deltog.

Den 13 juli fick NÄRF (Norra Älvsborgs Läns Räddningstjänstförbund) nästan samtidigt sex larm om bränder i sina medlemskommuner. Den största av dem var i Åntorp strax söder om Färgelanda. Den 16 juli började kommunen sitt arbete med att bistå räddningstjänst och senare hemvärn med mat och dryck. Eftersläkningsarbetet varade knappt en vecka. Ytterligare en skogsbrand härjade i anslutning till Ragnerudssjön, Kroppefjäll, med start den 24 juli. NÄRF begärde snabbt in extraresurser i brandbekämpningen av MSB och två italienska brandplan samt två tyska helikoptrar kom till undsättning och branden kunde mycket snabbt släckas. Även här stöttade kommunen (och fantastisk personal) med mat och dryck under eftersläkningsarbetet. Vid båda bränderna har vi naturligtvis också förmedlat information till allmänheten via hemsida och sociala media.

Över hela länet råder en akut brist på foder till betande djur. Färgelanda kommun erbjöd redan den 11 juli bönder möjligheten att slå en del av kommunens mark och använda som foder. Det rådde totalt grill- och eldningsförbud i hela Västra Götalands län från och med den 25 juli. Den 14 augusti blev det åter tillåtet att grilla på egen tomt.

För övrigt har vi också tillsammans med ledningen för Färgelanda Cup jobbat för ett tryggt och säkert evenemang, den 10-12 augusti. Cuphelgen fick en rivstart - mycket starka vindar gjorde att en del matcher fick flyttas fram, bland annat fick målen säkras upp för att inte flyga iväg.

Näringslivsarbetet har utvecklats genom att samverkan mellan kommun och företagen har stärkts, ett arbete som kommer att intensifieras. Färgelandadagarna och Näringslivsmässan gav kommuninvånarna och näringslivet en möjlighet att mötas under annorlunda former. Evenemang som Bomässa, kommunkalender och Färgelandadagarna är också viktiga för vår gemensamma marknadsföring av kommunen.

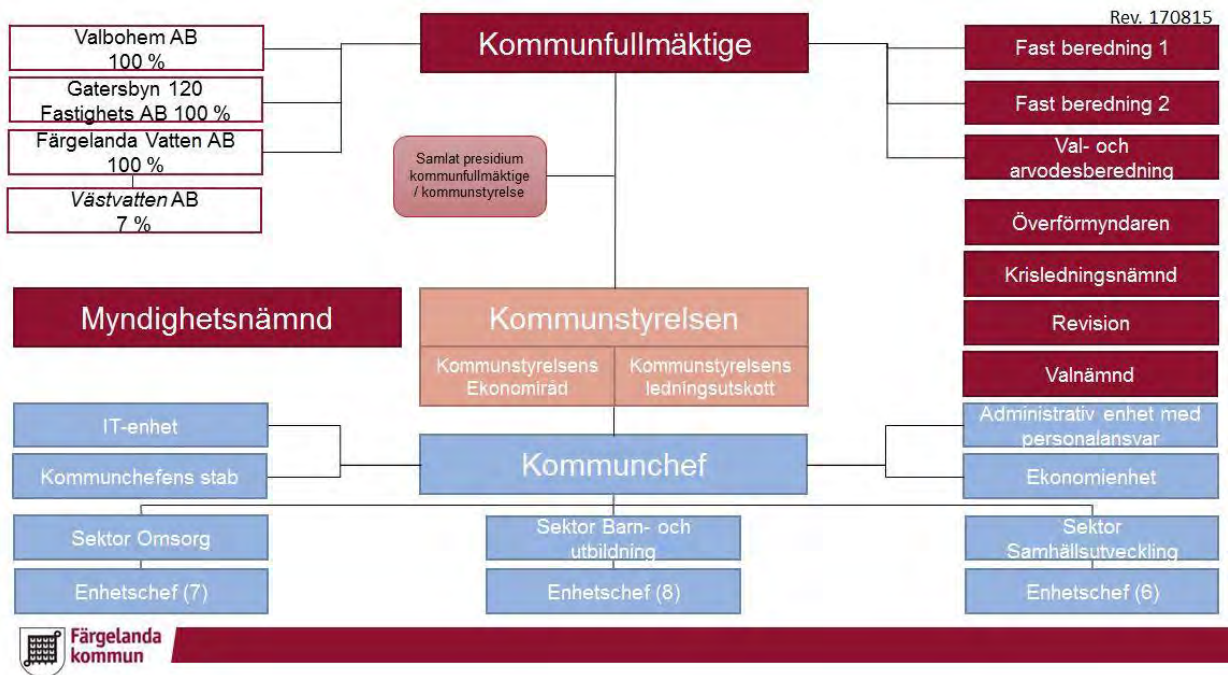
Vi är riktigt duktiga på marknadsföring av Färgelanda kommun i sociala medier och använder även den kanalen till rekryteringsannonser.

Susanne Korduner

Kommunchef

Organisationsschema

Kommunfullmäktige Kommunfullmäktige är kommunens högsta beslutande organ och består av 31 ledamöter, valda av folket i de allmänna valen vart fjärde år. Mandatfördelningen i kommunfullmäktige 2014-2018:

- Socialdemokraterna: 11 mandat
- Centerpartiet: 7 mandat
- Sverigedemokraterna: 5 mandat*
- Moderaterna: 3 mandat
- Liberalerna: 2 mandat
- Kristdemokraterna: 2 mandat
- Vänsterpartiet: 1 mandat

*Sverigedemokraterna har 5 mandat i Kommunfullmäktige. På tre av dessa mandat har det inte kunnat utses en ledamot.

Politikerna är uppdragsgivarna

Det är politikerna i Färgelanda kommunfullmäktige, kommunstyrelse och nämnder som är ytterst ansvariga för den kommunala servicen. De anger inriktningen för kommunens verksamheter, vad som ska prioriteras och genomföras. De styr kommunen genom att sätta upp mål, ge uppdrag och genom att fördela resurser till de olika verksamheterna ur kommunens totala budget.

De kommunanställda är verkställande

Det är de anställda, medarbetare och chefer som ansvarar för att politiska beslut genomförs i det dagliga arbetet. De hanterar frågor om ekonomi, kvalitet, planering och arbetsledning. De anställda ansvarar också för att ta fram underlag för politiska beslut, att följa upp verksamheterna och att återredovisa detta till uppdragsgivarna – politikerna.

Förvaltningsberättelse

Inledning

Kommunens delårsrapport avlämnas av Kommunstyrelsen till Kommunfullmäktige och vänder sig i första hand till kommunfullmäktige och förtroendevalda i kommunen.

Syftet med delårsrapporten är att ge information om verksamhet och ekonomi under årets första sju månader. Den innehåller en förvaltningsberättelse med bland annat avstämning av finansiella mål och mål för verksamheterna, ekonomisk redovisning (innefattande kommunala bolag) samt respektive sektors redovisning av sin verksamhet och ekonomi.

Förhoppningen är att delårsrapporten även ska vara av intresse för kommuninvånare och andra intressenter i omgivningen.

Kommunens vision är **Färgelanda 2030 – Den företagsamma och trygga kommunen för alla, med närhet till natur, sjö och stad**

Kommunen leds av målstyrning. Det innebär att Kommunfullmäktige fastställer de övergripande målen samt ger ekonomiska förutsättningar i form av ramar till sektorerna i kommunens samtliga verksamheter. De övergripande målen bygger på kommunens vision och tanken att sträva efter demokrati, delaktighet och öppenhet. De övergripande målen ska vara vägledande för sektorerna i deras arbete.

I Mål- och resursplanen 2018-2020 beslutades följande prioriterade områden och verksamhetsmål:

Prioriterade områden: Utbildning - Arbetsmarknad - Bostäder

Verksamhetsmål

Utbildning - Arbeta mot 100 procent måluppfyllelse eller behörighet till nationellt program på gymnasiet. Under planperioden skall andelen elever år 9 med fullständiga betyg öka.

Arbetsmarknad - Minst 25 individer ska komma ut i arbete eller utbildning varje år under planperioden.

Kommunens verksamheter skall erbjuda minst 60 praktikplatser varje år under planperioden. Samtliga sektorer skall bidra med minst 20 platser vardera. Av dessa bör minst 5 leda till anställning/utbildning. Varje sektor skall bidra med praktikplatser.

Bostäder - Under planperioden skall minst 50 nya bostäder byggas i Färgelanda kommun. Färgelanda kommun skall öka med minst 100 invånare under planperioden.

I delårsrapporten redovisas måluppfyllelsen för de mål där det är möjligt.

Bolag

I kommunkoncernen ingår kommunens helägda aktiebolag, Valbohem AB, Färgelanda Vatten AB och Gatersbyn 120 Fastighets AB.

Valbohem AB är det kommunala bostadsbolaget i Färgelanda kommun med 616 lägenheter i sitt bestånd. Valbohems vision är att vara den attraktiva hyresvärden som utvecklar framtidens boenden i Färgelanda kommun.

För bolagets projekt "Integration mellan generationsgränserna" beviljades ett stöd på 500 tkr från Boverket för anläggande av fyra lekplatser. Projektet är två-årigt och två lekplatser anläggs under 2018.

En uppgradering av fastighetssystemet med ny hemsida har påbörjats med slutförande i september

2018. Uppgraderingen syftar till ökad service för hyresgäster med bla felanmälan på nätet samt bättre marknadsföring av bolagets bestånd och Färgelanda som destination.

Uppsägning från Migrationsverket av ett större antal lägenheter leder till högre vakansgrad under senare delen av året.

Den kalla och snörika vintern har medfört höjda driftskostnader.

Färgelanda Vatten AB är huvudman för den allmänna vattenförsörjningen och avloppshanteringen i kommunen, vilket omfattar att producera och distribuera vatten av god kvalitet samt rena avloppsvatten och därmed förenliga verksamheter. Bolaget äger samtliga VA-anläggningar i Färgelanda kommun. Tillsammans med kommunen beslutar bolaget om utbyggnader, upprustningar och VA-taxor. Färgelanda Vatten AB har inga anställda utan den dagliga driften sköts av det gemensamma bolaget Västvatten AB, som svarar för driften av VA-anläggningar i Färgelanda, Munkedal, Sotenäs och Uddevalla kommun. Färgelandas ägarandel av Västvatten AB är 7 %.

Projektering för uppgradering och renovering av Färgelandas vattenreservoar pågår. På vattenverken i Vallardalen, Stigen och Högsäter har stänkskyddsdraperier installerats vid lutdosering för att förbättra arbetsmiljön. Ödeborgs reningsverk har fått nya skjutspjällsventiler på inkommande galler och centrifugen har programmerats. Sökandet efter ovidkommande vatten i Stigens spillvattensystem fortskrider. Flödesmätare har använts och fakta är genomgången. Möten med vägföreningar har genomförts för att komma överens om vilka ytor som avvattnas till dagvattensystemet. Fakturering av allmän platsmarkhållare påbörjades 2017-07-01, men ytorna diskuterades då fortfarande. Överenskommelse om debitering av dagvatten är nu klar. Vattenskyddsområden är godkänt av styrelsen och har nu gått vidare till Kommunfullmäktige för beslut. Spillbrunnar är utbytta i Järbo. Färgning för att fastställa dagvattentaxan i Högsäter pågår.

Gatersbyn 120 Fastighets AB är ett vilande bolag, där ingen verksamhet har bedrivits under året.

Kommunen har också minoritetsintressen i Dalslandskommunernas miljö- och energiförbund, Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund, Dalslands Turist AB samt Stiftelsen för Dalsland kanals framtida bestånd. Dessa verksamheter redovisas separat och ingår inte i kommunens delårsrapport.

Befolkning

Färgelanda kommun hade per sista juni i år 6 600 invånare. Det är en ökning med 8 personer sedan årsskiftet. Under årets första kvartal minskade invånarantalet med 14 personer men under andra kvartalet vändes detta till en ökning med 22 personer, vilket således innebär en nettoökning med 8 personer under första halvåret.

Omvärldsanalys

SKL:s Ekonomirapport, maj 2018, visar att trycket på välfärdstjänster förväntas öka kraftigt framöver då antalet yngre och i synnerhet äldre personer ökar snabbt. Samtidigt som antalet personer i arbetsför ålder ökar jämförelsevis svagt. Detta kommer att leda till både finansiella svårigheter och rekryteringsproblem under lång tid framöver. Den första utmaningen i välfärden de kommande åren är att kunna rekrytera personal och den andra utmaningen är finansieringen, menar SKL.

SKL gör också bedömningen att högkonjunkturen mattas av under 2019 och att tillväxten i skatteunderlaget avtar. Det förhållandevis positiva utgångsläget kan förväntas övergå till en betydligt mer bekymmersam situation, vilket också mer tydligt börjar återspeglas i kommunernas och landstingens planer. Det kommer att krävas betydande resurstillskott, men även om ekonomin går ihop kommer det vara svårt att klara kompetensförsörjningen. Enligt SKL:s beräkningar skulle kommunsektorn behöva 60 procent av den totala sysselsättningsökningen i riket fram till 2025, vilket kan förväntas förvärra bristsituationen vi ser redan nu. Välfärden har också stora investeringsbehov.

Inför de utmaningar vi har framför oss kommer det att krävas att kommuner, regioner och landsting bedriver verksamheten på ett helt annat sätt än idag. Utvecklingen pågår redan, men det kommer att krävas mer utveckling och förändring kommande år då förväntningarna på välfärden fortsätter att öka. Olika åtgärder bör vidtas, enligt SKL, främst från kommunernas och landstingens sida, men även från statens. För att lyckas med de omställningar som måste göras krävs; bättre utnyttjande av teknikens möjligheter, ökad samverkan, statlig styrning utifrån lokala behov samt rekryteringsstrategier för välfärdsjobben.

God ekonomisk hushållning

Enligt kommunalagen ska kommunen ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Miniminivån i lagkravet är det så kallade balanskravet, vilket innebär att kostnaderna inte får överstiga intäkterna. För att leva upp till kravet på god ekonomisk hushållning krävs ett positivt resultat, för att också bidra till finansiering av investeringar och framtida pensionsåtaganden.

I god ekonomisk hushållning inryms också att varje generation ska bära kostnaderna för den service den konsumerar samt att bedriva verksamheten på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt.

För Färgelanda kommun innebär god ekonomisk hushållning också att använda befintliga resurser på bästa sätt för att nå fullmäktiges mål samt att hålla det egna kapitalet reellt oförändrat.

Kommunfullmäktige har satt resultatmålet exklusive jämförelsestörande poster till minst 1,5 - 2,5 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag för att uppnå god ekonomisk hushållning.

Resultatet för perioden är 1,1 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag, vilket är lite lägre än resultatmålet. Både likviditets- och soliditetsmålen uppnås. Kommunen klarar således balanskravet och två av tre finansiella mål för perioden. Prognostiserat helårsresultat är 0,3 procent, bedömningen är att både soliditets- och likviditetsmålen kan bli svåra att nå för året. Detta är i stort beroende av i vilken takt investeringar fortlöper under resterande del av året och finansieringen av dessa.

Balanskravet

Kommunallagens balanskrav definieras som att intäkterna ska överstiga kostnaderna för varje år och gäller kommunen, inte koncernen. Balanskravsutredningen i senaste årsredovisning visar att kommunen klarar balanskravet.

Under 2013 beslutades om riktlinjer för att ge möjlighet att reservera och disponera medel i en så kallad resultatutjämningsreserv (RUR). För åren 2010-2012 har 14,5 mnkr avsatts till resultatutjämningsfonden. Inga ytterligare avsättningar till RUR är planerade.

RUR kan användas för att täcka ett negativt balanskravsresultat om det samtidigt råder lågkonjunktur. SKLs bedömning är att 2018 inte kan betraktas som lågkonjunktur, vilket innebär att det inte är möjligt att ta RUR i anspråk under året. (SKL Cirkulär 18:18)

Balanskravsutredning						
Belopp i tkr	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Årets resultat enligt RR	12 943	12 184	123	12 372	22 517	13 344
- Samtliga realisationsvinster	0	0	0	-145	-555	-975
+ Realisationsförluster med undantagsmöjlighet	0	0	0	0	0	0
+ - Synnerliga skäl	0	0	0	0	0	0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	12 943	12 184	123	12 227	21 962	12 369
Reservering av medel till RUR						-14 575
Användning av medel från RUR						
Årets Balanskravsresultat	12 943	12 184	123	12 227	21 962	-2 206

Kommunens resultat

Färgelanda kommun redovisar ett resultat för årets första sju månader på 2 608 tkr. Resultatet är 415 tkr bättre än budgeterat och 6 452 tkr sämre än motsvarande period föregående år. Största delen av avvikelsen jämfört med föregående år beror på att statsbidragen minskat kraftigt. Verksamhetens kostnader har minskat men inte i lika hög omfattning. Periodens resultat motsvarar 1,1 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag. Det finansiella resultatmålet för perioden är således inte uppfyllt.

Prognos

Prognosen visar på en negativ avvikelse gentemot budget på 6 650 tkr. Detta skulle i så fall innebära ett positivt resultat för 2018 på 1 219 tkr, vilket skulle motsvara 0,3 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag.

Sektorernas avvikelser och prognos kommenteras under respektive sektors avsnitt.

Finansverksamheten prognostiserar ett oförändrat underskott, jämfört med aprilprognosen, på 5 300 tkr för helåret. Detta beror på högre pensionskostnader och lägre skatteintäkter än budgeterat.

Beslut om bolagisering av industrifastigheten Livsmedelcenter i Väst har fattats. Det är i dagsläget osäkert om detta kommer att slutföras under innevarande år eller i början av 2019. Hur stort kapitaltillskott som kommer att behövas i detta bolag är oklart i dagsläget och är av dessa anledningar inte inräknat i årsprognosen.

Framtidsutsikter

Kommunen står inför ett antal stora utmaningar. Den allt äldre befolkningen genererar ett ökat vårdbehov vilket kräver mer resurser bland annat i hemtjänsten. Med pensionsavgångar kommer också ett större rekryteringsbehov.

Skolans utmaningar och/eller möjligheter i samband med inflyttning i ny förskola i Högsäter och i Höjdenskolan är både arbetskrävande och positiv.

De senaste årens låga investeringsnivå har medfört ett stort investeringsbehov, inte minst inom digitalisering av våra verksamheter.

Driftsredovisning

Tabell

Belopp i tkr	Kostnad	Intäkt	Netto 201807	Budget 201807	Periodens Avvikelse	Budget helår	Prognos jämfört med budget
Nämnd/Förvaltning/Sektor/Enhet							
<i>Kommunfullmäktige</i>	-1 465	188	-1 277	-2 178	901	-3 645	400
<i>Kommunstyrelse och Stab</i>	-28 711	1 149	-27 562	-26 973	-589	-46 157	400
<i>Sektor Barnomsorg / Utbildning</i>	-109 670	16 808	-92 862	-90 224	-2 638	-158 602	1 000
<i>Sektor Omsorg</i>	-96 043	24 028	-72 015	-70 324	-1 691	-120 556	-950
<i>Sektor Samhällsutveckling</i>	-85 967	55 580	-30 387	-27 263	-3 124	-46 604	-2 200
Summa verksamheten	-321 856	97 753	-224 103	-216 962	-7 141	-375 564	-1 350
Finansiering							
<i>Finansiering</i>	-48 684	46 089	-2 595	-10 086	7 491	-10 704	-3 700
- Arbetsgivaravgifter m.m.	-35 915	0	-35 915	-35 094	-821	-60 161	
- Pensionskostnader	-12 644	0	-12 644	-18 266	5 622	-24 727	-3 700
- Personalomkostnadspåslag (PO)	0	44 639	44 639	46 095	-1 456	79 020	
- Intern ränta	0	1 431	1 431	1 262	169	2 164	
- Övrigt	-125	19	-106	-4 083	3 977	-7 000	
Summa efter finansiering	-370 540	143 842	-226 698	-227 048	350	-386 268	-5 050
Skatteintäkter	0	158 727	158 727	159 089	-362	272 724	
Inkomst-/Kostnadsutjämningsbidrag	-4 452	62 392	57 940	59 196	-1 256	101 479	
Kommunal fastighetsavgift	0	7 596	7 596	6 744	852	11 561	
Regleringsbidrag	0	606	606	-657	1 263	-1 127	
Generella bidrag från staten	0	4 212	4 212	5 133	-921	8 800	-1 600
Finansiella intäkter	0	292	292	408	-116	700	
Finansiella kostnader	-67	0	-67	0	-67	0	
TOTALT	-375 059	377 667	2 608	2 865	-257	7 869	-6 650

Kommunens målarbetare

Måluppfyllelse

Prioriterade områden för nuvarande planperiod: Utbildning - Arbetsmarknad - Bostäder

Utbildning - Kan konstateras att utbildningsmålet inte nåtts för perioden men att de siffror som redovisas är preliminära.

Arbetsmarknad - I dagsläget har vi nio personer som ingår i jobb- och utvecklingsgarantin placerade i AME` s egna verksamheter. (Tio personer står i kö.) Kommunen har 14 anställda på extratjänster och ytterligare fyra kommer att tillsättas under september-oktober. Detta är personer som har gått jobbspåren inom omsorg- och måltid.

Vi har dessutom 15 praktiktjänster fördelade på kommunens verksamheter.

Bostäder - Här har vi inte nått uppnåelsemålet under första halvåret 2018. Dock har vi arbetat med marknadsföring av Färgelanda som boendeort på mässor och dylikt. Vi har när denna rapport skrivs 6600 invånare.

Utbildning

Arbeta mot 100 procent måluppfyllelse eller behörighet till nationellt program på gymnasiet. Under planperioden skall andelen elever år 9 med fullständiga betyg öka.

Meritvärdet år 9 var 206,4 per sista juli i år, motsvarande värde vid årsskiftet var 219,2. 73,4 procent var behöriga till yrkesprogram på gymnasiet per sista juli, vid årsskiftet var motsvarande siffra 91,2 procent.

Alla siffror är preliminära då den nationella statistiken inte är publicerad ännu. 47 elever av 64 gick direkt till nationellt gymnasieprogram om vi undantar de elever som går till IM-språk. Andelen är mindre än föregående år.

Vi kan se en stor minskning av barn och elevantal för samtliga verksamheter. Det beror helt på utflyttning av nyanlända. Vi har inte den officiella statistiken för våra skolor ännu men vi har fortsatt bra resultat. Dessvärre också fortsatt stora skillnader mellan pojkars och flickors resultat. De inlagda resultaten är våra egna uträkningar. De officiella siffrorna kommer senare i höst och kan skilja från våra egna uträkningar.

Arbetsmarknad

Minst 25 individer ska komma ut i arbete eller utbildning varje år under planperioden.

Samarbete med Dalslands folkhögskola

Det är ofta svårt för personer utan gymnasieutbildning att läsa på distans på vuxenutbildningen. Vi har därför ett gott samarbete med Dalslands folkhögskola som erbjuder studiemotiverande kurser samt vi erbjuder i vår tur elever från folkhögskolan att läsa distanskurser på vuxenutbildningen. Samarbetet sker genom DUA-gruppen.

Samarbete mellan Valboskolan 7-9 och Vuxenutbildningen

Eleverna på grundläggande vuxenutbildning är i stort behov av stöd från ämneslärare.

Kommunens verksamheter skall erbjuda minst 60 praktikplatser varje år under planperioden. Samtliga sektorer skall bidra med minst 20 platser vardera. Av dessa bör minst 5 leda till anställning/utbildning. Varje sektor skall bidra med praktikplatser.

Sektor samhällsutveckling har per 180731 tre personer i arbetsträning, i samverkan med Arbetsförmedlingen. Antalet kommer att stiga igen under hösten enligt prognos. I dagsläget har vi

nio personer som ingår i jobb- och utvecklingsgarantin placerade i AMEs egna verksamheter (tio personer står i kö). Kommunen har 14 anställda på extratjänster och ytterligare fyra kommer att tillsättas under september-oktober. Detta är personer som har gått jobbspåren inom omsorg- och måltid. Sektorn har även tagit emot feriearbetare under sommaren 2018. En säsongsanställning i kommunen är avslutad då personen sökt och fått en tillsvidareanställning i ett privat företag.

Vård och omsorgs verksamheter har utsedda handledare på Hävestensgården, Lillågården och i hemtjänsten. Utbildning är genomförd för dessa personer. Sektorns verksamheter har därutöver rapporterat in antal möjliga praktikplatser till AME. Hittills under året 2018 har sektor omsorg tagit emot nio praktikanter i sektor omsorgs verksamheter.

Alla verksamheter inom Barn- och utbildningssektorn erbjuder studenter att praktisera från läroprogram och skolsköterskeutbildningar. Vi har via Arbetsförmedlingen flera språkpraktikanter i flera verksamheter. Studenter på SFI/IM-språk går särskilt pedagogspår i Uddevalla och gör också praktik i vår kommun. Vi har flera extratjänster i barn- och utbildnings verksamheter. Vi har även haft två praktikanter under första halvåret anställda på administrativa enheten.

Bostäder

Under planperioden skall minst 50 nya bostäder byggas i Färgelanda kommun.

Sektor samhällsutveckling har genomfört tre möten med Valbohem avseende att diskutera möjligheter till exploatering på kommunägd mark. Sektorn har planerat och genomfört en byggdiallog med exploatörer i närområdet i syfte av ett ökat bostadsbyggande. Sektor samhällsutveckling har deltagit vid Bomässan samt Färgelanda dagarna och marknadsfört kommunal planberedskap och kommunal mark i syfte att stärka kommunens varumärke. Sektorn har även deltagit i olika nätverk i samma syfte.

Färgelanda kommun skall öka med minst 100 invånare under planperioden.

Vi var 6600 invånare per den sista juni 2018, det är en ökning med åtta personer sedan årsskiftet. Under årets första kvartal minskade invånarantalet med 14 personer men under andra kvartalet vändes detta till en ökning med 22 personer vilket således innebär en nettoökning med åtta personer under första halvåret. Vi deltar aktivt i mässor och marknadsför Färgelanda som boendeort både i tidningar och i sociala medier.

Personalredovisning

Anställda

Förklaring av statistik

Med anställda i detta avsnitt avses antalet tillsvidareanställda och visstidsanställda. Timavlönade är exkluderade.

Antalet är beräknat på ett genomsnitt under perioden jan-juli 2018 och jämförs med samma period tidigare år. Orsaken till att vi redovisar ett genomsnitt är för att ge ett så rättvisande antal som möjligt då antalet anställda kan skifta under perioden, speciellt under semesterperioden.

Statistiken visar antalet anställda och särredovisar därför inte antalet tjänster och anställda. Detta medför att det vid nyanställning av avslutad tjänst redovisas 2 antal för samma tjänst.

Antal anställda

Statistiken nedan visar att vi har minskat totalt antal anställda i kommunen med 19 stycken sedan föregående år. Tio av dessa är uppsägningar på grund av arbetsbrist. Övriga nio beror troligtvis på en minskad personalomsättning under 2018, se avsnitt 6.2, vilket minskar redovisning av dubbelbemanning. Se förklaring ovan.

Antal anställda

Antal	2018	2017	2016
Tillsvidare	439	453	444
Kvinnor	382	390	378
Män	57	63	66
Visstid	76	81	52
Kvinnor	49	54	31
Män	27	27	21
Total	515	534	496
Kvinnor	431	444	409
Män	84	90	87

Med anställda avses antalet tillsvidareanställda och visstidsanställda. Timavlönade är exkluderade. Antalet är beräknat på ett genomsnitt under perioden jan-juli. Viss dubbelbemanning kan förekomma.

Antal anställda per sektor

Sektor	Total	Tillsvidare	Visstid
Barn & Utbildning	198	160	38
Kvinnor	169	140	29
Män	29	20	9
Omsorg	173	158	15
Kvinnor	163	151	12
Män	10	7	3
Samhällsutveckling	118	96	22
Kvinnor	81	73	8
Män	37	23	14
Stab	26	25	1
Kvinnor	18	18	0
Män	8	7	1
Total	515	439	76

Med anställda avses antalet tillsvidareanställda och visstidsanställda. Timavlönade är exkluderade. Antalet är beräknat på ett genomsnitt under jan-juli. Viss dubbelbemanning kan förekomma.

Personalrärlighet

Förklaring statistik

Statistiken är beräknad på externa avslut av tillsvidareanställda under perioden jan-juli. Detta fördelas på genomsnittligt antal tillsvidareanställda under samma period.

Med avslut menas de som har sin sista anställningsdag under beräkningsperioden. Även om statistik finns som visar anställningar som avslutas efter beräkningsperioden räknas dessa inte med. Orsaken till det är att det annars kan bli missvisade siffror då det i efterhand kan tillkomma fler avslut under kommande period.

Personalrärlighet

Åtta procent är den totala personalomsättningen i kommunen under jan-juli 2018. Detta innebär en minskning med två procentenheter i jämförelse med samma period föregående år. Antalet avslut på egen begäran har minskat rejält från 2017, från 45 till 20 avslut. Orsaken till att nyckeltalet inte har minskat mer beror främst på en ökad andel av avslut på grund av arbetsbrist.

Personalavgångar

Under perioden jan-juli 2018 så är det en anställd som på egen begäran har valt att avsluta sin anställning i Staben. Jämfört med föregående år under samma period så har Staben minskat sin personalomsättning med nio procentenheter. Det är dock få anställda i Staben vilket gör att den inte är jämförbar med övriga sektorer.

Barn och Utbildning har i jämförelse med samma period 2017 ökat sin personalomsättning med två procentenheter. Avsluten 2018 består hittills av nio avslut på egen begäran och två ålderspension.

Omsorg har sedan föregående period minskat sin personalomsättning med åtta procentenheter. 2018 års avslut beror hittills på fem avslut på egen begäran och två ålderspension.

Samhällsutveckling har ökat sin personalomsättning med fem procentenheter sedan föregående period. Detta beror främst på arbetsbrist.

Observera att jämförelser inte kan göras med årsredovisningens nyckeltal för personalomsättning.

Sektor	Stab	Barn & utbildning	Omsorg	Samhällsutveckling
Total	4 %	7 %	4 %	18 %

Med personalavgångar menas det totala antalet tillsvidareanställningar som upphört under jan-juli 2018 ställt mot antalet tillsvidareanställda under samma period.

Sysselsättningsgrad

Förklaring av statistik

Tabellerna visar antal anställda med respektive sysselsättningsgrad. Statistiken visar endast tillsvidare- och visstidsanställdas sysselsättningsgrad. Timanställningar är inte medräknade.

Statistiken är beräknad på ett genomsnitt under perioden jan-juli och jämförs med tidigare år under samma period. Orsaken till att det beräknas på ett genomsnittligt antal är för att få en så rättvisande statistik som möjligt då antalet anställningar varierar under perioden.

Sysselsättningsgrad

Tabellen nedan visar att andelen heltidsanställningar i kommunen har ökat med 4 procentenheter.

I jämförelse med andra kommuner i Fyrbodals kommun (Källa: Kolada.se, 2017) så ligger vi på 5 procentenheter över genomsnittet för andelen heltidsanställningar. Läs mer nedan, Sysselsättningsgrad i Sektor Omsorg.

Sysselsättningsgrad

Antal	2018	2017	2016
Heltid	378	366	343
Kvinnor	305	291	267
Män	73	75	76
75 -99%	97	116	113
Kvinnor	91	108	107
Män	6	8	6
<75%	40	52	40
Kvinnor	35	45	35
Män	5	7	5
Andel (%) heltid av totalt antal anställda	73	69	69

Tabellen visar antal anställningar fördelat på sysselsättningsgrad. Beräkningen är baserad på tillsvidare- och visstidsanställda.

Sysselsättningsgrad i Sektor Omsorg

Andelen heltidsanställningar har ökat inom sektor Omsorg med 5 procentenheter sedan föregående år (jan-juli). Orsaken till att det var en högre andel 2016 beror på den omorganisation som genomfördes vid årsskiftet 2016/2017, dessa år kan därför inte jämföras.

Den ökade andelen heltidsanställda är ett förväntat resultat av heltidsprojektet som fortfarande löper på. I jämförelse med andra kommuner i Fyrbodals kommun (Källa: Kolada.se) så har vi en hög andel heltidsanställda inom Sektor Omsorg. Genomsnittet i Fyrbodals kommuner ligger på 39,4 procent. Tilläggs bör att denna procentandel är framtagen under 2017 och att heltidsprojektet är ett nationellt åtagande som pågår i kommunerna.

Sysselsättningsgrad sektor Omsorg

Antal	2018	2017	2016
Heltid	91	89	131
<i>Kvinnor</i>	83	82	167
<i>Män</i>	8	7	24
75 - 99%	67	82	95
<i>Kvinnor</i>	65	79	92
<i>Män</i>	2	3	3
< 75%	15	18	21
<i>Kvinnor</i>	15	18	20
<i>Män</i>	0	0	1
Andel (%) heltid av totalt antal anställda	52	47	53

Tabellen visar antal anställningar fördelat på sysselsättningsgrad. Beräkningen är baserad på tillsvidare- och visstidsanställda.

Löner

2018 års löneöversyn är inte avslutad den 31 juli varför medellön och utfall inte kan redovisas.

Sjukfrånvaro

Förklaring statistik

Tabellen nedan visar hur sjuktalen ser ut i Färgelanda kommun. Med detta menas antal sjukfrånvarotimmar fördelat på antal budgeterade timmar. Statistiken är framtagen för perioden jan-juli 2018 och jämförs med samma period under tidigare år. Timanställda är exkluderade i statistiken.

Sjuktalen mellan åldersgrupper och kön är inte jämförbara då det är en stor skillnad på antal anställda i de olika grupperna.

Sjuktal

Sjuktalen har inte ändrats något nämnvärt sedan föregående period. Korttidsfrånvaron har ökat något sedan 2016. Orsaken kan bero på att det infördes nya rutiner för sjukanmälan under 2016 som sedan kan ha frångåtts något.

Genomsnittet av sjuktal i Fyrbodals kommuner för 2017 låg på 7,1 % (Källa: Kolada.se).

Sjukfrånvaro i förhållande till ordinarie arbetad tid

%	2018	2017	2016
Sjukfrånvaro totalt	6,9	6,8	6,9
<i>Kvinnor</i>	7	6,9	7,4
<i>Män</i>	7	4,3	4,4
varav korttidsfrånvaro	3,1	2,9	2,6
<i>Kvinnor</i>	3,1	2,9	2,7
<i>Män</i>	3,3	3,2	2,5
Sjukfrånvaro			
<i>29 år och yngre</i>	7,1	6,9	6,2
<i>30 -49 år</i>	6,2	5,9	5,3
<i>50 år och äldre</i>	7,4	7	8,4

%	2018	2017	2016
Total	6,9	6,8	6,9

Antal sjuktimmar/budgeterad arbetstid. Statistiken är beräknat på tillsvidare- och visstidsanställda.

Arbetsmiljö

Företagshälsovård

Nedanstående tabell visar hur vi har fördelat insatser från företagshälsovården under jan-juli 2018. I jämförelse med jan-juli 2017 så har inte insatserna ändrats något större. Något mer fokus har under 2018 legat på att förebygga och främja på gruppnivå istället för individnivå, vilket är positivt.

Insatserna på organisationsnivå har bestått av arbetsmiljöutbildning för chefer och skyddsombud med syfte att förebygga. På gruppnivå har det bland annat bestått av hälso- och arbetsmiljöutredningar och genomgång av arbetsplatsens ergonomi.

	Rehabilitera	Förebygga	Främja	Totalt
Organisation		4%		4%
Grupp		17%	6%	23%
Individ	46%	23%	4%	72%
Totalt	46%	44%	10%	100%

Ekonomisk redovisning

Övergripande mål

Enligt kommunallagen ska kommunen ha en god ekonomisk hushållning. Miniminivån i lagkravet är det så kallade balanskravet, vilket innebär att kostnaderna inte får överstiga intäkterna. För att leva upp till kravet på god ekonomisk hushållning krävs ett positivt resultat, för att också bidra till finansiering av investeringar och framtida pensionsåtaganden.

I god ekonomisk hushållning inryms också att varje generation ska bära kostnaderna för den service den konsumerar samt att bedriva verksamheten på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt.

För Färgelanda kommun innebär god ekonomisk hushållning också att använda befintliga resurser på bästa sätt för att nå fullmäktiges mål samt att hålla det egna kapitalet oförändrat.

För att leva upp till detta har kommunen beslutat om tre finansiella mål.

Uppföljning av de verksamhetsmässiga målen för god ekonomisk hushållning återfinns under avsnittet kommunens målarbete.

Finansiella mål

För planperioden 2018-2020 har tre finansiella mål fastställts i budgetarbetet.

- För att klara balanskravet samt uppnå en långsiktigt sund ekonomi ska resultatet uppgå till minst 1,5–2,5 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag.
- För att uppnå en hög betalningsberedskap ska likviditeten överstiga 100 procent.
- För att ha en tillräcklig stabilitet och förmåga att motstå förluster är målsättningen att soliditeten på lång sikt ska uppgå till minst 40 procent.

Årets finansiella mål	Utfall 201807	Budget 2018	Prognos 2018
Resultat, %	1,1	2,0	0,3
Resultat, mnkr	2,6	7,9	1,2
Likviditet, %	118,8	>100	80
Soliditet, %	30,9	40	30

Resultatet för perioden uppgår till 1,1 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag. Resultatmålet är således inte uppfyllt för perioden och förväntas inte heller vara uppfyllt för helåret enligt lämnad prognos.

Likviditeten är fortsatt god och uppgick per sista juli till 118,8 procent. Likviditetsmålet är således uppnått. Kommunen står inför stora investeringar under planperioden. Likviditetsförstärkningen under slutet av 2017 kommer att utgöra del av den finansiering som krävs för dessa investeringar.

Kommunens soliditet uppgår vid periodens slut till 30,9 procent.

I samband med årsbokslutet för 2017 gjordes redovisningsmässiga förändringar. Långa hyreskontrakt med kommunen som hyresgäst ska redovisas i balansräkningen, såsom finansiell leasing enligt RKR 13:2. Detta har påverkat soliditeten. Överskott i verksamheterna slam och renhållning har tidigare redovisats som del av eget kapital. Enligt rekommendation från RKR ska dessa redovisas som kort skuld. Även det har påverkat soliditeten. Soliditeten efter dessa båda förändringar i redovisningen uppgick vid årsskiftet till 30,1 procent. För att kunna göra en rättvisande jämförelse mot det beslutade soliditetsmålet så gjordes då en beräkning av soliditeten även innan dessa redovisningsmässiga förändringar. Soliditeten uppgick då till 46,8 procent. Utifrån kända förutsättningar när soliditetsmålet sattes, så ansågs då målet vara uppfyllt. Utifrån detta resonemang och att soliditeten under året har ökat med 0,8 procentenheter, så kan målet även anses vara uppfyllt per sista juli.

För kommande planperiod, 2019-2021, har beslutats att för att ha en tillräcklig stabilitet och förmåga att motstå förluster är målsättningen att soliditeten på lång sikt ska uppgå till minst 35 procent.

Sannolikt är att kommunen behöver uppta lån i slutet av året för finansiering av investeringar. Likviditets- och soliditetsmålen är svåra att prognostisera, handlar till stor del om hur mycket som kommer att investeras och vad som behöver lånas. Att kunna uppnå både likviditets- och soliditetsmål under året bedöms som svårt. Utifrån ett antal antaganden, bland annat investeringar för ytterligare 40 mnkr under hösten och att lån upptas med 20 mnkr prognostiseras en likviditet på ca 80 % och en soliditet på ca 30 %. Sannolikt behöver prioriteringar göras i investeringsplanen. Arbete fortgår.

Periodens resultat

Målsättning:

Resultatet ska uppgå till minst 1,5 - 2,5 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag. 2018 års resultat budgeterades till 7 869 tkr eller 2,0 procent.

Färgelanda kommun redovisar ett resultat för årets första sju månader på 2 608 tkr. Resultatet är 415 tkr bättre än budgeterat och 6 452 tkr sämre än motsvarande period föregående år. Största delen av avvikelsen jämfört med föregående år beror på att statsbidragen minskat kraftigt. Verksamhetens kostnader har minskat men inte i lika hög omfattning. Periodens resultat motsvarar 1,1 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag. Det finansiella resultatmålet för perioden är således inte uppfyllt.

Prognos

Prognosen visar på en negativ avvikelse gentemot budget på 6 650 tkr. Detta skulle i så fall innebära ett positivt resultat för 2018 på 1 219 tkr, vilket skulle motsvara 0,3 procent av totala skatteintäkter och statsbidrag.

Sektorernas avvikelser och prognos kommenteras under respektive sektors avsnitt. Finansverksamheten prognostiserar ett oförändrat underskott, jämfört med aprilprognosen, på 5 300 tkr för helåret. Detta beror på högre pensionskostnader och lägre skatteintäkter än budgeterat.

Beslut om bolagisering av industrifastigheten Livsmedelcenter i Väst har fattats. Det är i dagsläget osäkert om detta kommer att slutföras under innevarande år eller i början av 2019. Hur stort kapitaltillskott som kommer att behövas i detta bolag är oklart i dagsläget och är av dessa anledningar inte inräknat i årsprognosen.

Nettokostnadsandel (%)

	Bokslut 201707	Bokslut 201807	Budget 2018	Prognos 2018
Verksamheten	93,6	95,9	95,2	96,8
Avskrivningar	2,6	3,1	3,0	3,1
Finansnetto	-0,2	-0,1	-0,2	-0,2
Resultat	4,0	1,1	2,0	0,3

Tabellen visar tydligt att verksamhetens nettokostnadsandel ökat kraftigt och prognosen indikerar på en ännu högre nettokostnadsandel för helåret, vilket resulterar i ett allt svagare resultat. Detta ställer stora krav på fortsatt arbete kring verksamhetsanalyser och effektiviseringsåtgärder.

Skatter och statsbidrag

Utdebiteringen under 2018 uppgår till 22: 26 per skattekrone.

Den prognostiserade budgetavvikelsen för helåret på -1 600 tkr beror på den del av det extra statsbidraget, de så kallade Välvårdsmiljarderna, som utbetalas utifrån flyktingsituationen. Det budgeterades med samma belopp som utbetalades 2017, vilket visade sig vara för högt då flyktingsituationen förändrades.

Finansnetto

Finansnettot är positivt och uppgår för perioden till 211 tkr. Det är en effekt av låga räntor på både likviditet, fordringar och låneskuld. Finansnettot är 191 tkr sämre än budget och 222 tkr sämre än föregående år. Den största delen av avvikelserna beror på utdelning från Kommuninvest som fanns med bland de finansiella intäkterna i delårsbokslutet föregående år, men är ännu inte intäktsförda per juli innevarande år.

Övervägande del av de finansiella intäkterna avser för övrigt borgensavgifter från Färgelanda Vatten AB och Valbohem AB samt ränteintäkter på kundfordringar.

Anläggningstillgångar

Periodens investeringar uppgår till 21 563 tkr, samma period förra året uppgick dessa till 5 433 tkr. Investeringarna för årets första sju månader är 50 procent större än investeringarna för hela 2017 (14 338 tkr). Totalt beslutat investeringsutrymme för planperioden 2018-2020 är 80 000 tkr, exklusive investeringsbehovet i kommunens bolag. I planen för 2018 finns investeringar på 77 812 tkr, dock vet vi att vissa investeringar är fördröjda. Under avsnittet investeringsredovisning redovisas vilka investeringar som utförts under perioden i jämförelse med plan.

De planenliga avskrivningarna av kommunens tillgångar uppgår för perioden till 7 006 tkr, samma period förra året uppgick dessa till 5 879 tkr. Beloppen påverkas dels av när under året investeringsobjekten färdigställs, samt indelning av investeringarna i komponenter. Vissa komponenter har en högre avskrivningstakt än andra, vilket man i de tidigare rekommendationerna inte tog hänsyn till. Alla nya investeringar som berörs av de nya rekommendationerna får därför olika avskrivningstider beroende på komponent.

Ytterligare kommentarer till periodens investeringar återfinns under respektive sektorsavsnitt.

Likviditet

Målsättning:

Likviditeten ska överstiga 100 procent.

För att ha en hög betalningsberedskap ska likviditeten överstiga 100 procent. Per sista juli är likviditeten 118,8 procent. Likviditeten förbättrades avsevärt under slutet av föregående år. Färgelanda Vatten AB återbetalade då revers på 33 mnkr som upprättats i samband med att Färgelanda kommun överlät tillgångarna i kommunens VA-verksamhet till Färgelanda Vatten AB. Migrationsverket gjorde också stora utbetalningar under slutet av 2017. Kommunen står inför stora investeringar under planperioden. I investeringsplanen för 2018 finns investeringar på 77,8 mnkr upptagna, dock vet vi att vissa investeringar är fördröjda. Likviditetsförstärkningen kommer att utgöra del av den finansiering som krävs för dessa investeringar.

Kassaflödesanalysen visar hur de likvida medlen har använts under året. Den är uppdelad i tre olika delar; löpande verksamhet, som består av årets resultat, kortfristiga fordringar, lager och kortfristiga skulder, investeringsverksamhet samt finansieringsverksamhet, som består av långfristiga skulder och långfristiga fordringar.

Den löpande verksamheten har i kommunen genererat ett flöde med inbetalningar på 18,6 mnkr. Investeringsverksamheten har genererat utbetalningar på 21,6 mnkr och finansieringsverksamheten har genererat utbetalningar på 2,4 mnkr. Detta gör att kommunen har ett negativt kassaflöde på 5,4 mnkr per sista juli, kassa och bank har således minskat sedan årsskiftet. Kommunens löpande verksamhet räcker inte längre till att finansiera gjorda investeringar.

Eget kapital

Kommunens egna kapital har ökat med periodens resultat 2 608 tkr och uppgår vid periodens slut till 137 670 tkr.

Av det egna kapitalet avsattes under 2013, 14 575 tkr till en resultatutjämningsreserv. Syftet med en resultatutjämningsreserv är att kunna täcka eventuella balanskravsunderskott som kan uppstå vid en lågkonjunktur.

Koncernen

På grund av ändrad redovisningsperiod har en sammanställd redovisning för kommunkoncernen inte kunnat göras för perioden.

Pensionsskuld och övriga avsättningar

Pensionsskulden består dels av pensioner intjänade före 1998 som redovisas som ansvarsförbindelser och pensioner intjänade från 1998 som redovisas som skuld i balansräkningen.

Ansvarsförbindelsen, dvs. pensionsskulden som ligger utanför balansräkningen, uppgår per sista juli till 152 728 tkr, inklusive löneskatt, enligt prognos från Skandia. Vid förra delårsrapporten uppgick ansvarsförbindelsen inklusive löneskatt till 155 161 tkr, vilket innebär en minskning med 2 433 tkr.

Pensionsavsättningen, inklusive löneskatt, uppgår per sista juli till 6 202 tkr, att jämföras med 3 602 tkr för motsvarande period föregående år. Detta innebär en ökning med 2 600 tkr.

Totala pensionsförpliktelser uppgår vid periodens slut till 158 930 tkr, motsvarande period föregående år uppgick dessa till 158 763 tkr, vilket innebär en ökning med 167 tkr.

Förändringen mellan åren beror främst på avslutade och tillkommande anställningar. Beräkningen bygger på modellen i RIPS17 och är en prognos över skuldens storlek.

Låneskuld

Inga nya lån har upptagits under perioden och kommunen har följt den planerade amorteringen, vilket innebär att 2 362 tkr amorterats under årets första sju månader. Totalt uppgår kommunens låneskuld till 51 800 tkr och den genomsnittliga skuldräntan uppgick per sista juli till 0,0095 procent (-0,0025 procent vid årsskiftet).

Koncernen

Valbohem AB har utnyttjat 151 000 tkr av den beviljade borgensramen på 180 000 tkr.

Kommunen har under året beviljat en höjning av borgensram med 5 000 tkr för Färgelanda Vatten AB till totalt 45 000 tkr. Färgelanda Vatten AB har utnyttjat 39 000 tkr av den beviljade borgensramen.

Soliditet

Målsättning:

Soliditeten ska på lång sikt uppgå till minst 40 procent.

Soliditeten är ett mått på kommunens finansiella handlingsfrihet på längre sikt.

Kommunens soliditet uppgår vid periodens slut till 30,9 procent (30,1 procent vid årsskiftet) och skuldsättningsgraden uppgår därmed till 69,1 procent (69,9 procent vid årsskiftet). Soliditeten har således ökat med 0,8 procentenheter under året.

I samband med årsbokslutet för 2017 gjordes redovisningsmässiga förändringar. Långa hyreskontrakt med kommunen som hyresgäst ska redovisas i balansräkningen, såsom finansiell leasing enligt RKR 13:2. Detta har påverkat soliditeten. Överskott i verksamheterna slam och renhållning har tidigare redovisats som del av eget kapital. Enligt ny rekommendation från RKR ska dessa redovisas som kort skuld. Även det har påverkat soliditeten. Soliditeten efter dessa båda förändringar i redovisningen uppgick vid årsskiftet till 30,1 procent. För att kunna göra en rättvisande jämförelse mot det beslutade soliditetsmålet så gjordes då en beräkning av soliditeten även innan dessa redovisningsmässiga förändringar. Soliditeten uppgick då till 46,8 procent. Utifrån kända förutsättningar när soliditetsmålet sattes, så ansågs då målet vara uppfyllt. Utifrån detta resonemang och att soliditeten under året har ökat, så kan målet även anses vara uppfyllt per sista juli.

För kommande planperiod, 2019-2021, har beslutats att för att ha en tillräcklig stabilitet och förmåga att motstå förluster är målsättningen att soliditeten på lång sikt ska uppgå till minst 35 procent.

Soliditeten inklusive ansvarsförbindelse för pensioner är dock negativ.

Ekonomisk ställning

Kommunens balansomslutning har ökat med 180 183 tkr eller 68 procent sedan föregående delårsbokslut och uppgår vid bokslutsdagen till 446 241 tkr.

Anläggningstillgångar

De materiella anläggningstillgångarna har ökat med 196 393 tkr och uppgår till 345 551 tkr. Största förändringen är att härröra till långa hyreskontrakt med kommunen som hyresgäst som ska redovisas i balansräkningen såsom finansiell leasing enligt RKR 13:2. Det innebär att kontrakten ska redovisas både som tillgång och skuld. Första gången som detta redovisningssätt tillämpades var vid årsbokslutet 2017 och har påverkat tillgångarna med 178 806 tkr jämfört med delårsbokslut 2017. För övrigt har vi en större investeringstakt. Byggnation av förskolan i Högsäter är den största vilket påverkat de materiella anläggningstillgångarna med ca 18 500 tkr.

De finansiella anläggningstillgångarna har minskat med 33 000 tkr. Den revers som tidigare fanns mellan kommunen och Färgelanda Vatten AB har återbetalats under slutet av 2017.

Omsättningstillgångar

Omsättningstillgångarna har ökat med 16 748 tkr och uppgår till 85 484 tkr. Bankmedlen står för den största delen av förändringen, vilket beror på återbetalning av revers med Färgelanda Vatten AB.

Eget kapital

Kommunens egna kapital uppgår till 137 670 tkr. Det egna kapitalet har ökat dels med kommunens resultat och dels minskat med resultat av slam och renhållning. Överskott i verksamheterna slam och renhållning har tidigare redovisats som del av eget kapital. Enligt rekommendation från RKR ska dessa redovisas som kort skuld, vilket gjordes i årsbokslutet 2017.

Avsättningar

Avsättningar till pensioner, inkl. löneskatt, har ökat med 2 600 tkr och uppgår till 6 272 tkr.

Skulder

Långa hyreskontrakt som redovisats såsom finansiell leasing har även ökat skulderna med 178 806 tkr. Skuld till slam och renhållningskollektivet har också påverkat skulderna, efter omföring från eget kapital, med 1 303 tkr. Inga nya lån har upptagits och amortering enligt plan har gjorts.

Resultaträkning delår

Belopp i Tkr	N o t	Bokslut 201707	Bokslut 201807	Budget 201807	Budget 2018	Prognos jämfört med budget
Verksamhetens intäkter	1	72 411	53 264	51 016	86 581	18 400
Verksamhetens kostnader	2	-284 045	-272 926	-271 874	-461 086	-23 050
Avskrivningar	3	-5 879	-7 006	-6 856	-11 753	-400
Verksamhetens nettokostnader		-217 513	-226 668	-227 714	-386 258	-5 050
Skatteintäkter	4	154 440	158 727	159 089	272 724	0
Generella statsbidrag och utjämning	5	71 700	70 338	70 416	120 713	-1 600
Finansiella intäkter	6	533	304	408	700	0
Finansiella kostnader	7	-100	-93	-6	-10	0
Resultat före extraordinära poster		9 060	2 608	2 193	7 869	-6 650
Extraordinära intäkter		0	0	0	0	0
Extraordinära kostnader		0	0	0	0	0
Periodens resultat		9 060	2 608	2 193	7 869	-6 650

Balansräkning delår

Belopp i Tkr	Not	Bokslut 201707	Kommunen	
			Bokslut 201712	Bokslut 201807
TILLGÅNGAR				
Anläggningstillgångar				
Materiella anläggningstillgångar	8 a, 8b, 9a, 9b, 10	149 158	337 381	345 551
Finansiella anläggningstillgångar	11	48 164	15 206	15 206
Summa anläggningstillgångar		197 322	352 587	360 757
Omsättningstillgångar				
Förråd, lager och exploateringsfastigheter				
Fordringar	12	45 869	29 162	23 418
Kassa och bank	13	22 867	67 432	62 066
Summa omsättningstillgångar		68 736	96 594	85 484
SUMMA TILLGÅNGAR		266 058	449 181	446 241
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER				
Eget kapital				
därav periodens resultat		9 060	12 943	2 608
Avsättningar				
Avsättningar pensioner	15	2 899	4 654	4 991
Avsättningar löneskatt		703	1 129	1 211
Övriga avsättningar	16	70	70	70
Summa avsättningar		3 672	5 853	6 272
Skulder				
Långfristiga skulder	17	58 093	229 827	221 077
Kortfristiga skulder	18	71 894	78 439	81 222
Summa skulder		129 987	308 266	302 299
S:A EGET KAPITAL OCH SKULDER		266 058	449 181	446 241
Soliditet, %		49,8 %	30,1 %	30,9 %
Ansvarsförbindelser				
Pensionsförpliktelser per 31 december	19	155 161	151 311	152 728
Borgensförbindelser	20	155 235	190 081	190 081

Kassaflödesanalys

Belopp i Tkr	Not	Kommunen	
		Bokslut 201707	Bokslut 201807
Den löpande verksamheten			
Periodens resultat		9 060	2 608
Justering för av- och nedskrivningar		5 879	7 006
Justering för gjorda avsättningar			419
Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster	21		-77
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		14 939	9 956
Ökning(-)/minskning(+) kortfristiga fordringar		7 533	5 744
Ökning(-)/minskning(+) förråd, lager och exploateringsfastigheter		0	0
Ökning(+)/minskning(-) kortfristiga skulder		-4 151	2 860
Kassaflöde från den löpande verksamheten		18 321	18 560
Investeringsverksamheten			
Investering i materiella anläggningstillgångar		-5 432	-21 563
Bidrag till materiella anläggningstillgångar			
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		1	
Investering i finansiella anläggningstillgångar			
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar			
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-5 431	-21 563
Finansieringsverksamheten			
Nyupptagna lån			
Amortering av skuld		-2 512	-2 363
Ökning av långfristiga fordringar			
Minskning av långfristiga fordringar			
Inlösen av pensionskuldväsättning			
Ökning av långfristig skuld (NÄRF)			
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		-2 512	-2 363
Periodens kassaflöde			
		10 378	-5 366
Likvida medel från årets början		12 489	67 432
Likvida medel från periodens slut		22 867	62 066
Periodens förändring av likvida medel		10 378	-5 366

Notförteckning delår

Belopp i Tkr

	201707	201807
Not 1 Intäkter		
Statsbidrag	46 613	26 986
Övriga bidrag	930	662
Konsumtionsavgifter	4 886	5 794
Huvudavgift (Bo-/vård-/musikskoleavgift/färdtjänst m.m.)	2 606	2 770
Kostersättning	0	0
Avgifter från andra kommuner	0	0
Övriga avgifter	1 732	1 866
Försäljning	5 740	6 981
Hysesintäkter	6 513	6 858
Övriga intäkter	3 391	1 347
Summa	72 411	53 264
Not 2 Kostnader		
Personalkostnader	170 953	166 751
Material	8 557	8 686
Köpta tjänster	27 151	22 661
Entreprenader	53 057	48 196
Övriga kostnader/Bidrag	24 327	26 632
Summa	284 045	272 926
Not 3 Avskrivningar		
Inventarier	1 778	4 837
Fastigheter	4 101	2 169
Summa	5 879	7 006
Not 4 Skatteintäkter		
Kommunalskatt	154 440	158 727
Slutavräkning skattemedel	0	0
Summa	154 440	158 727
Not 5 Generella statsbidrag och utjämning		
Inkomstutjämning	54 728	54 020
Kostnadsutjämning	8 481	8 373
Fastighetsavgift	6 685	7 579
Utjämningsavgift LSS	-3 289	-4 452
Strukturbidrag/Införandebidrag	0	0
Regleringsbidrag/avgift	-38	606
Generella bidrag från staten	5 133	4 212
Summa	71 700	70 338
Not 6 Finansiella intäkter		
Utdelning	297	0
Ränteintäkter	211	266
Räntebidrag	0	0

Belopp i Tkr

Övriga finansiella intäkter	25	38
Summa	533	304
Not 7 Finansiella kostnader		
Räntekostnad lån	57	22
Räntekostnad pensionsskuld	0	0
Övriga finansiella kostnader	43	71
Skatt pga bokslutsdisposition	0	0
Summa	100	93
	201712	201807
Not 8a Mark, byggnader och tekniska anläggningar		
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	342 170	350 900
Ackumulerad avskrivning	-204 598	-217 625
Årets investeringar	8 753	20 559
Utrangering	-22	0
Försäljning	-1	0
Reavinst	0	
Reaförlust	0	
Nedskrivning	0	
Avskrivning	-8 189	
Redovisat värde vid årets slut	138 113	153 834
<i>Avskrivningstider 10 - 50 år</i>		
Not 8b Specifikation mark, byggnader och tekniska anläggningar		
Markreserv	13 248	13 248
Verksamhetsfastigheter	64 904	61 934
Fastigheter för affärsverksamhet	4 483	4 335
Publika fastigheter	10 973	11 064
Fastigheter för annan verksamhet	31 476	30 769
Övriga fastigheter inkl VA-anläggningar	5 361	4 943
Pågående arbeten	7 668	27 541
Exploateringsmark	0	
Summa	138 113	153 834
Not 9a Maskiner och inventarier		
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	57 845	63 281
Ackumulerad avskrivning	-45 690	-51 374
Årets investeringar	5 585	1 004
Utrangering	-149	
Försäljning	0	
Reavinst	0	
Reaförlust		
Nedskrivning	0	
Avskrivning	-3 516	
Redovisat värde vid årets slut	14 075	12 911
Not 9b Specifikation maskiner och inventarier		

Belopp i Tkr

Maskiner	1 229	1 513
Inventarier	12 383	11 001
Bilar och andra transportmedel	33	27
Konst	0	0
Övriga maskiner och inventarier	430	370
Summa	14 075	12 911
Not 10 Finansiell leasing		
Hyreskontrakt med avtalstid överstigande fem år		
Avgifter inom ett år	10 276	10 276
Avgifter senare än ett år men inom fem år	39 154	41 080
Avgifter senare än fem år	135 763	127 450
Summa	185 193	178 806
<i>Fotnot:</i>		
<i>Hyreskontrakt med avtalstid mindre än fem år har klassificerats som operationella, även om de i övrigt uppfyller kriterierna för ett finansiellt avtal.</i>		
<i>Vid årsbokslutet 2017 var det första gången som denna klassificering enl RKR 13.2 tillämpades, varför inga jämförelsetal från fög år finns.</i>		
SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	337 381	345 551
Not 11 Finansiella tillgångar		
Inera AB	42	42
Valbohem AB	7 500	7 500
Färgelanda Vatten AB	2 500	2 500
Gatersbyn 120 Fastighets AB	50	50
Västvatten AB	0	0
Vindenergi Väst AB	15	15
Dalslands Turist AB	253	253
Kommuninvest Ekonomiska förening	1 300	1 300
Ödeborg Folkets Hus	48	48
Kommuninvest Ekonomiska förening	3 498	3 498
Revers Färgelanda Vatten AB	0	0
HBV	0	0
Summa	15 206	15 206
Not 12 Kortfristiga fordringar		
Kundfordringar	5 562	3 944
Förutbetalda kostnader/upplupna intäkter	20 649	16 839
Mervärdesskatt	2 951	2 679
Övriga fordringar hos staten	0	35
Övriga fordringar	0	-79
Kortfristiga placeringar	0	0
Summa	29 162	23 418
Not 13 Kassa och bank		
Handkassa	13	18
Kassa och bank	67 419	62 048
Summa	67 432	62 066

Belopp i Tkr

Not 14 Eget kapital		
Årets resultat	12 943	2 607
Resultatutjämnings reserv	14 575	14 575
Övrigt eget kapital	107 544	120 488
Summa	135 062	137 670
Not 15 Avsatt till pensioner		
Pensioner och liknande förpl	1 142	1 131
Garantipensioner	3 512	3 860
Summa	4 654	4 991
Not 16 Övriga avsättningar		
Framtida underhåll av våtmarker	70	70
Övriga avsättningar	0	0
Summa	70	70
Not 17 Långfristiga skulder		
<i>Långfristiga lån</i>		
Ingående skuld	54 663	49 762
Nya lån	0	0
Amorteringar och lösen av lån	-4 900	-2 362
Utgående skuld	49 763	47 400
<i>Övriga långfristiga skulder</i>		
Norra Älvsborgs räddningsförbund	5 148	5 147
Leasingskulld långa hyreskontrakt	174 916	168 530
Utgående skuld	180 064	173 677
Summa Långfristiga skulder	229 827	221 077
<i>Fotnot:</i>		
<i>Vid årsbokslutet 2017 var det första gången som RKR 13.2 tillämpades på långa hyreskontrakt, varför inga jämförelsetal från fög år finns.</i>		
Not 18 kortfristiga skulder		
Kortfristig del av långfristiga lån	4 900	4 400
Kortfristig del av leasingskulld	10 276	10 276
Skuld till kollektiv slam och renhållning	1 226	1 303
Leverantörsskulder	9 627	11 191
Övriga skulder	5 554	7 086
VA kollektiv	0	0
Löneskatter	4 300	4 605
Mervärdesskatt	173	0
Upplupna löner	1 156	942
Upplupna semesterlöner	11 826	14 377
Upplupna sociala avgifter	9 905	11 077
Upplupna pensionskostnader	8 751	5 442
Upplupna räntekostnader	8	1
Övriga interimsskulder	10 737	10 522

Belopp i Tkr

Summa	78 439	81 222
Not 19 Pensionsförpliktelser		
Ansvarsförbindelse	122 175	123 315
Löneskatt	29 639	29 916
Avgår överskottsfond	-503	-503
Summa	151 311	152 728
Not 20 Borgensförbindelser		
Egna Hem*	81	81
Kommuninvest	190 000	190 000
Summa	190 081	190 081
	201707	201807
Not 21 Kassaflödesanalys		
<i>Justering för ej likviditetspåverkande poster</i>		
Årets resultat för slam och renhållning		77
Kortfristig del av finansiell leasingsskuld		0
Finansiella leasingtillgångar		-6 387
Långfristig del av finansiell leasingsskuld		6 387
Summa		77

Investeringsredovisning

Investeringsbudget 2018 och plan 2018-2020						
	Sektor	BESLUT	Ack Utfall tom 2017	Ack Utfall 201801-201807	PLAN 2018	PLAN 2019
Investeringsutrymme enligt Övergripande Verksamhetsplan 2018-2020					20 000	20 000
Återstående investeringar enligt beslut före 2017						
Infrastruktur o Fastighetsinvesteringar						
Cykelväg Stigen-Färgelanda	SHU	10 200	933		5 200	4 067
Vänstersvängfält	SHU	2 500	705		0	1 795
Bredbandsutbyggnad	IT	9 000	7 075	1 748	1 190	0
Fiber. Norra Färgelanda	IT			735	735	
Förskola Högsäter	SHU	22 500	2 304	16 185	12 000	8 196
Fiberanslutning av vht utanför tätort	IT	1 300	357	109	0	943
Uthyrning Gatersbyn	SHU	9 900	6 191	7	2 023	
Uthyrning Gatersbyn del 2	SHU			27	117	
Delning av lokal	SHU		669	42	0	
Fasad Livsmedelcenter	SHU		386	44	14	
Uthyrning Gatersbyn värmeåtervinning	SHU		326	60	174	
Energieffektiviseringar	SHU	14000	12 162		0	1 338
Bergvärmeanläggning brandstation Färgelanda	SHU				500	
Uppgradering av arbetsstationer 2018	IT	2700	905	119	900	895
Etablering Dyrtorp (Industriplan Högalid)	SHU	25050	2 450	84	18 250	4 350
Dammen Stigen	SHU	600	103	32	0	497
Lekplatser	SHU	600	467	219	133	
SUMMA Beslutade projekt tom 2017		98 350	35 033	19 411	41 236	22 081
Oförutsett KS	KS/Stab	1 500			1 500	5 500
Grundram IT	IT	600	480	214	600	600
Grundram	KS/Stab	100	100		100	100
Grundram	SHU	460	460	219	432	460
Grundram	BoU	800	800	290	641	800

Investeringsbudget 2018 och plan 2018-2020						
Grundram	Omsorg	880	880	38	842	880
Grundram IKT	BoU	225		207	225	225
SUMMA Beslutade Årliga grundramar			2 840	968	4 731	8 565
SUMMA Beslutade Investeringar		98 350	37 873		45 967	30 646
Nya Investeringar		BESLUT			2018	2019
Inventarier Förskolan Högsäter		1 000			1 000	
Tillagningskök Förskolan Högsäter		125			125	
Inventarier Höjden		300			300	
E-arkiv		300			300	
Diarie		1 300			1 300	
IKT-plan		245		243	245	245
Höjden skola		26 600	277	295	26 323	
Ny traktor centralförråd		400		435	400	
Ombyggnad Centrumhus Heta bönan		130	21		109	
Brandstationen Högsäter		1 400	11	211	1 389	
Kommunal nattladdare		70			70	
Laddstolpar kommunhus 2 st samt centrumhus 1 st		265			184	
Förrädsbyggnad Stigens fks					100	
SUMMA Beslutade NYA Investeringar		32 135	309	1 184	31 845	245
TOTALT BEHOV			38 182	21 563	77 812	30 891

Kommunfullmäktiges förvaltning

Verksamhetsbeskrivning

Kommunfullmäktige är kommunens högsta beslutande organ med ansvar för bland annat de övergripande strategiska frågorna.

Fullmäktige väljs direkt av folket i de allmänna valen vart 4:e år, vilket skedde i september 2018.

Kommunfullmäktige skall vara kommunalpolitikens viktigaste mötesplats.

Exempel på beslutsärenden i kommunfullmäktige: budget och kommunalskatt, taxor och avgifter, fysisk planering, grunder för ersättningar till partierna och de förtroendevalda, den politiska organisationen, ansvarsfrihet för förtroendevalda.

Revision

Revisionen, som består av fem förtroendevalda ledamöter, är kommunfullmäktiges organ för objektiv och förutsättningslös granskning och kontroll av hela den kommunala organisationen. Granskningen skall genomföras i en sådan omfattning att revisorerna varje år kan lämna ett underlag för kommunfullmäktiges ställningstagande i frågan om ansvarsfrihet kan lämnas för kommunstyrelsen och nämnderna.

Sakkunnigt biträde till de förtroendevalda revisorerna är PWC.

Beredningar

Kommunfullmäktige har två fasta beredningar som tilldelas specifika uppdrag. Kommunfullmäktige kan också lämna uppdrag till tillfälliga beredningar. Ett resultat av det beredningsarbetet är att kommunen nu har ett ungdomsråd.

En tillfällig beredning med uppdraget att upprätta förslag till äldreplan för perioden 2018-2023 har tagit fram en plan som behandlades av kommunfullmäktige våren 2018.

Myndighetsnämnd

Myndighetsnämnden arbetar bl a med tillsyn, tillstånd och myndighetsutövning mot enskild.

Nämnden är också trafiknämnd.

Exempel på ärenden som handläggs av nämnden: Bygglov och strandskyddsdispenser, Insatser till stöd och hjälp för enskilda och lokala trafikföreskrifter.

Överförmyndare

Om någon på grund av sjukdom, psykiska störningar, försvagat hälsotillstånd eller liknande, behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sin ekonomi, kan domstolen förordna en god man eller förvaltare. Tillsynen över gode män och förvaltare sköts av en överförmyndare. 2010 träffades avtal med Uddevalla kommun om handläggarsöd till överförmyndaren.

Partistöd

Kommuner och landsting får ge ekonomiskt bidrag till politiska partier för att stärka deras ställning i den kommunala demokratin (partistöd). Det finns ingen skyldighet att lämna partistöd men alla kommuner, landsting och regioner gör det. Storleken på stödet varierar dock mellan kommunerna.

Resultaträkning

Belopp i tkr	Akkumulerat utfall 201707	Akkumulerat utfall 201807	Akkumulerad budget	Avvikelse mot budget	Prognos avvikelse helår
Intäkter	661	187	76	111	0
Kommunbidrag	2 130	2 178	2 178	0	0
Summa intäkter	2 791	2 365	2 254	111	0
Personalkostnader	-1 759	-957	-1 210	253	0
Övriga kostnader	-680	-507	-1 044	537	400
Kapitalkostnader	0	0	0	0	0
Summa kostnader	-2 439	-1 464	-2 254	790	400
Periodens resultat	352	901	0	901	400

Ekonomisk översikt

Verksamhetsområde. Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807	Budget 201807	Avvikelse 201807	Budget 2018	Prognos 2018
Kommunfullmäktige	705	578	906	328	1 463	400
Kommunrevision	134	72	259	187	444	0
Överförmyndare	603	576	510	-66	875	0
Nämnder, styrelser och Valberedning	336	51	503	452	863	0
Totalt	1 778	1 277	2 178	901	3 645	400

Kommunfullmäktige visar ett överskott på 400 tkr. Pengarna var avsatta för ungdomsrådets verksamhet. Pengar som inte kommer att användas fullt ut under året.

Kommunstyrelsens förvaltning & kommunkontor

Verksamhetsbeskrivning

Kommunstyrelsen

Består av 13 ledamöter och är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan. Den ska leda och samordna planeringen av kommunens ekonomi och verksamhet. Kommunstyrelsen ska också leda kommunens övergripande verksamhet enligt fullmäktiges riktlinjer och övriga styrdokument. Den ska bereda ärenden till fullmäktige.

Den politiska organisationen har ett ekonomiråd etablerat under kommunstyrelsen för att hantera processen gällande verksamhetsplanering och budget.

Kommunstyrelsen ska ha uppsikt över övriga kommunala organs verksamhet, över de kommunala bolagen, samt över de kommunalförbund som kommunen är medlem i.

Kommunstyrelsen ansvarar för hela kommunens verksamhet förutom myndighetsutövningen som myndighetsnämnden ansvarar för.

Kommunens ledningsgrupp

Ledningsgruppen är en sammanhängande resurs för de tre sektorerna och dess verksamhet och kommer hela organisationen till gagn. I ledningsgruppen ingår förutom kommunchefen, de tre sektorcheferna även personalchef/administrativ chef, ekonomichef och IT-chef.

Ekonomienheten

Kommunen har en central ekonomienhet som understödjer den politiska verksamheten, staben samt de tre sektorerna. Upphandlingsfunktionen är även organiserad inom ekonomienheten.

Administrativa avdelningen inklusive HR

En för kommunen samlad administration som understödjer den politiska verksamheten, staben samt de tre sektorerna vad gäller kansli och personalfrågor samt växel/medborgarkontor.

Folkhälsoarbete

Folkhälsoarbetet syftar till att utjämna skillnader i hälsa mellan olika grupper i samhället och att skapa förutsättningar för människor att känna trygghet till sig själva och sin omgivning och att kunna göra hälsosamma val i livet.

Folkhälsoarbetet bedrivs med utgångspunkt från det avtal som finns mellan Färgelanda kommun och Norra Hälso- och sjukvårdsnämnden och har sin utgångspunkt i lokala behov och förutsättningar. I kommunen finns ett Folkhälsoråd med deltagare från kommunstyrelsen i Färgelanda och Norra Hälso- och sjukvårdsnämnden.

IT-enheten

Uppdraget för IT är att tillhandahålla god service inom IT-området till kommunens alla verksamheter.

Beredskap och säkerhet

Ansvarar för att se till att kommunala verksamheter som är särskilt samhällsviktiga såsom kommunledning, vattenförsörjning, renhållning, äldreomsorg, skola och räddningstjänst är säkrade i händelse av kris. Utföra risk- och sårbarhetsanalyser där olika risker som kan leda till extra ordinära händelser och andra samhällsstörningar och tänkbara effekter på samhället identifieras. Till grund för kommunernas arbete med krisberedskap finns en överenskommelse mellan Staten och Sveriges kommuner och landsting. Arbetet finansieras till stora delar av ett riktat statsbidrag. Krisberedskap handlar om vår förmåga att före, under och efter en kris, förebygga, motstå och hantera extraordinära händelser. Genom utbildning och övning stärker kommunen sin förmåga att kunna hantera störningar i samhällsviktig verksamhet, till exempel vid ett större elavbrott.

Verksamhetsberättelse

Ekonomi Upphandling

Upphandlingsfunktionen har förstärkts under året. Ny upphandlare tillträdde sin tjänst under april månad. Upphandling är ett prioriterat område där det bland annat görs en inventering för att se till att avtal finns i förekommande fall och att upphandling görs på ett riktigt sätt.

Upphandling av nytt ekonomisystem har startat tillsammans med Mellerud, Dals-Ed och Bengtsfors kommuner. Upphandling av nytt HR system har startat tillsammans med Mellerud, Åmål och Dals-Eds kommuner. E-arkiv har startat upp tillsammans med övriga kommuner i Fyrbodal, implementering under senhösten.

IT-aktiviteter

GDPR-anpassningar inför 25 Maj 2018 har genomförts. E-arkiv projekt inom Fyrbodal. Anpassningar i infrastrukturen för att lyfta över skolans personal till vårt gemensamma adminsistem är nu ett faktum. Ny IT-chef har anställts. Ny digitaliseringsexpert har anställts. Denne person tillhör den administrativa enheten. Nu fokuseras på digitalisering i samtliga verksamheter.

Risk- och säkerhetsarbete

För att särskilt tillgodose kommunernas behov av kunskapsutveckling inom säkerhetsskydd så har MSB i samverkan med bland andra Forsvarshögskolan och Säkerhetspolisen och Sveriges Kommuner och Landsting utvecklat en Säkerhetsskyddskurs för kommuner.

Säkerhetsskyddskursen för kommuner i Västra Götaland och Halland genomfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götaland den 19-21 juni. Till följd av det extremt varma och torra vädret ökade risken för skogsbränder och sommaren 2018 kommer vi nog alla minnas med tanke på alla de stora och små bränder som pågick runt om i Sverige.

Den 13 juli fick NÄRF nästan samtidigt sex larm om bränder i sina medlemskommuner. Åskan hade gjort sitt. Den största av dem var i Åntorp strax söder om Färgelanda. Den 16 juli började kommunen sitt arbete med att bistå räddningstjänst och senare hemvärn med mat och dryck. Eftersläckningsarbetet varade knappt en vecka. Ytterligare en skogsbrand härjade i anslutning till Ragnerudssjön, Kroppefjäll, med start den 24 juli. NÄRF begärde snabbt in extraresurser i brandbekämpningen av MSB och två italienska brandplan samt två tyska helikoptrar kom till undsättning och branden kunde mycket snabbt släckas. Även här har kommunen stöttat med mat och dryck under eftersläckningsarbetet. Vid båda bränderna har vi naturligtvis också förmedlat information till allmänheten via hemsida och sociala media.

Folkhälsoarbetet

Vi anmälde intresse för stöd av Länsstyrelsen Västra Götaland och Nationella BRÅ i det brottsförebyggande arbetet. Färgelanda kommun är en av två kommuner som med start i höst kommer få stöd i detta, de modeller och metoder som finns för brottsförebyggande metoder är anpassade till större städer så det ska bli spännande att få ta del av Länsstyrelsens kunskap om hur man kan arbeta i mindre kommuner.

Ungdomsrådet hade sitt sista möte för terminen i juni och de 10 ungdomar som satt med i styrelsen har nu avslutat sitt uppdrag. De avslutade sitt arbete med att hjälpa till att förbereda inför skolavslutningsfesten där artisten Anis Don Demina uppträdde. Arbetet med ungdomsrådet drar igång igen nu i höst, då kommer en ny styrelse att utses och tanken är att de ska sitta hela läsåret.

Folkhälsorådet besökte Håvestensgården och projektet Ung Omsorg på sitt möte i juni. En av ungdomarna som har anställts i projektet berättade tillsammans med enhetschefen om deras arbete. Varje team består av ungefär åtta ungdomar i 14-15 års ålder. Teamet ersätter aldrig ordinarie personal utan utgör enbart en avlastning för personalen och erbjuder det lilla extra som kanske inte hinns med i det ordinarie arbetet av ordinarie personal.

Den 12 juni genomförde RFSL en utbildningsdag kring HBTQ-frågor, dagen var riktad till chefer i kommunen och kommunledningsutskottet. Diskussion hur arbetet ska fortsätta efter utbildningen pågår.

Resultaträkning

Belopp i tkr	Ackumulerat utfall 201707	Ackumulerat utfall 201807	Ackumulerad budget	Avvikelse mot budget	Prognos avvikelse helår
Intäkter	1 102	1 149	2 180	-1 031	0
Kommunbidrag	27 749	26 973	26 973	0	0
Summa intäkter	28 851	28 122	29 153	-1 031	0
Personalkostnader	-9 985	-12 088	-11 579	-509	-100
Övriga kostnader	-17 746	-15 398	-16 311	913	500
Kapitalkostnader	-869	-1 225	-1 263	38	0
Summa kostnader	-28 600	-28 711	-29 153	442	400
Periodens resultat	251	-589	0	-589	400

Ekonomisk översikt

Verksamhetsområde. Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807	Budget 201807	Avvikelse 201807	Budget 2018	Prognos 2018
Kommunstyrelse	3 251	1 576	2 725	1 149	4 672	1 000
Kommunchef	5 478	4 563	4 122	-441	7 067	0
Ekonomikontor	4 159	4 681	4 504	-177	7 675	-100
Personalkontor	3 273	4 039	4 068	29	6 974	0
Kansliavdelning	2 469	2 530	2 084	-446	3 536	-300
Folkhälsoenhet	232	469	239	-230	410	0
IT & Kommunikation	3 710	4 535	3 637	-898	6 234	-200
Räddningstjänst	5 817	5 169	5 594	425	9 589	0
Totalt	28 389	27 562	26 973	-589	46 157	400

Kommunstyrelsen prognostiserar ett överskott på 1000 tkr. Avsatta pengar för planerat underhåll samt för Helges Spår i Stigen kommer inte att användas under året. Kostnader för moduler, Samverkan Dalsland, turism samt självrisk i samband med bränder minskar överskottet från dessa avsatta medel.

Ekonomienhetens avvikelse jämfört med budget avser kostnader i samband med upphandling av ekonomisystem samt utökning av licenser för upphandlingsverktyg. Delar av avvikelsen består även av årsavgifter för olika IT-system som inte periodiserats vilket jämnar ut sig över året. Årsprognosen pekar därför på en negativ avvikelse med 100 tkr jämfört med budget.

Administrativa enheten kommer att få en negativ avvikelse på 300 tkr som delvis beror på rekryteringen av en digitaliseringsexpert som vi inte tillförlitligt lyckats finansiera under året, men också kostnader för upphandling av nya system samt införande av tilläggsmoduler i befintliga system.

IT-enheten har ökade konsultkostnader på 200 tkr i samband med byte av IT-chef.

Analys av utfall per verksamhetsområde

Ekonomienheten

Förstärkning av kommunens upphandlingsfunktion har bland annat inneburit ytterligare licenskostnader för upphandlingsverktyg samt stort utbildningsbehov. På sikt kommer säkerligen denna verksamhet innebära ekonomiska fördelar för kommunen som helhet.

För att på ett bra sätt kunna stödja kommunens verksamheter och för att ha en god kvalitet i den ekonomiska redovisningen är ett användarvänligt och funktionellt ekonomisystem viktigt. Upphandlingsprocess tillsammans med tre andra kommuner har startats under året vilket bland annat medfört kostnader för konsultinsats.

Administrativa-/ Personal avdelningen

Heltidsprojektet har kommit igång och har nu gått ut i hela omsorgssektorn vilket genererar en del extrakostnader men att vi på sikt tjänar på att få ett bättre flöde för de anställda och mindre timanställda. En del konsultstödkostnader har uppkommit i samband med den upphandling som vi gör av nytt HR system tillsammans med tre andra kommuner. En ny digitaliserings expert har anställts, placerad på vår avdelning för att kunna vara i en mer oberoende roll gentemot IT, vilket ger ett lyft för hela kommunen då dessa frågor blir alltmer i fokus. I samband med återkomst från barnledighet har en dubbelkostnad uppstått. Vissa kostnader för service av system från förra året har vi fått ta i år.

Framtid

Ett viktigt mål är att nå en strukturerad upphandlings- och inköpsprocess i kommunen. För att ytterligare säkerställa att ökade krav i samband med inköp och upphandlingar hanteras effektivt och att befintliga avtal följs behöver upphandlingsfunktionen fortsätta att utvecklas.

Sektor Barn och utbildning

Verksamhetsbeskrivning

Förskola inkl. pedagogisk omsorg

Verksamhet för barn 1-5 år finns i fyra förskolor inkl. en pedagogisk omsorg i norr och söder samt två förskolor i Färgelanda tätort. I Högsäter finns en provisorisk enhet samt en på Höjdens förskola samt under 2017 har två tillfälliga moduler lagts till i Ödeborg och Stigen.

Det finns också två fristående förskolor, Stigen och Järbo, och en fristående pedagogisk omsorg, Barnens lek och lär i kommunen.

Fritidshem

Verksamhet utanför skoltid för grundskoleelever 6-12 år. Samtliga F-6 skolor organiserar denna verksamhet.

Det finns också fritidshem på de båda fristående F-6 skolorna.

Grundskola

Kommunen är huvudman för tre F-6 skolor: Valboskolan inkl. Höjdenskolan, Bruksskolan och Högsäters skola samt en 7-9 skola på Valboskolan.

Höjdens skola har tagits i bruk för förskoleklassen inkl. fritidshem från Valbo F-6. Efter renovering ska hela F-3 från Valboskolan successivt flytta till Höjdenskolan.

Det finns också två fristående F-6 skolor, Järbo och Stigen, i kommunen.

Grundsärskola

På Valboskolan finns grundsärskola årskurs 1-9, både grundsär och träningskola.

Elevhälsa

I kommunen har vi: två centralt placerade specialpedagoger och en på Valboskolan 7-9, två kuratorer och två skolsköterskor (1,75%). Socialpedagog är anställd och kopplad till särskild undervisningsgrupp. Vi har rekryterat en skolpsykolog och har samma skolläkare som föregående år.

Det finns en studie- och yrkesvalslärare på grundskolan och ytterligare en på vuxenutbildningen som har del av tjänst på Dalslands folkhögskola.

Gymnasium inkl. gymnasiesärskola

Merparten av kommunens gymnasieelever går genom Fyrbodals avtal på Uddevalla gymnasieskola, men ett antal går också på andra utbildningsorter.

Vuxenutbildningen

Vuxenutbildningen organiserar i kommunen svenska för invandrare och gymnasieutbildning i vård och omsorg samt vuxengymnasiekurser via distansutbildning. Man köper också in olika utbildningar inom grundläggande vuxenutbildning, lärlingsutbildning och yrkesvux.

Verksamhetsberättelse

Helheten

Rekrytering av behöriga och legitimerade lärare samt skolläda och elevhälsopersonal blir allt svårare. Detsamma gäller för förskolan. Vi har en jämförelsevis god nivå på legitimerade lärare och förskollärare men det blir svårare för varje år. Vi har flera pensionsavgångar framför oss, vilket ytterligare försvårar. Lönekostnaderna ökar då efterfrågan överträffar tillgången på lärarpersonal. Det råder brist på adekvat utbildad personal inom utbildningssektorn i hela landet. Detta är också lönedrivande.

Förskolor och skolor i ytterområdena har små möjligheter att samordna så det är ekonomiskt tuffare och svårare att bibehålla kvalitet i verksamheten vid sjukdom och annan personalfrånvaro såsom kompetensutveckling.

En förskolechef och två rektorer läser Rektorsprogrammet

Fem lärare vidareutvecklar sig till special-lärare och pedagoger vid Göteborgs universitet. En är klar med sin utbildning vårterminen 2018.

Färre nyanlända barn och elever på alla nivåer men de särskilda behoven av språkträning ställer stora krav på verksamheterna.

Extra resurser för enskilda barn/elever har vi tillfört då behovet varit stort.

Barnomsorg

Eftersom vi har blivit beviljade statsbidrag för minskade barngrupper har vi kunnat vara fler personal på avdelningarna. Det har gjort att arbetsbördan har fördelats på personalen och vi har kunnat dela in barnen i mindre grupper. Fokus är också att ha utomhuspedagogik på alla förskolor.

Barnomsorg på obekvämt arbetstid har inte haft några ansökningar under 2018.

Utbyggnaden av Högsåters förskola pågår.

Förskolan har uppmärksammats för sitt goda arbete med flerspråkighet och personal vid Ödeborgs förskola har genom internationellt projekt gjort besök i Indien.

Grundskola inkl. grundsärskola och fritidshem

Måluppfyllelsen för årets årskurs 9 är något sämre än föregående år. Antal elever som gick till IM var 12 samt 4 till IM-språk. Meritpoäng för år 9, se nedan. Glädjande är att fler elever når över 300 meritpoäng. Samtliga är flickor så arbetet att motivera pojkar kvarstår högt på agendan.

Fortsatt utvecklingsarbete pågår för att nå högre måluppfyllelse. Ny utvecklingsgrupp med fokus röd tråd från förskola till år 9 arbetar med kompetensutvecklingsfrågor som ska stödja arbetet.

År 7-9 deltar i ett ESF-projekt med fokus fullföljda studier "En skola för alla"

Vi har tagit fram ny rutin för frånvarorapportering och uppföljning då vi vet att det har stor betydelse för måluppfyllelsen att eleverna är i skolan.

Antalet nyanlända elever minskade under 2018. Intäkter från Migrationsverket upphör när eleverna får uppehållstillstånd. Kostnaderna finns dock kvar och behöver täckas av budget.

Det ställer stora krav på oss att skapa en god inkludering i våra skolor för att bl.a. motverka främlingsfientlighet. Kartläggning av elevernas kunskaper görs under inskolningsfasen och eleverna får sin klassplacering utifrån sin kunskapsnivå. Alla elever som har behov av studiehandledning har rätt till det. Vi erbjuder också modersmålsundervisning i flera språk.

Vi har under året fortsatt arbetat med utredning av kränkingsanmälningar och många diskrimineringsärenden där rasistiska uttryck förekommer. Flera elever har stora behov av stöd av fysiska eller psykiska skäl, vilket innebär behov av fler vuxna i skolan.

Insatser för elevernas ökade måluppfyllelse:

Höjdenskolan används för förskoleklassen vilket innebär bättre förhållanden både för dem och för övriga elever på Valboskolan.

Vi har arbetat fram en modell för projektet "Du äger ditt liv" och arbetet med eleverna startade höstterminen med årskurs 6 och därefter årskurs 7. Det är ett samprojekt med IFO, Kultur och fritid, folkhälsorådet samt Hälsokällan. Det har varit ett väldigt uppskattat projekt och inneburit klara målbilder för många elever. Arbetet innefattar också ungdomsmottagningen i år. Samforskning med Högskolan Väst kring projektet pågår under 2018.

Vi har ett tydligt mål för alla skolverksamheter att alla elever ska ha daglig fysisk aktivitet, gärna inom alla olika ämnen.

Vi får nytt statsbidrag för att öka jämlikheten i skolan samt för nyanländas lärande.

Skolträdgårdsprojekt pågår tillsammans med Västra Götalandsregionen för alla elever på Valboskolan 1-6.

Nytt projekt tillsammans med IFO, En trygg kommun för alla, innebär fler vuxna i skolan med fokus på trygghet och att motverka psykisk ohälsa.

Gymnasieskolan inkl. gymnasiesärskola

Vi har fri-sökavtal med samtliga gymnasieskolor i Fyrbodal och antagning sköts av antagningskansliet Fyrbodal förutom IM-språk där vi har avtal med Uddevalla kommun. Flera elever på gymnasiet har behov av tilläggsbelopp som stöd för sitt lärande.

Gruppen nyanlända elever till IM-språk har minskat.

Vuxenutbildningen

Gymnasial vuxenutbildning

Vuxenutbildningen:

- Vårdkurser i egen regi:
- Distansstudier (Miroi)
- Annan kommun (främst i Uddevalla)

Många studerande har svårt att klara av distansstudier med avhopp som resultat.

Ansökan av statsbidrag för regionalt yrkesvux till Skolverket har skett i samarbete mellan kommunerna Strömstad, Tanum, Orust och Uddevalla. Administration och ansökan har sköts av Uddevalla.

Yrkesutbildning inom vård- och omsorg finns i Färgelanda med nyrekryterad lärare i verksamheten.

Certifiering av vård- och omsorgscollege för Uddevalla, Orust och Färgelanda sker i september 2018.

SFI

Det är fortsatt söktryck till SFI och undervisningslokalerna är små och inte helt ändamålsenliga.

Grundläggande vuxenutbildning

I den grundläggande vuxenutbildningen sker framför allt studier i svenska som andraspråk, matematik och engelska. Dessa kurser har framför allt skett i Uddevalla med specifika spår.

Det finns ett ökat tryck och önskemål om studier på grundläggande och gymnasial nivå då fler SFI-elever söker vidarestudier. Vuxenutbildningen bör således ha grundläggande vuxenutbildningen i egen regi för att möta upp de studerandes behov.

Särskild utbildning för vuxna

Det fanns inga studerande för särskild utbildning för vuxna under 2018

Utvecklingsenheten

Allmänt

Utvecklingsenheten är en stödjande enhet främst inriktad mot den IKT-pedagogiska och specialpedagogiska delen av undervisningen i förskola och skola.

Implementering digitala elevenheter

På Valbo 7-9 har uppnåtts full täckning för "1:1-projektet", en egen dator till varje elev. I årskurs 6 har, under lektionstid, uppnåtts 100 % -ig täckning med en dator till varje elev på samtliga skolenheter.

Under läsåret har det funnits en IKT-pedagog anställd på 50%. Det har medfört en effektivare organisation med högre kvalitet när det gäller administration av digitala elevenheter samt hantering av felanmälda elevdatorer främst på Valbo 7-9.

IKT-pedagogik - Informations och Kommunikationsteknik

För att kunna genomföra implementeringen ovan, hantera datorer och konton på ett säkert sätt har vi sedan januari 2015 en skoldomän genom Google. Den heter G Suite (f.d. GAFE) vilken kan ses som en verktygslåda med digitala redskap som sköts och administreras av utvecklingsenheten.

En högre kvalitet och kvantitet gällande inslag av främst programmering i undervisningen har genomförts av den nyanställda IKT-pedagogen. Det har genomförts kontinuerligt både som workshops för personal och lektioner med eleverna.

Elevhälsa

Vi har idag god tillgång på elevhälsopersonal inkl. skolläkare och skolpsykolog. Vi har dock svårigheter att rekrytera specialpedagog och skolsköterska i tillräcklig utsträckning.

Resultaträkning

Belopp i tkr	Akkumulerat utfall 201707	Akkumulerat utfall 201807	Akkumulerad budget	Avvikelse mot budget	Prognos avvikelse helår
Intäkter	14 753	16 808	16 752	56	1 000
Kommunbidrag	87 736	90 224	90 224	0	0
Summa intäkter	102 489	107 032	106 976	56	1 000
Personalkostnader	-53 665	-57 713	-53 580	-4 133	-2 100
Övriga kostnader	-49 263	-51 241	-52 914	1 673	2 500
Kapitalkostnader	-692	-716	-482	-234	-400
Summa kostnader	-103 620	-109 670	-106 976	-2 694	0
Periodens resultat	-1 131	-2 638	0	-2 638	1 000

Intäkter

Några statsbidrag tillkommer som intäkter för grundskolan såsom en miljon kronor för jämlik skola.

Personalkostnader

Grundskolans, inkl. fritidshemmen, personalkostnader har ett negativt resultat som dels beror på ett flertal insatser för att tillgodose särskilda behov samt att uteblivna migrationsmedel för nyanländas lärande inte täcker kostnaderna för lagstadgade krav såsom modersmålsundervisning, studiehandledning och svenska som andraspråk.

Flera tjänster vakanshålls under hösten.

Övriga kostnader

Besparing har skett på påverkbara omkostnader.

Vi får fortsatt dra ner på övriga kostnader såsom inköp och kostsamma kompetensutvecklingsinsatser under 2018.

Ekonomisk översikt

Verksamhetsområde. Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807	Budget 201807	Avvikelse 201807	Budget 2018	Prognos 2018
Barnomsorg	14 880	20 498	19 945	-553	41 594	0
Grundskola inkl grundsär	35 376	31 984	27 982	-4 002	45 002	-600
Gymnasieskola inkl gymnasiesär	20 546	20 035	21 721	1 686	37 236	1 000
Ledningskontor	6 134	6 827	8 409	1 582	14 053	1 200
Vuxenutbildning	2 505	1 740	2 130	390	3 509	400
Utomkommunal verksamhet fisk - åk 9	9 413	11 778	10 038	-1 740	17 208	-1 000
Totalt	88 855	92 862	90 224	-2 638	158 602	1 000

Analys per verksamhetsområde samt prognos

Små verksamheter i förskolan och skolan har svårare att rekrytera och är sårbara vid personals frånvaro vilket skapar högre kostnader då samordningsvinster uteblir.

Grundskolan går med underskott helt beroende av personal för särskilda behov samt ökande lönekostnader vid nyrekrytering. Siffrorna förbättras dock när man lägger till statsbidrag som kommer att utbetalas senare under året. Vi kan inte dra ner på personal för nyanländas lärande i samma takt som bidragen från Migrationsverket minskar. Nyanlända elever får uppehållstillstånd samt utflyttning har skett.

Mer lärartid i grund- och grundsärskolan på grund av utökad timplan och stadiindelad timplan med moderna språk för år sex vilket också ger ökade kostnader för transporter.

Gymnasieskolans kostnader beräknas sjunka under året då färre elever går fler än tre år samt då färre elever på IM språk med asyl eller permanent uppehållstillstånd har Färgelanda som hemkommun.

Ledningskontorets och vuxenutbildningens positiva resultat beror framför allt på vakanser och längre sjukskrivningsperioder.

Utomkommunala verksamheters ökade kostnader beror dels på kostnader till friskolor och till andra kommuner och följer kommunens kostnader för verksamhet via barn/elevpeng.

Volym- och nyckeltal

Volym- och nyckeltalsredovisning

Verksamhet	2015	2016	2017	Utfall 201807
Antal barn				
Förskolor	276	288	312	260
Pedagogisk omsorg	23	33	18	9
Vårdnadsbidrag	10	5	0	0
Summa	309	326	330	269
Antal elever				
Grundskolor	725	766	775	609
Grundskolorsärskola	13	13	15	11
Summa	738	779	790	620
Antal elever				
Gymnasiet	250	271	282	258
Gymnasiesärskola	10	9	8	12
Summa	260	280	290	270
Antal kursdeltagare				
Vuxenutbildning	205	272	142	161
<i>varav Sfi</i>		80	105	80

Volym/nyckeltal som sektorn vill rikta uppmärksamhet på

Verksamhet	2015	2016	2017	Utfall 201807
Grundskola:				
Meritvärde år 9	174,2	212,4	219,2	206,5
<i>Resultat i nationella prov år 9 (%):</i>				
Svenska	96,4	~100	?	89
Matematik	91,5	91,3	81,7	?
Engelska	88,1	~100	~100	~100
Gymnasieskola:				
Gymnasiebehörighet % (yrkesprogram)	51,6	85,7	91,2	73,4
Andel som fullföljt utb. inom 4 år				
Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år, hemkommun, andel (%)	63,7	77,2	75	
<i>Alla kommuner</i>	78,6	78,7	78,5	

Om antalet elever med provbetyg F är färre än 5, så visas andelen med A-E som ~100.

Andelen som fullföljt utb. inom 4 år har utgått och ersatts av nyckeltalet Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år

Alla siffror är preliminära då den nationella statistiken inte är publicerad ännu.

47 elever av 64 gick direkt till nationellt gymnasieprogram om vi undantar de elever som går till IM-språk. Andelen är mindre än föregående år

Analys av utfall per verksamhetsområde

Vi kan se en stor minskning av barn och elevantal för samtliga verksamheter. Det beror helt på utflytt av nyanlända. Minskning av elevantalet på F-6 påverkar enbart ytterskolorna negativt.

Vi har inte den officiella statistiken för våra skolor ännu men vi har fortsatt bra resultat. Dessvärre också fortsatt stora skillnader mellan pojkar och flickors resultat. De inlagda resultaten är våra egna uträkningar. De officiella siffrorna kommer senare i höst och kan skilja från våra egna uträkningar.

Investeringar

Enligt införandeplan för digitala elevenheter kommer vi att investera 225 000 kr i nya chromebooks under 2019.

Framtid

Nya lagar och förordningar innebär:

- ytterligare utökad timplan från augusti 2019 100 timmar mer i Idrott och hälsa i grundskolan år 6-9
- krav på legitimation också för fritidspedagoger från augusti 2019

Allt större svårigheter att rekrytera legitimerad personal även om vi har förhållandevis god tillgång i dagsläget. Gapet mellan tillgång och efterfrågan kommer att öka vilket innebär ökade lönekrav.

Vi arbetar tillsammans med IFO för att organisera en resursgrupp för år 1-6. Vi har ett ökande antal elever med särskilda stödbehov också i de yngre åldrarna.

Förskola-skola har startat ett utvecklingsarbete för en röd tråd genom våra verksamheter med fokus på olika områden och ämnen över tid.

Statsbidragens ansökningar, rekvisitioner och redovisningar ökar. Det tar mycket tid i anspråk och innebär i många fall en styrning av verksamheterna.

Sektor Omsorg

Verksamhetsbeskrivning

Sektor Omsorg ansvarar för att främja kommuninvånarnas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktivt deltagande i samhällslivet. Sektor omsorg har tre huvudsakliga lagrum att förhålla sig till, Socialtjänstlagen (SoL), lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Verksamheten bygger på frivillighetens grund men under vissa förutsättningar kan även vård- och behandlingsinsatser ske med tvång.

Verksamheten planeras och styrs av sektorns ledningsgrupp som består av socialchef, enhetschefer inom äldreomsorgen, enhetschef för individ- och familjeomsorgen, enhetschef för enheten för stöd och service, utvecklings- och enhetschef för omsorgskontoret samt medicinskt ansvarig sjuksköterska.

Sektor omsorg består av följande delar.

Omsorgs- och utvecklingskontoret, individ- och familjeomsorgen, enheten för stöd och service och äldreomsorgen.

Verksamhetsberättelse

Omsorgs- och utvecklingskontoret

Biståndsenheten har arbetat fram en rutin och mall för interngranskning av utredningar utifrån IVO:s granskning av verksamheten.

Omsorgs- och utvecklingskontoret, har i samverkan med verkställande enhet, framarbetat processbeskrivning för handläggning och verkställande av insatser inom LSS och socialpsykiatri och arbetat med att samverka mellan verksamheterna.

Enheten har i samverkan med andra verksamheter påbörjat ett förslag till ny fördelningsmodell gällande schablonersättningen för kommunplacerade nyanlända personer.

Handledning för biståndshandläggare utifrån att utreda LSS är planerade under hela året tillsammans med Strömstad kommun.

Äldreomsorg

Trycket på korttidsplatser har under året varit konstant högt vilket inneburit överbeläggning under alla månader. Vid överbeläggning och mycket hård arbetsbelastning har extrapersonal satts in för att säkerställa vården och omsorgen på enheten. Redovisning av insatta extratimmar vid överbeläggning redovisas varje månad till ekonom och Socialchef. Ersättning till verksamheten har betalats ut från årsskiftet för insatta extrapass vilket förbättrat arbetsmiljön för personalen och vård och omsorgskvaliteten för brukarna.

Dagverksamheten Kärnan har under året tagit emot allt fler personer med en demensdiagnos vilket påverkat verksamheten. Lokalen och personaltätheten är inte anpassad för verksamhet med personer med demensdiagnos.

Solgården har arbetat med teamkänslan på samverkansdagar för att få en bättre sammanhållning i arbetsgruppen med förhoppning om att förbättra arbetsmiljön och sänka sjuktalen.

Hemtjänsten har fokuserat på organisationshälsa, vilket inneburit att man gjort schemaförändringar. Förändringarna är gjorda för att frigöra tid för att aktivt kunna arbeta med kvalitetsfrågor och uppdrag som ska verkställas enligt lag.

Antalet hemtjänsttimmar att verkställa har ökat med ca 560 timmar i månaden jämfört med föregående år 2017.

Effektiviteten har varit mycket hög vilket leder till en väldigt hög arbetsbelastning på personalgruppen.

Arbetet med Heltidsprojektet fortsätter, rätten till 100 % anställning ska gälla och införas för den personal som redan är anställd och som så önskar detta. Vid nyrekrytering anställs man på 100 %. Tillfälliga vikariebehov täcks av tillsvidareanställd personal med höjda sysselsättningsgrader. Frisktalet har ökat.

Antalet inskrivna patienter i Hemsjukvården har ökat, med mer omfattande insatser till fler. Detta leder till att sjuksköterskornas resurser och kompetens har fått anpassas till arbetsförhållandena.

Hittills i år har 37 uppdrag för Samverkande sjukvård genomförts, mot planerade i budget 56 uppdrag.

Tiden för dokumentation blir en allt större del av den legitimerade personalens arbetsuppgifter. Tiden tas från närvaro hos patienter och stöd till deras närstående samt handledning och utbildning till omsorgspersonalen. Tiden för egen utbildning och reflektion blir minimerad.

En medicinsk sekreterare har anställts för att i första hand dokumentera i Magna Cura den legitimerade personalens patientdiktat. Detta kommer att avlasta arbetsbördan för sjuksköterskor och rehabpersonal, så att de kan använda tiden för insatser som bara kan utföras av dessa professioner.

Kommunrehab arbetar i två team. En legitimerad sjukgymnast, en legitimerad arbetsterapeut och en rehabassistent ingår i varje team. Teamen är riktade mot var sin halva av kommunen. Effekten av denna organisering kan vara att man kan se en minskad kostnad på handikapphjälpmedel då bemanningen på rehab är tätare och utrymme finns för att noggrant utföra internkontroller. Möjligheten att erbjuda träning och aktivitet i förebyggande syfte är avsevärt förbättrad.

Inom hemsjukvårdens rehabverksamhet har vi from 2018 en ny huvudhandledare för studenter från flera olika universitet som utbildar personer som arbetar med hälso- och sjukvårds insatser. Sjuksköterskestudenter samt studerande från sjukgymnast- och arbetsterapeutprogrammet, tas emot kontinuerligt.

Individ- och familjeomsorg

Antalet LVM placeringar under första halvåret 2018 har varit fler än under samma period 2017. Försörjningsstödet har en ökande volym gällande sökande med större hushåll än tidigare vilket leder till ökade kostnader för ekonomiskt bistånd.

Enheten för stöd och service

Sedan 1 januari ingår Färgelanda kommun i ett samarbetsavtal med Fyrbodals kommunalförbunds kommuner gällande personligt ombud.

Beslut har fattats om att Socialpsykiatrin, daglig verksamhet LSS och utslussboendet för ensamkommande ungdomar flyttar tillbaka till sektor omsorg och får en ny organisationstillhörighet i sektor omsorg from 1 januari 2019. Arbetet pågår med att skapa en ny tydlig organisering av enheten för stöd och service olika verksamhetsdelar.

Resultaträkning

Belopp i tkr	Akkumulerat utfall 201707	Akkumulerat utfall 201807	Akkumulerad budget	Avvikelse mot budget	Prognos avvikelse helår
Intäkter	27 626	24 028	18 543	5 485	9 400
Kommunbidrag	66 907	70 324	70 324	0	0
Summa intäkter	94 533	94 352	88 867	5 485	9 400
Personalkostnader	-60 792	-60 332	-55 036	-5 296	-8 000
Övriga kostnader	-37 412	-35 366	-33 539	-1 827	-2 350
Kapitalkostnader	-367	-345	-292	-53	0
Summa kostnader	-98 571	-96 043	-88 867	-7 176	-10 350
Periodens resultat	-4 038	-1 691	0	-1 691	-950

Intäkterna visar en positiv avvikelse mot budget pga. att intäkterna har varit lågt budgeterade.

Personal kostnaderna har gått ner jämfört med tidigare år. Övertalighet har avslutats och ett aktivt arbete har skett med bemanning vid sjukdom och semester.

Övriga kostnader har minskat mot samma period föregående år. En stor del av detta beror på att externa placeringar har minskat alternativt inte verkställts.

Ekonomiskt bistånd har ökat med ca 800 tkr jämfört med samma period 2017.

Ekonomisk översikt

Verksamhetsområde. Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807	Budget 201807	Avvikelse 201807	Budget 2018	Prognos 2018
Omsorgs- och utvecklingskontor	2 877	3 992	4 699	707	8 056	1 320
Äldreomsorg	39 827	41 326	38 024	-3 302	65 184	-4 770
Individ & Familjeomsorg	17 878	17 752	16 346	-1 406	28 022	-1 000
Enheten för Stöd & Service	9 799	8 945	11 255	2 310	19 294	3 500
Totalt	70 381	72 015	70 324	-1 691	120 556	-950

Omsorgs- och utvecklingskontor

En anställd biståndsbedömare har gått ner på 70 % tjänstgöringsgrad vilket genererar ett litet överskott.

Magna Cura-administratören genererar ett underskott på omsorgskontoret.

En tjänst som biståndsbedömare kommer troligtvis vara vakant under en månad pga. rekrytering.

Äldreomsorg

Personalkostnaderna på Solgården och Håvestensgården är fortsatt höga mot budget. Ett aktivt arbete pågår med att få personalbudgeten i balans.

Hemtjänsten har ca. 560 hemtjänsttimmar mer i månaden att verkställa jämfört med 2017 vilket motsvarar ett underskott mot budget motsvarande ca - 1 572 tkr på helårsbasis.

Detta innebär ett större uppdrag med behov av en utökad personalstyrka i en verksamhet som har en för hög effektivitet för att kunna verkställa det administrativa uppdraget. Effektiviteten hittills under året uppgår till 0,90.

Effekten blir att utöka personaltätheten för att komma ikapp det lagstyrda uppdraget.

Beställda hälso- och sjukvårdsinsatser har i dagsläget ingen relevant ersättning.

Nyanställning av leg sjukgymnast innebär ökade lönekostnader. Marknadsläget för legitimerad personal med den kompetens och lämplighet som krävs för att utföra uppdraget har ökat.

Hemsjukvårdens negativa utfall beror till stor del på det lägre antal uppdrag från Samverkande sjukvård som har inkommit till kommunen än vad som varit budgeterat och att den egna personalen täcker frånvaro med kvalificerad övertidsersättning. En följd av det ökade antalet inskrivna i hemsjukvården samt det sämre tillståndet hos patienter som kommer hem från sjukhuset leder till att sjuksköterskor i tjänst behöver jobba övertid.

Individ- och familjeomsorg

Individ- och Familjeomsorg redovisar ett underskott. Merparten av detta underskott är att härröra till uppbokade intäkter från migrationsverket.

Enheten för stöd och service

Enheten för stöd och service redovisar ett stort överskott som härrör till ett ej verkställt boendebeslut med anledning av att personen i fråga har tackat nej till de olika förslag på boenden som hen har fått.

Volym- och nyckeltal

Volym- och nyckeltalsredovisning

Verksamhet	2015	2016	2017	Utfall 201807
Äldreomsorg				
Antal platser särskilt boende, vid bokslutsdatum	72	72	72	70
Belagda platser särskilt boende, vid bokslutsdatum	72	68	72	68
Nyttjandegrad särskilt boende, vid bokslutsdatum	100 %	94 %	100 %	97 %
Nettokostnad per plats särskilt boende, tkr/plats	475	446	519	326
Antal beviljade hemtjänsttimmar, vid bokslutsdatum	31 048	32 614	33 247	22 490
Antal personer med beviljad hemtjänst, genomsnitt under året	167	177	188	201
Antal inskrivna i hemsjukvården, vid bokslutsdatum	175	158	170	177
Individ och familjeomsorg				
Institutionsvård, barn och unga*, tkr	7 617	121	1 336	432
Familjehem, barn och unga*, tkr	7 538	4 742	1 955	829
Institutionsvård, vuxna missbrukare, tkr	1 017	2 536	1 533	659
Ekonomiskt bistånd, tkr	7 840	8 525	7 526	5 093
*) Egen regi och externa utförare. Verksamhet för ensamkommande barn exkluderad från 2016 och framåt.				
Enhet för stöd och service				
Antal vuxna med boendebeslut egen regi, genomsnitt	13	13	12	14
Nettokostnad per plats, tkr/plats	418	387	501	270
Antal placeringar externt**, genomsnitt	14	11	8	7
Nettokostnad per extern plats, tkr/plats	240	485	537	336

Analys av utfall per verksamhetsområde

Omsorgs- och utvecklingskontor

Systemadministratör Magna Cura är ej budgeterad och skapar ett underskott. Verksamheterna inom hela sektorn har behov av denna resurs.

Äldreomsorg

Hemtjänsten räknar med ett negativt resultat -300 tkr pga. det saknas relevanta schabloner för beställda Hälso- och sjukvårdsinsatser.

Hemtjänsten har fått ärenden att verkställa med kortare framförhållning samt ärenden som är av sådan dignitet att god omsorg och dubbelbemanning krävs för att trygga och tillgodose behov hos brukare samt närstående i deras särskilt svåra situation.

Resursanvändning anpassas till verksamheten. Så här långt på året har effektiviteten varit 0,90 vilket är för högt. Rimligt att effektiviteten borde vara ca 0,70–0,75 för att bl.a. verkställa det administrativa uppdraget.

Vi arbetar med organisationshälsa vilket innebär att vi sedan April månad 2017 lagt om schema så personalen arbetar var tredje helg istället för var annan helg. Att all personal som önskar och som nyanställs, anställs på 100%. Merparten av frånvaro täcks i arbetslaget och att personalen har större möjlighet att aktivt arbeta med lagbundna uppdrag under vardagar. Frånvaron i hemtjänsten är 2,2 %.

Målet är att alla brukare har genomförandeplan som brukaren har varit delaktig i att påverka. Att ha teamträffar tillsammans med andra yrkeskategorier en gång per vecka. Planera in beställda insatser hos brukaren.

Fortsätta att skapa trygghet och arbeta aktivt med bemötande och förhållningssätt. Att arbeta aktivt med riskanalyser i det enskilda hemmet samt med fortbildning.

Hemsjukvården har fått ökade lönekostnader för den legitimerade personalen då tillgång, marknad och efterfrågan styrt lönerna i en personalkategori som blir allt svårare att rekrytera. Budgeten har inte uppräknats till dagens lönekostnader.

Färre antal uppdrag från samverkande sjukvård än beräknat i budget.

Sommarperiodens lönekostnader är alltid höga pga. högre ersättningar.

Svårigheter att ha luft i organisationen för att kunna svara upp till Länssjukvårdens kortade vårdtider, leder ofta till övertidsarbete.

Högre antal inskrivningar i HSV.

Hemsjukvården har i dagsläget 2 vakanser och en föräldraledig sjuksköterska. En ny sjuksköterska anställs från och med 29/11. För att bromsa de ökade kostnaderna kommer undersköterskor, med lägre lön än sjuksköterskor, arbeta i Hemsjukvården och utföra arbetsuppgifter som kan göras av undersköterska.

Rehabassistenter, med lägre lön än legitimerad rehabpersonal, ersätter 1,5 årsarbetare, på prov, i Kommunrehab.

Individ- och familjeomsorg

Antalet LVM-placeringar (Lagen om vård av missbrukare) under första halvåret 2018 har varit fler än föregående år 2017.

Försörjningsstöd/ekonomiskt bistånd har en ökande volym gällande sökande med större hushåll än tidigare vilket leder till ökade kostnader för ekonomiskt bistånd. Antalet hushåll som efter etablering ej kommit ut i arbete/sysselsättning har ökat. Prognosen framåt visar i nuläget på en fortsatt avvikelse.

Utöver detta beror den negativa avvikelsen på att de uppbokade placeringsintäkterna för åren 2016-

2017 från Migrationsverket fick avskrivas (dryga 2 mkr).

Enheten för stöd och service.

Sammanfattningsvis är prognosen för 2018 i enheten för stöd och service ett överskott motsvarande 3 500 tkr. Detta under förutsättning att boendebeslut externt inte verkställs samt att inga nya beslut tillkommer som genererar höga kostnader.

Framtid

Omsorgs- och utvecklingskontor

Förenklade biståndsbedömda insatser inom hemtjänst är en ny lagstiftning som kom sommaren 2018 och som ger kommunen en möjlighet att ge insatser utan någon utredning. Frågan diskuteras vidare på enheten som ett förslag till beslut för att politiken kan fatta beslut om vilken riktning man ska ta.

Införandet av Individens behov i centrum (IBIC) behöver göras. Individens behov i centrum, IBIC, är ett behovsriktat och systematiskt arbetssätt för de som arbetar med vuxna personer oavsett ålder eller funktionsnedsättning utifrån socialtjänstlagen (SOL), och Lagen om stöd och service (LSS).

Riktlinjer för anhörigstödet kommer göras under hösten 2018. En styrgrupp för anhörigstödet är igång startad under 2018 och har till uppgift att tillsammans se till att anhörig arbetet kommer de enskilda personer till gagn på bästa sätt.

De rekommendationer för budget- och skuldrådgivning som är framtagna nationellt kommer arbetas med hur man i Färgelanda ska tillämpa dessa.

Äldreomsorg

Trycket på korttidsplatser har vart konstant under hela året, vilket inneburit konstant överbeläggning på korttidsenheten på Lillågården. Vård och Omsorgsarbetet har säkrats genom att extra personal har fått sättas in då behovet har varit som störst under dygnet. På korttidsenheten bor 5 brukare med beslut om Särskilt boende. Dessa äldre påverkas negativt då det är överbeläggning på korttidsplatserna. Lokalerna är inte anpassade för så många brukare. Behov av att öppna en renodlad korttidsenhet är stort vilket kräver ökade personalresurser.

På Solgården har tomma lägenheter belagts med korttidsplaceringar och kommer så att fortsätta ske om det finns lediga lägenheter och trycket på dessa platser är lika stort som det har varit hittills. Arbetet med nytta schema på Solgården fortsätter med beräknad start i september. Ett av syftena med nytt schema är att minska vikariekostnaderna.

Hemtjänsten arbetar vidare mot att möta de allt mer komplexa insatser som brukaren har behov av genom fortbildning. Kortare tid mellan beslut och verkställighet som gör att verksamheten behöver ha ett utrymme för att möta behovet. Att brukaren har en större upplevelse av att vara mer delaktig i verkställigheten.

Att fortsätta arbeta med de olika lagstyrda krav som finns när det gäller SoL och HSL uppdrag. Att kvalitén fortsätter att förbättras.

Att vi kan anställa kvalificerad och kompetent personal på heltidstjänster.

Att verksamheten tar utmaningen om teknik i välfärden på allvar.

Den medicinska sekreteraren påbörjar sin anställning den 15 oktober. Undersköterskor kommer att arbeta i Hemsjukvård och utföra arbete på delegation av sjuksköterska. Detta leder till att sjuksköterskan kan fokusera på sina specifika uppdrag, det nära patientarbetet.

Rehabassistenter anställs i Kommunrehab. Dessa kan på instruktion av legitimerad arbetsterapeut och legitimerad sjukgymnast bl.a. verkställa träningsprogram, planera och leda aktiviteter och göra tillsynsbesök. Detta lämnar utrymme för arbetsterapeut och sjukgymnast att utföra arbetsuppgifter som endast kan utföras av dessa professioner.

Under hösten kommer den första sjukgymnaststudenten komma till Kommunrehab.

Arbetsterapeutsstudenter beräknas fortsätta komma från olika universitet.

Två sjuksköterskor kommer i höst att utbilda sig till BPSD instruktörer. Därefter planeras 2 heldagar för att vidareutbilda all personal som jobbar med Demens i BPSD metoden.

Utbildning i ICF Kvalitetskoder genomförs under hösten. Ny föreskrift från Socialstyrelsen träder i kraft 1/1-19.

Regionen har för avsikt att starta upp mobila närsjukvårdsteam under hösten 2018 som i princip innebär att mera allvarligt sjuka kommuninvånare ska vårdas i hemmet. Dessa team kommer att bemannas av regionen dagtid måndag-fredag därefter tar det kommunala ansvaret över för såväl kvällar, helger som nätter utan att någon ersättning (skatteväxling) för detta utgår. Behovet av såväl hemsjukvårds som hemtjänstinsatser kommer troligtvis att öka och kräva budgetförstärkning.

Den nya betalningsansvarslagen träder i kraft den 25 september vilket innebär snabbare utskrivning från slutenvården tillbaka hem till kommunerna med ett kraftigt ökat betaldagsbelopp från ca 3000 kr/dygn till ca 7000 kr/dygn om inte kommunen klarar av att ta hem kommuninvånare inom 3 arbetsdagar från det att man bedöms som utskrivningsklar. Om detta även skulle komma att gälla lördagar och söndagar så måste detta arbete organiseras vilket skulle leda till ökade personalkostnader.

Individ- och familjeomsorg

Satsar på volymökning av biståndsinsatser SoL 4:1 (familjebehandling på hemmaplan). Familjebehandlare har gått evidens baserad utbildning FFT (funktionell familjeterapi). Fortbildning och handledning i metoden FFT för certifiering är inplanerad under hösten-18.

Ny- och reviderad lagstiftning KL, FL och GDPR under året där handläggare behöver uppdateras. Myndighetsutövningen kräver fortlöpande kompetensutveckling.

ESF projekt via SoFV - Steget vidare påbörjas under hösten. Färgelanda kommun samarbetar med Munkedals kommun.

Projektet "En Trygg kommun för Alla" Team unga fortlöper, ett förebyggande arbete för unga i vår kommun där alla tre sektorer samverkar.

Färgelanda kommun ingår nu i norra Dalslands gemensamma familjerätts- och familjehemsenhet. Familjerättsenheten har startat och familjehemsenheten startar i september månad. Kortfattat innebär detta att kommunens familjerätts och familjehemsarbete utförs och samordnas i ovan gemensamma norra Dalslands enheter.

Enheten för stöd och service.

Arbetet med den framtida organiseringen av enheten för stöd och service from 1 januari 2019 fortsätter.

Organisationsförändringen innebär att största delen av kommunens ansvar för personer med funktionsnedsättning blir samlad i en enhet stöd och service i sektor omsorg. Detta innebär att medarbetarnas kompetens kan nyttjas i större utsträckning och samverkan och samordning i enskilda ärenden kan ske på ett mer kvalitativt sätt. Det samlade ansvaret för målgruppen underlättar också kompetensutveckling inom området.

LSS-verksamheten är svår att förutse, enskilda ärenden som kräver individuella lösningar medför ofta höga kostnader, tendensen är att insatser till barn/unga vuxna ökar. Försäkringskassans striktare bedömningar av rätten till personlig assistans kan komma påverka kommunen, enskildas behov ska då tillgodoses i kommunen.

För att uppfylla lagkraven på boende, behöver vi utveckla alternativa boendeformer.

Kompetenshöjande åtgärder för medarbetare samt ökade krav på kvalifikationer vid rekrytering.

Fortsätta förbättra kvalitetsarbetet med brukarnas delaktighet i utformandet av insatsen.

Sektor Samhällsutveckling

Verksamhetsbeskrivning

Sektor Samhällsutveckling består av följande verksamhetsområden tillika enheter, plan och bygg, arbetsmarknadsenhet/integration (AME), mark och exploatering (MEX), kultur och fritid, teknik samt måltid.

Sektorchef samt respektive enhetschef bildar tillsammans sektorns ledningsgrupp.

Plan och Bygg

Enhet plan och bygg arbetar i huvudsak med myndighetsutövning såsom bygglovsprövningar, strandskyddsprövningar, trafikfrågor, bedriver tillsynsarbete för ovärdade tomter, samt inventering av allmänna lokaler ur tillgänglighetssynpunkt. Enheten arbetar också med planering av VA verksamhet tillsammans med Västvatten AB.

AME-Integration

Enhet AME-integration ansvarar för kommunens boenden för ensamkommande barn, integrationskontor, socialpsykiatri och daglig verksamhet LSS. Enheten ansvarar också för samordning av kommunens arbetsmarknadsåtgärder, dvs praktikplatser, extratjänster m.m.

Mark och Exploatering

Enhet mark och exploatering är en beställarenhet och ansvarar för kommunens fastigheter och byggnader, markförvaltning, skogsvård, samt uthyrning av båtplatser.

Kultur och Fritid

Enhet kultur och fritid ansvarar för biblioteksverksamhet, fritidsgård, musikskola, simskola samt skolskjuts- och färdtjänstverksamhet.

Teknik

Enhet teknik är en utförande enhet och ansvarar för skötselplan avseende kommunala grönytor, röjningsarbete, fastighetsskötsel och lokalvård. Renhållning och snöröjning ingår i verksamhetsansvaret. Dessa delar av verksamheten utförs av externa leverantörer via avtal. Kommunens service lag (arbetsmarknadsåtgärd) arbetsleds inom enheten.

Måltid

Enhet måltid ansvarar för mat till kommunens skolor, förskolor och äldreboenden.

Verksamhetsberättelse

Verksamhetsberättelse

Sektor samhällsutveckling har under verksamhetsårets första del fortsatt sitt arbete med att verkställa politiska beslut och att utarbeta samt införa en del nya rutiner inom sektorns ansvarsområden. De förändrade rutinerna inom sektorn skall på sikt resultera i en positiv påverkan för den kommunala organisationen i sin helhet.

Sektorns arbete och arbetsmiljön för chefer samt medarbetare har påverkats negativt på grund av en stor mängd av tilldelade uppdrag som kan tydliggöras med att verksamheten arbetat i tre spår, dvs ej utförda beslutade uppdrag från tidigare verksamhetsår, att arbeta utifrån ett nuläge och att arbeta med viktiga framtidsfrågor för Färgelanda kommun. Utifrån ett effektivitetsperspektiv har sektorns arbete inte haft de bästa förutsättningar för att lyckas i sitt arbete.

Viktiga områden som prioriterats inom sektorn under första delen av verksamhetsåret har varit, struktur-arbetsflöden, planering, målarbete, informationsspridning samt mycket stort fokus på styrning och ledningsfrågor. Detta för att möjliggöra ett effektivare arbete som samtidigt håller en hög kvalitet.

Under våren genomfördes möten med entreprenörer inom bygnadssektorn som ett led i kommunens vilja för ett ökat bostadsbyggande i Färgelanda.

Enhet AME-Integration har under första halvåret avvecklat kommunens sista kvarvarande boende för ensamkommande barn (EKB) på Furåsen. Enheten är inne i en omställningsprocess med anledning av att antalet nyanlända minskar i kommunen likaså de statliga bidragen för verksamheten. Verksamheterna socialpsykiatri, daglig verksamhet LSS samt verksamhet utslussboende planeras att överföras till sektor omsorg under hösten.

Rekrytering av personal har varit en viktig del, då exempelvis inom enheten mark- och exploatering återtillsatt en tjänst som förvaltare som i sitt arbete med bla. kommunala fastigheter skall skapa rätt förutsättningar för kommunens fastighetsbestånd.

Sektorns enheter har arbetat och samverkat med övriga verksamheter inom förvaltningen för att nå framgång i vårt gemensamma uppdrag som skall resultera i en bra service till våra kommuninvånare. Fortsatt arbete med ett helhetstänk i sektorn är en viktig framgångsfaktor.

Målarbetet inom sektorn behöver ytterligare utvecklas, och en samsyn inom förvaltningen är nödvändig för att detta arbete skall nå framgång. Verksamhetsåret 2018 kommer att ge oss viktiga erfarenheter för framtiden och hur vi gemensamt kan förbättra verksamheten.

Resultaträkning

Belopp i tkr	Akkumulerat utfall 201707	Akkumulerat utfall 201807	Akkumulerad budget	Avvikelse mot budget	Prognos avvikelse helår
Intäkter	74 761	55 580	49 190	6 390	8 000
Kommunbidrag	28 002	27 263	27 263	0	0
Summa intäkter	102 763	82 843	76 453	6 390	8 000
Personalkostnader	-36 008	-31 865	-29 679	-2 186	-3 000
Övriga kostnader	-54 372	-47 923	-40 657	-7 266	-7 200
Kapitalkostnader	-5 206	-6 179	-6 117	-62	0
Summa kostnader	-95 586	-85 967	-76 453	-9 514	-10 200
Periodens resultat	7 177	-3 124	0	-3 124	-2 200

Perioden redovisar ett underskott på -3 100 tkr. De största avvikelserna finns inom verksamheterna AME-Integration, teknik, MEX och måltid.

Nettokostnadsökningen på 6 000 tkr inom AME-Integration beror på kraftigt minskade statliga bidrag samt avvecklingskostnader för EKB-boende, där personal och hyror inte kan påverkas på kort sikt. Budgetavvikelsen beror på kraftigt minskade antal ensamkommande barn. Prognosen pekade på att verksamheten för ensamkommande barn skulle avvecklas i september men upphörde redan i maj månad.

För enhet teknik beror underskottet på en överskriden budget avseende snöröjning med -300 tkr, och minskade intäkter från övriga verksamheter. Verksamheten finansieras med köp av tjänster från övriga kommunala verksamheter. Detta har inneburit att personalresursen i form av säsongsanställningar inte kunnat utföra planerat arbete, exempelvis gräsklippning.

Ökade nettokostnader inom MEX påverkas av att enheten har utfört mer arbete på våra fastigheter i jämförelse med föregående år, verksamheten redovisar ett resultat i nivå med budget.

Ekonomisk översikt

Verksamhetsområde. Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807	Budget 201807	Avvikelse 201807	Budget 2018	Prognos 2018
Plan & Bygg	2 005	1 914	2 373	459	4 068	500
AME & Integration	-762	5 574	4 010	-1 564	6 950	-1 500
Mark & Exploatering	1 755	3 755	4 323	567	7 411	500
Kultur & Fritid	12 177	11 368	11 282	-86	19 331	0
Tekniska enheten	2 274	4 381	2 647	-1 734	4 470	-900
Måltider	2 167	2 680	1 981	-699	3 260	-800
Ledning	1 209	717	650	-67	1 114	0
Totalt	20 825	30 389	27 266	-3 124	46 604	-2 200

Utfall och prognos per verksamhetsområde

Plan och Bygg

Enheten påvisar ett positivt resultat för perioden. Orsaker till detta är minskade personalkostnader och större intäkter från bygglovsverksamheten än budgeterat.

Ytterligare faktorer som påverkar är minskade kostnader för bostadsanpassningsbidrag.

Prognos för enheten visar ett överskott för året på 500 tkr.

AME-Integration

Enheten redovisar ett större underskott. Orsaker till underskottet är minskning av tillströmning av ensamkommande barn. Statliga bidrag avslutas omgående när de ensamkommande barnen flyttas från kommunens boenden, medan enhetens fasta kostnader inte kan justeras i samma takt.

Verksamheten har ansökt om stöd för avvecklingskostnader hos Migrationsverket, men har ännu inte fått denna beviljad. Daglig verksamhets budget och verksamhet är i behov av översyn, detta kommer att genomföras vid en överföring av verksamheten till sektor omsorg. Med hänsyn till att ansökan ännu inte är beviljad, visar prognosen ett underskott på -1 500 tkr.

Mark och Exploatering

Enheten påvisar ett positivt resultat för perioden.

Prognos för enheten baseras på planerade intäkter från skogsavverkning/röjning som genomförs under hösten och beräknas ge en intäkt på 500 tkr.

Beslut om bolagisering av industrifastigheten Livsmedelcenter i Väst har fattats. Det är i dagsläget osäkert om detta kommer att slutföras under innevarande år eller i början av 2019. Hur stort kapitaltillskott som kommer att behövas i detta bolag är oklart i dagsläget och är av dessa anledningar inte inräknat i årsprognosen.

Teknik

Enheten påvisar ett större underskott för perioden.

Orsaker till detta är en överskriden budget för snöröjning, stora mängder snö tidigare i år, och högre kostnader i samband med ny upphandling påverkade verksamheten. För denna budget finns inga möjligheter att påverka resultatet, utan påverkan av övriga verksamheter inom det tekniska området. Minskad efterfrågan på tjänster från verksamheterna har påverkat resultatet negativt. En av orsakerna kan vara att årets väderförhållanden har påverkat verksamheten negativt. Enheten har haft säsongsanställningar, men efterfrågan på tjänster har uteblivit.

Prognos för enheten påvisar ett underskott på -900 tkr

Måltid

Enheten redovisar ett underskott för perioden.

Orsaker till underskottet är personalkostnader - hög frånvaro när det gäller semester, vård av sjuka barn, studieledighet som måste ersättas för att verksamheten skall fungera.

Nytt livsmedelsavtal som är något dyrare än tidigare avtal påverkar underskottet samt att verksamheten har stått för vissa reparationskostnader av maskiner som egentligen är fastighetsrelaterade.

Prognosen för enheten påvisar ett underskott på -800 tkr

Ledning

Redovisar ett resultat i nivå med budget.

Volym- och nyckeltal

Inom sektorn pågår ett arbete med att utarbeta nyckeltal och volymer för samtliga verksamhetsområden, arbete beräknas kunna presenteras under nästa verksamhetsår.

Investeringar

Månvägens förskola Högsäter, tillbyggnad samt renovering

Projektet beräknat klart 31/1 2019, och beräknas hålla budget samt tidsplan.
Beslutad budget 22 500 tkr

Höjdens förskola etapp 1, renovering

Projektet beräknas klart 31/12 2018, och beräknas hålla budget samt tidsplan.
Beslutad budget 26 600 tkr

Detaljplans revidering Dyrtorp

Detaljplanarbete och projekteringsarbete pågår
Planerad budget för 2018 på 18 200 tkr, beräknas inte förbrukas på grund av detaljplans revidering.
Beslutad budget 25 050 tkr

Framtid

Sektor samhällsutveckling och dess verksamheter inhämtar kunskap och nyttiga erfarenheter från pågående verksamhetsår, att ta med sig in i framtiden.

Inom sektorn pågår ett arbete med att gemensamt stärka kommunens varumärke, genom att vi identifierar viktiga delar som kommuninvånare, besökare, företag samt kunder eftersöker.

I kommunens fortsatta samhällsutveckling bör arbetet prioriteras högt.

Sektorns enheter skall fortsätta att arbeta med att tydliggöra mål - och verksamhetsuppdrag utifrån beslutade direktiv. Utveckling av sektorns budgetuppföljning och måluppfyllelse skall fortsatt prioriteras, för att resultera i en god ekonomisk hushållning samt god måluppfyllelse. Sektorns olika verksamhetsområden är i behov av fortsatt uppföljning för att säkerställa att uppdrag som tilldelats sektorn och enheterna verkställs. På grund av viss generationsväxling, förändrade rutiner och omsättning på personal är det viktigt att identifiera beslutade uppdrag som tilldelats sektorn. Uppföljningen är också betydelsefull på grund av införandet av nya rutiner-arbetsätt framförallt inom enheterna teknik och mark och exploatering

Utifrån ett förändrat omvärldsläge avseende flyktingmottagandet har enheten AME-Integration påverkats och genomgår nu och under hösten en förändringsprocess, delar av enhetens verksamhetsområden planeras samtidigt att överföras till sektor omsorg. Sektorchef ska under hösten analysera de kvarvarande verksamheterna, arbetsmarknad samt integrationskontorets verksamhet och uppdrag för att säkerställa att uppdragen återspeglar ett aktuellt nuläge. Verksamheterna arbetsmarknad och integrationskontor kommer under hösten att överföras till enhet teknik. Övriga enheter inom sektorns ansvarsområden kommer vidare att fokusera på att öka sin effektivitet samt kvalitet i sina respektive uppdrag. Sektor samhällsutveckling har startat sitt arbete med att vidareutveckla och ta fram relevanta volymer och nyckeltal för sektorn, arbetet beräknas kunna presenteras under nästa verksamhetsår. Sektorns arbete med interna fastigheter gällande underhåll, inventering, riktlinjer för lokalförsörjning, avtalsfrågor, behöver fortsatt prioriteras för att möjliggöra en god ekonomisk hushållning.

Personalen är vår viktigaste resurs och att bibehålla den kompetens som finns är mycket viktigt för ett framgångsrikt arbete

Framgångsfaktorer för sektorns satsningar är:

Hållbarhet - Långsiktighet - Digitalisering - God ekonomisk hushållning - Helhetstänk - Gemensam målbild

Valbohem AB

Verksamhet Valbohem AB

Valbohem är det kommunala bostadsbolaget i Färgelanda kommun med 616 lägenheter i sitt bestånd. Valbohems vision är att vara den attraktiva hyresvärden som utvecklar framtidens boenden i Färgelanda kommun.

För bolagets projekt "Integration mellan generationsgränserna" beviljades ett stöd på 500 tkr från Boverket för anläggande av fyra lekplatser. Projektet är två-årigt och två lekplatser anläggs under 2018.

En uppgradering av fastighetssystemet med ny hemsida har påbörjats med slutförande i september 2018. Uppgraderingen syftar till ökad service för hyresgäster med bla felanmälan på nätet samt bättre marknadsföring av bolagets bestånd och Färgelanda som destination.

Uppsägning från Migrationsverket av ett större antal lägenheter leder till högre vakansgrad under senare delen av året.

Den kalla och snörika vintern har medfört höjda driftskostnader.

Resultaträkning Valbohem AB

Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807
Intäkter	25703	23792
Kostnader	-17632	-18110
Avskrivningar	-2950	-3301
Rörelseresultat	5121	2381
Finansiella poster	--1345	-1395
Periodens resultat	3776	986

Balansräkning Valbohem AB

Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807
Anläggningstillgångar	167 884	166 867
Omsättningstillgångar	9 477	6 031
Summa Tillgångar	177 361	172 898
Eget kapital	14 921	16 103
Långfristiga skulder	154 412	154 512
Kortfristiga skulder	8 028	2 283
Summa eget kapital och skulder	177 361	172 898

Färgelanda Vatten AB

Verksamhet Färgelanda Vatten AB

Verksamhetsbeskrivning

Färgelanda Vatten AB är huvudman för den allmänna vattenförsörjningen och avloppshanteringen i kommunen, vilket omfattar att producera och distribuera vatten av god kvalitet samt rena avloppsvatten och därmed förenliga verksamheter. Bolaget äger samtliga Va-anläggningar i Färgelanda kommun. Tillsammans med kommunen beslutar bolaget om utbyggnader, upprustningar och Va-taxor. Färgelanda Vatten AB har inga anställda utan den dagliga driften sköts av det gemensamma bolaget, Västvatten AB, som svarar för driften av Va-anläggningar i Färgelanda, Munkedal, Sotenäs och Uddevalla kommun. Färgelandas ägarandel av Västvatten AB är 7 %.

Ekonomiskt utfall

VA-verksamheten bedrivs enligt självkostnadsprincipen vilket innebär att de nödvändiga kostnaderna per vattentjänst ska finansieras via motsvarande intäkt. Den taxefinansierade verksamheten får inte gå med vinst eller förlust. Eventuella överuttag eller underuttag redovisas som skuld/fordran till VA-kollektivet. Färgelanda Vatten AB redovisar för perioden ett överuttag på 1 274 tkr (budgeterat underuttag 358 tkr). Avvikelsen beror till stor del på att året har startat med få akuta åtgärder på ledningsnätet och att skyltningen av vattenskyddsområdena inte blir av 2018. Årets underuttag beräknas till 352 tkr (budgeterat underuttag 614 tkr). Underuttaget är till för att återställa tidigare års överuttag. Avvikelsen beror till stor del på att skyltningen kring vattenskyddsområdena inte blir av 2018.

Investeringar

Investeringar under perioden har gjorts med 425 tkr och anläggningsintäkter har inkommit med 143 tkr. Årsprognosen för investeringar är på 3 000 tkr samma som är budgeterat. Några få ströfakturer på anläggningsavgifter minskar kostnaden med 143 tkr. Under denna period har det mest arbetats med renovering av Stigens pumpstation och mindre ledningsarbete som är utbyte av kortare sträckningar ledning.

Hänt under året

Projektering för uppgradering och renovering av Färgelanda vattenreservoar pågår. På vattenverken i Vallardalen, Stigen och Högsäter har stänkskyddsdraperier installerats vid lutdosering för att förbättra arbetsmiljön. Ödeborgs reningsverk har fått nya skjutspjällsventiler på inkommande galler och centrifugen har programmerats. Sökandet efter ovidkommande vatten i Stigens spillvattensystem fortskrider. Flödesmätare har använts och fakta är genomgången. Möten med vägföreningar har genomförts för att komma överens om vilka ytor som avvattnas till dagvattensystemet. Fakturering av allmän platsmarkhållare påbörjades 2017-07-01, men ytorna diskuterades då fortfarande. Överenskommelse om debitering av dagvatten är nu klar. Vattenskyddsområdena är godkänt av styrelsen och har nu gått vidare till Kommunfullmäktige för beslut. Spillbrunnar är utbytta i Järbo. Färgning för att fastställa dagvattentaxan i Högsäter pågår.

Resultaträkning Färgelanda Vatten AB

Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807
Intäkter	7 752	8 045
Kostnader	-5 893	-6 708
Avskrivningar	0	0
Rörelseresultat	1 859	1 337
Finansiella poster	-41	-63
Periodens resultat	1 818	1 274

Balansräkning Färgelanda Vatten AB

Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807
Anläggningstillgångar	40 634	38 426
Omsättningstillgångar	3 344	8 755
Summa Tillgångar	43 978	47 181
Eget kapital	2 500	2 500
Långfristiga skulder	37 720	41 293
Kortfristiga skulder	3 758	3 388
Summa eget kapital och skulder	43 978	47 181

Gatersbyn 120 Fastighets AB

Verksamhet Gatersbyn 120 Fastighets AB

Bolaget är vilande och ingen verksamhet har bedrivits under året.

Resultaträkning Gatersbyn 120 Fastighets AB

Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807
Intäkter	0	0
Kostnader	-5	-1
Avskrivningar	0	0
Rörelseresultat	-5	-1
Finansiella poster		
Periodens resultat	-5	-1

Balansräkning Gatersbyn 120 Fastighets AB

Belopp i tkr	Bokslut 201707	Bokslut 201807
Anläggningstillgångar	0	0
Omsättningstillgångar	30	25
Summa Tillgångar	30	25
Eget kapital	26	25
Långfristiga skulder	0	0
Kortfristiga skulder	4	0
Summa eget kapital och skulder	30	25

Redovisningsprinciper

Allmänt

Årsredovisningens utformning följer Lag om kommunal redovisning och god redovisningssed. God redovisningssed inom den kommunala sfären utarbetas bl.a. av Rådet för kommunal redovisning (RKR).

Sammanställd redovisning

Den kommunala koncernen består av kommunen och bolagen Valbohem AB (org.nr. 556527-9485), Färgelanda Vatten AB (556901-9630) och Gatersbyn 120 Fastighets AB (org.nr. 556975-3923) som ägs till 100 % av kommunen. Den sammanställda redovisningen upprättas enligt förvärvsmetoden, vilket innebär att dotterbolagens aktiekapital elimineras mot kommunens aktieinnehav i bolagen. I övrigt görs elimineringar för interna mellanhavanden inom koncernen.

Sammanställd redovisning görs endast i samband med årsbokslut, då olika delårsrapporteringstider tillämpas i koncernen.

Skatteintäkter

Prognosen för den kollektiva slutavräkningen av kommunalskatt för redovisningsåret följer RKR:s rekommendation 4.2.

Anläggningstillgångar

Anläggningstillgångar är upptagna till anskaffningsvärde med avdrag för avskrivningar och nedskrivningar. Anskaffningsvärdet utgörs av anskaffningsutgiften minskad med eventuella investeringsinkomster. Avskrivningar enligt plan sker fr.o.m. efterföljande kvartal som investeringen tas i bruk. Avskrivningar görs linjärt under investeringens bedömda ekonomiska livslängd. Nedskrivning av anläggningstillgång sker vid behov när värdet varaktigt gått ner. Pågående investeringar beläggs inte med någon internränta. De avskrivningstider som tillämpas är enligt den vägledning som finns från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Komponentavskrivning

RKR:s rekommendation 11.4 ställer krav på en avskrivningsmetod som syftar till dela upp anläggningstillgångar i komponenter, som har olika nyttjandeperioder och utgör ett väsentligt värde. Komponenterna ska redovisas och skrivas av som separata enheter.

Från och med 2014 års investeringar tillämpas metoden med komponentavskrivning. Anläggningstillgångar anskaffade före 2014 har inte delats upp i komponenter, då återstående nyttjandeperiod på dessa anläggningars komponenter bedöms att inte utgöra ett väsentligt värde.

Kommunen tillämpar i allt väsentligt RKR:s rekommendation 8.2 om sammanställd redovisning dock görs ingen anpassning av de kommunala bolagens avskrivningsprinciper till kommunens. Detta gäller framförallt Valbohem AB som redovisar enligt K2 där komponentavskrivning inte tillämpas.

Fordringar

Fordringar har efter individuell värdering upptagits till belopp varmed de beräknas inflyta.

Pensionskund

Pensionskund redovisas enligt den s.k. blandmodellen. Detta innebär att pensioner intjänade före 1998 redovisas inom linjen som ansvarsförbindelse medan pensioner intjänade från 1998 redovisas i resultaträkningen som en kostnad och den del som avser framtida utbetalningar redovisas under avsättningar i balansräkningen.

Leasing

Kommunen tillämpar RKR:s rekommendation 13:2 för klassificering av operationell respektive finansiell leasing.

Begreppsförklaringar

Anläggningstillgångar

Tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk eller innehav.

Ansvarsförbindelser

Förpliktelser i form av pensionsåtaganden, borgensåtaganden och dylikt. Om förpliktelsen måste infrias belastas resultatet.

Avskrivningar

Planmässig nedsättning av anläggningstillgångars värde. En i förväg bestämd procentsats av anläggningstillgångens anskaffningsvärde värde redovisas som kostnad under året.

Balanskrav

I kommunallagen finns fastställda krav om att kommunens intäkter skall överstiga kostnaderna. Fr.o.m. 1 december 2004 gäller att ett negativt resultat skall regleras inom 3 år och gäller fr.o.m. 2005 års resultat.

Balansräkning

Visar den ekonomiska ställningen vid bokslutsdagen. I balansräkningen framgår vilka tillgångar som finns och hur dessa finansierats i form av skulder och eget kapital.

Driftredovisning

Visar verksamheternas resursförbrukning och avvikelser i förhållande till budget.

Eget kapital

Är skillnaden mellan tillgångar och skulder. Utgör den del av de samlade tillgångarna som finansierats av egna medel. Förändringen av det egna kapitalet påverkas främst av årets resultat.

Finansnetto

Utgör skillnaden mellan ränteintäkter och räntekostnader.

Investeringsredovisning

Avser kommunens anskaffningar av anläggningstillgångar i form av t.ex. fastigheter, maskiner och inventarier.

Kassaflödesanalys

Visar hur verksamheten har finansierats och hur kapitalet har använts under räkenskapsåret. Kassaflödesanalysen visar hur likvida medel har förändrats under året.

Kommunbidrag

Till nämnd och sektorer tilldelade budgetanslag i form av skatteintäkter och statsbidrag.

Kortfristiga fordringar och skulder

Avser fordringar och skulder som har förfallodag mindre än ett år efter bokslutsdagen.

Likvida medel

Kassa- och bankmedel som utgör kommunens betalningsberedskap på kort sikt.

Likviditet

Visar omsättningstillgångar (exkl. lager) samt beviljad kredit i räkning i förhållande till de kortfristiga skulderna.

Långfristiga fordringar och skulder

Avser fordringar och skulder som har förfallodag senare än ett år efter bokslutsdagen.

Omsättningstillgångar

Tillgångar som på kort tid kan omsättas till likvida medel och som inte är avsedda för stadigvarande bruk.

Periodisering

Fördelning av kostnader och intäkter till den redovisningsperiod de uppstått.

Rörelsekapital

Skillnaden mellan omsättningstillgångar och kortfristiga skulder. Visar kommunens finansiella styrka.

Skuldsättningsgrad

Skuldernas andel av det totala kapitalet uttryckt i procent.

Soliditet

Egna kapitalets andel av det totala kapitalet uttryckt i procent. Visar långsiktig betalningsförmåga.

Utdebitering

Anger hur stor del per intjänade hundra kronor som betalas i kommunalskatt

Revisionsyttrande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 112

Dnr 2018/275

Taxor 2019 myndighetsutövning för Norra Älvsborgs Räddningsförbund (NÄRF)

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna förslaget till taxor för 2019 för NÄRF avseende myndighetsutövning att gälla fr. o m 2019-01-01

Ärendebeskrivning

Direktionen i NÄRF har vid sammanträde 2018-06-19 § 21 beslutat att fastställa taxor 2019. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01.

Taxor som är personalrelaterade har anpassats till budgeterade löne- ökningar. Detta avser även taxor för myndighetsutövning såsom tillsyn, tillstånd etc. Övriga taxor har räknats upp med KPI jan månad, föregående år. Personrelaterade tjänster har räknats upp med 2,8 %, vilket stämmer överens med budgeterad förändring. Övriga taxor har räknats upp med 1,58 %, vilket motsvarar KPI (jan 2018/jan 2017).

Taxor för tjänster avseende automatiska brandlarm kommer att revideras under hösten 2018 då rutiner och avtalshantering är under omarbetning.

Notering till protokollet

Linda Jansson (M) anmäler att hon inte deltar i dagens beslut utan återkommer i kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-06-27

Ekonomichefen informerar

Skickas till
Kommunstyrelsen

Justering

UB | B

Utdragsbestyrkande

Kommunledningen
Ekonomiavdelningen
Kristina Olsson
0528-567 107
Kristina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Taxor 2019 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (NÄRF)

Beslutsförslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna förslaget till taxor för 2019 för NÄRF avseende myndighetsutövning.

Ärendebeskrivning

Direktionen i NÄRF har vid sammanträde 2018-06-19 § 21 beslutat att fastställa taxor 2019. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01.

Taxor som är personalrelaterade har anpassats till budgeterade löneökningar. Detta avser även taxor för myndighetsutövning såsom tillsyn, tillstånd etc. Övriga taxor har räknats upp med KPI jan månad, föregående år. Personrelaterade tjänster har räknats upp med 2,8 %, vilket stämmer överens med budgeterad förändring. Övriga taxor har räknats upp med 1,58 %, vilket motsvarar KPI (jan 2018/jan 2017).

Taxor för tjänster avseende automatiska brandlarm kommer att revideras under hösten 2018 då rutiner och avtalshantering är under omarbetning.

Susanne Korduner
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

TAXOR 2019, Myndighetsutövning

Gäller från och med 2019-01-01

Fastställt av Direktionen xx månad 2018, §xx, dnr 5010-2018-8-xx

Innehållsförteckning

4. REGELBUNDEN TILLSYN, ANSÖKAN ETC.	3
INLEDANDE BESTÄMMELSER.....	3
BERÄKNING AV AVGIFT.....	3
TAXA MYNDIGHETSUTÖVNING.....	3
4.1 OBJEKTSFAKTORER FÖR OLIKA BYGGNADER OCH ANLÄGGNINGAR	4
4.2 TILLSTÅND BRANDFARLIGA OCH EXPLOSIVA VAROR.....	5

FORSLAG

4. Regelbunden tillsyn, ansökan etc.

Inledande bestämmelser

Kommunalförbundet får enligt 5 kap. 4 § i Lagen om skydd mot olyckor (SFS 2003:778) ta ut avgift vid tillsynsbesök för att kontrollera efterlevnad av lagen vid en byggnad eller anläggning som omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 2 § i LSO. Taxan reglerar även avgift för regelbunden tillsyn enligt Lagen om brandfarliga och explosiva varor (SFS 2010:1011).

Objektsfaktorerna är baserade på förslag till taxor för tillsyn enligt Sveriges kommuner och landsting (SKL). Taxor och avgifter beträffande myndighetsutövning är fastställda av medlemskommunernas kommunfullmäktige.

Beräkning av avgift

En gång om året i samband med att en ny taxa fastställs justeras grundbeloppet. Grundbeloppet multipliceras med, för byggnaden eller anläggningen, lämplig objektsfaktor enligt tabell i avsnitt 4.1 och 4.2.

Om tillsyn enligt Lagen om brandfarliga och explosiva varor genomförs samtidigt adderas objektsfaktorn med ett för enkel hantering och två för omfattande hantering av brandfarliga varor, samt två för hantering av explosiva varor.

Vid händelsestyrd tillsyn och tematillsyn bestäms avgiften genom timdebitering enligt gällande taxa.

Avgiften innefattar ersättning för genomgång av nödvändiga handlingar; tillsyn, resor och dokumentation.

Om tillsyn för en byggnad eller anläggning tar mer än en arbetsdag i anspråk debiteras timersättning motsvarande grundbeloppet.

Taxa myndighetsutövning

Tillsyn (AKI)	Enhet	Summa
Grundbelopp	faktor	1 044
Uppföljning av tillsyn	tim	1 044

Avgift för tillsyn debiteras ägare eller nyttjanderättshavare efter tillsynsbesök.

Uppföljning av föreläggande vid tillsyn debiteras ägare eller nyttjanderättsinnehavare för handläggning (timdebitering).

Avgift för tillståndshantering debiteras sökanden efter beslut i tillståndsärende.

I handläggning ingår ett avsyningsbesök samt anmälan och godkännande av föreståndare.

I de fall fler än en avsyning fordras, debiteras sökanden för handläggning enligt gällande taxa (timdebitering).

4.1 Objektsfaktorer för olika byggnader och anläggningar

Typ av Objekt	Objektsfaktor
Vård, omsorg och kriminalvård etc.	
Byggnad med 1-10 vårdtagare.	4
Byggnad med 10-50 vårdtagare.	5
Byggnad med fler än 50 vårdtagare.	6
Förskoleverksamhet, skolverksamhet eller skolbarnomsorg	
Byggnad i fler än ett plan med 15-50 barn	4
Byggnad i fler än ett plan med fler än 50 barn.	5
Byggnad i ett plan med fler än 90 barn	5
Byggnad där fler än 5 funktionshindrade barn eller ungdomar behöver hjälp vid utrymning.	4
Övrig förskoleverksamhet, skolverksamhet eller skolbarnomsorg	4
Hotell och andra tillfälliga boenden	
Byggnad för hotell, pensionat eller vandrarhem om byggnaden har platser för 9-50 gäster eller har 5-25 gästrum.	4
Byggnad för hotell, pensionat, vandrarhem, elevhem eller förläggning om byggnaden har platser för 50-100 gäster eller har 25-50 gästrum.	5
Byggnad för hotell, pensionat, vandrarhem, elevhem eller förläggning om byggnaden har platser för fler än 100 gäster eller har fler än 50 gästrum.	6
Övriga hotell och andra tillfälliga boenden	4
Samlingslokaler m.m.	
Byggnad för detaljhandel, restaurang, teater, biograf och andra samlingslokaler i ett plan som används av 151-300 personer.	4
Byggnad för detaljhandel, restaurang, teater, biograf och andra samlingslokaler i ett plan som används av fler än 300 personer.	5
Byggnad för detaljhandel, restaurang, teater, biograf och andra samlingslokaler i fler än ett plan som används av 151-300 personer.	5
Byggnad för detaljhandel, restaurang, teater, biograf och andra samlingslokaler i fler än ett plan som används av fler än 300 personer.	6
Restauranger och andra liknande verksamheter vilka har tillstånd att servera alkohol och där det finns platser för 50-150 personer i samma lokal.	4
Fritidsanläggningar där det finns platser för fler än 1 000 personer, helt eller delvis under tak.	4
Övriga samlingslokaler som används av fler än 50 personer.	4
Industrier	
Byggnader där 20-100 personer är sysselsatta samtidigt i industriverksamheten.	4
Byggnader där fler än 100 personer är sysselsatta samtidigt i industriverksamheten.	5
Byggnader med en sammanlagd yta större än 2 500 m ² (oavsett antal personer)	4
Byggnader för vilka krävs tillstånd enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (oavsett antal personer) eller yta	4
Övriga industrier.	4
Byggnader/ anläggningar med stora kulturhistoriska värden	
Kyrkor som är kyrkliga kulturminnen enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.	4
Byggnader som är byggnadsminnen enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. eller förordningen (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m. med undantag för de byggnader som uteslutande används som bostad.	4
Statliga museer och andra museer som är berättigade till bidrag enligt förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet.	4

Typ av Objekt	Objektsfaktor
Byggnad/ anläggning vars utformning innebär stor risk för allvarliga skador vid brand	
Byggnader med fler än 16 våningar ovan mark.	4
Garage som har minst två plan under mark och en sammanhängande yta som är större än 2 000 m ² .	4
Tunnlar som är längre än 500 meter och avsedda för allmän väg eller allmänna kommunikationsmedel.	6
Övriga byggnader och anläggningar	
Bensinstationer som ej faller under industri.	4
Kraft- värmeverk, telestationer samt andra drifanläggningar	5
Övriga byggnader och anläggningar.	4
Badplatser, hamnar, kajer mm.	Timdebitering

4.2 Tillstånd brandfarliga och explosiva varor

Brandfarliga varor	Faktor
Avslag på ansökan <i>Då ansökan avslås debiteras den sökande för nedlagd arbetsinsats och dokumentation.</i>	1,5
Anmälan av ny föreståndare <i>Anmälan av ny föreståndare för hantering (ej i samband med tillståndsansökan)</i>	1
Ändring av gällande tillstånd <i>Ändringar i form av komplettering, förändring, förläggning, ägarbyte etc. Gäller under tillståndets giltighetstid.</i>	3
Tillstånd för mindre omfattande hantering <i>För mindre verksamheter, exempelvis hantering av gasol på restaurang eller brandfarliga varor i försäljningslokal. Hantering av mindre behållare eller endast en cistern.</i>	6
Tillstånd för hantering <i>För medelstora verksamheter, exempelvis bensinstationer, transportdepåer, mindre industrier eller endast en cistern.</i>	13
Tillstånd för omfattande hantering <i>För stora verksamheter, exempelvis industrier och dylikt, flera cisterner eller stora hanterade mängder.</i>	20
Speciella fall <i>Vid ansökan som innebär utsträckt handläggningsid, exempelvis på grund av ej kompletta ansökningshandlingar eller ärenden som på annat sätt kräver stor arbetsinsats, timdebiteras ärendet löpande.</i>	Timdebitering

Explosiva varor	Faktor
Avslag på ansökan Då ansökan avslås debiteras den sökande för nedlagd arbetsinsats och dokumentering.	1,5
Ändring av gällande tillstånd Ändringar i form av komplettering, förändring, ägarbyte etc. Gäller under tillståndets giltighetstid.	3
Godkännande av ny föreståndare Godkännande av ny föreståndare till hanteringen (ej i samband med tillståndsansökan)	3
Tillstånd för hantering utan förvaring Ingen förvaring av explosiva varor, enbart överföring, användning och annan hantering.	3
Tillstånd för småskalig hantering Exempelvis hobbyverksamhet upp till 3 kg eller pyroteknik och stensspräckningspatroner.	3
Tillstånd för mindre omfattande hantering För mindre verksamheter med hantering av mindre än 100 kg explosiva varor.	6
Tillstånd för hantering För medelstora verksamheter med hantering av 100-1000 kg explosiva varor.	13
Tillstånd för omfattande hantering För stora verksamheter med hantering av mer än 1000 kg explosiva varor.	20
Speciella fall Vid ansökan som innebär avsevärt handläggningstid, exempelvis på grund av ej kompletta ansökningshandlingar eller ärenden som på annat sätt kräver stor arbetsinsats, timdebiteras ärendet löpande. Även viss tidsbegränsad hantering timdebiteras.	Timdebitering

FORSLAG

Trygghet – Säkerhet – Omtanke - Kvalité

Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Larmvägen 1, 461 38 Trollhättan
Tel. 0521-26 59 00

Org.nr 222000-0950
Bankgiro 5180-0027
Plusgiro 490 32 02-2

E-post: info@brand112.se
Webb: www.brand112.se

FÖRSLAG

Taxor 2019, Myndighetsutövning

Bilaga 1

**Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund**

Uppräkning enligt beräknad *AKI 2019

AKI 2019 **2,80%**

Tillsynsfaktor (AKI)		2018	2019
	Enhet	Summa kr	Summa kr
Grundbelopp	faktor	1 016	1 044
Uppföljning av tillsyn	tim	1 016	1 044

*AKI = Arbetskostnadsindex

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

Plats och tid Norra Älvsborgs Räddningstjänst, Färgelanda kl.09:00-11:20

Beslutande Monica Hanson (S), Trollhättan Ordförande
Kjell Nilsson (S) Vänersborg
Kent Almkvist (C), Trollhättan
Henrik Harlitz (M), Vänersborg
Rune Månsson (S) Färgelanda
Gunnar Karlsson (C), Mellerud

Övriga deltagande Lars-Göran Ljunggren (S), Vänersborg, ej tjänstgörande ersättare
Leif Söderqvist (C) Färgelanda, ej tjänstgörande ersättare
Roland Björndahl (C), Mellerud, ej tjänstgörande ersättare

Hans Därnemyr, förbundschef
Anders Gillek, stf. Räddningschef
Bodil Bramfors, ekonomichef

Anders Sundberg, Kommunal
Pär-Henrik Karlsson, BRF
Johan Bäckström, Ledarna

Utses att justera Henrik Harlitz

Justeringens plats och tid Brandstationen, Trollhättan

Underskrifter Sekreterare Ann Gustavsson Paragraf § 16-26
Ordförande Monica Hanson
Justerande Henrik Harlitz

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag

Organ: Direktionen för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

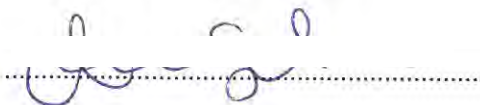
Sammanträdesdatum: 2018-06-19

Datum för anslags-
uppsättande 2018-06-19

Datum för anslags-
nedtagande 2018-07-13

Förvaringsplats
för protokollet Brandstationen, Trollhättan

Underskrift

Utdragsbestyrkande

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

§ 16 Val av justerande

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att välja Henrik Harlitz att justera protokollet.

§ 17 Rapporter/ skrivelser

a) Upphandling företagshälsovård

Förbundet har genom Vänersborgs kommun genomfört en upphandlingsprocess avseende företagshälsovård. Två anbud har inkommit. Förbundet kommer att lämna tilldelningsbeslut inom kort.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

b) Gemensam operativ systemledning (GOSL), RMB-NÄRF

En styrgrupp har tillsatts för att leda samverkansarbetet. Arbetsgrupper har utsetts för se över samverkansavtal, personalresurser inom RMB och NÄRF samt arbetsrättsliga frågorna.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

c) Uppdrag fördjupad analys brandvattenförsörjning/ brandposter

Enhet samhällsskydd har på uppdrag av förbundschefen genomfört en utredning kring hur brandvattenförsörjning med brandposter inom NÄRF ska säkerställas. Därtill har ett förslag till policy och avtalspunkter tagits fram med syfte att tydliggöra ansvarsfördelning mellan förbundet och ägarkommunerna. Förbundets brandingenjör Nicklas Jansson lämnade en redogörelse för direktionen kring utredningens innehåll, slutsatser och förslag på åtgärder för att säkerställa en god brandvattenförsörjning inom förbundsområdet.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten. Direktionen uppdrar åt förbundschefen att lämna en redogörelse över ärendet avseende brandvattenförsörjning på nästkommande ägarsamråd.

d) Information om vitesföreläggande

Förbundet har lämnat ett förslag till beslut avseende att förena föreläggande med vite för Slätterängen Höskrindan 1 AB, org.nr 556711-5448 för utskottet. Utskottet beslutade 2018-05-17 att förena föreläggande med vite enligt Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Förbundet lämnade en kort redogörelse över ärendet för direktionen.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

e) Information om genomförda olycksutredningar (3 st.)

Förbundet har under perioden slutfört 3 st. olycksundersökningar avseende;

- brand i villa, Trollhättan oktober 2017
- brand i byggnad, Trollhättan januari 2018
- brand i flerbostadshus; Brålanda februari 2018

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

f) Tertialrapport jan-april 2018, ekonomiskt nuläge

Förbundet visar ett plusresultat på totalt 427 tkr för perioden. Resultat exkl. sotningsverksamheten uppgår till 360 tkr. Prognos för helåret visar på ca 100 tkr.

Förbundet lämnade en redogörelse över avviktande kostnads- och intäktsposter från budget.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

g) Dataskyddsförordningen (GDPR)

Förbundet lämnar en redogörelse för direktionen över hittills genomfört arbete, samt vad förbundet har att arbeta vidare med, för att leva upp till den nya förordningen.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

§ 18 Beslut om dataskyddsombud för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Förbundet har enligt artikel 37 i Dataskyddsförordningen skyldighet att utse ett dataskyddsombud. Till dataskyddsombud för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (NÄRF) föreslås Klas Nilsson, dataskyddsombud Trollhättans Stad.

Utskottet beslutade vid möte 2018-05-17 att föreslå för Direktionen att välja Klas Nilsson, dataskyddsombud Trollhättans Stad som tillika dataskyddsansvarig för NÄRF.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att, utifrån utskottets förslag, välja Klas Nilsson, dataskyddsombud Trollhättans Stad som tillika dataskyddsombud för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund.

§ 19 Beslut om revidering av delegationsordning för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Förbundet har utifrån identifierat behov tagit fram ett förslag till revidering av delegationsordning för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Syftet är att tydliggöra delegation och ansvarsroller inom områdena för ekonomiska transaktioner, myndighetsutövning och personal/ arbetsmiljö samt övergripande allmänna delar.

Direktionen har att fatta beslut om antagande av reviderad delegationsordning för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund enligt, av förbundet, presenterade ändringar. Beslutet föreslås gälla tills dess att en förändring inträffar som föranleder ett nytt direktionsbeslut.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att anta reviderad delegationsordning för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Beslutet gäller tills dess att en förändring inträffar som föranleder ett nytt direktionsbeslut.

§ 20 Beslut om budget 2019 inkl. ekonomisk plan år 2020-2021 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Förbundet har tagit fram ett förslag till budget 2019 inkl. ekonomisk plan för år 2020-2021.

Hänsyn har inte tagits till det beslut som ägarkommunerna tog 2018-03-21 avseende samordnad ledningsförmåga mellan NÄRF och RMB (Räddningstjänsten Mitt Bohuslän). Tidigast i höst är projektet så långt framskridet så att en relevant budget kan planeras. Samarbetet planeras att starta i årsskiftet 2018/ 2019.

Direktionen föreslås besluta i enlighet med förslaget.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att fastställa budget 2019 inkl. ekonomisk plan för år 2020-2021.

§ 21 Beslut om taxor 2019 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Förbundet har tagit fram ett förslag till taxor 2019 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. När det gäller taxor som är personalrelaterade har dessa anpassats till budgeterade löneökningar. Detta avser även taxor för myndighetsutövning såsom tillsyn, tillstånd etc. Övriga taxor har räknats upp med KPI jan månad, föregående år.

Personalrelaterade tjänster har räknats upp med 2,8 % vilket stämmer överens med budgeterad förändring. Övriga taxor har räknats upp med 1,58 % vilket motsvarar KPI (jan 2018/jan 2017).

Taxor för tjänster avseende automatiska brandlarm kommer att revideras under hösten 2018 då rutiner och avtalshantering är under omarbetning. Tidigare förfarande, enligt kursiv text nedan, kommer då att utgå.

Taxor för anslutningar och tjänster vid larmcentralen startar med ett grundbelopp vid nyanslutning som inte har räknats upp. Befintliga abonnemang räknas upp med KPI okt mån.

Direktionen föreslås besluta att fastställa den nya taxan för år 2019. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01.

Taxor avseende myndighetsutövning år 2019 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund ska därefter översändas till kommunfullmäktige i respektive medlemskommun för fastställelse.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att fastställa taxor 2019 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01. Direktionen beslutade vidare att tillsända taxor 2019 avseende myndighetsutövning till kommunfullmäktige i respektive medlemskommun för fastställelse.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

§ 22 Beslut om taxor 2019 för sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun
2019 års taxa för sotning och brandskyddskontroll inom Färgelanda kommun är beräknad med en genomsnittlig höjning på 2 %. Taxehöjningen grundar sig på sotningsindexet. Taxehöjningen föreslås gälla fr.o.m. den 1 januari 2019.

Direktionen föreslås besluta att fastställa 2019 års taxa för sotningsverksamheten inom Färgelanda kommun enligt förslaget. Taxor avseende sotning och brandskyddskontroll år 2019 inom Färgelanda kommun ska därefter översändas till kommunfullmäktige i Färgelanda för fastställelse.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att fastställa den nya taxan för år 2019 avseende sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01. Direktionen beslutade vidare att tillsända den nya taxan för år 2019 till kommunfullmäktige i Färgelanda kommun för fastställelse.

§ 23 Beslut om taxor 2019 för sotning och brandskyddskontroll i Trollhättans Stad

2019 års taxa för sotning och brandskyddskontroll inom Trollhättans Stad är beräknad med en genomsnittlig höjning på 2 %. Taxehöjningen grundar sig på sotningsindexet. Taxehöjningen föreslås gälla fr.o.m. den 1 januari 2019.

Direktionen föreslås besluta att fastställa 2019 års taxa för sotningsverksamheten inom Trollhättans Stad enligt förslaget. Taxor avseende sotning och brandskyddskontroll år 2019 inom Trollhättans Stad ska därefter översändas till kommunfullmäktige i Trollhättan för fastställelse.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att fastställa den nya taxan för år 2019 avseende sotning och brandskyddskontroll i Trollhättans Stad. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01. Direktionen beslutade vidare att tillsända den nya taxan för år 2019 till kommunfullmäktige i Trollhättans Stad för fastställelse.

§ 24 Delegationsärende

Förteckning över beslut fattade med stöd av direktionens delegationsbeslut § 13/2017 Ärenden till och med 2018-05-31, nr 131-218.

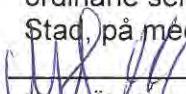
Direktionens beslut

Direktionen beslutade att lägga förekommande ärenden till handlingarna.

§ 25 Förbundschefens rapport från verksamheten

NÄRF utgör samordnare för räddningstjänstförstärkning inom Fyrbodal. Räddningstjänsterna i Fyrbodal skickade gemensamt personal att utgöra extra resurs till inträffade skogsbränder i Västmanland. Arbetet skedde i samverkan med räddningstjänsterna inom Västra Götaland (Räddsam VG) och på begäran av Storstockholms Räddningscentral (SSRC).

Den senaste perioden har det rått eldningsförbud inom hela förbundsområdet. Arbetsgivaren tog med anledning av detta beslut om att ej bevilja semester med kort framförhållning utanför ordinarie semesterplan. Förbundet håller, i samverkan med kommunjurist inom Trollhättans Stad, på med en översyn av gällande eldningsföreskrifter för medlemskommunerna.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Larmvägen 1
461 38 Trollhättan

Telefon växel
0521-26 59 00
Fax
0520-818 21

E-post
info@brand112.se
Webb
www.brand112.se

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

Förbundet vill flagga för att man befarar framtida personalbrister avseende RiB-personal. Trenden visar på ett minskat intresse att utgöra RiB-personal inom vissa delar av förbundets geografiska upptagningsområde.

En redogörelse över uppvisad utryckningsstatistik för de senaste tre åren, 2016-2018, avseende brand i byggnad, brand övrig, trafikolycka samt IVPA.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

§ 26 Övriga frågor

Fullmäktige inom Vänersborgs kommun har framfört att förevisat underlag avseende årsredovisning för 2017 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund uppvisar ett föredömligt underlag, och att fler borde ta efter detta upplägg.

Direktionen vill rikta ett stort tack till personalen för den tid som gått och önskar alla en trevlig sommar.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 113

Dnr 2018/276

Taxor för sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda Kommun

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna förslaget till taxor för 2019 för NÄRFs sotning och brandskyddskontroll att gälla fr.o.m. 2019-01-01

Notering till protokollet

Linda Jansson (M) anmäler att hon inte deltar i dagens beslut utan återkommer i kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (NÄRF) har inkommit med förslag till taxor för 2019 avseende sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun. Sotningen har två huvuduppdrag, dels att utföra lagstadgade brandskyddskontroller och dels att utföra rengöring i form av sotning gentemot hushåll i Färgelanda kommun. Direktionen i NÄRF har vid sammanträde den 2018-06-19 § 22 beslutat att fastställa den nya taxan avseende sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda Kommun. Den nya taxan är beräknad med en genomsnittlig höjning om 2 % för år 2019. Taxehöjningen grundar sig på sotningsindexet.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-06-27

Ekonomichefen informerar

Skickas till
Kommunstyrelsen

Kommunledningen
Ekonomiavdelningen
Kristina Olsson
0528-567 107
Kristina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Taxor för sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda Kommun

Beslutsförslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna förslaget till taxor för 2019 för NÄRFs sotning och brandskyddskontroll.

Ärendebeskrivning

Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (NÄRF) har inkommit med förslag till taxor för 2019 avseende sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun. Sotningen har två huvuduppdrag, dels att utföra lagstadgade brandskyddskontroller och dels att utföra rengöring i form av sotning gentemot hushåll i Färgelanda kommun.

Direktionen i NÄRF har vid sammanträde den 2018-06-19 § 22 beslutat att fastställa den nya taxan avseende sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda Kommun. Den nya taxan är beräknad med en genomsnittlig höjning om 2 % för år 2019. Taxehöjningen grundar sig på sotningsindexet. Taxan föreslås gälla från och med 2019-01-01.

Susanne Korduner
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

Datum
2018-06-19

Diarienummer
5010-2018-8-20

*Färgelanda kommun
Kommunfullmäktige
Allhemsvägen 5
458 80 Färgelanda*

Begäran om antagande av taxor 2019 för sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun

Direktionen har vid sammanträde 2018-06-19 § 22 tagit beslut om taxor 2019 för sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01. Direktionen beslutade vidare att tillsända den nya taxan för år 2019 till kommunfullmäktige i Färgelanda kommun för fastställelse.

Förbundet översänder härmed taxor 2019 för sotning och brandskyddskontroll för antagande av kommunfullmäktige inom Färgelanda kommun.

Trollhättan 2018-06-19

Hans Därnemyr
Förbundschef/Räddningschef

Bilagor:

Taxor 2019 för sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun
Sammanträdesprotokoll, Direktionen NÄRF 2018-06-19

Taxor för sotning och brandskyddskontroll, Färgelanda kommun 2019

Taxa, sotning och eldstadsrengöring

Sotning/ rengöring	Enhet	Helårsbostad	Fritidsbostad
Grundavgift	Tillfälle	158	210
Sotning av värmepanna	st	265	265
Sotning av lokaleldstad	st	158	158
Tillkommande objekt	St	158	158
Sotsugningsavgift	Tillfälle	50	50
Förgävesbesök	Tillfälle	316	420

Taxa, brandskyddskontroll

Brandskyddskontroll	Enhet	Helårsbostad	Fritidsbostad
Grundavgift	Tillfälle	228	272
Kontroll av första objekt	st	516	516
Tillkommande objekt	st	224	224
Förgävesbesök	Tillfälle	457	547

Taxa, övriga sotnings- och rengöringsarbeten

Brandskyddskontroll	Enhet	Helårsbostad	Fritidsbostad
Administrativ kostnad	Tillfälle	158	158
Brandskyddskontroll	Tim	594	594
Sotning/ rengöring	Tim	451	451
Bilkostnad	Km	3,50	3,50

Allmänt

Taxorna för sotning och brandskyddskontroll har antagits av kommunfullmäktige i Färgelanda kommun 201x-xx-xx, KF § xx, dnr xxx att gälla fr.o.m. 2019-xx-xx. Taxan justeras årligen enligt index fastställt av Sveriges Kommuner och landsting (SKL).

Grundavgift tillkommer på samtliga fastigheter. I avgiften ingår kostnad för administration, resa, fordon och duschtid. Om fastigheten trots avisering ej är tillgänglig debiteras dubbel grundavgift för väntetid och administrativ kostnad, s.k. **förgävesbesök**.

Om ändrad eldning meddelas efter att avisering utgått, debiteras en grundavgift.

Övriga sotnings- och rengöringsarbeten

Bilkostnad, resekostnad, administrativa avgifter, förbrukningsmaterial samt kostnader för teknisk utrustning tillkommer för samtliga arbeten. För imkanaler i restauranger och storkök debiteras en ersättning per man och timme. I de fall en extrabeställning av sotning eller brandskyddskontroll sker eller att denna tjänst tas utanför ordinarie inplanerad tur debiteras ersättning per man och timme.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

Plats och tid	Norra Älvsborgs Räddningstjänst, Färgelanda kl.09:00-11:20
Beslutande	Monica Hanson (S), Trollhättan Ordförande Kjell Nilsson (S) Vänersborg Kent Almkvist (C), Trollhättan Henrik Harlitz (M), Vänersborg Rune Månsson (S) Färgelanda Gunnar Karlsson (C), Mellerud
Övriga deltagande	Lars-Göran Ljunggren (S), Vänersborg, ej tjänstgörande ersättare Leif Söderqvist (C) Färgelanda, ej tjänstgörande ersättare Roland Björndahl (C), Mellerud, ej tjänstgörande ersättare Hans Därnemyr, förbundschef Anders Gillek, stf. Räddningschef Bodil Bramfors, ekonomichef Anders Sundberg, Kommunal Pär-Henrik Karlsson, BRF Johan Bäckström, Ledarna
Utses att justera	Henrik Harlitz
Justeringens plats och tid	Brandstationen, Trollhättan
Underskrifter	Sekreterare <u>Ann Gustavsson</u> Paragraf § 16-26 Ordförande <u>Monica Hanson</u> Justerande <u>Henrik Harlitz</u>

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag

Organ: Direktionen för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Sammanträdesdatum: 2018-06-19

Datum för anslags-
uppsättande 2018-06-19

Datum för anslags-
nedtagande 2018-07-13

Förvaringsplats
för protokollet Brandstationen, Trollhättan

Underskrift

.....

Utdragsbestyrkande

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

§ 16 Val av justerande

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att välja Henrik Harlitz att justera protokollet.

§ 17 Rapporter/ skrivelser

a) Upphandling företagshälsovård

Förbundet har genom Vänersborgs kommun genomfört en upphandlingsprocess avseende företagshälsovård. Två anbud har inkommit. Förbundet kommer att lämna tilldelningsbeslut inom kort.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

b) Gemensam operativ systemledning (GOSL), RMB-NÄRF

En styrgrupp har tillsatts för att leda samverkansarbetet. Arbetsgrupper har utsetts för se över samverkansavtal, personalresurser inom RMB och NÄRF samt arbetsrättsliga frågorna.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

c) Uppdrag fördjupad analys brandvattenförsörjning/ brandposter

Enhet samhällsskydd har på uppdrag av förbundschefen genomfört en utredning kring hur brandvattenförsörjning med brandposter inom NÄRF ska säkerställas. Därtill har ett förslag till policy och avtalspunkter tagits fram med syfte att tydliggöra ansvarsfördelning mellan förbundet och ägarkommunerna. Förbundets brandingenjör Nicklas Jansson lämnade en redogörelse för direktionen kring utredningens innehåll, slutsatser och förslag på åtgärder för att säkerställa en god brandvattenförsörjning inom förbundsområdet.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten. Direktionen uppdrar åt förbundschefen att lämna en redogörelse över ärendet avseende brandvattenförsörjning på nästkommande ägarsamråd.

d) Information om vitesföreläggande

Förbundet har lämnat ett förslag till beslut avseende att förena föreläggande med vite för Slätterängen Höskrindan 1 AB, org.nr 556711-5448 för utskottet. Utskottet beslutade 2018-05-17 att förena föreläggande med vite enligt Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Förbundet lämnade en kort redogörelse över ärendet för direktionen.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

e) Information om genomförda olycksutredningar (3 st.)

Förbundet har under perioden slutfört 3 st. olycksundersökningar avseende;

- brand i villa, Trollhättan oktober 2017
- brand i byggnad, Trollhättan januari 2018
- brand i flerbostadshus; Brålanda februari 2018

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

f) Tertialrapport jan-april 2018, ekonomiskt nuläge

Förbundet visar ett plusresultat på totalt 427 tkr för perioden. Resultat exkl. sotningsverksamheten uppgår till 360 tkr. Prognos för helåret visar på ca 100 tkr.

Förbundet lämnade en redogörelse över avviktande kostnads- och intäktsposter från budget.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

g) Dataskyddsförordningen (GDPR)

Förbundet lämnar en redogörelse för direktionen över hittills genomfört arbete, samt vad förbundet har att arbeta vidare med, för att leva upp till den nya förordningen.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

§ 18 Beslut om dataskyddsombud för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Förbundet har enligt artikel 37 i Dataskyddsförordningen skyldighet att utse ett dataskyddsombud. Till dataskyddsombud för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (NÄRF) föreslås Klas Nilsson, dataskyddsombud Trollhättans Stad.

Utskottet beslutade vid möte 2018-05-17 att föreslå för Direktionen att välja Klas Nilsson, dataskyddsombud Trollhättans Stad som tillika dataskyddsansvarig för NÄRF.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att, utifrån utskottets förslag, välja Klas Nilsson, dataskyddsombud Trollhättans Stad som tillika dataskyddsombud för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund.

§ 19 Beslut om revidering av delegationsordning för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Förbundet har utifrån identifierat behov tagit fram ett förslag till revidering av delegationsordning för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Syftet är att tydliggöra delegation och ansvarsroller inom områdena för ekonomiska transaktioner, myndighetsutövning och personal/ arbetsmiljö samt övergripande allmänna delar.

Direktionen har att fatta beslut om antagande av reviderad delegationsordning för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund enligt, av förbundet, presenterade ändringar. Beslutet föreslås gälla tills dess att en förändring inträffar som föranleder ett nytt direktionsbeslut.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att anta reviderad delegationsordning för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Beslutet gäller tills dess att en förändring inträffar som föranleder ett nytt direktionsbeslut.

§ 20 Beslut om budget 2019 inkl. ekonomisk plan år 2020-2021 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Förbundet har tagit fram ett förslag till budget 2019 inkl. ekonomisk plan för år 2020-2021.

Hänsyn har inte tagits till det beslut som ägarkommunerna tog 2018-03-21 avseende samordnad ledningsförmåga mellan NÄRF och RMB (Räddningstjänsten Mitt Bohuslän). Tidigast i höst är projektet så långt framskridet så att en relevant budget kan planeras. Samarbetet planeras att starta i årsskiftet 2018/ 2019.

Direktionen föreslås besluta i enlighet med förslaget.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att fastställa budget 2019 inkl. ekonomisk plan för år 2020-2021.

§ 21 Beslut om taxor 2019 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

Förbundet har tagit fram ett förslag till taxor 2019 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. När det gäller taxor som är personalrelaterade har dessa anpassats till budgeterade löneökningar. Detta avser även taxor för myndighetsutövning såsom tillsyn, tillstånd etc. Övriga taxor har räknats upp med KPI jan månad, föregående år.

Personalrelaterade tjänster har räknats upp med 2,8 % vilket stämmer överens med budgeterad förändring. Övriga taxor har räknats upp med 1,58 % vilket motsvarar KPI (jan 2018/jan 2017).

Taxor för tjänster avseende automatiska brandlarm kommer att revideras under hösten 2018 då rutiner och avtalshantering är under omarbetning. Tidigare förfarande, enligt kursiv text nedan, kommer då att utgå.

Taxor för anslutningar och tjänster vid larmcentralen startar med ett grundbelopp vid nyanslutning som inte har räknats upp. Befintliga abonnemang räknas upp med KPI okt mån.

Direktionen föreslås besluta att fastställa den nya taxan för år 2019. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01.

Taxor avseende myndighetsutövning år 2019 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund ska därefter översändas till kommunfullmäktige i respektive medlemskommun för fastställelse.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att fastställa taxor 2019 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01. Direktionen beslutade vidare att tillsända taxor 2019 avseende myndighetsutövning till kommunfullmäktige i respektive medlemskommun för fastställelse.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

§ 22 Beslut om taxor 2019 för sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun
2019 års taxa för sotning och brandskyddskontroll inom Färgelanda kommun är beräknad med en genomsnittlig höjning på 2 %. Taxehöjningen grundar sig på sotningsindexet. Taxehöjningen föreslås gälla fr.o.m. den 1 januari 2019.

Direktionen föreslås besluta att fastställa 2019 års taxa för sotningsverksamheten inom Färgelanda kommun enligt förslaget. Taxor avseende sotning och brandskyddskontroll år 2019 inom Färgelanda kommun ska därefter översändas till kommunfullmäktige i Färgelanda för fastställelse.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att fastställa den nya taxan för år 2019 avseende sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01. Direktionen beslutade vidare att tillsända den nya taxan för år 2019 till kommunfullmäktige i Färgelanda kommun för fastställelse.

§ 23 Beslut om taxor 2019 för sotning och brandskyddskontroll i Trollhättans Stad
2019 års taxa för sotning och brandskyddskontroll inom Trollhättans Stad är beräknad med en genomsnittlig höjning på 2 %. Taxehöjningen grundar sig på sotningsindexet. Taxehöjningen föreslås gälla fr.o.m. den 1 januari 2019.

Direktionen föreslås besluta att fastställa 2019 års taxa för sotningsverksamheten inom Trollhättans Stad enligt förslaget. Taxor avseende sotning och brandskyddskontroll år 2019 inom Trollhättans Stad ska därefter översändas till kommunfullmäktige i Trollhättan för fastställelse.

Direktionens beslut

Direktionen beslutade att fastställa den nya taxan för år 2019 avseende sotning och brandskyddskontroll i Trollhättans Stad. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01. Direktionen beslutade vidare att tillsända den nya taxan för år 2019 till kommunfullmäktige i Trollhättans Stad för fastställelse.

§ 24 Delegationsärende

Förteckning över beslut fattade med stöd av direktionens delegationsbeslut § 13/2017 Ärenden till och med 2018-05-31, nr 131-218.

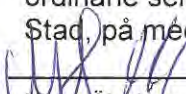
Direktionens beslut

Direktionen beslutade att lägga förekommande ärenden till handlingarna.

§ 25 Förbundschefens rapport från verksamheten

NÄRF utgör samordnare för räddningstjänstförstärkning inom Fyrbodal. Räddningstjänsterna i Fyrbodal skickade gemensamt personal att utgöra extra resurs till inträffade skogsbränder i Västmanland. Arbetet skedde i samverkan med räddningstjänsterna inom Västra Götaland (Räddsam VG) och på begäran av Storstockholms Räddningscentral (SSRC).

Den senaste perioden har det rått eldningsförbud inom hela förbundsområdet. Arbetsgivaren tog med anledning av detta beslut om att ej bevilja semester med kort framförhållning utanför ordinarie semesterplan. Förbundet håller, i samverkan med kommunjurist inom Trollhättans Stad, på med en översyn av gällande eldningsföreskrifter för medlemskommunerna.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Larmvägen 1
461 38 Trollhättan

Telefon växel
0521-26 59 00
Fax
0520-818 21

E-post
info@brand112.se
Webb
www.brand112.se

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Direktionen

Förbundet vill flagga för att man befarar framtida personalbrister avseende RiB-personal. Trenden visar på ett minskat intresse att utgöra RiB-personal inom vissa delar av förbundets geografiska upptagningsområde.

En redogörelse över uppvisad utryckningsstatistik för de senaste tre åren, 2016-2018, avseende brand i byggnad, brand övrig, trafikolycka samt IVPA.

Direktionens beslut

Direktionen har tagit del av och godkänner rapporten.

§ 26 Övriga frågor

Fullmäktige inom Vänersborgs kommun har framfört att förevisat underlag avseende årsredovisning för 2017 för Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund uppvisar ett föredömligt underlag, och att fler borde ta efter detta upplägg.

Direktionen vill rikta ett stort tack till personalen för den tid som gått och önskar alla en trevlig sommar.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 114

Dnr 2018/279

Remiss Verksamhetsplan och budget 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att för sin del godkänna Verksamhetsplan och budget 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund.

Ärendebeskrivning:

Direktionen tog den 8 juni 2017 beslut om höjning av medlemsavgiften med 5 kr/invånare för 2018, från 28 kr till 33 kr. För Färgelandas del innebar det en höjning med 33 000 kr från 184 800 kr till 217 800 kr. Från 2019 sker en index-höjning med 3 %, med årlig prövning av indexhöjningen i förhållande till förbundets finansiella ställning. Det innebär en höjning av medlemsavgiften för 2019 med 1 kr/invånare, från 33 kr till 34 kr. För Färgelanda innebär det en höjning med 6 600 kr från 217 800 kr till 224 400 kr. Detta finns finansierat i Kommunstyrelsen och Stabs budget för verksamhetsåret 2019. Indexhöjningen följer i stort kommunens planeringsförutsättningar för verksamheten, enligt dessa har en indexuppräknning inför 2019 gjorts med 2,8 %.

Verksamhetsplanen beskriver på ett tydligt sätt kommunalförbundets övergripande mål, strategier och måttal som ska följas upp och återrapporteras till kommunerna.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-06-28

Ekonomichefen informerar

Skickas till
Kommunstyrelsen
Förhandsinfo till Fyrbodals

Justering

UB | B

Utdragsbestyrkande

Kommunledningen
Ekonomiavdelningen
Kristina Olsson
0528-567107
Kristina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Remiss Verksamhetsplan och budget 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna Verksamhetsplan och budget 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund.

Ärendebeskrivning:

Direktionen tog den 8 juni 2017 beslut om höjning av medlemsavgiften med 5 kr/invånare för 2018, från 28 kr till 33 kr. För Färgelandas del innebar det en höjning med 33 000 kr från 184 800 kr till 217 800 kr. Från 2019 sker en indexhöjning med 3 %, med årlig prövning av indexhöjningen i förhållande till förbundets finansiella ställning. Det innebär en höjning av medlemsavgiften för 2019 med 1 kr/invånare, från 33 kr till 34 kr. För Färgelanda innebär det en höjning med 6 600 kr från 217 800 kr till 224 400 kr. Detta finns finansierat i Kommunstyrelsen och Stabs budget för verksamhetsåret 2019. Indexhöjningen följer i stort kommunens planeringsförutsättningar för verksamheten, enligt dessa har en indexuppräknning inför 2019 gjorts med 2,8 %.

Verksamhetsplanen beskriver på ett tydligt sätt kommunalförbundets övergripande mål, strategier och måttal som ska följas upp och återrapporteras till kommunerna.

Susanne Korduner
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

remissversion

VERKSAMHETSPLAN 2019

Innehållsförteckning

Sidan 3: Vi vill nå längre. Tillsammans.

Sidan 4: Vår vision: Det goda livet.

Sidan 5-7: Fyrbodals möjligheter och utmaningar.

Sidan 8-9: Finansiering och finansiella mål.

Sidan 10: Vårt uppdrag

Sidan 11-26: Övergripande mål*

Övergripande mål 1 - Bättre företagsklimat och ett starkt näringsliv

Övergripande mål 2 - En väl fungerande kompetensförsörjning utifrån arbetsmarknadens behov

Övergripande mål 3 - En väl utvecklad infrastruktur

Övergripande mål 4 - Hållbar landsbygdsutveckling med väl fungerande samspel mellan städer och landsbygder

Övergripande mål 5 - En stark och attraktiv gränsregion

Övergripande mål 6 - En aktiv och nyskapande kulturregion för alla

Övergripande mål 7 - Invånarna ska erbjudas en god, jämlik och kunskapsbaserad socialtjänst, vård och omsorg

Övergripande mål 8 - God och jämlik hälsa för barn och unga

Sidan 27: Budget basfinansiering 2019-2021

Sidan 28: Budget tillväxtmedel

*Som komplement till de övergripande målen finns separata aktivitetsplaner.

Vi vill nå längre. Tillsammans.

I dag är vi 14 västsvenska kommuner som samarbetar i Fyrbodals kommunalförbund. Vi driver utveckling, utbyter erfarenheter och skapar tyngd i påverkansarbetet för Fyrbodals bästa. Fokus är att jobba med det som vi gör bättre tillsammans än i varje kommun för sig. Med andra ord vill vi nå längre. Tillsammans.

Fyrbodals kommunalförbund bildades 2005, som ett resultat av att Västra Götalandsregionen bildats några år tidigare. I dag är vi ett av fyra regionala kommunalförbund i Västra Götaland – med uppgift att ta tillvara våra medlemskommuners intressen i delregionen samt att utgöra en delregional resurs för strategisk samordning och utveckling.

Enligt förbundsordningen är uppdraget att stärka Fyrbodal och vara länken mellan kommunerna och regionen samt att sörja för en dynamisk växelverkan. Det innebär bland annat att föra information i båda riktningarna och att vara pådrivande.

Vår vision: Det goda livet

Som ett av fyra delregionala förbund i Västra Götaland är utgångspunkten för allt vårt arbete den gemensamma visionen om Det goda livet. Visionen beskriver vad ett gott liv innebär för invånarna i Västra Götaland och vägen dit förutsätter en hållbar utveckling – ur ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt perspektiv.

Fyrbodals möjligheter och utmaningar

Fyrbodal är en mycket varierad delregion i Västra Götaland, med städer och landsbygd, hav och sjöar, närhet till Norge och kommunikationsnav kopplade till E6 och E45. Här finns hög kompetens, starka nätverk, väl utbyggd IT-struktur, ett positivt innovationsklimat och fantastiska livsmiljöer. Fler än fyra av fem invånare säger att de är nöjda med platsen där de bor.

Precis som andra delar av landet har Fyrbodal en rad utmaningar som hänger ihop med vår geografi och historiska utveckling. Vi har exempelvis en obalans mellan större och mindre kommuner. Till det kommer utmaningar när det gäller kompetensförsörjning, omställning till fossilfria transporter och hållbar tillväxt. Befolkningsprognosen pekar mot att vi kommer att bli 30 000 fler invånare inom 20 år och det sker i huvudsak genom inflyttning.

Det här är utmaningar som kräver medvetna satsningar på att jämna ut skillnader och stärka samarbetet mellan såväl invånare som privata och offentliga aktörer. Vi måste öka sammanhållningen, skapa en gemensam vision för vår delregion och ytterligare stärka våra styrkeområden. De horisontella kriterierna som jämställdhet, hållbarhet, integration och tillgänglighet ska genomsyra allt arbete.

Styrande dokument

Följande dokument ligger till grund för verksamhetsplanen:

- Förbundsordningen för Fyrbodals kommunalförbund
- Delregional genomförandeplan Fyrbodal 2014–2020

Vägledande dokument

Verksamhetsplanen bygger även på följande vägledande dokument:

- Vision Västra Götaland - Det goda livet
- Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014–2020 (VG2020)
- Västra Götalands regionala kulturplan 2016–2019
- Samling för social hållbarhet – Åtgärder för jämlik hälsa i Västra Götalandsregionen

VG2020 och genomförandeplan Fyrbodals

Regionfullmäktige antog VG2020 hösten 2013. Regionen, kommunalförbunden, kommunerna samt externa organisationer och myndigheter har varit delaktiga i framtagandet. Utifrån VG2020 beslöt Fyrbodals kommunalförbund i maj 2014 att särskilt lyfta fram 20 av de 32 prioriterade frågor som Beredningen för hållbar utveckling, BHU, valt ut.

Organisationens uppdrag

Fyrbodals kommunalförbund ska vara en kunskapsorganisation som arbetar med de frågor som är mest angelägna för kommunerna. Förutom det arbete som speglas av verksamhetsplanen har kommunalförbundets organisation i uppdrag att utreda, planera och bedöma de förslag som kommer från medlemskommunerna samt att utifrån omvärldsbevakning initiera utvecklingsinsatser. I de fall förslagen ligger i linje med vår genomförandeplan kan de leda till förstudier, projekt eller nya verksamheter. De genomförs av kommunalförbundet eller i samverkan med externa aktörer och utvärderas.

Finansiella mål

Förbundet har som strategiskt mål att utföra sina uppdrag med tydlig kvalitet och resultatredovisning, med en effektiv resursanvändning och med en god framförhållning inför förändrade finansiella förutsättningar.

- Att ha en budget i balans, intäkterna ska överstiga kostnaderna.
- Att ha en långsiktig stabil soliditetsnivå på 10 procent, nivån kan dock variera över tid beroende av åtaganden som direktionen finner angelägna.
- Att ha en god likviditet så att det är möjligt att både täcka kostnader för de fasta åtgärderna och att förskottera medel i projekt där förbundet är projektägare.
- Att tillväxtmedlen sammantaget ska växlas upp med minst 50 procent, utöver de medel som kommunerna och Västra Götalandsregionen bidrar med.

Finansiering

Förbundets basverksamhet finansieras av medlemskommunerna. Medlemsavgiften indexregleras årligen, för 2019 är avgiften 34 kronor per invånare.

Förbundets projekt och verksamheter har särskild finansiering, i huvudsak från EU:s strukturfonder och övriga program, Västra Götalandsregionen, staten och medlemskommunerna.

Förbundet erhåller årligen 10,5 mkr i regionala tillväxt medel från Västra Götaland under förutsättning att medlemskommunerna växlar upp medlen med motsvarande belopp. Utöver dessa 10 mkr erhåller förbundet 500 tkr för analyser och förstudier som inte kräver medfinansiering. Budgeten för 2019 uppgår till 20,5 mkr, vilket kräver en finansiering som motsvarar 37 kr/inv i Fyrbodalen. Tidigare år har medel från förra programperioden kunnat användas, varför kommunerna debiterats 35 kr/inv. Dessa medel är dock förbrukade efter 2018.

Fyrbodals kommunalförbund:

- utgör tjänstemannastöd till arbetsutskott och direktion samt ordförande- och tjänstemannanätverk.
- omvärldsbevakar och tar fram strategier, riktlinjer, planer och rapporter.
- tar initiativ till nya uppdrag, förstudier, projekt och verksamheter samt följer upp och utvärderar dessa.
- för dialog med och utgör en länk mellan kommunerna och organisationer, myndigheter och andra aktörer.
- planerar och genomför kompetensutveckling för kommunernas medarbetare.

1

Övergripande mål:
Bättre företagsklimat och ett
starkt näringsliv

Övergripande mål:

Bättre företagsklimat och ett starkt näringsliv

Mål

Strategier:

1. Öka takten i implementeringen av lokalt framtagna näringslivsstrategier.
2. Driva en effektiv, samordnad hantering av tillväxtmedel för att erbjuda entreprenörer och företag tillgång till ett kompetent, jämlikt, robust och tydligt innovationsstödsystem som främjar innovation, entreprenörskap och företagande.
3. Driva samordnade offensiva satsningar för att attrahera investeringar och företagsetableringar inom områden där vi har internationell konkurrenskraft.

Mätetal:

1. a) Minst [x] antal efterfrågade kompetenshöjande insatser för kommunala tjänstemän ska delfinansieras och genomföras. b) En delregional näringslivsstrategi är framtagen.
2. a) Minst 80 procent av uppsatta indikatorer i projekt och verksamheter finansierade av tillväxtmedel ska uppnås. b) Andelen företag som fått stöd av innovationsstödsystemets aktörer ska öka i jämförelse med 2017. c) Andelen kvinnor som fått stöd av innovationsstödsystemet ska öka i jämförelse med 2017. d) Minst 50 procent av beviljade projekt ska vara treåriga.
3. a) Minst 50 etableringsärenden ska hanteras, varav 20 internationella. b) Ett mätsystem för samtliga företagsetableringar ska implementeras, där det framgår vilka som hanterats av Position Väst. c) Tydliga branschriktade värdeerbjudanden är framtagna.

Övergripande mål:

2

En väl fungerande kompetensförsörjning
utifrån arbetsmarknadens behov

Övergripande mål:

En väl fungerande kompetensförsörjning utifrån arbetsmarknadens behov

Mål

Strategier:

1. Skapa förutsättningar för bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknadens kompetensbehov genom samverkansarenor, omvärldsbevakning och förstudier/projekt på delregional och regional nivå.
2. Stödja kommunerna i arbetet med att säkerställa tillgången till behörig personal med rätt kompetens på gymnasie- och högskolenivå.
3. Stödja kommunernas arbete med att underlätta ungdomars och nyanländas insteg på arbetsmarknaden.
4. Skapa förutsättningar för att öka utbildningsnivån genom att stödja samordning inom och mellan utbildningsområden.

Mätetal:

1. a) Tillgången till medarbetare med efterfrågad kompetens inom vård och omsorg, utbildning och teknik ska följas upp.
b) Antalet certifierade utbildningsanordnare och inriktningar på utbildningar inom Teknikcollege och Vård- och omsorgscollege ska öka.
c) Projektverksamhet för att stödja arbetet mellan utbildningsaktörer och arbetsliv är påbörjat.
d) Delta och stötta arbetet med etablering och utveckling av college för gröna näringar.
2. a) Tillgång till medarbetare med rätt kompetens på gymnasial- och eftergymnasial nivå.
b) Vara drivande kring etablering och utveckling av lärcentra.
c) Ändamålsenliga systematiska former för samverkan är framtagna och etablerade med Kommunakademien Väst.
3. a) Andel av befolkningen som förvärvsarbetar ska följas upp.*
b) Andelen nyanlända som är etablerade på arbetsmarknaden 90 dagar efter avslutad etableringsplan ska följas upp.
c) Andelen ungdomar (19-24 år) som varken studerar eller arbetar ska följas upp.
4. Andel av befolkningen (19-64 år) som har gymnasieutbildning samt andel av befolkningen (25-64 år) som har högskoleutbildning har ökat över tid.

*Drygt tre procent fler som förvärvsarbetar om statistik för gränspendling till Norge räknas med.

3

Övergripande mål:
En väl utvecklad infrastruktur

Övergripande mål:

En väl utvecklad infrastruktur

Mål

Strategier:

1. Stödja utvecklingen av hållbara godstransporter och utvecklingen av hållbart resande.
2. Stödja en IT-infrastruktur med hög kvalitet för alla som främjar hållbarhet.
3. Driva ett strukturbildsarbete som tydliggör de övergripande behov som finns av åtgärder i "den funktionella geografin" för väg, järnväg, it/fiber, elkraft, kollektivtrafik, sjöfart och cykel.
4. Bevaka och agera i planering och genomförande av de objekt i Fyrbodals som finns upptagna i de nationella och regionala infrastrukturplanerna 2018-2029.
5. Kartläggning av prioriterade infrastrukturobjekt och utvecklingsområden som har bäring på kommande planomgång 2022-2033.

Mätetal:

1. a) Minst ett demoprojekt med inriktning på hållbart resande / hållbar samhällsutveckling ska startas.
b) Andelen bilar i kommunal verksamhet som kan drivas med el eller biogas ska vara högre än genomsnittet för motsvarande kommuner i landet.
2. Andelen hushåll och företag som har tillgång till god bredbandsuppkoppling ska öka. År 2020 ska 95 procent av Västra Götalands hushåll och företag ha tillgång till robust bredband med en hastighet på minst 100 Mbit/s symmetriskt.
3. 14 av 14 kommuner ställer sig bakom Strukturbild Fyrbodals inriktning när det gäller infrastruktur.
4. Relevanta objekt och åtgärdsvalsstudier (ÅVS) är påbörjade.
5. En kartläggning av prioriterade objekt och områden inför 2022-2033 är genomförd.

Övergripande mål:

4

Hållbar landsbygdsutveckling
och väl fungerande samspel
mellan städer och landsbygder

Övergripande mål:

Hållbar landsbygdsutveckling med väl fungerande samspel mellan städer och landsbygder

Mål

Strategier:

1. Skapa och kommunicera en väl förankrad, gemensam framtidsbild för Fyrbodalen.
2. Skapa förutsättningar för ett ökat samspel mellan städer och landsbygder genom omvärldsbevakning, analyser och samarbeten.
3. Skapa förutsättningar till livslångt lärande oavsett bostadsort.
4. Samverka för att etablera Fyrbodalen som ledande delregion inom skog och trä, med satsningar i nya bioekonomilösningar.
5. Samverka för att etablera Fyrbodalen som en ledande maritim delregion med lösningar inriktade på innovation samt miljöanpassad och hållbar utveckling.

Mätetal:

1. 14 av 14 kommuner medverkar aktivt till förverkligandet av strategierna i Strukturbild Fyrbodalen.
2. Mätetal för landsbygdernas utveckling är framtagna.
3. Ökad tillgänglighet för studiedeltagande på universitet eller högskolor för befolkningen 19–64 år.
4. a) Andel av kommunerna som har träbyggnadsstrategier eller har utvärderat trä som alternativ vid nybyggnation.
b) Minst ett samverkansprojekt inom skoglig biobaserad ekonomi ska ha etablerats mellan kommuner, företag och akademi.
5. Minst ett samverkansprojekt inom maritim utveckling ska ha etablerats.

Övergripande mål:

5

En stark och attraktiv gränsregion

Övergripande mål:

En stark och attraktiv gränsregion

Mål

Strategier:

1. Genomföra samverkansinsatser för att underlätta för invånare och företag att leva och verka, studera, arbeta och bo samt bedriva verksamhet i gränsregionen Fyrbodal-Östfold.
2. Verka för att ett gemensamt varumärke skapas för området Göteborg/Oslo/Öresund.
3. Bidra till en växande gränsöverskridande besöksnäring i samverkan med andra aktörer, utifrån regionala och nationella strategier.
4. Bidra till ett ökat samarbete över gränsen mellan aktörer kring trä som resurs för näringslivsutveckling och miljö.
5. Utveckla ett gränsöverskridande samarbete för att attrahera företagsetableringar i gränsregionen.
6. Verka för framtagande av gränsöverskridande statistik nationellt.

Mätetal:

1. a) En överrensommelse mellan Fyrbodals kommunalförbund och Svinesundskommittén är framtagen.
b) Delta i och följa upp gränsöverskridande förstudier och projekt.
2. Delta i arbetet för att ett gränsöverskridande varumärkesarbete startas.
3. [Infoga mätetal från projektet Gränsen som attraktion]
4. [Infoga mätetal från Grön Tillväxt Trä]
5. a) Antalet företagsetableringar i gränsregionen ska öka.
b) Antalet norska investeringar i Fyrbodal ska öka.
6. Nationell gränsöverskridande statistik finns tillgänglig.

Övergripande mål:

6

En aktiv och nyskapande
kulturregion för alla

Övergripande mål:

En aktiv och nyskapande kulturregion för alla

Mål

Strategier:

1. Öka kunskapen om kopplingen mellan kultur och kommuners attraktivitet.
2. Öka kunskapen om kultur som innovationsdriven tillväxtfaktor.
3. Främja kulturföretagande.

Mätetal:

1. Minst 80 procent av deltagarna vid större aktiviteter ska vara nöjda och/eller uppleva att de har nytta av innehållet i sitt arbete.
2. Minst ett projekt är påbörjat utifrån rekommendationerna i rapporten Kreativa Krafftält Fyrbodal.
3. Minst ett projekt är påbörjat med medfinansiering från programmet Kulturella och kreativa näringar (KKN).

Övergripande mål:

7

Invånarna ska erbjudas en god, jämlik och kunskapsbaserad socialtjänst, vård och omsorg

Övergripande mål:

Invånarna ska erbjudas en god, jämlik och kunskapsbaserad socialtjänst, vård och omsorg

Mål

Strategier:

1. Stödja kommunernas socialtjänst, vård och omsorg för god samverkan i gränssnittet mellan kommun, region och stat.
2. Fungera som en regional stödstruktur för kunskapsutveckling och samordning av statliga satsningar/initiativ inom socialtjänst samt angränsande hälso- och sjukvård.
3. Medverka till att kommunernas socialtjänst samt vård och omsorg arbetar kunskapsbaserat och innovativt.
4. Identifiera och utreda verksamhetsområden där kommunerna kan samverka och på så sätt erbjuda invånarna likvärdiga insatser på ett mer kostnadseffektivt och rättssäkert sätt.
5. Driva och stödja utvalda nätverk för kostnadseffektiv kunskapsutveckling och kollegialt stöd.
6. Stödja kommunerna i digitalisering och välfärdsteknologi.

Mätetal:

1. Minst 90 procent av kommunerna upplever att förbundet i hög eller mycket hög grad utgör ett stöd till ett fungerande vårdsamverkansarbete.
2. a) Minst 80 procent av kommunerna upplever att förbundet i hög eller mycket hög grad bidrar till information gällande frågor på nationell och regional nivå.
b) Minst 80 procent av kommunerna upplever att förbundet i hög eller mycket hög grad bidrar till att kommunen kan påverka frågor på nationell och regional nivå.
3. Minst 90 procent av kommunerna upplever att förbundet i hög eller mycket hög grad är till praktisk nytta och stöttning i kommunernas kunskapsutveckling.
4. Minst 90 procent av kommunerna upplever att förbundet i hög eller mycket hög grad utgör ett stöd för kommunerna att identifiera och utreda områden för samverkan inom Fyrbodal.
5. Minst 90 procent av kommunerna är i hög eller mycket hög grad nöjda med det stöd de får genom förbundets nätverk.
6. Minst 90 procent av kommunerna upplever att förbundet i hög eller mycket hög grad utgör ett stöd i den digitala teknikutvecklingen.

Övergripande mål:

8

God och jämlik hälsa för
barn och unga

Övergripande mål:

God och jämlik hälsa för barn och unga

Mål

Strategier:

1. Stödja kommunernas förebyggande och hälsofrämjande arbete för ökad likvärdighet och likvärdiga villkor för barn och unga.
2. Verka för god samverkan och erfarenhetsutbyte mellan/inom kommuner och regionen.
3. Stödja kommunernas arbete med att få fler unga vuxna i studier eller arbete.

Mätetal:

1. Alla kommuner ska ha deltagit i någon aktivitet med Hälsokällan. Deltagarna ska ha upplevt nytta och ha erhållit användbara kunskaper för sitt arbete.
2. Minst 90 procent av kommunerna är i hög eller mycket hög grad nöjda med det stöd de får genom förbundets nätverk.
3. Andelen ungdomar (19-24 år) som varken studerar eller arbetar ska följas upp.

Budget 2019-2021 Basverksamheten

	2019	2020	2021
Medlemsavgift 33 kr * 270 000 inv. + 3% index från 2019	9 180 000	9 450 000	9 740 000
Övriga intäkter	70 000	70 000	70 000
Ränteintäkter	40 000	40 000	40 000
SUMMA INTÄKTER:	9 290 000	9 560 000	9 850 000
Personalkostnader	- 6 280 000	- 6 485 000	- 6 670 000
Bilersättningar	- 180 000	- 190 000	- 200 000
Politiska arvoden, ordförande och revision	- 365 000	- 370 000	- 375 000
Möteskostnader politiker och tjänstemän	- 100 000	- 100 000	- 100 000
Konsultkostnader	- 100 000	- 100 000	- 100 000
Administrativa fasta kostnader	- 800 000	- 905 000	- 960 000
Administrativa rörliga kostnader	- 1 170 000	- 1 180 000	- 1 180 000
SUMMA KOSTNADER:	- 8 995 000	- 9 330 000	- 9 585 000
BERÄKNAT RESULTAT:	295 000	230 000	265 000

Budget 2019 Tillväxtmedel (sida 1/4)

Projekt/Verksamhet	Ägare	2019 Budgetförslag	2018 Budgetförslag	Total finansiering (siffror från 2018 års budget)
EN LEDANDE KUNSKAPSREGION				
Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap (1.1.1)				
Entreprenörskap på grund- och gymnasieskola	Ung företagsamhet Fyrbodal	700 000	700 000	2 750 000
Entreprenörskap för studenter på högskolan	Drivhuset vid Högskolan Väst	500 000	500 000	2 055 000
Skapa förutsättningar för idéer och starta företag (1.1.2)				
Socialt företagande, kooperativ, ekonomiska föreningar	Coompanion Fyrbodal	500 000	500 000	3 500 000
Nyföretagsrådgivning, fysiskt och webbaserat	Ska upphandlas	500 000	1 700 000	1 700 000
Innovatum inkubator	Innovatum	1 305 000	1 305 000	21 148 500
Inkubatorverksamhet, rådgivning, entreprenörskap	Entreprenörsarenan	400 000	400 000	2 080 000
Rådgivning till människor med utländsk bakgrund	Almi IFS	200 000	200 000	400 000
Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag (1.1.3)				
Distribuerad affärscoachning	Ska upphandlas	1 200 000		
Nätverksträffar, utbildningar, produktionsanalyser	IUC Väst	1 000 000	1 000 000	7 804 000
Språngbräddor, nätverk, kapital	Connect Väst	600 000	600 000	1 945 000

Budget 2019 Tillväxtmedel (Sida 2/4)

Projekt/Verksamhet	Ägare	2019 Budgetförslag	2018 Budgetförslag	Total finansiering (siffror från 2018 års budget)
Företagsklimatprojekt	Fyrbodals kommunalförbund	0	216 500	2 843 000
Företagsakuten Fyrbodal	Fyrbodals kommunalförbund	0	50 000	50 000
Ägarskifte Micro	Fyrbodals kommunalförbund	0	50 000	50 000
Grönt kluster Dalsland	Brålanda företagarförening	0	35 000	400 000
Skola-Näringsliv (Näringsliv i samverkan)	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	100 000	100 000
Utveckla test och demoarenor där nya idéer omsätts till praktik (1.2.3)				
Innovatum Projektarenan	Innovatum	1 595 000	1 595 000	27 148 500
EN REGION FÖR ALLA				
Skapa en sammanhållen arena för ungas möjligheter till praktik, ferieplatser och mentorer (2.1.1)				
Praktiksamordning	Fyrbodals kommunalförbund	200 000	500 000	3 359 000
Fler ska bedriva eftergymnasiala studier och avhoppet från skolan ska minska (2.2.1)				
Implementering tekniska systemet Elin med modul KAA	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	0	0
Effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer (2.2.3)				
Kompetensplattform Fyrbodal	Fyrbodals kommunalförbund	2 000 000	2 130 000	2 130 000
Skola-Arbetsliv	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	0	0
Kobra	Fyrbodals kommunalförbund	0	183 000	366 000

Budget 2019 Tillväxtmedel (Sida 3/4)

Projekt/Verksamhet	Ägare	2019 Budgetförslag	2018 Budgetförslag	Total finansiering (siffror från 2018 års budget)
Utveckla samordningen inom utbildningssystemet, möta framtidens kompetensbehov (2.2.4)				
Kommunakademin Väst	Högskolan Väst	750 000	750 000	1 500 000
YH och VUX samverkan	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	0	0
Investera i transportinfrastruktur som driver regional och nationell utveckling (2.3.1)				
Bohusbiennalen 2018	Thordénstiftelsen	0	25 000	375 000
EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR				
Göra VG till modell för hållbar landsbygdsutveckling, samspel stad/land (3.1.3)				
Strukturbild Fyrbodal	Fyrbodals kommunalförbund	300 000	300 000	600 000
Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling (3.1.4)				
Miljöbron	Miljöbron	200 000	200 000	3 098 622
Affärsdriven miljöutveckling	Fyrbodals kommunalförbund	1 800 000	1 800 000	1 800 000
EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR				
Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i Västra Götaland (4.1.1)				
Satsning på barn och ungas kultur	Fyrbodals kommunalförbund	0	600 000	600 000
Olika kulturprojekt, löpande beslut	Fyrbodals kommunalförbund	1 000 000	400 000	800 000

Budget 2019 Tillväxtmedel (Sida 4/4)

Projekt/Verksamhet	Ägare	2019 Budgetförslag	2018 Budgetförslag	Total finansiering (siffror från 2018 års budget)
Utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts, främja ungdomskulturen (4.1.2)				
Olika kulturprojekt, löpande beslut		0	500 000	1 000 000
Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen (4.2.2)				
Olika kulturprojekt, löpande beslut	Fyrbodals kommunalförbund	1 000 000	500 000	1 000 000
Riva gränshinder och öka samverkan med Norge, etablera region Oslo/Göteborg/Öresund (4.2.3)				
Scandinavian Science Cluster	Fyrbodals kommunalförbund	0	300 000	600 000
Gränsen som möjlighet	Svinesundskommittén	300 000	0	0
Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland (4.2.4)				
Position Väst	Fyrbodals kommunalförbund	3 100 000	3 100 000	3 390 000
ÖVRIGA PROJEKT OCH FÖRSTUDIER				
Förstudier (finansieras av VGR)		500 000	500 000	500 000
Nya projekt		600 000	510 500	1 021 000
TOTALT		21 250 000	21 250 000	95 363 622

Till
Fyrbodals medlemskommuner

Remiss - Verksamhetsplan och budget 2019

Fyrbodals kommunalförbunds verksamhetsplan och budget har sedan 2018 ett nytt format jämfört med tidigare år. Vi har även 2019 arbetat med att förtydliga övergripande mål, formulera strategier och måttetal som kan följas upp och återrapporteras till kommunerna.

Vi vill förtydliga kommunalförbundets roll kopplat till målen så att det blir tydligt vilka frågor vi arbetar med.

Planen innehåller inga aktiviteter utan dessa tas fram i en särskild plan. Aktiviteterna är arbetssättet som ska bidra till att målen uppfylls.

Verksamhetsplanens struktur och måttetal har processats i både politiska nätverk och tjänstemannanätverk.

Direktionen har den 8 juni 2017 tagit beslut om en höjning av medlemsavgiften med 5 kr för 2018, från 28 kr till 33 kr. Från 2019 sker en indexhöjning med 3%, med årlig prövning av indexhöjningen i förhållande till förbundets finansiella ställning.

I verksamhetsplanen för 2019 framgår även budgeten för tillväxtmedel, som finansieras via VG-regionen och medlemskommunerna.

Budgeten för tillväxtmedel 2019 är utsänd på remiss i ett separat utskick.

Medlemskommunerna erbjuds möjlighet att lämna synpunkter på Verksamhetsplan och budget 2019.

Ert svar ska vara oss tillhanda på adress kansli@fyrbodal.se senast den 30 september.

Frågor besvaras av teamchef Samhällsutveckling, Anna Lärk Ståhlberg tel. 0522-44 08 65 eller teamchef Valfärd, Titti Andersson tel. 0522-44 08 54.

Yvonne Wernebjerg
Administrativ chef

Bilaga: Förslag verksamhetsplan och budget 2019

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 115

Dnr 21018/280

Remiss Budget för tillväxtmedel 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att för sin del godkänna Budget för tillväxtmedel 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund.

Ärendebeskrivning:

För 2019 visar budgetförslaget en omslutning på 20 500 000 kr vilket innebär att kommunerna finansierar satsningar med 10 000 000 kr i nya tillväxtmedel. För Färgelanda Kommuns del innebär detta en höjning av avgiften med 13 200 kr från 231 000 till 244 200 kronor för 2019. Detta motsvarar en höjning med 2 kr/invånare, från 35 kr till 37 kr.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-06-28

Ekonomichefen informerar

Skickas till
Kommunstyrelsen
Förhandsinfo till Fyrbodal

Justering

UB

B

Utdragsbestyrkande

Kommunledningen
Ekonomiavdelningen
Kristina Olsson
0528-567107
Kristina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Remiss Budget för tillväxtmedel 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna Budget för tillväxtmedel 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund.

Ärendebeskrivning:

För 2019 visar budgetförslaget en omslutning på 20 500 000 kr vilket innebär att kommunerna finansierar satsningar med 10 000 000 kr i nya tillväxtmedel. För Färgelanda Kommuns del innebär detta en höjning av avgiften med 13 200 kr från 231 000 till 244 200 kronor för 2019. Detta motsvarar en höjning med 2 kr/invånare, från 35 kr till 37 kr.

Susanne Korduner
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

Beskrivning av förstudier, projekt & verksamheter som finns med i förslag till budgeten för tillväxtmedlen 2019.

Fyrbodals kommunalförbund

Fyrbodals genomförandeplan för perioden 2014 – 2020 grundar sig på vår regionala vision "Det goda livet". I dokumentet presenteras de projekt som finns med i budgeten för tillväxtmedlen 2019 som ett led i att uppnå målen inom områdena "En ledande kunskapsregion", "En region för alla", "En region där vi tar globalt ansvar" och "En region som syns och engagerar" med hjälp av regionala utvecklingsmedel.

Våra projekt och initiativ skall ha till syfte att stärka hela Fyrbodal.

INLEDNING

Fyrbodals genomförandeplan för perioden 2014 – 2020 grundar sig på vår regionala vision ”Det goda livet”. I dokumentet presenteras de projekt som finns med i budgeten för tillväxtmedlen 2019 som ett led i att uppnå målen inom områdena ”En ledande kunskapsregion”, ”En region för alla”, ”En region där vi tar globalt ansvar” och ”En region som syns och engagerar” med hjälp av regionala utvecklingsmedel. Våra projekt och initiativ skall ha till syfte att stärka hela Fyrbodal

Syftet med tillväxtmedlen är att stärka Fyrbodal som en attraktiv, ansvarsfull och internationellt konkurrenskraftig kunskapsregion för kvinnor och män och är ett verktyg för att genomföra vår gemensamma Genomförandeplan och Vision Västra Götaland – Det goda livet.

Genomförandeplanen är den gemensamma vägvisaren för hela Fyrbodals utveckling mellan åren 2014 – 2020. Den riktar sig till alla som arbetar med insatser för tillväxt och utveckling; kommuner, lärosäten, företagsfrämjande aktörer, science parks, föreningsliv med flera. Genomförandeplanen har tagits fram med grund i det uppdrag riksdag och regering gett Västra Götalandsregionen att driva det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet. BHU (Beredningen för hållbar utveckling) har för åren 2017-2020 särskilt prioriterat 5 insatsområden

Genomförandeplanen innehåller 20 prioriterade insatser. Inom dessa områden bedrivs en rad verksamheter och projekt. I denna sammanställning beskrivs de och vilka resultat de rapporterade in för år 2017.

FINANSIERING

Kommunalförbundet ska arbeta enligt sin genomförandeplan, samverka med medlemskommunerna och andra aktörer i delregionen, med övriga kommunalförbund och VGR, åiterrapportera och redovisa sina insatser och motfinansiera tilldelade medel enligt finansieringsprincipen, kommunerna 50 % och VGR 50 %.

Tillväxtmedlen som tilldelats kommunalförbunden är särskilt riktade för tillväxt i delregionen genom satsningar på **näringsliv**, **kompetensförsörjning**, **miljö** och **kultur**.

För 2019 visar budgetförslaget en omslutning på 20 500 000 kr vilket innebär att kommunerna finansierar satsningar med 10 000 000 kr i nya tillväxtmedel vilket motsvarar 37 kr/invånare.

Direktion och AU har därutöver beslutat att använda medel som finns kvar från den gamla programperioden för att finansiera

Fyrbodal - en resurs för hela regionen ...

Med rätt satsningar kommer Fyrbodalsområdet att fortsätta vara en viktig del i hela Västra Götalands utveckling.

De resurser som finns i området är betydelsefulla för framtidens utveckling.

För oss är det angeläget att vara ett område som kan erbjuda våra invånare och besökare ”Det goda livet” även i framtiden.

Beskrivning av förstudier, projekt & verksamheter som finns med i förslag till budgeten för tillväxtmedlen 2019.

Kommunakademin Väst med 750 000 kr per år under 2018–2020. Uppväxlingen av medlen beräknas till 95,4 MKR.

Västra Götalandsregionen motfinansierar med 8 milj. kr från Regional utvecklingsnämnden (RUN) där 1 milj. kr är riktad till kompetensplattformarbetet, 1 milj. kr från Miljönämnden och 1,55 milj. kr från Kulturnämnden. (550 tkr av kulturmedlen går till att finansiera den personal som arbetar med kulturfrågorna hos kommunalförbundet). Västra Götalandsregionen tillskjuter även 0,5 milj. kr för att möjliggöra förstudier och analyser.

FRAMTAGANDET AV BUDGETEN

I det beredande arbetet har berörd personal hos kommunalförbundet, kommunchefer, förvaltningschefer inom utbildning, kulturchefer och näringslivschefer involverats. Nedan framgår förslag till budget 2019.

Projekt/verksamhet	Ägare	Budgetförslag 2019	2018
EN LEDANDE KUNSKAPSREGION		8 750 000	8 951 500
Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap (1.1.1)			
Entreprenörskap på grund- och gymnasieskola	Ung företagsamhet Fyrbodol	700 000	700 000
Entreprenörskap för studenter på högskolan	Drivhuset Högskolan Väst	500 000	500 000
Skapa starka förutsättningar för idéer och starta företag (1.1.2)			
Socialt företagande, kooperativ, ekonomiska föreningar	Coompanion Fyrbodol	500 000	500 000
Nyföretagarrådgivning, fysiskt och webbaserat	Ska upphandlas	500 000	1 700 000
Innovatum Inkubator	Innovatum AB	1 305 000	1 305 000
Inkubatorverksamhet, rådgivning, entreprenörskap	Entreprenörsarenan	400 000	400 000
Rådgivning till människor med utländsk bakgrund	Almi IFS	200 000	200 000
Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag (1.1.3)			
Distribuerad affärscoachning	Ska upphandlas	1 200 000	
Nätverksträffar, utbildningar, produktionsanalyser.	IUC Väst AB	1 000 000	1 000 000
Språngbräddor, nätverk, kapital.	Connect Väst	600 000	600 000
Företagsklimatsprojekt	Fyrbodals kommunalförbund		216 500
Företagsakuten Fyrbodol	Fyrbodals kommunalförbund		50 000
Ägarskifte Micro	Fyrbodals kommunalförbund		50 000
Gröna kluster Dalsland	Brålanda företagarförening		35 000
Skola - Näringsliv (Näringsliv i samverkan)	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	100 000
Utveckla test och demoarenor där nya idéer omsätts till praktik (1.2.3)			
Innovatum Projektarenan	Innovatum AB	1 595 000	1 595 000
EN REGION FÖR ALLA		3 700 000	
Skapa en sammanhållen arena för ungas möjligheter till praktik, ferieplatser och mentorer (2.1.1)			
Praktiksamordning	Fyrbodals kommunalförbund	200 000	500 000
Flera ska bedriva eftergymnasiala studier och avhoppet från skolan ska minska (2.2.1)			
Implementering tekniska systemet Elin med modul KAA (Kommunalt aktivitets ansvar)	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	

Beskrivning av förstudier, projekt & verksamheter som finns med i förslag till budgeten för tillväxtmedlen 2019.

Effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer (2.2.3)			
Kompetensplattform Fyrbodals	Fyrbodals kommunalförbund	2 000 000	2 130 000
Skola - Arbetsliv	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	
KOBRA	Fyrbodals kommunalförbund		183 000
Utveckla samordningen inom utbildningssystemet, möta framtidens kompetensbehov (2.2.4)			
Kommunakademin Väst	Högskolan Väst	750 000	750 000
YH och VUX samverkan	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	
Investera i transportinfrastruktur som driver regional och nationell utveckling (2.3.1)			
Bohusbiennalen 2018	Thordénstiftelsen		25 000
Projekt/verksamhet	Ägare	Budgetförslag 2019	2018
EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR		2 300 000	
Göra VG till modell för hållbar landsbygdsutveckling, samspel stad/land (3.1.3)			
Strukturbild Fyrbodals	Fyrbodals kommunalförbund	300 000	300 000
Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling (3.1.4)			
Miljöbron	Miljöbron	500 000	500 000
Affärsdriven miljöutveckling	Fyrbodals kommunalförbund	1 800 000	1 800 000
Samverkan kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling (3.2.2)			
EN REGION FÖR ALLA		5 400 000	
Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i hela Västra Götaland (4.1.1)			
Olika kulturprojekt	Fyrbodals kommunalförbund	1 000 000	400 000
Satsning på barn och ungas kultur	Fyrbodals kommunalförbund	0	600 000
Utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts, främja ungdomskulturen (4.1.2)			
Olika kulturprojekt	Fyrbodals kommunalförbund	0	500 000
Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen (4.2.2)			
Olika kulturprojekt	Fyrbodals kommunalförbund	1 000 000	500 000
YH och VUX samverkan	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	
Riva gränshinder och öka samverkan med Norge, etablera region Oslo/Göteborg/Öresund (4.2.3)			
Scandinavian Science Cluster	Fyrbodals kommunalförbund		300 000
Gränsen som möjlighet	Svinesundskommittén	300 000	
Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland (4.2.4)			
Position Väst	Svinesundskommittén	2 975 000	3 100 000
Övriga projekt och förstudier			
Förstudier (Finansierade av VGR)		500 000	500 000
Nya projekt		600 000	510 500
TOTALT		21 250 000	21 250 000
	Medel från förra programperioden		
	Beslut redan taget		
	Inget beslut taget ännu		

EN LEDANDE KUNSKAPSREGION

Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap (1.1.1)

Ung Företagsamhet – 700 tkr

Ung Företagsamhet jobbar i dag med fem olika läromedel/process-utbildningar riktade mot både grundskolan och gymnasieskolan där fokus är att utveckla entreprenörskapet, lära sig mer om företagande och utveckla sin företagsamhet samt att träna olika förmågor såsom idégenerering, samarbetsförmåga, presentations-teknik, kunskap om samhället och dess olika funktioner. Stort fokus läggs på att utbilda nya lärare samt att vidareutbilda befintliga lärare, samt att anordna olika aktiviteter kopplade till eleverna.

Drivhuset vid Högskolan Väst – 500 tkr

Drivhuset vid Högskolan Västs syfte är att främja entreprenöriella förmågor bland studerande på Högskolan Väst och i hela Fyrbodal. Detta görs genom inspiration, utbildning, utveckling och vägledningar samt genom event och nätverk. Drivhuset jobbar med studenter vid Högskolan Väst. Det primära målet är att främja startandet av företag i regionen, att inspirera och utbilda entreprenörer och bidra till ett gott företagsklimat i hela Fyrbodal. Detta sker bl.a. ett nytt program för studenter "Smedjan" vars syfte är att stimulera de entreprenöriella färdigheterna hos individer genom en rad olika aktiviteter. Under 2019 kommer Drivhuset att genomföra projektet Green Innovation vilket innebär att deras processer kommer att nå ut till en ny målgrupp, unga på landsbygd.

Skapa starka förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag (1.1.2)

Coompanion Fyrbodal - 500 tkr.

Coompanion arbetar med lokal och regional utveckling främst i form av kooperativa lösningar. De arbetar med lösningar och problem i samhället som berör många invånare. De stimulerar till att det blir fler kooperativ, fler fiberföreningar och de skapar arbete för de som står långt ifrån arbetsmarknaden (sociala företag). De arbetar även med att utveckla det ideella föreningslivet. De erbjuder kostnadsfri information och rådgivning till de som vill starta företag tillsammans i form av ekonomiska föreningar eller kooperativ.

Nyföretagarrådgivning – ska upphandlas

Då avtalet med Nyföretagarcentrum tar slut vid årsskiftet 2018/19 måste en ny upphandling av nyföretagarrådgivningstjänster göras. Dock kommer upphandlingen breddas och rymma fler delar

så att även stöd till det befintliga näringslivet erbjuds. Tjänsterna som ska upphandlas ryms inom begreppen affärscoachning och innovationsledning. Vi kommer inte längre att upphandla informationskvällar och hela starta eget utbildningar då det finns andra aktörer som erbjuder dessa tjänster, exempelvis verksamt.se och Skatteverket. Stöd till nya företagare ska erbjudas lokalt och digitalt. Avtalet ska även täcka akut krisrådgivning (Företagsakuten) och stöd till ägarskiften för små företag.

Innovatum Inkubator – 1 305 tkr (löpande uppdragsavtal)

I inkubatorn får företag kontinuerlig affärsrådgivning i pågående projekt genom punktinsatser med möjlighet till en provperiod på 6 månader. Aktiviteter och styrinstrument i pågående-fasen styrs av projektet själv och de resultat- och aktivitetsmål som satts upp inom ramen för projektet.

Innovatums koordinatörer/affärscoacher arbetar aktivt för att korsbefrukta mellan olika projekt och företag. De senaste åren har det varit hög aktivitet i Inkubatorn med rekordsiffror i många parametrar som antalet affärsidéer, antagna affärscase, företag som får finansiering osv. Företagen finns framförallt inom digitala tjänster och produkter med koppling till olika branscher.

Entreprenörsarenan – 400 tkr

Entreprenörsarenan verkar för att öka tillväxten i hela Fyrbodalsregionen, inom fokusområdena medicinteknik, turism, maritimt, handel, kvinnligt företagande och unga entreprenörer. Entreprenörsarenan arbetar över hela Fyrbodalsregionen genom de noder de har utvecklat. Syftet med noderna är att fånga upp idéer och hitta entreprenörer som vill driva innovativa projekt och företag. I Entreprenörsparken sitter ett 10-tal företag som Entreprenörsarenans verksamhetsledare stöttar på olika sätt. Entreprenörsarenan anordnar en stor e-handelsdag varje år och undervisar i entreprenörskap i några av utbildningarna som körs på Högskolecentrum Bohuslän.

Almi IFS - 200 tkr

Almi IFS erbjuder rådgivningsinsatser till målgruppen kvinnor och män med invandrarbakgrund. Klienterna kan få hjälp på 25 olika språk. Almi IFS stimulerar till ett ökat företagande och ökar kompetensen hos de enskilda invandrarföretagen avseende kunskap om den svenska marknaden, företagsekonomi och finansiering mm. De företag som ägs och drivs av personer med utländsk bakgrund är viktiga för sysselsättningen av andra i utanförskapsområden. Dessa företag ökar också kontaktytorna med omvärlden vilket leder till ökad handel och svensk export.

Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag (1.1.3)

Distribuerad affärscoachning – 1 200 tkr – ska upphandlas

Fyrbodalsregionen ska erbjuda ett jämlikt innovationsstödsystem som bidrar till tillväxt i hela delregionen. Denna upphandling omfattar därför genomförande av olika aktiviteter och insatser i hela Fyrbodalsregionen.

Alla aktiviteter och rådgivningar ska kunna utföras såväl digitalt som IRL. Coachning och rådgivning ska erbjudas både nystartade företag och befintliga små och medelstora företag i Fyrbodalen. Under perioden ska en ökad samverkan ske med alla aktörer inom innovationsstödsystemet (myndigheter, kommuner, stödaktörer och akademi) för aktiviteter, marknadsföring, kompetens och kostnadseffektiv administration.

Sex olika insatser för affärscoachning och företagsrådgivning ska genomföras:

Distribuerad affärscoachning och företagsrådgivning, Akut rådgivning för små företag i ekonomisk kris, Rådgivning till microföretag som står inför ett ägarskifte, Temaseminarier för nystartade och befintliga små- och medelstora företag, Hjälpa till etablerade små och medelstora företag att utveckla nya innovationer inom tjänster och produkter samt nya affärsmodeller och Matchning av idéer och team.

IUC Väst (Industriellt utvecklingscentrum) – 1 000 tkr

IUC Väst är ett industriellt nav med kompetens att identifiera, analysera och förmedla rätt instanser till tillverkande företags utvecklingsbehov. Syftet med verksamheten är att driva på utvecklingen och tillväxten inom industriell tillverkning samt att vara en naturlig remissinstans för industriella frågor i Fyrbodalen. IUC Väst skall vara ett industriellt nav med kompetens att identifiera, analysera och förmedla rätt instanser till företagens utvecklingsbehov. Primärt ska det ske genom tre områden; Erfarenhetsutbyten, Behovsinventering och innovationsrådgivning samt Kompetensförsörjning. Stort fokus läggs på att stötta företagen i sin digitaliseringsresa. IUC Väst har 90 medlemmar med spridning i samtliga kommuner i Fyrbodalen. Aktören skapar ett inflöde till Innovatums projektarena och det övriga innovationssystemet. Aktören samarbetar nära med Almi.

Connect Väst – 600 tkr

Connect Väst är en ideell förening vars syfte är att bidra till arbetstillfällen, entreprenörskap och tillväxt. De riktar sina insatser till "start-ups" samt små och medelstora företag (SMF) med tillväxtambitioner och tillväxtpotential. Genom nätverk sammanför de företag med de företagsutvecklande resurser de behöver för en snabbare och mer uthållig tillväxt. Connect Väst har verkat i Västra Götaland sedan år 2000 och används av många kommuner och kommunalförbund som ett verktyg för näringslivsstimulering. Med processerna Språngbrädan® (SB) för mindre företag samt FöretagsAcceleratorn® (FA) för upp till medelstora företag, hjälper de företagsledaren att på ett strukturerat och tidseffektivt sätt få fram en tillväxtplan och få ett stödjande externt nätverk. Under 2019 kommer de att erbjuda den nya tjänsten "Tillväxtanalys" som de har tagit fram under 2018. Verktöget kommer att ge företagen insikt i vilka styrkor respektive svagheter de har för att göra en tillväxtresa.

Skola Näringsliv (Näringsliv i Samverkan) – 250 tkr

Projektet är en utveckling av Näringsliv i samverkan där arbetet fortsätter med att skapa ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande tillsammans med kommunernas näringslivsenheter. För att få bättre kopplingar mellan skola och näringsliv ska kommunernas

näringslivschefer och förvaltningschefer inom barn och utbildning samt andra aktörer inom utbildningssektorn tillsammans genomföra ett samverkansprojekt för att öka entreprenörskapet och öka intresset för företagande bland barn och unga. Projektet ska identifiera möjliga modeller för att få till en röd tråd för entreprenörskapet från förskola till högre studier.

Innovatum Projektarenan - 1 595 tkr (löpande uppdragsavtal)

Projektarenans grunduppdrag är att identifiera utmaningar och behov, initiera projektsamarbete samt att rigga samverkans- och utvecklingsprojekt som syftar till att stärka och generera en hållbar utveckling för näringslivet i hela regionen. Innovatums kundvärde ligger i kombinationen av opartiskhet, kunskap om möjliga vägar till projektfinansiering och ett brett och väletablerat nätverk av relevanta kontakter. På Innovatums projektarena drivs kontinuerligt ett stort antal utvecklingsprojekt tillsammans med näringslivet. Projekten omslöt cirka 155 miljoner kronor 2018, där andelen medel i internationella projekt har ökat kontinuerligt. Utvecklingsprojekten syftar direkt till att stärka konkurrenskraften för näringslivet och resultaten är viktiga för utvecklingen i vår region. Till Innovatum vänder sig företag för att accelerera det egna utvecklingsarbetet tillsammans med andra organisationer,

EN REGION FÖR ALLA

Skapa en sammanhållen arena för ungas möjligheter till praktik, ferieplatser och mentorer (2.2.1)

Praktksamordning 500 tkr (Projektperiod: 2016-10-01 – 2019-09-30)

Pilot- och implementeringsprojektet "Praktksamordning" har som syfte att i piloter testa gemensamt praktksamordningsverktyg "praktikplatsen.se" för att bidra till att eventuellt etablera ett gemensamt praktksamordningsverktyg. Projektet ska också arbeta för gemensam information och utveckling av metoder gällande praktik. Vidare ska projektet arbeta för att lyfta vikten av vad en strukturerad samverkan kring skola-arbetslivsfrågorna är, och varför det är av yttersta vikt att arbeta strukturerat kring dem, och hur man kan göra det.

Fler ska bedriva eftergymnasiala studier och avhoppet från skolan ska minska (2.2.1)

Implementering av tekniskt system Elin med modul KAA 250 tkr.

Att få elever att fullfölja sina studier på både grund- och gymnasienivå är en högt prioriterad fråga nationellt, regionalt, delregionalt och lokalt. Fyrbodals kommunalförbund deltar i ett ESF-projekt "En skola-för alla" som jobbar med dessa frågor. Som en del i detta projekt kommer en pilot att genomföras under hösten 2018 i Uddevalla och Strömstads kommuner för att testa ett tekniskt

system, Elin, för att tidigare kunna upptäcka hög frånvaro hos elever och därmed sätta in åtgärder tidigt. Systemet har efterfrågats av kommunernas KAA-ansvariga (kommunalt aktivitetsansvariga). Projektet syftar till att utreda eventuellt huvudmannaskap och möjliggöra för de kommuner som önskar att få hjälp, utbildning och information för att kunna implementera det tekniska systemet Elin med modul KAA.

Effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer (2.2.3)

Kompetensplattform Fyrbodal – 2 000 tkr (VGR har riktat 1 milj.kr av tillväxtmedlen för delregionernas kompetensplattformarbete som tillsammans med kommunernas del blir 2 milj. kr) Huvudsyftet med Kompetensplattformarbetet i Fyrbodal är att höja den generellt låga utbildningsnivån i Fyrbodalregionen och att förse arbetslivet med rätt kompetens. Detta ska ske genom samverkan i det delregionala kompetensrådet (DKP) och de lokala kompetensplattformarna (LKP). Fortsätta att intensifiera arbetet gällande utbildningsplanering utifrån arbetsmarknadens behov och medverka till bildande av fler branschråd och lärcentrum. Ta del av och sprida det regiongemensamma arbetet och ha en bild av kompetensbehov och utbildningsutbud samt hålla kommunerna uppdaterade på vad som händer nationellt och regionalt. Bevaka projektutlysningar för att öka möjligheterna för kommunövergripande förstudier- och projektsatsningar. Möjliggöra för en mer övergripande analys och utbildningsplanering i hela Fyrbodalregionen.

Skola – arbetsliv 250 tkr

För att få bättre kopplingar mellan skola och arbetsliv ska kommunernas förvaltningschefer inom barn och utbildning tillsammans med näringslivschefer samt andra aktörer inom utbildningssektorn och arbetslivet under hösten 2018 undersöka möjligheterna/behovet av ett eventuellt samverkansprojekt. Detta för att öka kopplingen mellan skola och arbetsliv som har blivit allt viktigare. Projektet ska utifrån identifierade behov i så fall starta under 2019.

Kraftsamling på ökad samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetsliv (2.1.2)

Kommunakademin Väst – 750 tkr (finansieras av medel från förra tillväxtprogramperioden).

Kommunakademin Väst är en samverkansarena som har bildats mellan kommunerna i Fyrbodal och Högskolan Väst. Kommunakademin Väst förväntas bidra till en gynnsam samhällsutveckling i Fyrbodals kommuner genom bl.a. höjd kompetensnivå och stärkt kompetensförsörjning, ökad övergång till högre utbildning och stärkt verksamhetsutveckling. Vidare ses resultat som stärker Högskolan Väst som exempel stärkt forskning och utbildning, stärkt strategiskt arbete med

samverkan och samhällsnytta, ytterligare utveckling av profilen arbetsintegrerat lärande. Andra effekter som kan ses är gemensamt och ömsesidigt utvecklade nätverk, intresse och engagemang i varandras verksamheter och gemensamt arbete med idéer för forskning, utbildning och kunskapsutveckling för att möta aktuella och framtida samhällsutmaningar.

YH- och VUX-samverkan – 250 tkr

För att möta dagens och framtidens behov av arbetskraft behövs en samverkan och en framförhållning inom utbildningssystemet. I Fyrbodals kommun finns två etablerade nätverk gällande vuxenutbildning (VUX) och yrkeshögskoleutbildning (YH). Syftet är att tillsammans med dessa ta fram ett projekt som ökar samarbetet mellan utbildningsanordnarna samt att utbildningar/valideringar genomförs utifrån arbetsmarknadens behov.

EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR

Göra VG till modell för hållbar landsbygdsutveckling, samspel stad/land (3.1.3)

Strukturbild Fyrbodals – 300 tkr

Projektet Strukturbild Fyrbodals startades 2016. Ett planeringsunderlag för politiska beslut med syfte att stärka Fyrbodals förutsättningar i Västra Götaland och Sverige har tagits fram. Strukturbilden tydliggör utvecklingsförutsättningar och skapar en samlad målbild och är en arena för samarbeten över kommungränserna. Arbetet går nu över i att ta fram en gemensam framtidsbild för långsiktig hållbar tillväxt. Finansieringen ska gå till att driva samhällsplanerarnätverket och användas som medfinansiering i utvecklingsprojekt.

Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling (3.1.4)

Affärsdriven miljöutveckling 1 800 tkr

Affärsdriven miljöutveckling ska medverka till att både miljönytta och näringslivsutveckling åstadkoms genom att bl.a. sammanföra offentlig sektor – våra kommuner, kommunala bolag m.fl. - med företag och akademi. Viktigt är också att medverka till att Fyrbodalskommunens satsningar på området blir kända. Direktionen har valt tre fokusområden som utgår från Fyrbodals styrkor och förutsättningar: "Marin energi och innovation"; "Skoglig bioekonomi"; "Fossilfria transporter". Genom att sätta kommunalförbundets tid och tillväxtmedel (miljömiljonen) in i projekt som återfinns inom de tre fokusområdena växlar miljömiljonens pengar upp med andra finansieringsmedel.

Miljöbron 200 tkr

Miljöbron är en ideell förening med syfte att fungera som en länk mellan näringslivet och studenterna på högskolor och universitet i vår region. Syftet är en ökad kompetens i företagen genom samverkan mellan akademi och näringsliv som bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling i regionen. Miljöbrons verksamhetsidé är att förmedla hållbarhetsprojekt mellan företag och studenter. Projektet skall leda till att företagen får tillgång till den senaste kunskapen inom miljöområdet och att få en möjlighet att lära känna potentiella nya medarbetare. Projektet skall också bidra till att skapa lönsamma miljömässiga affärer och hållbar tillväxt för företagen i Fyrbodalen.

EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR

Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i hela Västra Götaland (4.1.1)

Olika kulturprojekt 1 000 tkr

Projektmedlen ska stärka den delregionala kulturella infrastrukturen och lyfta nyskapande projektidéer som berör flera kommuner och ger ett delregionalt mervärde. Projekten ska stärka samverkan mellan kultur och övriga tillväxtområden, gärna med avstamp i rapporten Kreativa Kraftfält Fyrbodalen och eller Västra Götalandsregionens program för kulturella och kreativa näringar 2018-2020 (KKN).

Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen (4.2.2)

Olika kulturprojekt 1 000 tkr

Projektmedlen ska stärka den delregionala kulturella infrastrukturen och lyfta nyskapande projektidéer som berör flera kommuner och ger ett delregionalt mervärde. Projekten ska stärka samverkan mellan kultur och övriga tillväxtområden med fokus på att utveckla besöksnäringen i området.

Fyrbodal - en resurs för hela regionen ...

Fyrbodal ligger strategiskt i kraftfältet mellan Göteborgs-området och Oslo/Östfold. Fyrbodal och Göteborgs-området har redan inom många områden en gemensam arbetsmarknad.

Vi har ett stort utbyte av tjänster, varor, arbetskraft och utbildningar med Norge. En stor potential finns i att fortsätta utveckla denna samverkan, framför allt med Östfold.

Fortfarande finns ett antal gränshinder för både enskilda individer och för företag. Dessa behöver rivas för att vi ska få full kraft i vårt arbete.

Riva gränshinder och öka samverkan med Norge, etablera region Oslo/Göteborg/Öresund (4.2.3)

Gränsen som möjlighet 300 tkr

Under 2019 ska samverkan mellan Svinesundskommittén och kommunalförbundet stärkas och utvecklas genom att en överenskommelse tas fram. Behovet av samordning av gränsöverskridande projekt och gränsregional statistik är tydligt. Inte minst genom arbetet med framtagandet av Strukturbild Fyrbodal visade på detta. Ett första samverkansprojekt där överenskommelsen ligger till grund ska startas.

Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland (4.2.4)

Position Väst – 2 3975 tkr

Genom Position Väst har kommunerna en gemensam plattform som arbetar proaktivt med företagsetableringsarbetet och marknadsföringen av tillväxtområdet mellan Göteborg och Oslo. Projektet innebär också en kvalitetssäkring genom samarbetet med bland andra Business Sweden gällande internationella etableringar. Ett viktigt syfte med projektet är också att dela med sig av lärdomarna och sprida konceptet till de övriga delregionerna så att Västra Götalandsregionen ställer sig stark i konkurrensen när företag i omvärlden vill etablera sig på ett nytt geografiskt område.

Position Väst underlättar företagsetableringar genom snabb, skräddarsydd, kostnadsfri och konfidentiell service. Nära samarbete med näringslivsenheterna i 17 kommuner, utbildningsaktörer och befintligt näringsliv ger värdefulla fakta, kontakter och förslag till finansieringslösningar för ett optimerat etableringsläge.

Beskrivning av förstudier, projekt & verksamheter som finns med i förslag till budgeten för tillväxtmedlen 2019.

FÖRSTUDIER OCH PROJEKT

Förstudier 500 tkr.

Västra Götaland har avsatt medel till förstudier utan kommunal finansiering,

Nya projekt 725 tkr

I budgeten finns avsatt medel för nya projekt till en kostnad på 725 000 kr.

FÖRSLAG			2019	2018	Total finansiering
Budget tillväxtmedel 2019	Projekt/Verksamhet	Ägare	Budget förslag	Budget-förslag	(siffror från 2018 års budget)
	Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap (1.1.1)				
	Entreprenörskap på grund- och gymnasieskola	Ung Företagsamhet Fyrbodal	700 000	700 000	2 750 000
	Entreprenörskap för studenter på högskolan	Drivhuset vid Högskolan Väst	500 000	500 000	2 055 000
EN LEDANDE KUNSKAPSREGION	Skapa starka förutsättningar för idéer och starta företag (1.1.2)				
	Socialt företagande, kooperativ, ekonomiska föreningar	Coompanion Fyrbodal	500 000	500 000	3 500 000
	Nyförretagsrådgivning, fysiskt och webbaserat	Ska upphandlas!	500 000	1 700 000	1 700 000
	Innovatum Inkubator	Innovatum	1 305 000	1 305 000	21 148 500
	Inkubatorverksamhet, rådgivning, entreprenörskap	Entreprenörsarenan	400 000	400 000	2 080 000
	Rådgivning till människor med utländsk bakgrund	Almi IFS	200 000	200 000	400 000
	Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag (1.1.3)				
	Distribuerad affärscoachning	Ska upphandlas!	1 200 000		
	Nätverkstävlar, utbildningar, produktionsanalyser.	IUC Väst AB	1 000 000	1 000 000	7 804 000
	Språngbräddor, nätverk, kapital.	Connect Väst	600 000	600 000	1 945 000
	Företagsklimatsprojekt	Fyrbodals kommunalförbund	0	216 500	2 843 000
	Företagsakuten Fyrbodal	Fyrbodals kommunalförbund	0	50 000	50 000
	Ägarskifte Micro	Fyrbodals kommunalförbund	0	50 000	50 000
	Gröna klustert Dalsland	Brålanda företagareförening	0	35 000	400 000
	Skola - Näringsliv (Näringsliv i samverkan)	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	100 000	100 000
Totalt:	Utveckla test och demoarenor där nya idéer omsätts till praktik (1.2.3)				
8 750 000	Innovatum Projektarenan	Innovatum AB	1 595 000	1 595 000	27 148 500
EN REGION FÖR ALLA (Kompetensplattform 2 mkr)	Skapa en sammanhållen arena för ungas möjligheter till praktik, ferieplatser och mentorer. 2.1.1				
	Praktksamordning	Fyrbodals kommunalförbund	200 000	500 000	3 359 000
	Flera ska bedriva eftergymnasiala studier och avhoppet från skolan ska minska 2.2.1				
	Implementering tekniska systemet Elin med modul KAA	Fyrbodals kommunalförbund	250 000		
	Effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer 2.2.3				
	Kompetensplattform Fyrbodal	Fyrbodals kommunalförbund	2 000 000	2 130 000	2 130 000
	Skola - Arbetsliv	Fyrbodals kommunalförbund	250 000	0	
	KOBRA	Fyrbodals kommunalförbund	0	183 000	366 000
	Utveckla samordningen inom utbildningssystemet, möta framtidens kompetensbehov 2.2.4				
	Kommunakademin Väst	Högskolan Väst	750 000	750 000	1 500 000
YH och VUX samverkan	Fyrbodals kommunalförbund	250 000			
Totalt:	Investera i transportinfrastruktur som driver regional och nationell utveckling 2.3.1				
3 700 000	Bohusbiennalen 2018	Thordénstiftelsen	0	25 000	375 000
EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR (Miljö 2 000 000)	Göra VG till modell för hållbar landsbygdsutveckling, samspel stad/land 3.1.3				
	Strukturbild Fyrbodal	Fyrbodals kommunalförbund	300 000	300 000	600 000
	Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling (3.1.4)				
	Miljöbron	Miljöbron	200 000	200 000	3 098 622
	Affärsdriven miljöutveckling	Fyrbodals kommunalförbund	1 800 000	1 800 000	1 800 000
Totalt:	Samverkan kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling (3.2.2)				
2 300 000					
EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR (Kultur 2 000 000)	Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i hela Västra Götaland (4.1.1)				
	Olika kulturprojekt	Fyrbodals kommunalförbund	1 000 000	400 000	800 000
	Satsning på barn och ungas kultur	Fyrbodals kommunalförbund	0	600 000	600 000
	Utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts, främja ungdomskulturen (4.1.2)				
	Olika kulturprojekt	Fyrbodals kommunalförbund	0	500 000	1 000 000
	Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen (4.2.2)				
	Olika kulturprojekt	Fyrbodals kommunalförbund	1 000 000	500 000	1 000 000
	Riva gränshinder och öka samverkan med Norge, etablera region Oslo/Göteborg/Öresund (4.2.3)				
	Scandinavian Science Cluster	Fyrbodals kommunalförbund	0	300 000	600 000
	Gränsen som möjlighet	Svinesundskommittén	300 000	0	
Totalt:	Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland (4.2.4)				
5 275 000	Position Väst	Fyrbodals kommunalförbund	2 975 000	3 100 000	3 390 000
ÖVRIGA PROJEKT & FÖRSTUDIER	Förstudier (finansieras av VGR)		500 000	500 000	500 000
1 225 000	Nya projekt		725 000	510 500	1 021 000
Totalt:			21 250 000	21 250 000	95 363 622
			750 000	750 000	
		Medel från förra programperioden	20 500 000	20 500 000	
		Beslut redan taget			
		Inget beslut taget ännu			

Till
Fyrbodals medlemskommuner

Remiss - Budget tillväxtmedel 2019

INLEDNING

Fyrbodals genomförandeplan för perioden 2014 – 2020 grundar sig på vår regionala vision ”Det goda livet”. I dokumentet presenteras de projekt och verksamheter som finns med i budgeten för tillväxtmedlen 2019 som ett led i att uppnå målen inom områdena ”En ledande kunskapsregion”, ”En region för alla”, ”En region där vi tar globalt ansvar” och ”En region som syns och engagerar” med hjälp av regionala utvecklingsmedel. Våra projekt och initiativ skall ha till syfte att stärka hela Fyrbodal

Syftet med tillväxtmedlen är att stärka Fyrbodal som en attraktiv, ansvarsfull och internationellt konkurrenskraftig kunskapsregion för kvinnor och män och är ett verktyg för att genomföra vår gemensamma Genomförandeplan och Vision Västra Götaland – Det goda livet.

Genomförandeplanen är den gemensamma vägvisaren för hela Fyrbodals utveckling mellan åren 2014 – 2020. Den riktar sig till alla som arbetar med insatser för tillväxt och utveckling; kommuner, lärosäten, företagsfrämjande aktörer, science parks, föreningsliv med flera. Genomförandeplanen har tagits fram med grund i det uppdrag riksdag och regering gett Västra Götalandsregionen att driva det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet.

Genomförandeplanen innehåller 20 prioriterade insatser. Inom dessa områden bedrivs en rad verksamheter och projekt. I denna sammanställning beskrivs de och vilka resultat de rapporterade in för år 2017.

FINANSIERING

Kommunalförbundet ska arbeta enligt sin genomförandeplan, samverka med medlemskommunerna och andra aktörer i delregionen, med övriga kommunalförbund och VGR, återrapportera och redovisa sina insatser och motfinansiera tilldelade medel enligt finansieringsprincipen, kommunerna 50 % och VGR 50 %.

Tillväxtmedlen som tilldelats kommunalförbunden är särskilt riktade för tillväxt i delregionen genom satsningar på **näringsliv, kompetensförsörjning, miljö** och **kultur**.

För 2019 visar budgetförslaget en omslutning på 20 500 000 kr vilket innebär att kommunerna finansierar satsningar med 10 000 000 kr i nya tillväxtmedel vilket motsvarar 37 kr/invånare.

Direktion och AU har därutöver beslutat att använda medel som finns kvar från den gamla programperioden för att finansiera Kommunakademien Väst med 750 000 kr per år under 2018–2020. Uppväxlingen av medlen beräknas till 95,4 MKR.

Västra Götalandsregionen motfinansierar kommunernas medel med 8 000 000 kr från Regional utvecklingsnämnden (RUN), 1 milj. kr från Miljönämnden och 1 550 milj. kr från

Kulturnämnden. (550 tkr av kulturmedlen går till att finansiera den personal som arbetar med kulturfrågorna hos kommunalförbundet). Västra Götalandsregionen tillskjuter även en halv miljon för att möjliggöra förstudier och analyser.

FRAMTAGANDET AV BUDGETEN

I det beredande arbetet har berörd personal hos kommunalförbundet, kommunchefer, förvaltningschefer inom utbildning, kulturchefer och näringslivschefer involverats.

Medlemskommunerna erbjuds möjlighet att lämna synpunkter på Budget tillväxtmedel 2019.

Ert svar ska vara oss tillhanda på adress kansli@fyrbodal.se senast den 30 september.

Frågor besvaras av Anna Lärk Ståhlberg, teamchef Samhällsutveckling
tel. 0733-35 85 34 eller anna.lark.stahlberg@fyrbodal.se.

Med vänlig hälsning

Anna Lärk Ståhlberg
Teamchef Samhällsutveckling

Bilagor: Budget tillväxtmedel 2019
Beskrivning projekt och verksamheter tillväxtmedel 2019

Projekt & verksamheter finansierade av tillväxtmedel 2017

Fyrbodals kommunalförbund

Fyrbodals genomförandeplan för perioden 2014 – 2020 grundar sig på vår regionala vision ”Det goda livet”. I dokumentet presenteras de projekt som genomförts under 2017 som ett led i att uppnå målen inom områdena ”En ledande kunskapsregion”, ”En region för alla”, ”En region där vi tar globalt ansvar” och ”En region som syns och engagerar” med hjälp av regionala utvecklingsmedel. Våra projekt och initiativ skall ha till syfte att stärka hela Fyrbodals.

Anna Lärk Ståhlberg
Teamchef Samhällsutveckling

Yvonne Samuelsson
Projekt- och processledare

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	3
FÖRDELNING AV MEDEL	4
EN LEDANDE KUNSKAPSREGION	8
Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap (1.1.1)	8
Drivhuset vid Högskolan Väst.....	8
Näringsliv i Samverkan.....	9
Ung Företagsamhet.....	9
Skapa starka förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag (1.1.2).....	10
Almi IFS.....	10
Companion Fyrbodal	11
Entreprenörsarenan	12
Green Innovation - unga på landsbygden.....	13
Innovatum Inkubator	13
Nyföretagarcentrum Väst	15
Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag (1.1.3).....	16
Bra företagsklimat i Fyrbodal.....	16
Connect Väst.....	17
Finansieringsrådgivning Fyrbodal och Ägarskifte Micro	17
Företagsakuten Fyrbodal	18
Industriellt Utvecklingscentrum Väst (IUC Väst)	19
Test av digitaliserat innovationsledningssystem i Fyrbodals 14 kommuner	19
Utveckla test- och demonstrationsarenor där nya idéer omsätts till praktik (1.2.3)	20
Innovatum Projektarenan	20
Uppfinnareföreningen Heureka	21
EN REGION FÖR ALLA.....	21
Skapa en sammanhållen arena för ungas möjligheter till praktik, ferieplatser och arbetsliv (2.1.1) ...	21
Praktiksamordning Fyrbodal	21
Kraftsamling på ökad samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetsliv (2.1.2).....	23
Framtidsentreprenörer och stärkt näringsliv i Fyrbodal.....	23
Effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer (2.2.3).....	24
KOBRA "Kompetensbaserad Regional Analys"	24

Utveckla samordning inom utbildningssystemet för att möta framtidens kompetensbehov (2.2.4)...	25
Kompetensplattform Fyrbodal.....	25
Kommunakademin Väst	26
Investera i infrastruktur som driver regional och nationell utveckling (2.3.1)	27
E20 Delfinansiering.....	27
EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR	27
Göra VG till modell för hållbar landsbygdsutveckling, samspel stad/land (3.1.3).....	27
Strukturbild Fyrbodal.....	27
Utveckla miljölösningar med ambition att påverka via affärsdriven miljöutveckling (3.1.4)	28
Affärsdriven miljöutveckling	28
Miljöbron -.....	30
Planering av samverkansprojekt mellan fossilfritt Dalsland& aktörer i Dalsland	30
EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR.....	32
Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i Västra Götaland (4.1.1).....	32
AURORA.....	32
KISAM-konsten i samhällsutvecklingen	32
Landet mitt emellan E6:an och 45:an.....	32
Muralmålari lyfter kvinnorna på Orust.....	33
Slojdtrukk	33
Utveckling av seminarier.....	33
Vi byter skulpturer med varandra 2018 -	34
Varvsspelet 2017.....	34
Utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts, främja ungdomskulturen (4.1.2)	35
Kulturkollo.....	35
Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen (4.2.2).....	35
Geoparken- Platåbergens landskap.....	35
GIBCA 2017.....	36
Gränsen som attraktion.....	36
Uddenskulptur 2017- Nordiskt möte	36
Riva gränshinder och öka samverkan med Norge, etablera region Oslo/Göteborg/Öresund (4.2.3) ..	37
Scandinavian Science Cluster (SSC)	37

Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland (4.2.4)	39
Position Väst	39
Övriga projekt.....	40
Delregional genomförandeplan och VG2020 Fyrbodan	40
Indikatorer 2017.....	40
Slutsats.....	41

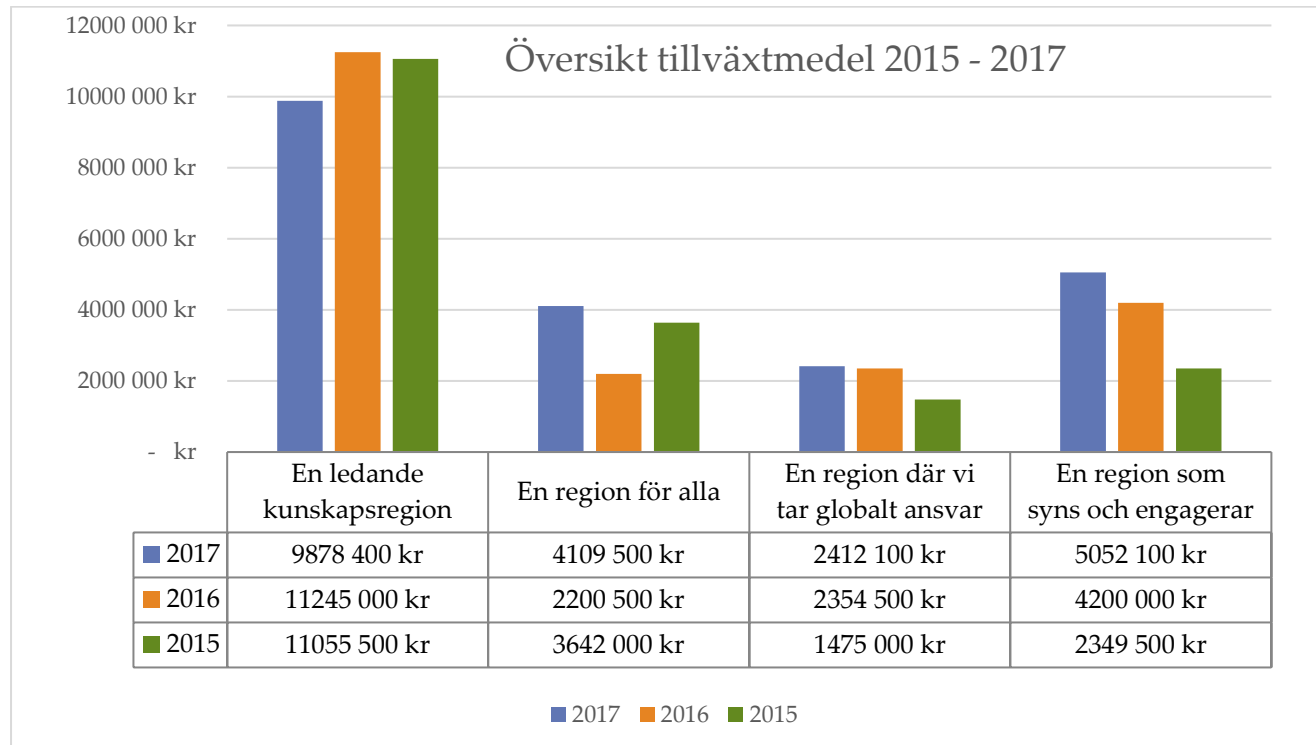
SAMMANFATTNING

Syftet med Genomförandeplanen är att stärka Fyrbodals som en attraktiv, ansvarsfull och internationellt konkurrenskraftig kunskapsregion för kvinnor och män och är ett verktyg för att genomföra Vision Västra Götaland – Det goda livet. Genomförandeplanen är den gemensamma vägvisaren för hela Fyrbodals utveckling mellan åren 2014 – 2020. Den riktar sig till alla som arbetar med insatser för tillväxt och utveckling; kommuner, lärosäten, företagsfrämjande aktörer, Science parks, föreningsliv med flera. Genomförandeplanen har tagits fram med grund i det uppdrag riksdag och regering gett Västra Götalandsregionen att driva det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet.

Denna återrapporering har avsett att ge en samlad bild av utvecklingen av Genomförandeplan Fyrbodals och vårt bidrag till genomförandet av VG2020 och de av BHU fem prioriterade insatser för år 2017 som även direktionen ställt sig bakom. Tillväxtmedel har under 2017 tilldelats till 42 projekt/verksamheter inom 16 av 20 prioriterade områden i Fyrbodals Genomförandeplan samt 3 av BHU 5 prioriterade INSATSER. Budgeten för dessa projekt har uppgått till en omslutning av 91 430 355 kr vilket motsvarar en faktor 4,3.

FÖRDELNING AV MEDEL

Nedan visas fördelningen av tillväxtmedlen mellan de olika prioriteringarna inom näringslivs- och kompetensförsörjningsarbetet, samt kultur- och miljöinsatser under åren 2015 -2017.

Projekt & verksamheter finansierade av tillväxtmedel 2017

	2017	2016	2015
En ledande kunskapsregion	9 878 400	11 245 000	11 055 500
En region för alla	3 359 500	2 200 500	3 642 000
En region där vi tar globalt ansvar	2 421 100	2 354 500	1 475 000
En region som syns och engagerar	5 052 100	4 200 000	2 349 500

En ledande kunskapsregion	2017	2016	2015
SUMMA	9 878 400	11 245 000	11 055 500
Almi IFS		200 000	125 000
Animationscentrum			100 000
Autonoma fordon på landsbygden		50 000	
Connect Väst	600 000	600 000	800 000
Companion	500 000	500 000	400 000
Drivhuset	350 000	500 000	200 000
Entreprenörsarenan	400 000	400 000	500 000
FRAMFOR			150 000
Företagsakuten	225 000	150 000	75 000
Företagsklimat Fyrbodals	300 000	300 000	
Green Innovation - unga på landsbygd	450 000		
Heureka - Uppfinnarförening	203 400		268 000
iCare4Fyrbodals			100 000
Innovatum	2 900 000	2 900 000	2 900 000
IUC Väst	1 000 000	2 000 000	2 000 000
Lokalregister i Fyrbodals			107 100
Nivå			120 000
Nyföretagarcentrum	1 700 000	1 700 000	1 700 000
Näringsliv i samverkan	100 000	100 000	
Quist			47 900
SMTF – Maritim kluster byggnad		320 000	700 000
Styrelseakademin			250 000
Test av digitaliserat innovationslednings-system i Fyrbodals 14 kommuner	150 000		
Turismnätverk			50 000
Uddevalla inspirationsdag			37 500
Ung Företagsamhet	500 000	900 000	750 000
Ägarskifte Micro och finansieringsrådgivning	500 000	625 000	
En region för alla	2017	2016	2015
SUMMA	4 109 500	2 200 500	3 642 000
E20 Delfinansiering	500 000	500 000	1 000 000
Framtiden är blå			300 000
Framtidsentreprenörer Fyrbodals	100 000		
KOBRA	259 500	259 500	48 000
Kompetensmäklarfunktioner			150 000

Projekt & verksamheter finansierade av tillväxtmedel 2017

Kompetensplattform Fyrbodal	2 000 000	1 441 000	1 312 000
<i>Kommunakademin Väst</i>	<i>750 000</i>		
NÖKS II			182 000
Praktiksamordning	500 000		
Projektskrivning ESF Vård- och omsorg			150 000
Samverkansavtal HV			500 000
En region där vi tar globalt ansvar	2017	2016	2015
SUMMA	2 412 100	2 354 500	1 475 000
Affärsdriven miljöutveckling	1 750 000	1 619 727	1 000 000
Biogas 2020		90 000	
Blå affärsutveckling			75 000
Delregional genomförandeplan VG 2020	112 100		
Förening Fossilfritt Dalsland	50 000		
Grön Tillväxt - skog			150 000
Miljöbron	200 000	200 000	
Nätåtervinning			50 000
Strukturbild Fyrbodal	300 000	354 500	200 000
Tunga Fordon CBG		90 273	
En region som syns och engagerar	2017	2016	2015
SUMMA	5 052 100	4 200 000	2 349 500
Affärsutveckling Dalslands kanalområde		400 000	400 000
AURORA	100 000		
Geoparken- Platåbergens landskap	90 000		
GIBCA 2017 - internationell konstbiennial	110 000		
Gränsen som attraktion	300 000		
Hembygd 2.0 Bohuskrönor		100 000	
Hopp		150 000	
KISAM-konsten i samhällsutvecklingen	149 000		
Konst att besöka			97 000
Kreativa Kraftfält		35 000	
Kultur gör skillnad			10 000
Kulturkollo	636 000	616 000	587 000
Kultursamverkan Fyrbodal		129 000	
Landet mitt emellan E6:an och 45:an Del 1 - 3	355 000	145 000	
Mer möjligheter med färre gränshinder			150 000
Muralmåleri lyfter kvinnorna på Orust	50 000		
Position Väst	1 900 000	1 600 000	
Regionalisering av västsvenska internationella festivaler		75 000	
Scandinavian Science Center SSC	600 000	600 000	200 000
Se Huset		150 000	
Slöjdrukk	100 000		
STEKTRUM - vi är Romer			150 000
Strukturbild Fyrbodal			66 000

Projekt & verksamheter finansierade av tillväxtmedel 2017

Ta i hand			150 000
Triksåfabriken Ljungskile			147 000
TV program om Fyrbodal			15 000
Udden skulpturutställning "Uppåt väggarna		100 000	
Uddens skulptur 2017- Nordiskt möte	150 000		
Uddevalla Inspirationsdag 2015			37 500
Utveckling av seminarierier	250 000		
Varvsspelen	100 000	100 000	
Vi byter skulpturer med varandra	50 000		
Vidareutveckling av seminarieverksamhet 2015-2017			340 000

EN LEDANDE KUNSKAPSREGION

Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap (1.1.1)

Drivhuset vid Högskolan Väst – 350 tkr av totalt 1 915 tkr

Drivhuset vid Högskolan Västs syfte är att främja entreprenöriella förmågor bland studerande på Högskolan Väst och i hela Fyrbodal. Detta görs genom inspiration, utbildning, utveckling och vägledning samt genom event och nätverk. Drivhuset jobbar med studenter vid Högskolan Väst. Det primära målet är att främja startandet av företag i regionen, att inspirera och utbilda entreprenörer och bidra till ett gott företagsklimat i hela Fyrbodal.

Drivhuset har utvecklat ett nytt entreprenörsprogram för studenter på Högskolan Väst under namnet "Smedjan" vars syfte är att stimulera de entreprenöriella färdigheterna hos individer genom en rad olika aktiviteter där näringslivet är involverat. Som exempel kan nämnas att eleverna blir tilldelade olika case från näringslivet med syfte att studenterna ska knyta kontakter med företag och få testa att innovera fram lösningar på problem.

Drivhuset är delaktiga i Interregprojektet **FRAMFOR**, som drivs av Högskolan Väst och Högskolan Östfold. Drivhusets roll i projektet är förmedla studenter till uppdrag som företagen presenterar.

Under 2017 har Drivhuset arrangerat olika typer av insatser riktat mot Högskolan Västs studenter och personal. Insatser har dels varit utanför de vanliga studierna, dels inne i specifika kurser samt insatser i form av programmet Smedjan. Aktiviteter som Drivhuset har genomfört är bl.a. startaeget utbildning med 14 deltagare, 12 workshops/inspirationsaktiviteter med 610 deltagare, programmet Smedjan med 15 deltagare, föreläsningar och information om Drivhusets verksamhet. En stor händelse under året var Prins Daniels besök den 16 maj. Besöket inleddes med ett seminarium som var öppet för intresserade. Därefter samlades högskolans mest drivna studenter för rundabordssamtal med fokus på entreprenörskap. Dagen avslutades med att Prins Daniel besökte Drivhuset och fick närmare information om hur Drivhuset arbetar lokalt i Fyrbodal.

Fyrbodal - en resurs för hela regionen

Med rätt satsningar kommer Fyrbodalområdet att fortsätta vara en viktig del i hela Västra Götalands utveckling.

De resurser som finns i området är betydelsefulla för framtidens utveckling.

För oss är det angeläget att vara ett område som kan erbjuda våra invånare och besökare "Det goda livet" även i framtiden.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Indikatorer 2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal individer i entreprenörsfrämjande aktiviteter	1 000	1 000	2 000	1 228	923	2 151
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter	250	250	500	374	223	597
Antal individer som får rådgivning	100	100	200	119	89	208
Antal företag som får rådgivning	20	20	40	19	15	34
Antal nya företag	15	15	30	18	15	33

Näringsliv i Samverkan – 100 tkr av totalt 100 tkr

Projektet bedrivs med syfte att skapa ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande. Inom projektet arrangeras nätverksträffar mellan näringslivsenheterna och de företagsfrämjande aktörerna för kunskapsspridning och ökad samverkan. Genom träffarna sker även en kompetenshöjning då projektet tar in expertkompetens som ska leda till ett ökat entreprenörskap intraprenörskap. Träffarna leder också till att nya projektidéer föds och realiseras.

Under 2017 har 4 träffar anordnats innehållande gemensamma projekt/aktiviteter, status och uppföljning av projekt, strategiska diskussioner, ansökningar om tillväxtmedel, erfarenhetsutbyte m.m. Till nätverket har olika föredragshållare bjudits in i kompetenshöjande syfte. Under året har arbetsgrupper och olika insatsteam bildats genom projektet "Framtidsentreprenörer och stärkt näringsliv". Dessa grupperingar har tagit med frågorna till nätverket vilket lett till skapande av nya projekt och inspel till Fyrbodals strukturbild.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Indikatorer 2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter	40	40	80	54	20	74

Ung Företagsamhet – 500 tkr av totalt 1 603 tkr

Ung Företagsamhet jobbar i dag med fem olika läromedel/process-utbildningar riktade mot både grundskolan och gymnasieskolan där fokus är att utveckla entreprenörskapet, lära sig mer om företagande och utveckla sin företagsamhet samt att träna olika förmågor såsom idégenerering, samarbetsförmåga, presentations-teknik, kunskap om samhället och dess olika funktioner för att nämna en del av innehållet.

Genom att ha en nära kontakt med olika funktioner inom respektive kommun i Fyrbodal skapas förutsättningar för entreprenörskaps-utbildning på de olika nivåerna i skolan. Stort fokus läggs också

på att utbilda nya lärare samt att vidareutbilda befintliga lärare, samt att anordna olika aktiviteter kopplade till målgruppen. De elever som jobbar tillsammans med Ung Företagsamhet på gymnasienivå träffar organisationen cirka 4 gånger per år för att coacha, informera samt vägleda dem under sina år som egna företagare. För de olika läromedlen på grundskolan som de använder är fokus främst riktat mot att utbilda lärarna och göra dem trygga i sitt arbete, men även klassbesök erbjuds i den mån som det är möjligt.

Under läsåret 2016/2017 har Ung Företagsamhet hjälpt 886 elever att driva UF-företag, vilket är en ökning med 31 % jämfört med läsåret innan. Alla 14 kommuner i Fyrbodal har elever som driver UF-företag. Lokala kick-offer har genomförts i Trollhättan, Uddevalla, Strömstad och Åmål där över hälften av eleverna deltagit. UF-medarbetarna har även varit ute på skolbesök för att stötta elever och lärare i processen. En referensgrupp med erfarna UF-lärare har bildats för erfarenhetsutbyte, input till upplägg och nya idéer. Den regionala UF-mässan "Entreprenörskap på riktigt 2017" arrangerades i Trollhättan, där 124 UF-företag ställde ut och visade upp resultatet av ett år som egna företagare.

1 januari 2017 startade Ung Företagsamhet Fyrbodal och Ungt Entreprenörskap Østfold upp Interreg-projektet "Uppdraget". Projektet pågår under tiden 2017-01-01 – 2019-12-31 och ska arbeta för ökat entreprenörskap och ett engagerat näringsliv i utbildningen för nyanlända elever. Målet är att 460 elever och 50 lärare, kopplade till språkintröskning, ska ha genomgått UF:s program.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Indikatorer 2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal individer i entreprenörsfrämjande aktiviteter	500	500	1 000	442		948
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter	425	425	850	409	477	886
Antal företag som får rådgivning	130	135	265	136	137	273

Skapa starka förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag (1.1.2)

Almi IFS - 200 tkr av totalt 400 tkr (2016 års budget)

Almi IFS erbjuder rådgivningsinsatser till målgruppen som består av kvinnor och män med invandrarbakgrund. Klienterna kan få hjälp på 25 olika språk. De ämnar att göra detta genom att stimulera till ett ökat företagande och att öka kompetensen hos de enskilda invandrarföretagen avseende kunskap om den svenska marknaden, företagsekonomi och finansiering mm.

De företag som ägs och drivs av personer med utländsk bakgrund är viktiga för sysselsättningen av andra i utanförskapsområden. Dessa företag ökar också kontaktytorna med omvärlden vilket leder till ökad handel och svensk export.

Under 2017 har Almi IFS genomfört över 50 inspirations- och informationsseminarier med syftet att öka individernas kompetenser och inspirera till ökat entreprenörskap. Seminarierna har resulterat i att Almi IFS kommit i kontakt med över 500 personer på arbetsplatser eller utbildningar. Av dessa har 350 personer visat intresse varav 175 personer kommit vidare i processer och aktiviteter hos Almi IFS. Under slutet av året har drop-in startats upp för att snabbt kunna stödja personer med rätt kompetens, där 50 tal personer har vägletts vidare.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Indikatorer 2017						
Antal individer i entreprenörsfrämjande aktiviteter			450			525
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter			120			55
Antal individer som får rådgivning	40	60	100	33	145	178
Antal företag som får rådgivning	8	12	20	6	32	38
Antal företag som får finansiering	8	12	20	4	14	18
Antal nya företag	16	24	40	11	38	49

Coompanion Fyrbodal - 500 tkr av totalt 3 450 tkr.

Coompanion arbetar med lokal och regional utveckling främst i form av kooperativa lösningar. De arbetar med lösningar och problem i samhället som berör många invånare. De stimulerar till att det blir fler kooperativ, fler fiberföreningar och de skapar arbete för de som står långt ifrån arbetsmarknaden (sociala företag). De arbetar även med att utveckla det ideella föreningslivet.

De erbjuder kostnadsfri information och rådgivning till de som vill starta företag tillsammans i form av ekonomiska föreningar eller kooperativ.

Under 2017 har Coompanion haft färre nystartsrådgivningar än under senaste 3-4 åren beroende på att det inte har startats upp några nya fiberföreningar. I stället har fokus lagt på att nå ut till andra grupper, arbetssökande och de som står långt från arbetsmarknaden. Där har stort fokus lagt på att hjälpa och utbilda människor som kan starta upp arbetsintegrerade sociala företag (ASF). Under året har också genomfört 59 rådgivningar till befintliga företag.

Coompanion har genomfört utbildningar och inspirationsträffar för att visa på möjligheter med kooperativ verksamhet och företagssamverkan. Vidare har tätare kontakter med näringslivscheferna inletts med uppstart av drop-in rådgivning i kommunerna.

Att öka kontakter och samverkan mellan offentliga sektorn, näringslivet, rådgivarorganisationer och ideella sektorn samt att skapa nätverk är ett annat viktigt område som Coompanion fokuserat på. Under året har till exempel idéburna offentliga partnerskapsavtal på uppdrag av VGR arbetats fram,

en nära samverkan med aktörer inom innovationssystemet utvecklats, bildande av ett kooperativt nätverk tillsammans med HSB och Coop Väst genomförts, förslag till Leader-projekt gällande möjligheter att pröva en affärsidé via ett resurskooperativ tagits fram samt riktad information och rådgivning till elever i samverkan med UF och Drivhuset.

Färre rådgivningar än tidigare har genomförts men däremot är det fler människor som kommer på utbildningarna som Coompanion anordnar.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Indikatorer 2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal individer i entreprenörfrämjande aktiviteter	250	250	500	504	353	857
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter	50	500	100	71	56	127
Antal individer som får rådgivning	115	155	230	69	59	128
Antal företag som får rådgivning			80			59

Entreprenörsarenan – 400 tkr av totalt 2 045 tkr

Entreprenörsarenan verkar för att öka tillväxten i hela Fyrbodal, inom fokusområdena medicinteknik, turism, maritimt, handel, kvinnligt företagande och unga entreprenörer. Entreprenörsarenan arbetar över hela Fyrbodal genom de noder de har utvecklat. Syftet med noderna är att fånga upp idéer och hitta entreprenörer som vill driva innovativa projekt och företag. I Entreprenörsparken sitter ett 10-tal företag som Entreprenörsarenans verksamhetsledare stöttar på olika sätt.

Entreprenörsarenan har under 2017 bl.a. fokuserat på projektet "Icare4 Fyrbodal", där de deltagande kommunerna gemensamt undersöker hur det på ett metodiskt sätt kan tillvarata de idéer och förbättringsförslag som anställda inom socialtjänsten kommer på. Entreprenörsarenan har också drivit projektet "Förstudie - Nätättervinning" som syftar till att se hur man på bästa sätt kan ta hand om spökgarn och andra plastrester som hamnar i havet. Entreprenörsarenan har av Tillväxtverket beviljats medel till förstudien "TjänsteDynamik". Syftet med studien är att med uppsökande verksamhet träffa tjänsteföretag i Fyrbodal, för att "inventera/intervjua" dem och föreslå insatser för de hinder för tillväxt som företaget anser sig ha.

Entreprenörsarenan jobbar för ett ökat entreprenörskap bland unga och är därför inne i utbildningarna på Högskolecentrum Bohuslän och pratar om entreprenörskap. Entreprenörsarenan ansvarade för juryarbetet för Innovationsmässan på Högskolecentrum den 19 april. De är företagsrådgivare åt UF-företagare och deltar i UF-juryn varje år. Entreprenörsarenan har fortsatt att coacha de unga killar som har tagit fram ett specialverktyg inom båtbranschen. Patentet är klart och arbete med att kontakta företag som är intresserade av att köpa patentet har inletts.

Entreprenörsarenan arrangerade "E-handelsdagen Fyrbodal" för femte året i rad, dagen samlade drygt 90 besökare.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt*	Kvinnor	Män	Totalt*
Indikatorer 2017						
Antal individer som deltar i entreprenörsfrämjande aktiviteter	75	75	150	103	93	196
Antal individer som får rådgivning	10	10	20	12	10	22
Antal företag som får rådgivning	4	4	8	3	10	13
Antal företag som utvecklar produkter	2	2	4	4	2	6

Green Innovation - unga på landsbygden – 450 tkr av totalt 2 268 593 kr.

Projektperiod: 2018-08-01 – 2019-08-01

Drivhuset vid Högskolan Väst vill bidra till att utveckla landsbygds kommunerna genom att ta vara på unga människor på landsbygden som bär på en idé eller unga entreprenörer som har tagit över verksamheten från sina föräldrar.

Projektet "Green Innovation – unga på landsbygden" har som syfte är att skapa nya hållbara och livskraftiga företag, fler arbetstillfällen och en mer blomstrande landsbygd samt att lyfta de gröna näringarna och utveckla kommunerna i området så att fler kan tänka sig att starta företag. Syftet är också att skapa en naturlig brygga mellan de gröna näringarna och Högskolan Väst, vilket kan medföra att mer kompetens kan komma de gröna näringarna till nytta.

Detta ska bl.a. ske genom nätverk mellan olika målgrupper, kunskapsutbyte mellan studenter på Högskolan Väst och unga personer på landsbygden, studiebesök hos befintliga företagare på landsbygden, mötesplats via sociala media, digitalt affärsutvecklingsprogram, arrangera en landsbygdsgala samt att skapa uppdrag från näringslivet genom Drivhuset8.

Drivhuset kommer att fortsätta att bidra till att utveckla landsbygds kommunerna efter projektets slut, då det inte idag finns någon självklar aktör för unga människor på landsbygden som bär på en idé eller unga entreprenörer som har tagit över verksamheten från sina föräldrar. Detta genom individuell vägledning samt affärsutvecklingsutbildningar.

Innovatum Inkubator – löpande uppdragsavtal. 1 305 tkr av totalt 21 038 tkr

Företagsidéer (IBOs – Incubator Business Objects) som utvärderas inom ramen för inkubatorn skall ha hög tillväxtpotential, vara innovativa, skalbara och internationellt gångbara. Inkubatorföretagen erbjuds en provperiod om 6 månader i förinkubatorn och projektidéer kan genomlysas med en kortare förstudie där extern expertis tas in. IBOs tar del av intern språngbräda innan beslut tas om tillträde till inkubatorn. Sedan 2016 sker detta i samarbete med Connect Väst kompetenspanel.

I inkubatorn får företagen kontinuerlig affärsrådgivning i de pågående projekten genom punktinsatser. Aktiviteter och styrinstrument i pågående-fasen styrs av projektet själv och de resultat- och aktivitetsmål som satts upp inom ramen för projektet. Innovatums koordinatörer/affärscoacher arbetar aktivt för att korsbefrukta mellan olika projekt och företag.

2017 kännetecknades av hög aktivitet i Inkubatorn och för andra året i rad med rekordsiffror i många parametrar som antalet affärsidéer, antagna affärsfall, företag som får finansiering osv. Företagen finns framförallt inom digitala tjänster och produkter med koppling till olika branscher. 19 nya företag har under året kommit in i Inkubatorn.

Arbetet med **rymdinkubatorn** har pågått under 2017 i samverkan med Uppsala Innovation Center, Artic Business Incubator (Luleå), samt Vinnova och Rymdstyrelsen. Två nya företag med koppling till Innovatum har startats i ESAs program för rymdinkubation. Under 2017 beviljades projektet **Space Success for West Sweden** som syftar till ett kunna arbeta med att skapa förutsättningar för startups som använder teknik och data från rymden (eller tillverkar teknik/data för rymd).

Under året inleddes pilotprojektet **INOM** (innovativ omvärldsbevakning) tillsammans med Trollhättans stad. Syftet är att stadens olika avdelningar/områden i mycket större utsträckning ska bli tidig testare av innovation. Fem startups ingår i piloten som kommer utvärderas till sommaren 2018. Även en affärsidé-tävling, **Grow4dal**, har skapats och genomförts i samarbete med ALMI, Nyföretagarcentrum och kommunerna i Fyrbodalen. Utfallet blev ca 40 tävlingsbidrag varav ca 15 kan ses som relevanta för inkubatorn. Tävlingen innebar en tydligare samverkan mellan dessa tre aktörer kring dealflow samt stor digital spridning till privatpersoner i vår delregion.

Inkubatorn har under året startat två nya mångfaldsaktiviteter som har visat stor potential:

- Double Cup grupp, där företag träffade nysvenskar som alla hade bakgrund inom data.
- Utbytesprogrammet på Högskolan Väst. Vi bjöd in 7 nationaliteter i en workshop som redogjorde för affärskultur i respektive land.

Pågående projekt och verksamheter som inkubatorn deltagit i eller samverkat med under året har bl.a. varit iCare4Fyrbodalen, NIV (främja entreprenörskap och starta nya företag bland utlandsfödda), VINK (samverkan mellan åtta inkubatorer i Västra Götaland), Starcap (utveckla arbetssätt och stärka nätverk kopplat till investerare), Drivhuset (Smedjan och startups), E-chain (utbyte/möte med offentliga aktörerna med koppling till företag/entreprenörskap), SISP (branschorganisation), projektarena & Science Center på Innovatum, Sotenäs Symbioscenter, Högskolan Väst, ALMI, VGR, kommuner i Fyrbodalen.

2017 antogs Innovatum Inkubator till Vinnovas excellensprogram för inkubatorer efter tre försök (under 15 år). Det innebär att Vinnova genomlyser svenska inkubatorers arbetssätt, processer och resultat i företag. Bedömningen görs av Vinnovas jury och i nationell konkurrens.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt*	Kvinnor	Män	Totalt*
Indikatorer 2017						
Antal nya företag	2	4	6	4	15	19
Antal företag vars idéer som utvärderas			40	22	62	84
Antal företag som får finansiering (idéer).			8	1	14	15
Antal individer i entreprenörsfrämjande aktiviteter			300	317	403	690

Nyföretagarcentrum Väst - 1 700 tkr av totalt 1 700 tkr.

Avtal Entreprenörskap och Nyskapande avseende leverans av Nyföretagarrådgivning, starta eget utbildningar och informationsträffar i Fyrbodalen. Avtalet löper till och med 31 dec 2018.

Nyföretagarcentrum Väst är upphandlade för ett bedriva informationsträffar, nyföretagarrådgivningar och starta eget utbildningar för invånarna i Fyrbodalen. Ett tydligt resultat av deras stöd och hjälp visar sig i deras rapportering av antal nystartade företag. Under 2017 var de involverade i 213 företagsstarter. En ökning med 23 företag från förra året.

Under 2017 har Nyföretagarcentrum haft 341 personer i kunskapskvällar (fristående delar ur starta eget utbildningen). De har haft rådgivning med 535 personer. Även det en ökning i jämförelse med föregående år då 458 personer gick på rådgivning.

Nyföretagarcentrum har hela tiden arbetat med att utveckla sin verksamhet och har ständigt fokus på att nå de personer som funderar på att starta eget. Under 2017 har de också erbjudit affärsutvecklingsinsatser till befintliga företag upp till 3 års ålder. 16 företag har nyttjat den hjälpen. De har anlitat fler lokala konsulter och då inte minst en konsult med utländsk bakgrund som når ut till målgruppen entreprenörer med utländsk bakgrund på ett mycket bra sätt.

Nyföretagarcentrum har ett nära samarbete med Almi Väst och erbjuder mentorsutbildningen på uppdrag av dem. De samarbetar också tydligt med Drivhuset och samarrangerar 2 stycken starta eget utbildningar för studenter tillsammans med dem. De är med hjälper UF-elever under sitt UF-år.

Under 2017 har kunskapskvällarna som de startade med förra året blivit mer kända och är välbesökta och mycket uppskattade enligt de utvärderingar som Nyföretagarcentrum gör efter varje avslutad aktivitet.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt*	Kvinnor	Män	Totalt
Indikatorer 2017						
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter	150	150	300	166	175	341
Antal individer som får rådgivning	250	250	500	233	302	535
Antal företag som får rådgivning	8	7	15	8	8	16
Antal ny a företag	125	125	250	79	134	213

Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag (1.1.3)

Bra företagsklimat i Fyrbodal – 300 tkr av totalt 2 843 tkr

Projektperiod: 2016-09-01 – 2018-08-31

Projektet ska åstadkomma ett bättre företagsklimat i Fyrbodal för att underlätta för företagsamhet så att fler små och medelstora företag kan växa och utvecklas. Det ska ske genom att kompetensutveckla personal som handlägger företagens ärenden i kommunen, genom att hjälpa kommunerna att jobba förvaltningsövergripande och åstadkomma en ökad förståelse för varandras processer. Projektet ska också arbeta fram hållbara lösningar i form av verktyg och metoder samt modeller som blir bestående efter projektets avslut. Genom projektet får kommunerna möjlighet att gå utbildningen Förenkla Helt Enkelt eller motsvarande, delta i inspirationsdagar och seminarier samt tillgång till experter som hjälper dem att omsätta lokala handlingsplaner inom näringslivsområdet.

Under 2017 och hösten 2016 har Dals-Ed, Färgelanda, Munkedal och Orust gått Förenkla Helt Enkelt utbildningen och tagit fram lokala handlingsplaner för hur de ska skapa ett bättre företagsklimat i sin kommun. Upphandlingsunderlag har tagits fram för att kommunerna ska få tillgång till behovsanpassade processtödsinsatser för att arbeta fram handlingsplaner.

En inspirationsdag med temat Kreativ kommun - Kreativt näringsliv- Kreativa elever har arrangerats. Även en resa till Stockholm har arrangerades med möten hos SKL, Tillväxtverket, Näringsutskottet och Arbetsmarknadsutskottet samt deltagande på konferensen " Förenklingsforum". En halvdag på temat "Digitala lösningar för ett bättre företagsklimat" där två digitala lösningarna "Serverat" och "Får jag lov" presenterades för deltagarna.

En kartläggning av kommunernas sätt att arbeta förvaltningsövergripande gällande företagsprojekt har påbörjats. Flera av kommunerna erbjuder "en väg in" där den enklare ärendehantering kan äga rum.

Connect Väst – 600 tkr av totalt 2 050 tkr

Connect Väst är en ideell förening vars syfte är att bidra till arbetstillfällena, entreprenörskap och tillväxt. De riktar sina insatser till "start-ups" samt små och medelstora företag (SMF) med tillväxtambitioner och tillväxtpotential. Genom nätverk sammanför de företag med de företagsutvecklande resurser de behöver för en snabbare och mer uthållig tillväxt. Connect Väst har verkat i Västra Götaland sedan år 2000 och används av många kommuner och kommunalförbund som ett verktyg för näringslivsstimulering.

Med processerna Språngbrädan® (SB) för mindre företag samt FöretagsAcceleratorn® (FA) för upp till medelstora företag, hjälper de företagsledaren att på ett strukturerat och tidseffektivt sätt få fram en tillväxtplan och få ett stödjande externt nätverk. Under 2017 har Connect Väst arbetat med 7 företag inom Språngbrädan och 15 företag inom FöretagsAcceleratorn.

På olika sätt (gemensamma mötesplatser, examensarbeten mm.) sammanför de SMF med högskolan i området med bra, lättillgänglig och dagsaktuell kunskap - hjälp till förnyelse och innovation.

Målet är att bidra till ökad framgång i entreprenörskap och därmed nya arbetstillfällena i Fyrbodal. Övergripande mål är att ge förutsättningar för nystartade samt små och medelstora företag i Fyrbodal att växa. Projektet bygger på delaktighet från näringsliv, offentlig sektor och delaktighet mellan akademien och näringsliv.

Under 2017 har 60 personer deltagit i kompetenshöjande aktiviteter. 10 företag har genomgått kompetenshöjande insatser. 165 personer har deltagit i entreprenörsfrämjande åtgärder.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Indikatorer 2017						
Antal individer i entreprenörsfrämjande aktiviteter			285	71	94	165
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter	54	126	180	20	40	60
Antal företag som får rådgivning	4	16	20	1	9	10

Finansieringsrådgivning Fyrbodal och Ägarskifte Micro – 500 tkr av totalt 500 tkr

Finansieringsrådgivning Fyrbodal och Ägarskifte Micro samverkar i hög grad och ska främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag i Fyrbodal, Vara, Essunga och Grästorp genom att hjälpa företagen att hitta finansieringslösningar och hjälpa till med ägarskiften så att både köpare och säljare gör en god affär. Finansieringsrådgivningen ska leda till utvecklandet av nya produkter, att nya geografiska marknader bearbetas och att företagen ökar sin ordervolym.

Genom projektet får kommunerna i Fyrbodal tillgång till en oberoende finansieringsrådgivning till alla företagare inom Fyrbodal som stärker och attraherar nytt kapital och investeringar till området.

Kommunerna får också hjälp med att hitta köpare till de företag inom kommunen som är föremål för generationsskifte så att arbetstillfällena kan räddas.

Under 2017 har 23 behovsanalyser, 14 rådgivningar och 7 finansieringar genomförts inom finansieringsrådgivningen. Projektet har lett till att 23 kunder har fått ta del av ca. 10,4 mkr i någon form av kapital. Företagen har uppskattat antalet nya potentiella arbetstillfällen till 20 stycken.

Inom ramen för Ägarskifte Micro har 7 ägarskiften, 31 st matchningsmöten, 35 rådgivningar genomförts och 130 personer har tagit del av Ägarskifte Micros erbjudande under olika informationsinsatser.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Indikatorer 2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal individer som deltar i entreprenörsfrämjande aktiviteter			120			130
Antal individer som får rådgivning			30	13	22	35
Antal företag som får rådgivning.			45	17	31	48
Antal företag som får finansiering			8			7
Antal genomförda ägarskiften			6	2	7	7
Antal genomförda matchningar köpare/säljare			24			31
Antal nya företag			0			4
Antal nya arbetstillfällen			0			20

Företagsakuten Fyrbodal – 225 tkr av totalt 225 tkr

Företagsakuten Fyrbodal har i uppdrag att hjälpa företag som befinner sig i ekonomisk knipa. Det kan vara allt ifrån obetalda skulder, problem med lönsamheten eller att det är omöjligt att betala ut lönerna till de anställda i bolaget.

Företagsakuten hjälper företag som är etablerade i Fyrbodal. De får tillgång till kostnadsfri rådgivning upp till fem timmar med syfte att förhindra konkurser och rädda arbetstillfällena. Under 2017 har två konsulter utfört uppdraget. Totalt har 13 företag fått konsultation. Endast 2 företag har gått att rädda. Övriga 11 företag har fått ekonomisk rådgivning för att göra ett så bra avslut som möjligt.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Indikatorer 2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal företag som får rådgivning			12			13

Industriellt Utvecklingscentrum Väst (IUC Väst) – 1 000 tkr av totalt 7 864 tkr

IUC Väst är ett industriellt nav med kompetens att identifiera, analysera och förmedla rätt instanser till tillverkande företags utvecklingsbehov. Syftet med verksamheten är att driva på utvecklingen och tillväxten inom industriell tillverkning samt att vara en naturlig remissinstans för industriella frågor i Fyrbodals kommun. IUC Väst skall vara ett industriellt nav med kompetens att identifiera, analysera och förmedla rätt instanser till företagens utvecklingsbehov. Primärt sker det genom tre områden; Erfarenhetsutbyten, Behovsinventering och innovationsrådgivning samt Kompetensförsörjning. IUC Väst har 85 medlemmar i samtliga kommuner i Fyrbodals kommun. Aktören skapar ett inflöde till Innovatums projektarena och det övriga innovationssystemet.

Under 2017 har IUC Väst erbjudit 8 utbildningar men endast kunnat genomföra 2 av dessa pga. få anmälda deltagare. I högkonjunktur har företagen hög belastning och då är det svårt att frigöra personal för längre utbildningar. Utbildningarna har gjorts om till fokusgrupper och under året har 16 fokusgrupper träffats. 400 företagsbesök och produktionsanalyser i 13 företag har genomförts.

Under året har IUC Väst i samverkan med Göteborgs Tekniska College, övriga IUC bolag i Västra Götaland och IUC Halland tagit fram två projekt inom digitalisering med start under 2018.

Pågående projekt och verksamheter som IUC Väst deltagit i eller samverkat med under året har bl.a. varit Kompetensnavet (kompetensförsörjning), TOPP projektet, elevcoach hos UF, regelbundna avstämningar med Innovatum och Almi och Teknik college Fyrbodals kommun.

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Indikatorer 2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter	60	140	200	131	263	394
Antal företag som får rådgivning			45			7
Antal företag som får finansiering			12			0
Antal privata och/eller offentliga företag och organisationer som samverkar			50			108

Test av digitaliserat innovationsledningssystem i Fyrbodals 14 kommuner – 150 000 kr av totalt 302 130 kr.

Projektperiod: 2017-2018

Swedish Innovators har byggt upp ett omfattande innovationsledningssystem utifrån en kvalitativ undersökning bland uppfinnare och innovatörer i hela Sverige. Syftet med förstudien är att genomföra en pilotstudie gentemot ca 100 företag inom 3-4 kommuner i Fyrbodals kommun i samverkan med lokala näringslivsenheter så att fler idéer som kommer upp kan bli innovationer på marknaden.

Utveckla test- och demonstrationsarenor där nya idéer omsätts till praktik (1.2.3)

Innovatum Projektarenan – löpande uppdragsavtal 1 595 tkr av totalt 25 714 tkr.

På Innovatums projektarena drivs kontinuerligt ett stort antal utvecklingsprojekt som omsluter cirka 155 miljoner kronor, där andelen medel i internationella projekt har ökat kontinuerligt.

Utvecklingsprojekten syftar direkt till att stärka konkurrenskraften för näringslivet och resultaten är viktiga för utvecklingen i vår region. Till Innovatum vänder sig företag för att accelerera det egna utvecklingsarbetet tillsammans med andra organisationer, entreprenörer, och akademi.

Projektarenans grunduppdrag är att identifiera utmaningar och behov, initiera projektsamarbete samt att rigga samverkans- och utvecklingsprojekt som syftar till att stärka och generera en hållbar utveckling för näringslivet i regionen. Innovatums kundvärde ligger i kombinationen av opartiskhet, kunskap om möjliga vägar till projektfinansiering och ett brett och väletablerat nätverk av relevanta kontakter.

Under 2017 har Innovatum fortsatt den strategiska satsningen för att stärka internationella närvaro. Genom olika EU-projekt öppnas nya marknader upp, främjar entreprenörskap och stimulerar kompetens och kunskapsöverföring mellan företag och andra aktörer som i sin tur stärker konkurrenskraften och skapar tillväxt. Ett exempel är "*Northern Connections*" ett Nordsjö-projekt, med 21 partners med en projektomslutning på 45 MSEK, med syfte att bygga gränsöverskridande kluster för hållbar energi samt stöd till innovationer för att stärka företagens förmåga att delta på en internationell marknad och skapa nya värdekedjor. "*SmartUpp Accelerator*" är ett annat exempel inom Interreg Baltic Sea Region med 10 partners med en projektomslutning på 22 MSEK, med syftet identifiera och exploatera affärsmöjligheter inom miljöteknik.

Under året har Innovatum förbättrat stöd, verktyg och metoder för genomförande av projekt vilket skapat ett mer effektivt och anpassat arbetssätt som också resulterat i bättre kunskapsöverföring mellan projekt, projektledare och fokusområden. Nedan ges några exempel på projekt som bedrivits under året:

Projekt "*SVIFFT*" startades upp i januari 2017 med syftet att etablera och utveckla ett västsvenskt leverantörskluster till flyg- och rymdindustrin som ska ligga till grund för ett nationellt kluster. Fokus ligger på att skapa en stark och vital bas av underleverantörer för att stärka industrins fortsatta tillväxt.

"*Test Site Sweden West*" (TSS W) är ett annat exempel på projekt som drivs tillsammans med Lindholmen Science Park för att utveckla test- och demonstreringsarenor. Syftet är att skapa förutsättningar för den regionala transport- och fordonsindustrin. Inom ramen för projektet görs olika förstudier som ex. Testbädd, Västlänken (demosite), Containerslinga, smart laddning och fordonsdelning.

En annan satsning där idéer omsätts till praktik är *”Wargön Innovation”*. Under 2017 har projektet Etablering Wargön Innovation gått in i nästa fas där spadtaget togs av näringsminister Mikael Damberg för den fysiska byggnaden för pilotproduktion av nya produkter med skogen som ursprung.

Ett av fem styrkeområden i Västra Götaland är marina och maritima sektorn och där har Innovatum under året inlett ett närmare samarbete med Sotenäs Symbioscenter och Kristineberg (centrum för marin forskning).

Resultatindikatorer:

En ledande kunskapsregion	Förväntat resultat			Utfall		
	Indikatorer 2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal privata och/eller offentliga företag och organisationer som samverkar			200			235
Antal kronor i FoU resurser från internationella finansiärer (MSEK)			20 MSEK			41 MSEK
Antal kronor i FoU-resurser			110 MSEK			118 MSEK
Antal idéer som utvärderats under året			40			52

Uppfinnareföreningen Heureka – 203 400 kr av totalt 209 900 kr

Projektperiod: 2017-11-01--2018-11-01

Uppfinningar är ett speciellt område bl.a. för den en sekretess som fordras. Uppfinnareföreningen Heureka har erfarenhet och rutiner samt kunniga och engagerade medlemmar för att arbeta med idéer där just sekretess erfordras.

Syftet med projektet är att stimulera entreprenörskap med målet att skapa innovationer, så att förutsättningar för bildandet av nya företag ökar samt att befintliga företag i regionen gynnas av de utvecklade idéer som kommer fram.

Detta ska bl.a. ske genom att fler medlemmar engageras i föreningen, idéer bearbetas, samarbetsprojekt mellan förening, dess medlemmar och lokala företag skapas, fler uppfinningar kommer ut på marknaden samt att föreningens verksamhet uppmärksammas både nationellt och internationellt.

Förväntade resultat: 10 individer i entreprenörsfrämjande aktiviteter, 15 individer som får rådgivning, 10 företag som utvecklar produkter, 14 innovations- och demonstrationsprojekt samt 2 evenemang.

EN REGION FÖR ALLA

Skapa en sammanhållen arena för ungas möjligheter till praktik, ferieplatser och arbetsliv (2.1.1)

Praktiksamordning Fyrbodals - 500 tkr av totalt 1 992 043 kr.

Projektperiod: 2016-10-01--2019-09-30.

Implementerings- och utvecklingsprojektet för praktiksamordning har som syfte att bidra till arbetet med att etablera ett gemensamt praktiksamordningsverktyg, att ta fram gemensam information och utveckla metoder i Fyrbodal. Vidare ska projektet arbeta för att lyfta vikten av vad en strukturerad samverkan kring skola-arbetslivsfrågorna är, och varför det är av yttersta vikt att arbeta strukturerat kring dem, och hur man kan göra det

Under tiden 2016-10-01 – 2017-12-31 har projektet förankrats hos Fyrbodals 14 kommuner, Kunskapsförbundet Väst, NU-sjukvården och Högskolan Väst. I övrigt har politiska beredningen utbildning, förvaltningschefer barn & utbildning, studie- och yrkersvägledare samt projektsamverkan Fyrbodal löpande informerats om statusen i projektet.

GR har under januari-februari 2017 genomfört utbildningar i verktyget för regionadministratör samt användare i verktyget. Utbildning och/eller information till verksamheter har av projektledningen också skett fortlöpande under året.

7 piloter inom 6 olika skolformer har startats upp under 2017. Grundskolan i Bengtsfors kommun använder verktyget i skarpt läge för både årskurs 8 och 9 vilket har fallit väl ut, elever och personal är nöjda med verktyget. På gymnasienivå är Kunskapsförbundet Väst igång med en pilot för sin APL (arbetsplatsförlagd lärande) för Barn- och fritidsprogrammet. Yrkeshögskolan testar verktyget för samtliga LIA-perioder (lärande i arbete) avseende Medicinska sekreterare. Gensvaret hos elever, lärare och verksamhet varit positivt. Högskolan Väst har hanterat VFU (verksamhetsförlagd utbildning) för sjuksköterskor till kommunala verksamheter i verktyget. Piloter har startats för att testa Ferieplatsen.se i Bengtsfors kommun samt en pilot för att testa arbetsmarknadsmodulen i Tanums kommun. Intresset för att testa de olika modulerna har varit mycket större än vad som förväntades i projektet.

Ovan aktiviteter görs i syfte att implementera verktyget praktikplatsen.se för hanteringen av praktiksamordning. Detta gynnar samtliga aspekter såsom jämställdhet, miljö samt integration ex genom att säkra att alla elever/studenter ges samma möjlighet att välja en praktikplats oavsett deras nuvarande koppling till arbetslivet. Efterfrågan på fler moduler i verktyget såsom feriepraktikmodul och arbetsmarknadsmodul har inkommit. Vilket testas i projektet i tre kommuner, se ovan. Målet att genomföra piloter inom minst tre olika skolformer har uppnåtts med råge. Gällande indikatorer för åren 2016 – 2019 kvarstår endast individer som ska delta i praktik eller ferie platser.

Resultatindikatorer: Förväntade resultat är för åren 2016-2019

En region för alla Indikatorer 2016 -2017	Förväntat resultat 2016-2019			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Antal individer i kompetensutvecklingsinsatser	30	20	50	153	25	176
Antal individer som deltar i praktik eller ferieplatser	500	500	1 000	258	138	396
Ny metod, verktyg, arbetssätt			1			1
Privata och offentliga organisationer som samverkar			16			19

Kraftsamling på ökad samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetsliv (2.1.2).

Framtidsentreprenörer och stärkt näringsliv i Fyrbodalen -100 tkr av totalt 4 291 tkr.

Projektperiod: 2017-01-01 – 2019-04-30

Projektets syfte är att skapa tillväxt bland små och medelstora företag i Fyrbodalen samt att främja entreprenörskap så att fler nya företag skapas och utvecklas. Detta ska ske genom att ta tillvara på de idéer som finns i byrålådorna hos de befintliga små och medelstora företagen genom att tillsätta entreprenörsgupper som utvecklar idéerna till affärsidéer och innovationer. Ett nytt arbetssätt som förstärker Tripple Helix där näringsliv, forskning och individer får möjlighet att utveckla andras idéer till innovationer. Ett nytt matchningsverktyg ska tas fram inom ramen för projektet som ska leva vidare för att möjliggöra ett nytt sätt att främja innovationer i Sverige. Syftet är också att klyftorna minskas mellan företagare och utrikesfödda medborgare och på så vis bidra till en större mångfald och ökad jämställdhet i våra små och medelstora företag.

När projektet skrevs fram fanns ett stort fokus på att skapa nya företag, nya jobb och att skapa en väg in på arbetsmarknaden för nyanlända. Nu är fokus och utmaningen hos företag och organisationer snarare att få tag i rätt kompetens i tillräcklig mängd. Därmed har även fokus förändrats när det gäller innovation och affärsutveckling. Idag uttrycks behovet oftare om nya smartare arbetssätt där digitala processer kan ersätta mänskliga resurser än om nya produkter och tjänster. Projektets arbete har därför delats upp i två spår: Digital plattform för idéutveckling och matchning av idéer och entreprenörer samt Framtida struktur och arbetsmetod för att tillsammans tydligare och bättre kunna coacha och stödja små och medelstora företags idé- och innovationsarbete.

Under 2017 har tematiska arbetsgrupper bildats bestående av kommunrepresentanter och aktörer. Arbetsgrupperna har olika fokus såsom unga, kvinnor och människor med utländsk bakgrund. Det finns också en marknadsföringsgrupp som arbetar med hur innovationsstödsystemet bättre kan nå ut med sitt erbjudande till idébärare och befintliga näringslivet. Ett stort nätverk kallat Superteamet är bildat. Där träffas alla som ingår i någon arbetsgrupp för att tillsammans utveckla det innovationsstödsystem vi har i Fyrbodalen idag. Under året har drygt 16 olika aktörer och samtliga kommuner deltagit i de möten och ERFA-konferenser (Superteammöten) som arrangerats.

En digital innovationsplattform har tagits fram med namn deladine.nu. Den är användardriven vilket innebär att de idéer som kommer in inte behöver administreras av en specifik part. Detta innebär att det finns större förutsättningar för att få fram utvecklingsbara idéer och framförallt möjlighet att matcha och bilda entreprenörsteam. Genom att samtliga stödaktörer och kommuner kan marknadsföra samma digitala plattform finns också förutsättningar för stor spridning till målgrupperna om att den finns.

Ett annat tydligt resultat av projektet så långt är att ett nytt nätverk bestående av aktörer som har till uppgift att stötta det befintliga näringslivet har bildats. Det nätverket träffas 4 gånger per år och för

diskussioner om hur det kan få till ett bättre och närmare samarbete och gemensamt utveckla processer som ständigt sätter kunden i fokus snarare än den egna verksamheten.

Ett annat resultat är att ett entreprenörsteam har bildats i Bengtsfors. Teamet består av två personer från Syrien, en man från uppfinnarföreningen och en driven säljare. Bengtsfors kommun har hjälpt teamet att identifiera lokal och via arbetsmarknadsenheten ta fram potentiella kandidater till arbetskraft.

Effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer (2.2.3)

KOBRA "Kompetensbaserad Regional Analys" – 259 500 tkr av totalt 750 tkr (Totalt 39 milj. varav 11,6 milj. kr för Fyrbodalregionen). Projektperiod: 2017-01-09 – 2018-08-31

Interregprojektet KOBRA med 25 aktörer i Sverige, Norge och Danmark syftar till att utveckla kompetensmäklarfunktionen och ett effektivare arbetssätt kring behovsbaserade utbildningar. Gemensamma behovsinventeringar i näringslivet ska leda till kostnadseffektiva utbildningar för företag. Arbetssättet ska också vara kopplat till analys och omvärldsbevakning. Fyrbodals kommunalförbund ingår som projektpart med Region Mittjylland som leadpartner och Westum som svensk koordinerande part.

Under 2017 har det arbetats inom tre områden: **Kompetensmäklarfunktioner** som identifierar och förmedlar kunskap om kompetens- och utbildningsbehov inom besöksnäring och teknik genom att vara en länk mellan företag/arbetsliv och utbildning, **Analys** där underlaget från behovsinventeringen sammanställs och tolkas bl.a. mot andra satsningar på lokal, regional och transnationell nivå samt **Behovsbaserad utbildning** där utbildningar har levereras digitalt och tillgängliggjorts till medverkande partners.

Fyrbodal kommunalförbunds roll i projektet är att sprida information om projektet och dess resultat, fortsätta arbetet med en delregional sammanhållande roll gällande utbildningsplanering utifrån arbetsmarknadens behov, möjliggöra för kommuner/intressenter som inte är projektpartners att få information och delta i utbildningar/informationsinsatser, delge erfarenheter från genomförda och pågående projekt i Fyrbodal samt att möjliggöra för en mer övergripande analys och utbildningsplanering i hela Fyrbodalregionen.

Fyrbodals kommunalförbund är aktivitetsansvarig för analysgruppens arbete. Förutom det ovan beskrivna kan det noteras att Kommunalförbundet inom ramen för projektet medverkat till kompetens-insatser inom besöksnäringen i Tanums kommun "Värdskap".

Resultat och indikatorer följs upp av Region Mittjylland och för svensk del av Westum inom ramen för projektets uppföljning och utvärdering till Interreg ÖKS och i Sverige redovisar Westum även till Västra Götalandsregionen.

Utveckla samordning inom utbildningssystemet för att möta framtidens kompetensbehov (2.2.4)

Kompetensplattform Fyrbodalsregionen - 2 000 tkr av 2 000 tkr.

Projektperiod: 2015 -2018.

Syftet med Kompetensplattformarbetet i Fyrbodalsregionen är att höja den generellt låga utbildningsnivån i Fyrbodalsregionen och att förse arbetslivet med rätt kompetens. Detta ska bl.a. ske genom att bedriva arbetet i ett delregionalt kompetensråd (DKP), att intensifiera arbetet gällande utbildningsplanering utifrån arbetsmarknadens behov, att stimulera bildande av lokala kompetensplattformar (LKP), att ta del av och sprida det regiongemensamma arbetet, att ha en bild av kompetensbehov och utbildningsutbud och hålla kommunerna uppdaterade på vad som händer nationellt och regionalt, att bevaka projektutlysningar, öka möjligheterna för kommunövergripande projektsatsningar samt att möjliggöra för en mer övergripande analys och utbildningsplanering i hela Fyrbodalsregionen.

Ett brett sammansatt delregionalt kompetensråd (DKP) med uppdrag att skapa engagemang, prioritera insatser och driva frågor inom området har träffats vid 4 tillfällen. Ordförande i det delregionala kompetensrådet har under året varit kommunchef Maria Vikingsson, Sotenäs och i övrigt har rådet varit sammansatt och representerats från följande organisationer; Fyrbodals kommunalförbund, Högskolan Väst, Arbetsförmedlingen, Västsvenska Handelskammaren, Företagarna Väst, IUC Väst, LO, TCO, VUX/YH-nätverk, Teknikcollege, Folkhögskolorna i Västra Götaland och näringslivscheferna.

Under året har de kommuner som önskat getts stöd i sitt arbete med lokala kompetensråd eller liknande. Samtliga kommuner har utsett lokala kontaktpersoner(LKP) vilka har träffats vid 2 tillfällen under året för informations- och erfarenhetsutbyte samt att planera och ge input i arbetet framåt på både delregionalt och lokalt plan.

Projektet har också varit sammankallande för flera nätverk som ex. Vuxenutbildning, Yrkehögskoleutbildning, Studie- och yrkesvägledare, Personalchefer, Kommunalt aktivitetsansvariga (KAA) och projektsamverkan inom kompetensförsörjningsområdet. Även representerat Fyrbodals i styr-, lednings- och referensgrupper som ex. strategisk statistikgrupp VGR, REKAS, SYVonline, Validering Väst, SSC-projektet, KOBRA-projektet, Collegesamverkan VG, Ens skola för alla, Vägledning för livet, Vårdsamverkan Barn & unga, Drivhuset, Kompetensnavet, UHR samt deltagit i flera andra nätverk och arbetsgrupper inom området.

Ett viktigt arbete i projektet har varit omvärldsbevakning. Plattformen har spridit informationen vidare till kommunerna genom mail, nätverksträffar och informationsmöten om vad som händer lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Plattformen har även informerat kommunerna om vilka möjligheter som finns för extern finansiering inom området och hjälpt till med att söka medel utifrån kommunernas önskemål.

Ett stort arbete har lagts ner gällande uppstart av projekten "Praktksamordning Fyrbodals", "En skola för alla" och "Vägledning för livet". Inom ramen för kompetensplattformarbetet finns en arbetsgrupp med representanter från Västra Götalandsregionen och de fyra kommunalförbunden som under året träffats vid sex tillfällen. Den strategiska kompetensförsörjningsgruppens arbete är kopplat till BHU (Beredningen för hållbar utveckling) och VG2020.

Den 24 november genomfördes den uppskattade årliga konferensdagen "Kompetensförsörjning i Fyrbodals" som samlade närmare 250 deltagare.

Projektet har till dags dato genomfört 8 förstudier och medverkat till att 6 projekt kommit till stånd som tillsammans har genererat **61,6 Mkr** för Fyrbodalsregionen.

Resultatindikatorer: Förväntade resultat är för åren 2016-2018

En region för alla Indikatorer 2016 -2017	Förväntat resultat 2016-2019			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Antal individer i kompetensutvecklingsinsatser	250	150	400	471	223	694
Antal företag/organisationer som arbetar med strategisk kompetensförsörjning.	400	300	100	490	3019	106
Ny metod, verktyg, arbetssätt			3			3
Privata och offentliga organisationer som samverkar	200	200	50	469	295	95
Antal nya nätverk			4			9

Kommunakademin Väst – 750 tkr av totalt 1 500tkr. (finansieras med ej upparbetade medel från gamla programperioden)

Ett samverkansprojekt/plattform "Kommunakademin Väst" har bildats mellan kommunerna i Fyrbodals, och Högskolan Väst efter att ett uppstartsprojekt genomförts där man undersökt potentialen för att bygga en hållbar struktur för en utökad samverkan.

En styrgrupp har bildats som träffats vid 6 tillfällen och en webbplats för Kommunakademin Väst har byggts upp och etablerats under Högskolan Västs domän www.hv.se. Under året har projektet prioriterat att åka runt och informera om Kommunakademin Väst och dess verksamhet brett och samtidigt få input till verksamheten. Som exempel har samtliga kommuner i Fyrbodals besökts, berörda tjänstemän på Fyrbodals kommunalförbund, nätverket för kommunchefer och förvaltningschefer barn- och utbildning, politiska beredningen utbildning och direktionen, samtliga ledningsgrupper på Högskolan Väst och studentkåren samt ett stort antal externa parter.

En utlysning av medel för projektinitiativ där syftet var att få till stånd samverkan mellan parterna i form av kortare förstudier inom prioriterade områden har genomförts. Ansökningstiden var kort, men lockade ändå tio ansökningar, varav 7 beviljades. Projektinitiativen har genomförts under hösten 2017. Vid Kommunakademin höstkonferens presenterade samtliga projektledare det pågående arbetet inom respektive beviljat projekt, med följande rubriker: Medie- och informationskunnighet, AIL i hemtjänst och äldreomsorg, Unga framtidsguider, Sociala medier i offentlig sektor, Pilotprojekt ökad

högskoleövergång, Varför stannar studenter i Trollhättan efter utbildningen? Samt Det medmänniska ledarskapet. Den genomförda processen för utlysning av medel var en utprövning av en modell, som i vissa delar kan komma att förtydligas.

Genom de nätverk som byggts upp inom Kommunakademien har olika former av uppdrag/önskemål framkommit som ex. kan nämnas en kompletterande utbildning för bygglovshandläggare, ledarutvecklingsprogram för kommunala chefer har igångsatts, "Trainee Dalsland" – Utbildning för blivande chefer och kvalificerade handläggare, "Hälsoresan" på uppdrag av Uddevalla kommun samt att överläggningar startat med flera kommuner avseende möjlig vidareutbildning av verksamma undersköterskor till sjuksköterskor.

Kommunakademins första verksamhetsår har präglats av en rad initiativ till samverkan mellan parterna inom många olika områden och konstellationer.

Investera i infrastruktur som driver regional och nationell utveckling (2.3.1)

E20 Delfinansiering - 500 tkr (1 000 tkr 2015 och 500 tkr 2016)

Regeringen har i beslut om nationell plan för transportsystemet 2014-2025 inrymt en satsning på E20 genom Västra Götaland med fem nya etapper utöver redan beslutade utbyggnader. Satsningen har möjliggjorts genom att flera lokala och regionala intressenter inom- och utom Västra Götaland beslutat medverka till finansieringen. Direktionen har beslutat att medfinansiera satsningen genom förbundets tillväxtmedel på totalt 2 000 000 kr under åren 2015-2017.

EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR

Göra VG till modell för hållbar landsbygdsutveckling, samspel stad/land (3.1.3)

Strukturbild Fyrbodalsregionen – 300 tkr av totalt 1 552 tkr (354 500 kr 2016).

Projektet Strukturbild Fyrbodalsregionen har startats upp under 2016 och intensifierats under 2017. Syftet med att skapa en gemensam strukturbild för Fyrbodalsregionen och på sikt för hela Västra Götaland är att stärka de lokala och regionala förutsättningarna för långsiktig hållbar tillväxt. Strukturbilden ska vara ett samordnat planeringsunderlag för politiska beslut, stärka Fyrbodalsregionens förutsättningar i Västra Götaland och Sverige, tydliggöra utvecklingsförutsättningar och skapa en samlad målbild, utgöra en arena för samarbeten över kommungränserna samt identifiera strategier och nycklar som driver positiv utveckling.

Projektet är ett samarbete med Västra Götalandsregionen där processen i sig är målet. VG2020 utgör grund för strukturbildsarbetet där strukturbild Fyrbodalsregionen kommer att ingå i Västra Götalands målbild.

Projektet har haft ett nära samarbete med Västra Götalandsregionen och med Skaraborgs Kommunalförbund. Intervjuer med ledningsgrupper eller utsedda personer i kommunerna kring

kommunens styrkor och utmaningar har skett i 12 av Fyrbodals 14 kommuner. Två seminarier med workshops och tre dialogmöten har genomförts. Förslag till strategier med följande punkter har tagits fram:

- En gemensam framtidsbild
- Ökad tillgänglighet och hållbar mobilitet
- Driv specifik utveckling i olika delar av Fyrbodals kommun
- Säkerställ koppling till kommunernas planering
- Skapa tillgänglighet till kompetensförsörjning i glesare bygder
- Ett distribuerat innovationssystem
- Resursförsörd samverkan och digitalisering
- Skapa balans mellan konkreta åtgärder och utvecklingsprocesser
- Samverkan över gränserna

Arbetet med Strukturbild Fyrbodals kommun har nu startats upp och kommer att fortsätta utifrån föreslagna punkter.

Resultatindikatorer:

En region där vi tar globalt ansvar	Förväntat resultat 2016-2017			Utfall		
	Indikatorer 2016 -2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Ny metod, verktyg, arbetssätt			1			1
Privata och offentliga organisationer som samverkar			16	73	74	20

Utveckla miljölösningar med ambition att påverka via affärsdriven miljöutveckling (3.1.4)

Affärsdriven miljöutveckling – 1 750 tkr av 1 750 tkr.

Affärsdriven miljöutveckling ska medverka till att både miljönytta och näringslivsutveckling åstadkoms genom att bl.a. sammanföra offentlig sektor – våra kommuner, kommunala bolag m.fl. - med företag och akademi. Viktigt är också att medverka till att Fyrbodalsområdets satsningar på området blir kända. Direktionen har valt tre fokus som utgår från Fyrbodals styrkor och förutsättningar: "Marin energi och innovation"; "Skoglig bioekonomi"; "Fossilfria transporter". Genom att sätta kommunalförbundets tid och tillväxtmedel (miljömiljonen) in i projekt som återfinns inom de tre fokusområdena växlas miljömiljonens pengar upp med andra finansiärers medel.

Skoglig bioekonomi: Under 2017 gjordes i en brett sammansatt referensgrupp en utredning om den skogliga bioekonomins betydelse idag och potential om ekonomin blir alltmer biobaserad. Ett tydligt tänkbart spetsområde för Fyrbodals kommun har identifierats i form av att göra det västsvenska produktionstekniska kunnandet tillgängligt för träförädlade företag liksom för design- och konsthantverksföretag med trä som råvara. Högskolan Väst, Innovatum, Stenebyskolan och tioalet etablerade träföretag har i en **förstudie** tillsammans med kommunalförbundet identifierat ett stort

behov hos träbyggnadsföretag i hela landet för utvecklingsinsatser inom robotisering, automation, 3D-teknik och digitalisering. Därför har ett arbete fortsatt för att etablera ett större utvecklingsprojekt med Innovatum som projektarena. Fyrbodals har tillsammans med Svinesundskommittén etablerat **projekt Grön Tillväxt Trä** där Fyrbodals avsatt totalt 134 tkr som växlats upp till 3, 17 MSEK (under 2017 har 17 tkr avsatts som växlats upp till 528 tkr). Arbetet fokuserar på att öka kompetensen kring träbyggnation hos befintliga företag i Fyrbodals och Östfold samt hos byggherrar inklusive Fyrbodals kommuner samt att söka attrahera nya etableringar. I några av kommunerna har byggnader med trä som bärande konstruktioner uppförts och företag har tack vare detta kunnat utvecklas inom området. I förstudien **Biodrivmedel - sågverk och raffinaderi** har potentialen för samarbete mellan sågverksindustri och oljeraffinaderiverksamhet undersökts med stöd från Energimyndigheten.

Fossilfria transporter: I det hittills största Innovatumprojektet **Biogas 2020** har bl a den Skandinaviska Biogaskonferensen genomförts med politisk medverkan från oss och Innovatum har etablerat ett samarbete med Västlänken kring biogas för arbetsfordon. Vi har under året fört ihop Trollhättans och lantbruksföretagens utvecklingsarbete kring avfall och biogas med fyra av Dalslandskommunerna och fyra nya tankstationer håller på att etableras tack vare gott samarbete mellan dessa fyra kommuner och biogasföretag. Fyrbodals kommunalförbund har totalt avsatt 654 tkr som växlats upp till 4,23 MSEK (under 2017 avsattes 156 tkr som växlades upp till 1,18 MSEK).

I projekt **Hela Gröna Vägen** arbetar våra 14 kommuner tillsammans med 25 norska kommuner och "Gröna Bilister" målmedvetet för att åstadkomma fossiloberoende transporter till år 2030. Vi sätter in 1,308 MSEK under tre år och växlar upp till 7,123 MSEK (under 2017 avsattes 423 tkr som växlades upp till 1,883 MSEK). Våra 14 kommuner har under 2017 successivt arbetat för att byta ut de egna fordonsflottorna till fossilfria – såväl el som biogas och medverkat till att infrastruktur för el och biogas etableras. Antalet laddpunkter har ökat stort i Fyrbodals och nu finns laddpunkter i alla kommuner, likaså har snabbaddningsstationer byggts och i fyra av kommunerna har arbetet varit särskilt intensivt för att förbereda för utbyte till biogasfordon. Kommunernas engagemang har gjort det möjligt för ett företag att etablera sig med biogastankstationer i dessa fyra kommuner och i ytterligare två kommuner planerar två andra företag för biogastankstationer för tunga fordon. Tack vare arbetet med Hela Gröna Vägen valde den nationella föreningen Gröna Bilister att förlägga sin årliga konferens till Fyrbodals. Budkavlen för fossilfria företag har börjat ta fart och intresset för vår kunskapsspridning och information på sociala medier har varit stort och positivt. Trollhättan-Vänersborgs flygplats har inlett ett arbete för att byta ut bränslet för sina markbundna fordon, men med den långsiktiga målsättningen att även flygbränslet ska bli förnybart.

Maritim energi och innovation: Initiativ har tagits med Chalmers för att undersöka potentialen inom Vänersjöfart. En förstudie för etablering av Test Site Skagerakk, där teknikutvecklare, underleverantörer, forskning och offentlig verksamhet ska erbjuda ett test- och demonstrationsområde för hållbar marin och maritim innovation har påbörjats tillsammans med bl.a. Lysekil och Orust kommuner, medverkan i Sotenäs Symbioscenters arbete med industriell symbios har skett och inledande diskussioner kring ansökan om att etablera Smart Ocean har förts.

Andra exempel som kan nämnas är en förstudie kring att etablera forskning gällande **Cirkulär Ekonomi** vid Högskolan Väst.

Affärsdriven Miljöutveckling har medverkat till att förstudier och projekt kommit till stånd som under 2017 tillsammans har genererat ca **5,59 MSEK** för Fyrbodalregionen.

Resultatindikatorer:

En region där vi tar globalt ansvar	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Indikatorer 2017						
Antal kronor i FoU-resurser (Mkr)						3,79

Miljöbron - 200 tkr av totalt 3 096 tkr

Miljöbron är en ideell förening med syfte att fungera som en länk mellan näringslivet och studenterna på högskolor och universitet i vår region. Syftet är en ökad kompetens i företagen genom samverkan mellan akademi och näringsliv som bidra till en långsiktigt hållbar utveckling i regionen. Miljöbrons verksamhetsidé är att förmedla hållbarhetsprojekt mellan företag och studenter.

Projektet skall leda till att företagen får tillgång till den senaste kunskapen inom miljöområdet och att få en möjlighet att lära känna potentiella nya medarbetare. Projektet skall också bidra till att skapa lönsamma miljömässiga affärer och hållbar tillväxt för företagen i Fyrbodal. Miljöbron erbjuder tre olika typer av projekt: *uppdrag* (korta projekt med två studenter omfattande cirka 30-40 timmar), *kursprojekt* (2-5 studenter arbetar i grupp under 1-8 veckor inom ramen för studenternas kurs val) samt *examensarbeten* (på kandidat- eller master nivå under 10 eller 20 veckor).

Under 2017 har 22 samverkansprojekt startats i 8 av Fyrbodals kommuner. I övrigt har Miljöbron arbetat mycket med att utöka sitt kontaktnät för att knyta till sig fler samverkanspartners som ex. Steneby.

Resultatindikatorer:

En region där vi tar globalt ansvar	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Indikatorer 2017						
Antal företag som genomfört miljöförbättrande insatser			20			15
Privata och offentliga organisationer som samverkar			20			22
Antal studenter från HV som genomför hållbarhetsprojekt			50			38

Planering av samverkansprojekt mellan fossilfritt Dalsland & aktörer i Dalsland - 50 tkr av totalt 300 tkr.

Fossilfritt Dalsland (FFD) är en ideell förening vars målsättning är ett fossilfritt Dalsland senast år

2030. I samverkan med aktörer runt om i Dalsland har FFD genomfört en inventering som resulterat i fem projektidéer som föreningen vill utreda för att klargöra om det finns potential för att etablera någon eller några som projekt. Under året har FFD tillsammans med offentliga och privata aktörer definierat intresse, behov och projektinnehåll för respektive projektidé.

Identifiering av behov att kartlägga Dalslandskommunernas CO₂-utsläpp är projektidén **”Kommunalt CO₂-avtryck”** syfte. FFD:s undersökning visar att det finns ett behov av att utveckla jämförbara indikatorer, metoder och verktyg för att sammanställa statistik av CO₂- utsläpp. FFD har skickat in en ansökan för projektinitieringsstöd till SI (Svenska Institutet) samt planerar att arbeta vidare med projektidén genom att formulera ett examensjobb.

Projektidén **”Solel, elfordon och smarta elnät”** bygger på att i Bengtsfors tätort skapa ett integrerat system med solceller, smarta laddningsstationer och elfordon. Tillsammans med Chalmers har FFD tagit fram en färdig skiss till examensarbete som Bengtsfors Energi AB valt att tackat nej till pga. tidsbrist.

Projektidén **”Fortbildning/utbildning om klimatfrågan och växthusgasutsläpp”** syfte är att öka kunskapen hos intresserade målgrupper om klimatförändringar och dess konsekvenser. FFD har kartlagt intresset, genomfört en föreläsning om energi och klimat samt tagit fram två utbildningspaket för lärare på hög- och lågstadiet med temat Energi samt klimat och växthuseffekter.

Projektidén **”Biokol”** där har FFD undersökt förutsättningarna för produktion av biokol i Nössemark. Analysen visar att det finns goda förutsättningar till ett fullskaligt projekt. FFD kommer att arbetat vidare med projektidén tillsammans med inblandade aktörer.

Inriktning på projektidén **”Ungdomar och eldrift”** har varit att tillsammans med ungdomar, skolor och företag kartlägga möjligheten att starta ett framtida projekt för att öka intresset och kompetensen bland ungdomar för eldrift och elfordon. Intresset från näringsliv, skolor och media har varit stort, men tyvärr inte hos ungdomarna.

FFD har genom projektkorgen fått värdefulla indikationer på vilka projektidéer som har förutsättningar att beredas vidare till fullskaliga projekt. Samtliga fem projekttider har potential varav tre kommer att beredas vidare.

Resultatindikatorer:

En region där vi tar globalt ansvar	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Indikatorer 2017						
Antal privata och/eller offentliga företag och organisationer som samverkar						13
Antal innovations- och demonstrationsprojekt			5			5

EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR

Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i Västra Götaland (4.1.1)

AURORA - 100 tkr av totalt 810 tkr

Nordiska kammarmusikföreningen har ett stort fokus på unga deltagare, lokala, regionala och internationella musiker. Syftet är att göra festival verksamheten och klassisk musik generellt betydligt mer tillgängligt och närvarande för fler människor i Fyrbodals och i en större geografi. Kvalitativ kultur måste även erbjudas människor och orter utanför storstäderna.

Under 2017 har handlingsplaner formats med både små och stora åtgärder för att öka kännedom om festivalerna. En viktig kugge i detta arbete har varit att stärka den nya kammarorkestern "Aurora Chamber Orchestra" som budbärare att ge festivalerna uppmärksamhet utanför delregionerna och VGR. 22 konserter har genomförts i Trollhättan och i Vänersborg med en publik på närmare 3 000 personer. Även Masters Classes, workshops och seminarier har genomförts där över 100 ungdomar har träffats.

Resultatindikatorer:

En region som syns och engagerar	Förväntat resultat 2016-2017			Utfall			
	Indikatorer 2016-2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Antal evenemang							22
Antal besökare, publik och deltagare till evenemang							3 000
Antal barn och unga som besöker, deltar eller är publik							100

KISAM-konsten i samhällsutvecklingen - 149 tkr av totalt 199 tkr

Syftet med förstudien är att hitta modeller och metoder för hur man på mindre orter kan arbeta med hållbar samhällsutveckling där kulturen är en aktiv del. Lokalbefolkningen, föreningsliv och övriga aktörer kommer att bjudas in för deltagande och samverkan för en attraktivare, tryggare och inkluderande Billingsfors. Konstnärer från Fyrbodals regionen kommer att bjudas in till kompetensutveckling och deltagande. Ambitionen är att fler kommuner deltar om ett projekt kommer igång efter förstudien.

Landet mitt emellan E6:an och 45:an - 355 tkr av totalt 562 500 kr

Projektperiod: 2016-09-01 – 2018-12-31

Kommunerna Färgelanda, Dals-Ed och Munkedal har förenats i ett konstprojekt – Landet Mitt Emellan. Det geografiska området mellan väg 172 och E6 består av vackra småvägar samt vattenleder som förenar kommunerna. Syftet är att få besökare till området med spektakulära och överraskande händelser längs vägen samt att få uppleva konst, natur, historia och möten med människor. Med målet att öka besöksnäringen, involvera lokala konstnärer, färdigställa 15 Land Art platser, engagera skolelever och skapa en hemsida och Land Art App.

Under 2016-2017 har en hemsida www.landetmitemellan.com och en Facebooksida "Landet Mitt Emellan" skapats. Vidare har en folder med karta tagits fram som finns tillgänglig på turistbyråer och andra publika ställen samt att Dalslänningen och Bohuslänningen gjort två reportage var om projektet. Tre workshops har genomförts och 12 olika platser har iordningställts av 11 konstnärer med hjälp av bl.a. skolelever.

Resultatindikatorer:

En region som syns och engagerar	Förväntat resultat 2016-2017			Utfall		
	Indikatorer 2016-2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal evenemang			3			4
Antal besökare, publik och deltagare till evenemang	80	70	150	156	84	240
Antal barn och unga som besöker, deltar eller är publik	25	15	40	25	15	40
Antal kulturutövare	5	5	10	6	5	11
Privata och offentliga organisationer som samverkar			10			8

Muralmåleri lyfter kvinnorna på Orust - 50 tkr av totalt 450 tkr.

Projektperiod: 2017-06-01-2018-06-01

Föreningen Ålgård en kulturförening på Östra Orust vill göra ett konstprojekt med bred folklig förankring, där kvinnliga muralmålare tar sig an kvinnors historia, gestaltar och lyfter denna med hjälp av muralmåleri på ladugårdsväggar. Muralmålningen är ett bra uttryck för att förena det breda folkliga intresset för berättelser från hembygden med den samtida konsten. Streetart-kulturen är en ung konstform där muralmåleriet blir ett bra sätt att även locka en ung publik.

Projektet kommer att genomföra workshops i muralmåleri och porträtteckning, genomföra guidade visningar, porträttutställning med kvinnobilder samt arrangera konstquiz på Ålgård. Detta ska utveckla östra Orust till en mer kreativ kulturell mötesplats med utgångspunkt i Föreningen Ålgårds olika verksamheter. Målet är 2 000 besökare i olika åldrar som själva besöker muralmålningarna.

Slojdtrukk – 100 tkr av totalt 567 tkr

Ett pilotprojekt som syftar till att utveckla koncept kring flexibla mobila verkstäder, för att kunna söka upp målgrupperna där de finns. Slojdtrukk tillgängliggör hantverksmässigt och konstnärsmässigt skapande även för den som sällan eller aldrig kommer i kontakt med dessa. I stora delar av Fyrbodalen är tillgängligheten till kulturaktiviteter och konstutställningar låg. Genom Slojdtrukk finns möjlighet att förflytta aktivisterna till deltagare ex. till föreningar, skolor och på så sätt nå ut till nya målgrupper för ökat intresse för hantverk, slöjd och eget skapande.

Utveckling av seminarieserier – 250 tkr av totalt 250 tkr

Projektperiod: 2018-01-01 – 2019-12-31

Syftet är att bidra till att göra Fyrbodalen till en mer attraktiv region, där långsiktig hållbarhet, liv,

skönhet och trivsel präglar livsmiljön. Ett årligt stort seminarium med välrenommerade föreläsare både från arkitektur- och konstnärskåren. Detta blir ett sätt att skapa gemensamma referenser i kommunerna och öka kompetensen om hur man kan arbeta med offentlig miljö.

Vi byter skulpturer med varandra 2018 - 50 tkr av totalt 100 tkr (2017 års budget)

Projektperiod: 2018

En av målbilderna i kulturplanen är att Borås internationella skulpturbiennial ska regionaliseras. Projektet innebär att Borås skulpturbiennial 2018 vidgas och får tre satelliter – Uddevalla, Alingsås och Ulricehamns kommuner. Där målsättningen är att utbyta sex skulpturer mellan kommunerna under en tidsbegränsad tid. Detta för att fler människor kan ta del av skulpturer och konst i det offentliga rummet.

Varvsspelet 2017 - 100 tkr av totalt 2 075 tkr (100 tkr 2016)

Projektperiod: 2016-05-01-2017-12-31

2016 var det 30 år sedan Uddevalla varvet upphörde med all sin verksamhet. Varvspelets teatersällskap vill återskapa historien så att den kan återberättas genom ett varvspel med skådespelare, dansare, musiker och amatörer samt en utställning av konst och fotografier med anknytning till varvet.

Projektet startade med bildande av föreningen Varvspelets teatersällskap med ABF, Uddevalla varvs- och industrihistoriska förening och Studio 32 som intressenter. Kontrakt skrevs med en författare som började med att intervjua ett trettiotal varvsarbetare och sedan skrevs ett manus. Därefter skrevs kontrakt med två producenter/projektledare som genomförde arrangemanget med hjälp av bl.a. Regionteater Väst och studio 32.

För att väcka intresse har Bohusläns museum gjort en utställning om varvet. Även Folketshus och Uddevalla stadsbibliotek uppmärksammade varvet med utställningar.

Ur manus och engagemang uppstod en musikalisk berättelse med varvsarbetare som bakgrund. 10 mycket uppskattade föreställningar genomfördes där över 3 000 biljetter såldes.

Resultatindikatorer:

En region som syns och engagerar	Förväntat resultat 2016-2017			Utfall		
	Indikatorer 2016-2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal evenemang			1			4
Antal besökare, publik och deltagare till evenemang			2 000			3 296
Antal kulturutövare				12	16	28
Privata och offentliga organisationer som samverkar						22

Utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts, främja ungdomskulturen (4.1.2)

Kulturkollo - 635 tkr av totalt 867 tkr

Syftet med kulturkollo är att främja ung kultur på lokal och delregional nivå genom att uppmuntra och framhålla ungdomars uttryckssätt, skaparglädje, egna initiativ och drömmar. Kultur kollo har arrangerats sedan 1995 och nio somrar i Fyrbodals regi. Över 150 barn har deltagit i film-, skriver-, sång/musik-, dans-, hantverk-, cirkus-, eller bild/formkollo.

År 2017 har antalet varit detsamma som tidigare år. Tre cirkus-, två hantverk-, ett skriver-, ett musik- och två danskollon har arrangerats i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolas ungdomsavdelning. På kollona arbetar också ungdomspraktikanter och nyanlända vilka berikar de deltagarna och till sig själva. Att utöka från en praktikant till två varav en är av utländsk härkomst startade 2015.

Resultatindikatorer:

En region som syns och engagerar	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Indikatorer 2017						
Antal evenemang			9			9
Antal barn och unga som besöker, deltar eller är publik			163	108	44	152
Antal kulturutövare			36			26
Ökade arbetstillfällen (10 säsongsarbetare)						1

Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen (4.2.2)

Geoparken- Platåbergens landskap - 90 tkr av totalt 270 tkr

Projektperiod: 2017-01-01 – 2020-06-01

Projektets syfte är att Platåbergens landskapet i Västra Götaland ska byggas upp till en fungerande Svensk Geo park enligt SGU:s definition samt bli en av UNESCO:s globala Geoparker. Den tänkta geoparken sträcker sig över nio kommuner; Trollhättan, Vänersborg, Grästorp, Lidköping, Götene, Skara, Mariestad, Skövde och Falköping. Grästorps kommun är projektägare. Målet är att stärka områdets attraktivitet och bidra till innovativ utveckling av platåbergens unika geologiska förutsättningar. Ökad kunskap om, och tillvarata det ökande intresset för den unika platåbergsgéologin i synnerhet och géologi i stort i allmänhet är också en målsättning.

Under 2017 har en stabil organisationsstruktur byggts upp, projektplan utarbetats och en hemsida tagits fram <http://www.platabergensgeopark.se/projektet/>, där det bl.a. framgår genomförda och planerade

aktiviteter. Arbetet inför ansökan 2019 om att bli Sveriges första Unesco Global Geopark har startats upp. 30 geoguidningar har genomförts under 2017.

GIBCA 2017 - Internationell konstbiennial - 110 tkr av totalt 110 tkr.,

Tillväxtmedel har avsats för att möjliggöra för konstnärer i Fyrbodalen att delta i GIBCA 2017 - Göteborgs Internationella Konstbiennial. GIBCA ger ut en katalog som sprids både via internet och i pappersformat och där nämns deltagarna och dess kommuner. En utvärdering kommer att ske om det ekonomiska stödet ökat konstnärlig medverkan.

8 evenemang arrangerades med 24 kulturutövare. Två föreställningar "På oplogade vägar" med 175 besökare. En konstutställning och 2 föreläsningstillfällen med temat *Sekularitet* arrangerades på Vänersborgs konsthall med närmare 80 besökare. "Reflections" en konstutställning med verk från 13 internationella bildkonstnärer arrangerades på StoneZone i Hällevadsholm med drygt 95 besökare. I Trollhättan arrangerades en teckningsinstallation med öppna panelsamtal och diskussion "I have enough guilt to start my own religion", där elever från bild och form varit delaktiga samt att olika skolklasser besökt utställningen. En keramik skulpturutställning arrangerades utomhus i Uddevalla med temat Heliga eller världsliga berättelser med ca 2 000 besökare.

Resultatindikatorer:

En region som syns och engagerar	Förväntat resultat			Utfall			
	Indikatorer 2017	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Antal evenemang							8
Antal besökare, publik och deltagare till evenemang							3 000
Antal kulturutövare							24

Gränsen som attraktion – Gränslösa möjligheter för företag inom turism – 300 tkr av totalt 7 111 824 kr. (finansieras med ej upparbetade medel från gamla programperioden)

Projektperiod: 2017-02-01 – 2020-01-31

Projektet Gränsen som attraktion är ett svensk-norskt Interregprojekt med syftet att bidra till en ökning av antalet företagssamarbeten över gränsens och bidra till att näringslivet i större utsträckning nyttjar gränsens potential och attraktivitet. Projektet ska utöka näringslivssamarbetet över gränsen inom besöksnäringen för att stärka förutsättningarna för innovation och resiliens i branschen.

Syftet är också att skapa hållbar tillväxt genom att utveckla och möjliggöra guideade turer i naturskyddat område samt att synliggöra och marknadsföra gränsregionen utifrån ett besöksnäringssperspektiv.

Uddenskulptur 2017- Nordiskt möte - 150 tkr av totalt 750 tkr.

Skulpturutställningarna på Udden i Hunnebostrand har efter 6 - års verksamhet lyckats skapa öppen och inbjudande verksamhet som lockar många besökare både regionalt, nationellt och även

internationellt. Uddenskulptur 2017 syfte är att skapa änne en utställning samt mötesplats där konstnärer kan möta beställare. Även att utveckla de kulturella och kreativa näringarna som kan utgå från Udden samt att bredda detta över gränser.

Vernissagen genomfördes under med många besökare. Även guidade turer arrangerades. Kataloger delades ut genom turistbyråer, lokala företag, kiosker och kulturhuset Hav & Land. Även en folder har tagits fram som spridits ända till Lolland i Danmark.

Resultatindikatorer:

En region som syns och engagerar	Förväntat resultat			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Indikatorer 2017						
Antal evenemang			1			1
Antal besökare, publik och deltagare till evenemang				10 000	8 000	18 000
Antal kulturutövare				2	5	7
Privata och offentliga organisationer som samverkar						5

Riva gränshinder och öka samverkan med Norge, etablera region Oslo/Göteborg/Öresund (4.2.3)

Scandinavian Science Cluster (SSC) – 600 tkr av totalt 1 200 tkr (Totalt för Fyrbodalenregionen 21 100 tkr). Projektperiod: 2015-09-01 – 2018-08-31

För att möta dagens och framtidens arbetsmarknads behov i Fyrbodalen och Østfold måste antalet personer som utbildar sig, inom naturvetenskap och teknik ökas. SSC-projektet, med Science centren Innovatum och Inspiria som projektägare, ska ta fram nya kompetens- och kommunikationsmetoder och modeller som ska arbeta för projektets 5 övergripande huvudmål: Öka intresse för arbetsmöjligheter över landsgränsen, Öka kunskap om näringslivet i bägge länder, Ökad insikt i framtidsmöjligheter och utmaningar, Ökat intresse och kunskap inom teknik och naturvetenskap bland befolkningen samt Ökat söktryck till tekniska utbildningar och lärarutbildningar inom teknik och naturvetenskap.

Projektet är indelat i tre huvudområden:

- 1. Gemensam bild:** Utföra nödvändiga statistiska analyser och faktainsamlingar, arrangera workshops och seminarier samt ge input till arbetet med eventuellt bildande av en interregional kompetensplattform.
- 2. Nya verktyg och metoder:** Innehåller Science centren som arenor för nya upplevelser, nya

Fyrbodal - en resurs för hela regionen

Fyrbodal ligger strategiskt i kraftfältet mellan Göteborgs-området och Oslo/Østfold.

Fyrbodal- och Göteborgsområdet har redan inom många områden en gemensam arbetsmarknad.

Vi har ett stort utbyte av tjänster, varor, arbetskraft och utbildningar med Norge.

En stor potential finns i att fortsätta utveckla denna samverkan, framför allt med Østfold.

Fortfarande finns ett antal gränshinder för både enskilda individer och för företag. Dessa behöver rivas för att vi ska få full kraft i vårt arbete.

utbildningskoncept på högskolorna, aktiviteter för att höja statusen och intresset för utbildningar inom området samt samverkan mellan näringsliv, skola och science center för att öka barn och ungdomars intresse och nyfikenhet för teknik, matematik och naturkunskap.

3. Nätverk: Projektet kommer skapa nya gränsöverskridande nätverk.

Fyrbodals kommunalförbund är huvudansvarig för området Gemensam bild där insamlande och sammanställning av statistik varit ett huvudområde och där två rapporter tagits fram "Potentialen ligger i skillnaden" – Gränsdynamiken mellan Fyrbodal och Østfold samt "Intresse för högskoleprogram" – Söktryck från boende i Fyrbodal och Østfold. Rapporterna har spridits brett och finns tillgängliga på projektets och kommunalförbundets webb sidor. Under 2017 har även ett "Framtidsscenario" arrangerats med fokusfrågan "Må vi dreje fra yrker til evner?", en film producerats för att beskriva regionen "Fyrbofold" år 2050 samt en workshop arrangerats med temat "Gemensam bild - Framtiden i Fyrbofold". Fyrbodals kommunalförbund är även ordförande i projektets lednings- och i styrgrupp.

Övrigt i projektet så är det god fart och det har hänt mycket under året några axplock på vad som gjorts; "Science on tour" som gjort besök ute i skolorna, nya spännande utställningar både mobila och fasta stationer utifrån temana Hållbarhet, Life Science och Rymd, testat nya spännande elevprogram inom matte, fysik och kemi, en ny internationell masterskurs för ingenjörer i bärkraftig energi, fler studiebesök till företag och science center i lärarutbildningens kurser, lärarfortbildning inom tre teman, matematik, programmering och hållbar utveckling, två fältforskningsuppdrag i Hessdalen (Norge), science kamp Kosterhavets nationalpark och företagsbesök genom VR glasögon.

Kommunalförbundet är projektpart i det svensk/norska projektet SSC. Resultat och indikatorer följs upp av projektägarna Innovatum Science Center och Inspiria Science Center inom ramen för projektets uppföljning och utvärdering till Interreg Sverige-Norge och i Sverige även till Västra Götalandsregionen.

Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland (4.2.4)

Position Väst – 1 900 tkr av totalt 3 830 tkr

Position Väst – 1 900 tkr av totalt 3 830 tkr

Genom Position Väst har kommunerna en gemensam plattform som arbetar proaktivt med etableringsarbetet och marknadsföringen av tillväxtområdet mellan Göteborg och Oslo. Projektet innebär också en kvalitetssäkring genom samarbetet med bland andra Business Sweden gällande internationella etableringar. Ett viktigt syftet med projektet är också att dela med sig av lärdomarna och sprida konceptet till de övriga delregionerna så att Västra Götalandsregionen ställer sig stark i konkurrensen när företag i omvärlden vill etablera sig på ett nytt geografiskt område. Position Väst underlättar etableringar genom snabb, skraddarsydd, kostnadsfri och konfidentiell service. Nära samarbete med näringslivsenheterna i 17 kommuner, utbildningsaktörer och befintligt näringsliv ger värdefulla fakta, kontakter och förslag till finansieringslösningar för ett optimerat etableringsläge.

Marknadsföringsinsatser har skett genom deltagande på utvalda mässor totalt 27 mässor/event, varav 18 med egen monter/roll-up. Ungefär en fjärdedel av etableringsförfrågningarna har inkommit i samband med mässdeltagande. Även genom annonsering och internationell marknadsföring i samverkan med BuS och Node pole har gett ett flertal etableringsförfrågningar.

Antalet inkomna etableringsärenden har ökat och bedömningen är att insatserna inom marknadsföring, strategiska samarbeten, kontinuerlig utvärdering av insatser och rutiner gett effekt. Två svenska mindre industriföretag, ett svenskt lager, nordnorsk logistikföretag och ett litet svenskt e-handelslager har etablerats sig i vårt område. Även en etablering av ett indiskt bolag som gjort en övertagsinvestering i ett befintligt bolag.

:

Resultatindikatorer

En region som syns och engagerar	Förväntat resultat 2016-2017			Utfall		
	Kvinnor	Män	Totalt*	Kvinnor	Män	Totalt
Indikatorer 2017						
Antal företag som får rådgivning (Etableringsförfrågningar)			15			70
Antal nya företag						6
Ökade arbetstillfällen (årsarbetskrafter)			15			40,5

Övriga projekt

Delregional genomförandeplan och VG2020 Fyrbodalen – 112 100 kr av totalt 112 100 kr

Syftet är att utveckla gemensamma strategier för att genomföra prioriteringar i delregionala planen och BHU:s fem prioriterade fomsatsområden; omställning från fossil till förnybar energi, bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknadens behov, fullföljda studier från grund- och gymnasieutbildning, ungdomars och nyanländas insteg på arbetsmarknaden samt satsning på styrkeområden med internationell lyskraft.

Syftet är även att påbörja arbetet med framtagande av strategi för den kommande programperioden.

Indikatorer 2017

En ledande kunskapsregion			
Indikatorer 2017	Förväntat resultat	Utfall	Antal aktörer
Antal individer i entreprenörsfrämjande aktiviteter	4 805	5 662	8
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter	2 330	2 534	8
Antal individer som får rådgivning	1080	1106	6
Antal företag som får rådgivning	550	511	10
Antal företag som utvecklar produkter	4	6	1
Antal företag vars idéer utvärderats	80	136	2
Antal företag som får finansiering	48	40	4
Antal nya företag	326	318	5
Ökade arbetstillfällen (årsarbetskrafter)		20	1
Antal privata och/eller offentliga företag och organisationer som samverkar	250	343	2
Antal genomförda ägarskiften	6	7	1
Antal genomförda matchningar köpare/säljare	24	31	1
Antal kronor i FoU-resurser	110 Mkr	118 Mkr	1
Antal kronor i Internationella FoU-resurser	20 Mkr	41 Mkr	

En region för alla			
Indikatorer 2017	Förväntat resultat	Utfall	Antal aktörer
Antal individer som deltar i kompetenshöjande aktiviteter	450	870	2
Antal ungdomar som deltar i praktik eller ferieplatser.	333	396	1

Antalet företag/organisationer som arbetar med strategisk kompetensförsörjning	100	106	1
Metod, verktyg eller arbetssätt som avses utvecklas	4	4	2
Antal privata och/eller offentliga företag och organisationer som samverkar	66	114	2
Antal nya nätverk	4	9	1

En region där vi tar globalt ansvar			
Indikatorer 2017	Förväntat resultat	Utfall	Antal aktörer
Antal företag som genomfört miljöförbättrande insatser	20	15	1
Antal privata och/eller offentliga företag och organisationer som samverkar	36	55	3
Antal innovations- och demonstrationsprojekt	55	43	2
Antal nya metoder, verktyg och arbetssätt	1	1	1
Antal kronor i FoU-resurser (MSEK)		3,79	1

En region som syns och engagerar			
Indikatorer 2017	Förväntat resultat	Utfall	Antal aktörer
Antal evenemang		44	11
Antal besökare, publik och deltagare till evenemang		27 536	9
Antal kulturutövare		96	5
Antal företag som får rådgivning (etableringsförfrågningar)	15	70	1
Antal privata och/eller offentliga företag och organisationer som samverkar		35	3
Ökade arbetstillfällen (årsarbetskrafter)		41,5	2
Antal nya företag		6	1

Slutsats

Under 2017 har 42 projekt eller verksamheter bedrivits med hjälp av tillväxtmedel från kommunerna och Västra Götalandsregionen. Tillväxtmedlen för 2017 har tilldelats till 16 av Fyrbodals 20 prioriterade områden och till 3 av BHU särskilt prioriterade områden. Dessa till ett budgeterat belopp av 21 452 100 kr varav 1 050 000 kr har tagits av icke upparbetade kommunala medel från tidigare år. Dessa medel har växlats upp till en budgeterad omslutning på 91 430 355 kr vilket innebär en uppväxling av medlen med en faktor 4,3. Genom uppväxlingen och den löpande rapporteringen och uppföljningen av projekten visar kommunalförbundets kompetens i att hantera tillväxtmedlen för både interna och externa projekt.

2017 har varit ett år som präglats av en stark högkonjunktur. Företagens tillväxt har ökat medan tillgången till arbetskraft inte har varit tillräcklig vilket har hämmat tillväxten. Vi har varit på väg mot en överhettning. Som stöd för vårt näringsliv har vi ett starkt och kompetent men dock fortfarande ganska okänt innovationssystem i Fyrbodals kommun. Systemet består av ett trettiotal aktörer som bedriver en rad olika projekt och verksamheter. Kommunalförbundet finansierar en del av aktörerna och projekten. De rapporter som aktörerna skickat in visar att det gemensamt överträffar de mål de har satt upp för året. Ett stort utvecklingsarbete har skett genom projektet Framtidsentreprenörer och stärkt näringsliv genom att genomföra en översyn av aktörernas och näringslivsenheternas arbets sätt kopplat till innovationer. Utefter översynen har stort fokus lagts på att gemensamt utveckla innovationsstödsystemets arbetsmetoder och processer. Syftet med arbetet har varit att få en ökad samverkan mellan kommunerna och aktörerna för att alltid sätta kunden i fokus snarare än den egna verksamheten.

Det är tydligt att vi har många aktörer som har i uppdrag att hjälpa invånarna att förverkliga idéer och starta företag. Nyföretagarcentrum och Drivhuset har levererat mycket goda resultat medan Coompanion har haft färre företagsrådgivningar än tidigare. Coompanion är dock den enda aktör som erbjuder stöd till föreningslivet i Fyrbodals kommun och dessa rådgivningar sker i grupp som kompetenshöjande aktiviteter. Skatteverkets och Bolagsverket gemensamma plattform verksam.se har utvecklats och statistik visar tydligt att allt fler människor besöker webbplatsen och får digitalt stöd för att starta företag. Almi har påbörjat en utvecklingsresa och kommer att från och med 2018 ha ett nationellt uppdrag att erbjuda nyföretagarrådgivningar. 2017 kännetecknades av hög aktivitet i Inkubatorn Innovatum och för andra året i rad presenteras rekordsiffror i många flera parametrar såsom antalet affärsidéer, antagna affärsplaner och företag som får finansiering. 19 företag har varit verksamma i inkubatorn och deltar i inkubatorprocessen som i sig har utvecklats och blivit tydligare. Två nya företag har startat ESAs program för rymdinkubation vilket på sikt kan leda till att rymdklustret i vårt område stärks ytterligare.

Medan stödet för att få hjälp att starta företag är stort signalerar representanter för små och medelstora företag i Fyrbodals kommun att de inte får det stöd och hjälp som de behöver för att utveckla sina bolag. Det finns riktade insatser mot tillverkande industri genom IUC Väst. Connect Väst erbjuder processer till företag oavsett bransch men antalet de når ut till är få. Antalet deltagare som kommer på de aktiviteter stödsystemets aktörer anordnar har minskat. Företagen önskar att aktörerna arbetar mer uppsökande och på plats ute hos företagen istället för att företagen ska uppsöka aktörernas kontor. Detta är något vi uppmärksammar och tar med oss in i kommande avtal av utlokaliserade företagsrådgivningstjänster för 2019.

Innovatums projektarena erbjuder företagen stöd för utvecklingsprojekt inom sina fokusområden. En ny satsning som innebär att idéer ska omsättas till praktik är *”Wargön Innovation”*. Under 2017 har projektet Etablering Wargön Innovation gått in i nästa fas. Näringsminister Mikael Damberg tog första spadtaget för den fysiska byggnaden för pilotproduktion av nya produkter med skogen som ursprung. Under året har Innovatum även inlett ett närmare samarbete med Sotenäs Symbioscenter

och Kristineberg för att tydliggöra satsningarna inom den marina och maritima sektorn. Dessa initiativ ligger i linje med de behov som företagen uttrycker – att stöd till utveckling ska distribueras över hela Fyrbodals geografi.

Affärsdriven miljöutveckling är verksam inom de tre fokusområden som direktionen har valt ut. Dessa fokusområden utgår från Fyrbodals styrkor och förutsättningar: "Marin energi och innovation"; "Skoglig bioekonomi"; "Fossilfria transporter". Flera framgångsrika förstudier och projekt har bedrivits under året vilka är viktiga för att klara omställningen till ett fossilfritt samhälle.

För att skapa fler arbetstillfällen har det gemensamma företagsetableringskontoret Position Väst skapats. Under 2017 har verksamheten börjat skörda frukt från de insatser som skett inom marknadsföring, strategiska samarbeten och utvecklade rutiner. Antalet inkomna etableringsärenden har ökat och fyra etableringar och en investering har kommit till stånd. Kommunerna har enats om sex olika fokusområden och genom avtalet med Business Sweden är kontoret rustade att hantera internationella förfrågningar.

Under 2017 har två nya nätverk bildats, ett med aktörer som har i uppdrag att stärka det befintliga näringslivet och ett i vilket både aktörer och kommunrepresentanter ingår.

I de avstämningsmöten som näringslivsutvecklaren på kommunalförbundet har genomfört med aktörerna har det blivit tydligt att det finns en osäkerhet över de kortsiktiga finansieringslösningarna som tillväxtmedlen möjliggör. Detta har i flera fall lett till en relativt hög personalomsättning då personal som arbetar inom innovationsstödssystemet söker arbetsgivare som har en stabilare ekonomi. Bland annat hos Drivhuset och Connect Väst har personal slutat. Finansieringsmodellen behöver ses över för att skapa ett mer robust system. Utfallet i rapporterna och mötena visar också att stödsystemet inte är jämförbart och jämlikt. Detta är också något Fyrbodals kommunalförbund behöver säkerställa att så blir framöver.

Sveriges kommuner och landstings, SKLs Insiktsundersökning och Svenskt Näringslivs attitydundersökning visar att Företagsklimatet i Fyrbodals blir allt bättre. Undersökningarna visar dock att vi fortfarande har en lång väg att gå för att råda bot på den stora kompetensbrist som råder. Många företag får tacka nej till ordrar då de inte har tillräckligt med resurser för att kunna leverera det kunderna efterfrågar. Samma eller ännu värre kompetensbristsituation råder inom det offentliga. En stor utmaning är matchningsproblematiken och de skolavhopp som sker. I det delregionala kompetensrådet, DKP, möts parter från utbildningsväsendet, offentligheten och näringslivet för att diskutera hur situationen i delregionen kan förbättras. Bland annat har ett nytt branschråd för busschaufförer initierats tack vare nätverket och det delregionala kompetensplattformarbetet som bedrivs.

Arbetet med Strukturbild Fyrbodals har intensifierats under 2017. Genom det har det blivit tydligt att vårt område är beroende av tillgång till gränsregional statistik för att på ett korrekt sätt visa hur Fyrbodals förutsättningar och utmaningar ser ut. Ett påverkansarbete har bedrivits mot analysenheten

i Västra Götalandsregionen som till viss del har svarat upp mot de behov som presenterats i form av statistik och analys. Det har också blivit tydligt att kommunalförbundet inte har ett tillräckligt starkt och tydligt samarbete med Svinesundskommittén. Under året har både externa aktörer, Position Väst, Affärsdriven miljöutveckling och kommunalförbundet bedrivit gränsregionala projekt.

Ett flertal projekt och förstudier har genomförts för att utveckla kulturen och stärka besöksnäringen. Projekten har nått ut till många deltagare och visat på en stor bredd och geografisk spridning. Kulturkollona som genomfördes under sommaren visar på mycket nöjda deltagare. Så även bland de som deltog i årets upplaga av OMSK-konferensen där temat var arkitektur. Inom kulturmiljonen har inte medlen budgeterats utan tilldelats projektägare som löpande kommit in med ansökningar. Detta arbetssätt har fått en viss kritik då metoden gör det svårt att styra vilka insatser som ska genomföras för att genomförandeplanen ska verkställas.

De områden som inte har tilldelats tillväxtmedel under 2017 är:

- Främja ett arbetsliv som aktivt engagerar sig för barn och unga (2.1.3)
- Förkorta och förenkla vägen till arbetsmarknaden genom vägledning och validering (2.2.2)
- Bygga ut en kollektivtrafik som är ett föredöme när det gäller kvalitet och hållbarhet (2.3.2)
- Samverka kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling (3.2.2)
- Insatser för att öka antalet ungdomar med fullföljd grundskola och gymnasieutbildning (BHU)
- Underlätta ungdomars och nyanländas insteg på arbetsmarknaden (BHU)

Kommunledningen
Ekonomiavdelningen
Kristina Olsson
0528-567 107
Kristina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Bekräftelse av borgensförbindelse, regressavtal och avtal om medlemmarnas ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat samt fullmakt att kommunicera borgensförbindelse

Beslutsförslag

Kommunfullmäktige beslutar

att Färgelanda kommun bekräftar att ingången borgensförbindelse av den 23 mars 1998 ("Borgensförbindelsen"), vari Färgelanda kommun åtagit sig solidariskt borgensansvar såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s (publ) ("Kommuninvest") förpliktelser, alltså gäller samt att Kommuninvest äger företräda Färgelanda kommun genom att företa samtliga nödvändiga åtgärder för ingående och vidmakthållande av borgen enligt Borgensförbindelsen i förhållande till Kommuninvests nuvarande och blivande borgenärer.

att Färgelanda kommun bekräftar att regressavtalet undertecknat av Färgelanda kommun den 5 juli 2011, vari det inbördes ansvaret mellan Kommuninvests medlemmar regleras för det fall Kommuninvests borgenärer skulle framställa anspråk gentemot någon eller några av medlemmarna enligt Borgensförbindelsen, alltså gäller.

att Färgelanda kommun bekräftar att garantiavtalet undertecknat av Färgelanda kommun den 16 augusti 2011, vari Färgelanda kommuns ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat regleras, alltså gäller.

att utse kommunstyrelsens ordförande och kommunchef att för kommunens räkning underteckna alla handlingar med anledning av detta beslut.

Ärendebeskrivning

Färgelanda kommun är medlem i Kommuninvest ekonomisk förening ("Föreningen"). Föreningens upplånings- och utlåningsverksamhet bedrivs i det av Föreningen helägda dotterbolaget Kommuninvest i Sverige AB (publ) ("Kommuninvest"). För att Kommuninvest i sin upplåning ska få bästa möjliga kreditvillkor på lånemarknaden återfinns i Föreningens stadgar som villkor för medlemskap, att samtliga medlemmar enligt separat tecknad

borgensförbindelse ska ansvara solidariskt såsom för egen skuld för Kommuninvests samtliga förpliktelser. Samtliga medlemmar har tecknat borgensförbindelse. Färgelanda kommun utfärdade sin borgensförbindelse den 23 mars 1998 och har bekräftat densamma genom beslut av kommunfullmäktige den 21 oktober 2009.

Ett borgensåtagande är enligt lag endast giltigt i tio år från den dag då åtagandet ingicks, alternativt från den dag då borgensåtagandet bekräftats genom beslut av kommunfullmäktige. Giltighetstiden för Färgelanda kommuns borgensåtagande kommer således inom kort att löpa ut. Med hänsyn till att borgensförbindelsen utgör ett av villkoren för medlemskap i Föreningen och den betydelse borgensförbindelserna har för Kommuninvests verksamhet är det av mycket stor vikt att Färgelanda kommun innan borgensförbindelsens giltighetstid löper ut på nytt fattar ett beslut i kommunfullmäktige som bekräftar att borgensförbindelsen alltjämt är gällande, samt därefter undertecknar en separat sådan bekräftelse av borgensförbindelsen. När detta har skett har borgensåtagandet förlängts ytterligare en tioårsperiod.

Samtliga medlemmar har, utöver borgensförbindelsen, tecknat ett separat regressavtal ("Regressavtalet") med Kommuninvest samt ett avtal om medlemmarnas ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat ("Garantiavtalet"). Även dessa avtal är av avgörande betydelse för medlemskap i Föreningen samt av stor vikt för Kommuninvests verksamhet. Färgelanda kommun undertecknade Regressavtalet den 5 juli 2011 och Garantiavtalet den 16 augusti 2011. Även dessa avtal riskerar att bli ogiltiga efter tio år och måste därför, inom denna tid, bekräftas i enlighet med vad som ovan angivits för borgensförbindelsen.

Susanne Korduner
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

2018-06-20

Färgelanda kommun
Att: Kristina Olsson
458 80 Färgelanda

Angående borgensförbindelse, regressavtal och avtal om medlemmarnas ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat

Vi skriver till Dig som kontaktperson för Färgelanda kommun som är medlem i Kommuninvest ekonomisk förening ("Föreningen").

Föreningens upplånings- och utlåningsverksamhet bedrivs i det av Föreningen helägda dotterbolaget Kommuninvest i Sverige AB (publ) ("Kommuninvest"). För att Kommuninvest i sin upplåning ska få bästa möjliga kreditvillkor på lånemarknaden återfinns i Föreningens stadgar som villkor för medlemskap, att samtliga medlemmar enligt separat tecknad borgensförbindelse ska ansvara solidariskt såsom för egen skuld för Kommuninvests samtliga förpliktelser. Samtliga medlemmar har tecknat borgensförbindelse. Färgelanda kommun utfärdade sin borgensförbindelse den 23 mars 1998 och har bekräftat densamma genom beslut av kommunfullmäktige den 21 oktober 2009.

Samtliga kommunala borgensförbindelser förvaras hos Kommuninvest. Vid Kommuninvests upptagande av lån på lånemarknaden presenteras borgensförbindelserna för långivaren. I den praktiska hanteringen vid företeende av borgensförbindelser i samband med Kommuninvests upplåning företräder således Kommuninvest medlemmarna gentemot långivarna.

Ett borgensåtagande är enligt lag endast giltigt i tio år från den dag då åtagandet ingicks, alternativt från den dag då borgensåtagandet bekräftats genom beslut av kommunfullmäktige. Giltighetstiden för Färgelanda kommuns borgensåtagande kommer således inom kort att löpa ut. Med hänsyn till att borgensförbindelsen utgör ett av villkoren för medlemskap i Föreningen och den betydelse borgensförbindelserna har för Kommuninvests verksamhet är det av mycket stor vikt att Färgelanda kommun innan borgensförbindelsens giltighetstid löper ut på nytt fattar ett beslut i kommunfullmäktige, på det sätt som anges nedan, som bekräftar att borgensförbindelsen alltjämt är gällande, samt därefter undertecknar en separat sådan bekräftelse av borgensförbindelsen. När detta har skett har borgensåtagandet förlängts ytterligare en tioårsperiod.

Samtliga medlemmar har, utöver borgensförbindelsen, tecknat ett separat regressavtal ("Regressavtalet") med Kommuninvest samt ett avtal om medlemmarnas ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat ("Garantiavtalet"). Även dessa

KOMMUNINVEST

avtal är av avgörande betydelse för medlemskap i Föreningen samt av stor vikt för Kommuninvests verksamhet. Färgelanda kommun undertecknade Regressavtalet den 5 juli 2011 och Garantiavtalet den 16 augusti 2011. Även dessa avtal riskerar att bli ogiltiga efter tio år och måste därför, inom denna tid, bekräftas i enlighet med vad som ovan angivits för borgensförbindelsen.

För att underlätta för medlemmarna har beslutats att tillämpa ett gemensamt förfarande för samtliga bekräftelser och att Regressavtalet och Garantiavtalet således ska bekräftas i samband med borgensförbindelsen. På så sätt måste endast en bekräftelse göras, som omfattar såväl borgensförbindelsen som avtalen ("Bekräftelsen").

En checklista har upprättats över åtgärder som ska vidtas vid tecknandet av Bekräftelsen. För att enhetlighet i dokumentationen för samtliga medlemmar (i dagsläget ca 280 st) ska uppnås är det viktigt att samtliga medlemmar följer checklistan.

Färgelanda kommun ska vidta följande åtgärder.

1. Kommunfullmäktige ska fatta ett beslut med följande lydelse:
Kommunfullmäktige beslutar

Att Färgelanda kommun bekräftar att ingången borgensförbindelse av den 23 mars 1998 ("Borgensförbindelsen"), vari Färgelanda kommun åtagit sig solidariskt borgensansvar såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s (publ) ("Kommuninvest") förpliktelser, alltjämt gäller samt att Kommuninvest äger företräda Färgelanda kommun genom att företa samtliga nödvändiga åtgärder för ingående och vidmakthållande av borgen enligt Borgensförbindelsen i förhållande till Kommuninvests nuvarande och blivande borgenärer.

Att Färgelanda kommun bekräftar att regressavtalet undertecknat av Färgelanda kommun den 5 juli 2011, vari det inbördes ansvaret mellan Kommuninvests medlemmar regleras för det fall Kommuninvests borgenärer skulle framställa anspråk gentemot någon eller några av medlemmarna enligt Borgensförbindelsen, alltjämt gäller.

Att Färgelanda kommun bekräftar att garantiavtalet undertecknat av Färgelanda kommun den 16 augusti 2011, vari Färgelanda kommuns ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat regleras, alltjämt gäller.

att utse [NN] och [NN] att för kommunens räkning underteckna alla handlingar med anledning av detta beslut.

2. Protokoll från fullmäktiges möte (innehållande beslutet om att bekräfta ingången Borgensförbindelse, Regressavtalet samt Garantiavtalet) ska anslås på kommunens anslagstavla i enlighet med reglerna i kommunallagen. Observera att vad gäller anslagsbevis måste justeringen av protokollet ha anslagits tre veckor

KOMMUNINVEST

från uppsättandet, dvs. 3 veckor + 1 dag räknat med dagen då det sattes upp. Som tumregel gäller att om protokollet anslås en måndag ska det tas ned en tisdag. Observera dock att förlängning av denna tid måste ske då sista dagen i fristen infaller på en lördag, en allmän helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton. Kontakta gärna Advokatfirman Lindahl (kontaktuppgifter nedan) om ni har några frågor med anledning av detta.

3. När anslagstiden löpt ut ska lagakraftsbevis begäras från förvaltningsrätten i Göteborg.
4. När kommunfullmäktiges beslut vunnit laga kraft ska slutligen Bekräftelsen undertecknas av de två företrädare för Färgelanda kommun som kommunfullmäktige bemyndigat i sitt beslut. För det fall företrädare inte namngivits i beslutet, och bemyndigandet endast avser innehavaren av viss befattning, ska till Bekräftelsen bifogas underlag som visar att företrädaren innehade ifrågavarande befattning vid tiden för undertecknandet.
5. Färgelanda kommun ska därefter till Advokatfirman Lindahl översända följande:
  - A) Lagakraftvunnet protokoll
Kopia av lagakraftvunnet protokoll med fullmäktiges beslut enligt punkten 1 ovan (inklusive anslagsbevis och lagakraftbevis).
  - B) Bekräftelsen i original (samt i förekommande fall, underlag enligt punkt 4)

Kommuninvest önskar att undertecknad Bekräftelse tillställs Advokatfirman Lindahl senast den 31 maj 2019.

Vi har uppdragit åt Advokatfirman Lindahl att biträda oss i arbetet rörande borgensbekräftelserna och vid frågor rörande dessa ber vi er därför att kontakta Ida Karlsson på Advokatfirman Lindahl via telefon 019-20 89 00 eller via e-post ida.karlsson@lindahl.se.

Handlingar skickas till:
Advokatfirman Lindahl
Box 143
701 42 Örebro

Med vänlig hälsning

Fredrika Norman
KOMMUNINVEST I SVERIGE AB (PUBL)

Bekräftelse av borgensförbindelse, regressavtal och avtal om medlemmarnas ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat samt fullmakt att kommunicera borgensförbindelse

Härmed bekräftas

- att ingången borgensförbindelse av den 23 mars 1998 ("Borgensförbindelsen"), vari Färgelanda kommun åtagit sig solidariskt borgensansvar såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s (publ) ("Kommuninvest") förpliktelser, alltjämt gäller;
- att Kommuninvest äger företräda Färgelanda kommun genom att företa samtliga nödvändiga åtgärder för ingående och vidmakthållande av borgen enligt Borgensförbindelsen i förhållande till Kommuninvests borgenärer och blivande borgenärer;
- att regressavtalet undertecknat av Färgelanda kommun den 5 juli 2011, vari det inbördes ansvaret mellan Kommuninvests medlemmar regleras för det fall Kommuninvests borgenärer skulle framställa anspråk gentemot någon eller några av medlemmarna enligt Borgensförbindelsen, alltjämt gäller; samt
- att garantiavtalet undertecknat av Färgelanda kommun den 16 augusti 2011, vari Färgelanda kommuns ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat regleras, alltjämt gäller.

_____/_____
Ort Datum

För Färgelanda kommun

_____
Företrädare för kommunen
enligt beslut

_____
Företrädare för kommunen
enligt beslut

_____
Namnförtydligande

_____
Namnförtydligande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 117 Dnr 2017/331

Ramar efter lönerrevision samt flytt av bibliotekstjänst i Detaljbudget 2018

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna ramar efter lönerrevision samt flytt av bibliotekstjänst i Detaljbudget 2018.

Ärendebeskrivning

I beslutad Detaljbudget 2018 justerades inte sektorernas ramar (kommunbidrag) med förväntat utfall av lönerrevisionen 2018. Detta ska ske när det faktiska utfallet är klart.

Fr. o m 1 april 2018, flyttades skolbibliotekarien från Sektor Barn och Utbildning till Sektor Samhällsutveckling, detta innebär att 156 000 tkr måste flyttas mellan sektorerna.

Nya ramar efter lönerrevision 2018 samt flytt av bibliotekstjänst redovisas.

Förvaltning/Sektor	Beslutad ram	Ny ram 2018
Kommunfullmäktige	3645	3645
Kommunstyrelse och Stab	46157	46728
Sektor Barn och Utbildning	158602	161809
Sektor Omsorg	120556	122796
Sektor Samhällsutveckling	46604	47591
Utrymme för lönerrevisionen	7005	0
Finansiering	3000	3000
Summa Kommunbidrag till verksamheterna	385569	385569
Resultat	7869	7869
Totalt	393438	393438

Skickas till
Kommunstyrelsen

Kommunledningen
Ekonomiavdelningen
Kristina Olsson
0528-567 107
Kristina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Ramar efter lönerevision samt flytt av bibliotekstjänst i Detaljbudget 2018

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna ramar efter lönerevision samt flytt av bibliotekstjänst i Detaljbudget 2018.

Ärendebeskrivning

I beslutad Detaljbudget 2018 justerades inte sektorernas ramar (kommunbidrag) med förväntat utfall av lönerevisionen 2018. Detta ska ske när det faktiska utfallet är klart.

Fr. o m 1 april 2018, flyttades skolbibliotekarien från Sektor Barn och Utbildning till Sektor Samhällsutveckling, detta innebär att 156 000 tkr måste flyttas mellan sektorerna.

Nya ramar efter lönerevision 2018 samt flytt av bibliotekstjänst redovisas.

Förvaltning/Sektor	Beslutad ram	Ny ram 2018
Kommunfullmäktige	3645	3645
Kommunstyrelse och Stab	46157	46728
Sektor Barn och Utbildning	158602	161809
Sektor Omsorg	120556	122796
Sektor Samhällsutveckling	46604	47591
Utrymme för lönerevisionen	7005	0
Finansiering	3000	3000
Summa Kommunbidrag till verksamheterna	385569	385569
Resultat	7869	7869
Totalt	393438	393438

Susanne Korduner
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 118 **Dnr 2018-331**
Medlemskap Aleforsstiftelsen

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att kommunen ska bli medlem i Aleforsstiftelsen från och med 2018.

Finansiering:

Inom befintlig budget, till en kostnad av cirka 5 000 sek/året.

Ärendebeskrivning:

Färgelanda kommun behöver ha en partner/bollplank vad gäller frågor om alkohol och drogbehandling. Aleforsstiftelsen drivs som en stiftelse utan vinstsyfte.

Ett medlemskap innebär att kommunen får:

- Snabb tillgång till Aleforsstiftelsens behandlingsinsatser.
- Rabatt på utbildningar, konsultation, material och behandlingar.
- Två fria platser i Arbetsplatsprogrammet vid varje utbildningstillfälle, två gånger om året.
- Tillgång till deras nätverksträffar.
- Fri telefonrådgivning genom Aleforslinjen, 020-22 12 00, för samtliga anställda.
- Fri handledning i enskilda ärenden för chefer, HR-personal och fackliga skyddsombud.
- Fri policyrevision och tillgång till dokumentmallar.
- Kostnadsfritt företagsbesök och fortlöpande information och Nyhetsbrev.

Beslutsunderlag

Personalavdelningens tjänsteskrivelse 2018029

Administrative chefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen

Stab
Administrativchef/ HR Chef
Per Wahlén
0528-567105
per.wahlen@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Information om Aleforsstiftelsen

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar om att kommunen ska bli medlem i Aleforsstiftelsen under 2018.

Finansiering:

Inom befintlig budget, till en kostnad av cirka 5 000 sek/året.

Ärendebeskrivning:

Färgelanda kommun behöver ha en partner/bollplank vad gäller frågor om alkohol och drogbehandling. Aleforsstiftelsen drivs som en stiftelse utan vinstsyfte.

Ett medlemskap innebär att kommunen får:

- Snabb tillgång till Aleforsstiftelsens behandlingsinsatser.
- Rabatt på utbildningar, konsultation, material och behandlingar.
- Två fria platser i Arbetsplatsprogrammet vid varje utbildningstillfälle, två gånger om året.
- Tillgång till deras nätverksträffar.
- Fri telefonrådgivning genom Aleforslinjen, 020-22 12 00, för samtliga anställda.
- Fri handledning i enskilda ärenden för chefer, HR-personal och fackliga skyddsombud.
- Fri policyrevision och tillgång till dokumentmallar.
- Kostnadsfritt företagsbesök och fortlöpande information och Nyhetsbrev.

Susanne Korduner
Kommunchef

Per Wahlén
Administrativ chef

Prislista (giltig 2018-04-01 -- 2019-03-31)

	<u>Medlem</u>	<u>Ej medlem</u>
28-dagars behandlingsprogram, internt inkl. 1 års eftervård, Anhörigprogram samt två platser vid Arbetsplatsprogrammet	77.000 kr	82.000 kr
35-dagars behandlingsprogram, internt inkl. 1 års eftervård, Anhörigprogram samt två platser vid Arbetsplatsprogrammet (läkemedel och narkotika)	96.000 kr	102.000 kr
10-dagars återfallsprogram, internt	37.000 kr	40.000 kr
Separat eftervård (förutsätter tidigare behandling)	8.200 kr	8.900 kr
Öppenvård, 1 år (40 tillfällen) inkl. Anhörigprogram samt två platser vid Arbetsplatsprogrammet	67.000 kr	72.000 kr
Öppenvård, återfallsprogram (10 tillfällen)	27.000 kr	30.000 kr
Bedömningssamtal	gratis	gratis
Utredning	3.900 kr	3.900 kr
Läkarbesök (per tim)	1.200 kr	1.200 kr
Provtagning och Antabus-delning (alkohol)	300 kr	300 kr
Provtagning, urinprov (läkemedel, narkotika)	500 kr	500 kr
Provtagning vid misstanke**	1.200 kr	1.200 kr
Anhörigprogram (10 tillfällen, ingår vid behandling)	3.800 kr	3.800 kr
Arbetsplatsprogram (heldag, ingår vid behandling)	2 fria platser	2.500 kr
Konsultationsuppdrag	900 kr/tim*	1.300 kr/tim*
Utbildning för grupp, heldag	15.000 kr*	22.000 kr*
Utbildning för grupp, halvdag	9.500 kr*	14.500 kr*
Restid per påbörjad timme när restiden överstiger en timme	450 kr*	650 kr*
Resersättning per mil	45 kr*	45 kr*

* Behandlingsverksamheten är inte momspliktig, men för insatser som inte ingår i behandlingen tillkommer moms.

** ”Provtagning vid misstanke” innebär att vi genomför alkotest samt urinprov för de vanligaste substanserna. Vi utreder även vilka läkemedel som personen använder samt lämnar ett skriftligt svar avseende provresultat. Vid positivt provsvar tillkommer kostnad för verifikationsanalys med 550 kr* per substans.

I våra behandlingsprogram ingår behandlingsförberedelser (bedömningssamtal, läkarbesök, provtagning, mm). Om överenskommen behandlingsinsats uteblir efter genomförda förberedelser debiteras 3.900 kr för detta.

Våra behandlingsprogram kan ge rätt till sjukpenning i förebyggande syfte vilket gör att arbetsgivaren inte behöver betala sjuklön när medarbetaren är i behandling. Mer information finns på Försäkringskassans hemsida, www.forsakringskassan.se

Vidare finns möjlighet att söka rehabiliteringsstöd med upp till halva rehabiliteringskostnaden från AFA Försäkring. Mer informations finns på deras hemsida, www.afaforsakring.se

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 119

Dnr 2018/298

Beslut gällande märkning av läkemedel inom elevhälsans medicinska insats

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att doser med vaccin behöver EJ märkas i samband med klassvaccination där alla elever ska få samma sorts vaccin. I samband med klassvaccination när doser EJ märks enligt 7 § får annan typ av vaccin EJ ges.

Ärendebeskrivning

1 januari 2018 ersattes tidigare gällande författning kring läkemedels-hantering av HSLF-FS 2017:37 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården.

De läkemedel som hanteras inom EMI (elevhälsans medicinska insats) är vaccinationer och läkemedel som ges enligt generella direktiv. Dessa direktiv uppdateras enligt Västra Götalandsregionens Rekommendationslista inför varje läsår av skolläkare och skolsköterska med medicinskt ledningsansvar. Skolläkaren delegerar sedan till skol-sköterskorna att ge läkemedel enligt de generella direktiven. Delegeringen gäller i ett år och ska signeras av skolläkaren och skolsköterskan.

Enligt HSLF-FS 8 § får vårdgivaren besluta att ett iordningställt läkemedel inte behöver märkas med uppgifterna i 7 §, under förutsättning att det är förenligt med god och säker vård. Medicinskt ledningsansvarig skolsköterska ser inga risker utan föreslår att kommunstyrelsen beslutar om avsteg från 7 §.

Beslutsunderlag

Sektor barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2018-07-23

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till:

Barn- och utbildningschef

Medicinskt ledningsansvarig skolsköterska

Diariet

Sektor Barn och utbildning
Barn- och utbildningschef
Helena Kronberg
0528-56 7201
helena.kronberg@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Märkning av läkemedel inom elevhälsans medicinska insatser (EMI)

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att doser med vaccin behöver EJ märkas i samband med klassvaccination där alla elever ska få samma sorts vaccin. I samband med klassvaccination när doser EJ märks enligt 7 § får annan typ av vaccin EJ ges.

Ärendebeskrivning

1 januari 2018 ersattes tidigare gällande författning kring läkemedels-
hantering av HSLF-FS 2017:37 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna
råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården.

De läkemedel som hanteras inom EMI (elevhälsans medicinska insats) är
vaccinationer och läkemedel som ges enligt generella direktiv. Dessa
direktiv uppdateras enligt Västra Götalandsregionens
Rekommendationslista inför varje läsår av skolläkare och skolsköterska med
medicinskt ledningsansvar. Skolläkaren delegerar sedan till skol-
sköterskorna att ge läkemedel enligt de generella direktiven. Delegeringen
gäller i ett år och ska signeras av skolläkaren och skolsköterskan.

Förutom vaccin finns endast de läkemedel som får ges enligt generella
direktiv i EMI:s läkemedelsförråd.

Enligt HSLF-FS 7 § ska ett läkemedel som inte omedelbart administreras till
patient märkas med uppgifter om:

1. patientens identitet
2. läkemedelsnamn
3. läkemedlets styrka
4. tidpunkten för iordningställandet,
5. tidpunkten för administrering eller överlämnandet
6. vem som har iordningställt läkemedlet, och
7. sådana övriga uppgifter som behövs för en säker hantering av
läkemedlet

I Metodboken för EMI finns rutin för vaccination, vilket framgår av bilaga
1.

Enligt HSLF-FS 8 § får vårdgivaren besluta att ett iordningställt läkemedel
inte behöver märkas med uppgifterna i 7 §, under förutsättning att det är
förenligt med god och säker vård. Medicinskt ledningsansvarig

skolsköterska ser inga risker utan föreslår att kommunstyrelsen beslutar om avsteg från 7 §.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Underlag för beslut gällande märkning av läkemedel inom elevhälsans medicinska insats (EMI)

Susanne Korduner
Kommunchef

Helena Kronberg
Barn- och utbildningschef

Beslutet skickas till:
Barn- och utbildningschef
Medicinskt ledningsansvarig skolsköterska
Diariet

Dnr 2018/298

Underlag för beslut gällande märkning av läkemedel inom elevhälsans medicinska insats (EMI)

2018-01-01 ersattes tidigare gällande författning kring läkemedelshantering av HSLF-FS 2017:37 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården.

De läkemedel som hanteras inom EMI är vaccinationer och läkemedel som ges enligt generella direktiv. Dessa direktiv uppdateras enligt Västra Götalandsregionens rekommendationslista inför varje läsår av skolläkare och skolsköterska med medicinskt ledningsansvar. Skolläkaren delegerar sedan till skolsköterskorna att ge läkemedel enligt de generella direktiven. Delegeringen gäller i ett år och ska signeras av skolläkaren och skolsköterskan.

Förutom vaccin finns endast de läkemedel som får ges enligt generella direktiv i EMI:s läkemedelsförråd.

Exempel på läkemedel som finns inom EMI är smärtstillande som paracetamol- och NSAID-preparat, läkemedel med antihistaminer samt läkemedel att ge vid misstänkt anafylaktisk reaktion som injektion adrenalin.

Enligt HSLF-FS 7 § ska ett läkemedel som inte omedelbart administreras till patient märkas med uppgifter om:

1. patientens identitet
2. läkemedelsnamn
3. läkemedlets styrka
4. tidpunkten för iordningställandet,
5. tidpunkten för administrering eller överlämnandet
6. vem som har iordningställt läkemedlet, och
7. sådana övriga uppgifter som behövs för en säker hantering av läkemedlet

Bortsett vaccin är hanteringen av läkemedel liten inom EMI och handlar mest om smärtstillande och antihistaminer. Efter bedömning och medgivande från vårdnadshavare (beroende på elevens ålder) administreras aktuellt läkemedel direkt till eleven och behöver således inte märkas.

Vaccinationer erbjuds i:

Åk 2 mot mässling, påssjuka och röda hund

Åk 6 mot humant papillomvirus, endast flickor

Åk 8 mot difteri, stelkramp och kikhosta

I samtliga årskurser till nyanlända elever som behöver komplettera för att nå upp till nivå med det svenska vaccinationsprogrammet.

Enligt rutin i Metodboken för EMI ska varje dos vaccin iordningställas när patienten/eleven är i rummet. Identitetskontroll, iordningsställande med kontroll mot ordination och medgivande från vårdnadshavare görs av den skolsköterska som också administrerar vaccinet. Med ett sådant förfarande administreras läkemedlet omedelbart till patient och behöver inte märkas.

Ofta görs så kallade ”klassvaccinationer” av två skolsköterskor tillsammans. Då vaccineras alla elever i en årskurs ex. alla elever i år 2 på en skola med vaccin mot mässling, påssjuka och röda hund. När två skolsköterskor vaccinerar tillsammans är rutinen att skolsköterskan som arbetar på den aktuella skolan gör identitetskontroll, iordningsställer och administrerar. Den andra skolsköterskan sköter dokumentationen.

Att göra iordning varje dos för sig när flera klasser med elever ska få samma vaccination är tidsödande. Eleverna är ofta nervösa i situationen och det är jobbigt för många att se vaccinet iordningställas.

Enligt HSLF-FS 8 § får vårdgivaren besluta om att ett iordningställt läkemedel inte behöver märkas med uppgifterna i 7 §, under förutsättning att det är förenligt med god och säker vård.

Som medicinskt ledningsansvarig skolsköterska ser jag inga risker med att förbereda flera doser vaccin när det handlar om en klassvaccination, där alla elever ska få samma sorts vaccin. Föreslår därför att vårdgivaren/ Barn- och utbildningsnämnden beslutar att:

1. doser med vaccin behöver **EJ** märkas i samband med klassvaccination, där alla elever ska få samma sorts vaccin.
2. i samband med klassvaccination när doser **EJ** märks enligt 7 § får annan typ av vaccin **EJ** ges.

Annika Sandgren, Skolsköterska med medicinskt ledningsansvar

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 124

Dnr 2018-267

Yttrande – Västbus – Samverkan för barn och ungas bästa 2019-2020

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen avger följande yttrande:

Färgelanda önskar en tydligare skrivning om första linjens ansvar för psykiatrisk vård och utredning för barn och unga så att ledet mellan elevhälsa och specialistfunktion blir tydligt.

Ärendebeskrivning:

Revideringen är framtagna av en partsammansatt arbetsgrupp som består av representanter från de fyra kommunalförbunden, koncernkontoret inom Västra Götalandsregionen, Närhälsan samt brukarföreningen NSPiG. Revideringen innehåller dels hur dokumentet är utformat och dels innehållsmässigt. Syftet har varit att tydliggöra hur Västbus riktlinjer förhåller sig till andra avtal och överenskommelser, moderniserat och anpassat skrivningen i riktlinjen till en praktisk verklighet 2018 och renodlat innehållet i riktlinjerna vilket nu innebär att överenskommelsen istället innehåller bilagor med förtydligande kring olika delar.

Som ett led i beredningen önskas synpunkter på förslaget till gemensam "överenskommelse om samverkan om barn och unga, 0-20 år, i behov av samordnade insatser och tvärprofessionella kompetens från kommunen och Västra Götalandsregionen, 2019-2020".

Beslutsunderlag

Sektor omsorgs tjänsteskrivelse 2018-08-16

Skickas till Kommunstyrelsen

Beslutet skickas till

Arbetsgruppen för revidering av Västbus riktlinjer.

Sektor omsorg
Camilla Karlsson
Utvecklingschef
0528-567628
Camilla.karlsson@fargelanda.se

Remissvar angående Revidering av Västbus riktlinjer

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen godkänner den synpunkt på överenskommelsen som Färgelanda har och att denna skickas till arbetsgruppen för revidering av Västbus riktlinjer.

Ärendebeskrivning:

Revideringen är framtagen av en partsammansatt arbetsgrupp som består av representanter från de fyra kommunalförbunden, koncernkontoret inom Västra Götalandsregionen, Närhälsan samt brukarföreningen NSPiG. Revideringen innehåller dels hur dokumentet är utformat och dels innehållsmässigt. Syftet har varit att tydliggöra hur Västbus riktlinjer förhåller sig till andra avtal och överenskommelser, moderniserat och anpassat skrivningen i riktlinjen till en praktisk verklighet 2018 och renodlat innehållet i riktlinjerna vilket nu innebär att överenskommelsen istället innehåller bilagor med förtydligande kring olika delar.

Som ett led i beredningen önskas synpunkter på förslaget till gemensam ”överenskommelse om samverkan om barn och unga, 0-20 år, i behov av samordnade insatser och tvärprofessionella kompetens från kommunen och Västra Götalandsregionen, 2019-2020”. De synpunkter Färgelanda har är runt Bilaga 2; Primärvården - vårdcentraler och rehabenheter.

Färgelanda önskar en tydligare skrivning om första linjens ansvar för psykiatrisk vård och utredning för barn och unga så att ledet mellan elevhälsa och specialistfunktion blir tydligt.

Bilaga:

PM – Vad är förändrat i Västbus riktlinjer? ”

Västbus – Samverkan för barn och ungas bästa

Susanne Korduner
Kommunchef

Johan Lundh
Socialchef

Beslutet skickas till:
J. Lundh Sektorchef omsorg
C. Karlsson Utvecklingschef omsorg

Västbus – Samverkan för barn och ungas bästa

Överenskommelse om samverkan om barn och unga, 0 - 20 år,
i behov av samordnade insatser och tvärprofessionell
kompetens från kommunen och Västra Götalandsregionen

Ersätter Västbus riktlinjer från 2012

Gäller från och med 1 januari 2019

Bakgrund

Att ett barn får sina behov tillgodosedda kan möjliggöra en god allmän utveckling hos barnet och en god hälsa. En god hälsa gör det möjligt för barnet att utvecklas och tillgodogöra sig kunskaper i skolan och en bra skolgång är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att undvika risken att drabbas av psykisk och social ohälsa. Utöver de personliga vinsterna för barnet innebär detta också en samhällsekonomisk vinst. Det är en vinst för alla.

Sedan 2005 finns i Västra Götaland riktlinjer för samverkan mellan kommunerna i länet och VGR om barn och unga med sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik. Dessa riktlinjer föregick på många sätt lagstiftningen kring individuell plan enligt SoL och HSL, s.k. samordnad individuell plan (SIP) som kom 2010, men riktlinjerna innebär också en väsentlig skillnad från lagstiftningen eftersom de också omfattar verksamheter inom barn och skola i kommunen.

Revidering gjordes 2012 av riktlinjerna och 2017 konstaterades nytt behov av revidering av Västbus riktlinjer, dessutom av Västbus riktlinjer för familjehemsplacerade barn och unga samt stödmaterialet, Västbus råd och stöd för allsidig elevutredning – skolnivå.

Detta för att anpassas till dagens förutsättningar och nuvarande avtal och överenskommelser mellan kommunerna i länet och VGR.

Hälso- och sjukvårdsavtalet i Västra Götaland finns på Vårdgivarwebben:

<http://www.vgregion.se/halsa-och-varld/vardgivarwebben/uppdrag-och-avtal/kommunsamverkan/hosavtal/>

Denna överenskommelse ersätter tidigare riktlinjer för Västbus. Utöver denna överenskommelsen pågår och tillkommer fortlöpande nya uppdrag inom området. Det innebär att samverkan för barns bästa hela tiden utvecklas.

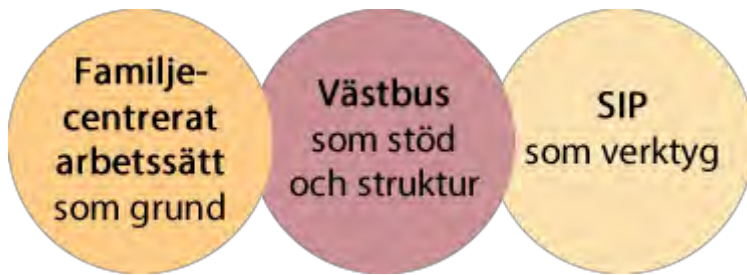
För definitioner, se bilaga 1.

Syfte

Syftet med överenskommelsen är att barn och unga i behov av särskilt stöd ska få de insatser de behöver och har rätt till oberoende av kön, sociala, ekonomiska och geografiska faktorer, funktionsnedsättning, etnicitet, sexuell läggning och trosuppfattning.

Överenskommelsen ska tydliggöra ansvar att samverka, ansvarsfördelning och ge struktur för samverkan. Den ska även ge stöd för insatser som behöver samordnas, inom och mellan huvudmännen, skapa kontinuitet utifrån barnets och familjens behov och upplevs som en trygg och säker helhet.

Västbus innebär att vi använder våra välfärdsresurser på ett samlat och effektivt sätt.

Samverkanstorget Kommun och sjukvård – samverkan i Göteborgsområdet

Parter

Parter i denna överenskommelse är var och en av kommunerna i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen, vilka fortsättningsvis benämns som parterna. Överenskommelsen gäller under förutsättning att beslut tas av behörig instans hos respektive part.

Verksamheter som omfattas av denna överenskommelse:

- Hälso- och sjukvården
- Socialtjänsten
- Förskola/grundskola/gymnasieskola

Respektive huvudman ansvarar för att samverkan etableras och fungerar samt att berörda verksamheter följer denna överenskommelse.

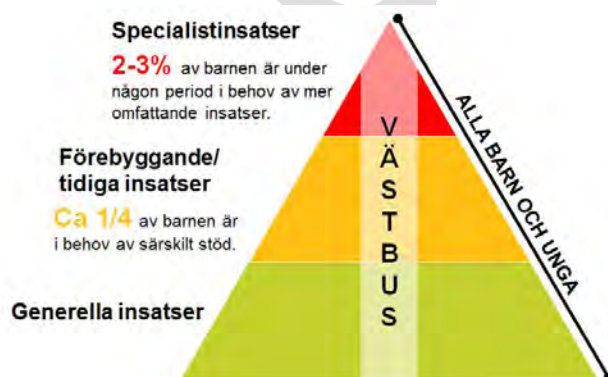
För beskrivning av olika verksamheters uppdrag, se bilaga 2.

Giltighetstid

Överenskommelsen gäller under perioden 2019-01-01 – 2020-12-31. Senast tolv månader innan avtalstiden löper ut har part möjlighet att säga upp avtalet. Om ingen part skriftligen sagt upp avtalet förlängs det med två år i taget med tolv månaders uppsägningstid.

Gemensamma mål

Kommunernas och VGRs övergripande mål är att genom tidig upptäckt erbjuda rätt insats på rätt nivå vid rätt tidpunkt för barn i behov av stöd.

Målgrupp

Målgruppen för riktlinjerna är barn och unga upp till 20 år som behöver samordnade insatser och tvärprofessionell kompetens från olika verksamheter från kommun och VGR. Inom målgruppen finns stor spridning vad gäller problemtyngd och därmed behov av insatser. För barnet är det en rättighet att mötas med resurser utifrån sina behov.

Samverkan utgår från lagar och föreskrifter

Västbus överenskommelse utgår från lagar, författningar och föreskrifter. Lagstiftning anger respektive huvudmans ansvar och samverkanskyldighet. Riktlinjerna är ett komplement och ersätter t.ex. inte anmälningsskyldighet enligt socialtjänstlagen¹ när personal t.ex. inom hälso- och sjukvården eller skolan får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

För förteckning över relevanta lagar, se bilaga 3.

Västbus innebär en överenskommelse om gemensam struktur för samverkan och samordning

Västbus innebär en gemensam struktur för hur verksamheter ska samverka och samordna insatser för barns och ungas fysiska, psykiska och sociala hälsa

Västbus innebär samverkan på alla nivåer - från folkhälsoarbete till specialistvård, och innefattar alla verksamheter som möter barn och unga, oavsett vårdnivå.

Västbus innebär, förutom konkret samordning av insatser för ett barn eller en familj, också en struktur för samverkan på delregional- och lokalnivå där chefer och verksamhetsföreträdare träffas för att säkerställa ett gott samarbetsklimat och samsyn. Samverkan mellan huvudmännen ska präglas av öppenhet, god ömsesidig information och gemensam vilja till lösningar.

Samverkan för barn och ungas bästa ska kännetecknas av:

- God kännedom om det egna uppdraget, varandras verksamheter samt respekt för de olika uppdragen.
- Att all personal som deltar i samverkan bör ha god kännedom om de förutsättningar som finns för samarbetspartens uppdrag.
- Personcentrerat förhållningssätt och ett familjecentrerat arbetssätt med utgångspunkt i hela familjen och dess levnadsvillkor.
- Gemensam kompetensutveckling för verksamheternas personal.

Samtycke

För att kunna samordna insatser och möjliggöra informationsöverföring mellan verksamheter/huvudmän är huvudregeln att den enskilde ger sitt samtycke. Ett samtycke kan vara muntligt eller skriftligt men ett skriftligt samtycke är att rekommendera.

Samverkan och samordning av insatser kan inte genomföras utan båda vårdnadshavarnas samtycke med undantag för när barnet är föremål för insatser genom tvångslagstiftning som Lagen om vård av unga, LVU eller Lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT.

---

¹ 14 kap. 1 c § SoL

När barn och unga är under 18 år ska de tillfrågas och informeras. Barnets inställning ska beaktas och tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad. Samtycket är också viktigt för att göra barnet och familjen delaktiga i planeringen och genomförandet av mötet samt ge utrymme för de behov och önskemål som finns.

Tillämpning, organisering, avvikelserapportering och uppföljning

Tillämpning

Det är inte möjligt att utarbeta ett dokument som konkret beskriver hur allt samarbete ska utformas. Överenskommelsen ska därför tillsammans med andra riktlinjer och överenskommelser stödja det lokala gemensamma arbetet mellan kommunens och landstingets verksamheter. Överenskommelsen ska fungera som stöd för samordning i det enskilda mötet med barnet och dess föräldrar/vårdnadshavare.

Detta förutsätter en organiserad delregional och lokal samverkan mellan huvudmännen. Lokala tillämpningar och förtydliganden ska tas fram. I lokal samverkan ska också det gemensamma förebyggande arbetet beaktas.

Organisation

Delregional ledningsgrupp inom ramen för vårdssamverkan

Delregionala ledningsgrupper eller motsvarande ska finnas inom varje vårdssamverkansområde. Ledningsgruppen äger ansvaret för samverkan och ska gemensamt ansvara för de insatser som krävs för ett genomförande. Delregional ledningsgrupp för Västbus ansvarar för att personal har kompetens och kunskap för en god samverkan och ledningsgruppen ansvarar också för gemensam kompetensutveckling.

Lokal samverkansgrupp barn och unga

Struktur och rutiner för samverkan på lokal (kommun-) nivå formuleras utifrån lokala förutsättningar.

Avvikelser och tvistehantering

Avvikelser

Avvikelsehantering sker enligt de principer som anges i *Överenskommelse om samverkan kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk* och de rutiner som finns inom ramen för delregional vårdssamverkan.

Tvister

Tvister ska hanteras enligt de principer som anges i *Överenskommelse om samverkan kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk* och de rutiner som finns inom ramen för delregional vårdssamverkan.

Uppföljning

Denna överenskommelse ska ske enligt de principer som anges i *Överenskommelse om samverkan kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk* och de rutiner som finns inom ramen för delregional vårdssamverkan.

Årlig uppföljning av denna överenskommelse syftar till:

- Gemensam ledning och styrning
- Antal avvikelserapporter och analys
- Följa upp hur lokala tillämpningar och rutiner efterlevs, diskutera tillämpning, möjligheter och svårigheter
- Dialog och information
- Erfarenhetsutbyte
- Lyfta goda exempel
- Inventera och initiera utbildningsbehov

UTKAST

Bilaga 1: Definitioner

Samverkan

Sker inom och mellan olika enheter, myndigheter och samhällsaktörer. Det kan t.ex. handla om aktivt utbyte av information eller att planera gemensamma aktiviteter

Samordning

Innebär att koordinera resurser och arbetsinsatser för att få högre kvalitet och större effektivitet i stödet, vården och omsorgen

Samarbete

Är ett gemensamt bedrivet arbete som gäller en begränsad uppgift. Det kan handla om att olika yrkesgrupper hjälps åt med insatser till en enskild individ.

Samsyn

Synonym till konsensus och samstämmighet, dvs. ett likartat sätt att se på till exempel problem.

Samverkan, samarbete och samordning har en avgörande betydelse för att barn och unga ska få behandling, stöd och insatser utifrån sina individuella behov. En grundläggande del av samverkan är att den unge görs delaktig i planering, genomförande och uppföljning.

För att den unge personen ska få rätt stöd i vardagen behöver samverkan och samarbete på flera nivåer, mellan verksamheter, yrkesgrupper och olika huvudmän som ett landsting och en kommun. Det är viktigt att det finns planer och överenskommelser mellan aktörerna där ansvar befogenheter och resurser tydliggörs.

En framgångsrik samverkan handlar om styrning, struktur och samsyn och kan nås genom att exempelvis:

- Bygga upp och upprätthålla god kompetens kring samverkan inom organisationen
- Identifiera vad som underlättar samverkan
- Identifiera vad som försvårar samverkan
- Följa utvecklingen fortlöpande

Samordnad individuell plan (SIP)

En samordnad individuell plan (SIP) är ett dokument som ger en samlad beskrivning av alla pågående och planerade insatser för en person som behöver samordnade insatser från flera parter/aktörer. SIP ger en helhetsbild och förenklar för alla berörda. SIP är ett instrument för samverkan och används för att förbättra och tydliggöra de insatser som kräver samverkan.

Den enskildes delaktighet och inflytande är centrala i allt arbete med SIP. Det är den unges behov och önskemål som utgör utgångspunkt för planeringen. För minderåriga krävs samtycke av vårdnadshavare.

I Västra Götaland finns gemensamma riktlinjer för arbetet med SIP. I arbetet med barn och unga används de gemensamma dokument och mallar som är framtagna.

En SIP ska innehålla:

1. Insatser den enskilde behöver
2. Huvudmannens ansvar
3. Vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget
4. Vem av huvudmännen som har det övergripande ansvaret för planen

Mer information om SIP finns på Vårdgivarwebben:

<http://www.vgregion.se/halsa-och-varld/vardgivarwebben/uppdrag-och-avtal/kommunsamverkan/sip/>

Sammanhållen vård och omsorg

För de individer som är i behov av mer omfattande insatser behövs en effektiv och sammanhållen vård- och omsorgsprocess. Det innebär att vården ska vara individanpassad, samordnad och kontinuerlig. Det ska ske i en obruten kedja av insatser som personer behöver oavsett huvudman eller inom en huvudman. Sammanhållen vård och omsorg handlar om det dagliga samarbete mellan olika yrkesgrupper som finns nära den unge och familjen. Ett sätt att samarbeta mellan olika yrkesgrupper kan ske i form av team som har bred kompetens t.ex. läkare med från olika specialiteter, sjuksköterska, kurator, fysioterapeut och socialarbetare.

Tvärprofessionell

Berör flera olika yrkeskategorier och professioner.

Bilaga 2: Viktiga delar i huvudmännens ansvar för barn och unga

Västra Götalandsregionens ansvar – hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvård är de åtgärder som syftar till att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador, och omfattar därför såväl sjukvården och hälsovården. I det svenska sjukvårdssystemet är ansvaret för hälso- och sjukvården delat mellan stat, landsting och kommun. Hälso- och sjukvården regleras i hälso- och sjukvårdslagen (HSL), men inom en rad områden finns speciallagstiftning som, tillsammans med Socialstyrelsens föreskrifter, är styrande för verksamheten. Staten är ansvarig för den övergripande hälso- och sjukvårdspolitiken samt, via Socialstyrelsen, för tillsynen av all hälso- och sjukvård i riket. Sedan 2013 är Inspektionen för vård och omsorg, IVO, ansvarig för tillsynen. Landstingen ansvarar för att organisera vården så att alla medborgare har tillgång till en god vård.

Mödrahälsovård

Mödrahälsovården erbjuds alla gravida. Verksamhetens mål är att främja hälsa hos mor och barn under graviditet och förlossning och att genom psykosocialt stöd ge mödrar och deras partner goda förutsättningar för ett ansvarstagande föräldraskap.

Barnhälsovård

Barnhälsovården erbjuds alla barn 0 – 6 år. Verksamhetens övergripande mål är att främja barnens hälsa, trygghet och utveckling genom att upptäcka och förebygga fysisk och psykisk ohälsa hos barn. Barnet följs genom regelbundna hälsokontroller och utvecklingsbedömningar. Föräldrautbildning erbjuds alla och föräldrastödet är både generellt eller riktat.

Ungdomsmottagning

Målgruppen för ungdomsmottagningar är ungdomar och unga vuxna upp till 24 år. Det är en s.k. lågtröskelverksamhet där ungdomar lätt ska få hjälp. Ungdomsmottagningens huvudområden är levnadsvanor och livsvillkor, samlevnad och relationer, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt psykisk hälsa. Ungdomsmottagningarna ska ses som ett komplement till övrig hälso- och sjukvård och övrigt hälsofrämjande och förebyggande arbete. Huvudman för ungdomsmottagningen kan vara kommun eller region, var för sig eller tillsammans. För verksamheten finns ett huvudmannagemensamt inriktningsdokument som syftar till att beskriva uppdrag, mål och målgrupp samt principer för ansvar och kostnadsfördelning. Innebär en gemensam grund för ungdomsmottagningarna i Västra Götaland oavsett huvudmannaskap.

Primärvården - vårdcentraler och rehabenheter

Primärvården arbetar förebyggande och hälsofrämjande och riktar sig till alla i befolkningen. Vårdcentralen är den hälso- och sjukvårdsverksamhet som utan avgränsning vad gäller diagnoser, ålder eller patientgrupper svarar för befolkningens behov av grundläggande medicinsk behandling, omvårdnad, förebyggande arbete och rehabilitering som inte kräver sjukhusens medicinska och tekniska resurser. Primärvården ska göra en första bedömning av symtom, svårighetsgrad och behov insatser, och ansvarar för grundläggande råd och stöd vid lindriga till måttliga symtom/svårigheter hos barn och unga. Förskrivning av personliga hjälpmedel är en del av vård och behandling som ingår i primärvårdens ansvar.

Barn- och ungdomsmedicin (BUM)

BUM bedriver specialiserad sjukvård för barn och ungdomar upp till 18 år. BUM utför planerad undersökning och behandling i öppen och slutna vård av de flesta sjukdomar hos barn och ungdomar.

Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)

Barn- och ungdomspsykiatri är en del av den specialiserade vården för barn och unga med psykiatrisk problematik upp till 18 år. Utredning och behandling sker främst i öppen vård men akutvård och heldygnsvård bedrivs också. Det finns tre enheter med regionala uppdrag (könsdysfori, missbruk/beroende och ätstörningsmottagning). BUP ska erbjuda god tvärprofessionell kompetens för utredning, differentialdiagnostik och behandling av barn och ungdomar utifrån deras symtom, funktionsförmåga, utvecklingsnivå och psykosociala situation. Barnets behov ska vara av sådan omfattning och intensitet att den kräver specialistresurser och andra insatser inom hälso- och sjukvården inte är tillräckliga.

Habilitering

Habiliteringen ger stöd, till barn, ungdomar och vuxna som har varaktiga funktionsnedsättningar och deras närstående. Målgruppen är personer med rörelsehinder, intellektuell funktionsnedsättning, autism eller förvärvat hjärnskada. Funktionsnedsättningens svårighetsgrad och i vilken grad vardagsfunktionen påverkas är avgörande för behovet av insatser. Det krävs alltid en individuell bedömning för att avgöra behovet av specialiserade behandlande åtgärder.

Regionala medicinska riktlinjer

Syftet med regionala medicinska riktlinjer (RMR) är att bidra till jämlik vård och utjämna skillnader i vården genom standardisering och att sprida nytillkommen kunskap. RMR riktas till vårdpersonal, verksamhets- och förvaltningschefer och hanterar delar av vården för ett specifikt diagnosområde eller för att förtydliga ansvarsfördelning mellan vårdnivåer.

Vuxenpsykiatri

Allmänpsykiatri bedrivs vid fem sjukhusförvaltningar och med öppenvårdsmottagningar på flertalet orter i regionen.

Allmänpsykiatri erbjuder vård till den vuxna befolkningen över 18 år och omfattar alla vårdplatser förutom barnpsykiatri och rättspsykiatri. Inom allmänpsykiatri förekommer ofta subspecialisering i psykosvård, beroende- och missbruksvård, äldrepsykiatri, vård till personer med affektiva störningar och ätstörningsvård.

Klinikerna erbjuder specialiserad psykiatrisk diagnostik och behandling inom såväl öppen- som heldygnsvård samt i mellanvårdsformer som dagvård och mobila team.

Regionala medicinska riktlinjer finns på Vårdgivarwebben:

<http://www.vgregion.se/halsa-och-varld/vardgivarwebben/vardriktlinjer/regionala-medicinska-riktlinjer/>

Kommunen ansvar - socialtjänst

Socialtjänsten ansvarar för ett förebyggande socialt arbete riktat direkt till

barn, ungdomar och föräldrar. Socialtjänsten ansvarar också för myndighetsutövning, stöd och insatser för barn och unga enligt lagarna SoL, LSS samt tvångslagarna LVU, Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och LVM, Lagen om vård av missbrukare i vissa fall. Tvångslagstiftningen kompletterar socialtjänstlagen och möjliggör tvångsvård, men utgångspunkten är alltid att motivera individer till frivilliga insatser. Den grundläggande principen i SoL är frivillighet och att insatser av socialtjänsten skall bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet.

SoL

Socialtjänsten har ett övergripande ansvar för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. När hjälp eller stöd inte räcker eller när barnet behöver skydd är det socialtjänstens uppgift att ingripa. Socialtjänsten ska i nära samarbete med hemmen bl a främja en allsidig personlighetsutveckling, en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdomar, och sörja för att barn och ungdomar får det skydd och stöd som hen behöver.

I frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa har socialtjänsten också ett huvudansvar för att se till att samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs kommer till stånd. Kommunernas organisation av socialtjänsten varierar vilket gör att ansvar kan ligga på olika verksamhetsområden i kommunen.

Varje insats av socialtjänsten vilar på en utredning, bedömning av barnets behov och beslut om bistånd. Det innebär att en ansökan om en specifik insats kan avslås om behovet kan bedöms tillgodoses på annat sätt. Ett biståndsbeslut kan överklagas. När en enskild person ansöker om en insats är socialtjänsten skyldig att göra en utredning. Vid en anmälan om barn som far illa är bedömer socialtjänsten om en utredning ska inledas. Utredningen ligger till grund för beslut om eventuella insatser.

Insatser inom socialtjänsten för barnet ska göras i samförstånd med barnet dess vårdnadshavare och anpassas efter barnets behov. Insatser kan ges i öppen regi eller genom att barnet placeras för i familjehem eller HVB-hem.

LSS

LSS är en rättighetslag som syftar till att den som har en funktionsnedsättning ska kunna leva sitt liv på samma villkor som alla andra. En insats enligt LSS förutsätter att den enskilde själv ansöker om den. För att bli beviljad en insats enligt LSS måste barnet tillhöra den personkrets som definieras i lagen och ha behov av insatsen.

Kommunens ansvar - skola

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

Förskola

Målgrupp för förskolan är barn 1-6 år. Förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande och stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Förskolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande. Förskolans uppgift innebär att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Enligt förskolans riktlinjer ska personalen uppmärksamma och hjälpa de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling.

Grundskola/gymnasieskola/grundsärskola/gymnasiesärskola

Skolplikt gäller för nästan alla barn och unga som är bosatta i Sverige och börjar det året barnet fyller sju år och upphör för de allra flesta efter det nionde skolåret. Från höstterminen 2018 blir förskoleklass obligatorisk från det år barnet fyller sex år.

Skolans huvuduppdrag är värdegrunds- och kunskapsuppdraget och elevens rätt till utbildning gäller under hela skoltiden. I utbildningen ska hänsyn tas till elevernas olika behov. Skolan ska fortlöpande informera eleven och vårdnadshavaren om elevens utveckling.

Rektor har ansvar för att genomföra utbildningen enligt fastställda mål och tillgodose elevernas särskilda behov för att nå kunskapsmålen. Enligt skollagen kan elever som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav, för att de har en utvecklingsstörning eller hjärnskada, tas emot i särskolan. Vårdnadshavaren ansöker om en plats i särskolan. Beslutet ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning.

Det kan förekomma att en elev för närvarande når de kunskapskrav som minst ska uppnås, men uppvisar andra svårigheter som gör att skolan av olika skäl bedömer att eleven längre fram under skoltiden kan få svårt att nå kunskapskraven. Det kan till exempel handla om en elev med en funktionsnedsättning, psykosocial problematik, psykisk ohälsa, svårigheter i det sociala samspelet, koncentrationssvårigheter samt upprepade eller långvariga frånvaro. Även i dessa fall kan eleven vara i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd.

Elevhälsan

Skollagen klagör att elevhälsan ska innehålla psykologiska, medicinska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Det ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator samt tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av stöd och specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Rektor har ansvar för elevhälsan.

Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete bedrivs på organisations-, grupp- och individnivå. Det ingår i elevhälsans generellt riktade arbete att främja elevers lärande,

utveckling och hälsa, förebygga ohälsa och inlärningssvårigheter samt bidra till att skapa miljöer som främjar lärande, utveckling och hälsa. Hinder för en enskild individ ska undanröjas och åtgärder och anpassningar utifrån varje enskild elevs behov av särskilt stöd ska ges.

UTKAST

Bilaga 3: Lagstiftning

Offentlighets- och sekretesslagen, OSL (2009:400)

Lagen innehåller bestämmelser om myndigheters handläggning vid registrering, utlämnande av och övrig hantering av allmänna handlingar. Den innehåller också bestämmelser om tystnadsplikt och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. Lagen gäller för många personalgrupper i Sverige, bland annat personal inom hälso- och sjukvård och kommun.

Hälso- och sjukvårdslagen, HSL (1982:763)

HSL reglerar åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården och vården ska så långt det är möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten. Hälso- och sjukvårdslagen är en ramlag, inte en rättighetslag. Det innebär bl.a. att det inte går att överklaga om man till exempel inte får den läkare eller den utredning eller behandling man vill ha.

Patientlag (2014:821)

Patientlagen infördes 1/1 2015 med målet att stärka och tydliggöra patientens ställning samt att främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet. Patientlagen innehåller bland annat bestämmelser om tillgänglighet, information, samtycke, delaktighet, fast vårdkontakt och individuell planering, val av behandlingsalternativ och hjälpmedel, val av utförare samt personuppgifter och intyg.

Socialtjänstlagen, SoL (2001:453)

Socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga. Där står även att socialnämnden, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, ska samverka med andra samhällsorgan, organisationer och andra som berörs.

Socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Här avses också barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Insatserna ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och föreningar.

Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (1993:387)

LSS är en rättighetslag som ska garantera personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar goda levnadsvillkor, och att de får och kan påverka den hjälp och service de behöver i det dagliga livet. Socialnämnden ska fortlöpande följa upp vilka som omfattas av LSS och vilka deras behov av stöd och service är. Verksamheterna ska vara av god kvalitet och bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Kommunen ska samverka med organisationer som företräder människor med funktionsnedsättningar.

Skollagen (2010:800)

Skolans ansvar regleras i skollagen. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Om det på något sätt framkommer att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behov av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Vidare står att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT (1991:1128)

LPT innehåller de centrala bestämmelserna om psykiatrisk tvångsvård i Sverige. En huvudregel i svensk sjukvård är att ingen ska vårdas mot sin vilja eller behandlas utan samtycke. I vissa fall kan dock undantag göras från detta. Kriterier för tvångsvård enligt LPT är allvarlig psykisk störning, oundgängligt behov av psykiatrisk heldygnsvård och att patienten motsätter sig vård.

Lagen om vård av unga, LVU (1990:52)

Den som är under 18 år ska beredas vård enligt LVU om det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av vårdnadshavaren och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv. Vård kan beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet, gör att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Vård ska också beslutas om den unge utsätter sin egen hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Lagen om vård av unga, LVU (1990:52)

LVM är en tvångslag som kompletterar Socialtjänstlagen. Lagen möjliggör sluten tvångsvård av vuxna missbrukare efter beslut av förvaltningsrätt. För missbrukare under 18 år ska istället LVU tillämpas. För dem som är 19–20 år kan det vara svårt att avgöra om 3 § LVU eller LVM skall tillämpas. Syftet med LVM är att motivera personen i fråga att istället medverka frivilligt till behandlingsinsatser.

Lag om verkställighet av sluten ungdomsvård, LSU (1998:603, 1998:641)

Sluten ungdomsvård är en påföljd för brott för unga lagöverträdare som alternativ till fängelse. Straffet verkställs på ett särskilt ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse (SIS). Straffet är tidsbestämt och kan vara mellan 14 dagar och upp till 4 år. Till skillnad från fängelsedomda kan inte den som blivit dömd till sluten ungdomsvård bli frigiven efter att två tredjedelar av strafftiden avtjänats.

PM – Vad är förändrat i Västbus riktlinjer?

Utkast av "Överenskommelse om samverkan om barn och unga, 0 - 20 år, i behov av samordnade insatser och tvärprofessionell kompetens från kommunen och Västra Götalandsregionen"

Flera förändringar har skett. Det gäller dels hur dokumentet är utformat och i dels innehållsmässigt. Syftet var att tydliggöra hur Västbus riktlinjer förhöll sig till andra avtal och överenskommelser, modernisera och anpassa skrivningar i riktlinjen till en praktisk verklighet 2018 och renodla innehållet i riktlinjerna vilket nu innebär att Överenskommelsen istället innehåller bilagor med förtydligande kring delar.

Arbetsgruppen som arbetat fram förslaget föreslår fem större förändringar:

- Riktlinjerna blir en Överenskommelse (Överenskommelse om att förskola/skola/gymnasium har samma möjlighet att kalla till en SIP som socialtjänst och vården har enligt lag)
- Överenskommelsen föreslås bli ett komplement till *Hälso- och sjukvårdsavtalet i Västra Götaland*, och *Överenskommelse om samarbete mellan västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk*.

Detta innebär att huvudmännens gemensamma system och organisation för att hantera avvikelser och tvister blir detsamma för alla målgrupper.

Överenskommelse om samarbete mellan västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk innehåller dessutom skrivelser kring "kostnadsansvar" vid placering utanför hemmet.

Nytt förslag innebär också en tidsbegränsning för att anpassas till samma tidsperiod som gäller för nämnda avtal och överenskommelse.

- Förändringar rör förslag till ändrad målgruppsbeskrivning: "Sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik" är borta och ersatt med en bredare formulering - *Barn och unga, 0-20 år, i behov av samordnade insatser och tvärprofessionell kompetens från kommun och Västra Götalandsregionen*. Detta tydliggör att det är den unges behov som avgör vilka parter som behöver samordna sina insatser och vidgar ytan för samordning eftersom den unges behov kan vara av olika karaktär och innefatta allt från få till många insatser.
- Revideringen av "Västbus riktlinjer för familjehemsplacerade barn och unga" hanteras/inlemmas i det uppdrag som kommer att omhändertas genom Överenskommelsen om samarbete i fråga om "Trygg och säker vård för barn och unga som vårdas utanför hemmet", ett arbete som pågår.

- Arbetsgruppen föreslår att stödmaterialet "Västbus råd och stöd för allsidig elevutredning – skolnivå" tas bort för att istället hanteras genom delregionala och lokala tillämpningar och förtydliganden. Dokumentet har tidigare inte fått status som riktlinje utan togs fram för att vara ett stöd. Gruppen konstaterar att lagstiftning och vägledande dokument för elevhälsan är tillräckligt tydligt. Dokumentet upplevs heller inte ge det stöd för samverkan som det är tänkt utan har snarare lett till diskussion om olika tolkningar man kan göra. Arbetsgruppen menar att den lokala dialogen mellan verksamheter är bättre.

Arbetsgruppen förslaget föreslår övriga förändringar:

- Förändringar rörande organisation: Regional styrgrupp finns inte längre. Arbetsgruppen gör bedömning att denna grupp heller inte bör ersättas av annan regional gruppering. Ansvar för samverkan är lokal och svårigheter finns att organisera grupper på regional nivå utan tydliga arbetsområden och uppdrag. Uppdraget som styrgruppen haft kring bl.a. avvikelser och tvister i samverkan hanteras numera på annat sätt. Dessutom finns Vårdsamverkan Västra Götaland som är den regionala ledningsstrukturen för samverkan mellan länets 49 kommuner och Västra Götalandsregionen.
- Genom att hänvisa till rådande SIP-riktlinjer så ändras punkterna bl.a. inom hur lång tid ett möte ska hållas mellan parterna och bedömning kring vilka verksamheter som ska delta i mötet. Arbetsgruppen anser det vara av vikt att användning av SIP-riktlinjerna innebär att samordningen blir lika för alla oavsett var man vänder sig, oavsett ålder och oavsett diagnos och behov.
- Ordet "nätverksmöte" borta: ersatt med *SIP är verktyget* och därmed att det är SIP-riktlinjerna som gäller och det kallas till *SIP-möte*.
- Ordet "basnivå" borta: ersatt av "behov av insatser på flera nivåer".
- Rubrik kring "samverkansskyldighet/informationsskyldighet": borta. Ersatt genom bilaga kring lagstiftning.
- Gemensam kompetensutveckling: borta. Ansvar för kompetensutveckling ligger lokalt, men samordning för utbildningsinsatser kan ske delregionalt.
- Arbetsgruppen påminner om att resurser kan innebära att t.ex. konsultation möjliggörs och säkerställs.
- Arbetsgruppen påminner om vikten att vända sig till rätt instans, rätt vårdnivå och att det är viktigt att varje medarbetare har kompetens kring dels det egna uppdraget och dels god kännedom om andra verksamheters uppdrag.

Arbetsgrupp

En arbetsgrupp med utsedda personer från delregional vårdsamverkan har tillsammans arbetat fram förslaget, gjort en konsekvensanalys av föreslagna ändringar som redovisas i detta PM. Gruppen har följande sammansättning.

Representanter:	Område:	Verksamhet:	Kommentar:
Yvonne Midshult	Vårdsamverkan Fyrbodol	Kommun IFO/skola	
Per Möllborg	Vårdsamverkan Fyrbodol	VGR barnhälsovård	
Torbjörn Erneholm	Vårdsamverkan Fyrbodol	VGR Närhälsan/VC	
Kay Eriksson	Närvårdssamverkan Södra Älvsborg	VGR BUP	
Helena Lundgren	Närvårdssamverkan Södra Älvsborg	Kommun elevhälsa	
Urban Johansson/ Ewa Midbjer Hammarström	Vårdsamverkan Skaraborg	VGR habilitering	Ersättare Bo Zetterlund
Jurgita Jonsson	Vårdsamverkan Skaraborg	Kommun IFO	Delvis
Katarina Andersson	SIMBA	VGR BUP	
Ann-Sofie Lekander	SIMBA	VGR Närhälsan/VC	
Catharina Bengtsson	SIMBA	Kommun skola	
Elinor Bylund	Kommun och sjukvård Samverkan i Göteborgsområdet	Kommun IFO	
Marie Carlsson	Kommun och sjukvård Samverkan i Göteborgsområdet	VGR BUP	Delvis, ersättare Christina Karlsson
Elisabet Hurtado-Lundberg	NSPHiG	Brukar/anhörigorg.	
Malin Camper	VGR/koncernstab hälso- och sjukvård	VGR	Processledare
Jessica Ek	Skaraborgs kommunalförbund	Kommun	Processledare

VästKom

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

REMISS

Datum: 2018-05-24

Dnr:

Till

Ansvarig styrelse/nämnd i kommun

Hälso- och sjukvårdsnämnderna VGR

Styrelsen för beställd primärvård VGR

Berörda sektorsråd inom VGR

Revidering av Västbus riktlinjer

Västbus – Samverkan för barn och ungas bästa

Överenskommelse om samverkan om barn och unga, 0 - 20 år, i behov av samordnade insatser och tvärprofessionell kompetens från kommunen och Västra Götalandsregionen, 2019-2020

Bakgrund

Västbus riktlinjer för barn och unga med sammansatt psykisk, psykiatrisk och social problematik antogs i Västra Götalandsregionen 2005. Arbetet initierades med anledning av förändrat huvudmannaskap vid institutionsplaceringar av barn och ungdomar med sammansatt problematik. Det fanns då ett behov av gemensamma rutiner för samverkan kring målgruppen.

Efter lagändring kring samverkan 2010 påbörjades en revidering av riktlinjerna som antogs 2012. I samband med revideringen arbetades även *Riktlinjer för familjehemsplacerade barn & unga* samt *Råd och stöd för allsidig elevutredning* fram.

Det nya förslaget har tagits fram av en partsammansatt arbetsgrupp bestående av representanter från de fyra kommunalförbunden, Koncernkontoret inom Västra Götalandsregionen, Närhälsan samt brukarföreningen NSPiG.

Innehåll

Flera förändringar har skett. Det gäller dels hur dokumentet är utformat och i dels innehållsmässigt. Syftet var att tydliggöra hur Västbus riktlinjer förhåller sig till andra avtal och överenskommelser, modernisera och anpassa skrivelser i riktlinjen till en praktisk verklighet 2018 och renodla innehållet i riktlinjerna vilket nu innebär att Överenskommelsen istället innehåller bilagor med förtydligande kring delar.

Sammanfattning av förändringarna

Beskrivs i *Sammanfattning av förslag till förändringar i Västbus riktlinjer* - PM 2018-04-11.

Remissomgång

Som ett led i beredningen önskas synpunkter på förslaget till gemensam "Överenskommelse om samverkan om barn och unga, 0 - 20 år, i behov av samordnade insatser och tvärprofessionell kompetens från kommunen och Västra Götalandsregionen, 2019-2020"

Länets 49 kommuner och hälso- och sjukvårdsnämnderna, Styrelsen för beställd primärvård samt berörda sektorsråd inom VGR ges härmed tillfälle att inkomma med synpunkter på bifogat förslag till "Överenskommelse om samverkan om barn och unga, 0 - 20 år, i behov av samordnade insatser och tvärprofessionell kompetens från kommunen och Västra Götalandsregionen, 2019-2020"

Synpunkter på överenskommelsen önskas senast den ~~31 augusti~~ – förlängt tom 3 oktober

Svaren på remissen kommer att behandlas av arbetsgruppen.

Frågor kring underlaget eller om svarstiden besvaras av;

Jessica Ek, processledare VästKom, tel: 0500-49 72 07 e-post: jessica.ek@skaraborg.se

Ulrika Söderlund, VGR, tel: 0725-42 42 39, e-post: ulrika.soderlund@vgregion.se

Det politiska samrådsorganet (SRO) överlämnar remissen till berörda instanser inom kommuner i länet och inom Västra Götalandsregionen för synpunkter. Efter svarstiden tar SRO ställning till en slutlig version utifrån inkomna synpunkter. Därefter övergår ärendet i respektive huvudmans berednings- och beslutsprocess.

Länk till mall för att lämna remissvar

[Svarsformulär för Västbus reviderade riktlinjer](#)

Ulf Olsson
Ordf. Samrådsorganet,
Ordf. VästKoms styrelse

Johnny Magnusson
vice ordf. Samrådsorganet,
ordf. regionstyrelsen VGR

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 126

Dnr 2018/164

Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in- och utskrivning från slutet hälso- och sjukvård och därtill hörande riktlinjer.

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen godkänner Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in- och utskrivningen från slutet hälso- och sjukvård och därtill hörande riktlinjer att gälla fr.o.m. 2018-09-25 till 2020-11-30.

Kommunstyrelsen bemyndigar kommunstyrelsens ordförande att med kontrasignation av kommunchefen att underteckna handlingar med anledning av beslutet.

Ärendebeskrivning

Bakgrunden till överenskommelsen handlar om att en ny lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård som gäller från 1 januari 2018. Lagen reglerar:

- Samverkan vid planering av insatser för enskilda som efter att de skrivs ut från slutet vård kan komma att behöva insatser från socialtjänsten, den kommunala finansierade hälso- och sjukvården och den landstingsfinansierade öppna vården.
- Hur insatsen ska planeras för den enskilda som efter utskrivningen behöver insatser från fler berörda enheter inom de aktuella verksamheterna.
- Kommunens betalningsansvar för vissa utskrivningsklara patienter.

Lagen ger utrymme för landsting och kommun att träffa en överenskommelse om tidpunkt för när kommunens betalningsansvar ska inträda och med vilket belopp (Kap 4, § 5).

Fyrbodals kommunalförbunds direktion har den 14 juni 2018 beslutat att rekommendera medlemskommunerna att anta bifogade överenskommelse med tillhörande riktlinjer som reglerar in- och utskrivningsprocessen i Västra Götaland samt kommunens betalningsansvar efter utskrivning.

Överenskommelsen gäller från 2018-09-25 till 2020-11-30.

Beslutsunderlag

Sektor omsorgs tjänsteskrivelse 2018-09-05

Beslutet skickas till:

Sektorchef omsorg

Utvecklingschef omsorg

Justering

LIB | TS

Utdragsbestyrkande

Sektor omsorg
Camilla Karlsson
Utvecklingschef
0528-567628
Camilla.karlsson@fargelanda.se

Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in- och utskrivning från slutna hälso- och sjukvård och därtill hörande riktlinjer.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen godkänner Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in- och utskrivningen från slutna hälso- och sjukvård och därtill hörande riktlinjer.

Ärendebeskrivning

Bakgrunden till överenskommelsen handlar om att en ny lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård som gäller från 1 januari 2018. Lagen reglerar:

- Samverkan vid planering av insatser för enskilda som efter att de skrivs ut från slutna vård kan komma att behöva insatser från socialtjänsten, den kommunala finansierade hälso- och sjukvården och den landstingsfinansierade öppna vården.
- Hur insatsen ska planeras för den enskilda som efter utskrivningen behöver insatser från fler berörda enheter inom de aktuella verksamheterna.
- Kommunens betalningsansvar för vissa utskrivningsklara patienter.

Lagen ger utrymme för landsting och kommun att träffa en överenskommelse om tidpunkt för när kommunens betalningsansvar ska inträda och med vilket belopp (Kap 4, § 5).

En tillfällig överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in- och utskrivning från slutna hälso- och sjukvård med tillhörande riktlinjer har gällt under 2018-01-01 till 2018-08-24 med 2017 års regler och rutiner för kommunernas betalansvar.

Föreslagen överenskommelsen som ska godkännas innebär att betalningsansvaret för en kommun för en ineliggande färdigbehandlad

patiente, infaller om kommunen har ett genomsnittsvärde över 3,0 dagar under en kalendermånad.

En kommun betalar retroaktivt för mellanskillnaden mellan genomsnittligt antal kalenderdagar och 3,0 (Mellanskillnaden x antal utskrivna personer som omfattas av denna överenskommelse x 7 100kr). Genomsnittet summeras efter varje månad.

Personer som ligger kvar inom slutenvården längre än 7 kalender dagar hanteras särskilt.

En nedtrappning för betalningsansvaret för psykiatri föreslås börja 2019-01-01. Förslaget innebär att under 2019 inträder en kommuns betalningsansvar för enskilda som vårdats inom slutet psykiatrisk vård och som omfattas av denna överenskommelse, 15 kalenderdagar efter att slutenvården meddelat att den enskilde är utskrivningsklar. Från och med 2020-01-01 till 2020-03-31 inträder en kommuns betalansvar efter 7 dagar. Under denna tid gäller individberäkning. Från och med 2020-04-01 regleras betalansvaret på samma sätt oavsett om den enskilde vårdats i psykiatrisk eller somatisk vård, och samma genomsnittsmo- dell gäller oavsett var i slutenvården en person varit inskriven.

Kommunens betalningsansvar ska inträda om den enskilde inte kan skrivas ut från den slutna vården på grund av att sådana insatser som den lagfinansierade öppna vården är ansvarig för inte är tillgängliga, eller det inte är klarlagt om sådana insatser är tillgängliga.

Riktlinjen för in- och utskrivningsprocessen har förtydligats. Förutom redaktionella ändringar har det framförallt tydliggjorts att processen kan se olika ut beroende på den enskildes behov.

Samrådsorganet (SRO) mellan VästKom och VGR har vid sitt sammanträde den 4 maj 2018 beslutat att rekommendera huvudmännen att anta överenskommelse med riktlinje.

Fyrbodals kommunalförbunds direktion har den 14 juni 2018 beslutat att rekommendera medlemskommunerna att anta bifogade överenskommelse med tillhörande riktlinjer som reglerar in- och utskrivningsprocessen i Västra Götaland samt kommunens betalningsansvar efter utskrivning. Överenskommelsen gäller från 2018-09-25 till 2020-11-30.

Bilaga:

”Gemensam riktlinje om in och utskrivningar från slutet hälso-och sjukvård”

”Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in och utskrivning från slutet hälso-och sjukvård”.

Susanne Korduner
Kommunchef

Johan Lundh
Socialchef

Beslutet skickas till:
J. Lundh Sektorchef omsorg
C. Karlsson Utvecklingschef omsorg

Gemensam riktlinje om in- och utskrivningar från sluten hälso- och sjukvård

Innehållsförteckning

Om riktlinjen.....	2
Avvikelser.....	2
In- och utskrivningsprocessen.....	3
Samtycke.....	3
Vårdbegäran/Remiss.....	4
Inskrivningsmeddelande.....	5
Planering inför utskrivning.....	6
Fast vårdkontakt utses i öppen vård eller är redan utsedd.....	8
Meddelande om utskrivningsklar.....	9
Kallelse till samordnad individuell planering.....	10
Information vid utskrivning.....	11
Upprätta eller uppdatera SIP.....	13
Följa upp SIP.....	14
Avsluta SIP.....	15

Om riktlinjen

Riktlinjen för utskrivningar från slutna hälso- och sjukvård grundar sig i överenskommelsen mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård.

Riktlinjen gäller för samtliga kommuner i Västra Götaland och hälso- och sjukvårdsförvaltningarna i Västra Götalandsregionen samt vårdgivare som respektive parter har avtal med. Riktlinjen är övergripande och utgår från gällande lagar och Socialstyrelsens föreskrifter.

Varje vårdgivare har ansvar för att upprätta lokala rutiner för säker tillämpning av riktlinjen. Det fastställda IT-stödet och Nationell Patientöversikt med tillhörande rutiner ska användas. Vårdval och den enskildes rätt att välja vårdcentral och/eller rehabiliteringsenhet ska beaktas.

Avvikelser

Om riktlinjen inte följs är varje anställd som är delaktig i eller berörd av planeringen skyldig att rapportera avvikelsen. Respektive vårdgivares riktlinjer och rutiner för avvikelshantering gäller. Den enskildes intressen får aldrig åsidosättas på grund av att skilda parter har olika verksamhets- och kostnadsansvar.

I de fall då riktlinjen inte ger tydlig vägledning om ansvarsgränser, samverkan och hur frågor ska lösas mellan vårdgivarna, ska problem i första hand lösas av verksamhetschef eller motsvarande.

Avvikelser i samverkan ska hanteras enligt gällande hälso- och sjukvårdsavtal mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland.

In- och utskrivningsprocessen

För en trygg, säker och effektiv in- och utskrivning från slutna hälso- och sjukvård är det gemensamma ansvaret beskrivet i varje processled av utskrivningsprocessen.

Samtycke

In- och utskrivningsprocessen förutsätter samtycke från den enskilde. Om samtycke till samordning och utbyte av information lämnas genomförs utskrivningsprocessen enligt denna riktlinje. Varje part måste förvissa sig om att samtycke har lämnats.

När samtycke inte lämnas ansvarar respektive enhet för att dokumentera planerade insatser inom sitt ansvarsområde. Respektive part ansvarar också för att dokumentera att samtycke inte lämnats.

Om den enskilde på grund av sitt hälsotillstånd eller av andra skäl inte kan samtycka till att en uppgift lämnas ut tillämpas regleringen i offentlighets- och sekretesslagen. (OSL 25 kap § 13)

Vårdbegäran/Remiss

<p>Öppenvårdens ansvar</p>	<p>När öppenvården initierar akut eller planerad inskrivning i slutenvård ska en remiss/vårdbegäran medfölja, sändas eller vidarebefordras till slutenvården.</p> <p>Denna remiss/vårdbegäran ska innehålla:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontaktuppgifter - vad den egentliga försämringen är - aktuella läkemedel, egenvård/övertaget ansvar för läkemedelshandlingen/dosexpedierade läkemedel - den enskildes funktionstillstånd - boendeform - pågående insatser - om fast vårdkontakt redan finns <p>Har den enskilde åkt till sjukhuset på eget initiativ och slutenvården efterfrågar information ska sådan överföras skyndsamt.</p>
<p>Slutenvårdens ansvar</p>	<p>Uppmärksamma och efterfråga kompletterande information.</p>
<p>Kommunala hälso- och sjukvårdens ansvar</p>	<p>Vid akut eller planerad inskrivning till slutenvården ska en vårdbegäran sändas till mottagande enhet om samtycke getts för detta och den enskilde är inskriven i den kommunala hälso- och sjukvården.</p> <p>Informera slutenvården om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontaktuppgifter - vad den egentliga försämringen är - aktuella läkemedel, egenvård/övertaget ansvar för läkemedelshandlingen/dosexpedierade läkemedel - den enskilde funktionstillstånd - boendeform - pågående insatser <p>Har den enskilde åkt till sjukhuset på eget initiativ och slutenvården efterfrågar information ska sådan överföras skyndsamt.</p>
<p>Socialtjänstens ansvar</p>	<p>När det är relevant bör även socialtjänsten skicka vårdbegäran eller komplettera befintlig vårdbegäran med följande information:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontaktuppgifter - pågående insatser - aktuell situation - annan relevant information

Inskrivningsmeddelande

Öppenvårdens ansvar	<p>Att förvissa sig om att samtycke är lämnat från den enskilde.</p> <p>Meddela vald primärvårdsrehabilitering om inskrivningen.</p>
Slutenvårdens ansvar	<p>Skicka ett inskrivningsmeddelande inom 24 timmar efter att behandlade läkare bedömt att den enskilde kan ha behov av insatser efter utskrivning. Om bedömningen sker i ett senare skede i vårdförloppet ska ett inskrivningsmeddelande även då skickas inom 24 timmar efter att bedömningen gjordes.</p> <p>Ett inskrivningsmeddelande ska skickas även om den enskilde redan har en samordnad individuell plan.</p> <p>Efterfråga samtycke från den enskilde och meddela det till berörda enheter. Om inte samtycke ges ska berörda enheter meddelas detta. Samtycke ska inhämtas för att kunna påbörja planeringen som löper fram till den enskilde är utskriven, och för att kunna meddela berörda enheter inskrivningsorsak. Samtycke behöver inte hämtas från den enskilde för att skicka ett inskrivningsmeddelande utan inskrivningsorsak.</p> <p>Inskrivningsmeddelandet ska innehålla:</p> <ul style="list-style-type: none"> - namn och personnummer - i vilken kommun den enskilde är folkbokförd - vilken vårdcentral den enskilde är listad på och/eller - vilken specialistmottagning den enskilde har sin pågående behandling vid - preliminärt datum för utskrivning <p>Inskrivningsorsak ska meddelas i anslutning till inskrivningsmeddelande om den enskilde samtycker till det.</p>
Kommunala hälso- och sjukvårdens ansvar	<p>Att förvissa sig om att samtycke är lämnat från den enskilde.</p> <p>Kontakta berörd enhet i slutenvården.</p> <p>Ta emot och meddela berörda aktörer inom kommunen.</p>
Socialtjänstens ansvar	<p>Att förvissa sig om att samtycke är lämnat från den enskilde.</p> <p>Ta emot och meddela berörda aktörer inom kommunen.</p>

Planering inför utskrivning

Planering inför utskrivning görs kontinuerligt, medan den enskilde är kvar på sjukhuset, för att säkra en trygg och säker utskrivning. Planeringen pågår från det att inskrivningsmeddelande skickats till den enskilde är hemma och ska säkra att den enskildes behov av vård och omvårdnad är omhändertagna fram tills den samordnade individuella planen görs. Det är under planering inför utskrivning som de olika aktörerna tillsammans säkrar att de mottagande enheterna är beredda vid själva utskrivningen. Om den enskilde inte har behov av samordnade insatser efter utskrivningen ska planeringen inför utskrivning ändå säkra en trygg utskrivning mellan de enheter som behöver vara involverade.

Den enskilde har under planeringen rätt att bli informerad om sin rätt att ansöka om SoL-insatser av socialtjänsten.

Beroende på den enskildes behov och omfattningen av förändring som krävs efter utskrivning kommer planeringen inför utskrivning att se olika ut.

<p>Öppenvårdens ansvar</p>	<p>När fast vårdkontakt är utsedd kontaktar denne den enskilde eller dess företrädare, berörda enheter och, om den enskilde vill det, dess närstående för samordning och planering utan dröjsmål.</p> <p>Påbörja utredning av insatser utifrån den enskildes behov. Om samordnade insatser behövs: komma överens med den enskilde och berörda enheter om lämplig tidpunkt för samordnad individuell planering.</p> <p>Komma överens om vem av de fasta vårdkontakterna som är huvudansvarig om det finns flera.</p> <p>Skyldiga att samverka med samtliga berörda enheter.</p>
<p>Slutenvårdens ansvar</p>	<p>Utreda och fastställa fortsatta behov av hälso- och sjukvård. Om behov av rehabiliterande insatser i öppenvård finns ska den enskilde tillfrågas om vilken rehabiliteringsenhet hen väljer/har valt.</p> <p>Involvera den enskilde och/eller närstående.</p> <p>För enskilda som vårdas enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård eller lagen om rättspsykiatrisk vård ska ansvarig chefsöverläkare medverka i samordning och planering med samtliga berörda enheter.</p> <p>Skyldiga att samverka med samtliga berörda enheter.</p>
<p>Kommunala hälso- och</p>	<p>Påbörja utredning av insatser utifrån den enskildes behov.</p>

sjukvårdens ansvar	Skyldiga att samverka med samtliga berörda enheter.
Socialtjänstens ansvar	<p>Informera om socialtjänstens insatser. Ta emot eventuell ansökan från den enskilde, utreda och bedöma behov av bistånd enligt socialtjänstlagen och/eller lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade.</p> <p>Skyldiga att samverka med samtliga berörda enheter.</p>

Fast vårdkontakt utses i öppen vård eller är redan utsedd

Öppenvårdens ansvar	<p>Verksamhetschef ansvarar för att fast vårdkontakt utses.</p> <p>Om den enskilde redan har en fast vårdkontakt kan denne fortsätta att vara det.</p> <p>Om det finns fler än en fast vårdkontakt ska dessa samverka och samordna sina insatser.</p> <p>Meddela kontaktuppgifter till fast vårdkontakt till berörda enheter utan dröjsmål.</p>
Slutenvårdens ansvar	
Kommunala hälso- och sjukvårdens ansvar	
Socialtjänstens ansvar	

Meddelande om utskrivningsklar

Öppenvårdens ansvar	
Slutenvårdens ansvar	<p>Behandlande läkare bedömer att den enskilde inte längre har behov av den slutna vårdens resurser. Därefter meddelar slutenvården omgående berörda enheter att den enskilde är utskrivningsklar.</p> <p>Slutenvården säkrar att nödvändig information är överförd till berörda enheter, och att den enskilde är informerad. Se vidare under avsnitt "Information vid utskrivning".</p> <p>För enskilda som vårdas enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT) eller lagen om rättspsykiatrisk vård (LRV): Chefsöverläkaren ansvarar för att underrätta berörd enhet vid landsting, kommun eller annan huvudman om beslut om öppen psykiatrisk tvångsvård så snart som möjligt (7 a § LPT), om bestämmelser om sekretess eller tystnadsplikt inte hindrar det.</p>
Kommunala hälso- och sjukvårdens ansvar	
Socialtjänstens ansvar	

Kallelse till samordnad individuell planering

Detta processteg gäller då den enskilde efter utskrivning har behov av samordnade insatser.

Mötestid för samordnad individuell planering (SIP) anpassas efter patientens behov och kan med fördel bestämmas under i planeringen inför utskrivning. Kallelse kan skickas innan meddelande om utskrivningsklar och SIP-mötet kan genomföras redan på sjukhuset. Det vanligaste är dock att SIP-mötet genomförs när den enskilde är utskriven från slutenvården, och att kallelsen skickas av öppenvården efter slutenvårdens meddelande om utskrivningsklar. Den enskilde ska ha lämnat samtycke till att kallelse skickas.

<p>Öppenvårdens ansvar</p>	<p>Ska skyndsamt skicka kallelse till samordnad individuell planering (SIP) till den enskilde och berörda enheter, senast tre kalenderdagar efter att slutenvården skickat meddelande om utskrivningsklar.</p> <p>Om den enskilde har flera fasta vårdkontakter ska dessa samverka och besluta vem av dem som ansvarar för att kalla till en samordnad individuell planering. Endast en fast vårdkontakt kallar till samordnad individuell planering.</p> <p>Kallelsen ska ange:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vem planeringen gäller för - syfte och vilka frågor som ska tas upp - vem som är sammankallande - vilka som är kallade och inbjudna - tid, plats och mötesform <p>För enskilda som behöver insatser i samband med öppen psykiatrisk tvångsvård eller öppen rättspsykiatrisk vård ska planeringen i stället genomföras enligt bestämmelserna om en samordnad vårdplan i 7 a § lagen om psykiatrisk tvångsvård och 12 a § lagen om rättspsykiatrisk vård.</p>
<p>Slutenvårdens ansvar</p>	
<p>Kommunala hälso- och sjukvårdens ansvar</p>	
<p>Socialtjänstens ansvar</p>	

Information vid utskrivning

Öppenvårdens ansvar	<p>Omgående kvittera information från slutenvården så att den enskilde kan skrivas ut.</p> <p>Skyndsamt begära kompletterande information i de fall det saknas nödvändig information för en säker och trygg fortsatt vård.</p>
Slutenvårdens ansvar	<p>Information vid utskrivning ska skickas till alla enheter som fått inskrivningsmeddelande och andra berörda enheter som har betydelse för fortsatt vård, stöd och omsorg.</p> <p>All dokumentation ska vara klar och överförd till berörda enheter innan den enskilde skrivs ut från slutenvården även om inget samtycke till samordnad individuell planering har getts. Nödvändig information som ska lämnas är:</p> <ul style="list-style-type: none"> - epikris/slutanteckning - remiss där det fortsatta vårdbehovet framgår - läkemedelslista och läkemedelsberättelse - hälso- och funktionstillstånd för den enskilde vid in- och utskrivning - den enskildes upplevelse av sitt hälsotillstånd - riskbedömningar - vårdsammanfattning - redogörelser för komplikationer och avvikelser under vårdtiden - arbetsförmåga (om relevant) <p>Nödvändiga läkemedel, specifikt förbandsmaterial och nutritionsprodukter ska vara tillgängliga och säkrade för de dygn som krävs för en kontinuitet i behandlingen efter utskrivning. Recept ska vara utfärdade enligt gällande regionala medicinska riktlinjer för Västra Götalandsregionen. Nödvändiga hjälpmedel och medicinsk teknisk utrustning ska vara tillgängliga och säkrade för den enskilde efter utskrivning.</p> <p>Den enskilde ska ha fått muntlig och skriftlig information och en genomgång av:</p> <ul style="list-style-type: none"> - läkemedelslista och läkemedelsberättelse - hantering av hjälpmedel - en sammanfattning av den vård och behandling som getts under vårdtiden - vad den enskilde ska göra vid försämring - fast vårdkontakt i öppenvården
Kommunala hälso- och	<p>Omgående kvittera information från slutenvården så att den enskilde kan skrivas ut.</p>

sjukvårdens ansvar	Skyndsamt begära kompletterande information i de fall det saknas nödvändig information för en säker och trygg fortsatt vård.
Socialtjänstens ansvar	Omgående kvittera information från slutenvården så att den enskilde kan skrivas ut. Skyndsamt begära kompletterande information i de fall det saknas nödvändig information för en säker och trygg fortsatt vård.

Upprätta eller uppdatera SIP

Detta processteg gäller då den enskilde efter utskrivning har behov av samordnade insatser.

<p>Öppenvårdens ansvar</p>	<p>Den fasta vårdkontakten ansvarar för att en SIP upprättas eller uppdateras och dokumenteras i samverkan med berörda enheter och den enskilde. I detta kan ett uppföljningsansvar av SIP:en ingå.</p> <p>Primärvårdsrehabiliteringen ska vid kallelse delta vid samordnad individuell planering och/eller upprättande/uppdatering av SIP. I detta kan ett uppföljningsansvar av SIP:en ingå.</p> <p>Fasta vårdkontakten ansvarar för att SIP:en är delgiven och överlämnad till den enskilde.</p>
<p>Slutenvårdens ansvar</p>	<p>Ska vid kallelse delta vid samordnad individuell planering och/eller upprättande/uppdatering av SIP.</p> <p>För öppen psykiatrisk eller rättspsykiatrisk tvångsvård enligt 7 § och 7 a § LPT och 12 a § LRV ska samordnad plan upprättas av chefsöverläkaren, om en bedömning finns om att den enskilde är i behov av insatser i samband med öppen psykiatrisk tvångsvård. Den samordnade planen ska utformas i samarbete mellan de enheter vid kommunen eller landstinget som svarar för insatserna. Den samordnade planen är upprättad när den har justerats av enheterna.</p>
<p>Kommunala hälso- och sjukvårdens ansvar</p>	<p>Ska vid kallelse delta vid samordnad individuell planering och/eller upprättande/uppdatering av SIP. I detta kan ett uppföljningsansvar av SIP:en ingå.</p>
<p>Socialtjänstens ansvar</p>	<p>Ska vid kallelse delta vid samordnad individuell planering och/eller upprättande/uppdatering av SIP. I detta kan ett uppföljningsansvar av SIP:en ingå.</p>

Följa upp SIP

Detta processteg gäller då den enskilde efter utskrivning har behov av samordnade insatser.

Öppenvårdens ansvar	<p>Fasta vårdkontakten har ett uppföljningsansvar och ansvarar också för att kalla till uppföljning om det är så beslutat i SIP.</p> <p>Fasta vårdkontakten deltar vid uppföljning av SIP om kallad av annan berörd enhet.</p>
Slutenvårdens ansvar	<p>Har ett uppföljningsansvar och ansvarar också för att kalla till uppföljning om det är så beslutat i SIP.</p> <p>Deltar vid uppföljning av SIP om kallad av annan berörd enhet.</p>
Kommunala hälso- och sjukvårdens ansvar	<p>Har ett uppföljningsansvar och ansvarar också för att kalla till uppföljning om det är så beslutat i SIP.</p> <p>Deltar vid uppföljning av SIP om kallad av annan berörd enhet.</p>
Socialtjänstens ansvar	<p>Har ett uppföljningsansvar och ansvarar också för att kalla till uppföljning om det är så beslutat i SIP.</p> <p>Deltar vid uppföljning av SIP om kallad av annan berörd enhet.</p>

Avsluta SIP

Detta processteg gäller då den enskilde efter utskrivning har behov av samordnade insatser.

Den samordnande planeringen avslutas när den enskildes mål är uppfyllda, när den enskilde inte längre har behov av insatser som behöver samordnas eller om den enskilde drar tillbaka sitt samtycke. Varje huvudman ansvarar för att dokumentera avslutet.

Öppenvårdens ansvar	Dokumenterar ett avslut av SIP och anger orsak.
Slutenvårdens ansvar	Dokumenterar ett avslut av SIP och anger orsak.
Kommunala hälso- och sjukvårdens ansvar	Dokumenterar ett avslut av SIP och anger orsak.
Socialtjänstens ansvar	Dokumenterar ett avslut av SIP och anger orsak.

Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in- och utskrivning från slutet hälso- och sjukvård

Innehållsförteckning

1. Allmänt om överenskommelse om samverkan vid in- och utskrivning från sluten hälso- och sjukvård	2
1.1 Bakgrund	2
1.2 Definitioner	2
1.3 Syfte och mål	2
1.4 Parter	2
1.5 Giltighetstid	3
1.6 Målgrupper	3
1.7 Överenskommelsens omfattning och lagliga grund	3
2. Parternas ansvar	4
2.1 Kommunens ansvar	4
2.2 Västra Götalandsregionens ansvar	5
3. In- och utskrivningsprocessen	6
4. Kommunernas betalningsansvar	8
4.1 Betalningsansvar under perioden 2018-01-01 – 2018-09-24	8
5. Ekonomisk reglering	9
5.1 Ekonomisk reglering under perioden 2018-01-01 – 2018-09-24	9
6. Utvecklingsåtagande	9
7. Uppföljning	9
8. Ändringar i överenskommelsen och riktlinjen	10
9. Avvikelse	10
10. Tvist	10

1. Allmänt om överenskommelse om samverkan vid in- och utskrivning från slutenvård

1.1 Bakgrund

Överenskommelsen grundar sig i lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvård (lag 2017:612).

Överenskommelsen bygger på Hälso- och sjukvårdsavtalet i Västra Götaland 2017-2020 och tydliggör huvudmännens gemensamma ansvar för en trygg och säker övergång till öppenvård, kommunal hälso- och sjukvård eller socialtjänst vid utskrivning från slutenvård. Den reglerar också parternas ansvar för samverkan och beskriver ansvarsfördelningen. Till denna överenskommelse finns *Gemensam riktlinje om in- och utskrivningar från slutenvård* som beskriver parternas ansvar i utskrivningsprocessens olika moment.

1.2 Definitioner

Se bilaga 1. Definitioner.

1.3 Syfte och mål

Överenskommelsens mål är att säkerställa den enskildes rätt till en trygg, säker och effektiv hemgång efter utskrivning från slutenvård.

Syftet med överenskommelsen är reglera ansvarsfördelning och samverkan i en gemensam in- och utskrivningsprocess som utgår från den enskildes behov, i enlighet med lagens 4 §. Paragrafen säger att: *landsting och kommun ska i samråd utarbeta gemensamma riktlinjer till vårdgivare och till dem som bedriver socialtjänst avseende samverkan enligt denna lag.*

Syftet med överenskommelsen är också att reglera tidpunkt när kommunens betalningsansvar ska inträda och med vilket belopp i enlighet med lagens 4 kapitel, 5 §.

1.4 Parter

Parterna i denna överenskommelse är var och en av kommunerna i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen, vilka fortsättningsvis benämns som Parterna.

Överenskommelsen gäller under förutsättning att beslut har fattats av behörig instans hos respektive part.

Om kommunen eller Västra Götalandsregionen tecknat avtal med upphandlad entreprenör enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) eller lagen om valfrihetssystem (LOV) ska krav ställas om att denna överenskommelse ska följas.

1.5 Giltighetstid

Överenskommelsen gäller från och med 2018-01-01 – 2018-09-24. Med detta följer att befintlig rutin "Samordnad vårdplanering – SVPL Gemensam rutin i Västra Götaland" också gäller till 2018-09-24.

Under 2018 gäller särskilda övergångsbestämmelser ([lag 2017:612](#)) för personer som skrivs ut från slutna psykiatrisk- och rättspsykiatrisk vård. Huvudmännen ska under 2018 komma överens om betalningsansvar som ska gälla från och med 2019 för denna målgrupp.

1.6 Målgrupper

Personer i alla åldrar som efter utskrivning från slutna hälso- och sjukvård behöver insatser från kommunal hälso- och sjukvård eller socialtjänst och/eller öppenvårdens hälso- och sjukvård omfattas av denna överenskommelse.

1.7 Överenskommelsens omfattning och lagliga grund

Överenskommelsen reglerar ansvarsfördelning och samverkan inom de områden där kommunen och Västra Götalandsregionen har ett gemensamt hälso- och sjukvårdsansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen, 8 kap. 6 § och 12 kap. 1-3 §§ och 14 kap. 1 § (2017:30).

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:27) anger vilken information som ska föras över till berörda enheter om det är relevant för den enskildes omsorg, stöd och vård efter utskrivning. Information till den enskilde vid utskrivning följer 3 kapitlet i patientlagen.

Fast vårdkontakt regleras i lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård ([Lag 2017-612](#)) och patientlagen 6 kap. 2 § (2014:821). Samordnad individuell plan ska upprättas enligt hälso- och sjukvårdslagen, 16 kap. 4 § och socialtjänstlagen 2 kap. 7 §.

Enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård 7 a § och lagen om rättspsykiatrisk vård 16b § regleras upprättande av samordnad vårdplan vid utskrivning till öppen psykiatrisk vård om den enskilde kommer att vara i behov av samordnade insatser.

2. Parternas ansvar

Kommunen och Västra Götalandsregionen har i hälso- och sjukvårdsavtalet enats om en gemensam värdegrund för samverkan som även gäller för samarbetet enligt denna överenskommelse.

Samarbetet ska kännetecknas av att:

- Den enskildes behov, inflytande och självbestämmande alltid är utgångspunkt för hälso- och sjukvården
- utifrån den enskildes perspektiv ska vården vara lättillgänglig, effektiv och säker med god kvalitet och gott bemötande
- varje medarbetare aktivt bidrar med sin kunskap och kompetens samt samarbetar så att hälso- och sjukvården upplevs som en välfungerande helhet

Parterna har ett gemensamt ansvar för att in- och utskrivning vid slutna hälso- och sjukvård är trygg, säker och effektiv för den enskilde.

Parterna ska säkerställa att berörda verksamheter:

- följer överenskommelse och riktlinje om in- och utskrivning vid slutna hälso- och sjukvård
- använder anvisade IT-system och följer gemensamma rutiner
- arbetar med förbättringar av in- och utskrivningsprocessen

2.1 Kommunens ansvar

Kommunen ansvarar för:

- att den enskilde kan tas emot i kommunal hälso- och sjukvård eller socialtjänst när hen är utskrivningsklar från slutenvården
- att berörd enhet inom den kommunala hälso- och sjukvården eller socialtjänst påbörjar planering av insatser som är nödvändiga inför hemgång så snart inskrivningsmeddelande från slutenvården mottagits
- att den enskilde på ett tryggt och säkert sätt kan lämna den slutna vården och få sina behov av kommunal hälso- och sjukvård eller socialtjänst tillgodosedda efter utskrivning
- att kommunens hälso- och sjukvård eller socialtjänst deltar när den enskildes fasta vårdkontakt i den landstingsfinansierade öppenvården kallar till samordnad individuell planering/uppföljning

2.2 Västra Götalandsregionens ansvar

Slutenvård

Slutenvården ansvarar för att:

- samverka med kommunens hälso- och sjukvård eller socialtjänst och landstingsfinansierad öppenvård så att den enskilde på ett tryggt och säkert sätt kan lämna den slutna vården och få sina behov av vård och omsorg tillgodosedda efter utskrivning
- skicka inskrivningsmeddelande till berörda verksamheter när den enskilde skrivs in i slutenvård
- starta planering för utskrivning så snart en bedömning gjorts om att den enskilde kan ha behov av insatser efter utskrivning
- efter bedömning om den enskilde är utskrivningsklar tillsammans med övriga berörda enheter säkerställa att kriterierna inför utskrivning är uppfyllda
- delta i samordnad individuell planering när den enskildes fasta vårdkontakt kallar

Öppenvård

Öppenvård avser annan hälso- och sjukvård än slutenvård. Det kan vara en öppenvårdsmottagning inom länssjukvården eller en vårdcentral i primärvården.

Öppenvården ansvarar för:

- att samverka med kommunens hälso- och sjukvård eller socialtjänst samt slutenvård så att den enskilde på ett tryggt och säkert sätt kan lämna den slutna vården och få sina behov av vård och omsorg tillgodosedda efter utskrivning
- att påbörja planering av insatser som är nödvändiga inför hemgång så snart inskrivningsmeddelande från slutenvården mottagits
- att utse fast vårdkontakt och skyndsamt underrätta berörda enheter om detta
- att en samordnad individuell planering sker och att en samordnad individuell plan upprättas för personer som har behov av samordnade insatser

Om den enskilde redan har en fast vårdkontakt vid en enhet som fått inskrivningsmeddelandet från slutenvården, ska hen fortsätta att vara den

enskildes fasta vårdkontakt. I de fall det finns flera fasta vårdkontakter ska insatserna samordnas.

Öppen psykiatrisk tvångsvård

För enskilda som ska skrivas ut till öppen psykiatrisk tvångsvård från sluten psykiatrisk vård ska en samordnad vårdplan upprättas innan den enskilde lämnar slutenvården.

3. In- och utskrivningsprocessen

Vårdbegäran/Remiss

När öppenvården initierar akut eller planerad inskrivning i slutenvård ska en remiss/vårdbegäran medfölja, sändas eller vidarebefordras till slutenvården. Har den enskilde åkt till sjukhuset på eget initiativ och slutenvården efterfrågar information ska berörd enhet i kommunen eller i öppenvården skyndsamt överföra information. Syftet är att överföra information som är av betydelse för en säker ankomst till slutenvården.

Inskrivningsmeddelande

Ett inskrivningsmeddelande med information om beräknat utskrivningsdatum ska skickas från slutenvården till berörda enheter inom 24 timmar efter att den behandlande läkaren bedömt att den enskilde efter utskrivningen kan ha behov av insatser från öppen hälso- och sjukvård, kommunens hälso- och sjukvård eller socialtjänst.

Det gäller även om behov av insatser bedöms i ett senare skede under vårdtiden. Även i dessa fall ska inskrivningsmeddelande skickas inom 24 timmar efter att bedömningen är gjord.

Planering inför utskrivning

Slutenvården, öppenvården, den kommunala hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska utan dröjsmål börja planering av insatser som är nödvändiga för en trygg och säker utskrivning. Planeringen ska ske i samverkan.

Planeringen pågår från det att inskrivningsmeddelande skickats tills den enskilde är hemma och ska säkra att den enskildes behov av hälso- och sjukvård och omsorg är omhändertagna fram tills den samordnade individuella planen (SIP) görs.

Fast vårdkontakt

Efter att inskrivningsmeddelande mottagits av mottagning i öppenvård ansvarar verksamhetschefen för att en fast vårdkontakt utses till den enskilde. En

rehabiliteringsenhet kan inte utse fast vårdkontakt utan den fasta vårdkontakten är kopplad till en öppenvårdsmottagning inom länssjukvård eller till en vårdcentral. Ansvarig öppenvårdsmottagning ska meddela uppgift om fast vårdkontakt till den enskilde och till slutenvården.

Meddelande om utskrivningsklar

Utskrivningsklar innebär ett ställningstagande av den behandlande läkaren om att den enskilde inte längre har behov av slutenvårdens resurser. Enheter som fått inskrivningsmeddelande ska snarast underrättas om denna bedömning.

Slutenvården säkrar att nödvändig information är överförd till berörda enheter, och att den enskilde är informerad.

En underrättelse i enlighet med 7a § tredje stycket lagen (1991:1 128) om psykiatrisk tvångsvård ska motsvara en underrättelse om att den enskilde är utskrivningsklar.

Kallelse till samordnad individuell planering vid utskrivning

Om samordnade insatser behövs ska den fasta vårdkontakten inom öppenvården ska senast inom tre kalenderdagar efter underrättelse om utskrivningsklar kalla berörda parter till samordnad individuell planering. Tid för samordnad individuell planering anpassas efter patientens behov och kan med fördel bestämmas under planeringen. Den enskilde behöver inte vara kvar i slutenvården tills kallelse har skickats, under förutsättning att planeringen inför utskrivning säkrat en trygg hemgång.

Information vid utskrivning

Den enskilde ska vid utskrivning få en sammanfattning av den vård och behandling som getts under vårdtiden och informeras om läkemedel, hantering av hjälpmedel, vad hen ska göra vid försämring och om fast vårdkontakt i öppenvården.

Senast samma dag som den enskilde skrivs ut från slutenvården ska information vara överförd till de enheter som fått inskrivningsmeddelandet inom kommunen och inom öppenvården. Överföring av det medicinska ansvaret hanteras enligt gällande remissregler i Västra Götalandsregionen.

Den enskildes behov av läkemedel, recept, specifikt förbandsmaterial, nutritionsprodukter, hjälpmedel och medicinskteknisk utrustning ska vara säkrade vid utskrivning till öppenvård.

Samordnad individuell plan – upprätta/uppdatera, följa upp och avsluta

En samordnad individuell plan ska beskriva insatser och åtgärder som den enskilde har behov av, beskriva ansvarsfördelning och samordning av insatser. Den enskildes delaktighet och inflytande är centralt i arbetet med samordnad individuell plan. Det är hens behov och önskemål som utgör utgångspunkten för planen.

En samordnad individuell planering är en process som omfattar flera aktiviteter och följer den enskilde över tid. Planen följs upp och uppdateras löpande i samverkan mellan berörda enheter.

En samordnad individuell plan avslutas om den enskilde drar tillbaka sitt samtycke eller när parterna är överens om att det inte längre finns behov av samordnade insatser. Berörda enheter ansvarar för att dokumentera avslutet.

För enskilda som behöver insatser i samband med öppen psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård ska en samordnad vårdplan upprättas innan den enskilde kan bedömas som utskrivningsklar.

4. Kommunernas betalningsansvar

En kommuns betalningsansvar omfattar enskilda som är folkbokförda i kommunen.

För kommun som har beslutat om att den enskilde ska vistas i en annan kommun i någon särskild boendeform eller bostad som avses i socialtjänstlagen 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket och 7 kap. 1 § första stycket punkt 2, så har beslutande kommun betalningsansvaret för den enskilde oavsett var den enskilde är folkbokförd.

När en kommun placerat den enskilde i hem för vård och boende följer betalningsansvaret den kommun som fattat beslutet, oaktat i vilken kommun placeringen är.

4.1 Betalningsansvar under perioden 2018-01-01 – 2018-09-24

Betalansvar under perioden sker enligt gällande rutin utifrån tidigare lag om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård (1990:1404) och inträder enligt samma regler som under 2017.

5. Ekonomisk reglering

5.1 Ekonomisk reglering under perioden 2018-01-01 – 2018-09-24

Ekonomisk reglering under perioden sker enligt gällande rutin hos varje part enligt tidigare lag om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård (1990:1404) och sker på individnivå.

.Ersättning för vård av enskilda som är utskrivningsklara skall lämnas med belopp på 4 277 kr/dag enligt 2017 års nivå (SFS 2016:1063).

Under 2018 gäller övergångsbestämmelse för enskilda som skrivs ut från slutenvård psykiatrisk vård. Dessa innebär att kommunens betalningsansvar inträder efter 30 kalenderdagar från det att slutenvården underrättat berörda verksamheter om att en enskild är utskrivningsklar.

6. Utvecklingsåtagande

Parterna ska vidareutveckla planeringsprocessen för en säker, trygg och effektiv utskrivning från slutenvård. Detta innefattar att:

- vidareutveckla arbetsformer och rutiner för tillämpning av tekniska lösningar
- identifiera kvalitetsindikatorer för att följa effektiviteten i utskrivningsprocessen
- vidareutveckla en digital lösning för gemensam uppföljning och rapporter
- vidareutveckla IT-stöd i enlighet med överenskommelse och gemensam riktlinje vid utskrivning från slutenvård
- arbeta vidare med vad i dagens remisshantering i landstingsfinansierad verksamhet som behöver överföras till gemensamt IT-stöd

7. Uppföljning

Överenskommelsen ska följas upp årligen. Parterna är överens om att strukturer och former för uppföljning med tillhörande planer ska utvecklas utöver vad som framkommer nedan.

De delregionala vårdssamverkansgrupperna lämnar rapport enligt anvisningar från Vårdssamverkan Västra Götaland. Rapporten ska innehålla:

- Följsamhet till överenskommelsen och gemensam riktlinje med förslag till gemensamma förbättringar.

8. Ändringar i överenskommelsen och riktlinjen

Ändring av och tillägg till denna överenskommelse ska, för att vara bindande, vara skriftliga och undertecknade av parterna.

Beslut om ändringar av mindre betydelse och som inte påverkar överenskommelsens och riktlinjens huvudsakliga innehåll, exempelvis anpassningar till förändringar i lagtext eller nationella riktlinjer, kan hanteras på tjänstemannanivå. Ändringen initieras och godkänns då av Västra Götalandsregionens hälso- och sjukvårdsdirektör och direktören på VästKom efter förankring i Vårdsamverkan Västra Götaland och sedvanlig förankring i respektive huvudmannaled. Dessa ändringar ska dokumenteras och biläggas överenskommelsen.

9. Avvikelser

Avvikelser från åtagande enligt denna överenskommelse hanteras i enlighet med Hälso- och sjukvårdsavtalet i Västra Götaland 2017-2020.

10. Tvist

Tvist mellan parternas tolkning av överenskommelsens innebörd ska hanteras i enlighet med Hälso- och sjukvårdsavtalet i Västra Götaland 2017-2020. Det innebär att tvist i första hand lösas lokalt och i andra hand delregionalt inom vårdsamverkan.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 125

Dnr 2018/30

Förslag om taxor 2019 enligt alkohollagen, tobakslagen, lag om e-cigarett med påfyllnadsbehållare och lag om receptfria läkemedel

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna Dalslands Alkohol och tobaksenhets förslag till taxor och tillsynsavgifter för handläggning av alkoholutskänkning att gälla fr.o.m. 1 januari 2019.

Genom ovanstående ställningstagande har kommunfullmäktige beslutat att godkänna Dalslands Alkohol och tobaksenhets förslag till taxor och tillsynsavgifter avseende alkohollagen, tobakslagen, lag om e-cigarett med påfyllnadsbehållare och lag om receptfria läkemedel att gälla fr.o.m. 1 jan 2019 i sin helhet. (Kommunfullmäktige har redan beslutat (2018-06-20 § 65) att godkänna övriga delar i förslaget.)

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige har 2018-06-20, § 65 godkänt delar av förslaget till taxor enligt alkohollagen, tobakslagen, lag om e-cigarett med påfyllnadsbehållare och lag om receptfria läkemedel med undantag av den del som avser tillsynsavgifter för serveringstillstånd. Denna del av förslaget har återremitterats för utredning om möjligheterna att göra ett mer flexibelt system med hänsyn tagen till omfattningen av alkoholförsäljningen.

Dalslands Alkohol och Tobaksenhet har utarbetat ett förslag där hänsyn tagits till restaurangernas faktiska försäljning av alkohol.

Beslutsunderlag

Dalslands Alkohol och tobaksenhets tjänsteskrivelse 2018-08-27

Skickas till
Kommunstyrelsen

Justering

UB | *15*

Utdragsbestyrkande

2018-08-27

Myndighetsnämnden i Färgelanda

Förslag om taxor 2019 enligt alkohollagen, tobakslagen, lag om e-cigarettor med påfyllnadsbehållare och lag om receptfria läkemedel

Förslag till beslut

Myndighetsnämnden i Färgelanda kommun beslutar att

- föreslå kommunstyrelsen att anta taxeförslaget för 2019.
- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att fastställa föreslagna taxor för 2019.

Sammanfattning av ärendet

Dalslandskommunerna har haft gemensam handläggning enligt alkohollagen och tobakslagen sedan 1998. Förändringar när det gäller tobakslagen har utretts och det kommer inom kort beslut som påverkar handläggningen enligt tobakslagen. Det medför förändring i taxorna även här men i nuläget är det oklart i vilken omfattning lagförslaget kommer att antas.

Underlag till tjänsteskrivelsen

Oförändrad taxa för 2019 när det gäller **ansökan** enligt alkohollagen, tobakslagen, lagen om e-cigarettor med påfyllnadsbehållare samt lagen om receptfria läkemedel. Förändrad taxa enligt alkohollagen när det gäller årliga fasta och rörliga avgifter, samt omregistrering av bolag och tillfälliga tillstånd för allmänheten. Beräkning av intäkter för 2019 utifrån restaurangernas alkoholförsäljning under 2017.

Beskrivning av ärendet

De avgifter som tas ut när det gäller alkohollagen och tobakslagen får enligt kommunallagen (1991:900) tas ut som avgift för de tjänster som kommunen erbjuder. Ansökningsavgifter enligt alkohollagen har för 2019 föreslagits ligga kvar på samma nivå som 2018 när det gäller stadigvarande serveringstillstånd med sänkning av avgifter för mindre ändringar i bolagssammansättning och omregistreringar som inte medför ägarskifte eller förändrat aktieinnehav, se bilaga 1. Däremot har en förändring av både fast och rörligt del när det gäller tillståndavgifter (f d tillsynsavgifter) gjorts om för att bli rättvisare utifrån försäljning samt vissa förändringar vid ansökan om tillfälliga serveringstillstånd, se bilaga 1.

För taxor enligt tobakslagen kommer troligen en förändring i lagen under 2019 och nya taxor ska beslutas efter det att lagen träder i kraft. Det är oklart vad som kommer att påverka handläggning och tillsyn.

Förändrad taxa enligt alkohollagen under 2019 med förslag om fast avgift för administration samt en försäljningstaxa utifrån verklig försäljning

Taxeförslaget för de årliga avgifterna har baserats på den verkliga försäljningen av alkoholdrycker för att få en så rättvis taxa som möjligt. Emellertid måste en administrativ avgift tas ut för det arbete som krävs vid tillsyn och registerhållning hos kommunen.

När det gäller tillfälliga serveringstillstånd för allmänheten har taxan sänkts då de flesta söker endast för 1-2 tillfällen och de som vill ha flera tillfällen får då välja att betala för extra dagar vid ansökningstillfället. Vid omregistrering av bolagsform eller nya ledamöter krävs en enklare handläggning vilket motiverar en sänkt avgift.

Avgifter som avser serveringstillstånd ska inte vara skattefinansierade utan verksamheten ska så långt möjligt avgiftsfinansieras enligt de principer som lagstadgats i kommunallagen (1991:900). Taxeförslag specificeras i bilaga 3.

När det gäller tillsynsavgifter är det ett sätt att upprätthålla konkurrensneutralitet i kommunerna. Görs ingen tillsyn finns risk för oegentligheter och det kan bli en snedvriden konkurrens mellan företagen, som t ex dumpar priser och betalar ut svarta löner.

De avgifter som avser tobakslagen, lag om e-cigarett med påfyllnadsbehållare och lag om receptfria läkemedel är för tillfället oförändrade p g a förväntade lagändringar. Se bilaga 1, sidan 2.

Dalsland dag som ovan

Yvonne Pettersson
alkoholhandläggare

Bilaga

Nr

Taxeförslag 2019 ansökningsavgifter

1

Oförändrad taxa enligt tobakslagen, lagen om e-cigarett med påfyllnadsbehållare Och lagen om receptfria läkemedel

1 sid 2

Beräkning av ny tillståndstaxa för 2019

3 (Sekretess)

Förslag TAXOR 2019

Taxor enligt alkohollagen

Stadigvarande tillstånd	Avgift kr	Kommentar
-Nyansökningar stadigvarande serveringstillstånd, Ägarskiften, servering på tåg och båt	9000: -	Inkl 1 kunskapsprov
-Utvidgade tillstånd gemensam serveringsyta samt utökad serveringstid, ändrad serveringsyta eller ändrat alkoholutbud	4000: -	Sökande har tillstånd i Dalsland
-Ändring ändring/ny ledamot i bolaget, omregistrering till AB/HB/EF, eller övrig omregistrering i företag	500: -	Ingen återbetalning
-Nyansökan cateringtillstånd, provsmakning och pausservering	5000: -	Inkl 1 kunskapsprov
-Anmälan om catering, provsmakning, rumsservering, rumsservering eller kryddning av snaps	Ingen avgift	Sökande har tillstånd i Dalsland
Tillfälligt utökad serveringstid och serveringsyta	2500: -	Sökande har tillstånd i Dalsland
Tillfälliga tillstånd		
-Tillfälligt tillstånd för 2 ggr och samma lokal Sökanden har stadigvarande tillstånd i Dalslandskommunerna - extra dagar, söks vid samma tillfälle, max 6 ggr/år	3000: - 500: -/dag	Ingen återbetalning
- Tillfälligt tillstånd för 2 ggr och samma lokal Sökanden har inte stadigvarande tillstånd i Dalslandskommunerna - extra dagar, söks vid samma tillfälle, max 6 ggr/år	5000: - 500: -/dag	Ingen återbetalning
- Tillfälligt tillstånd För slutna sällskap max 6 tillstånd per halvår och avser samma lokal	2000: -	Ingen återbetalning
-Kunskapsprov med möjlighet till två omprov (Gäller både stadigvarande eller tillfälligt tillstånd)	1000: - /prov	<i>Per provtillfälle förutom nyansökans första prov</i>
Årlig avgift för stadigvarande serveringstillstånd		
Fast avgift serveringstillstånd	4000: -	
Fast avgift tillstånd för pausservering och provsmakning	2000: -	Halv fast avgift
Rörlig avgift kronor		
0-25 000	0: -	Beror på föregående års försäljning enligt restaurangrapport
25 001-50 000	1000: -	
50 001-100 000	2000: -	
100 001-150 000	3000: -	
150 001-200 000	4000: -	
200 001-300 000	5000: -	
300 001-600 000	6000: -	
600 001-900 000	7000: -	
900 001-1 200 000	8000: -	
1 200 001-1 500 000	9000: -	
1-500 001-2 500 000	10000: -	
2 500 001-3 000 000	11000: -	
3 000 001 -	12000: -	
Påminnelseavgift Restaurangrapport ska vara registrerat före den 31mars! 500: - första påminnelsen! 1000: - andra påminnelsen, utredning startas.		

TAXOR 2019

Taxor enligt tobakslagen, lagen om e-cigarettor med påfyllnadsbehållare samt lagen om receptfria läkemedel

Tillsynsavgifter	Avgift kr	kommentar
En produkt	2000:-	Vid försäljning av t ex folköl och tobak blir det två produkter och totalt 3500:-
Två produkter	3500:-	
Tre produkter	4500:-	
Fyra produkter	5500:-	

Då en ny tobakslag troligen kommer att antas under 2019, där förslag om tillstånd för tobak istället för anmälan föreslås, kan tillsynsavgifterna för dessa produkter komma att ändras.

Kommunernas arbete enligt alkohollagen har ett direkt lagstöd för avgiftsuttag, enligt 8 kap 10 § alkohollagen och 8 kap 3 § b-c i kommunallagen. Begränsning finns dock att kommunerna inte får ta ut en högre avgift än vad som motsvarar de kostnader som kommunerna har för de tjänster de tillhandahåller (självkostnadsprincipen).

Taxor enligt alkohollagen

Stadigvarande tillstånd	Avgift kr	Kommentar
Nyansökningar stadigvarande serveringstillstånd, Ågarskiften, servering på tåg och båt	9000	Inkl 1 kunskapsprov
Utvidgade tillstånd: gemensam serveringsyta samt utökad serveringstid, serveringsyta eller ändrat alkoholutbud, ändring/ny ledamot i bolaget, omregistrering till AB/HB/EF	4000	<i>Sökande har tillstånd i Dalsland</i>
Nyansökan: cateringtillstånd, provsmakning och pausservering	5000	Inkl 1 kunskapsprov
Anmälan om catering, provsmakning eller kryddning av snaps	Ingen avgift	<i>Sökande har tillstånd i Dalsland</i>
Tillfälliga tillstånd		
Tillfälligt utökad serveringstid och serveringsyta	2500	<i>Sökande har tillstånd i Dalsland</i>
Sökanden har stadigvarande tillstånd i Dalslandskommunerna -högst 6 dagar och avser samma lokal	4000	Ingen återbetalning
- över 6 dagar	500/dag	Ingen återbetalning
Sökanden har inte stadigvarande tillstånd i Dalslandskommunerna -högst 6 dagar och avser samma lokal	6000	Ingen återbetalning
- över 6 dagar	1000/dag	Ingen återbetalning
<i>För slutna sällskap</i> max 6 tillstånd per halvår och avser samma lokal	2000	Ingen återbetalning
Kunskapsprov med möjlighet till två omprov (Gäller både stadigvarande eller tillfälligt tillstånd)	1000/prov	<i>Per provtillfälle förutom nyansökans första prov</i>
Tillståndsavgift		beroende på årsom sättning försäljning av alkoholdrycker
Fast avgift (gäller ej pausservering)	4000	
1 - 50 000	1500	
50 001 - 100 000	3000	
100 001 - 200 000	4 000	
200 001 - 500 000	5 000	
500 001 - 1 000 000	7 000	
1 00 001- 2 000 000	9 000	
2 000 001-3 000 000	11 000	
3 000 001-5 000 000	14000	
5 000 001 - 7 000 000	17 000	
7 000 001 - 9 000 000	20 000	
9 000 001 - 11 000 000	23 000	
11 000 001 -	25 000	
Påminnelseavgift restaurangrapport Ska insändas före den 31mars	500kr /vecka	Fr o m 1 maj påbörjas utredning om ev åtgärd enligt alkohollagen; erinran, varning eller återkallelse restaurang

TAXOR 2018

Taxor enligt tobakslagen, alkohollagen, lagen om e-cigarettor med påfyllnadsbehållare samt lagen om receptfria läkemedel

	Avgift kr	Kommentar
Årsavgift		Vid försäljning av t ex folköl och tobak blir det två produkter och totalt 3500 kr
En av ovanstående produkter:	2000	
Två produkter	3500	
Tre produkter	4500	
Fyra produkter	5500	

Fr o m 2018 debiteras alla avgifter direkt från Dalshands Alkohol- och Tobaksenhet.

Förslag TAXOR 2019

Taxor enligt alkohollagen

Stadigvarande tillstånd	Avgift kr	Kommentar
-Nyansökningar stadigvarande serveringstillstånd, Ägarskiften, servering på tåg och båt	9000: -	Inkl 1 kunskapsprov
-Utvidgade tillstånd gemensam serveringsyta samt utökad serveringstid, ändrad serveringsyta eller ändrat alkoholutbud	4000: -	Sökande har tillstånd i Dalsland
-Ändring ändring/ny ledamot i bolaget, omregistrering till AB/HB/EF, eller övrig omregistrering i företag	500: -	Ingen återbetalning
-Nyansökan cateringtillstånd, provsmakning och pausservering	5000: -	Inkl 1 kunskapsprov
-Anmälan om catering, provsmakning, rumsservering, rumsservering eller kryddning av snaps	Ingen avgift	Sökande har tillstånd i Dalsland
Tillfälligt utökad serveringstid och serveringsyta	2500: -	Sökande har tillstånd i Dalsland
Tillfälliga tillstånd		
-Tillfälligt tillstånd för 2 ggr och samma lokal Sökanden har stadigvarande tillstånd i Dalslandskommunerna - extra dagar, söks vid samma tillfälle, max 6 ggr/år	3000: - 500: -/dag	Ingen återbetalning
- Tillfälligt tillstånd för 2 ggr och samma lokal Sökanden har inte stadigvarande tillstånd i Dalslandskommunerna - extra dagar, söks vid samma tillfälle, max 6 ggr/år	5000: - 500: -/dag	Ingen återbetalning
- Tillfälligt tillstånd För slutna sällskap max 6 tillstånd per halvår och avser samma lokal	2000: -	Ingen återbetalning
-Kunskapsprov med möjlighet till två omprov (Gäller både stadigvarande eller tillfälligt tillstånd)	1000: - /prov	<i>Per provtillfälle förutom nyansökans första prov</i>
Årlig avgift för stadigvarande serveringstillstånd		
Fast avgift serveringstillstånd	4000: -	
Fast avgift tillstånd för pausservering och provsmakning	2000: -	Halv fast avgift
Rörlig avgift kronor		
0-25 000	0: -	Beror på föregående års försäljning enligt restaurangrapport
25 001-50 000	1000: -	
50 001-100 000	2000: -	
100 001-150 000	3000: -	
150 001-200 000	4000: -	
200 001-300 000	5000: -	
300 001-600 000	6000: -	
600 001-900 000	7000: -	
900 001-1 200 000	8000: -	
1 200 001-1 500 000	9000: -	
1-500 001-2 500 000	10000: -	
2 500 001-3 000 000	11000: -	
3 000 001 -	12000: -	
Påminnelseavgift Restaurangrapport ska vara registrerat före den 31mars! 500: - första påminnelsen! 1000: - andra påminnelsen, utredning startas.		

TAXOR 2019

Taxor enligt tobakslagen, lagen om e-cigarettor med påfyllnadsbehållare samt lagen om receptfria läkemedel

Tillsynsavgifter	Avgift kr	kommentar
En produkt	2000:-	Vid försäljning av t ex folköl och tobak blir det två produkter och totalt 3500:-
Två produkter	3500:-	
Tre produkter	4500:-	
Fyra produkter	5500:-	

Då en ny tobakslag troligen kommer att antas under 2019, där förslag om tillstånd för tobak istället för anmälan föreslås, kan tillsynsavgifterna för dessa produkter komma att ändras.

Kommunernas arbete enligt alkohollagen har ett direkt lagstöd för avgiftsuttag, enligt 8 kap 10 § alkohollagen och 8 kap 3 § b-c i kommunallagen. Begränsning finns dock att kommunerna inte får ta ut en högre avgift än vad som motsvarar de kostnader som kommunerna har för de tjänster de tillhandahåller (självkostnadsprincipen).

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 129 **Dnr 2018-181**
Gemensam avfallsplan 2018-2025 , Färgelanda kommun

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna förslaget till gemensam avfallsplan 2018-2025 för Färgelanda kommun.

Finansiering: Enligt budget (taxefinansierad)

Ärendebeskrivning:

I samverkan med Dalslandskommunerna Bengtsfors, Dals Ed, Färgelanda och Mellerud har en avfallsplan för perioden 2018-2025 utarbetats under projektledning av SWECO.

Avfallsplanens innehåll har styrts av gällande lagar men hänsyn har även tagits utifrån både nationella och lokala mål samt strategier.

Avfallsplanen har ställts ut på mellan den 2 maj 2018 till och med den 31 maj 2018. Under samrådtiden har ett 20-tal yttranden inlämnats.

Beslutsunderlag

Sektor samhällsutvecklings tjänsteskrivelse 2018-09-12

Chefen för sektor samhällsutveckling och tekniske chefen informerar.

Skickas till
kommunstyrelsen

Samhällsutveckling
Enhetschef, Teknik
Ulf Nilson
0528-56 71 51
ulf.nilsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Gemensam avfallsplan 2018-2025 , Färgelanda kommun

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna förslaget till gemensam avfallsplan 2018-2025 för Färgelanda kommun.

Finansiering:

Enligt budget (taxefinansierad)

Ärendebeskrivning:

I samverkan med Dalslandskommunerna Bengtsfors, Dals Ed, Färgelanda och Mellerud har en avfallsplan för perioden 2018-2025 utarbetats under projektledning av SWECO.

Avfallsplanens innehåll har styrts av gällande lagar men hänsyn har även tagits utifrån både nationella och lokala mål samt strategier.

Remissförfarande:

Avfallsplanen ställdes ut på remiss mellan den 2 maj 2018 till och med den 31 maj 2018. Avfallsplanen med tillhörande bilagor fanns tillgänglig på respektive kommuns bibliotek och kommunhus samt digitalt på respektive kommuns hemsida. Annonsering om utställning av avfallsplanen har även gjorts i tidningen Dalslänningen.

Remissversionen med tillhörande bilagor skickades ut i digital form till bland annat Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Dalslands Miljö- och Energiförbund, Förpacknings- och tidningsinsamlingen, Ragn-Sells AB, Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund, Polismyndigheten Väst, Pensionärernas Riksorganisation, SPF Seniorerna, Företagarföreningen, Handikapprådet, Valbohem AB.

Yttranden:

Under samrådstiden inkom elva yttranden som har behandlas gemensamt inom ovan nämnda kommuner samt SWECO.

Susanne Korduner
Kommunchef

Patrick D'Imporzano
Sektorchef, Sektor Samhällsutveckling

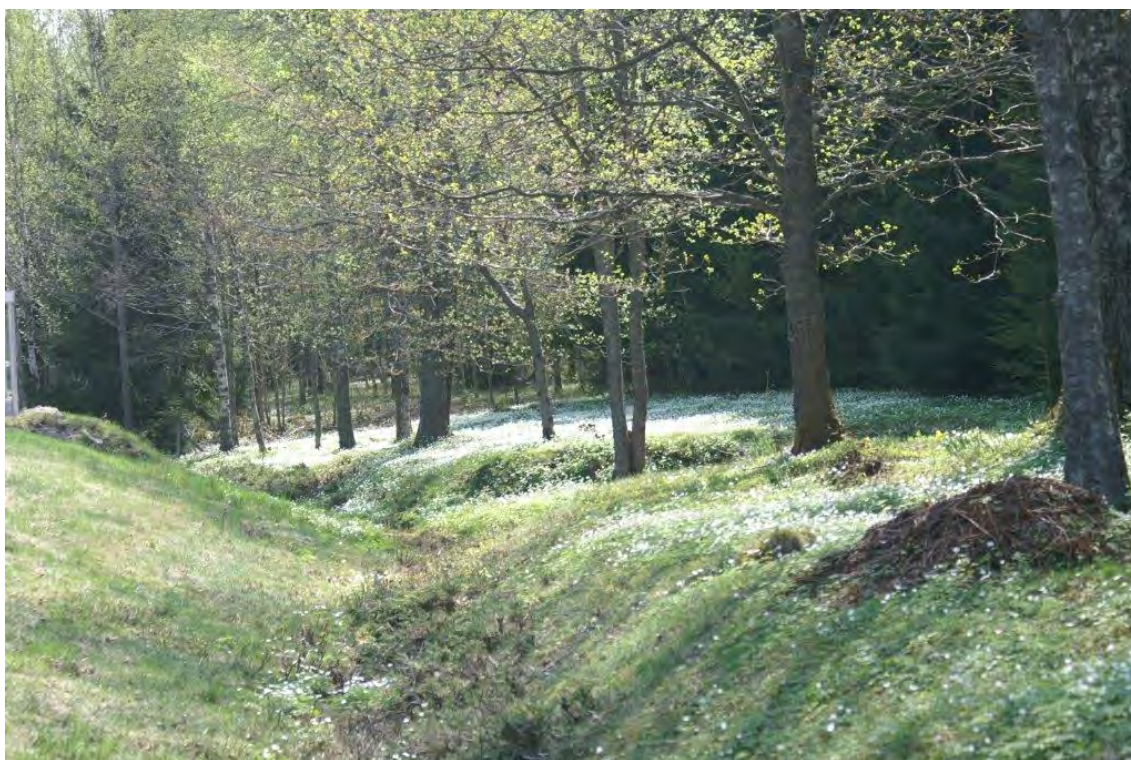

GEMENSAM AVFALLSPLAN FÖR DE FYRA DALSLANDSKOMMUNERNA: BENGTSFORS, DALS-ED, FÄRGELANDA OCH MELLERUD

2018-06-26

AVFALLSPLAN 2018-2025

**BENGTSFORS
KOMMUN**

**DALS-EDS
KOMMUN**

**MELLERUDS
KOMMUN**

**Färgelanda
kommun**

Förord

Samverkan mellan de fyra kommunerna Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda och Mellerud är viktigt för att uppnå en långsiktigt hållbar avfallshantering. Redan tidigare samarbetar kommunerna med ett gemensamt miljö- och energikontor. Sedan 2013 samverkar kommunerna genom gemensamma avfallsföreskrifter och gemensam upphandling av avfallsinsamling. Nu tar vi ytterligare ett steg och inför en gemensam avfallsplan!

Avfallsplanen är vårt verktyg för att styra mot en hållbar resurshantering. Avsikten med samverkan i den nya planen är att skapa samsyn inom avfallsområdet och på de olika utmaningar som avfallsområdet bär med sig. Vidare bör detta underlätta avfallsinsamlingen och miljötillsynen relaterad till avfall inom kommunerna. På så sätt kan olika insatser och hantering av uppkomna problem samordnas och detta kan ge synergier och effektivare resursutnyttjande.

Under arbetets gång har tjänstemän och politiker i våra fyra kommuner jobbat tillsammans med att ta fram en gemensam vision och handlingsplan som ska leda kommunerna in i framtiden. I din hand har du nu våra fyra Dalslands-kommuners plan om förebyggande och hantering av avfall med sikte på 2025!

Sammanfattning

Varje kommun ska ha en avfallsplan som ska fastställas av kommunfullmäktige och ses över minst vart fjärde år. Innehållet i avfallsplanen styrs av lagstiftning och ska ta hänsyn till nationella, regionala och lokala strategier och mål som berör området. Avfallsplanen utgör ett strategiskt viktigt dokument för kommunerna ur miljö- och resurshushållningssynpunkt. Avfallsplanen innehåller även ett antal uppgifter om förutsättningar i kommunerna, insamlade mängder avfall, anläggningar som finns för hantering av avfall, hur hänsyn tas till avfallsområdet vid fysisk planering med mera.

I arbetet med avfallsplan för perioden 2018-2025 har de fyra Dalslands-kommunerna Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda och Mellerud gått samman. En styrgrupp och en arbetsgrupp, bestående av politiker och tjänstemän från de fyra kommunerna, har gemensamt arbetat fram planen under projektledning från Sweco Environment. Kommunerna har enats om ett gemensamt syfte med avfallsplanen. De har också enats om en gemensam vision för avfallsplanen.

Syftet med avfallsplanen är att få ett tydligt gemensamt styrdokument för avfallshanteringen i de fyra Dalslandskommunerna. Avfallsplanen ska långsiktigt styra avfallshanteringen i riktning mot ett hållbart samhälle.

Vision: Avfallshanteringen i de fyra Dalslandskommunerna bidrar till ett hållbart samhälle. Avfallshanteringen är serviceinriktad vilket innebär att alla aktörer och invånare i kommunerna förstår och bidrar till att det avfall som uppstår ska hanteras som en resurs.

För att uppnå avfallsplanens syfte och vision har två fokusområden utarbetats. Till dessa har fem mål och ett antal aktiviteter tagits fram.

Fokusområde 1:

Avfallet i kommunerna ska inte vara farligt för människors hälsa eller miljö

Fokusområde 2:

Vi ska högre upp i avfallstrappan!

Miljöbedömning av planen visar att den inte har någon negativ miljöpåverkan på omgivningen. Snarare bidrar den till uppfyllnad av flera miljö kvalitetsmål. Planen har ställts ut och berörda myndigheter, fastighetsinnehavare samt andra identifierade intressenter har bjudits in till samråd innan planen antogs i respektive kommunfullmäktige.

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Bakgrund	5
1.2	Syftet med avfallsplanen	5
2	Läsanvisningar	5
2.1	Förkortningar	6
2.2	Läsanvisning på aktivitetslistor	6
3	Historik, nuläge och framtida behov	7
4	Process för avfallsplanen	8
4.1	Framtagning av avfallsplanen	8
4.2	Miljöbedömning	8
4.3	Utställning och samråd	9
4.4	Uppgifter till Länsstyrelsen	9
5	Framtidens avfallshantering i de fyra Dalslandskommunerna	9
5.1	Vision	10
5.2	Avfallsplanens övergripande fokusområden	10
5.3	Fokusområde 1	10
5.3.1	Mätbart mål nr 1	11
5.3.2	Uppföljning samt nyckeltal för mål 1	11
5.3.3	Aktiviteter för mål 1	12
5.3.4	Mätbart mål nr 2	12
5.3.5	Uppföljning samt nyckeltal för mål 2	13
5.3.6	Aktiviteter för mål 2	13
5.3.7	Övriga aktiviteter för fokusområde 1	13
5.4	Fokusområde 2	15
5.4.1	Mätbart mål nr 3	16
5.4.2	Uppföljning samt nyckeltal för mål 3	16
5.4.3	Aktiviteter för mål nr 3	17
5.4.4	Mätbart mål nr 4	18
5.4.5	Uppföljning samt nyckeltal för mål 4	18
5.4.6	Aktiviteter för mål nr 4	19
5.4.7	Övriga aktiviteter för fokusområde 2	20

Bilagor

- Bilaga 1 Omvärldsbevakning och lagstiftning
- Bilaga 2 Nulägesbeskrivning av avfallshantering
- Bilaga 3 Översiktsplaner, framtida insamlingsystem och anläggningar
- Bilaga 4 Uppföljning av tidigare avfallsplaner
- Bilaga 5 Miljöbedömning av avfallsplanen
- Bilaga 6 Redogörelse för utställning och samråd
- Bilaga 7 Sammanställning till Länsstyrelsen

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Avfallsplanen utgör ett strategiskt viktigt dokument för kommunerna ur miljö- och resurshushållningssynpunkt. I planen fastslår kommunfullmäktige i respektive kommun de övergripande och detaljerade mål som ska gälla för avfallshanteringen i kommunen fram till år 2025. I planen anges också åtgärder som kommunens olika förvaltningar och bolag ska genomföra för att målen ska uppnås. Genom årlig uppföljning av avfallsplanen ska åtgärderna anpassas så att målen kan uppnås till 2025.

I formuleringen av avfallsplanens vision, mål och åtgärder har avfallstrappan (även kallad avfallshierarkin), lagstiftning samt mål och andra strategier på nationell, regional och lokal nivå varit vägledande (se Bilaga 1). Ambitionsnivån för de mätbara målen i avfallsplanen motsvarar lika hög eller högre ambitionsnivå som i de nationella miljö kvalitetsmålen.

Enligt bestämmelserna i miljöbalkens (1998:808) 15 kapitel 11 § ska varje kommun ha en gällande avfallsplan. Innehållet i planen regleras i Naturvårdsverkets föreskrifter om innehåll i en kommunal avfallsplan, NFS 2017:2. Avfallsplanen utgör tillsammans med kommunens lokala föreskrifter om avfallshantering renhållningsordning för kommunen.

Enligt avfallsförordningen (2011:927) 80 § ska uppgifterna i en avfallsplan ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov.

Avfallsplanen ger en bild av avfallshanteringen i kommunen och berör såväl kommunen som organisation som medborgare och andra aktörer inom kommunens geografiska område. Mål och åtgärder ska sträva mot att minska avfallets mängd och farlighet samt följa avfallstrappan (miljöbalken 2 kap 5 § samt 15 kap 10 §) där förebyggande åtgärder är högst prioriterat följt av återanvändning, materialåtervinning, energiåtervinning och slutligen deponering i nämnd ordning. Planen ska också innehålla mål och åtgärder för nedskräpning, behov av insamlingssystem, hur anläggningar för avfall omhändertas i kommunens fysiska planering, styrmedel som avses användas, uppgifter om nedlagda deponier med mera.

1.2 Syftet med avfallsplanen

Syftet med avfallsplanen är att få ett tydligt gemensamt styrdokument för avfallshanteringen i de fyra Dalslandskommunerna. Avfallsplanen ska långsiktigt styra avfallshanteringen i riktning mot ett hållbart samhälle.

2 Läsanvisningar

Avfallsplanen består av ett huvuddokument med tillhörande bilagor. Huvuddokumentet fokuserar på vision, mål och åtgärder. I huvuddokumentet beskrivs också hur respektive mål ska följas upp och nyckeltal kopplat till målen. Åtgärder kopplat till mätbara mål och övergripande fokusområden listas i aktivitetslistor (beskrivs ytterligare i avsnitt 2.2).

2.1 Förkortningar

Nedan beskrivs förkortningar som används i texten.

DMEK	Dalslands Miljö- och Energikontor
FA	Farligt avfall
FTI	Förpacknings- och tidningsinsamlingen
ÅVC	Återvinningscentral
ÅVS	Återvinningsstation
ÖP	Översiktsplan

2.2 Läsanvisning på aktivitetslistor

I avsnitt 5.3 och 5.4 listas åtgärder i aktivitetslistor. Nedan följer beskrivning av de rubriker som används i aktivitetslistorna.

Åtgärder	Beskrivning av de aktiviteter som avses utföras
År	Beskriver det år aktiviteten ska genomföras (kan vara flera år)
Styrmedel	Beskriver de styrmedel med vilka aktiviteten ska genomföras Exempel på styrmedel: <ul style="list-style-type: none"> • Administrationsåtgärder • Information • Avfallsföreskrifter • Utformning (miljöstyrning) av avfallstaxa • Tillsyn • Fysisk planering • Upphandling
Kostnad	Ungefärlig kostnad för aktiviteten

Angiven kostnad	Total kostnad/kommun/år
Liten	< 30 000 SEK
Medel	30 000–100 000 SEK
Stor	> 100 000 SEK

Ansvarig	Beskriver vem som huvudsakligen är ansvarig för genomförande (observera att flera enheter och personer kan vara involverade)
-----------------	--

3 Historik, nuläge och framtida behov

En avfallsplan ska innehålla ett antal uppgifter om tidigare avfallshantering, nuvarande avfallsmängder och framtida behov.

Uppgifter om nedlagda deponier, som använts för avfallshantering längre tillbaka i tiden, finns i Bilaga 2. Tillsyn inom miljöbalkens områden utförs av Dalslands Miljö- och Energiförbund. Detta innefattar även avfallsfrågor.

Uppgifter om kommunerna, som kan påverka sammansättning och mängd avfall som uppstår inom kommunerna, finns i Bilaga 2. Här finns även uppgifter om det avfall som samlas in i kommunerna idag, samt anläggningar som anses vara viktiga för kommunernas avfallshantering.

I framtiden antas den mängd avfall som varje person genererar minska. Dock har folkmängden ökat i samtliga kommuner från 2011 till 2016 där invånarantalet för de fyra kommunerna sammantaget ökat med 2%. Om denna trend fortsätter kan den sammanlagda mängden avfall att hantera fortfarande bli kvar på samma nivå, eller till och med öka, trots att varje hushåll minskar sin avfallsmängd.

Inför den framtida utvecklingen av avfallsverksamheten vore det önskvärt att kunna ta hand om biologiskt nedbrytbart avfall på närmare håll än vad som sker idag. Idag transporteras matavfallet till Linköping för produktion av biogas och biogödsel. En biogasproduktion inom regionen skulle innebära både minskade transporter och synergier med annan lokal utveckling: näringen skulle kunna användas mer lokalt och kommunerna skulle kunna driva sina fordon på bränsle från den egna orten. Kommunerna följer utvecklingen inom regionen för eventuellt lokalt omhändertagande av både biologiskt nedbrytbart och annat avfall.

Hur avfallshantering i kommunerna, framtida insamlingssystem och anläggningar hanteras i den fysiska planeringen framgår i Bilaga 3.

Idag säger lagstiftningen att en kommunal avfallsplan ska ses över och uppdateras minst vart fjärde år. Kommunernas tidigare planer gavs ut 2002 (Bengtsfors), 2003 (Dals-Ed), 1998 (Färgelanda) respektive 1994 (Mellerud) och det är hög tid att se över kommunernas målsättningar inom avfallsområdet. Uppföljning av kommunernas föregående avfallsplaner återfinns i sin helhet i Bilaga 4. Sammanfattningsvis har många mål uppnåtts och många aktiviteter som planerades är genomförda.

I kommunernas tidigare avfallsplaner hade flera av kommunerna mål kring att minska deponering och att avsluta aktiva deponier, mål som till stor del har uppnåtts. Kommunerna har också jobbat med ökad sortering och ett tydligt resultat av detta är att utsortering av matavfall (från restavfallet) i separata kärl har införts. Kommunerna jobbar också sedan tidigare med information, exempelvis genom årliga utskick tillsammans med fakturor eller information i kommunens miljöalmanacka och i samband med införandet av matavfallssortering i separata kärl genomfördes en gemensam informationskampanj. Andra mål i tidigare avfallsplaner kretsade kring att minska avfallsmängderna, minska avfallets farlighet, minska nedskräpning kring ÄVS:er, insamling av skrotbilar, hantera

bygg- och rivningsavfall, verksamhetsavfall, återbruk med mera. Många av dessa områden är fortfarande aktuella i dagens och hela Sveriges avfallshantering.

4 Process för avfallsplanen

4.1 Framtagning av avfallsplanen

Vid framtagning av denna avfallsplan har representanter från samtliga fyra kommuner deltagit, både politiker och tjänstemän. Dessutom har den gemensamma organisationen för miljöfrågor, DMEK, varit delaktig. Initialt fick kommunernas samhällsbyggnadschefer uppdraget att ta fram planen, av respektive ansvarig nämnd. Arbetet organiserades i en styrgrupp och en arbetsgrupp, men för att alla skulle ha möjlighet att bidra i dialogen fullt ut formades ganska tidigt en gemensam arbetsgrupp där alla hade möjlighet att delta och påverka arbetet mer direkt. Projektledning och skrivandet har skötts av Sweco, inledningsvis av Emma Hamilton och senare av Erika Weddfelt.

Bengtsfors: driftchef-VA/Renhållning, driftledare renhållning, politiker

Dals-Ed: teknisk chef, samhällsbyggnadschef, KS ordförande

Färgelanda: teknisk chef, renhållningsadministratör, KS ordförande

Mellerud: driftledare renhållning, enhetschef renhållning, politiker

Dalslands miljö- och energikontor: förbundschef, miljöstrateg, miljö- och hälsoskyddsinspektör

4.2 Miljöbedömning

Miljöbedömning har genomförts av avfallsplanen enligt Bilaga 5.

Avfallsplanen innebär inte att några nya anläggningar eller nya områden tas i anspråk. Därmed påverkas inte naturmiljö, friluftsliv eller kulturmiljö. Planen leder ej heller till vidare exploatering, påverkan på infrastruktur eller frågor som rör hälsa och säkerhet. Planen syftar till att minska uttag av jungfruligt material genom att förebygga uppkomsten av avfall samt att öka återvinningen. Den syftar också till att främja insamling och återvinning av avfall vilket kan minska spridning av föroreningar till miljön.

Planen bedöms bidra till uppfyllandet av flera av de nationella miljökvalitetsmålen: frisk luft, grundvatten av god kvalitet, levande sjöar och vattendrag, hav i balans och levande kust, god bebyggd miljö, giffri miljö, skyddande ozonskikt, begränsad miljöpåverkan med flera.

Miljöbedömningen visar att avfallsplanen inte medför betydande miljöpåverkan enligt gällande lagstiftning. Denna bedömning har samrättats med Länsstyrelsen i Västra

Götalands län och DMEK via skrivelse¹. Yttrande har erhållits i ärendet från länsstyrelsen² samt DMEK³ där båda instanserna instämmer i bedömningen.

Genomförande av åtgärder som leder till åtgärdsplan för deponier eller uppstart av biogasproduktion kan i ett senare skede leda till betydande miljöpåverkan. I dessa fall krävs ytterligare utredningar. När så blir aktuellt kommer sådana ärenden att hanteras enligt gällande lagstiftning för tillståndsprövning.

4.3 Utställning och samråd

Avfallsplanen har ställts ut och gjorts tillgänglig för samråd i enlighet med miljöbalken 15 kap 42 §. Hur detta har genomförts och vilka aktörer som varit delaktiga beskrivs i Bilaga 6.

4.4 Uppgifter till Länsstyrelsen

Efter att avfallsplanen antagits i respektive kommun kommer kommunerna att skicka uppgifter till Länsstyrelsen avseende datum för antagande, sammanställning av mål, åtgärder och styrmedel, resultat från uppföljning av föregående plan samt uppgifter om nedlagda deponier (Bilaga 7). Detta i enlighet med Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner.

5 Framtidens avfallshantering i de fyra Dalslandskommunerna

Bakgrunden i form av mål, lagstiftningar, policys m.m. som ligger till grund för, och har tagits beaktande vid, framtagande av avfallsplanens mål och visioner framgår i Bilaga 1.

För att genomföra de aktiviteter som avfallsplanen innebär, samt uppfylla syftet med planen, kommer renhållningens chefer, eller av chef utsedd representant, från de fyra kommunerna och DMEK träffas minst en gång per år under avfallsplanens livslängd. Ansvar för att kalla till årsavstämning, och eventuella tillkommande arbetsmöten under året, sker turvis mellan kommunerna med startordningen Bengtsfors (2018), Dals-Ed (2019), Färgelanda (2020) och Mellerud (2021). Avsikten är att diskutera och planera genomförandet av åtgärder samt genomföra uppföljning, där alla kommuners representanter samt DMEK är viktiga parter i arbetet framåt. Varje kommunrepresentant ansvarar för att samla in relevanta data avseende mål och åtgärder från sin respektive kommun inför uppföljningen. Uppföljningen resulterar i en sammanställande rapport som varje kommunrepresentant rapporterar vidare till kommunens renhållningsansvariga nämnd efter avstämningen. I samband med denna avstämning och rapportering kommer även värdering att ske av när avfallsplanen lämpligen behöver uppdateras, för att tillse att detta görs så ofta som avfallsförordningen föreskriver. Uppstart av första mötet planeras till hösten 2018.

¹Skrivelse skickad 2017-12-11

² Erhölls 2018-01-23, länsstyrelsens Dnr 566-42377-2017

³ Erhölls 2018-02-20, sammanträdesprotokoll Dalslands Miljö- & energinämnd Dnr 2017/1910.AVF

5.1 Vision

För framtidens avfallshantering har kommunerna följande vision:

Avfallshanteringen i de fyra Dalslandskommunerna bidrar till ett hållbart samhälle. Avfallshanteringen är serviceinriktad vilket innebär att alla aktörer och invånare i kommunerna förstår och bidrar till att det avfall som uppstår ska hanteras som en resurs.

5.2 Avfallsplanens övergripande fokusområden

Två övergripande fokusområden har formulerats för den framtida avfallshanteringen i de fyra Dalslandskommunerna:

Fokusområde 1:

Avfallet i kommunerna ska inte vara farligt för människors hälsa eller miljö

Fokusområde 2:

Vi ska högre upp i avfallstrappan!

Till dessa fokusområden har mätbara mål och aktiviteter kopplats. Målen syftar inte till att uppfylla fokusområdena i sin helhet utan anger vad kommunerna särskilt kommer att prioritera inom avfallsplanens livslängd. Det finns även ytterligare aktiviteter som är kopplade till de två övergripande fokusområdena.

Specifika mål och aktiviteter benämns vidare i avsnitt 5.3 och 5.4.

5.3 Fokusområde 1

Avfallet i kommunerna ska inte vara farligt för människors hälsa eller miljö

Avfallshanteringen kan påverka hälsa och miljö på flera olika sätt. Det är angeläget att farligt avfall samlas in separat så att det inte hamnar bland det övriga hushållsavfallet eller spolas ner i avloppet.

Nedskräpning i naturen och på allmänna platser ska också motverkas. Nedskräpning kan t.ex. vara skrotbilar, dumpning av avfall, fimpas och nedskräpning vid återvinningsstationer.

5.3.1 Mätbart mål nr 1

Mål 1	Senast år 2025 ska det inte finnas något farligt avfall, elektronikavfall eller batterier i hushållsavfall som samlas in i kärl.
------------------	--

5.3.2 Uppföljning samt nyckeltal för mål 1

Mål 1 kommer att följas upp genom plockanalys årligen.

Plockanalys som genomfördes under hösten 2017 visar att farligt avfall och elektronikavfall slängs i restavfallet enligt nedanstående tabell. Detta utgör nuläget för uppföljningen. Inget farligt avfall hittades i matavfallet.

Nyckeltal:

Kommun	Farligt avfall, elektronik och batterier (ton/år) ⁴	Farligt avfall, elektronik och batterier (kg/person/år)
Bengtsfors kommun	9,7	0,98
Dals-Eds kommun	0,84	0,18
Färgelanda kommun	2,3	0,39
Melleruds kommun	1,0	0,093
Riksgenomsnitt		0,39 – 0,78 ⁵

⁴ Vid plockanalys är antalet objekt FA/elavfall/batterier som återfinns i det urval av kärlavfall som studeras förhållandevis litet, det slår således ganska olika om det är en glödlampa eller en förgreningsdosa som hittas då vikten på dessa skiljer avsevärt. Sammantaget blir dock mängden av detta avfall väsentlig.

⁵ Baserat på Avfall Sveriges Rapport 2016:28 *Vad slänger hushållen i soppåsen? Nationell sammanställning av plockanalyser av hushållens mat- och restavfall: villahushåll (2,7 personer/hushåll) 20-40 g/vecka; lägenhetshushåll (2 personer/hushåll) 20-30 g/vecka. Kommuner utan matavfallsinsamling ligger högre så den lägre siffran i intervallet borde vara mer jämförbar med de fyra kommunerna.*

5.3.3 Aktiviteter för mål 1

Mål 1					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
1.1	Gemensamma informationsinsatser med fokus på att sortera ut FA och förebygga innehavet av FA genom smart konsumtion	2019 2022 2025	Information	Medel	Avfallsenhet, Informations ansvarig
1.2	Samarbete med samt stöd och information till butiker om mottagande av elektronikavfall	2019	Information Tillsyn	Liten	Avfallsenhet DMEK
1.3	Utreda och ev. införa "Farligt avfall slinga" där anlitad mottagare av farligt avfall kan köra turer, exempelvis på landsbygden	2020	Upp- handling	Stor	Avfallsenhet

5.3.4 Mätbart mål nr 2

Mål	Antal inrapporterade klagomål på nedskräpning vid ÅVS ska
-----	---

2 halveras till år 2025 i jämförelse med 2018.

5.3.5 Uppföljning samt nyckeltal för mål 2

Mål 2 kommer att följas upp årligen.

Klagomål på nedskräpning vid ÅVS inkommer till FTI, kommunernas avfallsenheter, miljö- och energikontoret och medborgarkontor.

Nyckeltal: Nuläge finns ej underlag för, därmed blir startår för jämförelse år 2018.

5.3.6 Aktiviteter för mål 2

Mål 2					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
2.1	Upprätta rutin för hur antal klagomål ska registreras och sammanställas	2018	Admin	Liten	Avfallsenhet
2.2	Informera på respektive kommuns hemsida om hur anmälningar ska tas emot	2018	Information	Liten	Kommunikatör
2.3	Årliga möten med FTI för att diskutera behov och frekvens av tömning, antal stationer och behållare med mera för att skapa trygga och välordnade ÅVS:er	Varje år	Admin	Liten	Plan- och byggenheten

5.3.7 Övriga aktiviteter för fokusområde 1

Ytterligare aktiviteter kopplade till det övergripande fokusområdet

Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
A.1	Se över möjligheten att ta bort ÅVC-avgift för hushåll (Mellerud och Färgelanda)	2018 (Färgelanda), 2019 (Mellerud)	Admin Taxa	Stor (omstruktur av taxa, tar dock bort en inkomst)	Avfallsenhet
A.2	Se över tillgängligheten till ÅVC:er (mer enhetliga öppettider)	2019	Admin Tillsyn	Stor	Avfallsenhet
A.3	Upprätta åtgärdsplaner för nedlagda deponier med riskklass 1 och 2 i kommunerna.	2020	Admin Tillsyn	Medel- Stor	DMEK
A.4	Översyn av riskklassning av nedlagda deponier samt ställningstagande för respektive deponi om fortsatta åtgärder	2018	Tillsyn	Liten	DMEK Berörd kommun
A.5	Ta med avfallshanteringen i beaktande vid detaljplanering genom exempelvis upprättande av rutiner	2020	Fysisk planering	Liten	Planenhet
A.6	Ta fram rutin för att säkerställa yttrande från avfallsenheterna vid om- och nybyggnation	2021	Fysisk planering	Liten	Planenhet Kommunala bolag

A.7	Upprätta en rutin för hur samarbetet kring enskilda avlopp ska förbättras mellan avfallsenhet och DMEK	2018	Tillsyn	Liten	Avfallsenhet/ DMEK
------------	--	------	---------	-------	-----------------------

5.4 Fokusområde 2

Vi ska högre upp i avfallstrappan!

En effektiv återvinning sparar både material och energi. Avfallstrappan är grunden för avfallshandlingen i de fyra Dalslandskommunerna och är även lagstadgad i Miljöbalken för hur avfall ska hanteras i Sverige.

I första hand ska avfallsmängden minskas – genom förbättrade produktionsmöjligheter och förändrade konsumtionsmönster. För Dalslandskommunerna tror vi att detta sker främst genom ändrade konsumtionsvanor- vilket innebär att invånarna i kommunerna behöver påverkas, men även att upphandlingsmöjligheter inom den egna kommunala verksamheten behöver ses över.

Om avfall trots det uppstår ska det hanteras genom återanvändning i andra hand, materialåtervinning i tredje hand, energiåtervinning i fjärde hand och som allra sista utväg deponeras. Det innebär att det avfall som uppstår ska hanteras så att mesta möjliga miljönytta från avfallet erhålls.

I nuläget sorteras matavfall ut i alla fyra kommunerna och behandlas via rötning. Det finns två tydliga nyttor av rötning av matavfall; dels att biogasen som produceras är ett förnyelsebart bränsle som kan ersätta fossila bränslen och dels att biogödsel produceras som kan ersätta handelsgödsel i jordbruket. Plockanalyser i kommunerna visar dock att mellan 5 och 21 % av hushållens restavfall består av matavfall och det finns således ytterligare potential att utöka mängden matavfall som sorteras ut.

En stor mängd förpackningar och tidningar finns också kvar i restavfallet, som går till förbränning, och åtgärder behövs för att en större del av detta material istället ska kunna gå till materialåtervinning.

5.4.1 Mätbart mål nr 3

Mål 3 Mängden kärllavfall i kommunerna ska minska med 20 % per invånare år 2025 i jämförelse med 2016.

5.4.2 Uppföljning samt nyckeltal för mål 3

Mål 3 kommer att följas upp genom att jämföra insamlade mängder kärllavfall, samt årliga plockanalyser för att följa upp att utsorteringen av det som idag felaktigt hamnar i kärll sorteras ut.

Nyckeltal:

Kommun	Mängd kärllavfall ⁶ (ton/år)	Mängd kärllavfall ⁷ (kg/person/år)
Bengtsfors kommun	2 088	210
Dals-Eds kommun	1 090	228
Färgelanda kommun	1 068	161
Melleruds kommun	1 959	209
Riksgenomsnitt		224 ⁸

⁶ Matavfall och restavfall

⁷ Se 6

⁸ Avfall Web 2016 (I1/A1) för de kommuner som har angett värden för mat- och restavfall

Kommun	Förpackningar, tidningar och trädgårdsavfall i matavfallet (%) ⁹	Förpackningar, tidningar och trädgårdsavfall i restavfallet (%) ¹⁰
Bengtsfors kommun	1,4 ¹¹	17
Dals-Eds kommun	0,8 ¹²	17
Färgelanda kommun	11	26
Melleruds kommun	15	21
Riksgenomsnitt ¹³	1,8 – 2,0 ¹⁴	37 – 39 ¹⁵

5.4.3 Aktiviteter för mål nr 3

Mål 3					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
3.1	Utreda möjligheten att ytterligare miljöstyra med taxan (ex. behovsstyrd hämtning, vägning av kärl)	2023	Avfalls- taxan Upp- handling Information Avfallsföres krifter	Medel	Avfallsenhet

⁹ I matavfallet förekommer även 3 – 15 % brännbart restavfall

¹⁰ I det brännbara restavfallet förekommer även 6 – 21 % matavfall

¹¹ Endast förpackningar

¹² Endast förpackningar

¹³ Baserat på siffror för kommuner med utsortering av matavfall i Avfall Sveriges Rapport 2016:28 *Vad slänger hushållen i soppsåsen? Nationell sammanställning av plockanalyser av hushållens mat- och restavfall*

¹⁴ Den lägre siffran motsvarar villahushåll, den högre siffran motsvarar lägenhetshushåll

¹⁵ Den lägre siffran motsvarar villahushåll, den högre siffran motsvarar lägenhetshushåll

3.2	Information på hemsidorna om hur avfallsmängderna kan minskas. Informationen ska fokusera på hur beteenden kan förändras genom återkoppling och agerande samt kunskapsökning – samma information hos alla kommuner	2019	Information	Liten	Kommunikatör
3.3	Genomföra ett projekt i skolor, vård och omsorg med fortsatt fokus på matsvinn	2019	Information Upphandling	Medel	Kostchef och berörda enheter i organisationerna
3.4	Ta fram rutin för kriterier som minimerar avfall vid kommunal upphandling	2019	Upphandling	Medel	Kommunens upphandling sresurs
3.5	Ha studiebesök för skolelever på ÅVC	årligen	Läroplan	Liten	Avfallsenhet/ Utbildning/

5.4.4 Mätbart mål nr 4

Mål 4 Senast år 2025 ska minst 93 % av matavfallet från hushåll, restauranger och storkök tas omhand så att växtnäringen utnyttjas. Matavfallet ska behandlas biologiskt så att energi och växtnäring omhändertas

5.4.5 Uppföljning samt nyckeltal för mål 4

Mål 4 kommer att följas upp genom plockanalys årligen.

Plockanalys som genomfördes under hösten 2017 visar att andelen matavfall som sorteras ut hos hushållen, för att sedan gå till biologisk behandling så att energi och växtnäring tas tillvara, fördelas enligt nedanstående tabell. Förekomsten av matavfall i det brännbara restavfallet varierar mellan 5 och 17 % hos de fyra kommunerna.

Nyckeltal:

Kommun	Andel matavfall insamlat i kärl (hushåll)
Bengtsfors kommun	87 %
Dals-Eds kommun	90 %
Färgelanda kommun	90 %
Melleruds kommun	94 %

5.4.6 Aktiviteter för mål nr 4

Mål 4					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
4.1	Utreda förutsättningar för biogasproduktion av organiskt avfall inom Dalsland och samarbete med andra aktörer inom regionen	2019	Admin	Stor	Kommunledning
4.2	Ställa krav på avfallsbehandling till biogas av matavfall vid upphandling av nästa renhållningsentreprenad	2019	Admin Upphandling	Medel	Upphandling/ Avfallsenhet
4.3	Ta fram en kommunal fordonspolicy kopplad till bland annat biogas	2020	Admin	Medel	Miljöstrateg (DMEK)
4.4	Gemensam informationsaktivitet med fokus på att sortera ut matavfall	2022	Information Admin Taxa	Medel	Avfallsenhet/ Kommunikatör

5.4.7 Övriga aktiviteter för fokusområde 2

Ytterligare aktiviteter kopplade till det övergripande fokusområdet					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
B.1	Genomföra en kundundersökning för en avstämning om kunderna är nöjda med servicenivån	2019 2022	Information	Stor	Avfallsenhet
B.2	Årligen genomföra plockanalyser	Årligen	Upp-handling	Liten	Avfallsenhet
B.3	Återbruk: Genomföra projekt för att uppmuntra till omhändertagande av bygg & rivningsavfall	2024	Information	Medel	Avfallsenhet
B.4	Utnyttja kommunens näringslivsträffar för företagare till att informera om avfall (förebyggande av avfall, transporter, källsortering, farligt avfall med mera).	2019 2024	Information		Näringslivs- chef
B.5	Införa full sortering (av tidningar, förpackningar, matavfall) hos alla kommunala verksamheter	2020	Information Tillsyn Upp-handling Fysisk planering	Medel	Samhälls- byggnads- förvaltningen / tekniska kontoret

B.6	Genomföra avfallsminimeringsprojekt inom all kommunal verksamhet	2024	Information	Liten	Avfallsenhet
B.7	Förbättra rutiner och tillsyn över hanteringen av rivningsavfall	2019	Tillsyn Fysisk planering	Liten	DMEK Plan- och byggenhet
B.8	Genomföra informationskampanj bland skolbarn med avfallsfokus	2020 2022 2024	Information	Medel	Avfallsenhet/ Kommunikatör/ Utbildning
B.9	Gemensam informationsaktivitet med fokus på att sortera ut förpackningar och tidningar	2018	Information Admin	Medel	Avfallsenhet/ Kommunikatör
B.10	Utreda möjligheten till samarbeten med organisationer för återbruk på ÅVC	2020	Upphandling Admin	Liten	Avfallsenheten

---

OMVÄRLDSBEVAKNING OCH LAGSTIFTNING ATT FÖRHÅLLA SIG TILL I ARBETET MED KOMMUNAL AVFALLSPLAN FÖR BENGTSFORD, DALSED, FÄRGELANDA OCH MELLERUDS KOMMUNER

Bilaga 1 till avfallsplan för fyra Dalslandskommuner 2018-2025

2018-06-26

Förutsättningar för kommunal avfallsplan

Varje kommun ska ha en avfallsplan som ska fastställas av kommunfullmäktige och ses över minst vart fjärde år. Innehållet i avfallsplanen styrs av lagstiftning och ska ta hänsyn till nationella, regionala och lokala strategier och mål som berör området.

Lagstiftning

Kravet på att kommunal renhållningsordning, det vill säga avfallsplan samt föreskrifter, framgår i miljöbalken (1998:808) 15 kap om avfall. Här framgår också hur utställning och samråd ska ske innan fastställande i kommunfullmäktige.

Vidare styrs innehållet i den kommunala renhållningsordningen upp i avfallsförordningen (2011:927). Här framgår att avfallsplanen ska ses över minsta vart fjärde år och uppdateras vid behov. Krav finns även på att planen ska innehålla åtgärder för att förebygga uppkomsten av förpackningar och returpapper.

Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner om förbyggande och hantering av avfall (2017:2) styr ytterligare upp innehållet i den kommunala avfallsplanen. Här framgår att planen ska innehålla mål och åtgärder för att förebygga och hantera avfall som kommunen ansvarar för (det vill säga hushållsavfall och kommunens eget verksamhetsavfall), mål och åtgärder för att förebygga och begränsa nedskräpning samt mål och åtgärder för avfall som kommunen inte ansvarar för (det vill säga avfall som faller under producentansvar och verksamhetsavfall). Mål och åtgärder ska utgå från de nationella miljökvalitetsmålen, etappmålen samt andra relevanta mål, strategier och planer. Mål och åtgärder ska syfta till att avfallet hanteras enligt avfallstrappan. Avfallsplanen ska även beskriva vilka styrmedel som kommer att användas, hur uppföljning kommer att ske, behov av insamlingsystem och anläggningar för att hantera avfall, hur behovet tillgodosätts i den fysiska planeringen, uppgifter om kommunen som påverkar avfallets uppkomst och mängd, uppgifter om insamlade avfallsmängder, hur avfall hanteras enligt avfallstrappan, uppgifter om nedlagda deponier med mera.

Avfallstrappan (även kallad avfallshierarkin) är central i avfallsplanen (se Figur 1). Denna är lagstadgad enligt miljöbalken 2 kap 5 § samt 15 kap 10 §. Avfallstrappan bygger på att hushållning av resurser är högst prioriterat, det vill säga förebyggande av att avfall över huvud taget uppkommer. I andra hand ska avfallet förberedas för återanvändning, om detta ej är möjligt ska det materialåtervinnas, om detta inte är möjligt ska det återvinnas på annat sätt (exempelvis genom energiåtervinning) och i sista hand ska avfallet deponeras.

Figur 1. Avfallstrappan, Bild: Avfall Sverige

Nationella strategier och mål

I Sverige finns 16 miljö kvalitetsmål som ska vara vägledande för allt miljöarbete i landet. Naturvårdsverket är den myndighet som har ansvar för avfallsfrågor och ansvar för uppföljning av etappmålen kopplade till avfall. Det miljö kvalitetsmål som har störst koppling till avfallsområdet återfinns i Tabell 1. Miljömålssystemet följs upp med ett antal indikatorer där flera har koppling till avfall (se Tabell 2). Till miljömålen finns även ett antal etappmål där två har direkt beröring med avfallsområdet (se Tabell 3).

Tabell 1. Nationella miljö kvalitetsmål som främst berör avfallsområdet

Nationellt miljö kvalitetsmål	
Begränsad klimatpåverkan	
Gifrfri miljö	
God bebyggd miljö	

Tabell 2. Indikatorer i miljömålssystemet som har direkt koppling till avfall

Indikatorer kopplade till avfall
Återvinning Glas
Återvinning Metall
Återvinning Pappersförpackningar
Återvinning Plast

Tabell 3. Etappmål i miljömålssystemet som har direkt koppling till avfall

Etappmål
<p>Ökad resurshushållning i livsmedelskedjan</p> <p><i>Insatser ska vidtas så att resurshushållningen i livsmedelskedjan ökar genom att minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger sorteras ut och behandlas biologiskt så att växtnäring tas tillvara, där minst 40 procent behandlas så att även energi tas tillvara senast 2018.</i></p>
<p>Ökad resurshushållning i byggsektorn</p> <p><i>Insatser ska vidtas så att förberedandet för återanvändning, materialåtervinning och annat materialutnyttjande av icke-farligt byggnads- och rivningsavfall är minst 70 viktprocent senast år 2020.</i></p>

Naturvårdsverket har tagit fram en nationell avfallsplan för 2012-2017: Från avfallshantering till resurshushållning (rapport 6502, maj 2012). I denna lyfts ett antal prioriterade områden enligt Tabell 4. Planen ger också exempel på åtgärder som kommuner och andra aktörer kan genomföra. Naturvårdsverket har också tagit fram ett nationellt program för att förebygga avfall: Tillsammans vinner vi på ett giffritt och resurseffektivt samhälle (rapport 6654, juni 2015). Denna omfattar övergripande inriktningsmål samt inriktningsmål inom specifika områden (Tabell 5). Programmet tar även upp hur kommuner och andra aktörer påverkas och kan bidra.

Tabell 4. Prioriterade områden i nationell avfallsplan

Prioriterade områden
Hantering av avfall inom bygg- och anläggningssektorn
Hushållens avfall (exempelvis textilier, elavfall, batterier, nedskräpning samt återanvändning och materialåtervinning)
Resurshushållning i livsmedelskedjan (minskat matavfall och ökad återvinning av växtnäring och energi)
Avfallsbehandling (exempelvis bilskrotning och nedlagda deponier, luftutsläpp från avfallsförbränning och bränder i avfallslager)
Illegal export av avfall

Tabell 5. Inriktningsmål i nationellt avfallsförebyggande program

Övergripande inriktningsmål
Mängden avfall ska minska kontinuerligt jämfört med år 2010
Innehållet av farliga ämnen i material och produkter ska minska
Inriktningsmål inom specifika områden
Matavfallet i hela livsmedelskedjan ska minska jämfört med år 2010
Textilavfallet från hushåll ska minska jämfört med år 2010
Andelen andrahandsvaror av den totala försäljningen av textilier ska öka jämfört med år 2014
Textilbranschens kunskap om användning och innehåll av farliga ämnen i textil har ökat jämfört med år 2014
År 2020 uppstår det mindre avfall per byggd m ² jämfört med år 2014
Senast år 2020 har förbehandlare och återvinnare av elavfall tillgång till ändamålsenlig information om produkternas sammansättning och innehåll av farliga ämnen jämfört med år 2014

I skrivande stund pågår arbete med att ta fram en reviderad nationell avfallsplan och ett avfallsförebyggande program för åren 2018-2023.

Regionala strategier och mål

I Västra Götalands län har det beslutats om regionala tilläggs mål, som lyfter fram regionala särdrag och områden som kräver ytterligare insatser. De regionala målen är levande och uppdateras, främst när nya etappmål beslutas av regeringen. De regionala mål som har tydligast bäring mot att minska det avfall som uppstår och minska farligheten på det följer nedan (Tabell 6).

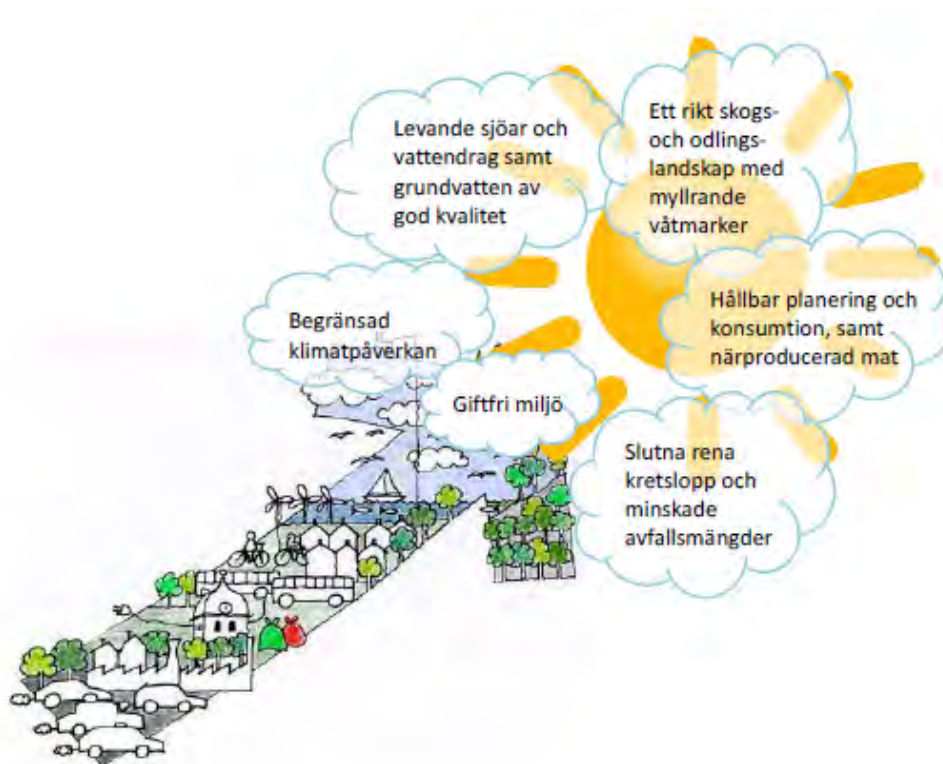
Tabell 6. Regionalt tilläggs mål till nationella miljö kvalitetsmål som berör avfallsområdet

Nationellt miljö kvalitetsmål	Regionalt tilläggs mål
Begränsad klimatpåverkan	Minskad klimatpåverkan från vår konsumtion <i>År 2030 har en klimatsmart konsumtion minskat utsläppen av växthusgaser med 30 procent jämfört med 2010. År 2050 har utsläppen, sett ur ett konsumtionsperspektiv, minskat till en klimatomåttlig hållbar nivå vilket idag beräknas till 1-3 ton koldioxidekvivalenter per person.</i>

Lokala strategier och mål

Dalslands miljö- och energiförbund hjälper till med miljöledningsarbetet i Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda och Melleruds kommuner. Miljö- och energistrategier inom förbundet jobbar med sex miljömål (Figur 2, Tabell 7) och tio tillhörande åtgärdsstrategier (Tabell 8). Av målen är det framför allt Hållbar planering, konsumtion och närproducerad mat som har störst bäring på avfallsområdet. Strategier som är av störst vikt i sammanhanget är Miljöledning i kommunerna, Miljöanpassad offentlig upphandling och Hållbar livsstil och konsumtion. Även strategier såsom Miljötillsyn eller Miljödiplomering av företag kan påverka avfallshandling i verksamheter. Miljöinformation kan påverka många olika intressenter.

Figur 2. Miljömål för kommunernas samordnade miljö- och energiarbete, Bild: Dalshands Miljö- och Energiförbund

Tabell 7. Lokala miljömål inom Dalshands Miljö- och energiförbund

Lokala miljömål
Begränsad klimatpåverkan
Giftfri miljö
Levande sjöar och vattendrag samt grundvatten av god kvalitet
Ett rikt skogs- och odlingslandskap med myllrande våtmarker
Hållbar planering, konsumtion och närproducerad mat
Slutna rena kretslopp och minskade avfallsmängder

Tabell 8. Lokala miljöstrategier inom Dalslands Miljö- och energiförbund

Lokala miljöstrategier
Miljötillsyn
Miljöledning i kommunerna
Klimat och energi
Miljöanpassad offentlig upphandling
Hållbar samhällsplanering
Miljöinformation
Hållbar livsstil och konsumtion
Naturvårdsplanering
Vattenplanering
Miljödiplomering av företag

NULÄGESBESKRIVNING AV AVFALLSHANTERING I BENGTSFORS, DALS-ED, FÄRGELANDA OCH MELLERUDS KOMMUNER ÅR 2016

Bilaga 2 till avfallsplan för fyra Dalslandskommuner 2018-2025

2018-06-26

NOLÄNGEN ÄVC, BENGTSFORS KOMMUN

Innehållsförteckning

1	Allmänt	1
2	Fakta om kommunerna	1
2.1	Geografiskt läge	1
2.2	Befolkning, boende och bebyggelse	2
2.2.1	Invånarantal	2
2.2.2	Antal hushåll och boendestruktur	2
2.2.3	Befolkningstäthet och tätortsfördelning	3
2.3	Näringsliv och turism	3
2.3.1	Bengtstors	3
2.3.2	Dals-Ed	4
2.3.3	Färgelanda	4
2.3.4	Mellerud	4
3	Ansaret för avfallshanteringen	4
4	Avfallslag och mängder	5
4.1	Avfall som omfattas av kommunalt ansvar	5
4.1.1	Kärl- och säckavfall (Brännbart restavfall och matavfall)	5
4.1.2	Grovavfall på ÅVC	9
4.1.3	Avfall till återbruk	11
4.1.4	Farligt avfall	11
4.1.5	Slam och fettavfall samt latrin	12
4.2	Avfall som omfattas av producentansvar	13
4.2.1	Förpackningar och tidningar	13
4.2.2	Elektronikavfall och batterier	16
4.2.3	Läkemedel	19
4.2.4	Däck	19
4.2.5	Bilar	20
4.2.6	Ensilageplast	20
4.3	Avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar	20
4.3.1	Verksamhetsavfall	20
4.4	Nedskräpning	20
5	Avfallsanläggningar i kommunen	21
5.1	Bengtstors kommun	21
5.1.1	Nolängen återvinningscentral	21
5.1.2	Avloppsreningsverk	21
5.1.3	Återvinningsstationer	21

5.2	Dals-Eds kommun	22
5.2.1	Onsöns återvinningscentral	22
5.2.2	Avloppsreningsverk	22
5.2.3	Återvinningsstationer	23
5.3	Färgelanda kommun	23
5.3.1	Stigens återvinningscentral	23
5.3.2	Avloppsreningsverk	24
5.3.3	Återvinningsstationer	24
5.4	Melleruds kommun	25
5.4.1	Hunnebyn återvinningscentral	25
5.4.2	Avloppsreningsverk	25
5.4.3	Återvinningsstationer	25
6	Nedlagda deponier	26
6.1	Bengtstors kommun	27
6.2	Dals-Eds kommun	29
6.3	Färgelanda kommun	30
6.4	Melleruds kommun	31

1 Allmänt

Nulägesbeskrivningen är en bilaga till avfallsplanen för fyra kommuner i Dalsland, som omfattar relevanta fakta om de fyra kommunerna samt de uppgifter om nuläget som en avfallsplan ska innehålla enligt Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2017:2.

Nulägesbeskrivning omfattar följande delar för de fyra kommunerna:

- Statistik om kommunerna
- Avfallsstatistik för kommunerna
- Organisation
- Aktuella avfallsanläggningar
- Nedlagda deponier

Statistik är hämtad från angivna referenser. Följande förkortningar förekommer:

ET – ej tillämbart (används då indata inte är relevant för kommunen)

DS – data saknas (används då indata är relevant för kommunen men värde saknas)

2 Fakta om kommunerna

2.1 Geografiskt läge

Dalsland är ett landskap i Götaland i västra Sverige. Melleruds-, Dals-Eds-, Färgelandas- och Bengtsfors kommun är fyra av kommunerna i Dalsland.

Kommunerna gränsar i söder till kommuner i Bohuslän och Västergötland, i väster till kommuner i Bohuslän och Norge i nordväst samt till kommuner i Värmland i norr.

Totalt uppstår arealen från de fyra kommunerna till ca 3 450 km². Störst till ytan är Bengtsfors kommun, se Tabell 1.

Tabell 1. Areal och fördelning av areal i de fyra kommunerna, 2010 (SCB¹).

Kommun	Areal totalt (km ²)	Land (km ²)	Vatten (km ²)
Bengtsfors	1 059,2	883,0	176,2
Dals-Ed	825,4	724,3	101,1
Färgelanda	618,3	589	29,3
Mellerud	944,5	516,8	427,7
Totalt	3 447	2 713	734,4

¹ År 2010 <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/djupdykning-i-kommunstatistik/>

2.2 Befolkning, boende och bebyggelse

2.2.1 Invånarantal

Totalt är det ca 31 000 invånare i de fyra kommunerna. Se fördelningen i Tabell 2.

Tabell 2. Folkmängd i kommunerna 2011–2016 (SCB²).

Kommun	Folkmängd					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bengtsfors	9 680	9 588	9 550	9 556	9 626	9 940
Dals-Ed	4 679	4 665	4 740	4 764	4 799	4 777
Färgelanda	6 606	6 549	6 520	6 502	6 495	6 627
Mellerud	9 068	8 946	8 892	8 936	9 169	9 323
Totalt	30 033	29 748	29 702	29 758	30 089	30 667

2.2.2 Antal hushåll och boendestruktur

Det finns totalt ca 15 000 hushåll tillsammans i de fyra kommunerna där fördelningen är ca 72 % villahushåll och 28 % flerbostadshus. Det skiljer sig dock något i boendestrukturen mellan kommunerna, se Tabell 3. I Färgelanda bor nästan 83 % i småhus/villahushåll medan motsvarande siffra i Dals-Ed och Bengtsfors är 67 - 68 %.

Tabell 3. Antal hushåll och fördelning mellan småhus och flerbostadshus, 2016 (SCB³).

Kommun	Småhus/ Villahushåll		Flerbostadshus ⁴		Totalt	Fritidshus ⁵
	Antal	%	Antal	%	Antal	Antal
Bengtsfors	3 308	67,9	1 567	32,2	4 875	1 743
Dals-Ed	1 546	67	761	33	2 307	957
Färgelanda	2 540	82,9	528	17,3	3 068	727
Mellerud	3 189	71,8	1 252	28,1	4 441	1 940
Totalt	10 583		4 108		13 937	5 367

² <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/djupdykning-i-kommunstatistik/>

³ http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HE_HE0111

⁴ Inklusiv specialbostad och övrigt boende

⁵ <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/boende-byggande-och-bebyggelse/bostadsbyggande-och-ombyggnad/bostadsbestand/>

2.2.3 Befolkningstäthet och tätortsfördelning

I Tabell 4 framgår befolkningstäthet, tätortsgrad samt hur många tätorter det finns i respektive medlemskommun.

Tabell 4. Befolkningstäthet, antal tätorter samt tätortsgrad, 2015 (SCB⁶).

Kommun	Befolkningstäthet inv./km ²	Antal tätorter	Tätortsgrad (%)
Bengtsfors	11	5	69
Dals-Ed	7	1	62
Färgelanda	11	4	58
Mellerud	18	3	59
Totalt		13	

- Tätorter i Bengtsfors kommun: Bengtsfors, Dals Långed, Billingefors, Bäckefors, och Skåpafors
- Tätorter i Dals-Eds kommun: Ed
- Tätorter i Färgelanda kommun: Färgelanda, Högsäter, Ödeborg och Stigen
- Tätorter i Melleruds kommun: Mellerud, Dals Rostock och Åsensbruk

2.3 Näringsliv och turism

De fyra kommunerna har varje år besök av många turister som kommer för att njuta av friluftsliv som vandring, sportfiske, båtliv, camping m.m. Den berömda akvedukten i Häverud är den största turistattraktionen i Dalsland med ca 130 000 besökare årligen.

2.3.1 Bengtsfors

Totalt finns det ca 1 200 verksamma företag i Bengtsfors kommun och de dominerande arbetsgivarna finns framförallt inom papperstillverkningen. Förpackningsindustri, livsmedel och hästkosöm är andra stora industrier i kommunen. Den bransch i kommunen som har flest företag är jordbruk- och skogsbruk. Kommunen är själv den största arbetsgivaren med ca 800 anställda.

⁶

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__MI__MI0810__MI0810A/TatortGrad/?rxid=c6aedfc4-01ff-458c-9392-0360827d45b0

2.3.2 Dals-Ed

Det finns ca 700 företag i Dals-Ed varav ca 170 är AB. Varje år startas ca 40 nya företag inom bl.a. skogsnäring, företagsservice och kulturella näringar. Tidigare var tillverkande industrier den största branschen, men under senare år har nya branscher tillkommit tack vare moderna teknik-möjligheter.

2.3.3 Färgelanda

I Färgelanda finns totalt ca 900 företag. Den största branschen i kommunen är jord- och skogsbruk. Det finns även en hel del företag inom industrisektorn, framförallt inom plast. Många av företagen har fordonsindustrin som kunder. Även turistnäringen spelar en stor roll för kommunen.

2.3.4 Mellerud

Det finns över 700 aktiva företag inom tillverknings- och tjänstesektorn i Mellerud. Mycket av näringen koncentreras dessutom kring turistnäringen då Mellerud är en attraktiv semester- och handelsort. År 2015 fanns det 751 företag i Mellerud. De största branscherna är:

- Jordbruk, skogsbruk och fisk
- Handel och reparation motorfordon
- Bygg
- Verksamhet inom juridik, ekonomi m.m.
- Tillverkning

3 Ansvar för avfallshanteringen

Lagstiftningen i miljöbalken styr avfallshanteringen. Avfallshanteringen är en kedja av åtgärder som består av följande länkar: Insamling, sortering, återanvändning, minimering, återvinning och olika metoder av behandling. Kommunen har ett stort ansvar för att genomföra eller möjliggöra alla led i kedjan på bästa sätt; tekniskt, ekonomiskt och miljömässigt.

Ansvar för avfallshanteringen i kommunerna delas mellan olika aktörer, se Tabell 5.

Kommunstyrelsen hos respektive kommun har det huvudsakliga ansvaret för att samla in, transportera och behandla hushållsavfall och därmed jämförligt avfall från verksamheter.

Tabell 5. Ansvarsfördelning i kommunerna

Vem	Ansvar
Kommunstyrelsen	Verksamhetsansvar samt fysisk planering, miljöstrategiskt arbete
Länsstyrelsen	Tillsyn av avfallsanläggningar
Dalslands energi- och miljökontor	Tillsyn och kontroll av avfallsanläggningar, hantering av klagomål gällande nedskräpning utanför planlagt område, mottagande av anmälningar av kompost, tillsyn, ansökan/anmälan enskilda avlopp
Plan- och byggenheten	Hanterar klagomål och fysisk hantering av nedskräpning inom planlagt område.
Producenterna	Samla in, transportera bort och återvinna produkter som omfattas om förordningarna om producentansvar.
Fastighetsägare	Informera de som bor i fastigheten om de regler om avfallshantering som gäller i kommunen
Verksamhetsutövare	Omhänderta och sortera avfallet som uppstår inom den egna verksamheten
Invånare	Sortera och hantera sitt avfall enligt gällande system som kommunen informerar om

4 Avfallslag och mängder

4.1 Avfall som omfattas av kommunalt ansvar

Enligt lag har kommunen monopol på allt hushållsavfall. I begreppet hushållsavfall ingår både avfall från hushåll och avfall från andra verksamheter som kan jämföras med hushållsavfall. Jämförligt avfall uppkommer som ett resultat av att människor använder lokaler eller anläggningar på ett sätt som ger upphov till avfall som liknar det avfall som uppstår vid användningen av mark eller byggnad för bostadsändamål. Latrin, slam från enskilda anläggningar och fett från fettavskiljare räknas också till hushållsavfall.

4.1.1 Kärl- och säckavfall (Brännbart restavfall och matavfall)

Med kärlavfall avses den del av hushållsavfallet som i normalfallet läggs i en avfallsbehållare och hämtas regelbundet. Insamlingen av kärl- och säckavfall sker av

kommunen upphandlad entreprenör, för närvarande Ragn-Sells. I kommunerna används tvåfacksbil för insamlingen.

I de fyra kommunerna används gröna och bruna avfallskärl för utsortering av brännbart hushållsavfall respektive matavfall. Både det brännbara avfallet samt matavfallet läggs i valfri plastpåse.

Mängder som samlats in per kommun framgår i Tabell 6. Avfallet från Dals-Ed och Bengtsfors omlastas för närvarande på Ragn-Sells anläggning i Dals-Långed medan avfallet från Mellerud och Färgelanda körs till Ragn-Sells anläggning i Heljestorp, Vänersborg. Pågående avtal med Ragn-Sells omfattar även att entreprenören ska tillgodose behandlingen av brännbart säck- och kärlavfall samt matavfall. Det innebär att behandlingsanläggning kan variera under avtalstiden. För närvarande går det brännbara hushållsavfallet från alla fyra kommunerna till energiåtervinning, för närvarande på Lillesjöverket i Uddevalla. Matavfallet behandlas genom rötning till biogas och biogödsel på Tekniska Verkens biogasanläggning i Linköping. Biogödseln får avsättning på Östgötaslätten.

Tabell 6. Kärlavfall fördelat på brännbart avfall och matavfall, år 2016.

Kommun	Brännbart Kärlavfall (ton) ⁷	Brännbart kärlavfall (kg/person) ⁸	Matavfall (ton) ⁹	Matavfall (kg/person) ¹⁰
Bengtsfors	1 547	150	541	53
Dals-Ed ¹¹	808	169	282	59
Färgelanda	738	111	330	50
Mellerud	1 265	131	694	72
Riksgenomsnitt		183 ¹²		40 ¹³
Totalt	4 358		1 847	

⁷ Avfall Web 2016 (I1b)

⁸ Avfall Web 2016

⁹ Avfall Web 2016 (I1a)

¹⁰ Avfall Web 2016

¹¹ Uppgifter från samhällsbyggnadschef Magnus Åkesson

¹² Avfall Web 2016 (I1b/A1) för de kommuner som har angett siffror för utsorterat matavfall

¹³ Avfall Web 2016 (I1a/A1) för de kommuner som har angett siffror för utsorterat matavfall

4.1.1.1 Kärll och abonnemang

Ordinarie hämtning av hushållsavfall utförs varannan vecka hela året, där både matavfall och brännbart avfall töms. Vanligaste abonnemanget är ett 140 l kärll för brännbart samt ett 140 l kärll för matavfallet i alla kommunerna med undantag för Bengtsfors, som har ett 190 l kärll för brännbart avfall. I Bengtsfors tillämpas behovsstyrd hämtning vilket innebär att fastighetsägaren endast ställer ut kärlet för brännbart avfall på hämtningsdagen om denne vill ha tömt. Fastighetsägaren debiteras endast för de tömningar som denne har under ett år utöver en grundavgift. Matavfallet måste dock tömmas varannan vecka. Kostnaden för abonnemang samt priset för en lägenhet framgår av Tabell 7.

Det går också att ansöka om dispens och utökat hämtningsintervall av hushållsavfallet om hushållet har en hemkompost. Antal abonnenter som hemkomposterar framgår av Tabell 8.

Tabell 7. Vanligaste abonnemang och pris för avfallstjänst i kommunerna år 2016.

Kommun	Vanligaste avgift per år för villor (kr)	Pris (kr/m ²) ¹⁴
Bengtsfors	1 591	25,50
Dals-Ed	2 192 ¹⁵	30,73
Färgelanda	1 986	31,31
Mellerud	2 249	26,04
Riksgenomsnitt	-	20,80

Tabell 8. Antal hushåll som hemkomposterar matavfall.

Kommun	En- och tvåfamiljshus ¹⁶	Flerbostadshus ¹⁷
Bengtsfors	414	0
Dals-Ed ¹⁸	531	0
Färgelanda	677	ET
Mellerud	762	0

¹⁴ Nils Holgersson, 2016 års undersökning (pris beräknas för standardiserad lägenhet för att kunna jämföra mellan kommuner)

¹⁵ Uppgift för 2016 från Magnus Åkesson, samhällsbyggnadschef

¹⁶ Avfall Web 2016 (A5)

¹⁷ Avfall Web 2016 (A6)

¹⁸ Uppgifter från samhällsbyggnadschef Magnus Åkesson

Totalt	2 384	0
---------------	--------------	----------

4.1.1.2 Kärslavfallets innehåll

Kommunerna ger idag upphov till sammanlagt cirka 4 360 ton brännbart restavfall samt cirka 1 850 ton matavfall, se Tabell 6. Plockanalys¹⁹ för att analysera hur fördelningen av innehållet i kärslavfallet ser ut genomfördes i de fyra kommunerna i oktober 2017. Resultatet från denna presenteras i Tabell 9 och Tabell 10. Riksgenomsnitt för kommuner med sortering i två kärl (utsortering av matavfall) presenteras i samma tabeller. Generellt har kommunerna en bättre sortering av restavfallet än riksgenomsnittet men lägre sortering av matavfallet.

Tabell 9. Fördelning i restavfallet enligt genomförd plockanalys

	Bengtsfors	Dals-Ed	Färgelanda	Mellerud	Riksgenomsnitt ²⁰
FA/batterier/elavfall	0 %	0 %	0 %	0 %	0,5 %
Förpackningar	12,2 %	10,2 %	18,6 %	15,9 %	28 – 29 %
Trädgårdsavfall	1,5 %	1,0 %	3,8 %	2,1 %	2,4–2,5 %
Matavfall	21,1 %	15,7 %	11,5 %	5,8 %	23 – 27 %
Restavfall	61,6 %	67,7 %	62,3 %	73,1 %	34 – 40 %
Tidningar/returpapper	3,6 %	5,4 %	3,8 %	3,1 %	6 – 8 %

Tabell 10. Fördelning i matavfallet enligt genomförd plockanalys

	Bengtsfors	Dals-Ed	Färgelanda	Mellerud	Riksgenomsnitt ²¹
FA/batterier/elavfall	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Förpackningar	1,4 %	0,8 %	3,8 %	2,7 %	0,7–1,0 %
Trädgårdsavfall	0 %	0 %	6,3 %	8,0 %	1,0–1,1 %
Matavfall	91,2 %	96,2 %	74,9 %	70,3 %	96 – 97 %
Restavfall	7,4 %	3,0 %	13,6 %	15,1 %	0,7–1,0 %

¹⁹ En plockanalys är en metod för karakterisering av avfall vilket innebär att avfall sorterats i olika fraktioner som vägs separat. Därefter kan en procentuell avfallsammansättning beräknas på vad som egentligen slängs i ett sopkärl.

²⁰ Baserat på siffror från kommuner med utsortering av matavfall i separat kärl från Avfall Sverige Rapport 2016:28 *Vad slänger hushållen i soppåsen? Nationell sammanställning av plockanalyser av hushållens mat- och restavfall*, i de fall ett intervall anges beror det på att siffrorna varierar för lägenheter respektive villor

²¹ Se 20

Tidningar/returpapper	0 %	0 %	1,3 %	4,1 %	0 %
-----------------------	-----	-----	-------	-------	-----

4.1.2 Grovavfall på ÅVC

Med grovavfall avses den del av hushållsavfallet som är så tungt eller stort att det inte kan samlas in i den vanliga avfallsbehållaren. Grovavfall för Bengtsfors samlas in på Nolängen ÅVC, Dals-Eds på Onsöns ÅVC, Melleruds kommun på Hunnebyn ÅVC och Färgelanda på Stigen ÅVC. Mängderna grovavfall som samlades in på de fyra ÅVC:erna uppgick till totalt cirka 4 000 ton år 2016, för alla fyra kommunerna. Fördelningen mellan olika fraktioner, och hur dessa behandlades, visas i Tabell 11, Tabell 12 och Tabell 13. Farligt avfall kan även lämnas på vissa andra ställen, exempelvis på miljöstationer på bensinmackar.

Tabell 11. Insamlade mängder grovavfall till olika behandling i kommunerna under 2016 (ton)

	Grovavfall, totalt (inklusive trädgårdsavfall) ²²	Mängd insamlat grovavfall (kg/person) ²³	Grovavfall till förbränning ²⁴	Grovavfall insamlat till materialåtervinning ²⁵	Grovavfall från hushåll till deponering ²⁶
Bengtsfors	1 249	121	921	281	309
Dals-Ed²⁷	109	23	DS	DS	9
Färgelanda	625	94	443	333	DS
Mellerud	1 142	119	1 662	276	68
Totalt	734				

²² Avfall Web 2016 (I2)

²³ Avfall Web 2016

²⁴ Avfall Web 2016 (Å3)

²⁵ Avfall Web 2016 (Å31)

²⁶ Avfall Web 2016 (D2)

²⁷ Uppgifter från samhällsbyggnadschef Magnus Åkesson

Tabell 12. Insamlade mängder grovavfall av olika slag i kommunerna under 2016 (ton)

	Plast (kommunplast – ej förpackningar) ²⁸	Textilavfall – endast materialåtervinning ²⁹	Metallskrot ³⁰	Trädgårdsavfall ³¹	Träavfall, ej impregnerat ³²	Fönster träram/Planglas ³³	Tryckimpregnerat trä ³⁴	Brännbart ³⁵	Wellpapp ³⁶	Gips ³⁷	Däck ³⁸
Bengtsfors	ET	ET	200	46	419	ET	76	194	36	27	17,5
Dals-Ed³⁹	DS	DS	203	109	513	DS	37	290	50	30	4
Färgelanda	ET	ET	320	DS	292	ET	6	DS	7,59	ET	5,5
Mellerud	ET	ET	225	102	295	35	65	401	-	16,3	ET
Totalt			948		1519		184			73	27

²⁸ Avfall Web 2016 (I39)

²⁹ Avfall Web 2016 (I43)

³⁰ Avfall Web 2016 (I16)

³¹ Avfall Web 2016 (I12)

³² Avfall Web 2016 (I13)

³³ Avfall Web 2016 (I38)

³⁴ Avfall Web 2016 (F4)

³⁵ Avfall Web 2016 (I14)

³⁶ Avfall Web 2016 (I15)

³⁷ Avfall Web 2016 (I37)

³⁸ Avfall Web 2016 (I36), producentansvar

³⁹ Uppgifter från samhällsbyggnadschef Magnus Åkesson

Tabell 13. Behandlingsmetoder för grovavfall under 2016

Fraktion	Hantering enligt avfallstrappan
PTP (brännbart i mindre fraktion)	Energiåtervinning
Metallskrot	Materialåtervinning
Träavfall	Energiåtervinning
Fönster m träram/Planglas	Materialåtervinning
Brännbart	Energiåtervinning
Blandat/ Grovt brännbart	Energiåtervinning
Wellpapp	Materialåtervinning

Dals-Ed och Bengtsfors har gratis besök för de som betalar grundavgift i kommunen. I Mellerud och Färgelanda tas en avgift ut per besök på ÅVC.

Grovavfallet från ÅVC transporteras sedan till olika behandlings- och återvinningsanläggningar för vidare omhändertagande. Behandlingsmetod enligt avfallshierarkin framgår av bilaga 2.

4.1.3 Avfall till återbruk

Avfall till återbruk finns det framförallt möjlighet att bli av med genom att lämna till återbruksaffärer i de olika kommunerna. I Bengtsfors finns secondhandbutikerna Flitiga händer och Returen. Flitiga händer är en daglig verksamhet för funktionsnedsatta och är ett samarbete mellan kommunen och Emmaus Björkå. Pengarna från försäljningen samt kläder som inte säljs skänks till behövande. I butiken finns även en loppishörna. Returen är också en secondhand-butik men med mer fokus på möbler och saker till hemmet.

I Dals-Eds kommun finns secondhandbutiken AME som tar emot möbler, cyklar och kläder och som personalen sedan renoverar och säljer vidare. De hjälper även till med sömnad, omklädning, snickeri, målning, reparationer och underhåll.

I Melleruds och Färgelandas kommuner finns en del privata aktörer och religiösa församlingar som jobbar med återbruk, exempelvis och Röda Korset. I Färgelanda finns även Myrorra och butiken Nytt & Begagnat som bl.a. säljer secondhand-kläder.

4.1.4 Farligt avfall

Med farligt avfall avses det avfall som har en eller flera farliga egenskaper och är farligt för människors hälsa eller miljön. Farligt avfall lämnas på kommunernas ÅVC:er. I Bengtsfors kan farligt avfall även lämnas på någon av de två miljöstationerna vid Sågudden (bensinstation) samt i Bäckefors (bensinstation). I Mellerud är det även möjligt att lämna in små mängder farligt avfall till medborgarkontoret och på kommunens förråd.

Totalt uppgår mängderna farligt avfall (exkl. elektronikavfall) till cirka 300 ton år 2016 i de fyra kommunerna, se Tabell 14.

Det farliga avfallet hämtas sedan från ÅVC av upphandlad entreprenör för vidare transport till behandlingsanläggning, där avfallet återvinns och behandlas baserat på dess egenskaper och i enlighet med avfallshierarkin. Elektronikavfall räknas också som farligt avfall, men beskrivs närmare under avsnitt 4.2.2, då det omfattas av producentansvar.

Tabell 14. Farligt avfall inom kommunerna, år 2016.

Kommun	Farligt avfall (ton) ⁴⁰	Farligt avfall (kg/person) ⁴¹
Bengtstors	116	11,6
Dals-Ed ⁴²	57	12
Färgelanda	26,4	3,98
Mellerud	97,1	10,4
Riksgenomsnitt		7,67
Totalt	297	

4.1.5 Slam och fettavfall samt latrin

Där kommunalt vatten- och avlopp saknas i kommunerna ska fastighetsägaren ha enskilt avlopp. Det slam som samlas in från de enskilda anläggningarna räknas som hushållsavfall.

Insamlingen av slam och fettavskiljarslam samt latrin sker av kommunen upphandlad entreprenör. I kommunerna går det insamlade slammet till respektive kommuns avloppsreningsverk. Där avvattnas slammet för att sedan transporteras till Heljestorp för att användas som täckmaterial på tippen. Mängder framgår av Tabell 15.

⁴⁰ Avfall Web 2016 (F1), omfattar småkemikalier, vattenbaserad färg, lösningsmedelsbaserad färg, oljehaltigt avfall, tryckimpregnerat trä, asbest och övrigt farligt avfall från hushåll (exklusive elavfall)

⁴¹ Avfall Web 2016

⁴² Uppgifter från samhällsbyggnadschef Magnus Åkesson

Tabell 15. Antal enskilda avlopp, mängder slam och latrin som samlades in i kommunerna under 2016.

Kommun	Antal enskilda avlopp (st) ⁴³	Mängd slam från enskilda avlopp (ton) ⁴⁴	Antal latrin-abonnemang (st) ⁴⁵	Mängd från latrin (ton) ⁴⁶	Antal fettaskiljare (st) ⁴⁷	Fett-avskiljarslam (ton) ⁴⁸
Bengtsfors	1 935	4 035	0	0	10	20
Dals-Ed	1 130	630	0	0	10	22
Färgelanda	1 481	3 702	0	0	DS	DS
Mellerud	2 309	5 812	0	0	7	15 ⁴⁹
Totalt	6 855	14 179	0	0		

4.2 Avfall som omfattas av producentansvar

I Sverige finns det lagstiftade förordningar om producentansvar, där producenterna ansvarar för insamling och omhändertagande av deras uttjänade produkter och förpackningar.

Det producentansvar som berör avfallshanteringen i Dalslands kommunerna är förpackningar, returpapper, avfall från elektriska och elektroniska hushållsprodukter, glödlampor och vissa belysningsarmaturer samt däck och bilar.

4.2.1 Förpackningar och tidningar

Förpacknings- och tidningsinsamlingen AB (FTIAB) ansvarar för insamlingen av förpackningar och tidningar (returpapper).

Tidningar samt förpackningar av glas, metall, plast och papper ska hushållen själv transportera till någon av de 24 återvinningsstationerna (ÅVS) som finns i de fyra kommunerna. Deras placering framgår av bilaga 1. Totalt samlades cirka 2 600 ton förpackningar och tidningar in under 2016 från de fyra kommunerna, se Tabell 16. Insamlad mängd per person presenteras även i Figur 1.

⁴³ Avfall Web 2016 (S1)

⁴⁴ Avfall Web 2016 (S7)

⁴⁵ Avfall Web 2016 (S2)

⁴⁶ Avfall Web 2016 (S8)

⁴⁷ Avfall Web 2016 (S3)

⁴⁸ Avfall Web 2016 (S9)

⁴⁹ Avfall Web visar 14 781 ton, vilket egentligen är antal kg enligt driftledare renhållning Maria Melkersson

I Tabell 17 visas hur många återvinningsstationer som finns i respektive kommun. Tabellen presenterar också information om hur många av återvinningsstationerna som tar emot glas, kartong, metall, plast och tidningar.

Tabell 16. Mängder förpackningar och tidningar som samlades in under 2016 i kommunerna.

Kommun	Glasförpackningar (ton) ⁵⁰	Glasförpackningar (kg/person) ⁵¹	Pappersförpackningar (ton) ⁵²	Pappersförpackningar (kg/person) ⁵³	Plastförpackningar (ton) ⁵⁴	Plastförpackningar (kg/person) ⁵⁵	Metallförpackningar (ton) ⁵⁶	Metallförpackningar (kg/person) ⁵⁷	Tidningar/returpapper (ton) ⁵⁸	Tidningar/returpapper (kg/person) ⁵⁹
Bengtsfors	214	22	170	17	102	10	20	2,0	504	51
Dals-Ed	88	18	67	14	43	9,0	9	1,9	88	19
Färgelanda	97	15	105	16	48	7,3	19	2,8	155	23
Mellerud	197	21	141	15	78	8,4	25	2,7	220	24
Riks-genomsnitt		20		14		7,2		1,8		25
Totalt	596		483		271		73		967	

⁵⁰ Avfall Sverige 2016 (I18), Dals-Ed härlett från FTI statistik för 2016

⁵¹ FTI statistik för 2016

⁵² Avfall Sverige 2016 (I20), Dals-Ed härlett från FTI statistik för 2016

⁵³ Se 51

⁵⁴ Avfall Sverige 2016 (I21), Dals-Ed härlett från FTI statistik för 2016

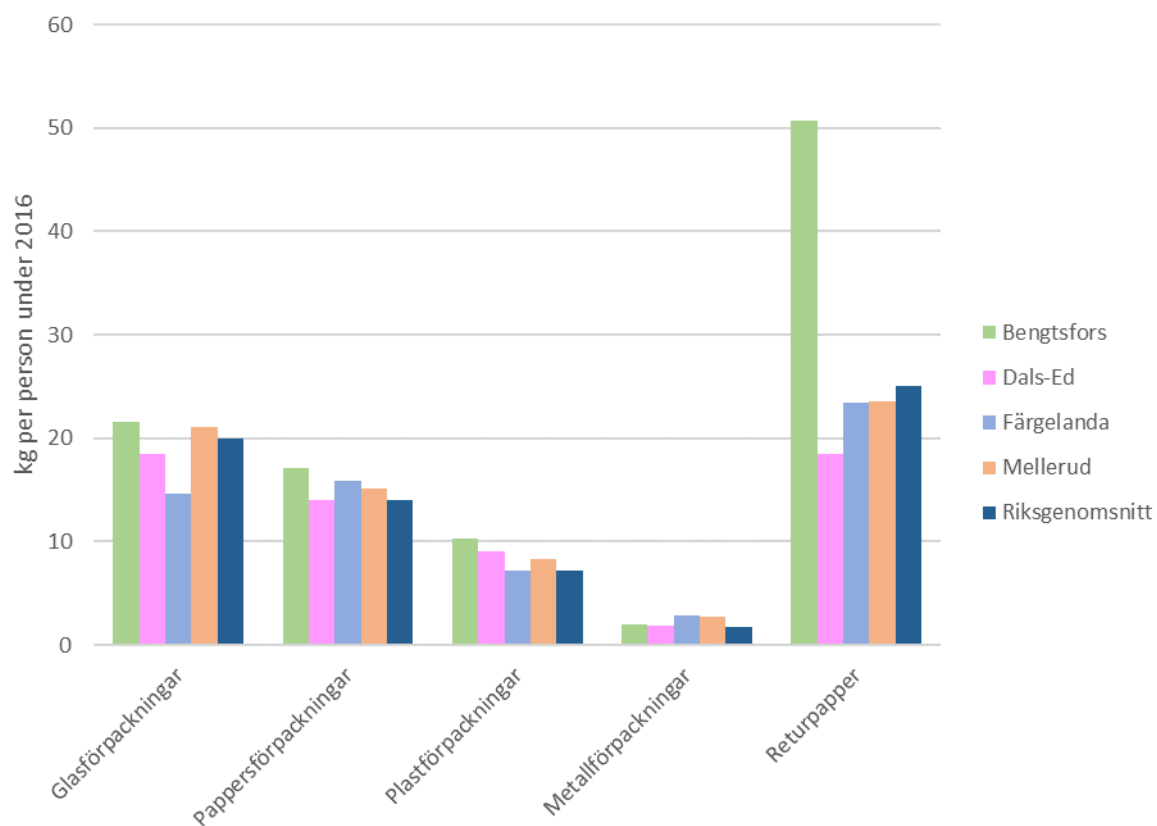
⁵⁵ Se 51

⁵⁶ Avfall Sverige 2016 (I23), Dals-Ed härlett från FTI statistik för 2016

⁵⁷ Se 51

⁵⁸ Avfall Sverige 2016 (I19), Dals-Ed härlett från FTI statistik för 2016

⁵⁹ Se 51

Figur 1 *Insamlad mängd förpackningar och returpapper per person under 2016 i kommunerna*

Tabell 17. Antal återvinningsstationer (ÅVS:er) i kommunerna samt vilka som samlar in glas-, kartong-, metall- och plastförpackningar och tidningar/returpapper⁶⁰.

Kommun	Antal ÅVS:er	Glasförpackningar	Pappersförpackningar	Metallförpackningar	Plastförpackningar	Tidningar/returpapper
Bengtsfors ⁶¹	9	9	9	9	9	9
Dals-Ed	4	4	4	4	4	4
Färgelanda	6	6	6	6	6	6
Mellerud	8	8	8	8	8	8
Totalt antal	27	27	27	27	27	27

4.2.2 Elektronikavfall och batterier

EI-kretsen är ett nationellt insamlingssystem som hanterar insamling, transport och behandling av elavfall och batterier och hämtar el- och elektronikavfallet på de fyra ÅVC:erna. Batterier hämtas även av Elkretsen från batteriholkarna som finns vid vissa av ÅVS:erna i kommunen. Elektronikavfall räknas som farligt avfall och mängderna uppgår totalt till cirka 640 ton för kommunerna, mängder per kommun framgår av Tabell 18 och Tabell 19. Jämförelse mellan kommunerna presenteras i Figur 2.

Sedan den första oktober 2015 har butiker ett ansvar för att ta emot elavfall. Större butiker med elektronikförsäljning tar emot all konsumentelektronik som är mindre än 25 centimeter. I övriga butiker gäller principen "en mot en" det vill säga att du har möjlighet att lämna in en gammal produkt när du köper en ny, motsvarande produkt i butiken. Det insamlade materialet lämnas kostnadsfritt till ett godkänt insamlingssystem för återvinning.⁶²

EI-Kretsen transporterar elektronikavfallet till någon av återvinningsanläggningarna som de har avtal med. Det finns cirka 30 st sådana anläggningar i Sverige. Där genomgår

⁶⁰ Informationen inhämtad från www.ftiab.se 2018-02-08

⁶¹ Utöver FTI:s återvinningsstationer finns ytterligare fyra stationer för glas och tidningar där kommunen tömmer själva

⁶² EI-kretsen AB, 2016

elektronikavfallet en förbehandling som innebär att de sorteras och plockas isär. Därefter behandlas och återvinns el- och elektronikavfallet. Avfallet bedöms behandlas i enlighet med avfallshierarkin.

Tabell 18. Elektronikavfall och batterier som samlades in under 2016 i kommunerna, angivet i ton⁶³.

Kommun	Diverse elektronik	Kylskåp och frysar	Vitvaror	Batterier	Gasurladdnings-lampor	Icke gasurladdnings-lampor	Totalt
Bengtsfors	76	31	43	2,6	1,4	0,31	155
Dals-Ed	43	19	20	1,2	0,77	0,11	84
Färgelanda	40	16	19	1,6	0,98	0,22	77
Mellerud	72	33	26	4,9	1,6	0,50	137
Totalt (ton)	231	99	108	10	4,8	1,1	453

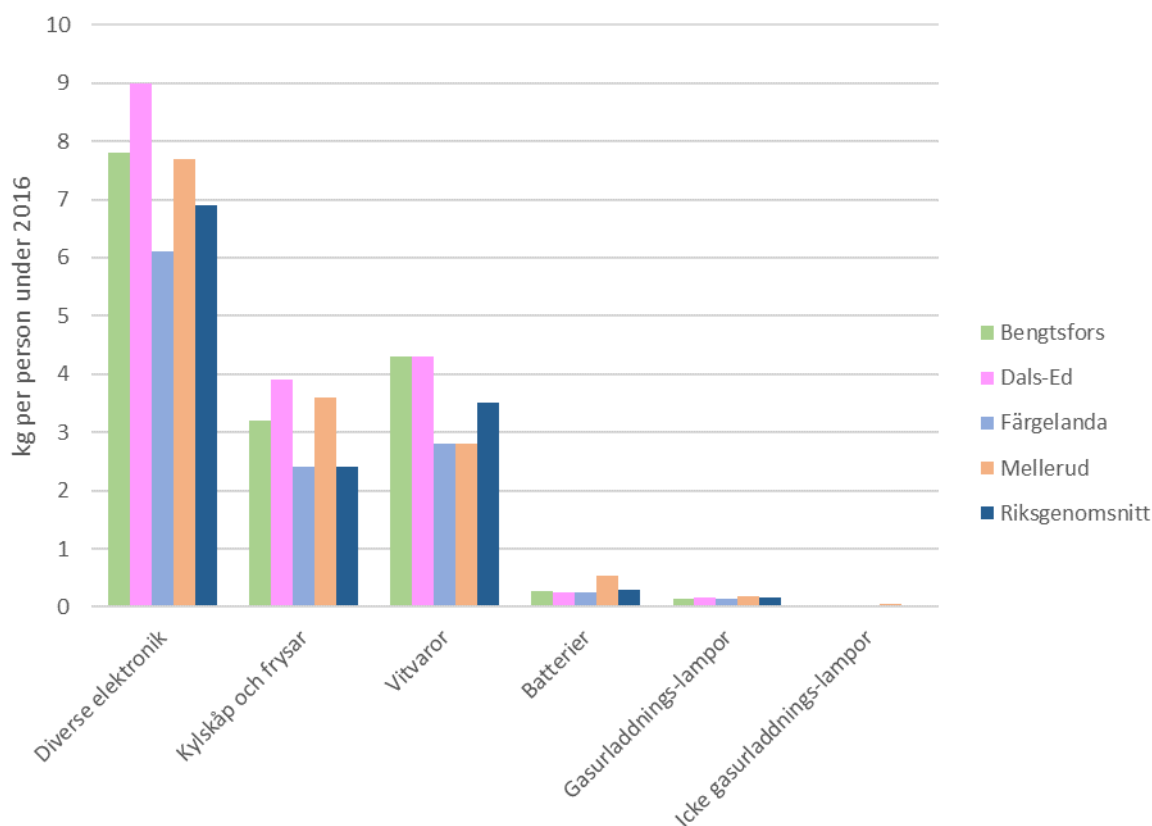
⁶³ El-kretsen, återvunna mängder 2016

Tabell 19. Elektronikavfall och batterier som samlades in under 2016 i kommunerna, angivet i kg/person⁶⁴.

Kommun	Diverse elektronik	Kylskåp och frysar	Vitvaror	Batterier	Gasurladdnings-lampor	Icke gasurladdnings-lampor	Totalt
Bengtstors	7,8	3,2	4,3	0,27	0,14	0,03	16
Dals-Ed	9,0	3,9	4,3	0,26	0,16	0,02	18
Färgelanda	6,1	2,4	2,8	0,25	0,15	0,03	12
Mellerud	7,7	3,6	2,8	0,53	0,18	0,05	15
Riksgenomsnitt	6,9	2,4	3,5	0,30	0,16	0,04	13

⁶⁴ Se 63

Figur 2 Jämförelse av mängd olika typer av el-avfall mellan kommunerna

4.2.3 Läkemedel

Alla apotek har en skyldighet att ta emot och hantera överblivna och utgångna läkemedel, både det som är receptförskrivet och receptfritt. Apoteket har genomskinliga påsar för privatpersoner att lägga sitt läkemedelsavfall i hemma för att ta med till apoteket.

Sprutor, kanyler och insulinpennor delas ut med en safe-box kanylbehållare. De ska därefter tas emot på apoteket.

4.2.4 Däck

Svensk Däckåtervinning AB ansvarar för insamling och återvinning av uttjänta däck. I Bengtsfors och Mellerud tar ÅVC:n emot däck med och utan fälgar. I övrigt hänvisas privatpersoner till bilverkstäder som ska ta emot däcken utan kostnad, dock kan verkstäderna ta ut en avgift för att skilja däck från fälg. För större mängder däck hänvisar Svensk Däckåtervinning AB till sin entreprenör Ragn-Sells AB. Däcken materialåtervinns till andra gummiprodukter, såsom ridbanor och konstgräsplaner.

4.2.5 Bilar

Bilproducenterna ska utan kostnad ta emot eller anvisa en plats för att ta emot uttjänta bilar eller anvisa en plats för mottagning. I Melleruds kommun finns mottagningsplats för uttjänta bilar. Övriga kommuner har inte mottagningsplats. I Bengtsfors kommun hänvisas hushållen till Årjängs bilskrot. Dals-Eds kommun hänvisar till BIL Sweden och SBR. Bilarna materialåtervinns så långt det går, men energiåtervinning och deponering sker till viss del.

4.2.6 Ensilageplast

Det finns ett frivilligt producentansvar för ensilageplast som hanteras av Svensk Ensilageplast Retur (SvepRetur), en ideell branschförening. Målet är att 70 % av lantbrukens använda plast ska samlas in. Syftet är att öka materialåtervinningen av ensilageplasten. Insamlingen sker till ett självkostnadspris för lantbrukaren.

I Färgelanda kommun kan ensilageplast lämnas på ÅVC Stigen två dagar per år. I Melleruds kommun kan ensilageplast lämnas på Grinstad Östebyn Hagana två dagar per år. I Dals-Ed och Bengtsfors kommun finns ingen organiserad uppsamlingsplats för ensilageplast.

4.3 Avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar

4.3.1 Verksamhetsavfall

Det saknas heltäckande uppgifter om verksamhetsavfallet som uppstår i de fyra kommunerna. Från de företag som ska lämna in årliga miljörapporter till följd av att de bedriver en tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet finns vissa uppgifter registrerade (för tillståndspliktiga och vissa anmälningspliktiga verksamheter enligt miljöbalken). Med tanke på att ett stort antal verksamheter saknas (ett antal anmälningspliktiga verksamheter samt icke anmälningspliktiga verksamheter enligt miljöbalken) redovisas registrerad information inte här.

Hur avfallet behandlas enligt avfallshierarkin hos respektive verksamhet är svårt att få klara uppgifter om. Avfallet ska dock omhändertas av olika avfallsentreprenörer och transporteras till godkända anläggningar för omhändertagande.

Bygg- och rivningsavfall klassificeras som verksamhetsavfall.

4.4 Nedskräpning

Den mesta nedskräpningen sker vid ÅVS:erna då mindre verksamheter eller hushåll snabbt vill bli av med avfall. Vid ÅVS:erna sker också dumpning av avfall som egentligen ska till ÅVC eller annan mottagningsplats. Ibland gör idrottsföreningarna en insats och städar längs vägkanterna. Annan nedskräpning är exempelvis mindre avfall som slängs på gator och torg. Det sker inte så mycket nedskräpning i naturmiljön.

5 Avfallsanläggningar i kommunen

5.1 Bengtsfors kommun

5.1.1 Nolängen återvinningscentral

Återvinningscentralen i Bengtsfors kommun heter Nolängen. Här tas mindre mängder avfall emot både från hushåll och verksamheter. Hushåll som betalar grundavgift för sophämtning lämnar avfall kostnadsfritt på Nolängen. Verksamheter betalar viktbaserad avgift.

5.1.2 Avloppsreningsverk

Det finns sex avloppsreningsverk i Bengtsfors kommun: Bengtsfors, Billingsfors, Bäckefors, Gustavsfors, Dals Långed och Ödskölt. Bengtsfors avloppsreningsverk är dimensionerat för totalt 6500 pe. År 2015 var 3344 anslutna. Billingsfors reningsverk är dimensionerat för totalt 3100 pe. Billingsfors reningsverk tar emot 4035 m³ externslam från enskilda avlopp per år.

5.1.3 Återvinningsstationer

Återvinningsstationer i kommunen presenteras i Tabell 20 och den geografiska fördelningen visas i Figur 3.

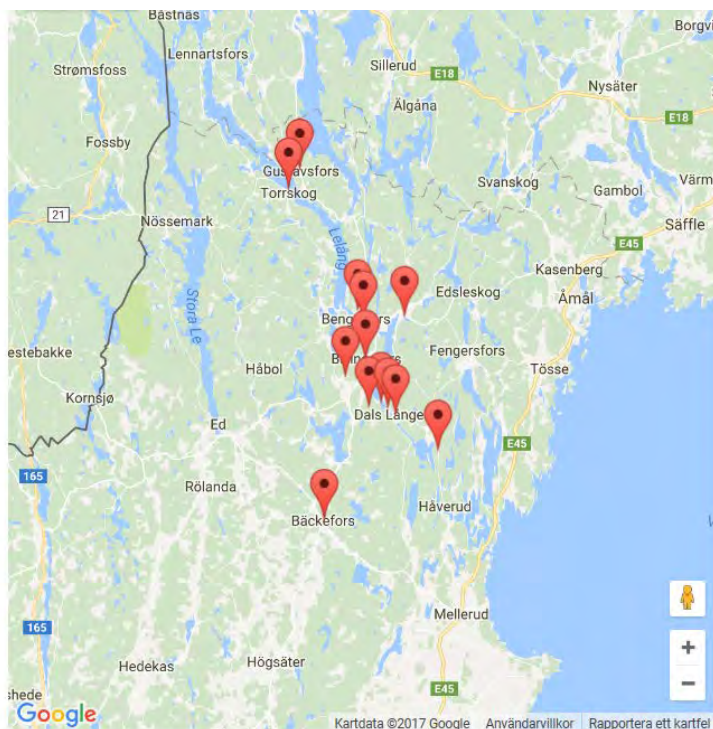
Tabell 20. Återvinningsstationer i kommunen⁶⁵

Bengtsfors	Fabriksgatan/Industrigatan
Bengtsfors	Infart Majbergsdal
Bengtsfors	Nolängens ÅVC
Billingsfors	IOGTs Parkering
Bäckefors	Gamla Postgatan
Dals-Långed	Stenebyvägen/Baldersnäsvägen
Dals-Långed	Bartelmyrsvägen
Dals-Långed	Ängbäcksvägen
Gustavsfors	Affären
Dingelvik ⁶⁶	Kyrkskolan
Laxarby ⁶⁷	Trekanten
Tisselskog ⁶⁸	Högsbyn

⁶⁵ Informationen inhämtad från www.ftiab.se 2018-02-08

⁶⁶ Kommunens egen återvinningsstation för tidningar och glas

⁶⁷ Se 66

- Bengtsfors
- Billingsfors
- Bäckefors
- Dals-Långed
- Dingelvik
- Gustavsfors
- Laxarby
- Tisselskog
- Torrskog

Figur 3. Geografisk fördelning av återvinningsstationerna i kommunen⁷⁰

5.2 Dals-Eds kommun

5.2.1 Onsöns återvinningscentral

På Onsöns ÅVC kan hushållen lämna trädgårdsavfall, träavfall, ris, möbler, järn- och metallskrot, batterier och farligt avfall.

5.2.2 Avloppsreningsverk

Det finns två avloppsreningsverk i Dals-Eds kommun: Brattesta och Håbol. Brattesta avloppsreningsverk är dimensionerat för 5000 pe och har en belastning på 3300 pe. Brattesta tar emot 2100 m³ externslam per år (Torrsubstans (TS)=16,9 to=TS-halt 0,8 %)

⁶⁸ Se 66

⁶⁹ Se 66

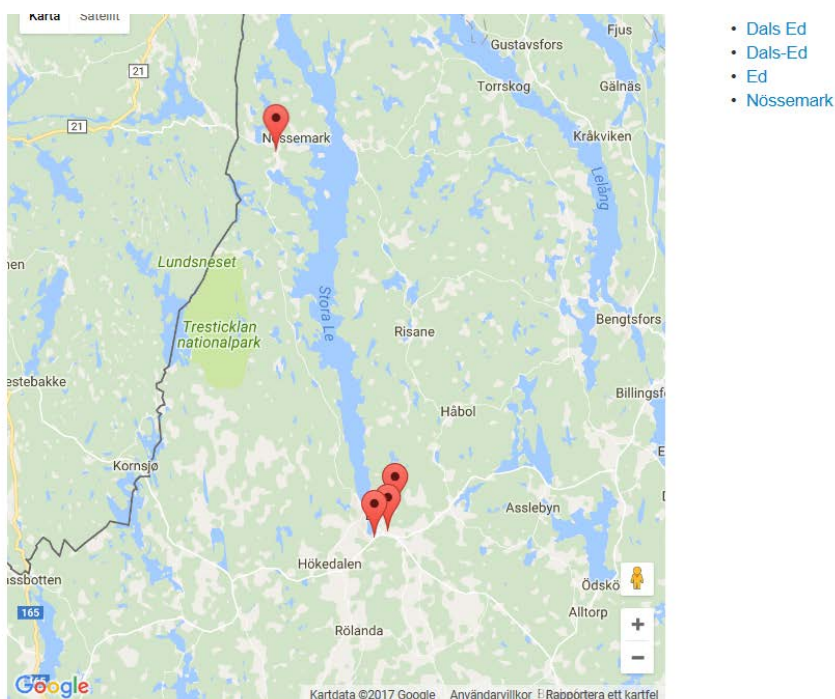
⁷⁰ Informationen inhämtad från www.ftiab.se 2017-05-22

5.2.3 Återvinningsstationer

Återvinningsstationer i kommunen presenteras i Tabell 21 och den geografiska fördelningen visas i Figur 4.

Tabell 21. Återvinningsstationer i kommunen⁷¹

Dals-Eds kommun	
Dals-Ed	Gröne Backe Camping
Dals-Ed	Onsöns avfallsanläggning (ÅVC)
Ed	Karlssons
Nössemark	Nössemark

Figur 4. Geografisk fördelning av återvinningsstationerna i kommunen⁷²

5.3 Färgelanda kommun

5.3.1 Stigens återvinningscentral

Återvinningscentralen Stigen tar kostnadsfritt emot vitvaror, elavfall, färgrester och övrigt miljöfarligt hushållsavfall.

⁷¹ Informationen inhämtad från www.ftiab.se 2018-02-08

⁷² Informationen inhämtad från www.ftiab.se 2017-05-22

5.3.2 Avloppsreningsverk

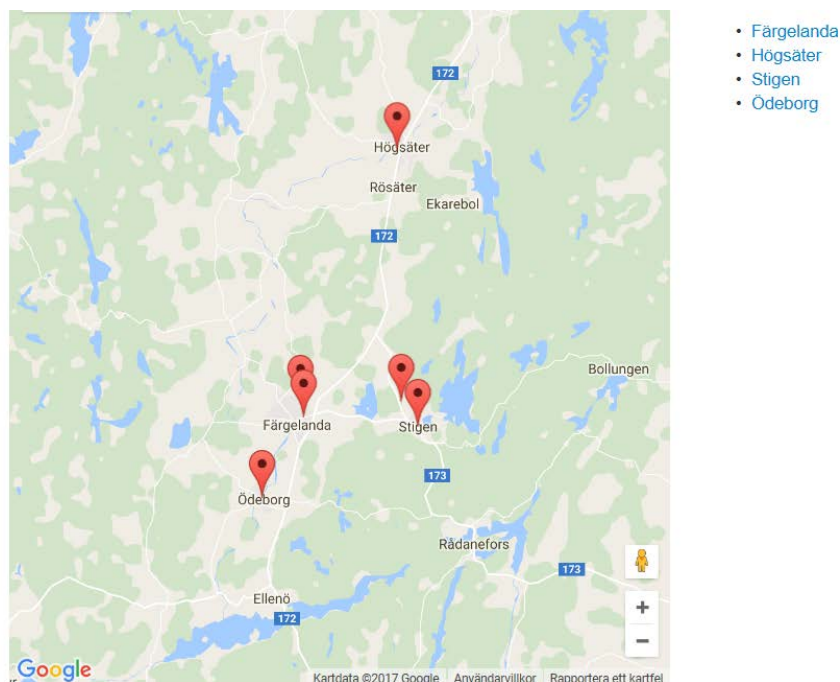
Det finns fem avloppsreningsverk i Färgelanda kommun: Ödeborg, Ellenö, Högsäter, Rådanevors och Stigen. Ödeborg är dimensionerat för 6000 pe, men har idag en belastning på 3300 pe. Ödeborg avloppsreningsverk tar emot 2500-3000 m³ externslam per år från enskilda avlopp och 1500-2000 m³ från andra avloppsreningsverk.

5.3.3 Återvinningsstationer

Återvinningsstationer i kommunen presenteras i Tabell 22 och den geografiska fördelningen visas i Figur 5.

Tabell 22. Återvinningsstationer i kommunen⁷³

Färgelanda kommun	
Färgelanda	Höjden/Höjdenvägen
Färgelanda	Färgelanda Centrum
Färgelanda	Stigen (ÅVC)
Högsäter	Skomakarevägen
Stigen	Stampvägen

Figur 5. Geografisk fördelning av återvinningsstationerna i kommunen⁷⁴

⁷³ Informationen inhämtad från www.ftiab.se 2017-05-22

⁷⁴ Informationen inhämtad från www.ftiab.se 2017-05-22

5.4 Melleruds kommun

5.4.1 Hunnebyn återvinningscentral

Hunnebyn avfallsanläggning fungerar även som återvinningscentral. Privatperson kan lämna el och elektronikavfall, kyl och frys, farligt avfall och förpackningar och tidningar kostnadsfritt. Grovsopor och trädgårdsavfall kostar däremot. På Hunnebyns ÅVC lämnas även farligt avfall.

5.4.2 Avloppsreningsverk

Det finns åtta avloppsreningsverk i Melleruds kommun: Sunnanå, Dals Rostock, Dalskog, Erikstad, Liane, Upperud, Åsebro och Åsensbruk. Sunnanå avloppsreningsverk är dimensionerad för 9000 pe, men har i dagsläget belastning på 6200 pe. Reningsverket tar emot 5800 m³ externslam från enskilda avlopp varje år (TS 82,1 ton=TS halt 1m4 %) och 200 m³ slam från andra avloppsreningsverk per år (TS 2,7 ton=1,5 % TS-halt).

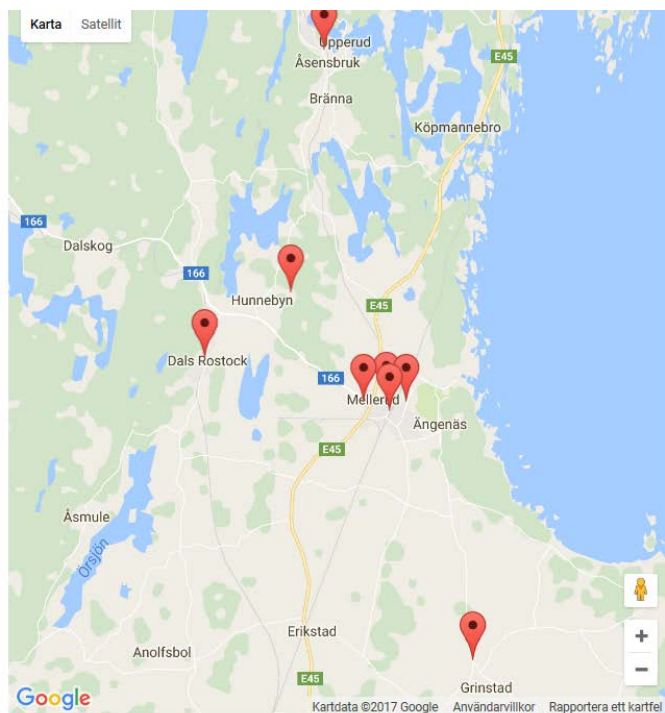
5.4.3 Återvinningsstationer

Återvinningsstationer i kommunen presenteras i Tabell 23 och den geografiska fördelningen visas i Figur 6.

Tabell 23. Återvinningsstationer i kommunen⁷⁵

Melleruds kommun	
Dals-Rostock	Järnvägsstationen
Grinstad	Lanthandeln
Mellerud	Tippen (ÅVC)
Mellerud	Vattentornet
Mellerud	Cirkusplatsen
Mellerud	Brandstationen
Mellerud	Östra Industriområdet
Åsensbruk	Fabriksvägen

⁷⁵ Informationen inhämtad från www.ftiab.se 2018-02-08

- Dals-Rostock
- Grinstad
- Mellerud
- Åsensbruk

Figur 6. Geografisk fördelning av återvinningsstationerna i kommunen⁷⁶

6 Nedlagda deponier

Under 2016 genomförde Sweco en inventering och riskklassning av nedlagda kommunala deponier i medlemskommunerna. Riskklassningen skedde enligt Naturvårdsverkets rapport 4918, Metodik för inventering av förorenade områden (MIFO), fas 1. I nedanstående kapitel redovisas tabeller med de inventerade deponierna per medlemskommun⁷⁷.

Riskklassningen är en samlad bedömning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar och känslighet och skyddsvärde⁷⁸. Ett objekt bedöms utifrån följande riskklasser:

- Klass 1 – Mycket stor risk
- Klass 2 – Stor risk
- Klass 3 – Måttlig risk
- Klass 4 – Liten risk

⁷⁶ Informationen inhämtad från www.ftiab.se 2017-05-22

⁷⁷ Utdrag från EBH-databasen, Länsstyrelsen Västra Götaland kompletterat med information från DMEK

⁷⁸ Naturvårdsverket Rapport 4918 *Metodik för inventering av Förorenade områden, bedömningsgrunder för miljö kvalitet, vägledning för insamling av underlagsdata*

6.1 Bengtsfors kommun

I Tabell 24 visas kända deponier i Bengtsfors kommun.

Tabell 24. Deponier i Bengtsfors kommun.

Namn	Fastighet	Riskklass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Bengtsbro-höljen	Bengtsfors 3:43 >5	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, industri-avfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas
Bäckefors	Vättungen 1:47>1	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, industriavfall, allmän tipp för allt, även från sjukhuset)	Behöver klarläggas
Centrala Långed	Långed 3:1	3	Industriedeponier (övrigt: schaktmassor, byggnadsavfall)	Behöver klarläggas
Grimmeruds-mossen	Billingsfors 1:177	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall och dylikt, övrigt: skrot)	Behöver klarläggas
Katterud	Billingsfors 1:177	3	Industriedeponier (fabrikstipp, övrigt: hushållsoptipp)	Behöver klarläggas
Klon	Bergane 2:1	3	Industriedeponier (industri-avfall, övrigt: skrot, hushållsavfall)	Behöver klarläggas

Namn	Fastighet	Riskklass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Korsbytippen	Dingelvik 1:40; Dingelvik 1:41; Dingelvik 1:53;	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushålls- och industriavfallsdeponi med senare skrotverksamhet)	Korsbytippen kallas även Karls Gärde och har sluttäckts under 2017 och ska slutbesiktigas under våren 2018.
Majbergstippen	Bengtfors 5:12>1	3	Övrigt BKL 3 (schaktmassor, rivningsfyllnad)	Behöver klarläggas
Mustadfors tipp	Enet 1:3>4	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall och dylikt)	Behöver klarläggas
Nolängens avfallsupplag	Bergane 1:5	2	Anläggning för farligt avfall (mellan-lagring av miljöfarligt avfall, enligt uppgift från början deponering av "allt")	Nolängens avfallsupplag var sluttäckt och godkänd av Länsstyrelsen 2012-12-31.
Sulfittippen	Sidan 3:240>9	3	Industrideponier (industriavfall, övrigt: byggnadsavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas
Ödskölt	Ödskölt 1:5>2	3	Industrideponier (övrigt: schaktmassor och dylikt)	Behöver klarläggas

6.2 Dals-Eds kommun

I Tabell 25 nedan visas kända deponier i Dals-Eds kommun.

Tabell 25. Deponier i Dals-Eds kommun.

Namn	Fastighet	Risiklass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Böle	Böle 1:17	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall	Behöver klarläggas
Hökedalen	Bråten 1:84 >2	2	Kloralkali	Sluttäckt och godkänd av länsstyrelsen 2000 ⁷⁹
Onsötippen	Onsön 3:10	2	Kloralkali	Sluttäckt
Viktippen	Ed 10:3	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall	Behöver klarläggas

⁷⁹ Uppgifter från samhällsbyggnadschef Magnus Åkesson

6.3 Färgelanda kommun

I Tabell 26 nedan visas kända deponier i Färgelanda kommun.

Tabell 26. Deponier i Färgelanda kommun.

Namn	Fastighet	Riskklass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Dagsholm (slamtippen)	Dagsholm 2:1 >2	3	Övrigt BKL 3 (avloppsslam från slambrunnar)	Behöver klarläggas
Ekebacken (f.d. Ödeborgs bruk)	Brattefors 1:15	2	Industriedeponier (industriavfall från Gunnebo bruk (f.d. Ödeborgs bruk), eldning av plast m.m., schaktmassor)	Tippning av avfall avslutad 1985. Schaktmassor har tippats senare. Industriavfallet i stort sett täckt med schaktmassor.
Färgelanda Prästgård	Färgelanda Prästgård 1:1	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, bark, schaktmassor)	Täckt 1985.
Jolsäter	Öxnäs 1:13	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, industriavfall)	Täckt 1985.
Rosendalen (Dagsholm)	Dagsholm 1:1 >2	4	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, industriavfall)	Täckt 1985, kontrollprogram finns.
Stigen	Stigen 1:70	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall)	Täckt 1985.

6.4 Melleruds kommun

I Tabell 27 nedan visas kända deponier i Melleruds kommun.

Tabell 27. Deponier i Melleruds kommun.

Namn	Fastighet	Riskklass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Sunnanå	Sunnanå 2:1	3	Industrideponier (hushållsavfall, industriavfall, byggavfall, schaktmassor, bildelar, järnskrot, tomfat, cisterner, förbränt avfall)	Sluttäckt och slutbesiktning skedde 2011.
Dalskog	Årbol 1:45	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas
Melleruds södra industriområde ⁸⁰	Kärra 1:2	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas
Åsensbruk	Krökersrud 1:11>1	3	Industrideponier (hushållsavfall, industriavfall, troligen från pappersbruket Håfreström AB, byggavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas
Åsebro	Åsebrorud 1:3	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor, färgeri och garveri (vegetabiliskt))	Behöver klarläggas

⁸⁰ Kallad endast Mellerud i EBH

Namn	Fastighet	Riskklass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Tångebo	Tångebo 1:1	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall)	Behöver klarläggas
Hult	Hult 1:52	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (mindre mängd hushållsavfall (?) byggavfall)	Behöver klarläggas
Erikstad ⁸¹	Västergården 1:2; Göbyn 1:4	3	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor, trädgårdsavfall)	Behöver klarläggas
Hunnebyns sopstation, Hunnebyns avfallsupplag	Hunnebyn 1:27; Vedbyholm 1:3>3; Hunnebyn 1:5>5	Riskklassning saknas i EBH	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall	Sluttäckt och beslut om godkännande av länsstyrelsen 2017-08-30, Dnr 555-1831-2016.
Maden fiberdeponi ⁸²	Åsen 1:161	Deponins saknas i EBH	?	Sluttäckt
Kroppefjällshemmet (i EBH kallad Dals Rostock)	Södra Bäckebo 1:168>7	4	Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas

⁸¹ Heter i Länsstyrelsens databas Krökersrud f.d Kolån, vilket är fel då deponin ligger i Erikstad vid Krokån. Krökersrud är deponin vid Åsensbruk.

⁸² Deponin saknas idag i EBH

ÖVERSIKTSPLANER, FRAMTIDA INSAMLINGSSYSTEM OCH ANLÄGGNINGAR FÖR BENGTSFORS, DALS-ED, FÄRGELANDA OCH MELLERUDS KOMMUNER

Bilaga 3 till avfallsplan för fyra Dalslandskommuner 2018-2025

2018-06-26

Översiktsplaner, framtida insamlingssystem och anläggningar

Avfallsplanen ska också innehålla en beskrivning av hur behovet av platser för anläggningar för att hantera avfall har tillgodosetts i kommunens översiktsplan och i kommunens övriga arbete med fysisk planering. Nedan följer en beskrivning hur avfallsfrågan hanterats i respektive kommuns översiktsplan.

Planen ska även innehålla en bedömning av behovet av nya insamlingssystem och anläggningar för att hantera avfall, behovet av nedläggning eller förändring av befintliga insamlingssystem och anläggningar för att hantera avfall, och avfallsflödenas framtida utveckling.

Bengtsfors

Bengtsfors kommuns översiktsplan antogs av kommunfullmäktige den 27 november 2013, planen vann laga kraft den 30 december 2013.

I översiktsplanen beskrivs att mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för t.ex. anläggningar för avfallshantering så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Vidare beskrivs att som underlag för kommunernas arbete med frågor rörande avfallshantering och avställda avfallsanläggningar ska finnas en kommunal avfallsplan. Bengtsfors kommuns avfallsplan antogs 2002 och arbetet med en ny plan har påbörjats.

I översiktsplanen redovisar kommunens ställningstagande avseende avfallshanteringen, dvs:

- En ny avfallsplan ska tas fram
- Avfallet är en resurs som ska tas tillvara och utnyttjas
- Återvinningsstationer ska finnas enkelt och tillgängligt
- Tillgängligheten till återvinningscentralen ska vara god
- Kommunen ska verka för att avfallet minskar och källsorteringen ökar

Dals-Ed

Dals-Ed kommuns översiktsplan antogs av kommunfullmäktige den 17 december 2003, planen vann laga kraft den 22 januari 2004.

I översiktsplanen uttrycks förutsättningarna att återvinning av avfall eftersträvas och att schaktmassor som uppkommer i samband med byggande ska ses som en resurs och återanvändas i största utsträckning.

I översiktsplanen nämns att arbete pågår med att ta fram en ny avfallsplan för perioden 2003–2010 och man beräknade att planen skulle antas under hösten 2003.

I konsekvensanalysen till översiktsplanen uppmärksammas följande:

- Fler och fler förpackningsfraktioner kommer att tas omhand via återvinningsstationer spridda över kommunen. Kommunen har ansvaret för återvinningsstationerna, som ska ges en enhetlig och god estetisk utformning.
- Rivningsavfall och schaktmassor skall ses som resurser.
- Genom att fler kretslopp sluts kommer avfallsdeponin att räcka mycket länge.

Färgelanda

Färgelanda kommuns översiktsplan antogs av kommunfullmäktige 3 september 2014, planen vann laga kraft 15 oktober 2014.

I översiktsplanen beskrivs att kommunens avfallsplan/renhållningsordning antogs 1998 och att nya föreskrifter om avfallshantering har antagits under 2013. I de nya föreskrifterna anges bland annat att allt avfall skall sorteras.

Vidare beskrivs att återvinningsstationer för hushållens inlämning av förpackningar och batterier finns på fem platser i kommunen, i Färgelanda, Stigen, Ödeborg och Högsäter. Insamling av hushållens farliga avfall sker vid miljöstationerna i Färgelanda och vid Stigens återvinningsstation. Stigens återvinningscentral fungerar som kommunens mellanlagringstation för grovsopor och som central för återvinning av diverse sorters avfall. Allt hushållsavfall inom kommunen transporteras från och med 1 november 2013 till HA Recyclings anläggning i Trollhättan.

I översiktsplanen beskrivs kommunens samhällen och förutsättningar samt eventuella förslag för avfallshanteringen.

- Ellenö:
  - Återvinningsstation saknas för närvarande i Ellenö.
  - *Förslag:* Utrymmen för återvinning bör avsättas vid detaljpanelläggning.
- Färgelanda:
  - Återvinningsstationer finns strax norr om korsningen mellan Centrumvägen/Timmervägen och i anslutning till Höjden-området.
  - *Förslag:* Läge för en ny, välbelägen återvinningsstation bör studeras om bostäder ska byggas intill det nuvarande området vid Timmervägen.

- *Förslag:* Utrymmen för återvinningsmaterial bör avsättas vid detaljpanelläggning.
- Högsäter:
  - En återvinningsstation finns i södra delen av samhället, vid brandstationen, väster om väg 172.
  - *Förslag:* Utrymmen för återvinning bör avsättas vid detaljpanelläggning.
- Stigen:
  - I anslutning till Högsättersvägen (väg 2084) ligger Stigens återvinningscentral. Den fungerar som mellanlagringstation i kommunen för hushållens grovsopor och här återvinns olika sorters material. Rena schaktmassor kan också deponeras här. En miljöstation är också placerad på området. En återvinningsstation finns i centrala Stigen.
- Ödeborg:
  - En återvinningsstation finns vid Bruksvägen, mitt i samhället.

Mellerud

Melleruds kommuns översiktsplan antogs av kommunfullmäktige den 16 juni 2010, planen vann laga kraft den 16 juli 2010.

I översiktsplanen beskrivs att det finns sju kompletta återvinningsstationer för inlämning av förpackningar och tidningar i kommunen. Fyra av anläggningarna finns i Melleruds tätort samt en i vardera Grinstad, Dals Rostock och Åsensbruk. Hushållens övriga avfall transporteras till Heljestorps avfallsanläggning i Vänersborg för att bli biogas eller förbrännas.

Hunnebyns avfallsstation omfattar återvinningscentral, omlastningsstation av grovavfall och miljöstation för lämning av farligt avfall. Den tidigare deponin vid avfallsstationen håller på att sluttäckas. Sluttäckningen ska enligt översiktsplanen vara klar år 2015.

I översiktsplanen beskriver man tendensen att avfallsdeponi alltmer ersätts av återvinning i kommunen.

Översiktsplanen nämner att behov finns för fler muddertippningsplatser i kommunen och ser det som en utvecklingsmöjlighet.

UPPFÖLJNING AV TIDIGARE AVFALLSPLANER FÖR BENGTSFORS, DALSED, FÄRGELANDA OCH MELLERUDS KOMMUNER

Bilaga 4 till avfallsplan för fyra Dalslandskommuner 2018-2025

2018-06-26

Uppföljning av tidigare avfallsplaner

Bengtsfors

Bengtsfors kommuns gällande avfallsplan antogs den 27 mars 2002 § 25 och var den andra avfallsplanen som togs fram i kommunen.

Avfallsplan 2002 anger fyra allmänna mål:

Allmänna mål	Bedömning
Tätortshygieniska mål – omhändertata avfall och upprätthålla god sanitär standard.	Nya renhållningsföreskrifter har upprättats som redovisar hur hanteringen av hushållsavfall inom kommunen skall ske. Kommunens återvinningscentral Nolängen har byggts om och rustats upp. Antalet besökande har ökat mellan åren 2010-2016 med 4 452 personer. Kommunala verksamheter källsorterar sitt avfall fullt ut. Allmänna platser och återvinningsstationer städas dagligen.
Miljöskyddsmål – minimera belastningen på ekosystem vid all hantering av restprodukter.	Arbetar för att restprodukter sorteras så att de kan återanvändas eller behandlas efter sina egenskaper och återföras i kretsloppet.
Resurshushållande mål – Förbättra återanvändning, materialåtervinning och energiutvinning.	Återvinningscentralen samarbetar med RETUREN för återbruk. Avfallet sorteras i olika fraktioner för att underlätta material- och energiutvinning.
Arbetsmiljömål – Arbetsmiljöaspekter skall beaktas och förbättras i arbetet med restprodukter.	Målet med allt arbetsmiljöarbete är att alltid ligga steget före och förhindra de situationer som kan skapa ohälsa, skador, otrivsel och dålig arbetsmotivation. Bengtsfors kommun strävar efter att ha ett systematiskt arbetsmiljöarbete, som en naturlig del i avfallsarbetet.

Avfallsplanen anger även ett kommunalt mål- och åtgärdsprogram

Kommunalt mål- och åtgärdsprogram	Bedömning
<p>Anpassa avfallssystemet för kommande krav på utsortering av brännbart och organiskt avfall.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Behovshämtning tillämpas vid insamling av restavfall i gröna kärl, kunden ställer ut sitt kärl när det behöver tömmas och betalar tömningsavgift för antalet utförda tömningar under året. Från och med 2014 hämtas organiskt avfall i separata bruna kärl hos alla abonnenter, förutom hos de som hemkomposterar själva.</p>
<p>Öka andelen skolor och dagis som komposterar allt eller delar av alstrat organiskt avfall.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Från och med 2014 hämtas organiskt avfall i separata bruna kärl.</p> <p>Hemkompostering har avslutats hos skolor och dagis. Matavfall hämtas i bruna kärl.</p>
<p>Återvinningsgrad av förpackningar i Bengtsfors kommun skall år 2005 minst uppgå till de insamlingsgrader som anges i förordningen om producentansvar om förpackningar.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Insamlingsnivåerna av förpackningar vid återvinningsstationerna, har ökat.</p> <p>Information om återvinning av förpackningar finns att läsa på kommunens hemsida. Varje år skickas en informationsbroschyr ut till alla renhållningskunder med information om avfall och återvinning.</p> <p>Restavfallet har minskat, behovshämtning av restavfallet uppmuntrar till utsortering av förpackningar och matavfall. Färre tömningar ger kunden en lägre tömningsavgift.</p> <p>Fastighetsnära insamling av förpackningar finns hos det kommunala bostadsbolaget och vid de större kommunala verksamheterna.</p>

Kommunalt mål- och åtgärdsprogram	Bedömning
<p>Ökad återanvändning, materialåtervinning och energiutvinning av fraktioner ur grovavfall från hushåll.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Hushållens grovavfall tas emot vid Nolängens återvinningscentral där det sorteras i olika fraktioner och transporteras vidare för omhändertagande av upphandlad entreprenör.</p> <p>Återvinningscentralen samarbetar med RETUREN för inlämning av föremål till återbruk. Från och med 2014-01-01 lämnar alla hushåll kostnadsfritt sitt källsorterade grovavfall och farliga avfall vid Nolängens återvinningscentral där utbildad personal finns. Informationsbroschyr om avfall och återvinning bifogas en gång per år fakturan till alla renhållningskunder. Den kan även hämtas på återvinningscentralen eller på kommunens hemsida.</p>
<p>Insamling av skrot inklusive skrotbilar från landsbygden.</p>	<p>Målet ej uppfyllt.</p>
<p>Ökad återanvändning, materialåtervinning och energiutvinning av fraktioner ur bygg- och rivningsavfall samt industriavfall.</p>	<p>Industrins bygg- och rivningsavfall har fram till år 2008 tagits emot på Nolängens avfallsanläggning där det har sorterats och träavfallet har flisats till bränslefraktion. Efter år 2008 har inget bygg- och rivningsavfall tagits emot från industrin på Nolängens avfallsanläggning. Industrin får själva anlita transportörer som ordnar med omhändertagandet av avfallet.</p>
<p>Slam från kommunala avloppsreningsverk skall inte deponeras på avfallsupplag.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Inget slam behandlas på Nolängens avfallsanläggning längre, allt slam körs vidare till behandlingsanläggning av entreprenör.</p>

Kommunalt mål- och åtgärdsprogram	Bedömning
<p>Säkerställa lagstadgade krav avseende praktisk och administrativ hantering vid insamling, mellanlagring och avsändning av farligt avfall från miljöstationer.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Tillstånd enligt miljöbalken till mottagning och mellanlagring av farligt avfall och annat avfall vid Nolängens återvinningscentral. Beslutat av Länsstyrelsen 2007-03-09.</p> <p>Nytt kontrollprogram för Nolängens återvinningscentral är upprättat och godkänt 2015. Utbildad personal finns på anläggningen. Borttransport sker av upphandlad entreprenör. Miljörapport lämnas årligen till Länsstyrelsen där mängderna redovisas.</p>
<p>Avveckla deponeringsverksamheten på Nolängen fr.o.m. år 2002/2003. Påbörja efterbehandling (sluttäckning). Möjlighet att avyttra avfallsupplaget skall föreligga år 2002.</p>	<p>Målen är uppfyllda. Nolängens avfallsanläggning arrenderades ut till Ragn-Sells AB med tillträde 2003-05-01, sluttäckningsprocessens sköttes av Ragn-Sells AB i samförstånd med kommunen och Länsstyrelsen i enlighet med då gällande tillståndet. Avfallsanläggningen var sluttäckt och godkänd 2012-12-31.</p> <p>Avfallshämtningen har Bengtsfors kommun upphandlat gemensamt med Dals-Ed, Färgelanda och Melleruds kommuner och dessa avtal gäller som längst till och med 2020-09-30.</p>
<p>Skapa klarhet i frågan om hantering av dispenser.</p>	<p>Målet är uppfyllt. En inventering av alla fastigheter genomfördes under 2003, alla gamla dispenser har upphört att gälla.</p>
<p>Hushåll och företag i Bengtsfors kommun samt i kommunen verkande renhållningsentreprenörer skall regelbundet informeras om förutsättningar och förändringar beträffande renhållnings och avfallshantering.</p>	<p>Målet är uppfyllt. En informationsbroschyr bifogas årligen fakturan till alla renhållningskunder. Information finns även på kommunens hemsida.</p> <p>Vid genomförande av matavfallsinsamlingen anordnades gemensam informationskampanj tillsammans med Dals-Ed, Färgelanda och Mellerud.</p>

Kommunalt mål- och åtgärdsprogram	Bedömning
Kommunens kostnader för avfallshanteringen skall täckas med avgifter till 100 %. Varav fondering till blivande kostnader skall utgöra 5 %, målet ska vara uppnått år 2005.	Målet är uppfyllt. Årlig fondering har skett till finansiering av sluttäckning vid Nolängens deponi 2012-12-31.
Reviderad renhållningsordning fr Bengtsfors kommun skall fastställas under år 2002.	Målet är uppfyllt. Ny renhållningsordning fastställdes 2002-03-27. Nya renhållningsföreskrifter har arbetats fram gemensamt med Dals-Ed, Färgelanda och Melleruds kommuner som antogs av kommunfullmäktige i Bengtsfors 2013-06-26.
Risk för negativ påverkan på människors hälsa och miljön från gamla avfallsupplag skall undanröjas.	Målet ej uppfyllt. Karta över gamla deponier är inte upprättad. Två gamla deponier har sluttäckts, Nolängen år 2012 och Karls-Gärde år 2017.

Dals-Ed

Dals-Eds kommuns avfallsplan antogs den 22 oktober 2003 § 87 och antogs för perioden 2003-2010. Detta var den andre avfallsplanen som togs fram i kommunen.

Avfallsplan 2003-2010 anger ett handlingsprogram som syftar till skydd av miljön och människors hälsa:

Detalj mål	Bedömning
Minska mängden avfall, källsortera och återvinna	Genomförda åtgärder: Omhändertagande av organiskt material sker i hela kommunen genom införandet av särskilt kärl för matrester. Inom det kommunala bostadsbolaget finns sortering av olika fraktioner i alla fastigheter. Olika informationskampanjer och artiklar har genomförts under åren. Återvinningsstationerna har lokaliserats på lämpliga platser. Återvinning sker till viss del då kommunen har en butik för begagnade produkter.
Minska avfallets farlighet	Genomförda åtgärder: Information har skickats till hushållen angående farligt avfall och hanteringen av dem. Kommunen arbetar för att hanteringen av farligt avfall skall bli så lite som möjligt.
Minska nedskräpning av återvinningsstationer, i naturen och på offentliga platser	Genomförda åtgärder: Fler papperskorgar har satts upp på stråk som används frekvent av befolkningen. Genom att genast städa upp på återvinningsstationerna har nedskräpningen minskat något.
Förbättra arbetsmiljö för renhållningspersonal	Genomförda åtgärder: Nya kärl i ett system för insamling av avfall över hela kommunen genomfört.
Revidering av avfallsplan	Revidering av planen är inte gjord utan man har avvaktat ny avfallsplan.

Färgelanda

Färgelanda kommuns avfallsplan antogs den 10 december 1998. Denna innehåller mål och handlingsplan för att uppnå dessa.

Lokala mål	Bedömning
<p>Att fullfölja de uppsatta regionala målen</p> <ul style="list-style-type: none"> De avfallsmängder som går till deponering skall minska med 25% till år 1995 och med 50% till år 2000, räknat från år 1990. Från och med år 1995 bör följande ej längre deponeras: park- och trädgårdsavfall, träavfall som är fritt från störande ämnen, oljeslam från oljeavskiljare och liknande, lysrör, termometrar och andra kvicksilverhaltiga avfallsslag, PCB-haltiga fogmassor, blymantlade kablar, batterier och andra blyhaltiga avfallsslag, nickel/kadmiumbatterier, gummidäck, kyl- och frysskåp TRAAB:s ägarkommuner har vidare antagit en översiktlig regional avfallsplan som anger bla att hushållsavfallet i framtiden skall delas upp i en biologisk fraktion som behandlas genom rötning och en brännbar fraktion som behandlas genom förbränning. Eventuellt kan en tredje fraktion bli aktuell som då blir deponiärest. 	<ul style="list-style-type: none"> Målet är uppfyllt Inget av detta deponeras längre TRAAB¹ finns ej längre. Hushållsavfallet delas i dag upp i biologiskt och brännbart
Ökad källsortering.	Tillräcklig statistik saknas för att göra en god bedömning
Avfallsmängden som går till deponering skall i fortsättningen kontinuerligt minska.	Tillräcklig statistik saknas för att göra en god bedömning
Minimering av miljöstörande ämnen i avfallet.	Tillräcklig statistik saknas för att göra en god bedömning

¹ Trestadsregionens Avfalls AB

Mellerud

Melleruds kommuns avfallsplan antogs den 22 februari 1994. Denna innehåller mål och handlingsplan för att uppnå dessa.

Övergripande mål och åtgärder för Melleruds kommun	Bedömning
Avfallshanteringen skall ge en god sanitär standard.	Mellan åren 1993 och 1995 övergick den fastighetsnära insamlingen från säck till kärl.
Avfallsets innehåll av miljöskadliga ämnen skall minimeras.	Information om miljöskadliga ämnen och var dessa ska lämnas finns varje år i den almanacka som kommunen ger ut. Inlämnandet av miljöfarligt avfall till Hunnebyn har ökat under åren.
Avfallshanteringens miljöpåverkan skall minimeras.	Avfallet sorteras och genom detta så minskar också miljöpåverkan.
Avfallet skall i största möjliga omfattning återanvändas eller återvinnas på ett resurssparande sätt via källsortering.	Inget avfall deponeras längre på Hunnebyn. Avfallet sorteras i olika fraktioner innan det borttransporteras. Hushållsavfall körs direkt till entreprenör för sortering och omhändertagande.
Avfallsmängden som deponeras på Hunnebyn skall minskas genom återvinning och kompostering.	<p>Reducering av avfallsmängderna som deponerades på Hunnebyn beräknades kunna reduceras med 38% till år 1995 och med 44% till år 2000</p> <p>Totalt deponerades 6 933 ton avfall på Hunnebyn år 2000 vilket var en total minskning från 1991 med 6 007 ton (46%) vilket innebär att det totala deponimålet klarades.</p> <p>Efter 2002 har inget avfall deponerats på Hunnebyns avfallsanläggning. Anläggningen har sluttäckts och godkännande av sluttäckningen ankom 2017-08-30 från Länsstyrelsen. Allt avfall som kommer in grovsorteras och transporteras ut ur anläggningen.</p>

Övergripande mål och åtgärder för Melleruds kommun	Bedömning
Servicegraden för hushåll och företag skall vara hög och anpassad till behovet av renhållning.	<p>Mellan åren 1993 och 1995 övergick den fastighetsnära insamlingen från säck till kärl.</p> <p>2002 infördes sortering i plastpåsar för optisk sortering, biologiskt lättnerbrytbart (läggs i grön påse) och övrigt (läggs i röd påse) båda påsarna läggs sedan i samma kärl och hämtas av en av kommunen anlitaad entreprenör för transport (mellan 2002 och 2007 fanns även en deponipåse). 2014 ändrade man till två kärl i stället för optisk sortering brunt kärl för matavfall och grönt kärl för övrigt. Allt avfall som hämtas i kärl transporteras direkt till avfallsanläggning i Trollhättan för omhändertagande.</p> <p>2002 var mängden insamlat hushållsavfall 1 566 ton för att år 2015 ha ökat till 1 798 ton. Två anledningar till detta är att invånarantalet ökar igen och många har övergått från hemkompostering till att även ha ett kärl för matavfallet.</p>
Arbetsmetoderna skall vara goda från arbetsmiljösynpunkt.	Vid införande av kärl minskade tunga lyft. Kommunen försöker hela tiden förbättra arbetsmiljön.
Avfallshanteringen skall vara rationell, effektiv, flexibel, tillförlitlig och långsiktig.	Kommunen arbetar kontinuerligt med att förbättra avfallshanteringen. Öppettider för att invånarna ska kunna lämna grovavfall har under åren förbättrats. För avfall som hämtas i kärl sker samarbete med entreprenör löpande för att detta ska ske så effektivt och med minsta möjliga förändringar för abonnenterna samtidigt som körsträckorna ska minimeras. Kommunen har också infört sortering av matavfall i separata kärl som går till rötning för biogas för ett långsiktigt och för miljön bra alternativ.
Kostnaderna skall vara rimliga i proportion till utbytet.	Differentierad taxa samt längre hämtningsintervaller för hushållsnära hämtning har införts.

Övergripande mål och åtgärder för Melleruds kommun	Bedömning
Avgifterna differentieras så att återvinning och resursbevarande teknik belönas.	Differentierad taxa samt längre hämtningsintervaller för hushållsnära hämtning har införts.
Lösningarna bör vara lätta att förklara och motivera för att underlätta förståelse och därmed medverka från alla berörda parter.	I senaste kundundersökningen 2016 så fanns frågan om invånarna anser sig tillräckligt informerad gällande taxor och bestämmelser, där 14 % svarat att man inte tyckte detta. Om detta beror på att något är svårt att förstå eller om det är saknad av intresse framgår ej. På frågan om sortering av avfall så anser 86% att man är Mycket/Ganska bra informerad.
Kommunen skall aktivt informera om hur allmänhet och företag agerar för resursbevarande hantering och minskade avfallsmängder.	Information lämnas varje år i den almanacka som kommunen ger ut. Där finns också information om insamlade mängder

Mer om avfallsmängder som deponeras på Hunnebyn

Avfallslag (t/år)	Mängd 1991	Möjlig reduktion		Åtgärder
		1995	2000	
Hushållsavfall	1350	200	500	källsortering, individuell kompostering
Schaktmassor	3226	1500	1500	nytt upplag
Rivningsavfall	2725	1000	1000	ny taxa, t.ex. rivningstillstånd
Avfall från kommunalt avlopp	1376	1376	1376	Jordförbättring
Ej branschspecifikt industriavfall	2732	700	1000	sortering ny taxa
Övrigt avfall	1591	224	324	
Summa	13000	5000 (38%)	5700 (44%)	

Hushållsavfall

Under perioden för avfallsplanen har:

- Återvinningsstationerna utökats med förpackningar av plåt, hård- och mjukplast.
- Hushållens grovavfall transporteras och lämnas av hushållen själva på Hunnebyn i olika containrar för vidare transport till behandlingsanläggning.
- Hushållsavfallsmängden år 2000 uppgick till 1 641 ton vilket gör att målet för insamling inte klarades. En förklaring till ökningen är en stor genomgång av abonnenter och att ca 1000 nya abonnenter anslöts under året.

Schaktmassor

År 2000 deponerades 102 ton schaktmassor vilket är en stor minskning. Förklaring till detta är troligen att byggandet minskat samt ökad materialåtervinning.

Rivningsavfall

År 2000 deponerades endast 80 ton rivningsavfall. Förklaring till detta är troligen att byggandet minskat och materialåtervinning införts.

Avfall från kommunalt avlopp

Deponering av avfall från kommunalt avlopp var år 2000 1 072 ton, vilket är bättre än målet angav.

Ej branschspecifikt industriavfall

Under år 2000 deponerades 2 239 ton ej branschspecifikt avfall, vilket innebär att målet ej uppnåddes.

MILJÖBEDÖMNING AV AVFALLSPLAN FÖR BENGTSFORD, DALSED. FÄRGELANDA OCH MELLERUDS KOMMUNER

Bilaga 5 till avfallsplan för fyra Dalslandskommuner 2018-2025

2018-06-26

Miljöbedömning av avfallsplanen

För Dalslands avfallsplan görs bedömningen att genomförandet av planen inte medför betydande miljöpåverkan. Bedömningen grundas i att planen ej ger förutsättningar enligt 4 § i Förordning (1998:905) om Miljökonsekvensbeskrivningar för någon ny anläggning som kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller för någon verksamhet som kan antas påverka ett Natura 2000-område.

I Dalsland finns befintliga återvinningscentraler med erforderlig kapacitet. Planen avser att underlätta för hantering av avfall i Dalsland samt öka återvinning och återanvändning. Åtgärderna i planen bedöms inte vara av sådan omfattning att tillståndsprövning enligt miljöbalken krävs eller att de antas medföra betydande miljöpåverkan.

Tabellerna som följer är ett bedömningsunderlag baserat på Miljöbalkens 6 kap samt Förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar (MKB).

Tabell 1. Bedömning av avfallsplanen på miljöaspekter.

Miljöaspekt	Bedömning
Naturmiljö	
Skyddade områden	Avfallsplanen innebär inte förutsättningar för några nya anläggningar eller ianspråktagande av nya områden och därför bedöms inte naturmiljön påverkas.
Strandskydd	
Art- och biotopskydd	
Skyddsvärda skogsområden och träd	Avfallsplanen bedöms inte motverka kommunernas naturvårdsplaner och ingen betydande negativ påverkan på arter eller naturmiljö förväntas.
Naturvårdsplan	
Värdefull odlings- och betesmark	Planen syftar till att minska uttag av jungfruligt material genom att förebygga uppkomsten av avfall samt öka återvinningen.

Friluftsliv	
Rekreationsområden och anläggningar	Avfallsplanen innebär inte förutsättningar för några nya anläggningar eller ianspråktagande av nya områden och därför bedöms inte friluftslivet påverkas.
Grönstruktur	
Kulturmiljö	
Fornlämningar	Avfallsplanen innebär inte förutsättningar för några nya anläggningar eller ianspråktagande av nya områden och därför bedöms inte kulturmiljön påverkas.
Övriga kulturhistoriska lämningar eller miljöer	
Byggnadsminne	
Hushållning av naturresurser	
Överexploatering av värdefull mark	Avfallsplanen innebär inte förutsättningar för några nya anläggningar eller ianspråktagande av nya områden och därför bedöms inte överexploatering bli aktuellt. Avfallsplanens mål är fokuserade på att minska avfall samt återvinna och återanvända avfall och produkter. Detta arbete bidrar positivt till att minska åtgången av ändliga resurser och jungfruliga material.
Ändliga resurser	
Materiella tillgångar	
Infrastruktur	Avfallsplanen innebär inga ändringar i kommunernas infrastruktur och påverkar inte produktiv skogs- eller jordbruksmark. Insamling av avfall i kommunerna är en viktig samhällsfunktion som avfallsplanen bidrar till att främja och effektivisera.
Samhällsfunktioner	
Produktiv skogs- eller jordbruksmark	
Hälsa och säkerhet	
Översvämningar, ras och skred	De flesta frågor rörande hälsa och säkerhet är kopplade till tillstånd och förelägganden för befintliga återvinningscentraler och återvinningsstationer. Avfallsplanen innebär inga ändringar i dessa eller hur frågorna hanteras på befintliga anläggningar. Avfallsplanen främjar insamling och återvinning av avfall vilket kan minska
Buller och vibrationer	
Elektromagnetisk strålning	
Radon	
Luftföroreningar	
Förorenad mark	

Gifter i miljön	spridning av föroreningar till miljön.
Olycksrisker och farligt gods transporter	
Omgivningspåverkan	
Mark	Avfallsplanen främjar minskning av avfall samt insamling och återvinning av avfall vilket kan minska spridning av föroreningar till mark, vatten och luft. Minskad resursanvändning kan även innebära minskade transporter i ett globalt perspektiv.
Luft	
Vatten	
Klimatpåverkan	
Utsläpp transporter och energi	En ökad insamling och återvinning av avfall kan innebära att utsläpp indirekt minskar vid utbrytning av jungfruligt material, tillverkning av nya produkter samt transporter i dessa led i ett globalt perspektiv.
Miljö kvalitetsnormer (MKN)	
Fisk- och musselvatten	Då avfallsplanen ej ger förutsättningar för några nya anläggningar eller ianspråktagande av nya områden bedöms inte MKN påverkas. En bättre insamling och hantering av avfall ger bättre förutsättningar för att minska spridning av föroreningar till mark, vatten och luft. Utsläpp och buller kopplade till befintliga tillstånd och förelägganden hanteras på befintliga anläggningarna. Avfallsplanen innebär inga ändringar i dessa frågor.
Omgivningsbuller	
Luft	
Vatten	
Riksintressen och Natura 2000 områden	
Riksintressen	Då avfallsplanen ej ger förutsättningar för några nya anläggningar eller ianspråktagande av nya områden bedöms inte riksintressen påverkas negativt.

Tabell 2. Avfallsplanens påverkan på de nationella miljömålen.

Miljömål	Måluppfyllelse
Frisk luft	Planen bedöms bidra till uppfyllandet genom minskade transporter i ett globalt perspektiv.
Grundvatten av god kvalitet	Planen bedöms bidra till uppfyllandet då planen främjar att avfall tas om hand på ett korrekt sätt vilket minskar risk för spridning av föroreningar till grundvatten.
Levande sjöar och vattendrag	Planen bidrar till uppfyllandet då planen främjar att avfall tas om hand på ett korrekt sätt vilket minskar risk för spridning av föroreningar till vatten.
Myllrande våtmarker	Avfallsplanen bedöms inte direkt påverka målet men kan i viss mån indirekt bidra till uppfyllandet då planen främjar att avfall tas om hand på ett korrekt sätt vilket minskar risk för spridning av föroreningar till vatten.
Hav i balans och levande kust	Planen bidrar till uppfyllandet då planen främjar att avfall tas om hand på ett korrekt sätt vilket minskar risk för spridning av föroreningar till vatten.
Ingen övergödning	Minskade transporter och därmed minskade kväveutsläpp kan delvis bidra till uppfyllandet av målet.
Bara naturlig försurning	Minskade transporter bidrar delvis till uppfyllandet av målet. Avfallsplanen syftar även till att mer material återvinns istället för att förbrännas vilket bidrar till mindre utsläpp.
Levande skogar	Planen innebär indirekt positiv påverkan genom minskat resursutnyttjande och minskad risk för spridning av föroreningar.
Ett rikt odlingslandskap	Planen innebär indirekt positiv påverkan genom minskat resursutnyttjande och minskad risk för spridning av föroreningar.

God bebyggd miljö	Avfallsplanen bidrar till uppfyllandet av målet bland annat genom minskade transporter globalt. Planen bidrar även till uppfyllandet av miljömålet med avseende på delmål om återvinning av material.
Gifrfri miljö	Planen bidrar till uppfyllandet av målet då korrekt omhändertagande av avfall minskar risken för spridning av föroreningar. Återanvändning eller fortsatt användning av produkter som innehåller farliga ämnen kan dock innebära att giftiga ämnen blir kvar längre i kretsloppet.
Säker strålmiljö	Planen innebär ingen påverkan på målet.
Skyddande ozonskikt	En ökad insamling och omhändertagande av gamla vitvaror med freoner bidrar till möjligheten att uppnå målet.
Begränsad klimatpåverkan	Planen bidrar till uppfyllandet genom minskade transporter globalt. Återanvändning eller fortsatt användning av äldre elprodukter kan innebära en högre energiförbrukning än nya produkter. Dock innebär generellt att minska avfallsmängden och återanvända produkter en lägre miljöpåverkan än att tillverka nya produkter.
Ett rikt växt och djurliv	Planen innebär indirekt positiv påverkan genom minskat resursutnyttjande och minskad risk för spridning av föroreningar.

REDOGÖRELSE FÖR UTSTÄLLNING OCH SAMRÅD FÖR BENGTSFORD, DALSED, FÄRGELANDA OCH MELLERUDS KOMMUNER

Bilaga 6 till avfallsplan för fyra Dalslandskommuner 2018-2025

2018-06-26

Samrådsredogörelse vid framtagning av avfallsplan 2018-2025 för Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda och Melleruds kommuner

Förslag på ny avfallsplan ställdes ut på remiss från och med den 2 maj 2018 – 31 maj 2018. Avfallsplanen med tillhörande bilagor fanns tillgänglig på respektive kommuns bibliotek och kommunhus samt digitalt på respektive kommuns hemsida. Annonsering om utställning av avfallsplanen har även gjorts i tidningen Dalslänningen.

Remissversionen med tillhörande bilagor skickades i digital form till Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Dalslands Miljö- och Energiförbund, Förpacknings- och tidningsinsamlingen, Ragn-Sells AB, Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund, Polismyndigheten Väst, Pensionärernas Riksorganisation, SPF Seniorena, Företagarföreningen, Handikapprådet, Bengtsfors centrumförening, Returen Bengtsfors, Bengtsforshus, Edshus AB, MMK Plastics AB, Faktorn AB, Eds Plattsättning, AB Melleruds bostäder, Valbohem AB.

Remissversionen skickades även digitalt till relevanta interna instanser, så som Bengtsfors Samhällsbyggnadsenhet, Bengtsfors fastighetservice, Bengtsfors VA & Fjärrvärme, Bengtsfors tekniska chef, Melleruds medborgarkontor, Byggnadsnämnden Mellerud, Samhällsbyggnadskontoret Mellerud, Biblioteket Mellerud.

Inkomna yttranden under samrådstiden

Under samrådstiden inkom elva yttranden. Sammanställning av yttranden samt åtgärder redovisas nedan. Kompletta yttranden återfinns som bilagor till detta dokument.

Synpunkt	Har beaktats på följande sätt
Yttrande från Länsstyrelsen Västra angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025	
Avfallsplanens syfte har beskrivits i planen.	Synpunkten har noterats.
<p>Länsstyrelsen anser att kommunen på ett tydligt sätt har redovisat uppsatta mål och att målen uppfattas som realistiska och till viss del mätbara. Kommunen kan påverka de åtgärder som föreslås att genomföras, för att helt eller delvis uppnå målen.</p> <p>Det finns en prioriteringsordning för mål och åtgärder. Avfallets miljöpåverkan från att det uppstår till dess att det deponeras, förbränns, återvinns eller återanvänds beaktas samt tillämpning av avfallshierarkin. Kommunen har till viss del lyft åtgärder med förhållandevis liten insats i förhållande till effekt, för att kunna få en högre prioritet.</p> <p>Det som skulle kunna önskas är att det även skulle framgå en strategi för när utvärdering av hur arbetet går ska ske, dvs vem ska sammanställa och utvärdera arbetet och för vem ska utvärderingen presenteras samt hur, när och hur ofta. Detta för att kunna fånga upp eventuellt avstannade aktiviteter, göra prioriteringar och planera fortsatt arbete. Det skulle t ex kunna ske årligen i samband med presentation av miljöbokslut eller liknande för kommunfullmäktige.</p>	<p>Synpunkten består delvis av bekräftelse, vilket noteras.</p> <p>Synpunkten består också av förslag på ändring, och har beaktats som följande. Ett tillägg under kapitel 5 har gjorts, som tydliggör att det för varje ingående år görs en sammanställande rapport kring uppföljning som levereras till ansvarig nämnd i respektive kommun. Detta ansvarar respektive kommuns ansvarig för.</p>
I avfallsplanen redovisas mål och åtgärder för att förebygga och begränsa nedskräpning.	Synpunkten har noterats.
I avfallsplanen redovisas de styrmedel som kommunen planerar att använda.	Synpunkten har noterats.
Som framgår av bilaga 3 arbetar Bengtsfors med en ny översiktsplan, men även Melleruds kommun arbetar med en ny översiktsplan. Dals-Ed står inför en	Synpunkten har noterats och respektive kommun återkopplar till

<p>aktualitetsprövning av sin översiktsplan. Viktigt att frågorna får utrymme i kommande översiktsplaner också. Om kommunerna vill utveckla arbetet med avfallsfrågor i översiktsplaneringen rekommenderar Länsstyrelsen att kommunerna vid nästa översyn av översiktsplanerna, helst på karta, synliggör avfallshanteringens infrastruktur och transportbehov och var det finns eller bör tillkomma återvinningsstationer, behandlingsanläggningar och deponier. Framtida expansioner av anläggningarna är också viktiga att redovisa för att förhindra att till exempel bostäder och skolor planeras i anläggningarnas närhet.</p>	<p>relevant enhet/funktion. Ingen revidering kommer att ske.</p>
<p>I Naturvårdsverkets nya föreskrifter (NFS 2017:2) framgår enligt 19 § följande: "Kommunen ska lämna följande uppgifter om den kommunala avfallsplanen till länsstyrelsen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. datum för antagande av planen, 2. en sammanställning av mål, åtgärder och styrmedel enligt 3–6 §§ 3. resultatet av uppföljningen av föregående plan enligt 14 §, samt 4. uppgifter om nedlagda deponier enligt 15 §." <p>När kommunen redovisar efterfrågade uppgifter, enligt § 19, bör detta ske med beaktande av syftet med redovisningen. I Naturvårdsverkets nya vägledning om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall (Rapport 6760) anges att syftet med länsstyrelsens sammanställning av de kommunala avfallsplanerna bland annat är att den ska utgöra ett underlag för:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naturvårdsverkets arbete med att ta fram den nationella avfallsplanen, programmet för förebyggande och andra strategier och handlingsprogram inom avfallsområdet, • att länsstyrelsen ska kunna bedöma utvecklingen av avfallshantering i länet och i vilken grad planerna bidrar till att nå regionala och nationella mål inom avfallsområdet, • att länsstyrelsen ska få en överblick över aktualiteten hos avfallsplanerna 	<p>Synpunkten består av tydliggörande om uppföljning och efter att avfallsplanen är godkänd skickas efterfrågad information från respektive kommun till Länsstyrelsen.</p>

<p>och kunna upplysa kommunerna om behov av uppdatering.</p> <p>Länsstyrelsen ser gärna att uppgifterna, enligt 19 §, redovisas i tabellform. Observera att den ändrade avfallsplanen ska sändas till Länsstyrelsen för kännedom.</p>	
<p>Yttrande från Dalslands Miljö- och Energiförbund angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025</p>	
<p>Det bedöms finnas behov av en operativt samordnande resurs hos någon/några kommuner för det fortsatta arbetet med åtgärderna i avfallsplanen.</p>	<p>Synpunkten har beaktats och ingen revidering kommer att ske.</p> <p>Nätverket för framtagande av avfallsplanen kan behöva leva vidare för att samordna arbetet framåt. Ingen ytterligare samordnare hos kommunerna kommer att tas fram utan befintligt nätverk och ansvariga ska användas. Dalslands miljö- och energiförbund ska vara involverade i arbetet framåt, vilket tydliggörs i avfallsplanen.</p>
<p>Den årliga uppföljningen av avfallsplanen (sid 5) bör även innefatta Dalslands miljö- och energiförbund.</p>	<p>Synpunkten har beaktats och revidering har skett kring årlig uppföljning, där det poängteras att Dalslands miljö- och energiförbund bör vara delaktiga.</p>
<p>Kostnaden för aktiviteten A.4 (sid. 14) i avfallsplanen anges som liten. Det bör uppmärksammas att det kan finnas viss osäkerhet i denna bedömning.</p>	<p>Synpunkten har beaktats, ingen revidering kommer att ske.</p>
<p>Det bör betonas att en nära samverkan mellan kommunernas renhållningsfunktioner och VA-funktioner sannolikt är nödvändig när det gäller aktivitet 4.1 (sid 19).</p>	<p>Synpunkten har beaktats, ingen revidering kommer att ske.</p>
<p>Det bör påpekas att tabellerna bör göras mer lättlästa.</p>	<p>Synpunkten har beaktats och ingen revidering av tabellerna kommer att ske. För att göra dokumentet mer lättläst ändras ordet "målinriktning" till "fokusområde" och dokumentets grammatik och stavning går igenom.</p>

Yttrande från Kommunledningskontoret samhällsbyggnadsenheten, Bengtsfors, angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025	
För aktiviteterna är ansvarig enhet eller yrkesroll angiven, förutom för aktivitet A.3 och B.5 där kommunstyrelsen är ansvarig, vilket blir otydligt och inte följer den övriga strukturen. Här bör en ansvarig yrkesroll eller enhet anges för att tydliggöra ansvaret, även om det slutliga beslutet fattas av kommunstyrelsen.	Synpunkten har beaktats och reviderats, ansvarig för A.3 revideras till Dalslands miljö- och energiförbund och ansvarig för B.5 ändras till "Samhällsbyggnadsförvaltningen/tekniska kontoret".
För aktivitet nummer 2.3 är planläggare ansvarig. Rollen planläggare bör förtydligas, exempelvis med vilken enhet planläggaren hör till.	Synpunkten har beaktats och revidering har skett, ansvarig på 2.3 ändras till "Plan- och byggenheten".
För aktivitet A.3 bör även Dalslands miljö- och energikontor läggas till som ansvarig. Då den samlade miljöexpertisen numera arbetar på miljökontoret bör frågorna om vidare undersökningar, ansvarsutredningar m.m. för gamla deponier göras i dialog med miljökontoret.	Synpunkten har beaktats och revidering har skett, ansvarig för A.3 revideras till Dalslands miljö- och energiförbund.
För att genomföra åtgärd B.3 är fysisk planering ett styrmedel. Här skulle det behöva förtydligas på vilket sätt och i vilken omfattning fysisk planering kan/ska påverka återbruk, t.ex. genom tillämpning av livscykelanalyser för byggnaders klimatpåverkan, där återbruk kan ha stor effekt.	Synpunkten har beaktats och revidering har skett, "fysisk planering" tas bort som styrmedel under B.3.
När det gäller åtgärd B.7 arbetar redan plan- och byggenheten i Bengtsfors kommun utifrån fastlagda rutiner vid rivningslov, i enlighet med plan- och bygglagen. Byggherren ansvarar för att det finns en rivningsplan (en slags kontrollplan) som ska lämnas in signerad efter genomförd rivning. I de fall rivningen omfattar miljöfarligt avfall ska kvitto på att deponering har skett lämnas in. Utöver detta bedriver Plan- och byggenheten inte någon tillsyn av att rivningsplanen följs.	Synpunkten har beaktats och revidering har skett, på B.7 ändras platsen för "Fysisk planering" och "Tillsyn" så tillsyn står på samma rad som Dalslands miljö- och energiförbund.
Det vore önskvärt att större mängder rivningsavfall kunde omhändertas lokalt, framförallt för näringslivet och för de miljöeffekter längre körning innebär då stora mängder måste lämnas i andra kommuner. Förslag till återbruk borde främjas.	Synpunkten har beaktats och ingen revidering kommer att ske.

Yttrande från projektledare för nya ÖP, Mellerud angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025	
<p>Jag har inga synpunkter mer än att jag tänker vi får se över vad vi ska skriva i nya ÖP. Följande har jag tagit från Framtidsstudien och gällande ÖP där jag behöver mer info;</p> <ul style="list-style-type: none"> • "Avfallsdeponi ska ersättas alltmer av återvinning i kommunen" – Kretsloppspark planeras i södra industriområdet (vid kommunförrådet). Betyder detta att Hunnebyn försvinner helt, Kretsloppsparken ersätter? • "Behov av fler muddertippningsplatser"? I så fall förslag på var? • "Närhet till ÅVC vid planering av nya bostadsområden." Vad menar vi med nära? Ska vi ha med riktlinjer om detta i ÖP? • "God framkomlighet för renhållningsbilar vid nya bostadsområden." Vad betyder det? Får renhållningsbilar backa? Om inte krävs bra svängradie eller möjlighet till genomfart. • "Anläggning av fler våtmarker för att motverka närsaltläckage" (Öp2010) 	<p>Synpunkterna har noterats, ingen revidering kommer att ske.</p>
Yttrande från Byggnadsnämnden Mellerud angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025	
<p>Numrering av mål bör ändras då det upplevs som rörigt. Förslagsvis kan det uppdelas om Målinriktning 1, mätbart mål 1A, mätbart mål 1B etc. Alternativt 1.1 etc.</p>	<p>Synpunkten har beaktats och ordet "målinriktning" ändras till "fokusområde".</p>
<p>Under Målinriktning 1 står att "Nedskräpning i naturen och på allmänna platser också ska undvikas". Ordet "undvikas" borde bytas ut till "motverkas". Målet får då en helt annan betydelse.</p>	<p>Synpunkten har beaktats och ordet "undvikas" har ändrats till "motverkas".</p>
<p>Avsaknad av avfallshantering av rivningsavfall i större mängder. Plan- och byggenheten träffar ofta på människor som exempelvis ska riva hus. Ingen återvinningscentral i närområdet tar emot sådana stora mängder rivningsavfall. Enligt visionen ska avfallshanteringen i de fyra Dalslandskommunerna bidra till ett</p>	<p>Synpunkten har noterats, ingen förändring kommer att ske. Att se över möjligheterna till rivningsavfall på ÅVC inkluderas i aktiviteterna B.3 och B.7.</p>

<p>hållbart samhälle, något som inte kan uppnås när man får leta sig utanför landskapet för att slänga sitt rivningsavfall (dock tas små mängder emot av ÅVC).</p>	
<p>Vid rivningslov krävs kontrollplan (rivningsplan) och i många fall mottagningskvitton för att se att rivningsavfallet har hamnat på rätt ställe. Vid ÅVC i Mellerud fås endast ett kvitto som inte specificerar mängd och typ av innehåll. Att inte få mottagningskvitton som är specificerade försvårar Byggnadsnämndens arbete med att kontrollera att avfallet hamnar på rätt ställe. Under 5.4.7 Nr. B.7 står att "Förbättra rutiner och tillsyn över hanteringen av rivningsavfall". Riktiga mottagningskvitton är en förutsättning för detta.</p>	<p>Synpunkten har noterats och kommunen tar med sig synpunkten i arbetet framåt. Ingen revidering kommer att ske.</p>
<p>Yttrande från Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund, (yttrar sig över Mellerud & Färgelanda) angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025</p>	
<p>Enligt den nya avfallsplanen ska inga nya anläggningar eller områden behöva tas i anspråk. I kommunerna förväntas även befolkningsmängden att öka samtidigt som avfallet från varje hushåll antas minska, vilket leder till att den mängd avfall som behöver hanteras kvarstår på samma nivå som i dagsläget.</p> <p>I framtiden finns det önskemål om att kommunerna ska kunna ta hand om det biologiskt nedbrytbara avfallet på närmare håll samt eventuellt ha en egen biogasproduktion i kommunerna. Detta är dock något som än så länge är en framtidsvision och ännu inte aktuellt. I avfallsplanen står det även att det vid en uppstart av biogasproduktion, när det blir aktuellt, kommer utredas mer och hanteras enligt gällande lagstiftning för tillståndsprövning.</p> <p>Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund har därmed inget att erinra då inga nya anläggningar eller områden planeras under avfallsplanens gällande tid samt att ungefär samma mängd avfall kan förväntas inom samma tid.</p> <p>Vid eventuell framtida uppstart av biogasproduktion i Färgelandas och Melleruds kommun kommer Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund hantera</p>	<p>Ingen erinran har noterats.</p>

tillståndsprovningen enligt Lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.	
Mätbart mål nr 3 "mängden kärnavfall i kommunerna ska minska med 20 % per invånare år 2025 i jämförelse med 2016". Eftersom det i genomförda plockanalyser framkommer information om felsorterat avfall som egentligen går under FTI kan det förväntas att en större mängd avfall kommer att lämnas på ÅVS/ÅVC om avfall sorteras rätt. Fler återvinningsstationer samt oftare tömningstider kan då bli aktuellt för att minimera att ÅVS blir överbelamrade med avfall som exempelvis är brännbart.	Synpunkterna har noterats, ingen revidering kommer att ske.
Yttrande från Åsebro IF, Mellerud, angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025	
I bilaga 2, sid. 20, tabell 17 fann jag ett fel: totalt antal 31? Och metall 26?	Synpunkterna har beaktats och revidering har skett. Siffrorna var räknefel som korrigerats.
Yttrande från Valbohem, Färgelanda, angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025	
Ingen erinran.	Ingen erinran har noterats.
Yttrande från Polismyndigheten, Mellerud, angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025	
Ingen erinran.	Ingen erinran har noterats.
Yttrande från Polismyndigheten, Färgelanda, angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025	
Ingen erinran.	Ingen erinran har noterats.
Yttrande från AB Melleruds bostäder angående samrådsversion avfallsplan 2018-2025	
Ingen erinran.	Ingen erinran har noterats.

- Bilaga 1: Yttrande från Länsstyrelsen
- Bilaga 2: Yttrande från Dalslands Miljö- och Energiförbund
- Bilaga 3: Yttrande från Kommunledningskontoret, samhällsbyggnadsenheten Bengtsfors kommun
- Bilaga 4: Yttrande från projektledare för ÖP, Mellerud
- Bilaga 5: Yttrande från Byggnadsnämnden, Mellerud
- Bilaga 6: Yttrande från Norra Älvsborgs Räddningsförbund, Mellerud och Färgelanda
- Bilaga 7: Yttrande från Åsebro IF, Mellerud
- Bilaga 8: Yttrande från Valbohem AB
- Bilaga 9: Yttrande från Polismyndigheten, Mellerud
- Bilaga 10: Yttrande från Polismyndigheten, Färgelanda
- Bilaga 11: Yttrande från AB Melleruds bostäder

UPPGIFTER TILL LÄNSSTYRELSENS SAMMANSTÄLLNING FÖR AVFALLSPLAN FÖR BENGTSFORD, DALSED, FÄRGELANDA OCH MELLERUDS KOMMUNER

Bilaga 7 till avfallsplan för fyra Dalslandskommuner 2018-2025

2018-06-26

Innehåll

1.	Bengtsfors kommun	2
1.1.	Administrativa uppgifter	2
1.2.	Resultat av uppföljning av föregående avfallsplan	2
1.3.	Uppgifter om nedlagda deponier	6
2.	Dals-Eds kommun	9
2.1.	Administrativa uppgifter	9
2.2.	Resultat av uppföljning av föregående avfallsplan	9
2.3.	Uppgifter om nedlagda deponier	10
3.	Färgelanda kommun	11
3.1.	Administrativa uppgifter	11
3.2.	Resultat av uppföljning av föregående avfallsplan	11
3.3.	Uppgifter om nedlagda deponier	13
4.	Melleruds kommun	15
4.1.	Administrativa uppgifter	15
4.2.	Resultat av uppföljning av föregående avfallsplan	15
4.3.	Uppgifter om nedlagda deponier	18
5.	Sammanställning av mål, åtgärder och styrmedel för Bengtsfors kommun, Dals-Eds kommun, Färgelanda kommun och Melleruds kommun	21
5.1.	Fokusområde 1	21
5.2.	Fokusområde 2	23

1. Bengtsfors kommun

1.1. Administrativa uppgifter

Kommun: Bengtsfors kommun

År: 2018-2025

Datum för antagande: 1 oktober 2018

Ansvarig nämnd: Kommunfullmäktige

1.2. Resultat av uppföljning av föregående avfallsplan

Bengtsfors kommuns gällande avfallsplan antogs den 27 mars 2002 § 25 och var den andra avfallsplanen som togs fram i kommunen.

Avfallsplan 2002 anger fyra allmänna mål:

Allmänna mål	Bedömning
Tätortshygieniska mål – Omhänderta avfall och upprätthålla god sanitär standard.	Nya renhållningsföreskrifter har upprättats som redovisar hur hanteringen av hushållsavfall inom kommunen skall ske. Kommunens återvinningscentral Nolängen har byggts om och rustats upp. Antalet besökande har ökat mellan åren 2010-2016 med 4 452 personer. Kommunala verksamheter källsorterar sitt avfall fullt ut. Allmänna platser och återvinningsstationer städas dagligen.
Miljöskyddsmål – Minimera belastningen på ekosystem vid all hantering av restprodukter.	Arbetar för att restprodukter sorteras så att de kan återanvändas eller behandlas efter sina egenskaper och återföras till kretsloppet.
Resurshushållande mål – Förbättra återanvändning, materialåtervinning och energiutvinning.	Återvinningscentralen samarbetar med RETUREN för återbruk. Avfallet sorteras i olika fraktioner för att underlätta material- och energiutvinning.

Allmänna mål	Bedömning
Arbetsmiljömål – Arbetsmiljöaspekter skall beaktas och förbättras i arbetet med restprodukter.	Målet med allt arbetsmiljöarbete är att alltid ligga steget före och förhindra de situationer som kan skapa ohälsa, skador, otrygghet och dålig arbetsmotivation. Bengtsfors kommun strävar efter att ha ett systematiskt arbetsmiljöarbete, som en naturlig del i avfallsarbetet.

Avfallsplanen anger även ett kommunalt mål- och åtgärdsprogram

Kommunalt mål- och åtgärdsprogram	Bedömning
Anpassa avfallssystemet för kommande krav på utsortering av brännbart och organiskt avfall.	Målet är uppfyllt. Behovshämtning tillämpas vid insamling av restavfall i gröna kärl, kunden ställer ut sitt kärl när det behöver tömmas och betalar tömningsavgift för antalet utförda tömningar under året. Från och med 2014 hämtas organiskt avfall i separata bruna kärl hos alla abonnenter, förutom hos de som hemkomposterar själva.
Öka andelen skolor och dagis som komposterar allt eller delar av alstrat organiskt avfall.	Målet är uppfyllt. Från och med 2014 hämtas organiskt avfall i separata bruna kärl. Hemkompostering har avslutats hos skolor och dagis. Matavfall hämtas i bruna kärl.

Kommunalt mål- och åtgärdsprogram	Bedömning
<p>Återvinningsgrad av förpackningar i Bengtsfors kommun skall år 2005 minst uppgå till de insamlingsgrader som anges i förordningen om producentansvar om förpackningar.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Insamlingsnivåerna av förpackningar vid återvinningsstationerna, har ökat.</p> <p>Information om återvinning av förpackningar finns att läsa på kommunens hemsida. Varje år skickas en informationsbroschyr ut till alla renhållningskunder med information om avfall och återvinning.</p> <p>Restavfallet har minskat, behovshämtning av restavfallet uppmuntrar till utsortering av förpackningar och matavfall. Färre tömningar ger kunden en lägre tömningsavgift.</p> <p>Fastighetsnära insamling av förpackningar finns hos det kommunala bostadsbolaget och vid de större kommunala verksamheterna.</p>
<p>Ökad återanvändning, materialåtervinning och energiutvinning av fraktioner ur grovavfall från hushåll.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Hushållens grovavfall tas emot vid Nolängens återvinningscentral där det sorteras i olika fraktioner och transporteras vidare för omhändertagande av upphandlad entreprenör.</p> <p>Återvinningscentralen samarbetar med RETUREN för inlämning av föremål till återbruk. Från och med 2014-01-01 lämnar alla hushåll kostnadsfritt sitt källsorterade grovavfall och farliga avfall vid Nolängens återvinningscentral där utbildad personal finns. Informationsbroschyr om avfall och återvinning bifogas en gång per år fakturan till alla renhållningskunder. Den kan även hämtas på återvinningscentralen eller på kommunens hemsida.</p>
<p>Insamling av skrot inklusive skrotbilar från landsbygden.</p>	<p>Målet ej uppfyllt.</p>

Kommunalt mål- och åtgärdsprogram	Bedömning
<p>Ökad återanvändning, materialåtervinning och energiutvinning av fraktioner ur bygg- och rivningsavfall samt industriavfall.</p>	<p>Industrins bygg- och rivningsavfall har fram till år 2008 tagits emot på Nolängens avfallsanläggning där det har sorterats och träavfallet har flisats till bränslefraktion. Efter år 2008 har inget bygg- och rivningsavfall tagits emot från industrin på Nolängens avfallsanläggning. Industrin får själva anlita transportörer som ordnar med omhändertagandet av avfallet.</p>
<p>Slam från kommunala avloppsreningsverk skall inte deponeras på avfallsupplag.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Inget slam behandlas på Nolängens avfallsanläggning längre, allt slam körs vidare till behandlingsanläggning av entreprenör.</p>
<p>Säkerställa lagstadgade krav avseende praktisk och administrativ hantering vid insamling, mellanlagring och avsändning av farligt avfall från miljöstationer.</p>	<p>Målet är uppfyllt. Tillstånd enligt miljöbalken till mottagning och mellanlagring av farligt avfall och annat avfall vid Nolängens återvinningscentral. Beslutat av Länsstyrelsen 2007-03-09.</p> <p>Nytt kontrollprogram för Nolängens återvinningscentral är upprättat och godkänt 2015. Utbildad personal finns på anläggningen Borttransport sker av upphandlad entreprenör. Miljörapport lämnas årligen till Länsstyrelsen där mängderna redovisas.</p>
<p>Avveckla deponeringsverksamheten på Nolängen fr.o.m. år 2002/2003. Påbörja efterbehandling (sluttäckning). Möjlighet att avyttra avfallsupplaget skall föreligga år 2002.</p>	<p>Målen är uppfyllda. Nolängens avfallsanläggning arrenderades ut till Ragn-Sells AB med tillträde 2003-05-01, sluttäckningsprocessen sköttes av Ragn-Sells AB i samförstånd med kommunen och Länsstyrelsen i enlighet med då gällande tillståndet. Avfallsanläggningen var sluttäckt och godkänd 2012-12-31.</p> <p>Avfallshämtningen har Bengtsfors kommun upphandlat gemensamt med Dals-Ed, Färgelanda och Melleruds kommuner och dessa avtal gäller som längst till och med 2020-09-30.</p>

Kommunalt mål- och åtgärdsprogram	Bedömning
Skapa klarhet i frågan om hantering av dispenser.	Målet är uppfyllt. En inventering av alla fastigheter genomfördes under 2003, alla gamla dispenser har upphört att gälla.
Hushåll och företag i Bengtsfors kommun samt i kommunen verkande renhållningsentreprenörer skall regelbundet informeras om förutsättningar och förändringar beträffande renhållnings- och avfallshantering.	Målet är uppfyllt. En informationsbroschyr bifogas årligen fakturan till alla renhållningskunder. Information finns även på kommunens hemsida. Vid genomförande av matavfallsinsamlingen anordnades gemensam informationskampanj tillsammans med Dals-Ed, Färgelanda och Mellerud.
Kommunens kostnader för avfallshanteringen skall täckas med avgifter till 100 %. Varav fondering till blivande kostnader skall utgöra 5 %. Målet ska vara uppnått år 2005.	Målet är uppfyllt. Årlig fondering har skett till finansiering av sluttäckning vid Nolängens deponi 2012-12-31.
Reviderad renhållningsordning för Bengtsfors kommun skall fastställas under år 2002.	Målet är uppfyllt. Ny renhållningsordning fastställdes 2002-03-27. Nya renhållningsföreskrifter har arbetats fram gemensamt med Dals-Ed, Färgelanda och Melleruds kommuner som antogs av kommunfullmäktige i Bengtsfors 2013-06-26.
Risk för negativ påverkan på människors hälsa och miljön från gamla avfallsupplag skall undanröjas.	Målet ej uppfyllt. Karta över gamla deponier är inte upprättad. Två gamla deponier har sluttäckts, Nolängen år 2012 och Karls-Gärde år 2017.

1.3. Uppgifter om nedlagda deponier

Under 2016 genomförde Sweco en inventering och riskklassning av nedlagda kommunala deponier i medlemskommunerna. Riskklassningen skedde enligt Naturvårdsverkets rapport 4918, Metodik för inventering av förorenade områden (MIFO), fas 1. I nedanstående kapitel redovisas tabeller med de inventerade deponierna per medlemskommun¹.

¹ Utdrag från EBH-databasen, Länsstyrelsen Västra Götaland kompletterat med information från DMEK

Risikklassningen är en samlad bedömning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar och känslighet och skyddsvärde². Ett objekt bedöms utifrån följande riskklasser:

- Klass 1 – Mycket stor risk
- Klass 2 – Stor risk
- Klass 3 – Måttlig risk
- Klass 4 – Liten risk

I tabell 1 visas kända deponier i Bengtsfors kommun.

Tabell 1. Deponier i Bengtsfors kommun.

Namn	Fastighet	Risk-klass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Bengtsbro-höljen	Bengtsfors 3:43 >5	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, industriavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas
Bäckefors	Vättungen 1:47>1	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, industriavfall, allmän tipp för allt, även från sjukhuset)	Behöver klarläggas
Centrala Långed	Långed 3:1	3	Industrideponier (övrigt: schaktmassor, byggnadsavfall)	Behöver klarläggas
Grimmeruds-mossen	Billingsfors 1:177	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall och dylikt, övrigt: skrot)	Behöver klarläggas
Katterud	Billingsfors 1:177	3	Industrideponier (fabrikstipp, övrigt: hushållssoptipp)	Behöver klarläggas

² Naturvårdsverket Rapport 4918 *Metodik för inventering av Förorenade områden, bedömningsgrunder för miljö kvalitet, vägledning för insamling av underlagsdata*

Namn	Fastighet	Risk-klass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Klon	Bergane 2:1	3	Industrideponier (industriavfall, övrigt: skrot, hushållsavfall)	Behöver klarläggas
Korsbytippen	Dingelvik 1:40; Dingelvik 1:41; Dingelvik 1:53;	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushålls- och industriavfallsdeponi med senare skrot-verksamhet)	Korsbytippen kallas även Karls Gärde och har sluttäckts under 2017 och ska slut-besiktigas under våren 2018.
Majbergstippen	Bengtstors 5:12>1	3	Övrigt BKL 3 (schaktmassor, rivningsfyllnad)	Behöver klarläggas
Mustadstors tipp	Enet 1:3>4	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall och dylikt)	Behöver klarläggas
Nolängens avfallsupplag	Bergane 1:5	2	Anläggning för farligt avfall (mellanlagring av miljöfarligt avfall, enligt uppgift från början deponering av "allt")	Nolängens avfallsupplag var sluttäckt och godkänd av Länsstyrelsen 2012-12-31.
Sulfittippen	Sidan 3:240>9	3	Industrideponier (industri-avfall, övrigt: byggnadsavfall, schakt-massor)	Behöver klarläggas
Ödskölt	Ödskölt 1:5>2	3	Industrideponier (övrigt: schaktmassor och dylikt)	Behöver klarläggas

2. Dals-Eds kommun

2.1. Administrativa uppgifter

Kommun: Dals-Eds kommun

År: 2018-2025

Datum för antagande: 15 september 2018

Ansvarig nämnd: Kommunstyrelsen

2.2. Resultat av uppföljning av föregående avfallsplan

Dals-Eds kommuns avfallsplan antogs den 22 oktober 2003 § 87 och antogs för perioden 2003-2010. Detta var den andre avfallsplanen som togs fram i kommunen.

Avfallsplan 2003-2010 anger ett handlingsprogram som syftar till skydd av miljön och människors hälsa:

Detalj mål	Bedömning
Minska mängden avfall, källsortera och återvinna	Genomförda åtgärder: Omhändertagande av organiskt material sker i hela kommunen genom införandet av särskilt kärl för matrester. Inom det kommunala bostadsbolaget finns sortering av olika fraktioner i alla fastigheter. Olika informationskampanjer och artiklar har genomförts under åren. Återvinningsstationerna har lokaliserats på lämpliga platser. Återvinning sker till viss del då kommunen har en butik för begagnade produkter.
Minska avfallets farlighet	Genomförda åtgärder: Information har skickats till hushållen angående farligt avfall och hanteringen av det. Kommunen arbetar för att hanteringen av farligt avfall skall bli så liten som möjligt.
Minska nedskräpning av återvinningsstationer, i naturen och på offentliga platser	Genomförda åtgärder: Fler papperskorgar har satts upp på stråk som används frekvent av befolkningen. Genom att genast städa upp på återvinningsstationerna har nedskräpningen minskat något.

Förbättrad arbetsmiljö för renhållningspersonal	Genomförda åtgärder: Nya kärl i ett system för insamling av avfall över hela kommunen genomfört.
Revidering av avfallsplan	Revidering av planen är inte gjord utan man har avvaktat ny avfallsplan.

2.3. Uppgifter om nedlagda deponier

Under 2016 genomförde Sweco en inventering och riskklassning av nedlagda kommunala deponier i medlemskommunerna. Riskklassningen skedde enligt Naturvårdsverkets rapport 4918, Metodik för inventering av förorenade områden (MIFO), fas 1. I nedanstående kapitel redovisas tabeller med de inventerade deponierna per medlemskommun³.

Riskklassningen är en samlad bedömning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar och känslighet och skyddsvärde⁴. Ett objekt bedöms utifrån följande riskklasser:

- Klass 1 – Mycket stor risk
- Klass 2 – Stor risk
- Klass 3 – Måttlig risk
- Klass 4 – Liten risk

I tabell 2 nedan visas kända deponier i Dals-Eds kommun.

Tabell 2. Deponier i Dals-Eds kommun.

Namn	Fastighet	Risk-klass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Böle	Böle 1:17	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall	Behöver klarläggas
Hökedalen	Bråten 1:84 >2	2	Kloralkali	Sluttäckt och godkänd av länsstyrelsen 2000 ⁵
Onsötippen	Onsön 3:10	2	Kloralkali	Sluttäckt

³ Utdrag från EBH-databasen, Länsstyrelsen Västra Götaland kompletterat med information från DMEK

⁴ Naturvårdsverket Rapport 4918 *Metodik för inventering av Förorenade områden, bedömningsgrunder för miljö kvalitet, vägledning för insamling av underlagsdata*

⁵ Uppgifter från samhällsbyggnadschef Magnus Åkesson

Namn	Fastighet	Risk- klass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Viktippen	Ed 10:3	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall	Behöver klarläggas

3. Färgelanda kommun

3.1. Administrativa uppgifter

Kommun: Färgelanda kommun

År: 2018-2025

Datum för antagande: 17 oktober 2018

Ansvarig nämnd: Kommunstyrelsen

3.2. Resultat av uppföljning av föregående avfallsplan

Färgelanda kommuns avfallsplan antogs den 10 december 1998. Denna innehåller mål och handlingsplan för att uppnå dessa.

Lokala mål	Bedömning
------------	-----------

Lokala mål	Bedömning
<p>Att fullfölja de uppsatta regionala målen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De avfallsmängder som går till deponering skall minska med 25 % till år 1995 och med 50 % till år 2000, räknat från år 1990. • Från och med år 1995 bör följande ej längre deponeras: park- och trädgårdsavfall, träavfall som är fritt från störande ämnen, oljeslam från oljeavskiljare och liknande, lysrör, termometrar och andra kvicksilverhaltiga avfallsslag, PCB-haltiga fogmassor, blymantlade kablar, batterier och andra blyhaltiga avfallsslag, nickel/kadmiumbatterier, gummidäck, kyl- och frysskåp • TRAAB:s ägarkommuner har vidare antagit en översiktlig regional avfallsplan som anger bl.a. att hushållsavfallet i framtiden skall delas upp i en biologisk fraktion som behandlas genom rötning och en brännbar fraktion som behandlas genom förbränning. Eventuellt kan en tredje fraktion bli aktuell som då blir deponirest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Målet är uppfyllt • Inget av detta deponeras längre • TRAAB⁶ finns ej längre. • Hushållsavfallet delas i dag upp i biologiskt och brännbart
Ökad källsortering.	Tillräcklig statistik saknas för att göra en god bedömning
Avfallsmängden som går till deponering skall i fortsättningen kontinuerligt minska.	Tillräcklig statistik saknas för att göra en god bedömning
Minimering av miljöstörande ämnen i avfallet.	Tillräcklig statistik saknas för att göra en god bedömning

⁶ Trestadsregionens Avfalls AB

3.3. Uppgifter om nedlagda deponier

Under 2016 genomförde Sweco en inventering och riskklassning av nedlagda kommunala deponier i medlemskommunerna. Riskklassningen skedde enligt Naturvårdsverkets rapport 4918, Metodik för inventering av förorenade områden (MIFO), fas 1. I nedanstående kapitel redovisas tabeller med de inventerade deponierna per medlemskommun⁷.

Riskklassningen är en samlad bedömning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar och känslighet och skyddsvärde⁸. Ett objekt bedöms utifrån följande riskklasser:

Klass 1 – Mycket stor risk

Klass 2 – Stor risk

Klass 3 – Måttlig risk

Klass 4 – Liten risk

I tabell 3 nedan visas kända deponier i Färgelanda kommun.

Tabell 3. Deponier i Färgelanda kommun.

Namn	Fastighet	Risk-klass	Primär bransch	Planerade/genomförda åtgärder
Dagsholm (slamtippen)	Dagsholm 2:1 >2	3	Övrigt BKL 3 (avloppsslam från slam-brunnar)	Behöver klarläggas
Ekebacken (f.d. Ödeborgs bruk)	Brattefors 1:15	2	Industrideponier (industri-avfall från Gunnebo bruk (f.d. Ödeborgs bruk), eldning av plast m.m., schaktmassor)	Tippning av avfall avslutad 1985. Schaktmassor har tippats senare. Industriavfallet i stort sett täckt med schaktmassor.
Färgelanda Prästgård	Färgelanda Prästgård 1:1	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, bark, schakt-massor)	Täckt 1985.
Jolsäter	Öxnäs 1:13	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, industriavfall)	Täckt 1985.

⁷ Utdrag från EBH-databasen, Länsstyrelsen Västra Götaland kompletterat med information från DMEK

⁸ Naturvårdsverket Rapport 4918 *Metodik för inventering av Förorenade områden, bedömningsgrunder för miljö kvalitet, vägledning för insamling av underlagsdata*

Namn	Fastighet	Risk- klass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Rosendalen (Dagsholm)	Dagsholm 1:1 >2	4	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, industriavfall)	Täckt 1985, kontrollprogram finns.
Stigen	Stigen 1:70	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall)	Täckt 1985.

4. Melleruds kommun

4.1. Administrativa uppgifter

Kommun: Melleruds kommun

År: 2018-2025

Datum för antagande: xx september 2018

Ansvarig nämnd: Kommunstyrelsen

4.2. Resultat av uppföljning av föregående avfallsplan

Melleruds kommuns avfallsplan antogs den 22 februari 1994. Denna innehåller mål och handlingsplan för att uppnå dessa.

Övergripande mål och åtgärder för Melleruds kommun	Bedömning
Avfallshanteringen skall ge en god sanitär standard.	Mellan åren 1993 och 1995 övergick den fastighetsnära insamlingen från säck till kärl.
Avfallets innehåll av miljöskadliga ämnen skall minimeras.	Information om miljöskadliga ämnen och var dessa ska lämnas finns varje år i den almanacka som kommunen ger ut. Inlämnandet av miljöfarligt avfall till Hunnebyn har ökat under åren.
Avfallshanteringens miljöpåverkan skall minimeras.	Avfallet sorteras och genom detta så minskar också miljöpåverkan.
Avfallet skall i största möjliga omfattning återanvändas eller återvinnas på ett resurssparande sätt via källsortering.	Inget avfall deponeras längre på Hunnebyn. Avfallet sorteras i olika fraktioner innan det borttransporteras. Hushållsavfall körs direkt till entreprenör för sortering och omhändertagande.

Övergripande mål och åtgärder för Melleruds kommun	Bedömning
<p>Avfallsmängderna som deponeras på Hunnebyn skall minskas genom återvinning och kompostering.</p>	<p>Reducering av avfallsmängderna som deponerades på Hunnebyn beräknades kunna reduceras med 38 % till år 1995 och med 44 % till år 2000.</p> <p>Totalt deponerades 6 933 ton avfall på Hunnebyn år 2000 vilket är var en total minskning från 1991 med 6 007 ton (46 %) vilket innebär att det totala deponimålet klarades.</p> <p>Efter 2002 har inget avfall deponerats på Hunnebyns avfallsanläggning. Anläggningen har sluttäckts och godkännande av sluttäckningen ankom 2017-08-30 från Länsstyrelsen. Allt avfall som kommer in grovsorteras och transporteras ut ur anläggningen.</p>
<p>Servicegraden för hushåll och företag skall vara hög och anpassad till behovet av renhållning.</p>	<p>Mellan åren 1993 och 1995 övergick den fastighetsnära insamlingen från säck till kärl.</p> <p>2002 infördes sortering i plastpåsar för optisk sortering, biologiskt lättnerbrytbart (läggs i grön påse) och övrigt (läggs i röd påse) båda påsarna läggs sedan i samma kärl och hämtas av en av kommunen anlitaad entreprenör för transport (mellan 2002 och 2007 fanns även en deponipåse). 2014 ändrade man till två kärl i stället för optisk sortering: brunt kärl för matavfall och grönt kärl för övrigt. Allt avfall som hämtas i kärl transporteras direkt till avfallsanläggning i Trollhättan för omhändertagande.</p> <p>2002 var mängden insamlat hushållsavfall 1 566 ton för att år 2015 ha ökat till 1 798 ton. Två anledningar till detta är att invånarantalet ökar igen och många har övergått från hemkompostering till att även ha ett kärl för matavfallet.</p>

Övergripande mål och åtgärder för Melleruds kommun	Bedömning
Arbetsmetoderna skall vara goda från arbetsmiljösynpunkt.	Vid införande av kärl så minskade tunga lyft. Kommunen försöker hela tiden förbättra arbetsmiljön.
Avfallshanteringen skall vara rationell, effektiv, flexibel, tillförlitlig och långsiktig.	Kommunen arbetar kontinuerligt med att förbättra avfallshantering. Öppettider för att invånarna ska kunna lämna grovavfall har under åren förbättrats. För avfall som hämtas i kärl sker samarbete med entreprenör löpande för att detta ska ske så effektivt och med minsta möjliga förändringar för abonnenterna samtidigt som körsträckorna ska minimeras. Kommunen har också infört sortering av matavfall i separata kärl som går till rötning för biogas för ett långsiktigt och för miljön bra alternativ.
Kostnaderna skall vara rimliga i proportion till utbytet.	Differentierad taxa samt längre hämtningsintervaller för hushållsnära hämtning har införts.
Avgifterna differentieras så att återvinning och resursbevarande teknik belönas.	Differentierad taxa samt längre hämtningsintervaller för hushållsnära hämtning har införts.
Lösningarna bör vara lätta att förklara och motivera för att underlätta förståelse och därmed medverka från alla berörda parter.	I senaste kundundersökningen 2016 så fanns frågan om invånarna anser sig tillräckligt informerad gällande taxor och bestämmelser vilket 14 % svarat att man inte tyckte detta. Om detta beror på att något är svårt att förstå eller om det är saknad av intresse framgår ej. På frågan om sortering av avfall så anser 86 % att man är "Mycket/Ganska bra informerad".
Kommunen skall aktivt informera om hur allmänhet och företag agerar för resursbevarande hantering och minskade avfallsmängder.	Information lämnas varje år i den almanacka som kommunen ger ut. Där finns också information om insamlade mängder.

4.3. Uppgifter om nedlagda deponier

Under 2016 genomförde Sweco en inventering och riskklassning av nedlagda kommunala deponier i medlemskommunerna. Riskklassningen skedde enligt Naturvårdsverkets rapport 4918, Metodik för inventering av förorenade områden (MIFO), fas 1. I nedanstående kapitel redovisas tabeller med de inventerade deponierna per medlemskommun⁹.

Riskklassningen är en samlad bedömning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar och känslighet och skyddsvärde¹⁰. Ett objekt bedöms utifrån följande riskklasser:

- Klass 1 – Mycket stor risk
- Klass 2 – Stor risk
- Klass 3 – Måttlig risk
- Klass 4 – Liten risk

I Tabell 4 nedan visas kända deponier i Melleruds kommun.

Tabell 4. Deponier i Melleruds kommun.

Namn	Fastighet	Riskklass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Sunnanå	Sunnanå 2:1	3	Industrideponier (hushållsavfall, industriavfall, byggavfall, schaktmassor, bildelar, järnskrot, tomfat, cisterner, förbränt avfall)	Sluttäckt och slutbesiktning skedde 2011.
Dalskog	Årbol 1:45	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas
Melleruds södra industriområde ¹¹	Kärra 1:2	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas

⁹ Utdrag från EBH-databasen, Länsstyrelsen Västra Götaland kompletterat med information från DMEK

¹⁰ Naturvårdsverket Rapport 4918 *Metodik för inventering av Förorenade områden, bedömningsgrunder för miljö kvalitet, vägledning för insamling av underlagsdata*

Namn	Fastighet	Riskklass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Åsensbruk	Krökersrud 1:11>1	3	Industrideponier (hushållsavfall, industriavfall, troligen från pappersbruket Håfreström AB, byggavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas
Åsebro	Åsebrorud 1:3	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor, färgeri och garveri (vegetabiliskt)	Behöver klarläggas
Tångebo	Tångebo 1:1	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall)	Behöver klarläggas
Hult	Hult 1:52	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (mindre mängd hushållsavfall (?) byggavfall)	Behöver klarläggas
Erikstad ¹²	Västergården 1:2; Göbyn 1:4	3	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor, trädgårdsavfall)	Behöver klarläggas
Hunnebyns sopstation, Hunnebyns avfallsupplag	Hunnebyn 1:27; Vedbyholm 1:3>3; Hunnebyn 1:5>5	Riskklassning saknas i EBH	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall	Sluttäckt och beslut om godkännande av läns- styrelsen 2017-08-30, Dnr 555-1831- 2016.

¹¹ Kallad endast Mellerud i EBH

¹² Heter i Länsstyrelsens databas Krökersrud f.d Kolån, vilket är fel då deponin ligger i Erikstad vid Krokån. Krökersrud är deponin vid Åsensbruk.

Namn	Fastighet	Riskklass	Primär bransch	Planerade/ genomförda åtgärder
Maden fiberdeponi ¹³	Åsen 1:161	Deponins saknas i EBH	?	Sluttäckt
Kroppefjälls- hemmet (i EBH kallad Dals Rostock)	Södra Bäckebo 1:168>7	4	Avfallsdeponier – icke farligt, farligt avfall (hushållsavfall, byggavfall, schaktmassor)	Behöver klarläggas

¹³ Deponin saknas idag i EBH

5. Sammanställning av mål, åtgärder och styrmedel för Bengtsfors kommun, Dals-Eds kommun, Färgelanda kommun och Melleruds kommun

5.1. Fokusområde 1

Avfallet i kommunerna ska inte vara farligt för människors hälsa eller miljö

Mål 1 Senast år 2025 ska det inte finnas något farligt avfall, elektronikavfall eller batterier i hushållsavfall som samlas in i kärl.

Mål 1					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
1.1	Gemensamma informationsinsatser med fokus på att sortera ut FA och förebygga innehavet av FA genom smart konsumtion	2019 2022 2025	Information	Medel	Avfallsenhet, Informations ansvarig
1.2	Samarbete med samt stöd och information till butiker om mottagande av elektronikavfall	2019	Information Tillsyn	Liten	Avfallsenhet DMEK
1.3	Utreda och ev. införa "Farligt avfall slinga" där anlita mottagare av farligt avfall kan köra turer, exempelvis på landsbygden	2020	Upphandling	Stor	Avfallsenhet

Mål 2 Antal inrapporterade klagomål på nedskräpning vid ÅVS ska halveras till år 2025 i jämförelse med 2018.

Mål 2					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
2.1	Upprätta rutin för hur antal klagomål ska registreras och sammanställas	2018	Admin	Liten	Avfallsenhet
2.2	Informera på respektive kommuns hemsida om hur anmälningar ska tas emot	2018	Information	Liten	Kommunikatör
2.3	Årliga möten med FTI för att diskutera behov och frekvens av tömning, antal stationer och behållare med mera för att skapa trygga och välordnade ÅVS:er	Varje år	Admin	Liten	Plan- och byggenheten

Ytterligare aktiviteter kopplade till det övergripande fokusområdet					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
A.1	Se över möjligheten att ta bort ÅVC-avgift för hushåll (Mellerud och Färgelanda)	2018 (Färgelanda), 2019 (Mellerud)	Admin Taxa	Stor (omstruktur av taxa, tar dock bort en inkomst)	Avfallsenhet

A.2	Se över tillgängligheten till ÅVC:er (mer enhetliga öppettider)	2019	Admin Tillsyn	Stor	Avfallsenhet
A.3	Upprätta åtgärdsplaner för nedlagda deponier med riskklass 1 och 2 i kommunerna.	2020	Admin Tillsyn	Medel-Stor	DMEK
A.4	Översyn av riskklassning av nedlagda deponier samt ställningstagande för respektive deponi om fortsatta åtgärder	2018	Tillsyn	Liten	DMEK Berörd kommun
A.5	Ta med avfallshanteringen i beaktande vid detaljplanering genom exempelvis upprättande av rutiner	2020	Fysisk planering	Liten	Planenhet

5.2. Fokusområde 2

Vi ska högre upp i avfallstrappan!

**Mål
3**

Mängden kärnavfall i kommunerna ska minska med 20 % per invånare år 2025 i jämförelse med 2016.

Mål 3					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
3.1	Utreda möjligheten att miljöstyra med taxan ytterligare (ex. behovsstyrd hämtning, vägning av kärl)	2023	Avfalls- taxan Upp- handling Information Avfallsföres krifter	Medel	Avfalls- enheten
3.2	Information på hemsidorna om hur avfallsmängderna kan minskas. Informationen ska fokusera på hur beteenden kan förändras genom återkoppling och agerande samt kunskapsökning – samma information hos alla kommuner	2019	Information	Liten	Kommuni- katör
3.3	Genomföra ett projekt i skolor, vård och omsorg med fortsatt fokus på matsvinn	2019	Information Upp- handling	Medel	Kostchef och berörda enheter i organisationerna
3.4	Ta fram rutin för kriterier som minimerar avfall vid kommunal upphandling	2019	Upp- handling	Medel	Kommunens upphandlingsresurs
3.5	Ha studiebesök för skolelever på ÅVC	årligen	Läroplan	Liten	Avfallsenhet/ Utbildning

Mål 4	Senast år 2025 ska minst 93 % av matavfallet från hushåll, restauranger och storkök tas omhand så att växtnäringen utnyttjas. Matavfallet ska behandlas biologiskt så att energi och växtnäring omhändertas
--------------	---

Mål 4					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
4.1	Utreda förutsättningar för biogasproduktion av organiskt avfall inom Dalsland och samarbete med andra aktörer inom regionen	2019	Admin	Stor	Kommunledning
4.2	Ställa krav på avfallsbehandling till biogas av matavfall vid upphandling av nästa renhållningsentreprenad	2019	Admin Upphandling	Medel	Upphandling/ Avfallsenhet
4.3	Ta fram en kommunal fordonspolicy kopplad till bland annat biogas	2020	Admin	Medel	Miljöstrateg (DMEK)
4.4	Gemensam informationsaktivitet med fokus på att sortera ut matavfall	2022	Information Admin Taxa	Medel	Avfallsenhet/ Kommunikatör

Ytterligare aktiviteter kopplade till det övergripande fokusområdet					
Nr	Åtgärder	År	Styrmedel	Kostnad	Ansvarig
B.1	Genomföra en kundundersökning för en avstämning om kunderna är nöjda med servicenivån	2019 2022	Information	Stor	Avfallsenhet
B.2	Årligen genomföra plockanalyser	Årligen	Upphandling	Liten	Avfallsenhet
B.3	Återbruk: Genomföra projekt för att uppmuntra till omhändertagande av bygg- och rivningsavfall	2024	Information	Medel	Avfallsenhet
B.4	Utfnyttja kommunens näringslivsträffar för företagare till att informera om avfall (förebyggande av avfall, transporter, källsortering, farligt avfall med mera)	2019, 2024	Information		Näringslivschef
B.5	Införa full sortering (av tidningar, förpackningar, matavfall) hos alla kommunala verksamheter	2020	Information Tillsyn Upphandling Fysisk planering	Medel	Samhällsbyggnadsförvaltningen /tekniska kontoret
B.6	Genomföra avfallsminimeringsprojekt inom all kommunal verksamhet	2024	Information	Liten	Avfallsenhet

B.7	Förbättra rutiner och tillsyn över hanteringen av rivningsavfall	2019	Tillsyn Fysisk planering	Liten	DMEK Plan- och byggenhet
B.8	Genomföra informationskampanj bland skolbarn med avfallsfokus	2020, 2022, 2024	Information	Medel	Avfallsenhet/ Kommunikatör/ Utbildning
B.9	Gemensam informationsaktivitet med fokus på att sortera ut förpackningar och tidningar	2018	Information Admin	Medel	Avfallsenhet/ Kommunikatör
B.10	Utreda möjligheten till samarbeten med organisationer för återbruk på ÅVC	2020	Upphandling Admin	Liten	Avfallsenheten

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 136 **Dnr 2018/142**
Anläggande av multiarena Högsäter

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att överlämna ärendet till kommunstyrelsen utan eget förslag.

Kommunchefen får i uppdrag att utreda kostnader och placering av en motsvarande anläggning som den i Högsäter men med placering i Ödeborg.

Ärendebeskrivning

Chefen för sektor samhällsutveckling och mark och exploateringschefen informerar. Det finns två områden som bedöms möjliga för en placering. Att anlägga en ”multiarenan” beräknas kosta 500 000 kronor. Den årliga driftkostnaden är beräknad till 20 000 kronor

Beslutet skickas till
Kommunchefen
Chefen för sektor samhällsutveckling
Mark och exploateringschefen

Justering

LB

Utdragsbestyrkande

Mark-och exploatering
Mark-och exploateringschef
Maria Wagerland
0528-567163

Kommunstyrelsen

maria.wagerland@fargelanda.se

Anläggande av multiarena i Högsäter

Ärendebeskrivning:

2018-03-19 beslutade ledningsutskottet att en utredning skulle göras gällande vilka förutsättningar som finns för att anlägga en multiarena i anslutning till Högsäters skola enligt följande punkter.

- Behov av yta och möjlig placering
- Kostnader för anläggande och drift
- Möjligheter till stadsbidrag via Boverket eller annan finansiering.

En utredning gällande möjlig placering har utförts och bedömningen är att det finns två alternativ inom skolområdet. Bägge alternativen medger ett relativt enkelt markarbete då ytorna idag består av asfalt respektive grus.

Offerter har tagits fram från två olika företag. Med dessa som grund samt att anläggningen ska vara så enkel som möjligt att underhålla beräknas anläggningskostnaden till ungefär 550 000 kr.

Anläggningskostnaden är då baserad på inkomna offerter med en multiarena av stålkonstruktion med konstgräs samt uppskattade kostnader för markarbete och övriga kostnader i samband med anläggandet. Bygglov kan komma att krävas.

Kostnaden för framtida drift beräknas till ca 20 000 kr per år.

Gällande möjlighet till bidrag kan detta sökas när vi fått kompletta underlag och valt entreprenör samt angivet en tidplan för projektet. Detta under förutsättning att det vid det tillfället finns bidrag att söka.

Susanne Korduner
Kommunchef

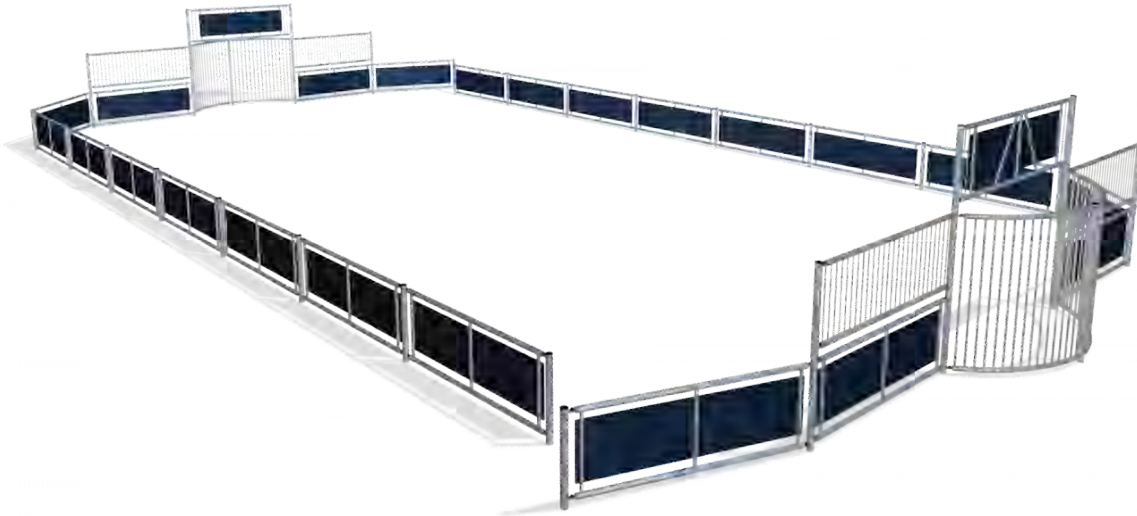
Patrick D`Imporzano
Sektorchef
Samhällsutveckling

Multiarena

Multisportarena från Kompan.
Exempel: Dalabergsskolan, Uddevalla

Komplay arenor: 12*24 meter från Kompan

Kostnad: ca 183 000 kr

Montering: ca 95 000 kr

Konstgräs: ca 80 000 kr

Totalt: ca 358 000 kr

Ev tillbehör som tillkommer:

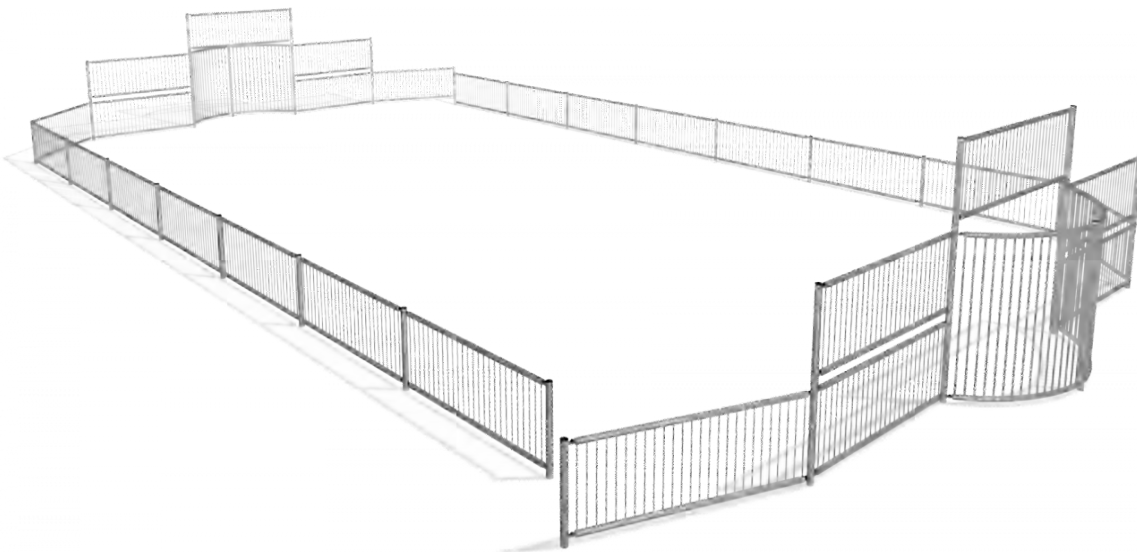
2 st basketkorgar,

4 st småmål.

Möjligt underlag: Asfalt eller konstgräs.

Material: HDPE/ stål

Kostnad för att förbereda markyta tillkommer.

Kostnad: ca 160 000 kr

Montering: ca 95 000 kr

Konstgräs: ca 80 000 kr

Totalt: ca 335 000 kr

Ev tillbehör som tillkommer:

2 st basketkorgar,

4 st småmål.

Möjligt underlag: Asfalt eller konstgräs.

Material: Stål

Kostnad för att förbereda markyta tillkommer.

Classic / Cosmos arena 12*24 meter från Kompan

Kostnad: ca 198 000 kr

Montering: ca 95 000 kr

Konstgräs: ca 80 000 kr

Totalt: ca 373 000 kr

Ev tillbehör som tillkommer:

2 st basketkorgar,

4 st småmål.

Möjligt underlag: Asfalt eller konstgräs.

Material: Trä/ stål

Kostnad för att förbereda markyta tillkommer.

Kostnad: ca 290 000 kr

Montering: ca 95 000 kr

Konstgräs: ca 80 000 kr

Totalt: ca 465 000 kr

Ev tillbehör som tillkommer:

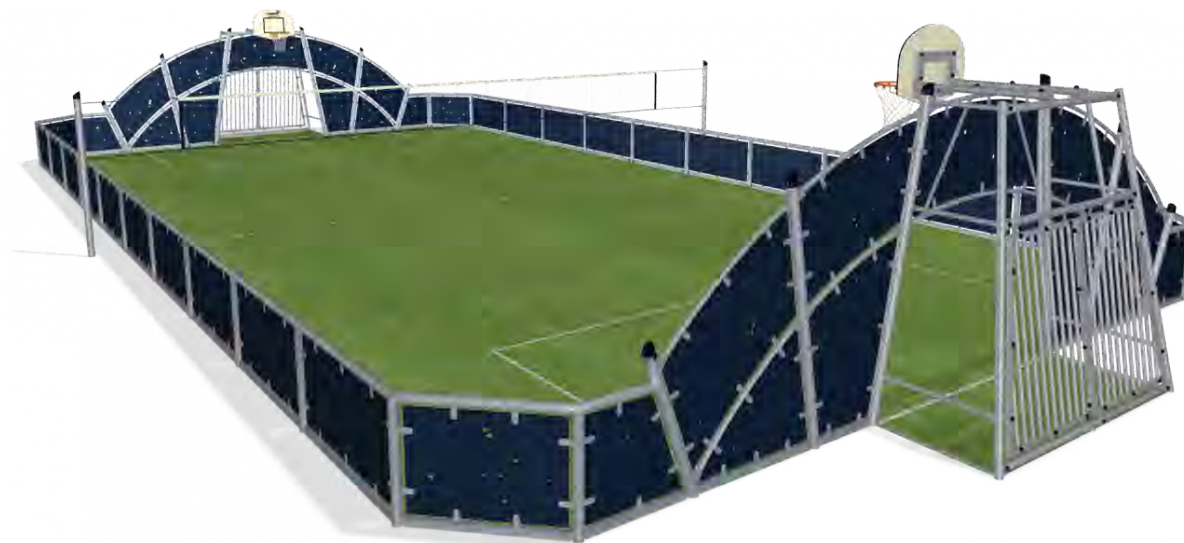
2 st basketkorgar,

4 st småmål.

Möjligt underlag: Asfalt eller konstgräs.

Material: HDPE/ stål

Kostnad för att förbereda markyta tillkommer.

Exempel: Multisportarena från HAGS

Multiarena 12*24 meter från HAGS

Multiarena från HAGS

12 x 24 m

Kostnad: ca 295 000 kr

Montering inkl etablering: ca 127 000 kr

Konstgräs: ca 120 000 kr

Totalt: 542 000 kr

Ev tillbehör som tillkommer:

2 st basketkorgar,

4 st småmål.

Möjligt underlag: Asfalt eller konstgräs.

Material: Stål.

Kostnad för att förbereda markyta tillkommer.

Sammanfattning

- Arenorna finns i stål, HDPE och trä och kommer i ett grundutförande.
- Storleken är 12*24 meter.
- Tillval av små mål och basketkorgar etc tillkommer.
- Stålkonstruktion är mer underhållsfritt än trä.
- Fördel med stålkonstruktion är att det ger bättre uppsikt över planen.
- Konstgräset behöver borstas och fyllas på med sand. Ca 1 gg/månad
- Driftkostnader: tillsyn/skötsel konstgräs ca 4 h/månad á 400 kr.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 139 **Dnr 2017/101**
Planprogram för Timmervägen

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att uppdra till kommunchefen att ta fram ett planprogram för det område vid Timmervägen i Färgelanda centrum som i översiktsplanen är avsatt för bostadsändamål.

Finansiering: Finansiering för att ta fram ett planprogram för Timmervägen sker ur befintlig budget.

Ärendebeskrivning

Arbetet med att analysera kommunens utpekade områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) har genomförts. Syftet med analysen har varit att få fram ett underlag för beslut avseende om en detaljplanprocess ska inledas för något av områdena och i så fall vilket. I LIS-analysen har även Timmervägen analyserats som ett alternativt område för utveckling av bostäder. Dokumentet avseende LIS-analysen har därför under arbetets gång ändrat namn till "Analys för urval av framtida bostadsutvecklingsområde i Färgelanda kommun".

Analysen har gjorts genom att titta på förutsättningarna för de beslutade LIS-områdena samt Timmerväggen i Färgelanda centrum och jämföra områdena utifrån önskemål från invånarna i Färgelanda kommun. Timmervägen är det område som bedöms bäst uppfylla invånarnas synpunkter och som också fångat störst intresse från byggherrar ur exploateringssynpunkt.

Beslutsunderlag

Sektor samhällsutvecklings tjänsteskrivelse 2018-09-05

T.f. plan och byggchefen informerar.

Skickas till
Kommunstyrelsen

Plan- och byggkontoret
T.f Plan- och byggchef
Evelina Johansson
0528 - 567 168
evelina.johansson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Analys för urval av framtida bostadsutvecklingsområde i Färgelanda kommun samt tidsplan för konkreta åtgärder för att uppnå målen i bostadsförsörjningsprogrammet

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att uppdra till förvaltningen att ta fram ett planprogram för Timmervägen i Färgelanda centrum.

Finansiering:

Finansiering för att ta fram ett planprogram för Timmervägen sker ur befintlig budget.

Ärendebeskrivning:

Analysen av beslutade LIS-områden och Timmervägen har gjorts med bakgrund utifrån Bostadsförsörjningsprogrammet.

Utifrån analysen och enkätsvar bedöms Timmervägen som det mest strategiska området att utveckla för framtida bostäder.

Förslaget är att ta fram ett planprogram för Timmervägen för att undersöka hur intresset ser ut hos exploatörer. Ett framtaget planprogram för Timmervägen kan senare marknadsföras på event som bomässan, Färgelanda dagarna samt i olika dialoger med exploatörer.

I och med delvis bristfällig geoteknik som råder i Färgelanda kommun kan också en geoteknisk utredning genomföras i samband med framtagande av ett planprogram. Detta för att undersöka möjligheterna att kunna maximera våningsantal och undersöka grundläggningssätt för eventuell kommande detaljplan.

Ärendet:

Arbetet med att analysera kommunens utpekade områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) har genomförts. Syftet med analysen var att få fram ett underlag för beslut avseende om en detaljplanprocess ska inledas för något av områdena och i så fall vilket. I LIS-analysen har även Timmervägen analyserats som ett alternativt område för utveckling av bostäder. Dokumentet avseende LIS-analysen har därför under arbetets gång ändrat namn till ”Analys för urval av framtida bostadsutvecklingsområde i Färgelanda kommun”.

Förvaltningen har därefter fått ett uppdrag att ta fram en tidsplan för konkreta åtgärder för att uppnå målen som satts upp i kommunens Bostadsförsörjningsprogram.

Analysen har gjorts genom att titta på förutsättningarna för de beslutade LIS-områdena samt Timmerväggen i Färgelanda centrum och jämföra områdena utifrån önskemål från invånarna i Färgelanda kommun som framkommit genom de enkätsvaren i Bostadsförsörjningsprogrammet. Timmervägen är också det område som, i olika dialoger med byggherrar, fångat störst intresse ur exploateringssynpunkt.

Att ta fram en detaljplan skulle innebära att många av åtgärderna i bostadsförsörjningsprogrammet kan uppfyllas. Dock kan inte Färgelanda kommun uppföra några typer av byggnationer av bostäder i egen regi och kan därför inte säkerställa om och när byggnation sker även om en detaljplan tas fram.

En arbetsgrupp har skapats för att se över möjligheter och förutsättningar att uppföra byggnation av det kommunala fastighetsbolaget, Valbohem AB. I arbetsgruppen ingår VD för Valbohem, enhetschef för Mark- och exploatering och enhetschef för Plan- och bygg.

Susanne Korduner
Kommunchef

Patrick D'Imporzano
Sektorchef, Sektor Samhällsutveckling

Bilagor:

Analys för urval av framtida bostadsutvecklingsområde i Färgelanda kommun

Analys för urval av framtida bostadsutvecklingsområde
i Färgelanda kommun

2017-10-09

Innehåll

Inledning.....	3
Övergripande beskrivning av respektive område	4
Björkudden, Stigen	4
Ellenösjön, Nya Äng.....	7
Rådanefors	10
Östersjön	13
Timmervägen.....	16
Analys av respektive område	19
Björkudden:	19
Ellenö, Nya äng:.....	23
Rådanefors:	26
Östersjön:	26
Timmervägen:.....	29
Slutsats:	31

Inledning

I Färgelanda kommun finns ett behov av fler bostäder för alla åldergrupper. Att skapa förutsättningar för fler bostäder är dessutom en förutsättning för att möjliggöra en utveckling av kommunen. Samtidigt som det finns ett behov av fler bostäder i kommunen finns också en god planberedskap, med byggrätter för flerfamiljshus som inte blivit utnyttjade. Innan en ny detaljplan upprättas bör det därför analyseras vilket område som kan vara mest strategiskt att planlägga. Det bör även analyseras hur ett genomförande av detaljplanen kan säkerställas, för att inte riskera att omfattande planutredningar utförs utan att området sedan bebyggs.

Urvalet av områden har i första hand skett från kommunens LIS-plan som antogs av Kommunfullmäktige 2011-10-19 § 144. LIS-planen är ett tematiskt tillägg till kommunens översiktplan avseende landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) och innehåller 5 utpekade områden för framtida bostadsutveckling. Det ursprungliga syftet med analysen var att utreda vilket av de utpekade LIS-områdena som bedöms vara mest strategiskt att planlägga. Under arbetets gång har även ett område vid Timmervägen i Färgelanda centrum tagits med i analysen.

Övergripande mål

Det övergripande målet är att på lång sikt skapa balans på bostadsmarknaden i kommunen och skapa förutsättningar för en positiv befolkningsutveckling.

Syfte

Syftet med analysen är att få fram ett beslutsunderlag för vilket område som bedöms mest strategiskt att planlägga för bostäder i kommunen utifrån kriterierna attraktivitet och hållbar utveckling.

Dokumentets upplägg

Dokumentet inleds genom en övergripande redovisning av respektive områdes olika förutsättningar utifrån läge, attraktivitet och tekniska möjligheter. Därefter följer en analys för varje område där de olika förutsättningarna analyseras. Avslutningsvis redogörs för en sammanfattande analys med motivering till vilket/vilka områden som bedöms mest lämpliga att arbeta vidare med.

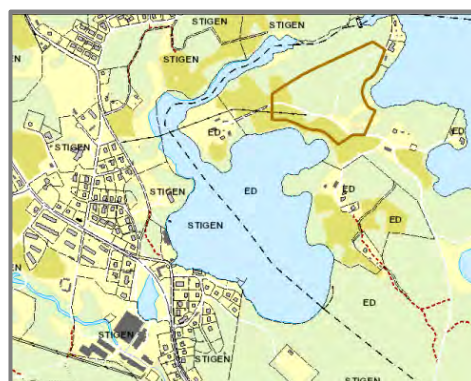

Övergripande beskrivning av respektive område

Björkudden, Stigen

Ett område nordost om Stigens samhälle med strand mot Nyckelvattnet och Bovattnet har i kommunens LIS-plan pekats ut som ett område för framtida planering av bostäder. Området bedöms rymma 10-20 villor, vilket medför ett tillskott till serviceunderlaget i Stigens samhälle.

Tillfart sker via en ca 1 km lång grusväg som vid utbyggnation av området kan behöva breddas. Busstrafik med förbindelse till Färgelanda och Uddevalla samt till Vänersborg och Trollhättan finns längs väg 173. Området skall anslutas till Stigens Reningsverk samt till kommunalt vatten och avlopp i Stigen. Området ägs av en privat fastighetsägare.

Närhet till arbetsorter i andra kommuner

Ort/kommun	Avstånd i km (ca)	Körtid med bil i minuter (ca)
Uddevalla	31 km	35 min
Vänersborg	32 km	31 min
Trollhättan	43 km	41 min
Göteborg	113 km	1 h 31 min

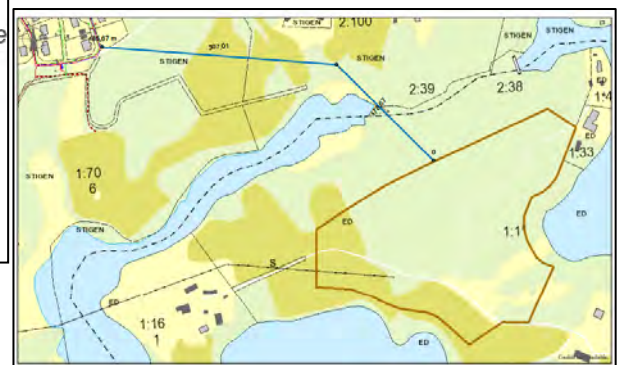
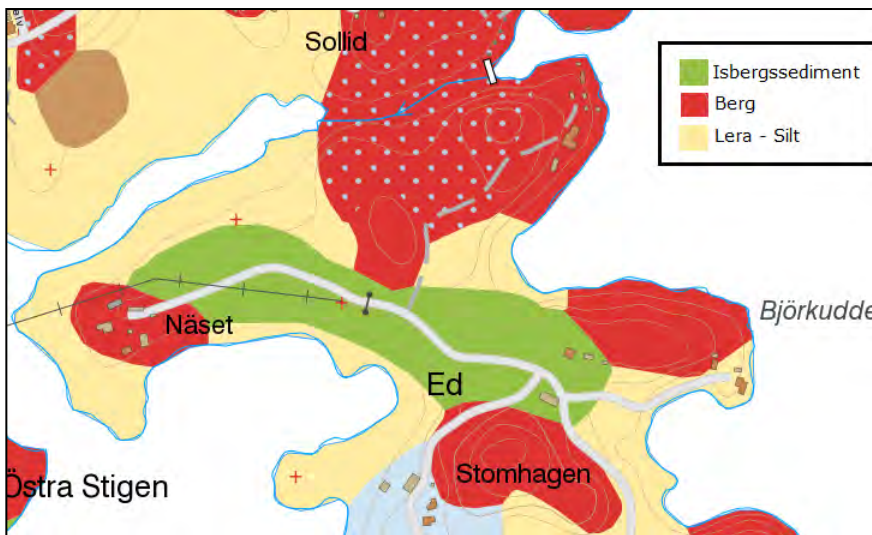

Området utgörs till största delen av ett slutet skogslandskap med partier av planterad granskog och blandskog med inslag av mindre öppna ytor. Mitt i området står en ek som i sig tillför området höga upplevelsevärden. Terrängen sluttar relativt brant mot vattnet. Omkring liggande befintlig bebyggelse utgörs av 2 mindre gårdar med tillhörande bostad samt ytterligare två enfamiljshus.

Närhet till service			
Typ av service	Närmaste anläggning	Avstånd i km (ca)	Körtid (ca)
Förskola	Stigens Förskola	2,5 km	6 min
Grundskola	Stigens Friskola	2,5 km	6 min
Vårdcentral	Håvestens vårdcentral	7 km	11 min
Apotek	Kronans apotek, Färgelanda	6,5 km	10 min
Mataffär	COOP och ICA, Färgelanda	6,5 km	10 min
Befintlig busshållplats	Stigens Centrum	2 km	5 min
Badplats	Stigens badplats	2 km	5 min

Förutsättningar		Utredas ytterligare i samband med detaljplan
Radonrisk	Eventuell högrisk	Geoteknisk utredning
Jordartskarta	Isbergssediment, berg och lera/silt	Geoteknisk utredning
Naturvärden	Allmänna värden	Naturvärdesinventering
	Värdefull ek	Skyddas i detaljplan
	Naturgrusförekomst klass III	Beskrivas
Friluftsliv	Strövvänlig skog, bedöms ej påverkas	Beskrivas
Riksintressen	Nej	
Arkeologi	Inga kända lämningar	Arkeologisk utredning
Buller		
Strandskydd	200 meter	Delvis upphävas
Avstånd till närmaste anslutningspunkt va	ca 500 meter	
Sjö/vattenkvalitet	God	
Dagvatten		Dagvattenutredning
Terräng	Sluttande mot vattnet	Översvämningskartering

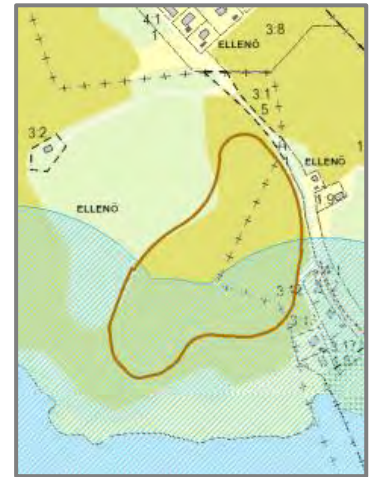
Avstånd mellan utredningsområde och anslutningspunkt till vatten- och avlopp, ca 500 meter

Ellenösjön, Nya Äng

Vid Ellenö, i ett område som namnges som Nya Äng, finns möjlighet för framtida planläggning av permanentbostäder i nära anslutning till befintlig bebyggelse i Ellenö.

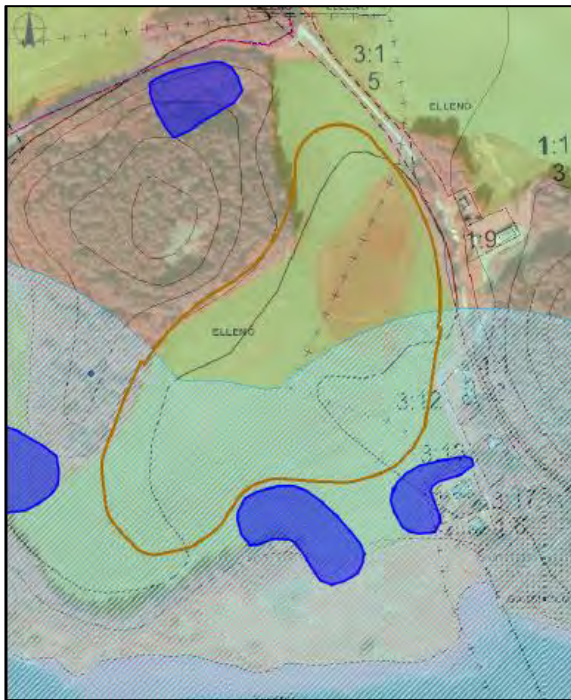
Framtida bostäder vid Nya Äng kan nå från det befintliga gatunätet. Läget nära väg 172 innebär goda kommunikationer till Färgelanda och Uddevalla. Området ska anslutas till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Spillvattnet ska ledas till reningsverket i Ellenö. Marken är privatägd.

Närhet till arbetsorter i andra kommuner		
Ort/kommun	Avstånd i km (ca)	Körtid med bil i minuter (ca)
Uddevalla	23 km	27 min
Vänersborg	43 km	41 min
Trollhättan	49 km	43 min
Göteborg	105 km	1 h 22 min

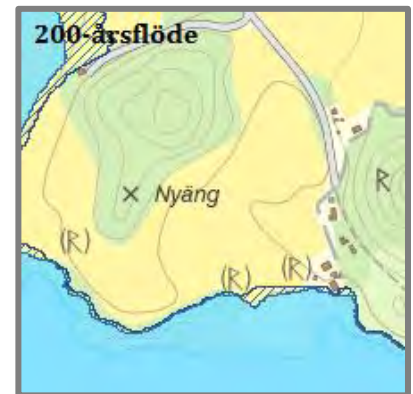
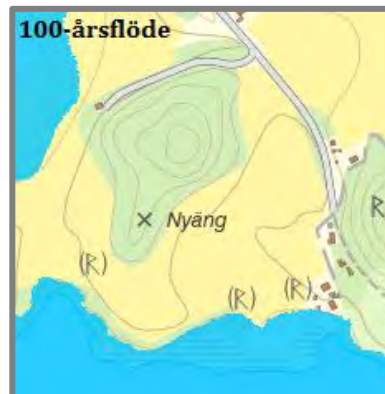

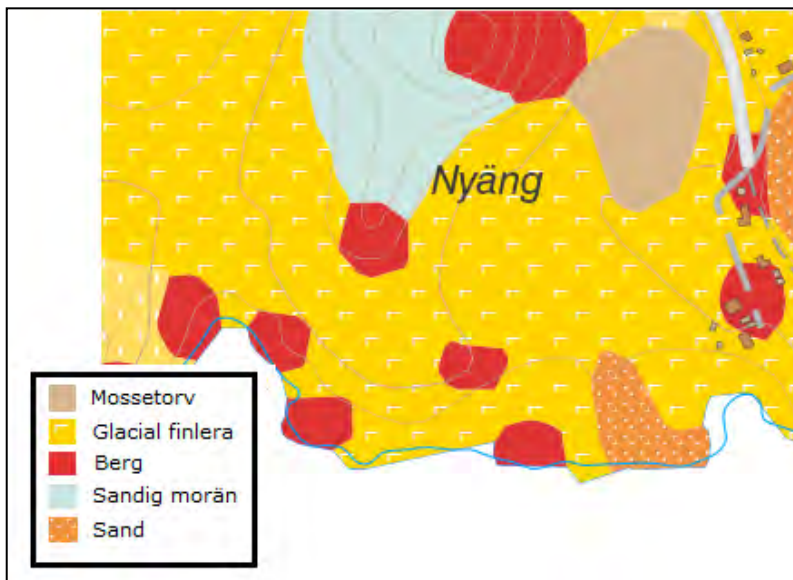

Närhet till service			
Typ av service	Närmaste anläggning	Avstånd i km (ca)	Körtid (ca)
Förskola	Ödeborgs Förskola	5 km	8 min
Grundskola (1-6)	Brukskolan, Ödeborg	5 km	6 min
Vårdcentral	Håvestens vårdcentral	7 km	9 min
Apotek	Kronans apotek, Färgelanda	8 km	10 min
Mataffär	COOP och ICA, Färgelanda	8 km	10 min
Befintlig busshållplats	Ellenö längs lv 172	1 km	4 min
Badplats	Stigens badplats	1 km	4 min

Området utgörs av odlingsmark med svag sluttning ner mot sjön. Området är utpekad som bevarandevärd odlingslandskap med ett flertal kulturhistoriska lämningar i form av boplatser och bytomter/ gårdstomter. I närområdet har 484 registrerade fågelobservationer gjorts varav 20 rödlistade vilket indikerar ett rikt fågelliv.

Avstånd mellan utredningsområde och anslutningspunkt till vatten- och avlopp, ca 75 meter

Förutsättningar		Utredas ytterligare i samband med detaljplan
Radonrisk	Låg	Geoteknisk utredning
Jordartskarta	Till stora delar glacial finlera (siltig lera)	Geoteknisk utredning
Naturvärden	Rödlistade fågelarter	Naturvärdesinventering
	Värdefull odlingsmark	Beskrivas
	Gränisar till område med ädellövskog	Beskrivas
Friluftsliv	Ingår i område för regionalt intresse för det rörliga friluftslivet (Ellenösjön - Östersjön).	Beskrivas
Riksintressen	Riksintresse för kulturmiljövården	Beskrivas
Arkeologi	Ingår i kulturmiljö 6, kring Torp och Ellenösjön, enligt kulturmiljöprogram	Beskrivas
	Tre avgränsade boplatsslämningar	Arkeologisk utredning
Buller		Påverkar nyetablering inom området trafikbullernivån för befintliga bostäder?
Strandskydd	200 meter	Delvis upphävas
Avstånd till närmaste anslutningspunkt va	ca 75 meter	
Sjö/vattenkvalitet	Otillfredställande	
Dagvatten		Dagvattenutredning
Terräng	Svagt sluttande mot vattnet	(Analys av 100 och 200 års flöden finns)

Rådanefors

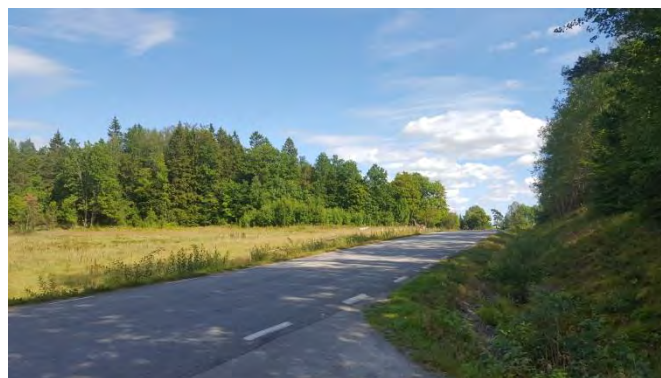
Ett område centralt i Rådanefors samhälle har i kommunens LIS-plan pekats ut för framtida planeringsområde för komplettering av befintlig bebyggelse med enstaka permanentbostäder.

Området är välbeläget vid länsväg 173 och med bussförbindelse till Färgelanda och Vänersborg. Genom området går väg 2065. Tillkommande bebyggelse ansluts till kommunalt vatten och avlopp.

Närhet till arbetsorter i andra kommuner

Ort/kommun	Avstånd i km (ca)	Körtid med bil i minuter (ca)
Uddevalla	25 km	27 min
Vänersborg	26 km	23 min
Trollhättan	38 km	32 min
Göteborg	107 km	1 h 18 min

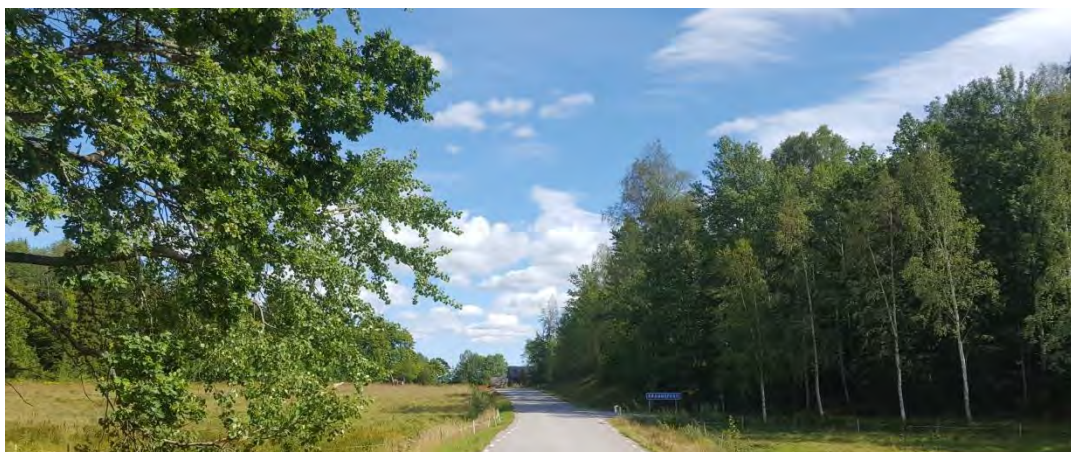

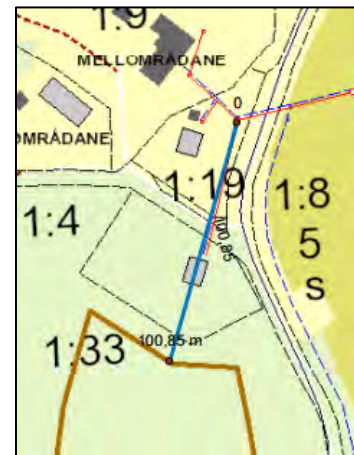
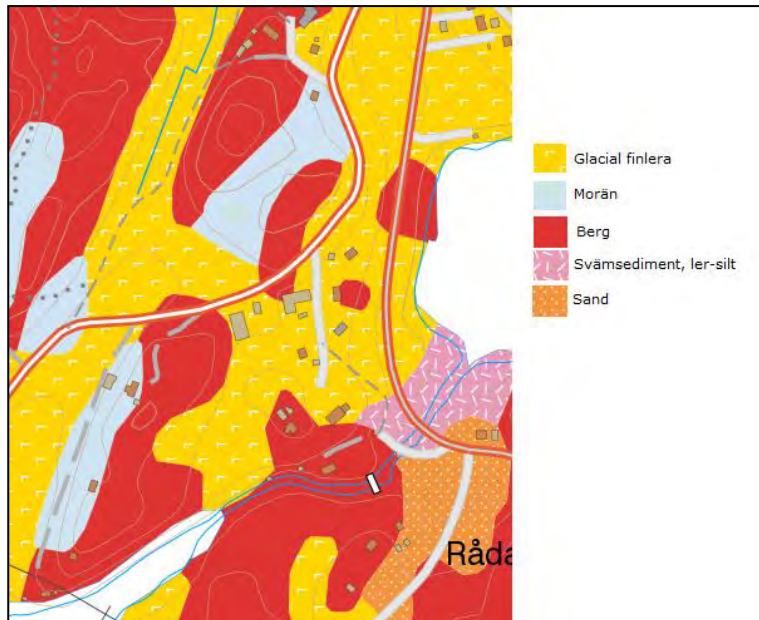

Området består huvudsakligen skogsmark och gränsar till befintlig bebyggelse i form av enbostadshus. Norra delen berörs av regionalt intresse i form av odlingslandskap och den södra delen berör ett hörn av område av regionalt intresse; lövskog. Rådaneshön och Långhalmen är av regionalt intresse för fiskevård och området tillhör ett större område av regionalt intresse för friluftslivet (Långhalmen – Rådaneshön). I områdets norra del finns en fast fornlämning i form av en hållkista. Marken ägs av privat fastighetsägare.

Närhet till service			
Typ av service	Närmaste anläggning	Avstånd i km (ca)	Körtid (ca)
Förskola	Stigens Förskola	6,5 km	7 min
Grundskola	Valboskolan, Färgelanda	10,5 km	13 min
Vårdcentral	Håvestens vårdcentral	11 km	13 min
Apotek	Kronans apotek, Färgelanda	10 km	11 min
Mataffär	COOP och ICA, Färgelanda	10 km	11 min
Befintlig busshållplats	Vid korsen till 173:an	0,24 km	3 min
Badplats	Rådanefors badplats	0,26 km	3 min

Avstånd mellan utredningsområde och anslutningspunkt till vatten- och avlopp, ca 100 meter

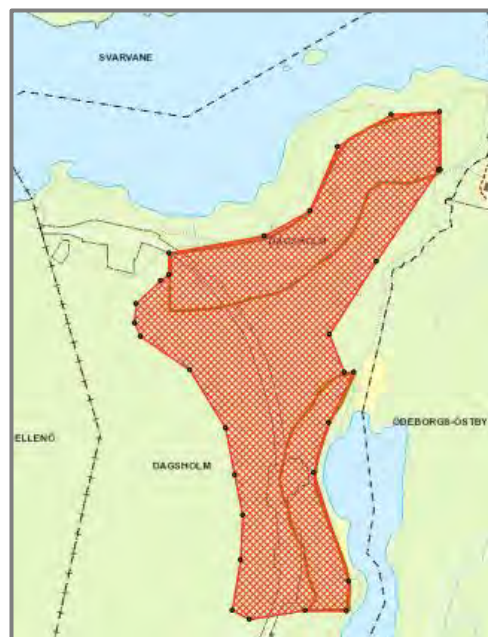
Förutsättningar		Utredas ytterligare i samband med detaljplan
Radonrisk	Låg	Geoteknisk utredning
Jordartskarta	Berg och morän. Bitvis lera i ytterkanter av området	Geoteknisk utredning
Naturvärden	Regionalt intresse för odlingsmark	Beskrivas
	Regionalt intressant lövskog	Beskrivas
	Regionalt intresse för fiskevård	Beskrivas
	Allmänna växt- och djurvärden	Beskrivas (eventuellt naturinventering)
Friluftsliv	Ingår i område för regionalt intresse för det rörliga friluftslivet (Långhalmen – Rådan sjön).	Beskrivas
Riksintressen	Nej	
Arkeologi	Hällkista i norra delen av området. Två lämningar vid området utkanter.	Arkeologisk utredning
Buller	Närhet till väg 173 och 2065	Trafikanalys och bullerutredning
Strandskydd	Rådan sjön 200 meter	Delvis upphävas
	Långhalmen 100 meter	Delvis upphävas
	Kuseruds sjön 100 meter	Ligger utanför utbyggnadsområde
Avstånd till närmaste anslutningspunkt va	ca 100 meter	
Sjö/vattenkvalitet	Måttlig	
Dagvatten		Dagvattenutredning
Terräng	Bitvis kuperad, bitvis svagt sluttande mot Långhalmen	Eventuellt översvämninganalys närmast Långhalmen

Östersjön

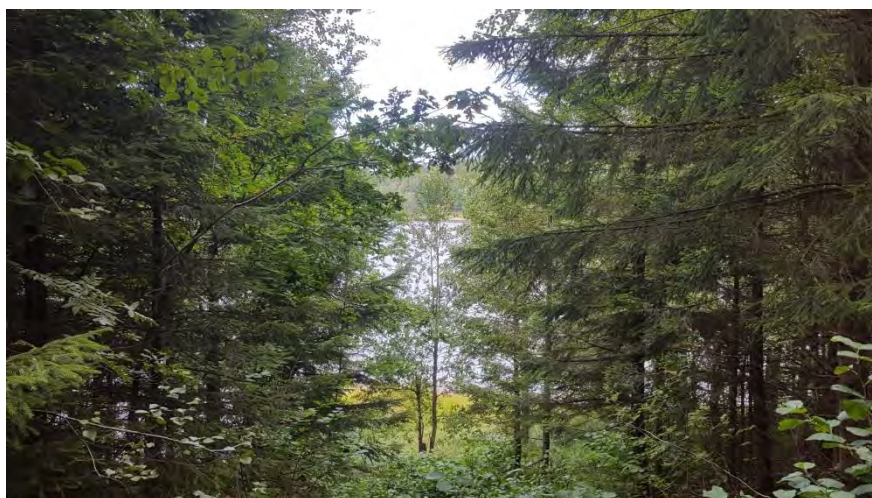
Ett större område på skogsmark sydost om Ellenö med strand mot såväl Östersjön som Hovsjö har i kommunens LIS-plan pekats ut som ett framtida planeringsområde för bostäder. En utbyggnad av området kan totalt omfatta mellan 50 och 100 hus eller lägenheter. Detta innebär en väsentlig och varaktig förstärkning av underlaget för service i Ellenö och ett påtagligt tillskott sett även till kommunen som helhet.

Området ligger ca 600 m öster om väg 172 och inom pendlingsavstånd till Uddevalla. På väg 172 finns bussförbindelse med Färgelanda och Uddevalla. Området ansluts till väg 172 genom utbyggnad av befintlig grusväg längs före detta banvall. Grusvägen är idag smal och omges på sina ställen av bergsväggar. Området ansluts till reningsverket i Ellenö. Marken ägs av kommunen.

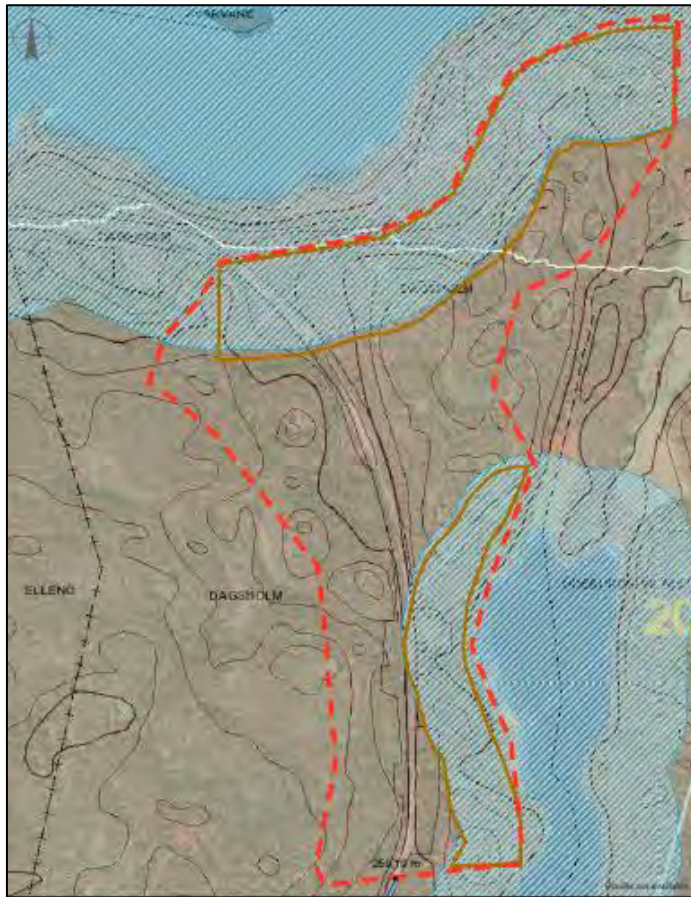

Närhet till arbetsorter i andra kommuner

Ort/kommun	Avstånd i km (ca)	Körtid med bil i minuter (ca)
Uddevalla	27 km	33 min
Vänersborg	33 km	38 min
Trollhättan	40 km	40 min
Göteborg	103 km	1 h 15 min

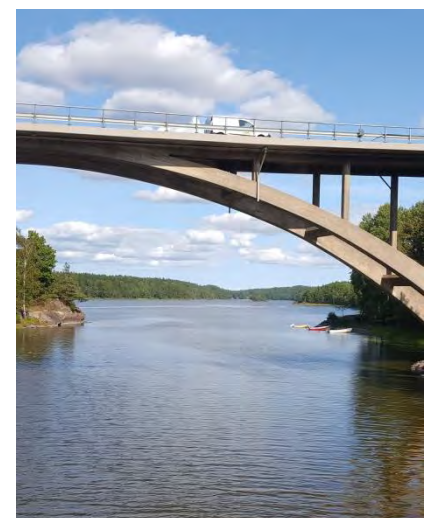

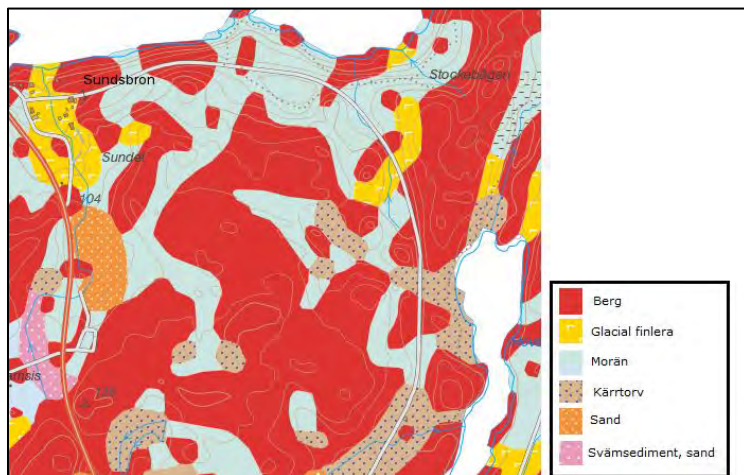

Området är idag helt obebyggt och består av bitvis starkt kuperad skogsmark med en brant sluttning närmast Östersjön. Strax söder om området finns en motorbana. Landskapsbilden präglas av slutna landskapsrum med omväxlande tät granskog, blandskog och i de centrala delarna glesare tallskog. I artportalen finns 75 fågelobservationer registrerade varav nio observationer av rödlistade arter. Östersjön är även av regionalt intresse som fiskevårdsområde. Genom området passerar några vandringsleder.

Närhet till service			
Typ av service	Närmaste anläggning	Avstånd i km (ca)	Körtid (ca)
Förskola	Ödeborgs förskola	6 km	7 min
Grundskola	Bruksskolan, Ödeborg	6 km	7 min
Vårdcentral	Håvestens vårdcentral	7 km	8 min
Apotek	Kronans apotek, Färgelanda	8,5 km	9 min
Mataffär	COOP och ICA, Färgelanda	8,5 km	9 min
Befintlig busshållplats	Vid korsen lv 172 och infart mot Tegen	1 km	5 min
Badplats	Östersjöns badplats	2,5 km	5 min

Förutsättningar		Utredas ytterligare i samband med detaljplan
Radonrisk	Låg	Geoteknisk utredning
Jordartskarta	Till största delen berg och morän. Spår av finlera och torv.	Geoteknisk utredning
Naturvärden	Rödlistade fågelarter	Naturvärdesinventering
	Allmänna värden för djur och växtlivet	Beskrivas
Friluftsliv	Fiskevårdsområde	Beskrivas
	Ingår i område för regionalt intresse för det rörliga friluftslivet (Ellenösjön - Östersjön).	Beskrivas
Riksintressen	Nej	
Arkeologi	Inga registrerade fornlämningar	Arkeologisk utredning
Buller	Från motorbana	Buller utredning och ev. trafikanalys pga ny trafik.
Strandskydd	Östersjön 200 meter	Delvis upphävas
	Hovsjön 100 meter	Delvis upphävas
Avstånd till närmaste anslutningspunkt va	ca 1 850 meter	
Sjö/vattenkvalitet	Måttlig	
Dagvatten		Dagvattenutredning
Terräng	Bitvis starkt kuperad	

Avstånd mellan utredningsområde och anslutningspunkt till vatten- och avlopp, ca 1 850 meter

Timmervägen

Ett område norr om Timmervägen och rondellen vid korsningen med Centrumvägen har i kommunens översiktsplan, ÖP 14, pekats ut som ett aktuellt område för framtida planläggning för lägenheter. Området är cirka 1,5 ha och bedöms kunna inrymma ungefär 20 lägenheter i flerfamiljshus.

Tillfart kan ske från cirkulationsplatsen på Timmervägen och området kan anslutas till det kommunala vatten- och avloppsnätet. En flyttning av återvinningsstationen kan bli aktuell om området ska bebyggas med bostäder.

Närhet till arbetsorter i andra kommuner

Ort/kommun	Avstånd i km (ca)	Körtid med bil i minuter (ca)
Uddevalla	29 km	27 min
Vänersborg	36 km	32 min
Trollhättan	47 km	43 min
Göteborg	110 km	1 h 30 min

Närhet till service			
Typ av service	Närmaste anläggning	Avstånd i km (ca)	Körtid (ca)
Förskola	Håvestens Förskola	1 km	2 min
Grundskola	Valboskolan	0,35 km	0 -1 min
Vårdcentral	Håvestens vårdcentral	1,2 km	3 min
Apotek	Kronans apotek, Färgelanda	0,3 km	0-1 min
Mataffär	COOP och ICA, Färgelanda	0,2 km	0-1 min
Befintlig busshållplats	Resecentrum Färgelanda	0,2 km	0-1 min
Badplats	Stigens badplats	4,4 km	6 min

Avstånd mellan utredningsområde och anslutningspunkt till vatten- och avlopp, ca 10-11 meter

Förutsättningar		Utredas ytterligare i samband med detaljplan
Radonrisk	Låg	Geoteknisk utredning
Jordartskarta	Lera-Silt (Utpekat som riskområde i SGIs skredrisk-kartering) Tidigare utförd geoteknisk utredning anger att marken är mycket sättningbenägen	Kompletterande geoteknisk utredning för att klargöra lämplig omfattning av bebyggelse.
Naturvärden	Inga dokumenterade naturvärden	
Riksintressen	Nej	
Arkeologi	Inga registrerade fornlämningar	
Buller	Närhet till Timmervägen	Trafikanalys och trafikbullerutredning
Strandskydd	Nej	
Avstånd till närmaste anslutningspunkt va	ca 10-11 meter	
Dagvatten		Dagvattenutredning
Terräng	Plan terräng	

Analys av respektive område

De ovan beskrivna områdena analyseras nedan utifrån planläggnings- och exploateringsmöjligheter.

Områdena analyseras även utifrån resultatet från en boendeenkät som skickades ut till kommunens hushåll under 2016, där 392 svar kom in till kommunen. En av frågorna i enkäten var "Vad är det som gör ett område attraktivt att bo och leva i". De faktorer som flest svarat är centralt beläget område, nära till grönområde, skola/förskola och kollektivtrafik. Andra viktiga faktorer är om det finns lekplats i området och trygghetskänslan i området.

Björkudden:

Enligt LIS-planen bedöms platsen kunna inrymma ett 10–20-tal villor. Möjligen skulle det i samband med framtagande av ett planprogram för området kunna utredas ifall möjlighet även skulle finnas till ett enplans radhus.

Under sommarhalvåret går solen ungefär upp i öst och ner i väst vilket innebär att bostäder som vänds mot Nyckelvattnet skulle få morgonsol och bostäder som vänds mot Bovattnet skulle få kvällssol.

Den ek som finns i området kan innebära ett vackert tillskott. Platsen där eken står skulle kunna utformas som en mindre bostadsnära park.

Analys utifrån vad som enligt bostadsenkäten påverkar ett områdes attraktivitet: Björkudden uppfyller attraktivitetskriterierna gällande närhet till skola/förskola och grönområde. Området ger goda möjligheter för anordnande av gemensam lekplats och kan bedömas vara beläget i en trygg miljö. Vad gäller närhet till kollektivtrafik så är det ca 2 km till befintlig busshållsplats i Stigens centrum. Från väg 173 möjliggörs bussförbindelser till såväl Färgelanda centrum som till Vänersborg.

Områdets attraktivt sjönära placering är på bekostnad av att platsen inte kan bedömas som centralt beläget. Med bil tar det inte längre 10 – 11 minuter in till Färgelanda centrum där bland annat mataffär, apotek och vårdcentral finns.

Promenadstig i anslutning till LIS-området.

Planförutsättningar

Vid framtida planläggning av Björkudden bör processen starta med att ett planprogram tas fram för området. Under programskedet bör en översvämningskartering upprättas över området med både 100 årsflödesperspektiv och 200 årsflödesperspektiv.

Enligt jordartskartan verkar större delen av området bestå av berg och isälvsediment, vilket ger en bra grund att bebygga. Geoteknisk utredning bedöms därför kunna avvakta tills efter programsamrådet. Isälvsediment utgör dock viktiga, naturliga reningsverk och magasin för vårt dricksvatten. Enligt Statens Geotekniska Utredningar är det därför viktigt att skydda dessa avlagringar från alltför omfattande exploatering. Ett tidigt samråd med Länsstyrelsen bör därför hållas för att tidigt få insikt om Länsstyrelsens ställningstagande till området. Eventuellt kan det även under ett sådant samråd framkomma behov av att göra en naturvärdesinventering redan i programskedet. Syftet är att upptäcka eventuella hinder så tidigt som möjligt i processen innan allt för mycket kostnader läggs ner. Bedöms det inte finnas stor sannolikhet för höga naturvärden är det tillräckligt att en sådan översiktlig inventering utförs i samband med att planförslaget arbetas fram.

Efter att ett programsamråd hållits kan en sammanvägd bedömning avseende om planprocessen för området ska fortsätta eller inte göras utifrån de inkomna synpunkterna och resultaten i utförda utredningar. Genom att under den fortsatta planprocessen tidigt låta en arkeologisk utredning utföras undviks överraskningar om eventuella fornlämningar längre in i planprocessen. Efter att ha klarlagt eventuell förekomst av naturvärden och/eller fornlämningar kan ytterligare utredningar utföras i form av geoteknisk utredning och dagvattenutredning.

Genomförandefrågor

Området ska anslutas till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Närmsta befintliga anslutningspunkt är beläget omkring 500 meter (fågelvägen) från området.

Området nås idag via en mindre grusväg. Vid utbyggnad av bostäder i området kan vägen behöva breddas för möjliggöra möte.

Inom området bedöms det vara eventuell högrisk för radon vilket innebär att det troligen kommer ställas krav på att tillkommande bebyggelse utförs radonsäkert.

Genomförandet kan innebära att en hel del träd behöver avverkas och stubbrytas. Stubbar ska köras till deponi medan den avverkade skogen ger ett avkastningsvärde.

Markägande

Marken är i privat ägo. Planläggning av området är därför beroende av vad nuvarande fastighetsägare har för intensioner och vilja. Eventuell planläggning och exploatering behöver ske i nära samarbete med fastighetsägaren. Fastighetsägaren kan antingen vilja bekosta planarbetet för att sedan själv kunna sälja tomterna med byggrätter när planen vunnit laga kraft. Fastighetsägaren kan även välja att överlåta marken till kommunen innan planläggningen påbörjas eller så är fastighetsägaren inte alls intresserad av att utveckla området till bostäder i dagsläget.

Även om kommunen inte skulle bedöma området som det mest aktuella området att utveckla i nuläget så kan fastighetsägaren på eget initiativ ansöka om planbesked hos kommunen för att påbörja planarbete. Det är då fastighetsägaren som bekostar planarbetet och de utredningar som behöver utföras under planprocessen.

Ellenö, Nya äng:

LIS-planen anger att området kan vara lämpligt för planläggning av permanentbostäder i form av villabebyggelse.

Under sommarhalvåret går solen ungefär upp i öst och ner i väst vilket innebär att bostäder vända mot Ellenösjön skulle få sol under i stort sätt hela dagen.

Analys utifrån vad som enligt bostadsenkäten påverkar ett områdes attraktivitet: Ellenö, Nya Äng, uppfyller attraktivitetskriteriet trygg miljö med närhet till grönområde. Området är dessutom beläget 1 km från befintlig busshållplats vid väg 172. Från hållplatsen finns bussförbindelse mot Färgelanda centrum, Bengtsfors och Uddevalla. Befintlig skola och förskola finns närmast i Ödeborg, omkring 6 min bort med bil. Området bedöms ge goda möjligheter för gemensam lekplats.

Områdets attraktivt sjönära placering är på bekostnad av att platsen inte kan bedömas som centralt beläget. Med bil tar det dock inte längre än 7 – 8 minuter in till Färgelanda centrum där bland annat mataffär, apotek och vårdcentral finns.

Planförutsättningar

Vid framtida planläggning av Ellenö, Nya Äng, bör processen starta med att ett planprogram tas fram för området. Under programskedet finns behov av att klarlägga ett antal förutsättningar innan arbetet fortsätter med att arbeta fram ett planförslag. Det har bland annat observerats omkring 20 rödlistade fåglar inom området som hyser höga värden för fågellivet. Området ingår i Kulturmiljö 6 som kännetecknas av stor och sammansatt miljö med fornlämningar, odlingslandskaps- och bebyggelsevärden kring Ellenösjön och Torp. Området är rikt på fornlämningar och det bör utredas ifall ytterligare lämningar kan finnas i området. Fornlämningsskiktet enligt kulturmiljön är sammansatt och domineras av flintfynd av äldre och yngre stenålderskaraktär, längs Ellenösjöns norra strandkant. De äldsta inslagen härstammar troligen från tiden då sjösystemet hade förbindelse med västerhavet för ca 9000 år sedan.

Platsen används i dag som jordbruksmark som dessutom har pekats ut som värdefull. En exploatering på platsen innebär att bebyggelse av bostäder sker på bekostnad av jordbruksmark.

Enligt jordartskartan utgörs marken av glacial finlera vilket innebär att en geoteknisk utredning är nödvändig för att klarlägga stabiliteten av området. Sammanfattningsvis kommer följande utredningar vara nödvändiga i programskedet; geoteknisk utredning, arkeologisk utredning, naturvärdes inventering. Syftet med tidiga utredningar är att upptäcka eventuella hinder så tidigt som möjligt i processen innan allt för mycket kostnader läggs ner i planarbetet.

Efter att ett programsamråd hållits kan en sammanvägd bedömning avseende om planprocessen för området ska fortsätta eller inte göras utifrån de inkomna synpunkterna och resultaten i utförda utredningar. Under den fortsatta planprocessen kommer ytterligare utredningar i form av dagvattenutredning och trafikbullerutredning behöva utföras. Dessutom bedöms en arkeologisk förundersökning erfordras. En arkeologisk förundersökning innebär att ett skyddsområde kring befintlig fornlämning avgränsas så att bebyggelse kan lokaliseras utanför fornlämningens utberedningsområde, till skillnad från en arkeologisk utredning som innebär att det utreds ifall fornlämningar förekommer inom området eller inte.

Eftersom området är lågt beläget kommer det även behöva utföras en mer fördjupad översvämningskartering för platsen. Marken sluttar svagt upp från vattennivån och nuvarande kartering som MSB utfört för Örekils- och Munkedalsälvens avrinningsområde visar inga indikatorer på att området kommer översvämmas vid ett 200 årsflöde. Marknivån sjunker dock igen lite längre in mot LIS-området. En översvämningskartering och dagvattenutredning kan utföras samtidigt.

Genomförandefrågor

Området ska anslutas till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Närmsta befintliga anslutningspunkt är beläget omkring 75 meter från området. Området nås idag via en befintlig grusväg.

Platsen är öppen och inga träd behöver avverkas i samband med ett genomförande. Däremot kan den geotekniska utredningen som kommer utföras i ett planskede visa på behov av särskilda restriktioner med hänsyn till markbeskaffenhet, eftersom marken består av glacial finlera. Inom området finns ett större parti som enligt jordartkartan utgörs av torv. Detta område kan vara extra fuktigt och därmed svårt att bebygga.

Markägande

Marken är i privat ägo. Planläggning av området är därför beroende av vad nuvarande fastighetsägare har för intensioner och vilja. Eventuell planläggning och exploatering behöver ske i nära samarbete med fastighetsägaren. Fastighetsägaren kan antingen vilja bekosta planarbetet för att sedan själv kunna sälja tomterna med byggrätter när planen vunnit laga kraft. Fastighetsägaren kan även välja att överlåta marken till kommunen innan planläggningen påbörjas eller så är fastighetsägaren inte alls intresserad av att utveckla området till bostäder i dagsläget.

Även om kommunen inte skulle bedöma området som det mest aktuella att utveckla i nuläget så kan fastighetsägaren på eget initiativ ansöka om planbesked hos kommunen för att påbörja planarbete. Det är då fastighetsägaren som bekostar planarbetet och de utredningar som behöver utföras under planprocessen.

Rådanefors:

Området är kuperat och en större väg (väg 2065) sträcker sig genom området. LIS-planen bedöms området kunna byggas ut med enstaka permanentbostäder.

Eftersom det i dagsläget finns ett större behov av bostäder i kommunen bedöms inte detta LIS-område kunna inrymma den mängd bostäder som avses möjliggöras. Detta LIS-område har därför inte analyserats ytterligare i detta dokument.

Östersjön:

Ett större område på skogsmark sydost om Ellenö med strand mot såväl Östersjön som Hovsjö har i kommunens LIS-plan pekats ut som ett framtida planeringsområde för bostäder. En utbyggnad av området kan totalt omfatta mellan 50 och 100 hus eller lägenheter. Området är det LIS-område som möjliggör den störta utvecklingen vad gäller antal nya bostäder. En utbyggnad enligt förslaget kan stärka underlaget för service i Ellenö-området samt ett tillskott till kommunen som helhet.

Under sommarhalvåret går solen ungefär upp i öst och ner i väst vilket innebär att solen under större delen av dagen skulle ligga bakom bostäder som är vända mot Östersjön. Det vill säga bostäderna skulle vara placerade mellan solen i syd och Östersjön i nord.

Analys utifrån vad som enligt bostadsenkäten påverkar ett områdes attraktivitet: Östersjön uppfyller attraktivitetskriteriet trygg miljö med närhet till grönområde och möjlighet för anordnande av gemensam lekplats. Området är dessutom beläget 1 km från befintlig busshållplats vid väg 172. Från hållplatsen finns bussförbindelse mot Färgelanda centrum, Bengtsfors och Uddevalla. Befintlig skola och förskola finns närmast i Ödeborg, omkring 6 min bort med bil.

Områdets attraktivt sjönära placering är på bekostnad av att platsen inte kan bedömas som centralt beläget. Med bil tar det dock inte längre än 9 minuter in till Färgelanda centrum där bland annat mataffär, apotek och vårdcentral finns.

Planförutsättningar

En planprocess för området vid Östersjön bör initieras med ett planprogram inom vilket förutsättningar för den fortsatta planläggningen klarläggs. Utredningar som bedöms nödvändiga i ett tidigt skede för Östersjön-området är naturinventering, eftersom nio rödlistade fåglar har observerats inom området, samt bullerutredning för bedömning av hur buller från befintlig motorbana kan påverka framtida bostäder i området. I syfte att undvika oförutsedda hinder längre in i planprocessen kan det vara bra att utföra en arkeologisk utredning inom området.

Det kan vara strategiskt att låta upprätta en översiktlig exploateringskalkyl redan under programskedet eftersom området bedöms kunna bli kostsamt att exploatera. Efter att ett programsamråd hållits kan en sammanvägd bedömning avseende planprocessens fortsättning göras utifrån de inkomna synpunkterna, resultaten i utförda utredningar och uppskattad exploateringskalkyl. Under den fortsatta planprocessen erfordras ytterligare utredningar i form av geoteknisk utredning, dagvattenutredning och mer fördjupad bullerutredning. Bullerutredningen bör redovisa bullernivåer från såväl tillkommande trafik i området som bullernivåer från motorbanan.

När samtliga förutsättningar enligt ovan är klarlagda kan det vara strategiskt att avstanna planarbetet i väntan på att avtal tecknats med en eller flera exploatörer som vill genomföra detaljplanen. Exempelvis kan kommunen marknadsföra området och anordna en markanvisningstävling där olika exploatörer och arkitekter får lämna in förslag på hur de vill bebygga området. Detaljplanen kan därefter utformas för att så långt som möjligt passa exploatörernas önskemål. Antingen kan hela området anvisas till en och samma exploatör eller så anvisas olika delar av området till olika exploatörer som var och en skissar på bebyggelsen inom sitt tilldelade område.

Genomförandefrågor

Området ska anslutas till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Närmsta befintliga anslutningspunkt är beläget omkring 1 850 meter från området. Anslutningspunkten är dessutom belägen på andra sidan av väg 172, vilket innebär att tryckning under vägen kommer vara nödvändigt. Dessutom är befintlig anslutningspunkt belägen på andra sidan av Östersjön och Ellenösjön.

Området nås idag via en grusväg som anlagts på den tidigare banvallen till Lelångebanan. Grusvägen är smal och kommer behöva breddas för att utforma vägen till en mötesbar väg. På vissa ställen längs vägen är det dock väldigt smalt mellan bergsväggar, vilket innebär att sprängning kommer vara nödvändigt i samband med breddning av vägen.

Området består idag av skog, vilket innebär att en hel del träd kommer behöva avverkas i samband med genomförandet. Dessutom kommer det vara behov av stubbrytning och flertalet stubbar kommer behöva köras till deponi, samtidigt innebär skogen ett avkastingsvärde vid avverkningsen. Terrängen inom området är bitvis starkt kuperad vilket innebär behov av såväl sprängning som uppfyllning under genomförandet.

Ovanför bergväggen vid sidan av vägen är dock terrängen i många fall planare.

Markägande

Marken ägs av kommunen.

Timmervägen:

Enligt Översiktplanen bedöms ett 20-tal lägenheter kunna inrymmas inom området. Förutsättningarna för att inrymma ytterligare lägenheter fördelat på 2 – 3 flerfamiljshus kan utredas i en framtida planprocess. Möjlig exploateringsgrad styrs dock av markens geotekniska förutsättningar, stabilitet och sättningsbenägenhet. I samband med planläggning av området finns dessutom möjlighet att skapa förutsättningar för centrumnära aktiviteter som exempelvis utegym.

Analys utifrån vad som enligt bostadsenkäten påverkar ett områdes attraktivitet: Timmervägen är attraktivt beläget centralt i Färgelanda med gångavstånd till resecentrum, livsmedelsaffärer och apotek. Såväl grundskola som förskola finns i närheten av området. Området bedöms även ge goda möjligheter för anordnande av gemensam lekplats.

Timmervägen är visserligen inte beläget vid någon sjö men däremot bedöms en utbyggnad av bostäder inom området kunna täcka en stor del av bostadsbehovet i kommunen.

Planförutsättningar

Timmervägen omfattas idag av en detaljplan som anger grönområde/parkmark, vilket innebär att det behöver upprättas en ny detaljplan för att möjliggöra byggnation av bostäder. Planprocessen bedöms kunna initieras direkt utan föreliggande planprogram eftersom området är planlagt sedan tidigare. Utredningar som trafikbullerutredning, dagvattenutredning och geoteknisk utredning kommer att erfordras under planprocessen.

Tidigare utförda geotekniska utredningar visar att marken är mycket sättningsbenägen och att relativt små belastningar från byggnader kan ge upphov till så stora sättningar att de bedöms besvärande. För uppförande av bebyggelse bör man därför räkna med att pålning kommer erfordras.

Det finns redan idag en god planberedskap i kommunen för byggnation av flerfamiljhus i kommunens tätorter varav tre områden finns i Färgelanda tätort. Vid planläggning av bostäder vid Timmervägen är det viktigt att ett framtida genomförande av planen säkerställs under planprocessen för att undvika att resurser läggs ner på en detaljplan som sedan inte genomförs. Vid upprättande av en detaljplan vid Timmervägen kan det vara strategiskt att planarbetet marknadsförs med mycket information på hemsida, i media och genom utställning under Bygga & bo mässan. Efter att de geotekniska förutsättningarna för byggnation klarlagts kan en markanvisningstävling anordnas där olika exploatörer och arkitekter får lämna in förslag på hur de vill bebygga området. Detaljplanen kan därefter utformas för att så långt som möjligt passa exploatörens önskemål. På så sätt kan ett genomförande av planen när den vunnit laga kraft säkerställas.

Genomförandefrågor

Området ska anslutas till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Närmsta befintliga anslutningspunkt är beläget bara på andra sidan av Timmervägen. Trafikanslutning kan ske från rondellen där det idag finns en återvinningscentral. I samband med utbyggnad av området bör återvinningscentralen flyttas till annan lämplig plats. I samband med byggnation av bostäder kommer pålning att erfordras.

Markägande

Marken ägs av kommunen

Slutsats:

Den sammanvägda bedömningen är att Timmervägen är det område som är mest strategiskt att planlägga. Området har goda genomförandeförutsättningar då det är beläget intill befintlig gata och i nära anslutning till befintlig anslutningspunkt till kommunalt vatten och avlopp. Området kan beroende på de geotekniska markförutsättningarna inrymma 20 – 40 lägenheter. På grund av markens sättningsbenägenhet kommer bebyggelse inom området behöva stödpålas.

Området är inte beläget vid vatten men bedöms ändå ha ett attraktivt läge i närhet till handel och service. Kommunen har dock redan idag en god planberedskap för byggnation av flerfamiljshus inom tätorterna där byggrätterna ännu inte utnyttjats. Innan en planprocess inleds för Timmervägen bör därför ställning tas till om Timmervägen har någon avvikande förutsättning för utveckling jämfört med de redan befintligt planlagda områdena för byggnation av flerfamiljshus. I annat fall kan det vara läge att avvakta planläggning av Timmervägen till dess att genomförande har påbörjats för de övriga områdena som bedöms likvärdiga.

En metod för att säkerställa ett genomförande av byggnation på Timmervägen skulle kunna vara att anordna en markanvisningstävling efter att en geoteknisk utredning klarlagt möjlig exploateringsgrad. Planarbetet fortsätter då först efter att planavtal och genomförandeval tecknats med en eller flera exploatörer som säkerställer att området bebyggs enligt planen. Fördelen för exploatören är då att de kan vara med och påverka utformningen av detaljplanen medan nackdelen för exploatörerna är att det tar längre tid innan byggnation kan påbörjas eftersom detaljplanen då ännu inte vunnit laga kraft.

Flera av LIS-områdena som pekats ut i kommunens LIS-plan är belägna på privatägd mark, vilket begränsar kommunens möjlighet att påverka genomförandet av en framtida detaljplan. Planläggning för utveckling av bostäder inom privatägd mark kräver därför ett intresse hos markägaren.

Östersjön är det enda utpekade området för bostäder i LIS-planen där kommunen är markägare. Det är även det LIS-område som bedöms inrymma flest bostäder, 50 – 100 stycken blandat med villor och lägenheter. Området är dock bitvis starkt kuperat vilket kräver mycket markarbete inför bebyggelse och breddning av befintlig grusväg kräver sprängning av en större bergsvolym. Närmsta anslutningspunkt till kommunalt vatten och avlopp är beläget på andra sidan av Östersjön/Ellenösjön och på andra sidan av väg 172, dessutom på ett avstånd om omkring 1,8 km från området. Kostnaden för att utveckla området med bostäder kan därför bli högre än nyttan av utvecklingen, vilket bör utredas innan en planprocess initieras.

Björkudden i Stigen är det LIS-område som är beläget på privatägd mark som bedöms som mest strategisk för utbyggnation av bostäder. Området är beläget på jordarter som har relativt goda förutsättningar för att grundlägga bebyggelse på, dock med inslag av lera och silt. Platsen bedöms även (enligt LIS-planen) kunna inrymma ett 10 - 20-tal hus. Under en planprocess kan det även utredas om ett enplans radhus dessutom skulle kunna inrymmas på platsen. Avståndet till befintligt kommunalt vatten och avlopp är ungefär 500 meter, fågelvägen. Kommunens påverkan av området begränsas av att marken ägs av en privatperson och det är oklart vilket intresse som finns hos markägaren avseende att skapa och sälja byggrätter inom området.

LIS-området vid Ellenö är rikt på fornlämningar, är på sina ställen lågt beläget och består av glacial finlera. Marken ägs dessutom av en privatperson vilket begränsar kommunens möjlighet till påverkan.

Administrativa enheten
Henrik Röste
Senior Advisor
henrik.roste@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Uppgradering av nuvarande diariesystem

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna uppgradering av nuvarande diariesystem Winess med en investeringskostnad om cirka 250 000 kr. Investeringen finansieras inom befintlig investeringsplan

Finansiering:

Detta projekt innefattar investeringskostnader och löpande driftskostnader. I investeringsplanen för 2018 är 300 000 kr avsatta för nytt diariesystem. Beräknad kostnad för uppgradering av nuvarande system är 225 000 kr samt installationskostnader om 24 000 kr. Driftskostnad, inklusive support från leverantören, beräknas till 7.915 kr per månad (idag på nuvarande system cirka 4.900 kronor per månad).

Ärendebeskrivning

Idag finns ett system för diarietjänst och ärendehantering som heter Winess. Detta system är sedan två år tillbaka ej supporterat av leverantör, inte heller tillhandahålls uppdateringar vilket innebär säkerhetsrisker.

Valet står emellan att byta ut diariesystemet mot ett nytt dito, eller att uppgradera nuvarande till en aktuell version.

Att byta system innefattar ett stort arbete och kommer att kräva stora investeringar i form av system, migrering av data och utbildning för både administratörer och användare.

En uppgradering från dagens Winess till den nya versionen vid namn Evolution innefattar investeringar och utbildning, men långt ifrån samma utsträckning som ett nytt system. Uppgraderingen är omfattande då det i stort sett är ett nytt system, men eftersom vi har den gamla versionen får Färgelanda kommun ett bra upplägg för införandekostnad och support.

Upplägg

Investering – En fast avgift om 100.000:-. I detta ingår själva uppgraderingen och utrullning av det nya systemet. Migrering (överföring) av data från Winess till Evolution ingår också i kostnaden (sannolikt den större delen av beloppet härrör migrering). Även utbildning av administratörer, super users, ingår och workshop där man samtidigt tar fram mallar som kommer användas.

Det som ingår som standard är Evolution Bas med följande funktionalitet:

Driftskostnad: 5.875:-/mån

- Dokumenthantering i mappar
- Ärendehantering
- Möteshantering
- Adminverktyg
- Godkännandefunktionalitet
- Standardrapporter
- Sökning
- Digital inkorg för att koppla e-postlåda (ex er diarieinkorg)

Utöver det som finns i standard finns även möjligheter till att lägga till moduler för ytterligare tjänster. För varje modul tillkommer en installationskostnad och en supportkostnad.

Modul: Publicering av handlingar

- Engångskostnad: 50.000:-
- Installationskostnad: 12.000:-
- Supportkostnad 920:-/mån

Med denna modul är det möjligt att presentera publicerade mappar och dokument direkt till önskad plats på organisationens intranät eller webbplatsen.

I Evolution Document Web går det att välja om allmänna handlingar, godkända dokument eller arbetsmaterial ska publiceras. Dessa kan även publiceras på olika platser på webben. Du kan själva välja vilken information om dokumentet som ska visas.

Modul: Diariet på webben

- Engångslicens 70.000:-
- Installation 12.000:-
- Supportkostnad 1.200:-/mån

Evolution Internet är en komplett modul med presentationsgränssnitt för att presentera allmänna handlingar på Internet (diariet på webben). Modulen organiserar och skyddar sekretess- eller personuppgifts-information samt ser till att publicera handlingarna som ska vara åtkomliga från webben.

Modul: Uttag till e-arkiv (Steg 2 i samband med e-arkivprojektet)

- Engångslicens 38.000:-
- Installation 12.000:-
- Supportkostnad 700:-/mån

Modul: Avtalshantering (Option)

- Engångslicens 38.000:-
- Installation 12.000:-
- Support 700:-/mån

När det gäller moduler och hur mycket man kan lägga till är det obegränsat med dessa. Här behöver vi göra en genomlysning av vad vi behöver. Initialt klarar vi oss med "Standardpaketet" med två moduler som gör digitaliseringen lättare och de är Publicering av handlingar och Diariet på webben.

Sannolikt kan vi ha nytta av avtalshantering och uttag till e-arkiv också, men dessa behöver inte installeras 2018.

En övrig bonus med att köra vidare, uppgradera, i detta system är att det kan integreras mot vår redan införda e-tjänsteplattform. Detta gör då att man kan använda sig av e-tjänster för att publicera eller dela information förutom det som ska synas direkt på intra- eller extranät.

Tidsplan

Att uppgradera och få systemet på plats kan göras relativt omgående. För att få ut det mesta av systemet bör då utbildningarna hållas vid perioden för införande och de som ska vara administratörer eller frekventa användare i det bör avsätta en vecka för upplärning, utbildning och workshops.

Själva migreringen av data från Winess till Evolution tar lite längre tid och kommer inte att kunna göras i samband med installationen. Detta arbete kommer sannolikt inte kunna göras på den här sidan 2018. Dock så kommer Winess ligga kvar och kunna användas för sökning mm fram till dess att all data är överförd.

Förslaget är att gå vidare med att uppgradera vårt nuvarande system till den senaste versionen. Det kommer spara oss både tid och kapital och vi får ett system som är framtidssäkert i många år framöver.

Förslagsvis som första installation:

Uppgradering till Evolution inkl. utbildning	100.000:-
Modul: Publicering av handlingar	50.000:-
Modul: Diariet på webben	75.000:-

Engångskostnader 225.000:-

Installationskostnader á 12.000:-/modul ingår om de läggs till vid samma tillfälle som den stora uppgraderingen.

Supportkostnad Standard Evolution	5.875:-/mån
Supportkostnad Publicering av handlingar	+ 920:-/mån
Supportkostnad Diarie på webben	+1.120:-/mån

Månatliga supportkostnader 7.915:-/mån

Susanne Korduner
Kommunchef

Per Wahlén
Administrativ chef

Beslutet skickas till:
IT-strateg
Ekonomikontor
Diariet

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 142

Dnr 2018/209

Ansökan om bidrag till förbättring av vedbod vid Föreningen Kroppefjälls vandrars raststuga på Kroppefjäll

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att bevilja Föreningen Kroppefjälls vandrare 10 000 kr för materialkostnader till förbättring av vedbod vid anslutning till Karolinerstugan på vandringsleden Karl XII:s väg.

Finansiering:

Finansiering sker genom Kommunstyrelsens ofördelade ram.

Yrkanden

Tobias Bernhardsson (C) Tommy Larsson (S) och Kenneth Carlsson (L) yrkar att kommunen beviljar bidrag med 10 000 kronor.

Ärendebeskrivning:

Föreningen Kroppefjälls Vandrare har ansökt om bidrag på 20 000 kr för upprustning av en vedbod vid anslutning till Karolinerstugan på vandringsleden Karl XII:s väg. Leden startar i Dals Rostock i Melleruds kommun och gör över Kroppefjäll till Järbo. Raststugan byggdes år 1962.

Kommunstyrelsen ledningsutskott har 2018-05-21 § 93 beslutat att ge kommunchefen i uppdrag att lyfta frågan om delfinansiering med Melleruds kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskott i Melleruds kommun har 2018-06-19 beslutat att bevilja 10 000 kr till förbättring av vedboden utifrån förutsättningen att Färgelanda kommun fattar likalydande beslut.

Skickas till kommunstyrelsen

Justering

UB

B

Utdragsbestyrkande

Administrativa enheten
Förvaltningssekreterare
Fredrik Sivula
0528-567115
fredrik.sivula@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Ansökan om bidrag till förbättring av vedbod vid Föreningen Kroppefjälls vandrares raststuga på Kroppefjäll

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att bevilja Föreningen Kroppefjälls vandrare 10 000 kr för materialkostnader till förbättring av vedbod vid anslutning till Karolinerstugan på vandringsleden Karl XII:s väg.

Finansiering:

Finansiering sker genom Kommunstyrelsens ofördelade ram.

Ärendebeskrivning:

Föreningen Kroppefjälls Vandrare har ansökt om bidrag på 20 000 kr för upprustning av en vedbod vid anslutning till Karolinerstugan på vandringsleden Karl XII:s väg. Leden startar i Dals Rostock i Melleruds kommun och gör över Kroppefjäll till Järbo. Raststugan byggdes år 1962.

Kommunstyrelsen ledningsutskott har 2018-05-21 § 93 beslutat att ge kommunchefen i uppdrag att lyfta frågan om delfinansiering med Melleruds kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskott i Melleruds kommun har 2018-06-19 beslutat att bevilja 10 000 kr till förbättring av vedboden utifrån förutsättningen att Färgelanda kommun fattar likalydande beslut.

Susanne Korduner
Kommunchef

Fredrik Sivula
Förvaltningssekreterare

Beslutet skickas till:
Föreningen Kroppefjälls vandrare
Melleruds kommun
Kommunchefen
Ekonomichefen

Föreningen Kroppefjälls Vandrarare

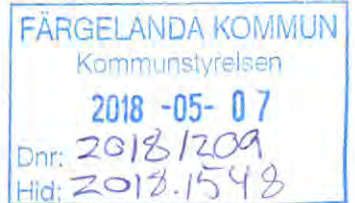
c/o BERTIL LANDEGREN Lövåsvägen 30 C, SE - 464 50 DALSS ROSTOCK - SVERIGE

Mobil 0707 - 18 19 15
Föreningens Bankgiro: 730-5220

E-mail: be.landegren@telia.com
Föreningens hemsida: <http://kroppefjallsvandrare.se/>

Dals Rostock 18-05-03

Färgelanda kommun
Kommunstyrelsen

Ansökan om bidrag till förbättring av vedbod vid föreningens raststuga på Kroppefjäll.
Föreningen Kroppefjälls Vandrarare äger och förvaltar raststugan "Karolinerstugan" på vandringledden Karl XII:s väg. (Leden startar i Dals Rostock och går över Kroppefjäll till Järbo) Raststugan ligger ungefär mitt på leden som har en längd av ca 15 km. Stugan byggdes 1962 och har enl. vår Gästbok över 700 besökare varje år med många övernattningar.

Till stugan finns miljötoalett, två grillplatser och en vedbod där det förutom plats för ved finns ett rum med reservbädd. Denna används då det är fullt i stugan. Vedboden har med åren förfallit och är nu både dragig och med dåligt innertak och taktäckning. Delen för vedförråd har dessutom jordgolv.

Föreningen söker bidrag för upprustning av vedboden eller, beroende på dess skick, nybyggnad av denna i samma storlek som nuvarande 7 x 5 m. Genom upprustning kan vi erbjuda en förbättrad möjlighet att vistas och övernatta i vår vackra Dalsländska natur och erbjuda torr ved till grill och öppen spis. Detta ligger i linje med våra stadgar och vår strävan att erbjuda besökaren vederkvickelse och ro och visa vägen in till de natur- och kulturvärden som finns på Kroppefjäll.

Förutom skylt vid stugan kommer vi ha information vid de tre påfarter som finns på leden i Dals Rostock, Hallesjön och i Järbo. Även kommunens logotype i det vandringsprogram för sommaren som tycks i 500 ex och delas ut till turistbyråer m fl. På dessa kulturvandringar deltog 930 personer under perioden medio maj – medio augusti 2017.

För detta ändamål ansöker föreningen om 20.000 kronor. Resterande belopp utgör eget arbete samt bidrag ut Dalslands Sparbanks fond för utveckling av ett attraktivt Dalsland. Föreningen hade 320 betalande medlemmar per siste december 2017. Föreningens organisationsnummer: Org.nr 862500-6237

Dals Rostock dag som ovan

Bertil Landegren
Ordförande

Bilagor
Verksamhetsberättelse 2018
Sommarens Vandringsprogram 2018

Verksamhetsberättelse för 2017

Föreningen Kroppefjälls Vandrare

Styrelsen har under 2017 haft följande sammansättning:

valda till och med 2018:

ordförande		Bertil Landegren
ledamot	kassör 2017	Ingeborg Nordström
ledamot		Bo Nordgren
ledamot		Ellen Högberg
ledamot		Anita Andersson

valda till och med 2017:

ledamot	vice ordförande 2017	Lars Palm
ledamot	sekreterare 2017	Roland Björndahl
ledamot		Gunvor Jonsson
ledamot		Bertil Eriksson
ledamot (Hedersmedlem)		Finn Högberg
revisorer		Inger Larsson (tom 2018) Eivor Östergren (tom 2017)
revisorssuppleanter		Ove Andersson (tom 2018) Birgitta Flodin (tom 2017)
stugfogdar		Bror Eriksson (tom 2018) Karl Anders Odelius (tom 2017) Bo Elofsson (tom 2018)
valberedning		Mari-Ann Granath (tom 2018) Sven Karlsson (tom 2017)
suppleant i valberedningen		Finn Högberg (tom 2017)

Föregående årsmöte hölls på Örs Bygdegård i Krokfors, Ör den 26 februari 2017 med 48 medlemmar närvarande. Efter årsmötesförhandlingarna höll Lars Brink ett mycket uppskattat föredrag om den "Gamla kungsvägen över Kroppefjäll" Karl XII:s väg. Han berättade att han var med och arrangerade den stora Karolinermarschen, pingstdagen 1961 från Ed i Ör till Järbo med över 1000 deltagare.

Styrelsen har under 2017 haft 5 protokollförda sammanträden utöver årsmötet. Föreningen hade vid årsskiftet 320 betalande medlemmar. De flesta boende i Melleruds kommun men även medlemmar i de andra Dalslandskommunerna och övriga landet.

Föreningen deltog under evenemanget Rostocksrundan 15 juli och traditionsenligt vid Klappjakten på julmarknaden i Dals Rostock. Under Mellerud kommuns Arenavecka, 21 september, anordnade föreningen en vandring vid Källhult och den där tända kolmilan. Föreningen bjöd på korv med bröd och kaffe. 35 personer deltog. Under kaffet berättade milchefen Helena SELLERING om milans uppbyggnad. Den 1 maj var det städdag då medlemmar ställde upp och städade och gjorde snyggt vid stugan.

Karolinerstugan

Under 2017 har över 700 vandrare besökt och skrivit i gästboken. Några har skrivit att de övernattat i stugan. Det har överlag varit positiva kommentarer.

Ett särskilt tack till stugfogdarna och de som hjälpt till att hålla stugan i ordning. Vi har även inköpt ett lass ved som levererades av Gunnar Nordström. Under det kommande året behöver vi ta beslut om översyn av Karolinerstugan och hur vi skall gå vidare med upprustning av denna. Föreningen har ett Swish-konto som alternativ för den som vill betala något för vistelsen i stugan eller ge en gåva till föreningens verksamhet.

Karl XII:s väg - underhåll och förbättringar

Vi har under året förbättrat ett antal spänger på leden mellan Fjällsäter och Halvfarebro med benäget bistånd från Melleruds kommun. Föreningen deltar i ett Leaderprojekt tillsammans med OK Kroppefjäll och Kroppefjälls Hembygdsförening med namnet "Utveckling av Kroppefjälls friluftsområde". I detta projekt kommer vi att få nya och bättre informationsskyltar och kartor över området vid ledens utgångspunkter, OK-stugan, Ögården, Stora Hallesjön och Gröne Backe i Järbo. Vår led- och skyltgrupp består av Lars Palm, Lars Karlsson och Lars-Åke Olsson.

Sommarsäsongens vandringar och fester

Torsdagsvandringarna, midsommarfirandet och avslutande grillning vid Kabbosjön (14 aktiviteter) samlade 913 deltagare. Det var något mindre än förra året.

Torsdagsvandringarna under sommaren var förlagda till följande platser: Lilla Spåret och Havden i Skållerud, Karolinerstugan, Örnäs och Anolfsbol i Ör, Hällan i Gunnarsnäs, Båsane i Dalskog, Sunnanå och Östanå i Holm, Östebyn i Grinstad, Gällenas i Gestad och Kullen i Högsätters socken.

Midsommarfirandet, sill och potatis i Krokfors Bygdegård samlade 100 personer och gästades detta år av två amerikanska damer på besök. De uttryckte sin uppskattning över att få fira midsommar tillsammans med oss. Avslutningen med grillning vid Kabbosjön i Dalskog samlade också många deltagare.

Styrelsens tack

Styrelsen vill tacka alla medlemmar och sympatisörer som deltagit och medverkat vid våra samlingar under året för trevlig gemenskap och många spännande möten i vår vackra dalsländska natur. Vi tackar våra vandringsledare för deras engagemang med guidning och intressanta berättelser. Ett tack även till de markägare som på ett positivt sätt medverkar till att vi kan ta del av naturen på Karl XII:s väg och på våra sommarvandringar. Slutligen även ett stort tack till de som ställt upp ideellt med arbete vid stugan och på vår vandringsled.

Vi beklagar förlusten av ett antal trogna medlemmar som inte längre får vandra på våra stigar och vandringsleder, ingen nämnd och ingen glömd.

Styrelsen för FKV/ Bertil Landegren

Kontaktpersoner:

Ordförande	Bertil Landegren	0707-18 19 15
Ledansvarig	Lars Palm	073-310 23 62
Sekreterare	Roland Björndahl	070-714 39 42
Kassör	Margaretha Grimstad	070-859 37 44
Stugfogde	Bror Eriksson	070-681 20 08
Stugfogde	Karlanders Odelius	070-493 65 71
Stugfogde	Bo Elofsson	070-673 68 83

Om du har några frågor om någon promenad, kontakta den som är ansvarig för promenaden.

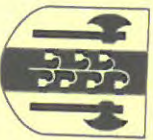
Det kostar inget att gå på vandringsarna, men vi ser gärna att du stödjer föreningen genom att vara medlem.

Medlemsavgiften är 70 kr enskild medlem och 140 kr för familj. Betalningen sker helst direkt till vårt bankgiro som är 730-52220 men det går även att betala på promenaderna.

Tänk på miljön, samåk från Stationshuset i Rostock, eller anslutningsplatserna, så blir det också mindre med bilar att parkera där vi börjar promenaden.

Ni som bor nära utflyktsmålen behöver givetvis inte åka till Rostock för att samåka. Vi möts vid respektive anslutningsplats. Ibland går vi rundturen, men ibland går vi samma väg tillbaka. Avståndet avser hela promenadens längd.

Dagspromenad den 20 maj. Buxåsen–Tröta–Gunnarbyn. Ca 15 km.
Lars Karlsson, 0521-30881, Sigvard Lindhe, 0521-35095.
Se info på hemsidan.

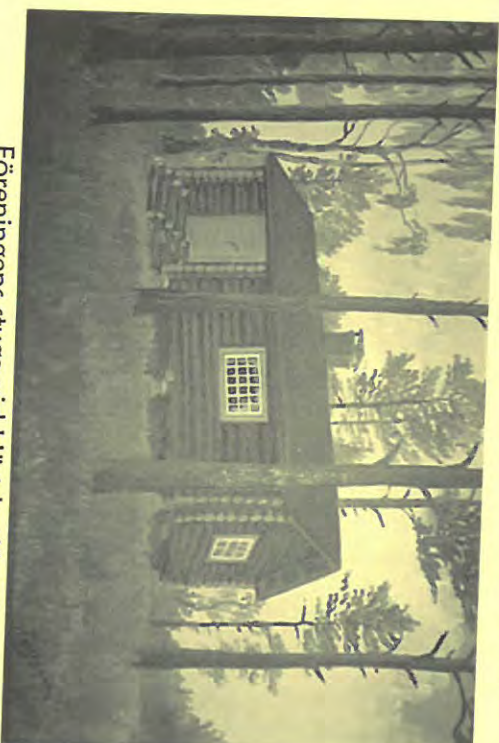
**MELLERUDS
KOMMUN**

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

Kroppfjälls Vandrare Program för 2018

Enligt gammal tradition planerar vi i FKV att gå ut och gå på torsdagskvällarna, träffa likasinnade, fika, se på naturen och njuta av de dalsländska sommarkvällarna.

Föreningens stuga vid Hästskotjärnet

Vik torsdagskvällarna för våra intressanta vandringar i dalsländska kulturbygder i Kom gärna och delta i samvaron kring fikaten även om Du inte går (hela) promenaden.

FKV hälsar **ALLA** hjärtligt välkomna till vandringarna.

Hemsida: www.kroppfjallsvandrare.se

Dals Rostock utom sista gången då vi samlas vid Dalskogs kyrka.

12 juli – Ånimskog – Yttre Bodane - 4 km
Anslutningsplats: Vattentornet Mellerud 18.45
Ledare: Roland Björndal, 070-714 39 42

19 juli – Holm – Törsbyn – torpet Brannerud - 3 km
Ledare: Jonas Andersson
Ansvarig: Göran Rigemo 070-342 44 84

26 juli – Dalskog - Ränsliden - 3 km
Ledare: Göran Karlsson
Ansvarig: Göran Rigemo 070-342 44 84

2 augusti – Sundals Ryr – Skidans Hus Granan - 4 km
Mötesplats: Skidans Hus vid Granan
Ledare: Berit Pettersson, 0530-230 50
Ansvarig: Bertil Landegren 0707-18 19 15

9 augusti – Skållerud – Köpmannebro's hemligheter - 4 km
Anslutningsplats: Vattentornet Mellerud 18.45
Ledare: Göran Rigemo 070-342 44 84

16 augusti – Dalskog - avslutning med grillning vid Kabbosjön
Samling: Dalskogs kyrka **OBS !! 17.00**, promenad 2 km till grillplatsen
Ansvariga: Ellen och Birgitta 0530-20359. Eget fika o grillmat medtages.

OBS tiderna !!

21 juni 17.00

16 augusti 17.00

En känga = lätt vandring
Två kängor = medelsvår vandring
Tre kängor = svårare vandring

Samling för alla promenaderna är kl 18.30 vid Stationshuset i

17 maj – Ör – Gråpälsa från ÖK-stugan - 4 km
Mötesplats: ÖK-stugans parkering
Ledare: Bertil Landegren, 0707-18 19 15

24 maj – Gunnarsnäs - Gullkanerud - 3 km
Ledare: Monica Johansson, 070-682 06 70

31 maj – Dalskog - Kläppesnäs - 3 km
Anslutningsplats: Dalskogs Kyrka 18.45
Ledare: Tomas Karlsson och Olle Gullin
Ansvarig: Monica Johansson, 070-682 06 70

7 juni – Ör - Knipestan – Jättekyrkan Brattås - 3 km
Anslutningsplats: Sätters korse Ör 18.50
Ledare: Sven Uno Olsson, 0521-351 47, 070-765 22 01
Ansvarig: Bertil Landegren, 0707-18 19 15

14 juni – Skållerud - Ramslöken i Håverud – 3 km
Mötesplats: Campingen i Håverud 18.50
Ledare: Sven Johansson, 073-820 19 30

**21 juni – Örs bygdegård Krokfors – Sill o potäter – pris 100 kr - Lotteri
OBS! 17.00!!**

Anmälan senast 15 juni till Anna Lisa Eriksson 0530-420 41, 070-533 25 49

28 juni – Sundals Ryr – Stenkäringar på Kroppefjäll – 6 km

Anslutningsplats: Västra Blekan 19.00 **OBS! Tuff vandring !**

Ledare: Lars Karlsson, 0521-308 81

Ansvarig: Bertil Landegren 0707-18 19 15

5 juli - Skållerud - Anolfsbyn – Nol i stuga – 2 km

Mötesplats: Karl Karlssongården

Ledare: Lars Brink, 070-766 92 92

§ 268

Dnr KS 2018/302.805

Ansökan om förbättring av vedbod vid föreningen Kroppefjälls Vandrares raststuga på Kroppefjäll

Arbetsutskottets beslut

Arbetsutskottet beslutar att

1. bevilja 10 tkr till materialkostnader i samband med förbättring av vedbod vid föreningen Kroppefjälls Vandrares raststuga på Kroppefjäll under förutsättning att Färgelanda kommun fattar likalydande beslut.
2. finansiering sker inom kommunstyrelsens budget för bygdepeng.

Sammanfattning av ärendet

Föreningen Kroppefjälls Vandrare har den 27 april 2018 ansökt om 20 tkr i bidrag till förbättring av vedbod vid föreningens raststuga på Kroppefjäll. Resterande belopp utgör eget arbete samt bidrag ut Dalslands Sparbanks fond för utveckling av ett attraktivt Dalsland.

Föreningen Kroppefjälls Vandrare äger och förvaltar raststugan "Karolinerstugan" på vandringledden Karl XII:s väg. Leden startar i Dals Rostock och går över Kroppefjäll till Järbo. Raststugan ligger ungefär mitt på leden som har en längd av cirka 15 km. Stugan byggdes 1962 och har enligt föreningens Gästbok över 700 besökare varje år med många övernattningar.

Till stugan finns miljötoalett, två grillplatser och en vedbod där det förutom plats för ved finns ett rum med reservbädd. Denna används då det är fullt i stugan. Vedboden har med åren förfallit och är nu både dragig och med dåligt innertak och taktäckning. Delen för vedförråd har dessutom jordgolv.

Föreningen söker bidrag för upprustning av vedboden eller, beroende på dess skick, nybyggnad av denna i samma storlek som nuvarande 7 x 5 m. Genom upprustning kan föreningen erbjuda en förbättrad möjlighet att vistas och övernatta i den vackra Dalsländska naturen och erbjuda torr ved till grill och öppen spis. Detta ligger i linje med föreningens stadgar och strävan att erbjuda besökaren vederkvickelse och ro och visa vägen in till de natur- och kulturvärden som finns på Kroppefjäll.

Förutom skylt vid stugan kommer föreningen ha information vid de tre påfarter som finns på leden i Dals Rostock, Hallesjön och i Järbo. Även kommunens logotype i det vandringsprogram för sommaren som tycks i 500 ex och delas ut till turistbyråer m.fl. På dessa kulturvandringar deltog 930 personer under perioden maj - augusti 2017.

Föreningen hade 320 betalande medlemmar i december 2017.

Kommunstyrelsens ledningsutskott i Färgelanda kommun har den 21 maj 2018 beslutat att uppdra till kommunchefen att lyfta frågan om delfinansiering av upprustning av vedboden med Melleruds kommun.

Beslutsunderlag

- Föreningen Kroppefjälls Vandrares ansökan med bilagor.
- Kommunstyrelsens ledningsutskotts i Färgelanda kommuns beslut 2018-05-21, § 93.

Förslag till beslut på sammanträdet

Eva Pärsson (M): Arbetsutskottet beslutar att

1. bevilja 10 tkr till materialkostnader i samband med förbättring av vedbod vid föreningen Kroppefjälls Vandrares raststuga på Kroppefjäll under förutsättning att Färgelanda kommun fattar likalydande beslut.
2. finansiering sker inom kommunstyrelsens budget för bygdepeng.

Beslutsgång

Ordförande frågar på förslaget och finner att arbetsutskottet bifaller detta.

Beslutet skickas till

Föreningen Kroppefjälls Vandrare
Verksamhetsutvecklaren
Ekonom kommunstyrelseförvaltningen
Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 111 Dnr 2018-325
Regional åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att uppdra åt kommunchefen att besvara länsstyrelsen frågeformulär kring regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020.

Ärendebeskrivning

Alla kommuner och kommunalförbund i Västra Götalands län har uppmanats att åta sig åtgärder i ett framtaget åtgärdsprogram med syfte att gemensamt kunna nå miljömålen. Alla åtgärder kommer att läggas upp på en nationell åtgärdswebb. Åtgärdsprogrammet berör fyra huvudområden:

- 1) Minskad klimatpåverkan och ren luft
- 2) Hållbar användning av vattenmiljöer
- 3) Hållbart brukande av skog och skogslandskap samt
- 4) God boendemiljö och hållbar konsumtion. Länsstyrelsen vill ha svar senast den 15 oktober.

Dalslands miljö- och energiförbund har arbetat fram förslag på vilka åtagande som Dalslandskommuner ska åta sig. För att kunna samarbeta kring åtgärderna har om möjligt samma åtgärder föreslagits för alla kommuner. Det finns två åtgärder som Färgelanda kommun där Dalslands miljö- och energiförbund inte har lagt något förslag avseende kategori av aktör samt ansvarig inom kommunen:

1. Minska riskerna med läkemedelsanvändning
2. Ta fram kulturmiljöprogram som underlag i fysisk planering.

I antagna Allmänna bestämmelser för användande av Färgelanda kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning (antagna av KF 2018-12-17) finns läkemedel med när det gäller hur anläggningar får användas.

Avseende kulturmiljöprogram så pågår detta arbete i kommunen och kommer att behandlas av kommunstyrelsen när förslag är framme (dnr 2017/471).

Beslutsunderlag

Kommunchefens tjänsteskrivelse 2018-09-12

En av miljö och energiförbundets miljöstrateger informerar.

Beslutet skickas till:
Dalslands miljö- och energikontor
Diariet

Kommunchef
Susanne Korduner
0528-56 7120
susanne.korduner@fargelanda.se

Kommunstyrelse

Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att uppdra åt kommunchefen att besvara länsstyrelsen frågeformulär kring regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020.

Ärendebeskrivning

Alla kommuner och kommunalförbund i Västra Götalands län har uppmanats att åta sig åtgärder i ett framtaget åtgärdsprogram med syfte att gemensamt kunna nå miljömålen. Alla åtgärder kommer att läggas upp på en nationell åtgärdswebb. Åtgärdsprogrammet berör fyra huvudområden:

- 1) Minskad klimatpåverkan och ren luft
- 2) Hållbar användning av vattenmiljöer
- 3) Hållbart brukande av skog och skogslandskap samt
- 4) God boendemiljö och hållbar konsumtion. Länsstyrelsen vill ha svar senast den 15 oktober.

Dalslands miljö- och energiförbund har arbetat fram förslag på vilka åtagande som Dalslandskommuner ska åta sig. För att kunna samarbeta kring åtgärderna har om möjligt samma åtgärder föreslagits för alla kommuner. Det finns två åtgärder som Färgelanda kommun där Dalslands miljö- och energiförbund inte har lagt något förslag avseende kategori av aktör samt ansvarig inom kommunen:

1. Minska riskerna med läkemedelsanvändning
2. Ta fram kulturmiljöprogram som underlag i fysisk planering.

I antagna Allmänna bestämmelser för användande av Färgelanda kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning (antagna av KF 2018-12-17) finns läkemedel med när det gäller hur anläggningar får användas.

Avseende kulturmiljöprogram så pågår detta arbete i kommunen och kommer att behandlas av kommunstyrelsen när förslag är framme (dnr 2017/471).

Beslutsunderlag

Följebrev samt Sammanställning av åtgärdsprogram

Susanne Korduner
Kommunchef

Beslutet skickas till:
Dalslands miljö- och energikontor
Diariet

Sammanställning av åtgärder Minskad klimatpåverkan och Ren luft

	Ja
	Nej, inte i detta skede
	Ej aktuell åtgärd för kommunerna
	föreslås vara huvudaktörer/medaktörer

Nr	Namn	Förslag på huvudaktör	Kommunerna har föreslagits som medaktör	Intresse (ja/nej)	Om JA, vem är ansvarig för frågan på kommunen
KI1	Minska exponeringen för höga halter av partiklar från vägtrafik i tätorter				
a)	Sammanställa i vilka tätorter och på vilka gator människor är mest exponerade för partikelhalter som överskrider miljömålets precisering.	Länsstyrelsen	Kommunerna		
b)	Genomföra åtgärder för att minska höga halter av partiklar på belastade gator och stråk, t.ex. åtgärder för en minskad vägtrafik, fysisk planering för ett transporteffektivt samhälle, införande av miljözoner eller dubbdäcksförbud, gå över till vägbeläggning med låga partikelemissioner, dammbindning samt regelbunden sopning av gatorna under vårvintern.	Kommunerna			
KI2	Minska utsläppen av bensopyren och partiklar från småskalig vedeldning				
a)	Kartlägga omfattningen och utbredningen av småskalig eldning i länets kommuner	Länsstyrelsen	Kommunerna	Ja	DMEK + Sotningsansvarig
b)	Informera om hur man eldar rätt och om hälsopåverkan från vedeldning	Kommunerna		Ja	DMEK tillsammans med kommunernas Webbredaktör + Sotningsansvarig
KI3	Minska industriernas utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC)				
a)	Genom tillsyn och provning fortsätta arbetet med att minska industriernas utsläpp av VOC.	Länsstyrelsen	Kommunerna	Ja	DMEK
b)	Fördjupad kartläggning av olika typer av VOC-utsläpp från industrin, deras bidrag till VOC-halterna i Göteborg samt bidraget till den regionala ozonbildningen. Syftet är att kunna identifiera effekterna av utsläppen på människors hälsa och miljö, samt identifiera de industrikällor som är viktigast att åtgärda och att identifiera de platser där påverkan är som störst som underlag för fysisk planering samt provning och tillsyn.	Länsstyrelsen, Göteborgsregionens luftvårdsförbund			
KI4	Minska utsläppen av lösningsmedel från hushåll				
a)	Följ frågan om lämpliga åtgärder för att minska hushållens användning av produkter som avger lösningsmedel och informera kommunerna.	Länsstyrelsen	Kommunerna	Ja	DMEK
b)	Informera om hur hushållen kan minska sina utsläpp av flyktiga organiska ämnen.	Kommunerna		Ja	DMEK tillsammans med kommunernas Webbredaktör + Kommunens folkhälsoråd

Sammanställning av åtgärder

Minskad klimatpåverkan och Ren luft

	Ja
	Nej, inte i detta skede
	Ej aktuell åtgärd för kommunerna
	föreslås vara huvudaktörer/medaktörer

Nr	Namn	Förslag på huvudaktör	Kommunerna har föreslagits som medaktör	Intresse (ja/nej)	Om JA, vem är ansvarig för frågan på kommunen
KI5	Minska exponeringen för höga halter kväveoxid i stadsluften				
a)	Följa upp att beslutade åtgärder i det reviderade åtgärdsprogrammet för kvävedioxid i Göteborgsregionen för att klara MKN har genomförts	Länsstyrelsen			
b)	Sammanställa i vilka tätorter och på vilka gator människor är mest exponerade för kvävedioxidhalter som överskrider miljömålets precisering.	Länsstyrelsen	Kommunerna		
c)	Genomföra åtgärder för att minska höga halter av kvävedioxid genom att på dessa gator och stråk, t.ex. åtgärder för minskad vägtrafik särskilt tung trafik, fysisk planering för ett transporteffektivt samhälle, införande av miljözoner, ställa krav på arbetsmaskiner vid upphandling, uppmuntra övergång från diesel- och bensindrift till fordonsgas och elektrifierade transporter.	Kommunerna			

Klimat 2030-Västra Götaland ställer om	
1	Fokusområde 1: Hållbara transporter
1.1	Klimatsmart vardagsresande där fler väljer gång, cykling och kollektivt resande
1.2	Accelererad omställning till fossilfria fordon
1.3	Effektiva godstransporter
1.4	Klimatsmarta möten och semestrar
2	Fokusområde 2: Klimatsmart och hälsosam mat
2.1	Minskat matsvinn
2.2	Främja hållbart lantbruk
2.3	Mer vegetariskt på tallriken
3	Fokusområde 3: Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster
3.1	Större marknad för biobaserade material och drivmedel
3.2	Tjänster och cirkulära varor
3.3	Design för en hållbar livsstil
4	Fokusområde 4: Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler
4.1	Flexibla, klimatsmarta mindre bostäder
4.2	Effektiv renovering av befintlig bebyggelse

Sammanställning av åtgärder Minskad klimatpåverkan och Ren luft

Nr	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar DMEK
KI1	Klimat 2030, fokusområde 1 Hållbara transporter	
a)		Bra om Lst gör en sammanställning. De får återkomma om de behöver uppgifter från våra kommuner.
b)		Inte i dagsläget. Åtgärden avser "berörda kommuner". Med berörda kommuner avses områden där PM10 överstiger miljömålet på 15 ug/m3 (årsmedelvärde). Enligt spridningberäkningar (LuftiVäst, 2018) ligger PM10 kring 10 ug/m3 för Dalslandskommunerna (undantag Bengtfors där ingen beräkning har gjorts).
KI2		
a)		Bra om Lst gör en kartläggning. Vi kan vara behjälpliga om det behövs särskilda uppgifter.
b)		DMEK har en hel del informationsmaterial. Kan göra en kampanj på DMEK + kommunens hemsida eller i samband med utskick från kommunen.
KI3	KL4	
a)		Rymms inom ordinarie tillsyn av aktuella B- och C anläggningar (finns ca 4-5 st aktuella verksamheter i de fyra kommunerna). Vi kan bistå med inrapportering av VOC-utsläpp om det behövs.
b)		Ej aktuellt
KI4	KL3	
a)		Bra om Lst tar fram ett kunskapsunderlag. Kommunerna kan bistå med underlag om det behövs.
b)		Kan göra en kampanj på DMEK + kommunens hemsida eller i samband med utskick från kommunen. I dagsläget har vi inget färdigt informationsmaterial.

Sammanställning av åtgärder Minskad klimatpåverkan och Ren luft

Nr	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar DMEK
KI5	Klimat 2030, fokusområde 1 Hållbara transporter	
a)		Ej aktuellt
b)		Bra om Lst gör en sammanställning. De får återkomma om de behöver uppgifter från våra kommuner.
c)		Inte i dagsläget. Åtgärden avser "berörda kommuner". Med berörda kommuner avses områden där NO2 överstiger miljömålet på 20 ug/m3 (årsmedelvärde). Enligt mätningar (Luftiväst, 2018) ligger NO2 under miljömålsvärdet i de fyra Dalslandskommunerna.

1
1.1
1.2
1.3
1.4
2
2.1
2.2
2.3
3
3.1
3.2
3.3
4
4.1
4.2

Sammanställning av åtgärder Hållbar användning av vattenmiljöer

De åtagande där kommunerna föreslås vara huvudaktörer/medaktörer		
		Ja
		Nej, inte i detta skede
		Osäker
		Ej aktuell åtgärd för kommunerna

Nr	Namn	Förslag på huvudaktör	Kommunerna har föreslagits som medaktör	Intresse (ja/nej)	Om JA, vem är ansvarig för frågan på kommunen
V1	Skydda värdefulla sjöar och vattendrag				
	Skydda och restaurera sjöar och vattendrag som har värdefulla natur- och kulturmiljöer.	Länsstyrelsen, Kommunerna, Skogsstyrelsen		Ja	DMEK
V2	Skapa och bevara ekologiska kantzoner				
a)	Inkludera ekologiska kantzoner i kommunala planer som betydelsefulla ekosystemtjänster	Kommunerna		Ja	DMEK, Planenheten
b)	Informera om kantzoners ekologiska betydelse.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen			
V3	Minska riskerna med läkemedelsanvändning				
a)	Öka kunskapen om läkemedels miljöpåverkan inom Västra Götalandsregionens verksamheter genom utbildning och informationsinsatser till olika målgrupper.	Västra Götalandsregionen	Kommunerna	?	
b)	Minska ordinationen av särskilt miljöbelastande läkemedel, bland annat genom att verka för rationell användning av antibiotika och värktabletter.	Västra Götalandsregionen			
V4	Minska spridningen av högfluorerade ämnen (PFAS)				
a)	Använda brandsläckningsmetoder med fluorfria alternativ utom i de få fall när fluorinnehållande brandskum krävs. Sanera utrustning och fordon som fortsättningsvis inte ska användas för fluorerade ämnen.	Räddningstjänster	Kommunerna	Ja	Räddningstjänsten + DMEK (tillsyn)
b)	Undersöka enskilda vattentäkter i närheten av brandövningsplatser eller där släckningsinsatser med fluorerade brandskum genomförts.	Räddningstjänster, Försvaret	Kommunerna	Ja	DMEK/Räddningstjänsten/kommunen
c)	Genomföra åtgärder på platser som är kraftigt förorenade av högfluorerade ämnen.	Räddningstjänster, Försvaret	Kommunerna	Ja	DMEK/Räddningstjänsten/kommunen

Sammanställning av åtgärder Hållbar användning av vattenmiljöer

	De åtagande där kommunerna föreslås vara huvudaktörer/medaktörer				
		Ja	Nej, inte i detta skede	Osäker	Ej aktuell åtgärd för kommunerna

Nr	Namn	Förslag på huvudaktör	Kommunerna har föreslagits som medaktör	Intresse (ja/nej)	Om JA, vem är ansvarig för frågan på kommunen
V5	Genomföra regionalt program för efterbehandling av förorenade områden				
a)	Genomföra aktiviteter enligt det regionala programmet för efterbehandling av förorenade områden 2017-2019. Programmet omfattar prioriteringar av arbetet med alla förorenade områden.	Länsstyrelsen	Kommunerna	Ja	DMEK/kommunen
b)	Ta fram kommunala handlingsplaner för efterbehandling av förorenade områden.	Kommunerna		Ja	DMEK/kommunen
V6	Genomföra kommunal kust- och havsplanering (gäller 11 kustkommuner)				
	Ta fram och anta kommunala översiktsplaner för marina kustområden, som samordnas med havsplan för Västerhavet.	Kustkommuner			
V7	Samverka i framtagande av havsplan Västerhavet (gäller kustkommuner)				
	Samverka i framtagandet av havsplan för Västerhavet, samt samordna länets kustkommuners översiktliga planering enligt Plan- och bygglagen med Västerhavetsplanen.	Länsstyrelsen	Endast kustkommunerna		
V8	Miljöanpassa fritidsbåtsanvändningen				
	Öka möjligheten till ett miljöanpassat båtliv genom att:				
a)	erbjuda toatömning (sugtömning) för fritidsbåtar	Småbåtshamnar, kommuner			
b)	erbjuda fler möjlighet att nyttja båtbottnentvätt samt säkerställa funktionen av befintliga reningsanläggningar	Småbåtshamnar, kommuner			
c)	erbjuda fler båtramper samt båtförvaring på land under sommarsäsong	Småbåtshamnar, kommuner			
d)	erbjuda tankning från pump av alkylatbensin och elladdning av motorer	Småbåtshamnar, kommuner, Näringsliv			
e)	skrota uttjänta fritidsbåtar.	Småbåtshamnar, kommuner, Näringsliv			
V9	Bedriva fisketillsyn vid kust- och inlandsvatten				
	Bedriva fisketillsyn på fritids- och yrkesfiske i sjöar, vattendrag och kustvattenområdet samt verka för regelförändringar.	Länsstyrelsen, Fiskevårdsområden, Fiskevårdsområdesföreningar, Fiskerättsinnehavare			
V10	Ta fram och genomföra fiskevårds- och fiskförvaltningsplaner				
a)	Ta fram en förvaltningsplan för Vänerlax.	Länsstyrelsen			
b)	Arbeta aktivt med fiskevård och förvaltning, exempelvis genom att ta fram fler fiskevårdsplaner samt genomföra åtgärder i befintliga planer.	Fiskevårdsområdesföreningar	Kommunerna	Ja	DMEK / Friluftsansvarig
V11	Främja utvecklingen av hållbart marint vattenbruk				
a)	Minska halten näringsämnen i kustvattnen genom att öka antalet aktiva odlingar av musslor, ostron, alger och sjöpungrar.	Länsstyrelsen			
b)	Tillgängliggöra mark och underlätta lösningar för en fungerande logistik vid drift och skörd av sjöbaserad blötdjursanläggning, samt för landbaserade recirkulerande odlingar.	Kustkommuner			

Sammanställning av åtgärder Hållbar användning av vattenmiljöer

Nr	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar DMEK
V1	V14, V21, V28, SO3, SO4	
		Formerna för hur skydd och restaurering åstadkoms kan variera. Behovet är totalt sett stort men behovet av formellt skydd är oklart. Samordning behövs med vattenförvaltningen för att nå god ekologisk status. Arbetet enligt åtgärdsplanen för Teåkersälven är ett intressant exempel på ett lokalt arbete. Ansökan är inlämnad till HaV om pilotprojekt mot övergödning i Dalbergsåns nedre del.
V2	V33, V40, SO18,	
a)		Frågan aktualiseras lämpligen vid revidering av översiktsplaner och vid nya detaljplaner.
b)		Ej aktuellt
V3	-	
a)		Positivt om berörd personal i kommunerna erbjuds utbildning om detta. Kommunerna får avgöra.
b)		Ej aktuellt
V4	-	
a)		
b)		Rollerna och ansvarsfrågan mellan DMEK/Räddningstjänsten/kommunen måste klargöras.
c)		Om behov föreligger. Åtgärd b) måste genomföras först.

Sammanställning av åtgärder Hållbar användning av vattenmiljöer

Nr	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar DMEK
V5	BK5, V34	
a)		DMEK har handlingsplan för tillsyn av förorenade områden
b)		Finns framtagna handlingsplaner
V6	V7, V22	
		Ej aktuellt
V7	V6, V22	
		Ej aktuellt
V8	V5	
a)		Ej aktuellt. Ingen småbåtshamn i Färgelanda.
b)		Ej aktuellt. Ingen småbåtshamn i Färgelanda.
c)		Ej aktuellt. Ingen småbåtshamn i Färgelanda.
d)		Ej aktuellt. Ingen småbåtshamn i Färgelanda.
e)		Ej aktuellt. Ingen småbåtshamn i Färgelanda.
V9	V10	
		Ej aktuellt
V10	V9	
a)		Ej aktuellt
b)		Kommunerna kan stötta
V11	V6, Klimat 2030 Fokusområde 2	
a)		Ej aktuellt
b)		Ej aktuellt

Övriga åtgärdsprogram inom vattenmiljö

Fortsättning Bilaga 1b
9(20)

Åtgärdsprogram för God Havsmiljö 2015-2020 (Bindande åtgärder)			
V12-V16	Åtgärder som berör regionala aktörerna kommunerna (Kustkommuner) och Lst		Ej aktuellt för Dalslandskommunerna

Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns Vattendistrikt 2016-2021 (Bindande åtgärder)				
Nr	Namn	Huvudaktör	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar
V17	Åtgärd 1	Kommunerna		
	Kommunerna ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden , avseende verksamheter som påverkar vattenförekomster i sådan omfattning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.		se även V25	Se DMEK's tillsynsplan
V18	Åtgärd 2	Kommunerna		
	Kommunerna ska bedriva tillsyn så att a) utsläppen av kväve och fosfor från jordbruk och hästhållning minskas samt att b) tillförseln av växtskyddsmedel minskar , till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.		se även V31	Se DMEK's tillsynsplan
V19	Åtgärd 3	Kommunerna		
	Kommuner ska prioritera och genomföra sin tillsyn så att de ställer de krav som behövs för att utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen minskar från a) avloppsledningsnät och b) avloppsreningsverk minskar till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.			Se DMEK's tillsynsplan
V20	Åtgärd 4	Kommunerna		
	Kommunerna ska säkerställa minskade utsläpp från enskilda avlopp , genom: a) att ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, b) att prioritera tillsynen av enskilda avlopp för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.		se även V32	Se DMEK's tillsynsplan och miljönämndens riktlinjer för enskilda avlopp.

Övriga åtgärdsprogram inom vattenmiljö

Fortsättning Bilaga 1b
10(20)

Nr	Namn	Huvudaktör	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar
V21	Åtgärd 5	Kommunerna		
	Kommunerna ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen.		se även V28	Ingår VA-planeringen som pågår i alla 4 kommunerna, DMEK deltar.
V22	Åtgärd 6	Kommunerna		
	Kommunerna ska genomföra sin översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen så att den bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.		Länsstyrelsen är medaktör. Se även V33.	Behov finns att utveckla vattenfrågorna i kommunernas översiktsplaner. Arbetet pågår för närvarande i Melleruds och Dals-Eds kommuner.
V23	Åtgärd 7	Kommunerna		
	Kommunerna ska upprätta och utveckla vatten- och avloppsvattenplaner för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.		Länsstyrelsen är medaktör	Ingår VA-planeringen som pågår i alla 4 kommunerna, DMEK deltagar.
V24	Åtgärd 8	Kommunerna		
	Kommunerna ska utveckla planer för hur dagvatten ska hanteras inom kommunen med avseende på kvantitet och kvalitet. Dagvattenplanerna ska bidra till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.			Ingår VA-planeringen som pågår i alla 4 kommunerna, DMEK deltagar.
V25-V36	Länsstyrelsen är huvudaktör	Länsstyrelsen	V25, V27, V28, V31, V32, V33, V34, V35	Vore lämpligt att LST inbjuder kommunerna till samråd.
V37-V40	Skogsstyrelsen är huvudaktör	Skogsstyrelsen	V37	Vore lämpligt att Skogsstyrelsen inbjuder kommunerna till samråd.
V41	Trafikverket är huvudaktör	Trafikverket	V41	Vore lämpligt att Trafikverket inbjuder kommunerna till samråd.

Sammanställning av åtgärder

Hållbart brukande av skog och odlingslandskap

	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 15px; background-color: #92d050;"></td> <td>Ja</td> </tr> <tr> <td style="width: 20px; height: 15px; background-color: #ff0000;"></td> <td>Nej, inte i detta skede</td> </tr> <tr> <td style="width: 20px; height: 15px; background-color: #cccccc;"></td> <td>Ej aktuell åtgärd för kommunerna</td> </tr> </table>		Ja		Nej, inte i detta skede		Ej aktuell åtgärd för kommunerna
	Ja						
	Nej, inte i detta skede						
	Ej aktuell åtgärd för kommunerna						
De åtagande där kommunerna föreslås vara huvudaktörer/medaktörer							

Nr	Namn	Förslag på huvudaktör	Kommunerna har föreslagits som medaktör	Intresse (ja/nej)	Om JA, vem är ansvarig för frågan på kommunen
SO1	Förbättra skötseln av strandängar och rikkärr				
a)	Erbjuda strandängsträffar till olika målgrupper.	Länsstyrelsen	Kommunerna	Ja	DMEK+Samhällsbygg
b)	Erbjuda riktad rådgivning med goda exempel till markägare och andra målgrupper.	Länsstyrelsen	Kommunerna	Ja	DMEK+Samhällsbygg
SO2	Upprätta ett nätverk för skötsel av blöta strandängar och rikkärr				
	Upprätta ett nätverk för skötsel av blöta strandängar och rikkärr med dålig bärighet, främst inom skyddad natur. Nätverket träffas regelbundet för erfarenhetsutbyte kring exempelvis metodik och maskiner.	Länsstyrelsen			
SO3	Skydda värdefulla våtmarksområden				
a)	Slutföra reservatsbildning i de fem objekt som ingår i Myrskyddsplanen där skyddsarbete har påbörjats.	Länsstyrelsen			
b)	Skydda våtmarker med höga naturvärden.	Länsstyrelsen, Kommunerna			
SO4	Skydda värdefulla skogsområden				
a)	Skydda värdefulla skogsområden utifrån strategin för skydd av skog.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen	Kommunerna		
b)	Ta fram en regional strategi för formellt skydd av skog.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen			
c)	Skydda värdefulla skogsområden genom frivilliga avsättningar.	Skogsägare			
SO5	Förbättra miljöhänsynen vid skogsåtgärder genom målbilder				
a)	Arbeta med framtagna målbilder för god miljöhänsyn genom lokala sektorsdialoger samt objektiva dialoger i fält med representanter från skogsföretag och skogsmaskinentreprenörer.	Skogsstyrelsen			
b)	Bedriva skogsbruket i kommunala skogar utifrån målbilderna.	Kommunerna		Ja	Skogsansvarig
SO6	Utveckla miljöhänsynen i skogsbruket genom åtgärdsgruppen Levande skogar				
	Länets skogliga aktörer samlas för information, dialog och erfarenhetsutbyte för att nå en bättre miljöhänsyn inom skogsbruket. Pågående och planerade åtgärder sammanställs till ett åtgärdsprogram som synliggör viktiga åtgärder och var kompletteringar behövs.	Skogsstyrelsen			Länets aktörer som ingår i åtgärdsgruppen Levande skogar
SO7	Minska skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket				
	Följa upp implementeringen av de branschgemensamma riktlinjerna och diskutera resultat från eventuella uppföljningar och möjliga arbetssätt för att minska skadorna.	Länets aktörer som ingår i åtgärdsgruppen Levande skogar	Kommunerna	Ja	Skogsansvarig

Sammanställning av åtgärder

Hållbart brukande av skog och odlingslandskap

De åtagande där kommunerna föreslås vara huvudaktörer/medaktörer

Ja

Nej, inte i detta skede

Ej aktuell åtgärd för kommunerna

Nr	Namn	Förslag på huvudaktör	Kommunerna har föreslagits som medaktör	Intresse (ja/nej)	Om JA, vem är ansvarig för frågan på kommunen
SO8	Öka arealen hyggesfritt skogsbruk				
a)	Ökad tillämpning och kunskap om hyggesfritt skogsbruk bland skogliga aktörer genom att iordningställa demonstrationsobjekt, genomföra temautbildningar, informationsaktiviteter och objektsvis rådgivning i fält till olika målgrupper.	Skogsstyrelsen			
b)	Utveckla hyggesfritt skogsbruk i kommunalt ägda skogar för att öka variationen i landskapet, främja rekreations- och miljövärden samt visa på möjligheterna med alternativa brukningsformer.	Kommunerna			Skogsansvarig
SO9	Samverka för att bevara jordbruksmark				
	Starta och driva ett nätverk i samverkan med intresserade kommuner för att ta fram gemensamma verktyg och underlag för bevarande av jordbruksmark. Nätverket utbyter erfarenheter om att hantera målkonflikter och prioriteringar på ett långsiktigt hållbart sätt. Syftet är att säkerställa möjligheterna för regional livsmedelsproduktion och andra ekosystemtjänster samt bevarad kulturlandskapsbild	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	Samhällsbygg/ plan
SO10	Bedriva miljörådgivning i lantbruket				
	Genomföra Länsstyrelsens uppdrag inom landsbygdsprogrammet med miljörådgivning till lantbruks- och trädgårdsföretag. Greppa Näringen, stärka markbördighet, energi- och klimatfrågor, klimatanpassning, växtnäringssystem och användande av växtskyddsmedel. Uppdraget samordnas med tillsynsuppdrag som behörighetsutbildningar för växtskyddsmedel och karantänskadegörare.	Länsstyrelsen			
SO11	Främja natur- och kulturvärden i odlingslandskapet				
	Genomföra Länsstyrelsens uppdrag inom landsbygdsprogrammet med rådgivning till olika landsbygdsaktörer för att stärka biologisk mångfald, kulturvärden och naturvårdande åtgärder. Rådgivning, kursverksamhet, inventeringar och andra projekt ingår.	Länsstyrelsen			
SO12	Utveckla dialogverktyg om markanvändning				
a)	Utveckla ett processinriktat arbetsverktyg för att arbeta med markanvändning med fokus på helhetsperspektiv, biologisk mångfald och kulturmiljövärden. Flera aktörer och större markområden kan få en utvecklingsplan utifrån natur- och kulturvärden, samarbete och företagande. Modellen tar tillvara deltagarnas intresse och omfattar vid behov all markanvändning och alla former av samarbete som behövs för att nå gemensamma mål.	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	DMEK
b)	Sprida verktyget till intresserade aktörer genom information, samverkan och stöd.	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	DMEK
SO13	Ta fram lokalt underlag för att nå målen för betesmarker				
	Ta fram och bryta ner kunskapsunderlag till lokal geografisk nivå för att konkretisera de regionala tilläggsmålen för slåtter- och betesmarkarealer. Även information om särskilt skyddsvärda natur- och kulturområden visas lokalt	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	DMEK

Sammanställning av åtgärder

Hållbart brukande av skog och odlingslandskap

Bilaga 1c
13(20)

De åtagande där kommunerna föreslås vara huvudaktörer/medaktörer

	Ja
	Nej, inte i detta skede
	Ej aktuell åtgärd för kommunerna

Nr	Namn	Förslag på huvudaktör	Kommunerna har föreslagits som medaktör	Intresse (ja/nej)	Om JA, vem är ansvarig för frågan på kommunen
SO14	Främja ekologisk produktion				
	Genomföra Länsstyrelsens uppdrag inom landsbygdsprogrammet med rådgivning och kurser till lantbruks- och trädgårdsföretag. Syftet är att öka arealen ekologiskt certifierad åkermark, antalet ekologiska företag och vidareutveckla befintliga ekologiska producenter.	Länsstyrelsen			
SO15	Bevara och planera för skyddsvärda träd				
	Bevara skyddsvärda träd samt säkra ersättningsträd, i första hand i värdetrakter för skyddsvärda träd, men även i hela landskapet och i den bebyggda miljön genom att:	Länsstyrelsen			
a)	inventera skyddsvärda träd	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	DMEK+ gata/park
b)	erbjuda målgruppsanpassad information om skyddsvärda träd till markägare, planerare, ideella föreningar och intresserad allmänhet	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	DMEK+ gata/park
c)	genomföra kurser i skötsel av skyddsvärda träd	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	DMEK+ gata/park
d)	frihugga skyddsvärda träd samt ersättningsträd.	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	gata/ park
SO16	Använda GIS-baserade naturvårdsdatabaser i fysisk planering				
	Öka hänsynen till naturvärden i den fysiska planeringen genom att:				
a)	använda aktuella GIS-baserade naturvårdsdatabaser	Kommunerna		ja	samhällsbygg/ plan
b)	ta fram och inarbeta aktuella naturvårdsplaner i fysisk planering.	Kommunerna		ja	samhällsbygg/ plan
SO17	Skapa blomrika miljöer för pollinerare				
	Skapa blomrika miljöer för pollinerare genom att omvandla tätortsnära gräsmarker till slåtterängar.	Kommunerna		ja	gata/ park + plan+ DMEK (stöd)
SO18	Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet				
	Ta fram en regional handlingsplan för grön infrastruktur till 2018 och därefter fortsätta processen med handlingsplanen samt påbörja genomförandet av de prioriterade åtgärderna i handlingsplanen. Verka för ett arbetssätt där ett helhetsperspektiv på landskapets ekologiska funktioner tas vid planering av alla typer av mark- och vattenanvändning, så att de för samhället viktiga ekosystemtjänsterna främjas.	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	samhällsbygg/ plan + DMEK
a)		Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	samhällsbygg/ plan + DMEK
b)	Planen används som ett ramverk för naturvårdsarbetet, som underlag för kommunal fysisk planering och klimatanpassningsåtgärder samt som underlag för mark-, vatten- och havsplanering.	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	samhällsbygg/ plan + DMEK
SO19	Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter				
	Utveckla och genomföra åtgärdsprogram för hotade arter för att uppnå livskraftiga populationer och fungerande livsmiljöer. Innebär inventering, åtgärder, uppföljning och informationsinsatser.	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	DMEK
SO20	Motverka spridningen av invasiva främmande arter				
a)	Ta fram en regional handlingsplan baserat på ny EU-förordning.	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	samhällsbygg + DMEK
b)	Bjuda in kommuner och andra aktörer som vill arbeta med åtgärder kring främmande arter.	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	samhällsbygg + DMEK
c)	Producera informationsmaterial om främmande arter.	Länsstyrelsen	Kommunerna	ja	samhällsbygg + DMEK

Sammanställning av åtgärder Hållbart brukande av skog och odlingslandskap

Nr	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar DMEK
SO1	SO2, SO11, SO19	
a)		
b)		
SO2	SO1, SO19	
		Ej aktuellt
SO3	Ev kommunala naturvårdsplaner	
a)		Ej aktuellt
b)		Bättre att sköta/restaurera än att skydda (= skapa reservat)
SO4	SO12, SO19	
a)		Ej aktuellt.
b)		Ej aktuellt
c)		Ej aktuellt
SO5	V38, V39, SO12	
a)		Ej aktuellt
b)		kolla md kontaktpers på kommunerna.Länk till målbilderna: https://www.skogsstyrelsen.se/mer-om-skog/malbilder-for-god-miljohansyn/
SO6	SO7, SO12	
		Ej aktuellt
SO7	SO6	
		på egen mark - Ja!

Sammanställning av åtgärder Hållbart brukande av skog och odlingslandskap

Nr	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar DMEK
SO8	-	
a)		Ej aktuellt
b)		Frågan är ställd till kontaktperson skogsansvarig i Färgelanda.
SO9	Klimat 2030 Fokusområde 2 (2.2)	
SO10	V30	
		Ej aktuellt. Efterlyser ökad samverkan mellan Länsstyrelsens insatser och den tillsyn/rådgivning DMEK bedriver.
SO11	SO1, SO2, SO18, SO19, BK4	
		Ej aktuellt
SO12	SO19, BK4	
a)		
b)		
SO13	SO9, SO11, SO19	

Sammanställning av åtgärder Hållbart brukande av skog och odlingslandskap

Nr	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar DMEK
SO14	BK7, Klimat 2030 Fokusområde 2 (2.2)	
		Ej aktuellt
SO15	SO18, SO19, BK1	
		Ej aktuellt
a)		
b)		
c)		
d)		
SO16	SO15, SO18, BK1	
a)		Det används redan idag
b)		Det används redan idag
SO17	SO18, SO19	
SO18	V14, V2, SO11, SO15, BK1	
a)		
b)		
SO19	SO18	
SO20	SO19	
a)		
b)		
c)		

Sammanställning av åtgärder God boendeniljö och hållbar konsumtion

	<div style="display: flex; align-items: center; gap: 5px;"> <div style="width: 20px; height: 10px; background-color: #90EE90; border: 1px solid black;"></div> Ja </div> <div style="display: flex; align-items: center; gap: 5px;"> <div style="width: 20px; height: 10px; background-color: #FF0000; border: 1px solid black;"></div> Nej, inte i detta skede </div> <div style="display: flex; align-items: center; gap: 5px;"> <div style="width: 20px; height: 10px; background-color: #FFD700; border: 1px solid black;"></div> Osäker </div> <div style="display: flex; align-items: center; gap: 5px;"> <div style="width: 20px; height: 10px; background-color: #A9A9A9; border: 1px solid black;"></div> Ej aktuell åtgärd för kommunerna </div>
<div style="width: 100%; height: 20px; background-color: #FFD700; border: 1px solid black;"></div>	De åtagande där kommunerna föreslås vara huvudaktörer/medaktör

Nr	Namn	Förslag på huvudaktör	Kommunerna har föreslagits som medaktör	Intresse (ja/nej)	Om JA, vem är ansvarig för frågan på kommunen
BK1	Skydda och utveckla tätorters grönområden				
	För varje tätort med över 15 000 invånare upprätta en grönstrukturstrategi som del i översiktsplan (ÖP)/ fördjupad översiktsplan (FÖP) eller ta fram ett grönstrukturprogram kopplat till översiktsplan (ÖP)/ fördjupad översiktsplan (FÖP).	Kommunerna			
BK2	Undersöka formerna för och initiera nätverk eller annat projekt, med syfte att förbättra ljudmiljön i tätorter				
	Steg 1: Identifiera berörda aktörer. Undersök syfte och behov av exempelvis ett nätverk för att förmedla kunskap om ohälsa till följd av trafikbuller, eller annat lämpligt projekt. Identifiera lämplig aktör att ansvara för steg 2. Steg 2: Starta ett nätverk eller annat projekt.	Länsstyrelsen	Kommunerna		
BK3	Förbättra inomhusmiljön inom skola och förskola samt vårdlokaler och andra boenden				
	Stärkt egenkontroll samt förebyggande arbete bland annat avseende fukt, mögel och ventilation i inomhusmiljön i skola och förskola samt vårdlokaler och andra boenden.	Kommunerna, andra aktörer inom området		Ja	DMEK gör tillsyn med fokus på fukt, mögel och ventilation. Fastighetsansvarig åtgärdar.
BK4	Ta fram kulturmiljöprogram som underlag i fysisk planering				
	Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap ska bevaras, användas och utvecklas. Detta kan ske exempelvis genom ett aktuellt kulturmiljöprogram eller liknande strategiskt underlag, som antas som del av översiktsplanen	Kommunerna		Ja?	Kommunens ansvarig inom kulturmiljöfrågor
BK5	Sanera förorenade områden för att bygga bostäder				
	Informera och stödja kommuner att söka anslag för sanering av förorenade områden för bostadsbyggande, samt hantera inkomna ansökningar.	Länsstyrelsen	Kommunerna	Ja	Plan

Sammanställning av åtgärder God boendeniljö och hållbar konsumtion

Nr	Namn	Förslag på huvudaktör	Kommunerna har föreslagits som medaktör	Intresse (ja/nej)	Om JA, vem är ansvarig för frågan på kommunen
BK6	Delta i projekt Giftfri vardag				
a)	Arrangera kommunträffar med erfarenhetsutbyte inom nätverket Giftfri förskola, samt fokusera på tematiska projekt, exempelvis utsortering av befintliga produkter och hjälp vid avrop inom upphandling för nya produkter	Västra Götalandsregionen	Kommunerna	Ja	Utbildningsheten + DMEK
b)	Bevilja projektsatsningar för att fasa ut giftiga ämnen i textilier inom Västra Götalandsregionens handlingsplan "Cirkulärt mode och hållbara miljöer".	Västra Götalandsregionen	Kommunerna	Ja	Utbildningsheten + DMEK
BK7	Främja ekologisk livsmedelskonsumtion				
	Öka andelen ekologiska livsmedel inom offentlig sektor genom att:				
a)	öka inköpen av ekologiska livsmedel inom sjukvården och övriga verksamheter inom Västra Götalandsregionen	Kommunerna, Västra Götalandsregionen		Ja	Kostenheten + DMEK (kunskapsstöd)
b)	erbjuda stöd via Skolmatsakademien och projektet "Öka andelen lokal producerad mat inom offentlig upphandling".	Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen	Kommunerna	Ja	Kostenheten + DMEK (kunskapsstöd)
BK8	Utbilda och lära för hållbar utveckling				
	För utbildning och ett livslångt lärande för barn, ungdomar och vuxna om hur vi tillsammans gör världen hållbar och når de Globala målen genomförs följande:				
a)	Samla utbildningsmaterial om miljömål och hållbar utveckling på ett överskådligt sätt och erbjuda till lärare inom för-, grund- och gymnasieskola	Länsstyrelsen, RCE Västra Götaland	Förskolor, Grundskolor, Gymnasieskolor, Särskolor, Komvux	Ja	Utbildningsheten
b)	utbilda barn och unga på för-, grund- och gymnasieskola i hållbar utveckling med ett integrerat arbetssätt över ämnesområden	För-, grund- och gymnasieskolor	Kommunerna	Ja	Utbildningsheten
c)	utbilda studenter på högskolor i hållbar utveckling och integrera hållbar utveckling i högskolornas verksamheter	Universitet och Högskolor			
d)	utbilda och engagera barn, unga och vuxna på science centers i hållbar utveckling.	Olika science centers			
e)	integrera hållbar utveckling inom folkbildningen.	Studieförbund och folkhögskolor			
BK9	Sprida miljö- och naturinformation till nyanlända				
	Ta fram relevant grundläggande miljö- och naturinformation för nyanlända och publicera på portalen www.informationsverige.se och i boken "Om Sverige".	Länsstyrelsen	Kommunerna	Ja	DMEK/Integrationsansvarig
BK10	Främja miljömålsarbete inom föreningslivet				
	Sprida kunskap och engagemang om miljöfrågor samt genomföra miljöåtgärder, både inom sina egna föreningar och tillsammans med andra.	Ideala föreningar	Kommunerna		

Sammanställning av åtgärder God boendeniljö och hållbar konsumtion

Nr	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar
BK1		
	SO9, SO15, SO16, SO18	Åtgärden avser endast tätorter > 15 000 invånare vilket inte finns i Dalsland.
BK2		
		Postivt om Lst skapar ett nätverk. I dagsläget ingen prioriterad åtgärd för Dalslandskommunerna.
BK3		
		Innebär stärkt egenkontroll, stärkt tillsyn och avsatta resurser för huvudmän
BK4	SO11, SO12, SO16, SO18, BK1	
		Finns kanske redan framtagna kulturmiljöprogram?
BK5	V5, V34. Kan gynna BK1 när sanering är utförd.	
		Om det finns lämpliga objekt är kommunerna självklart intresserade av att söka anslag.

Sammanställning av åtgärder God boendeniljö och hållbar konsumtion

Nr	Kopplingar till andra åtgärdsprogram	Kommentar
BK6	Klimat 2030, fokusområde 3 Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster	
a)		Vill delta i arrangerade kommunträffar
b)		Vill ha information om projektsatsningar
BK7	SO14	
a)		Går i linje med Dalslandskommunernas Livsmedel - och måltidspolicy. I policyn är det också viktigt med närproducerat.
b)		Vill ta emot mer info om Skolmatsakademin.
BK8		
a)		Bra med samlat utbildningsmaterial. Vi kan bidra med våra erfarenheter.
b)		Positivt om skolor strävar efter "Grön Flagg" och "Skola för hållbar utveckling".
c)		Ej aktuellt
d)		Ej aktuellt
e)		Ej aktuellt
BK9		
		DMEK höll in kurs för nyanlända inom miljö- och naturinformation via ABF under 2018. DMEK kan vara behjälpliga att sprida information.
BK10	BK9	
		Positivt att sprida information om miljö och hållbarhetsarbete till kommuninvånare. Tveksamt om det är rätt insats att vända sig till föreningar. Kanske genom miljökonferenser eller riktade kampanjer.

Organisationens namn:

ötar sig att arbeta med nedanstående åtgärder

När du fyller i detta formulär behöver du ha åtgärdsprogrammet och det detaljerade underlaget tillhands. Där ser du vad a, b och c innebär och vem som är ansvarig för åtgärderna.

Länkar: [Åtgärdsprogram](#) och [Detaljerat underlag](#)

Minskad klimatpåverkan & ren luft

KL1. Minska exponeringen för höga halter av partiklar från vägtrafik i tätorter

- a)
- b)

KL2. Minska utsläppen av bensapyren och partiklar från småskalig vedeldning

- a)
- b)

KL3. Minska industriernas utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC)

- a)
- b)

KL4. Minska utsläppen av lösningsmedel från hushåll

- a)
- b)

KL5. Minska exponeringen för höga halter kväveoxid i stadsluften

- a)
- b)
- c)

Arbetet inom Klimat 2030-Västra Götaland ställer om är en egen process, se www.klimat2030.se

Hållbar användning av vattenmiljöer

V1. Skydda värdefulla sjöar och vattendrag

V2. Skapa och bevara ekologiska kantzoner

a)

b)

V3. Minska riskerna med läkemedelsanvändning

a)

b)

V4. Minska spridningen av högfluorerade ämnen (PFAS)

a)

b)

c)

V5. Genomföra regionalt program för efterbehandling av förorenade områden

a)

b)

V6. Genomföra kommunal kust- och havsplanering (gäller 11 kustkommuner)

V7. Samverka i framtagande av havsplan Västerhavet (gäller kustkommuner)

V8. Miljöanpassa fritidsbåtsanvändningen

a)

b)

c)

d)

e)

V9. Bedriva fisketillsyn vid kust- och inlandsvatten

V10. Ta fram och genomföra fiskevårds- och fiskförvaltningsplaner

a)

b)

V11. Främja utvecklingen av hållbart marint vattenbruk

a)

b)

Åtgärder inom åtgärdsprogrammen för [God havsmiljön 2015-2020](#) samt [Västerhavet och Södra Östersjön 2016-2021](#) är bindande och ska genomföras.

Hållbart brukande av skog & odlingslandskap

SO1. Förbättra skötseln av strandängar och rikkärr

- a)
- b)

SO2. Upprätta ett nätverk för skötsel av blöta strandängar och rikkärr

SO3. Skydda värdefulla våtmarksområden

- a)
- b)

SO4. Skydda värdefulla skogsområden

- a)
- b)
- c)

SO5. Förbättra miljöhänsynen vid skogsåtgärder genom målbilder

- a)
- b)

SO6. Utveckla miljöhänsynen i skogsbruket genom åtgärdsgruppen Levande skogar

SO7. Minska skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket

SO8. Öka arealen hyggesfritt skogsbruk

- a)
- b)

SO9. Samverka för att bevara jordbruksmark

SO10. Bedriva miljörådgivning i lantbruket

SO11. Främja natur- och kulturvärden i odlingslandskapet

SO12. Utveckla dialogverktyg om markanvändning

a)

b)

SO13. Ta fram lokalt underlag för att nå målen för betesmarker

SO14. Främja ekologisk produktion

SO15. Bevara och planera för skyddsvärda träd

a)

b)

c)

d)

SO16. Använda GIS-baserade naturvårdsdatabaser i fysisk planering

a)

b)

SO17. Skapa blomrika miljöer för pollinerare

SO18. Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet

a)

b)

SO19. Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter

SO20. Motverka spridningen av invasiva främmande arter

a)

b)

c)

God boendemiljö & hållbar konsumtion

BK1. Skydda och utveckla tätorters grönområden

BK2. Undersöka formerna för och initiera nätverk eller annat projekt, med syfte att förbättra ljudmiljön i tätorter

BK3. Förbättra inomhusmiljön inom skola och förskola samt vårdlokaler och andra boenden

BK4. Ta fram kulturmiljöprogram som underlag i fysisk planering

BK5. Sanera förorenade områden för att bygga bostäder

BK6. Delta i projekt Giftfri vardag

- a)
- b)

BK7. Främja ekologisk livsmedelskonsumtion

- a)
- b)

BK8. Utbilda och lära för hållbar utveckling

- a)
- b)
- c)
- d)
- e)

BK9. Sprida miljö- och naturinformation till nyanlända

BK10. Främja miljömålsarbete inom föreningslivet

Uppgiftslämnare

Namn:

E-post:

Telefon:

Vänligen ange två kontaktpersoner för återrapportering av åtgärdsprogrammet.
Kontaktpersonerna kommer under hösten 2018 att bli inbjudna till utbildning om hur
Åtgärdswebben fungerar.

Kontaktperson 1

Namn:

Kontaktperson 2

Namn:

E-post:

E-post:

Telefon:

Telefon:

Eventuella frågor skickas till miljomal.vastragotaland@lansstyrelsen.se.

När formuläret är ifyllt, spara och skicka in formuläret som bifogad fil via e-post till vastragotaland@lansstyrelsen.se, ange dnr 501-16143-2018 i ämnesraden.

Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020

Inledning

Alla kommuner och kommunalförbund i Västra Götalands län har uppmanats att åta sig åtgärder i ett framtaget åtgärdsprogram med syfte att gemensamt kunna nå miljömålen. Alla åtgärder kommer att läggas upp på en nationell åtgärdswebb. Åtgärdsprogrammet berör fyra huvudområden: 1) Minskad klimatpåverkan och ren luft 2) Hållbar användning av vattenmiljöer 3) Hållbart brukande av skog och skogslandskap samt 4) God boendemiljö och hållbar konsumtion. Länsstyrelsen vill ha svar senast den 15 oktober.

Miljöstrategerna på Dalslands miljö- och energiförbund har arbetat fram ett förslag på vilka åtagande som Dalslandskommuner ska åta sig. För att kunna samarbeta kring åtgärderna har om möjligt samma åtgärder föreslagits för alla kommuner.

Mer info och material om åtgärdsprogrammet finns på länsstyrelsens hemsida:

<https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/stat-och-kommun/miljo/miljomal/atgardsprogram-inom-miljomal.html>

Huvuddokumentet finns här:

<https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/tjanster/publikationer/2017/utmaningar-for-ett-hallbart-vastra-gotaland.html>

Detaljerade beskrivning av åtgärderna finns här:

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6ae610001636c9c68e542958/1530204974009/2017-25-bilaga1.pdf>

Läsanvisning

I dokumentet "Sammanställning av åtgärder" finnas alla åtgärder sammanställda. De åtgärder som kommunerna föreslås att arbeta med är markerade med grönt. Röd markering innebär att åtgärden inte är aktuell i dagsläget att arbeta med. Grå markering innebär att kommunerna inte berörs av åtgärden enligt Länsstyrelsens förslag.

I dokumentet redovisas om kommunerna föreslås, enligt Länsstyrelsens förslag, vara huvudaktör eller medaktör. Som huvudaktör ska man årligen rapportera hur arbetet med åtgärden fortskrider. Som medaktör är man delaktig i det arbete som huvudaktören initierar men man har inget rapporteringskrav. Medaktören kan komma att bistå med uppgifter till huvudaktören eller kan komma att delta i en referensgrupp eller ett nätverk.

Det kommer att vara möjligt att komplettera med fler åtaganden senare. Vidare är det möjligt att avsluta ett åtagande.

Postadress	Telefon	E-post	Org. nr.
------------	---------	--------	----------

Dalslands miljö & energikontor Kyrkogatan 5 464 30 Mellerud	0534-939430	kansli@dalsland.se	222.000.0877
--	-------------	--------------------	--------------

Koppling till övriga åtgärdsprogram

Det finns andra beslutade planer och program som går hand i hand med det Regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen i Västra Götaland. Vissa planer och program har lyfts in som enskilda åtgärder i det här åtgärdsprogrammet t.ex. Regionalt program för efterbehandling av förorenade områden och Landsbygdsprogrammet. Tre av planerna är fristående program bredvid det här åtgärdsprogrammet. Det är Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om, Åtgärdsprogram för havsmiljö och Åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt och Södra Östersjöns vattendistrikt. Klimat 2030 och Åtgärdsprogrammet för Västerhavets distrikt arbetar Dalslandskommunerna med sedan tidigare. I dokumentet "Sammanställning av åtgärder" redovisas vilka åtgärder som har kopplingar till andra åtgärdsprogram.

Åtgärder som Färgelandas kommun föreslår att arbeta med

De åtgärder som Färgelandas kommun föreslår att arbeta med sammanfattas i Tabell 1. I tabellen redovisas vilka förvaltningar som sannolikt blir ansvariga för att åtgärderna ska genomföras. För utförligare information och kommentarer till åtgärderna hänvisas till det medföljande dokumentet "Sammanställning av åtgärder" samt Länsstyrelsens dokument (se länkarna i början av det här dokumentet). Gul markering innebär att Färgelanda kommun får ta ställning till åtgärden.

Tabell 1. Redovisning av vilka åtgärder som Färgelandas kommun föreslår att arbeta med. Endast huvudrubriken är angiven för åtgärden. DMEK=Dalslands miljö- och energikontor.

Åtgärd nr	Namn	Huvudaktör/ Medaktör	Ansvarig inom kommunen
Minskad klimatpåverkan & Ren Luft			
KI2 a) b)	Minska utsläppen av bensapyren och partiklar från småskalig vedeldning	Huvudaktör (b), Medaktör (a)	DMEK, Webbredaktör, Sotningsansvarig
KI3 a)	Minska industriernas utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC)	Medaktör	DMEK
KI4 a) b)	Minska utsläppen av lösningsmedel från hushåll	Huvudaktör (b), Medaktör (a)	DMEK/Webbredaktör/ Folkhälsoråd
Hållbar användning av Vattenmiljöer			
V1	Skydda värdefulla sjöar och vattendrag	Huvudaktör*	DMEK
V2 a)	Skapa och bevara ekologiska kantzoner	Huvudaktör	DMEK/Planenheten
V3 a)	Minska riskerna med läkemedelsanvändning	Medaktör	DMEK vet ej. Färgelanda kommun får ta ställning
V4 a) b) c)	Minska spridningen av högfluorerade ämnen (PFAS)	Huvudaktör/Medaktör	DMEK/Räddningstjänst en/kommunen

Postadress

Dalslands miljö
& energikontor
Kyrkogatan 5
464 30 Mellerud

Telefon

0534-939430

E-post

kansli@dalsland.se

Org. nr.

222.000.0877

V5 a) b)	Genomföra regionalt program för efterbehandling av förorenade områden	Huvudaktör (b), Medaktör (a)	DMEK/kommunen
V10 b)	Ta fram och genomföra fiskevårds- och fiskförvaltningsplaner	Medaktör	DMEK / Friluftsansvarig
Hållbart brukande av skog och odlingslandskap			
SO1 a) b)	Förbättra skötseln av strandängar och rikkärr	Medaktör	DMEK/Samhällsbygg
SO5 b)	Förbättra miljöhänsynen vid skogsåtgärder genom målbilder	Huvudaktör	Skogsansvarig
SO7	Minska skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket	Medaktör	Skogsansvarig
SO9	Samverka för att bevara jordbruksmark	Medaktör	Samhällsbygg/ Plan
SO12 a) b)	Utveckla dialogverktyg om markanvändning	Medaktör	DMEK
SO13	Ta fram lokalt underlag för att nå målen för betesmarker	Medaktör	DMEK
SO15 a) b) c) d)	Bevara och plantera för skyddsvärda träd	Medaktör	Gata-park/DMEK
SO16 a) b)	Använda GIS-baserade naturvårdsdatabaser i fysisk planering	Huvudaktör	Samhällsbygg/ Plan
SO17	Skapa blomrika miljöer för pollinerare	Huvudaktör	Gata-park/Plan/DMEK
SO18 a) b)	Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet	Medaktör	Samhällsbygg/ Plan/DMEK
SO19	Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter	Medaktör	DMEK
SO20 a) b) c)	Motverka spridningen av invasiva främmande arter	Medaktör	Samhällsbygg/DMEK
God boendemiljö och Hållbar konsumtion			
BK3	Förbättra inomhusmiljön inom skola och förskola samt vårdlokaler och andra boenden	Huvudaktör	DMEK/Fastighets- ansvarig
BK4	Ta fram kulturmiljöprogram som underlag i fysisk planering	Huvudaktör	DMEK vet ej. Färgelanda kommun får ta ställning.
BK5	Sanera förorenade områden för att bygga bostäder	Medaktör	Plan
BK6 a) b)	Delta i projekt Giftfri vardag	Medaktör	Utbildningsenheten/ DMEK
BK7 a) b)	Främja ekologisk livsmedelskonsumtion	Huvudaktör* (a), Medaktör (b)	Kostenheten/DMEK

BK8 a) b)	Utbilda och lära för hållbar utveckling	Huvudaktör (b), Medaktör (a)	Utbildningsenheten
BK9	Sprida miljö- och naturinformation till nyanlända	Länsstyrelsen	DMEK/Integrationsam ordnare

*Det finns fler än 1 huvudaktör

Kontaktpersoner

Förutom val av åtgärder så vill Länsstyrelsen ha två kontaktpersoner som bl.a. ska arbeta med åtgärdswebben. Vi föreslår följande kontaktpersoner:

Katrin McCann, Dalslands miljö- och energikontor
XX, Färgelandas kommun

Postadress

Dalslands miljö
& energikontor
Kyrkogatan 5
464 30 Mellerud

Telefon

0534-939430

E-post

kansli@dalsland.se

Org. nr.

222.000.0877

Utmaningar
FÖR ETT HÅLLBART
Västra
Götaland

REGIONALT ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR MILJÖMÅLEN 2017-2020

Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götalands län
Grafisk form: Amelie Wintzell Enedahl
Foto: Anna Ek, Martin Fransson, Lars Johansson
Illustration globala mål: United Nations Development Programme (UNDP)
Illustration miljömål: Tobias Flygar
Illustration klimatanpassning: Rebecca Landmér
Rapport: 2017:25
ISSN: 1403-168X

Mer information hittar du på

www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/miljomal

UTMANINGAR FÖR ETT HÅLLBART VÄSTRA GÖTALAND

– regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

I samverkan med

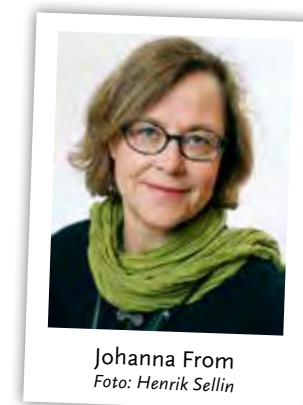
Förord

Västra Götaland är fantastiskt! Men vi har fortfarande utmaningar kvar för att nå våra miljömål och de globala målen. Med detta åtgärdsprogram för miljömålen 2017–2020 vill Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen vägleda och stödja prioriteringar samt stimulera till ökad samverkan i miljöarbetet. Vi vet att vi på den lokala och regionala nivån har stora möjligheter att driva utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle. Genom att arbeta tillsammans ökar vi möjligheten att nå våra mål.

Vi ser att det finns ett stort engagemang hos aktörerna i länet, och vi ser fram emot ett fortsatt samarbete. Välkomna att arbeta med oss för ett hållbart Västra Götaland!

Anders Danielsson
Foto: Francis Löfvenholm

Johanna From
Foto: Henrik Sellin

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Anders Danielsson'.

Anders Danielsson
Landshövding
Länsstyrelsen i Västra Götalands län

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Johanna From'.

Johanna From
Regionchef
Skogsstyrelsen region Syd

Läsanvisning och målgrupp

Åtgärdsprogrammet består av tre delar:

1. huvuddokumentet som du har framför dig nu
2. detaljerat underlag om åtgärderna
3. samlade åtgärder per aktör.

Nedan ger vi en övergripande introduktion om vad de tre delarna innehåller för att underlätta för dig.

I åtgärdsprogrammet använder vi miljömål även om det formellt heter miljö kvalitetsmål.

1. Huvuddokument – Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland

Detta dokument riktar sig till alla som har en roll i åtgärdsarbetet på lokal och regional nivå.

Här ger vi inledningsvis en sammanfattning med beskrivningar av de fyra utmaningar som Västra Götaland står inför, tillsammans med en översikt av åtgärderna. Dessutom beskriver vi varför och hur åtgärdsprogrammet har tagits fram, vilka aktörer som berörs, information om de regionala miljömålen och de globala målen, samt om genomförande och arbetssätt. Sist i dokumentet finns varje utmaning beskriven tillsammans med tabeller med åtgärder och förslag på aktörer.

Huvuddokumentet är det formella dokumentet som beslutas för att uppfylla Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens uppdrag.

2. Detaljerat underlag om åtgärderna

Detta dokument riktar sig till oss som mer konkret jobbar med åtgärderna, till exempel på en kommun, myndighet, företag eller organisation.

Här ger vi mer detaljerade beskrivningar av åtgärderna såsom bakgrund och de miljömässiga, sociala och ekonomiska effekterna. Dessutom finns här beskrivet vilken rapportering och uppföljning som förväntas av de som åtar sig åtgärder. Här beskriver vi också mer detaljerat hur uppföljningen kommer att samordnas med uppföljningen av de inkluderade planerna och programmen. Dokumentet kommer att finnas som en pdf-fil på Länsstyrelsens webbplats och kommer att revideras vid behov.

3. Åtgärder per aktör

Vi samlar åtgärder för följande aktörer eller aktörsgrupper: kommunerna (inklusive kommunala bolag och kommunalförbund), Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Västra Götalandsregionen, intresseorganisationer och ideella föreningar, utbildning, jord- och skogsbruket samt näringsliv.

Vi samlar de åtgärder som berör varje aktörsgrupp för att underlätta arbetet med åtgärderna i sin organisation. Dessa dokument finns som pdf-filer på Länsstyrelsens webbplats.

Sammanfattning

MINSKAD KLIMATPÅVERKAN & REN LUFT

HÅLLBAR ANVÄNDNING AV VATTENMILJÖER

HÅLLBART BRUKANDE AV SKOG & ODLINGSLANDSKAP

GOD BOENDEMILJÖ & HÅLLBAR KONSUMTION

Vi fokuserar på fyra utmaningar för Västra Götaland där vi tillsammans kan skapa bättre förutsättningar för miljön:

- Minskad klimatpåverkan och ren luft
- Hållbar användning av vattenmiljöer
- Hållbart brukande av skog och odlingslandskap
- God boendemiljö och hållbar konsumtion

Inom varje utmaning finns åtgärder för lokala och regionala aktörer i Västra Götaland för att nå de regionala miljömålen. Kommunerna, Västra Götalandsregionen, universitet och högskolor, näringsliv, markägare, ideella organisationer, Skogsstyrelsen, Trafikverket och Länsstyrelsen är några viktiga aktörer för genomförandet.

Syftet med åtgärdsprogrammet är att det ska vägleda och stödja prioriteringar samt stimulera till en ökad sarmverkan i det lokala och regionala miljöarbetet. Flera åtgärder grundar sig på lagkrav medan andra åtgärder till större del är frivilliga. Under programmets period stödjer Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Västra Götalandsregionen arbetet genom att bidra till samverkan, följa upp åtgärderna och sprida goda exempel.

Programmet innehåller 46 nya åtgärder (översikt sidan 6-7) som aktörerna åtar sig att arbeta med. För att skapa en helhet har även åtgärder från följande planer och program integrerats som täcker upp viktiga åtgärdsområden:

- Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om
- Åtgärdsprogram för havsmiljön 2015-2021
- Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt 2016-2021

GLOBALA MÅL

MINSKAD KLIMATPÅVERKAN & REN LUFT

- KL1. Minska exponeringen för höga halter av partiklar från vägtrafik i tätorter
- KL2. Minska utsläppen av bensapyren och partiklar från småskalig vedeldning
- KL3. Minska industriernas utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC)
- KL4. Minska utsläppen av lösningsmedel från hushåll
- KL5. Minska exponeringen för höga halter kvävedioxid i stadsluften

+ åtgärder inom

Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om

- FOKUSOMRÅDE 1. Hållbara transporter
- FOKUSOMRÅDE 2. Klimatsmart och hälsosam mat
- FOKUSOMRÅDE 3. Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster
- FOKUSOMRÅDE 4. Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler

Åtgärder som berör miljömålen

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö

GLOBALA MÅL

HÅLLBAR ANVÄNDNING AV VATTENMILJÖER

- V1. Skydda värdefulla sjöar och vattendrag
- V2. Skapa och bevara ekologiska kantzoner
- V3. Minska miljöriskerna med läkemedelsanvändning
- V4. Minska spridningen av högfluorerade ämnen (PFAS)
- V5. Genomföra regionalt program för efterbehandling av förorenade områden
- V6. Genomföra kommunal kust- och havsplanering
- V7. Samverka i framtagandet av havsplan för Västerhavet
- V8. Miljöanpassa fritidsbåtsanvändningen
- V9. Bedriva fisketillsyn vid kust- och inlandsvatten
- V10. Ta fram och genomföra fiskevårds- och fiskförvaltningsplaner
- V11. Främja utvecklingen av hållbart marint vattenbruk

+ 5 regionala åtgärder inom:

Åtgärdsprogram för havsmiljön
2015-2020

+ 25 regionala åtgärder inom:

Åtgärdsprogram för Västerhavets och
Södra Östersjöns vattendistrikt 2016-2021

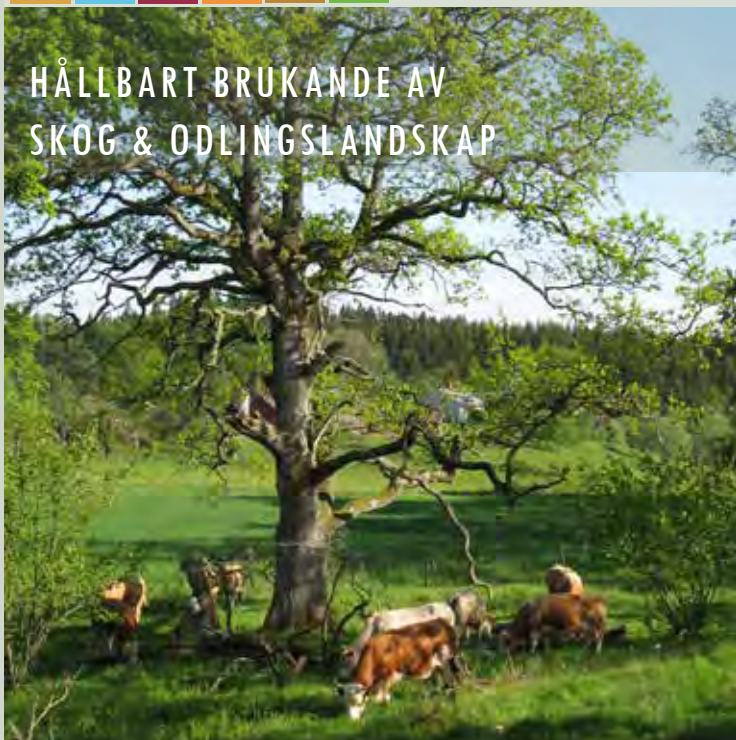
Åtgärder som berör miljömålen

- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt växt- och djurliv

HÅLLBART BRUKANDE AV SKOG & ODLINGSLANDSKAP

- S01. Förbättra skötseln av strandängar och rikkärr
- S02. Upprätta ett nätverk för skötsel av blöta strandängar och rikkärr
- S03. Skydda värdefulla våtmarksområden
- S04. Skydda värdefulla skogsområden
- S05. Förbättra miljöhänsynen vid skogsbruksåtgärder genom målbilder
- S06. Utveckla miljöhänsynen i skogsbruket genom åtgärdsgruppen Levande skogar
- S07. Minska skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket
- S08. Öka arealen hyggesfritt skogsbruk
- S09. Samverka för att bevara jordbruksmark
- S010. Bedriva miljörådgivning i lantbruket
- S011. Främja natur- och kulturvärden i odlingslandskapet
- S012. Utveckla dialogverktyg om markanvändning
- S013. Ta fram lokalt underlag för att nå målen för betesmarker
- S014. Främja ekologisk produktion
- S015. Bevara och planera för skyddsvärda träd
- S016. Använda GIS-baserade naturvårdsdatabaser och naturvårdsplaner i fysisk planering
- S017. Skapa blomrika miljöer för pollinerare
- S018. Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet
- S019. Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter
- S020. Motverka spridningen av invasiva främmande arter

Åtgärder som berör miljömålen

- Gifffri miljö
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Ett rikt växt- och djurliv

GOD BOENDEMILJÖ & HÅLLBAR KONSUMTION

- BK1. Skydda och utveckla tätorters grönområden
- BK2. Undersöka formerna för och initiera nätverk eller annat projekt, med syfte att förbättra ljudmiljön i tätorter
- BK3. Förbättra inomhusmiljön inom skola och förskola samt vårdlokaler och andra boenden
- BK4. Ta fram kulturmiljöprogram som underlag i fysisk planering
- BK5. Sanera förorenade områden för att bygga bostäder
- BK6. Delta i projekt Gifffri vardag
- BK7. Främja ekologisk livsmedelskonsumtion
- BK8. Utbilda och lära för hållbar utveckling
- BK9. Sprida miljö- och naturinformation till nyanlända
- BK10. Främja miljömålsarbete inom föreningslivet

KL = Minskad klimatpåverkan & ren luft
 V = Hållbar användning av vattenmiljöer
 SO = Hållbart brukande av skog & odlingslandskap
 BK = God boendemiljö & hållbar konsumtion

Åtgärder som berör miljömålen

- Gifffri miljö
- God bebyggd miljö
- samt övergripande arbete med hållbar utveckling.

Innehåll

Tillsammans för ett hållbart Västra Götaland	12
Åtgärder ger resultat	12
Varför ett regionalt åtgärdsprogram?	12
Vilka är våra utmaningar?	14
Fyra utmaningar	14
Förebygg istället för att kompensera	14
Hur ska åtgärderna genomföras?	16
Åtaganden	16
Detaljerat underlag om åtgärderna	16
Ekonomiska stöd och bidrag	16
Stöd, samverkan och goda exempel	16
Aktörer i Västra Götaland	17
Jämställdhet och jämlikhet som arbetssätt	17
Åtgärder i ett förändrat klimat	18
Hur följer vi upp åtgärderna?	18
Västra Götaland i världen	19
Generationsmålet och de globala målen	19
Nationellt och internationellt arbete	20
Västra Götalands miljömål	21
Vem ansvarar för miljömålen på regional nivå?	22
Hur har vi tagit fram åtgärdsprogrammet?	23
Delaktighet och samverkan	23
Kriterier för åtgärder	23
Minskad klimatpåverkan och ren luft	25
Hållbar användning av vattenmiljöer	30
Hållbart brukande av skog och odlingslandskap	38
God boendemiljö och hållbar konsumtion	43
Femton miljömål i länet	46
Läs mer	48

Tillsammans för ett hållbart Västra Götaland

Åtgärder ger resultat

Vi har många goda exempel i Västra Götaland på allt från fiskevård, utsläppsminskningar och trafikplanering till sanering av miljögifter och restaurering av naturvärden. Med detta åtgärdsprogram vill vi sprida kunskap och fler goda exempel.

På den lokala och regionala nivån har vi stora möjligheter att aktivt driva utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle. Genom att arbeta tillsammans och genomföra åtgärder och utvecklingsinsatser ökar vi möjligheten att nå våra mål.

Detta åtgärdsprogram inriktar sig främst på miljön genom vårt fokus på miljömålen. För att nå en hållbar utveckling behöver miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensioner samspela. Därför beskriver vi vad åtgärderna bedöms ge för effekter inom de tre dimensionerna och hur de förstärker varandra. Det är av avgörande betydelse att hushålla med resurserna över tid, så att kommande generationer får minst lika goda förutsättningar som idag.

Den samhällsomställning som behövs för att nå det övergripande Generationsmålet samt miljömålen i Sverige kräver ett brett engagemang i hela samhället. Arbetet måste

genomföras på alla nivåer, från den lokala till den globala. Inom vissa miljöområden kan vi åstadkomma mycket lokalt och regionalt, men inom andra områden krävs ett nationellt och internationellt samarbete med gemensamma åtgärder för att uppnå målen.

Varför ett regionalt åtgärdsprogram?

Det pågår mycket bra arbete för vår miljö i Västra Götaland, men ändå bedömer vi att de flesta miljömålen i länet inte nås till år 2020. Takten i åtgärdsarbetet behöver öka. Länsstyrelserna har därför fått regeringens uppdrag att ta fram regionala åtgärdsprogram för miljön. Målet är att ytterligare förbättra förutsättningarna för att nå miljömålen i länet.

I programmet lyfts de åtgärder där lokala och regionala aktörer har mandat och styrmedel att skapa förändring. Vi fyller därmed en viktig funktion att komplettera det nationella och internationella arbetet. De regionala tilläggsmålen lyfter fram särdrag i Västra Götaland och blir därför särskilt viktiga (se avsnittet Vem ansvarar för miljömålen på regional nivå?).

Det regionala åtgärdsprogrammet ska

- ge vägledning och stöd för att prioritera åtgärder och utvecklingsinsatser
- stimulera till att öka samverkan mellan länets aktörer
- ge en effektivare användning av våra sammantagna resurser.

Under förutsättning att alla åtgärder genomförs bedömer vi att nio av de femton miljömålen utvecklas i positiv riktning till 2020, till skillnad från 2017 då vi bedömde att endast två miljömål utvecklades positivt. Generellt krävs nationellt och internationellt arbete för att skapa bättre förutsättningar för att nå samtliga miljömål.

Även om detta åtgärdsprogram endast sträcker sig till 2020 kommer dessa prioriterade åtgärder att fortsätta vara betydelsefulla i kommande åtgärdsprogram.

Vi vill betona att det pågår mycket arbete för miljön utöver detta program och det är viktigt att det fortsätter.

Vilka är våra utmaningar?

MINSKAD KLIMATPÅVERKAN & REN LUFT

HÅLLBAR ANVÄNDNING AV VATTENMILJÖER

HÅLLBART BRUKANDE AV SKOG & ODLINGSLANDSKAP

GOD BOENDEMILJÖ & HÅLLBAR KONSUMTION

Fyra utmaningar

Vi har delat in det regionala åtgärdsprogrammet i fyra utmaningar för Västra Götaland. Detta finns överskådligt presenterat på sidan 6-7. Syftet med utmaningarna är att lättare kunna kommunicera och arbeta samlat kring olika frågor. För varje utmaning visar vi

- vilka globala mål som främst gynnas
- vilket eller vilka miljömål som främst gynnas av åtgärderna
- vilka aktörer som berörs.

För att skapa en helhet som underlättar har vi integrerat de redan beslutade planerna/programmen Klimat 2030 – Västra Götaland

ställer om, Åtgärdsprogram för havsmiljön och Åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt och Södra Östersjöns vattendistrikt (se sidan 13). Andra planer och program lyfts in som enskilda åtgärder. Till exempel Regional handlingsplan för grön infrastruktur, Havsplan för Västerhavet, Regionalt program för efterbehandling av förorenade områden och Landsbygdsprogrammet. Dessa har kompletterats med ytterligare åtgärder i programmet.

Förebygg istället för att kompensera

Vi behöver i större utsträckning lägga fokus på att förebygga istället för att kompensera och städa upp i efterhand. Många av åtgärderna handlar om att lösa uppkomna miljö- och hälsoproblem genom att begränsa, restaurera och kompensera. Vi måste bygga in hållbarhet i alla verksamheter och därmed förebygga framtida miljö- och hälsoproblem. Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen 2015 lyfter särskilt att många av dagens styrmedel och åtgärder handlar om att begränsa och kompensera för skador på miljön. Vi bör i stället undvika att miljöproblemen uppstår. En uppmaning till länets alla aktörer är att ha ett förbyggande arbetssätt i sina verksamheter.

DE TRE PLANER OCH PROGRAM VARS ÅTGÄRDER INTEGRERAS I ÅTGÄRDSPROGRAMMET

➤ **Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om**

Med målet att vara en fossiloberoende region till år 2030 har Länsstyrelsen och Västra Götalandsregionen tagit fram en gemensam plan för att nå målet. Länsstyrelsens regeringsuppdrag att utveckla och genomföra regionala åtgärdsplaner för det klimat- och energistrategiska arbetet är inkluderat i Klimat 2030.

Planen är uppdelad i fyra olika fokusområden med tillhörande satsningar: Hållbara transporter, Klimatsmart och hälsosam mat, Förnybara och resurseffektiva varor och tjänster samt Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler. Konkreta åtgärder tas fram inom dessa satsningar. Läs mer om planen och genomförandet här:

www.klimat2030.se

➤ **Åtgärdsprogram för havsmiljön 2015-2020**

Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram ett nationellt åtgärdsprogram för att uppnå målen i EU:s havsmiljödirektiv om god miljöstatus (ramdirektiv om en marin strategi 2008/56/EG).

Genomförandet av EU:s havsmiljödirektiv är ett viktigt verktyg för att nå miljömålen. Endast de fem åtgärder som gäller regionala aktörer har lyfts in i det regionala åtgärdsprogrammet. Du hittar programmet här: www.havochvatten.se (sök på havsmiljödirektivet).

Länsstyrelsen och kommunerna är de regionala aktörer som enligt Miljöbalken (5 kap 8§) ska vidta de åtgärder som behövs enligt åtgärdsprogrammet. Åtgärdsprogrammet styrs av Havsmiljöförordning (2010:1341). En plan för uppföljning och genomförande tas fram av Havs- och vattenmyndigheten. Första uppföljningen sker 2018, och Havs- och vattenmyndigheten rapporterar till EU.

➤ **Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt 2016-2021**

Sveriges fem vattenmyndigheter har tagit fram åtgärdsprogram för att uppnå målen i EU:s vattendirektiv om god ekologisk och kemisk status (ramdirektivet för vatten 2000/60/EG). Genomförandet av vattendirektivet är ett viktigt verktyg för att nå miljömålen. Endast de 25 åtgärder som gäller regionala aktörer har lyfts in i det regionala åtgärdsprogrammet. Västra Götaland ingår i två av fem vattendistrikt. Du hittar programmen här: www.vattenmyndigheterna.se

Länsstyrelsen, kommunerna, Trafikverket och Skogsstyrelsen är de regionala aktörer som enligt Miljöbalken (5 kap 8§) ska vidta de åtgärder som behövs enligt åtgärdsprogrammet. Åtgärdsprogrammet styrs av Förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, och Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion. Årlig uppföljning sker av Vattenmyndigheterna, och Havs- och vattenmyndigheten rapporterar till EU.

▲ Figur 1. "Var finns pengarna? – stöd och bidragsmöjligheter till åtgärder och insatser för att nå miljömålen" är en sammanställning som tagits fram för att underlätta för länets aktörer i deras åtgärdsarbete och som uppdateras årligen.

Hur ska åtgärderna genomföras?

Åtaganden

För att genomföra det regionala åtgärdsprogrammet krävs ett fortsatt stort engagemang i Västra Götaland. För varje åtgärd finns förslag på huvudaktörer och medaktörer. Aktörerna väljer vilka åtgärder man vill åta sig att genomföra. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har genom sitt beslut av åtgärdsprogrammet åtagit sig de åtgärder där de anges vara huvud- eller medaktörer.

Aktörer som åtar sig en åtgärd som huvudaktör tar även på sig att initiera och driva arbetet i samverkan med de medaktörer som åtagit sig åtgärden. De som åtar sig att delta som medaktör förväntas medverka genom att genomföra åtgärden inom sin egen verksamhet eller skapa förutsättningar och bidra med stöd till huvudaktören i genomförandet. Åtagandet görs digitalt i den webblösning som tas fram nationellt under 2017–2018 för att rapportera och följa upp åtgärdsprogrammet (mer information finns i "Detaljerat underlag om åtgärderna", se läsavisning i början av detta dokument).

För de tre integrerade programmen bedrivs genomförandet enligt förutsättningarna för respektive program (rutan sidan 13). Observera att "Åtgärdsprogram för havsmiljön 2015–2020" och "Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt 2016–2021" är bindande enligt miljöbalken. Även flera andra åtgärder har lagkrav i grunden.

Detaljerat underlag om åtgärderna

I dokumentet "Detaljerat underlag om åtgärderna" beskrivs åtgärderna mer detaljerat med bland annat bakgrund och vilka effekter åtgärden bedöms leda till miljömässigt, socialt och ekonomiskt. Dessutom står det om finansiering och hur vi planerar att åtgärden följs upp.

"Detaljerat underlag om åtgärderna" kan revideras under åtgärdsprogrammets period 2017–2020, till exempel om nya indikatorer tas fram eller andra förutsättningar ändras. Därför finns dokumentet endast i pdf-format på Länsstyrelsens webbplats.

Ekonomiska stöd och bidrag

Flera av åtgärderna kan genomföras genom prioriteringar i befintlig verksamhet, medan andra åtgärder kräver extra finansiering. För att hitta finansiering och därmed stödja genomförandet finns sammanställningen "Var finns pengarna? – stöd och bidragsmöjligheter till åtgärder och insatser för att nå miljömålen". Denna sammanställning uppdateras ett par gånger per år (figur 1). Den finns som pdf-fil på Länsstyrelsens webbplats.

Stöd, samverkan och goda exempel

Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Västra Götalandsregionen har ett särskilt ansvar regionalt för att stimulera, stödja och underlätta åtgärdsarbetet. Det kan till exempel vara kunskapsstöd

och att skapa mötesplatser till att samla och sprida goda exempel och resultat från arbetet. Uppföljning av åtgärderna är ett viktigt underlag i detta arbete. Hur detta kommer ske praktiskt kommer presenteras och utvecklas i samverkan med länets aktörer.

Aktörer i Västra Götaland

Västra Götalands aktörer är vi som på lokal och regional nivå är verksamma och har möjlighet att påverka. Viktiga aktörer är till exempel:

- Länets 49 kommuner
- Västra Götalandsregionen
- Universitet och högskolor
- Förskolor, grundskolor, gymnasier
- Företag och näringsliv
- Markägare
- Ideella organisationer (exempelvis vattenråd och naturskyddsföreningar)
- Skogsstyrelsen: Göteborgs samt Skaraborg – Fyrbodals distrikt
- Trafikverket
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län

För att underlätta har vi samlat samtliga åtgärder som en aktör eller aktörsgrupp föreslås genomföra. Det är tänkt som stöd för verksamhetsplanering och åtaganden. Underlaget presenteras i pdf-format på Länsstyrelsens webbplats, och kommer finnas för följande aktörsgrupper: kommunerna (inklusive kommunala bolag och kommunalförbund), Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Västra Götalandsregionen, intresseorganisationer

och ideella föreningar, utbildning, jord- och skogsbruket samt näringsliv och företag.

Detta åtgärdsprogram riktar sig främst till aktörerna ovan. Enskilda personer påverkas framför allt i de beslut som aktörerna tar. En sammanställning av vad enskilda personer själva kan göra i sin vardag för att leva mer miljöanpassat finns på Länsstyrelsens webbplats.

Jämställdhet och jämlikhet som arbetssätt

En av grundstenarna för en hållbar utveckling är att integrera miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter i beslutsfattandet. Faktorer som medverkar till social hållbarhet är bland annat jämställdhet, delaktighet och inflytande, hälsa och livskvalitet.

Det är viktigt att miljömålen analyseras, inte bara utifrån dess påverkan på miljön, utan även hur de påverkar människor. Påverkar exempelvis miljögifter flickor och pojkar samt kvinnor och män på samma sätt? Påverkar kvinnor och män miljön på olika sätt och hur kan de bidra till eller påverkas av miljömålsarbetet? Här kan skillnaderna mellan kvinnors och mäns livsstil, beteenden och konsumtion undersökas. Det är även viktigt att arbeta med skillnader när det gäller attityder. Exempelvis kör män i industriländer bil i större utsträckning än kvinnor. Kvinnor är därför beroende av kollektivtrafik i större utsträckning. Genom att undersöka olika konsumtionsmönster och livssituationer bland kvinnor och män kan vi utveckla bättre styrmedel för att uppnå hållbarhet och förbättrad livskvalitet.

Vi som aktörer bör alltid integrera ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv när åtgärder genomförs. Detta gör vi genom att göra analyser som är baserade på till exempel kön och ålder. Det är också viktigt att definiera målgruppen och målgruppens behov. I det arbetet lyfts vilka som borde nås och vilka som känner igen sig i kommunikationen (bild, text och språk). Det gör att fler målgrupper kan ta del av exempelvis samhällsinformation samt att olika gruppers behov och intressen tas tillvara.

Vi belyser de sociala aspekterna i samtliga åtgärder för att skapa bättre riktade insatser och aktiviteter som bidrar till ett mer inkluderande och hållbart samhälle.

Västra Götaland i världen

Generationsmålet och de globala målen

Sverige har ett ansvar för miljön i andra länder, vilket sammanfattas väl i Generationsmålet:

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”

Vid FN:s toppmöte 2015 antog världens stats- och regeringschefer Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling (figur 3). Agenda 2030 är den nya utvecklingsagendan som består av 17 globala mål med sammanlagt 169 delmål som ersätter de tidigare milleniummålen.

Världens länder har åtagit sig att fram till år 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. Generationsmålet och Agenda 2030 knyter ihop vårt gemensamma ansvar för miljön i en alltmer global värld. Sveriges regering har ambitionen att vara ledande i arbetet för de globala målen.

I Sverige utgör miljömålen den miljömässiga delen av hållbar utveckling och är därmed en viktig del i Sveriges ansvar att uppfylla våra globala mål. I beskrivningen av våra fyra utmaningar i Västra Götaland visas på vilka miljösmål som gynnas av åtgärderna inom utmaningen. Dessutom visar vi vilka globala mål som gynnas.

Av våra 17 globala mål är det tretton mål som främst gynnas i vårt åtgärdsprogram för miljömålen:

2. Ingen hunger
3. Hälsa och välbefinnande
4. God utbildning för alla
5. Jämställdhet
6. Rent vatten och sanitet
7. Hållbar energi för alla
8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
11. Hållbara städer och samhällen
12. Hållbar konsumtion och produktion
13. Bekämpa klimatförändringen
14. Hav och marina resurser
15. Ekosystem och biologisk mångfald

▲ Figur 3. Våra globala mål för hållbar utveckling.

Nationellt och internationellt arbete

På samma sätt som Västra Götaland och Sverige har ett ansvar för miljön i andra länder, så är nationellt och internationellt arbete viktigt för att nå Sveriges Generationsmål och miljömål. Naturvårdsverkets årliga bedömningar av miljömålen på nationell nivå visar på behovet av starkare styrmedel. De lyfter särskilt fram behovet av ett fortsatt nationellt och internationellt arbete av insatser för att nå målen i klimatavtalet från FN:s klimatomöte i Paris. Därutöver lyfter de fram vikten av att tillämpa och fortsätta att utveckla de EU-gemensamma reglerna för kemikalier. De tar även upp behovet av att förstärka arbetet med att bevara värdefulla miljöer och ta mer miljöhänsyn, att stärka landsbygdsprogrammet med resurser till relevanta miljöåtgärder samt genomföra

havsmiljödirektivets och vattendirektivets åtgärdsprogram.

Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering visar på vikten av att utveckla skattesystemet mot en cirkulär ekonomi. Dessutom rekommenderas att vi fasar ut miljöskadliga subventioner, moderniserar vattenlagstiftningen, ökar miljökraven i landsbygdsprogrammet och förändrar de skogspolitiska styrmedlen.

För att vända den negativa globala miljöutvecklingen och uppnå både Sveriges egna miljömål och våra globala mål för hållbar utveckling krävs ett fortsatt internationellt arbete inom Europa (EU-direktiv och EU-lagstiftning). Det krävs även arbete på en global arena för att lyckas, där konventioner och avtal, såsom Klimatkonventionen och Kyotoprotokollet, är viktiga.

Västra Götalands miljömål

Västra Götaland har antagit 15 av de 16 nationella miljömålen med preciseringar och etappmål som sina regionala mål. Miljömålet Storslagen fjällmiljö är det enda som inte är aktuellt för länet. Vi har dessutom tagit fram regionala tilläggs mål som lyfter fram regionala särdrag och områden som kräver ytterligare insatser för tretton av dessa mål.

På [Länsstyrelsens webbplats](#) finns de regionala målen och tilläggs målen. De femton regionala miljömålen finns beskrivna på sidorna 46-47.

Riksdagens beslut om miljömålen 1999 har lagt grunden för det som vi i dag kallar miljömålssystemet (figur 4). Syftet är att ge en tydlig struktur för det miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt. Detta ska också ge struktur för en systematisk uppföljning av miljöpolitiken. Miljömålssystemet består av generationsmål, miljömål med preciseringar, samt etappmål. Mer om miljömålen och miljömålssystemet finns att läsa om på www.miljomal.se och www.sverigesmiljomal.se.

► Figur 4. Miljömålssystemets olika nivåer och kopplingen till de globala målen för hållbar utveckling.

FN:s 17 GLOBALA MÅL

GENERATIONSMÅLET

Anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att miljömålen ska nås. Generationsmålet är därför vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

MILJÖMÅLEN

Beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Det finns även preciseringar av miljömålen. Preciseringarna förtydligar målen och används i det löpande uppföljningsarbetet av målen. Det finns 16 nationella miljömål, varav 15 är antagna som regionala mål förutom Storslagen fjällmiljö som inte är aktuellt i Västra Götaland.

ETAPPMÅLEN

Är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljömål. De visar vad Sverige kan göra och tydliggör var insatser bör sättas in, framför allt på nationell nivå.

REGIONALA MILJÖMÅL MED TILLÄGGSMÅL

Västra Götaland har valt att ta fram regionala tilläggs mål som lyfter fram regionala särdrag och områden som kräver ytterligare insatser. De tydliggör därmed vad som behöver uppnås i Västra Götaland för att nå miljömålen.

KOMMUNALA/LOKALA MILJÖMÅL

Många kommuner i Västra Götaland tar fram egna lokala miljömål för att ge riktning för det kommunala arbetet.

Vem ansvarar för miljömålen på regional nivå?

▲ Figur 5. Viktiga dokument i det regionala miljömålsarbetet:

- Regionala miljömål
- Regionalt åtgärdsprogram
- Regional miljömålsbedömning

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har regeringens uppdrag att på regional nivå verka för att Generationsmålet och de miljömål som riksdagen har fastställt nås. Det innebär att Länsstyrelsen ska samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet samt utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå de olika målen. Vi ska stödja kommunerna med underlag i deras arbete. Vidare ska vi verka för att målen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen och i det regionala tillväxtarbetet (förordning 2007:825 med länsstyrelseinstruktion).

Skogsstyrelsen har det regionala ansvaret för uppföljning av miljömålet Levande skogar och Länsstyrelsen samarbetar med Skogsstyrelsen i det regionala miljömålsarbetet. Länsstyrelsen har också ett nära samarbete kring miljömålen och det regionala tillväxtarbetet med Västra Götalandsregionen. Västra Götalandsregionen i sin tur har ansvar för att främja tillväxt och en hållbar utveckling inom till exempel näringsliv, kultur, miljö, energi, infrastruktur, utbildning och turism.

Samordningen av det regionala miljömålsuppdraget sammanfattas i de strategiska dokument som för arbetet framåt (figur 5). Dessa dokument är:

- Regionala miljömål för Västra Götaland – som visar vad vi behöver uppnå
- Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen – som visar vad som behöver göras på lokal och regional nivå (detta dokument)
- Miljömålsbedömning – som visar om vi når målen

Miljömålen följs upp årligen både på regional och nationell nivå. Den nationella bedömningen sammanställs av Naturvårdsverket och lämnas till regeringen. Det är ett viktigt underlag till den svenska nationella politiken och Sveriges deltagande i den internationella politiken. Nationella och regionala bedömningar finns samlade på www.miljomal.se, www.sveriges-miljomal.se. På Länsstyrelsens webbplats finns Västra Götalands regionala bedömningar. Under varje mandatperiod samordnar Naturvårdsverket dessutom en fördjupad utvärdering av miljömålen på regional och nationell nivå.

Utöver detta är de kommande resultaten från uppföljningen av åtgärdsarbetet samt den omfattande miljöövervakningen på lokal och regional nivå viktiga delar i miljömålsarbetet.

Hur har vi tagit fram åtgärdsprogrammet?

Delaktighet och samverkan

Åtgärderna har tagits fram i bred samverkan vid möten med länets aktörer samt internt inom Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen. Centrala frågor om åtgärdsprogrammets uppbyggnad och genomförande har diskuterats vid dessa tillfällen.

Kriterier för åtgärder

I detta åtgärdsprogram har en åtgärd definierats så här:

”En handling med syftet att förbättra, restaurera eller bevara kvaliteten på klimat, luft, vatten, natur, kulturmiljö och hälsa”.

Åtgärdsarbetet kan vara frivilligt, styrt av lagstiftning eller ha specifikt syfte att uppnå miljömål, EU-direktiv eller andra beslut och åtaganden med syfte att nå en bättre miljö. Arbetet kan ske på olika geografiska skalor beroende på behov och miljöproblemets karaktär och orsak.

Åtgärderna ska

- vara regionalt viktiga för att uppnå miljömålen i länet, särskilt för att uppnå de regionala tilläggsmålen
- ha en eller flera regionala aktörer som kan arbeta med åtgärden
- vara genomförbara eller kunna påbörjas under åtgärdsprogrammets period 2017–2020
- prioritera samverkan i arbetet.

Exempel på åtgärder är

- informativa (rådgivning, informationsmaterial, utbildning)
- juridiska (vägledning, tillsyn och prövning, områdesskydd, fysisk planering)
- ekonomiska (bidrag och stöd)
- fysiska (ny teknik, ombyggnad, installation, anläggande av våtmark, restaurering med mera)
- nätverk (samverkan, dialogforum, gemensam planering).

Majoriteten av åtgärderna i programmet är pågående arbeten som behöver intensifieras. Flera av åtgärderna har även ett tydligt lagkrav i grunden, vilket beskrivs i ”Detaljerat underlag om åtgärderna”. Det gäller särskilt vatten- och havsmiljöförvaltningarnas åtgärdsprogram men även flera enskilda åtgärder.

Miljöövervakning och andra kunskapsunderlag är viktiga för att prioritera och följa upp åtgärder. Att enbart undersöka och inventera har en begränsad roll som åtgärd i detta åtgärdsprogram. Ett nära samarbete mellan åtgärdsarbete och miljöövervakning är nödvändigt för ett effektivt arbete.

Flera regionala aktörer delar ut betydelsefulla bidrag och stöd för en bättre miljö. De finns samlade i ”Var finns pengarna? – stöd och bidragsmöjligheter till åtgärder och insatser för att nå miljömålen” (figur 1).

UTMANING FÖR VÄSTRA GÖTALAND

MINSKAD KLIMATPÅVERKAN OCH REN LUFT

KL =
Minskad
klimatpå-
verkan och
ren luft

Sverige har åtagit sig att genomföra det globala klimatavtalet från Paris. Vi har ett stort ansvar för den samhällsomställning som krävs på såväl regional som lokal nivå. Målet är att den globala temperaturökningen ska hållas väl under 2 grader med en strävan att begränsa den till högst 1,5 grader. Sverige ska senast 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

”Klimat 2030-Västra Götaland ställer om” som beslutades 2017 är centralt för att vi ska lyckas. Planen fokuserar på hållbara transporter, klimatsmart och hälsosam mat, förnybara och resurseffektiva varor och tjänster samt sunda klimatsmarta bostäder och lokaler. Flera åtgärder som krävs för att nå Klimat 2030 berör andra miljömål, och planen har därför kopplingar även till de andra utmaningarna.

Vi har kommit långt i Västra Götaland med att förbättra luftkvaliteten, men vi har fortfarande en bit kvar för att uppnå miljömålet Frisk luft. Förhöjda halter av luftföroreningar orsakar fortfarande betydande skador på människors hälsa, växtlighet samt kulturföremål. Kostnaderna för ohälsa, skördebortfall och försämrad skogstillväxt är höga. Det är angeläget med fler åtgärder för att minska halterna av kvävedioxid och partiklar i gatumiljö. Vedeldning inom tätbebyggda områden kan också försämra luftkvaliteten och behöva uppmärksammas. Även

satsningar för att minska utsläppen av flyktiga organiska ämnen är viktiga i länet.

Många åtgärder för en fossiloberoende framtid i Västra Götaland blir samtidigt insatser för en bättre luftkvalitet. För att klara klimatmålet behövs en tydlig samhällsplanering som uppmuntrar till ökat kollektivt resande och ökad cykelpendling på bekostnad av bilresor. En sådan klimatplanering innebär samtidigt att det blir möjligt att nå målet om Frisk luft i många städer och tätorter.

Förutom de åtgärder som presenteras nedan så arbetar Länsstyrelsen med det regionala tilläggs målet om ökad andel förnybar energi genom medverkan i och finansiering av nätverk och projekt för biogas, vindkraft och sol. Även inom landsbygdsprogrammet pågår ett aktivt arbete för att minska klimatpåverkan från jordbruket.

Åtgärder bidrar främst till att nå miljömålen:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Giftfri miljö
- God bebyggd miljö (de delar som berör trafik, energi och avfall)

Åtgärderna bidrar främst till följande globala mål:

3. Hälsa och välbefinnande
7. Hållbar energi för alla
8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
11. Hållbara städer och samhällen
12. Hållbar konsumtion och produktion
13. Bekämpa klimatförändringen

Vill du veta mer om miljötilståndet i Västra Götaland? Vi har mycket information i våra årliga bedömningar av miljömålen samt i vår regionala miljöövervakning på Länsstyrelsens webbplats.

Observera att varje åtgärd beskrivs mer i detalj i Detaljerat underlag om åtgärderna, bland annat miljömässiga, sociala och ekonomiska effekter av varje åtgärd.

Nr	Åtgärder inom utmaningen MINSKAD KLIMATPÅVERKAN OCH REN LUFT	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
KL1	Minska exponeringen för höga halter av partiklar från vägtrafik i tätorter		
	<p>a) Sammanställa i vilka tätorter och på vilka gator människor är mest exponerade för partikelhalter som överskrider miljömålets precisering.</p> <p>b) Genomföra åtgärder för att minska höga halter av partiklar på belastade gator och stråk, t.ex. åtgärder för en minskad vägtrafik, fysisk planering för ett transporteffektivt samhälle, införande av miljözoner eller dubbdäcksförbud, gå över till vägbeläggning med låga partikelemissioner, dammbindning samt regelbunden sopning av gatorna under vårvintern.</p> <p><i>Kopplar till Klimat 2030, fokusområde 1 Hållbara transporter.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a) Kommunerna (b) <i>Kommunerna (a)</i> <i>Göteborgsregionens luftvårdsförbund (a)</i> <i>Luft i Väst (a)</i> <i>Trafikverket (b)</i> <i>Länsstyrelsen (b)</i></p>	<p>Begränsad klimatpåverkan Frisk luft God bebyggd miljö</p>
KL2	Minska utsläppen av bensapyren och partiklar från småskalig vedeldning		
	<p>a) Kartlägga omfattningen och utbredningen av småskalig eldning i länets kommuner.</p> <p>b) Informera om hur man eldar rätt och om hälsopåverkan från vedeldning.</p>	<p>Länsstyrelsen (a) Kommunerna (b) <i>Kommunerna (a)</i></p>	<p>Begränsad klimatpåverkan Frisk luft God bebyggd miljö</p>
KL3	Minska industriernas utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC)		
	<p>a) Genom tillsyn och prövning fortsätta arbetet med att minska industriernas utsläpp av VOC.</p> <p>b) Fördjupa kartläggning av olika typer av VOC-utsläpp från industrin, deras bidrag till VOC-halterna i Göteborg samt bidraget till den regionala ozonbildningen. Syftet är att kunna identifiera effekterna av utsläppen på människors hälsa och miljö, samt identifiera de industrikällor som är viktigast att åtgärda och att identifiera de platser där påverkan är som störst som underlag till fysisk planering samt prövning och tillsyn.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd KL4 Minska utsläppen av lösningsmedel från hushåll.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a, b) Göteborgsregionens luftvårdsförbund (b) <i>Verksamhetsutövare (a)</i> <i>Kommunerna (a)</i> <i>Berörda medlemmar med VOC-utsläpp i Göteborgsregionens luftvårdsförbund (b)</i></p>	<p>Begränsad klimatpåverkan Frisk luft Ett rikt odlingslandskap God bebyggd miljö</p>
KL4	Minska utsläppen av lösningsmedel från hushåll		
	<p>a) Följ frågan om lämpliga åtgärder för att minska hushållens användning av produkter som avger lösningsmedel och informera kommunerna.</p> <p>b) Informera om hur hushållen kan minska sina utsläpp av flyktiga organiska ämnen.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd KL3 Minska industriernas utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC).</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a) Kommunerna (b) <i>Kommunerna (a)</i> <i>Länsstyrelsen (b)</i></p>	<p>Begränsad klimatpåverkan Frisk luft Ett rikt odlingslandskap God bebyggd miljö</p>

Nr	Åtgärder inom utmaningen MINSKAD KLIMATPÅVERKAN OCH REN LUFT	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
KL5	Minska exponeringen för höga halter kvävedioxid i stadsluften		
	<p>a) Följa upp att beslutade åtgärder i det reviderade åtgärdsprogrammet för kvävedioxid i Göteborgsregionen för att klara miljö kvalitetsnormer (MKN) har genomförts.</p> <p>b) Sammanställa i vilka tätorter och på vilka gator människor är mest exponerade för kvävedioxidhalter som överskrider miljömålets precisering.</p> <p>c) Genomföra åtgärder för att minska höga halter av kvävedioxid genom att på dessa gator och stråk, t.ex. åtgärder för minskad vägtrafik särskilt tung trafik, fysisk planering för ett transporteffektivt samhälle, införande av miljözoner, ställa krav på arbetsmaskiner vid upphandling, uppmuntra övergång från diesel- och bensindrift till fordonsgas och elektrifierade transporter.</p>	<p>Länsstyrelsen (a,b) Kommuner (c) <i>Göteborgs stad (a)</i> <i>Mölnads stad (a)</i> <i>Trafikverket (a)</i> <i>Västtrafik (a)</i> <i>Göteborgsregionens kommunalförbund (a)</i> <i>Västra Götalandsregionen (a)</i> <i>Kommunerna (b)</i> <i>Göteborgsregionens luftvårdsförbund (b)</i> <i>Luft i väst (b)</i> <i>Trafikverket (c)</i> <i>Länsstyrelsen (c)</i></p>	<p>Begränsad klimatpåverkan Frisk luft God bebyggd miljö</p>
	<p><i>Kopplar till Klimat 2030, fokusområde 1 Hållbara transporter.</i></p>		

Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om

En gemensam plan för att nå målet om fossiloberoende 2030 har stor betydelse för det regionala arbetet att nå miljömålen. Planen inkluderas i detta åtgärdsprogram i utmaningen Minskad klimatpåverkan och ren luft. Genomförandet av Klimat 2030 kommer innebära kraftsamlingar inom respektive fokusområde och dess satsningar. Detaljer om åtgärder och förslag på aktörer tas fram löpande. Hela Klimat 2030 hittar du på www.klimat2030.se.

	Miljömål som främst berörs
FOKUSOMRÅDE 1. Hållbara transporter	Begränsad klimatpåverkan Frisk luft God bebyggd miljö
SATSNING 1.1. Klimatsmart vardagsresande där fler väljer gång, cykling och kollektivt resande	
<i>Exempel på viktiga aktörer: arbetsgivare, bostadsbolag, fastighetsägare, ideella organisationer, kommunalförbund, kommuner, Länsstyrelsen, skolor, studieförbund, Trafikverket Väst, universitet och högskolor, Västrafik, Västra Götalandsregionen m. fl.</i>	
SATSNING 1.2. Accelererad omställning till fossilfria fordon	
<i>Exempel på viktiga aktörer: bilkooperativ, fordonsindustrin, ideella organisationer, kommersiella bilpoolsföretag, kommunerna, Länsstyrelsen, Trafikverket Väst, universitet och högskolor, Västra Götalandsregionen m.fl.</i>	
SATSNING 1.3. Effektiva godstransporter	
<i>Exempel på viktiga aktörer: hamnarna, handeln, kommunerna, Länsstyrelsen, transportföretag, Västra Götalandsregionen m.fl.</i>	
SATSNING 1.4. Klimatsmarta möten och semestrar	
<i>Exempel på viktiga aktörer: arbetsplatser, besöksnäringen, kommunerna, Länsstyrelsen, Turistrådet Västsverige, universitet och högskolor, Västra Götalandsregionen, m. fl.</i>	
FOKUSOMRÅDE 2. Klimatsmart och hälsosam mat	Begränsad klimatpåverkan Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt odlingslandskap
SATSNING 2.1. Minskat matsvinn	
<i>Exempel på viktiga aktörer: ideella organisationer, kommunerna, livsmedelsföretag, Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen m. fl.</i>	
SATSNING 2.2. Främja hållbart lantbruk	
<i>Exempel på viktiga aktörer: Agroväst, ideella organisationer, kommuner, lantbruksföretag, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Länsstyrelsen, universitet, högskolor och forskningsinstitut, Västra Götalandsregionen m. fl.</i>	
SATSNING 2.3. Mer vegetariskt på tallriken	
<i>Exempel på viktiga aktörer: ideella organisationer, kommunerna, Länsstyrelsen, restaurangsektorn, Västra Götalandsregionen m. fl.</i>	

<p>FOKUSOMRÅDE 3. Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster</p>	<p>Begränsad klimatpåverkan Giftfri miljö God bebyggd miljö</p>
<p>SATSNING 3.1. Större marknad för biobaserade material och drivmedel</p>	
<p><i>Exempel på viktiga aktörer: kommunerna, näringslivet, universitet och högskolor, science parks, Västra Götalandsregionen m. fl.</i></p>	
<p>SATSNING 3.2. Tjänster och cirkulära varor</p>	
<p><i>Exempel på viktiga aktörer: handeln, hantverksyrken, institut, kollaborativa initiativ, science parks, secondhandbutiker, universitet och högskolor, tjänstesektorn, Västra Götalandsregionen m. fl.</i></p>	
<p>SATSNING 3.3. Design för en hållbar livsstil</p>	
<p><i>Exempel på viktiga aktörer: arkitekter, designer, institut, produktutvecklare, science parks, universitet och högskolor, Västra Götalandsregionen m. fl.</i></p>	
<p>FOKUSOMRÅDE 4. Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler</p>	<p>Begränsad klimatpåverkan Giftfri miljö God bebyggd miljö</p>
<p>SATSNING 4.1. Flexibla, klimatsmarta mindre bostäder</p>	
<p><i>Exempel på viktiga aktörer: Boverket, byggbolag och bostadsbolag, Energimyndigheten, Hållbar utveckling Väst, kommuner och kommunalförbund, Länsstyrelsen, universitet och högskolor, Västra Götalandsregionen m.fl.</i></p>	
<p>SATSNING 4.2. Effektiv renovering av befintlig bebyggelse</p>	
<p><i>Exempel på viktiga aktörer: Boverket, byggbolag och bostadsbolag, Energimyndigheten, Hållbar utveckling Väst, kommuner och kommunalförbund, Länsstyrelsen, universitet och högskolor, Västra Götalandsregionen m. fl.</i></p>	

UTMANING FÖR VÄSTRA GÖTALAND

HÅLLBAR ANVÄNDNING AV VATTENMILJÖER

V =
Hållbar
användning
av vatten-
miljöer

Åtgärder bidrar främst till att nå miljömålen:

- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt växt- och djurliv

Åtgärdena bidrar främst till följande globala målen:

6. Rent vatten och sanitet
8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
12. Hållbar konsumtion och produktion
14. Hav och marina resurser
15. Ekosystem och biologisk mångfald

Vill du veta mer om miljötilståndet i Västra Götaland? Vi har mycket information i våra årliga bedömningar av miljömålen samt i vår regionala miljöövervakning på Länsstyrelsens webbplats.

En bra vattenkvalitet i grundvatten, sjöar, vattendrag och hav är ett viktigt ansvar vi har på regional och lokal nivå, och det är en förutsättning för vår rekreation, friluftsliv, livsmedelsproduktion och dricksvatten. Vattnet är en viktig livsmiljö för många arter, och vi behöver skydda och bevara vattenlevande djur och växter liksom deras livsmiljöer.

Vatten och havsmiljö är i högsta grad en internationell fråga, och EU:s två ramdirektiv för vatten och havsmiljö ställer krav på Sverige. Åtgärdsprogrammen för vatten och havsmiljö är viktiga verktyg för att uppnå miljömålen, och de regionala aktörernas åtgärder integreras därför i detta åtgärdsprogram. Åtgärdena är bindande enligt miljöbalken.

Statusklassningen enligt EU:s vattendirektiv visar att en majoritet av våra vattenförekomster i kust, sjöar och vattendrag inte når upp till kravet på god status. För vattendrag och sjöar är vandringshinder, övergödning och försurning de främsta orsakerna. För kustvatten är det framförallt övergödning som gör att god status inte uppnås. Vi har även påverkan från förorenade områden som kan läcka till yt- och grundvattnet. Halterna av kvicksilver och PBDE i sjöar och vattendrag utgör ett generellt problem i Sverige och bidrar till att god kemisk ytvattenstatus inte uppnås.

Att säkra dricksvatten av tillräcklig kvalitet och mängd, liksom tillräckligt med vatten för bevattning inom livsmedelsproduktionen, blir en allt viktigare framtidsfråga bland annat på grund av klimatförändringarna. Västra

Götaland är i stor utsträckning beroende av ytvattentäkter för dricksvattenförsörjningen. När det gäller grundvatten är risken stor för påverkan från verksamheter som kan påverka grundvattnet i framtiden. En generell hänsyn till allt grundvatten i länet är därför av stor betydelse för framtiden, inte bara det grundvatten som ingår i EU:s vattendirektiv.

Fysisk planering är en avgörande förebyggande åtgärd för att uppnå bättre vattenmiljöer, och både havsplan för Västerhavet och kommunal kust- och havsplanering ingår som åtgärder. Hållbar planering av alla våra vattenresurser är ett arbetssätt som krävs av aktörerna i länet.

Flera åtgärder i utmaningen Hållbart brukande av skog och odlingslandskap berör också vattenmiljön såsom Bevara och stärka grön infrastruktur för hela landskapet, Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter och Motverka spridningen av invasiva främmande arter.

Observera att varje åtgärd beskrivs mer i detalj i Detaljerat underlag om åtgärderna, bland annat miljömässiga, sociala och ekonomiska effekter av varje åtgärd.

Nr	Åtgärder inom utmaningen HÅLLBAR ANVÄNDNING AV VATTENMILJÖER	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
<p>V1 Skydda värdefulla sjöar och vattendrag</p> <p>Skydda och restaurera sjöar och vattendrag som har värdefulla natur- och kulturmiljöer.</p> <p><i>Kopplar till andra åtgärder om skydd av naturområden såsom V14 (marina skyddade områden), V21 och V28 (skydd av dricksvattenförsörjningen), SO3 Skydda värdefulla våtmarksområden och SO4 Skydda värdefulla skogsområden.</i></p>	<p>Länsstyrelsen Kommunerna Skogsstyrelsen <i>Markägare</i> <i>Verksamhetsutövare</i> <i>Ideella organisationer</i></p>	<p>Levande sjöar och vattendrag Myllrande våtmarker Ett rikt växt- och djurliv</p>	
<p>V2 Skapa och bevara ekologiska kantzoner</p> <p>a) Inkludera ekologiska kantzoner i kommunala planer som betydelsefulla ekosystemtjänster. b) Informera om kantzoners ekologiska betydelse.</p> <p><i>Kopplar till prioriterade områden i åtgärd SO18 Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet, samt åtgärd V40 (åtgärd 4 för Skogsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt) samt regional handlingsplan för klimatanpassning.</i></p>	<p>Kommunerna (a) Länsstyrelsen (b) Skogsstyrelsen (b) <i>Markägare (a, b)</i> <i>Ideella organisationer (a, b)</i></p>	<p>Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Levande skogar Ett rikt odlingslandskap Ett rikt växt- och djurliv</p>	
<p>V3 Minska miljöriskerna med läkemedelsanvändning</p> <p>a) Öka kunskapen om läkemedels miljöpåverkan inom Västra Götalandsregionens verksamheter genom utbildning och informationsinsatser till olika målgrupper. b) Minska ordinationen av särskilt miljöbelastande läkemedel, bland annat genom att verka för rationell användning av antibiotika och värktabletter.</p>	<p>Västra Götalandsregionen (a, b) <i>Sjukhus (a, b)</i> <i>Primärvård (a, b)</i> <i>Privata vårdgivare (a, b)</i> <i>Kommuner (a)</i> <i>Apotek (a)</i> <i>Dagligvaruhandel (a)</i></p>	<p>Giftfri miljö Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård</p>	
<p>V4 Minska spridningen av högfluorerade ämnen (PFAS)</p> <p>a) Använda brandsläckningsmetoder med fluorfria alternativ utom i de få fall när fluorinnehållande brandskum krävs. Sanera utrustning och fordon som fortsättningsvis inte ska användas för fluorerade ämnen. b) Undersöka enskilda vattentäkter i närheten av brandövningsplatser eller där släckningsinsatser med fluorerade brandskum genomförts. c) Genomföra åtgärder på platser som är kraftigt förorenade av högfluorerade ämnen.</p>	<p>Räddningstjänster (a, b, c) Försvaret (b, c) <i>Kommunerna (a, b, c)</i> <i>Länsstyrelsen (b, c)</i> <i>Generalläkaren (b, c)</i></p>	<p>Giftfri miljö Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård</p>	
<p>V5 Genomföra regionalt program för efterbehandling av förorenade områden</p> <p>a) Genomföra aktiviteter enligt det regionala programmet för efterbehandling av förorenade områden 2017-2019. Programmet omfattar prioriteringar av arbetet med alla förorenade områden. b) Ta fram kommunala handlingsplaner för efterbehandling av förorenade områden.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd BK5 Sanera förorenade områden för att bygga bostäder och V34 (åtgärd 10 för Länsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt) samt regional handlingsplan för klimatanpassning.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a) Kommunerna (b) <i>Kommunerna (a)</i> <i>Verksamhetsutövare (a)</i> <i>Fastighetsägare (a)</i> <i>Länsstyrelsen (b)</i></p>	<p>Giftfri miljö Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård God bebyggd miljö</p>	

Nr	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
V6 Genomföra kommunal kust- och havsplanering		
<p>Ta fram och anta kommunala översiktsplaner för marina kustområden, som samordnas med havsplan för Västerhavet.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V7 Samverka i framtagandet av havsplan för Västerhavet, samt V22 (åtgärd 6 för kommunerna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt) samt regional handlingsplan för klimatanpassning.</i></p>	<p>T1 kustkommuner Länsstyrelsen Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) Tillväxt Norra Bohuslän Svinesundskommittén Västra Götalandsregionen</p>	<p>Hav i balans samt levande kust och skärgård God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv</p>
V7 Samverka i framtagandet av havsplan för Västerhavet		
<p>Samverka i framtagandet av havsplan för Västerhavet, samt samordna länets kustkommuners översiktliga planering enligt Plan- och bygglagen med Västerhavsplanen.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V6 Genomföra kommunal kust- och havsplanering samt V22 (åtgärd 6 för kommunerna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i></p>	<p>Länsstyrelsen Kustkommunerna Regionala organ</p>	<p>Begränsad klimatpåverkan Hav i balans samt levande kust och skärgård God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv</p>
V8 Miljöanpassa fritidsbåtsanvändningen		
<p>Öka möjligheten till ett miljöanpassat båtliv genom att:</p> <p>a) erbjuda toatömning (sugtömning) för fritidsbåtar b) erbjuda fler möjlighet att nyttja båtbotentvätt samt säkerställa funktionen av befintliga reningsanläggningar c) erbjuda fler båttrampor samt båtförvaring på land under sommarsäsong d) erbjuda tankning från pump av alkylatbensin och elladdning av motorer e) skrota uttjänta fritidsbåtar.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V5 Genomföra regionalt program för efterbehandling av förorenade områden.</i></p>	<p>Småbåtshamnar (a-e) Kommuner (a-e) Näringsliv (d, e) Småbåtsägare (e) Länsstyrelsen (b) Intresseorganisationer Ideella organisationer</p>	<p>Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Hav i balans samt levande kust och skärgård</p>
V9 Bedriva fisketillsyn vid kust- och inlandsvatten		
<p>Bedriva fisketillsyn på fritids- och yrkesfiske i sjöar, vattendrag och kustvattenområdet samt verka för regelförändringar.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V10 Ta fram och genomföra fiskevårds- och fiskförvaltningsplaner.</i></p>	<p>Länsstyrelsen Fiskevårdsområden Fiskevårdsområdesföreningar Fiskerättsinnehavare Sjöpolisen Kustbevakningen</p>	<p>Levande sjöar och vattendrag Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt växt- och djurliv</p>
V10 Ta fram och genomföra fiskevårds- och fiskförvaltningsplaner		
<p>a) Ta fram en förvaltningsplan för Vänerlax. b) Arbeta aktivt med fiskevård och förvaltning, exempelvis genom att ta fram fler fiskevårdsplaner samt genomföra åtgärder i befintliga planer.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V9 Bedriva fisketillsyn vid kust- och inlandsvatten.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a) Fiskevårdsområdesföreningar (b) Länsstyrelsen i Värmlands län (a) Kommunerna (b) Länsstyrelsen (b)</p>	<p>Levande sjöar och vattendrag Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt växt- och djurliv</p>
V11 Främja utvecklingen av hållbart marint vattenbruk		
<p>a) Minska halten näringsämnen i kustvattnen genom att öka antalet aktiva odlingar av musslor, ostron, alger och sjöpungrar. b) Tillgängliggöra mark och underlätta lösningar för en fungerande logistik vid drift och skörd av sjöbaserad blötdjursanläggning, samt för landbaserade recirkulerande odlingar.</p> <p><i>Kopplar till Klimat 2030 fokusområde 2: Klimatsmart och hälsosam mat.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a) Kustkommunerna (b) Näringslivet (a, b) Universitet och högskolor (a)</p>	<p>Ingen övergödning Hav i balans samt levande kust och skärgård</p>

Åtgärderna är
bindande enligt
Miljöbalken
(5 kap 8§)

Inkluderade åtgärder för regionala aktörer i God havsmiljö 2020: Marin strategi för Nordsjön och Östersjön – Del 4: Åtgärdsprogram för havsmiljön

Inkluderade åtgärder för regionala aktörer i God havsmiljö 2020: Marin strategi för Nordsjön och Östersjön – Del 4: Åtgärdsprogram för havsmiljön
Följande åtgärder är de fem av 32 åtgärder som berör de regionala aktörerna kommunerna och Länsstyrelsen. Hela åtgärdsprogrammet för havsmiljön hittar du på www.havochvatten.se.

Nr	Åtgärd	Huvudaktör Medaktör	Miljömål som främst berörs
V12	(ÅPH 7) Länsstyrelserna: att bistå Havs- och vattenmyndigheten i att utreda var ytterligare fredningsområden bör införas i kustområdena. Gäller kustlänsstyrelser.	Länsstyrelsen	Hav i balans samt levande kust och skärgård
V13	(ÅPH 23) Kommunerna: att vid revidering av de kommunala avfallsplanerna identifiera och belysa hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp samt sätta upp målsättningar för ett sådant arbete.	Kommunerna	Hav i balans samt levande kust och skärgård God bebyggd miljö
V14	(ÅPH 27) Länsstyrelserna: att utifrån riktlinjer och kriterier framtagna i Havs- och vattenmyndighetens nationella plan för marint områdesskydd inrätta nya marina skyddade områden i tillräcklig geografisk omfattning med lämpliga förvaltningsåtgärder för att de nya områdena ska kunna hjälpa till att nå god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen. <i>Kopplar till prioriterade områden i åtgärd SO18 Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet.</i>	Länsstyrelsen Kustkommunerna	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt växt- och djurliv
V15	(ÅPH 28) Länsstyrelserna: att införa förvaltningsåtgärder i marina skyddade områden befintliga/nya, där sådana inte finns idag.	Länsstyrelsen	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt växt- och djurliv
V16	(ÅPH 31) Länsstyrelsen: att i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och berörda kommuner genomföra restaureringsåtgärder för ålgräs i Västerhavet. <i>Kopplar till åtgärd SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter.</i>	Länsstyrelsen Kustkommunerna	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt växt- och djurliv
	<i>Observera att Länsstyrelsen även ska bistå Havs- och vattenmyndigheten i ÅPH 29 och ÅPH 30 om restaurering och ekologisk kompensation. Länsstyrelsen och kommunerna har även ansvar att rapportera genomförda åtgärder enligt åtgärd ÅPH 32.</i>		

Inkluderade åtgärder för regionala aktörer i Förvaltningsplan 2016-2021 Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt – Del 4: Åtgärdsprogram 2016-2021

Följande åtgärder är de 25 som berör de regionala aktörerna kommuner, Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Trafikverket. Åtgärdsformuleringarna har kortats ned för att gynna översikten, men hela åtgärdsformuleringarna finns i Åtgärder per aktör*. Hela åtgärdsprogrammet hittar du på www.vattenmyndigheterna.se.

Nr	Åtgärd	Huvudaktör Medaktör	Miljömål som främst berörs
V17	(åtgärd 1) Kommunerna ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden, avseende verksamheter som påverkar vattenförekomster i sådan omfattning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. <i>Kopplar till åtgärd V25 (åtgärd 1 för Länsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i>	Kommunerna	Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård
V18	(åtgärd 2) Kommunerna ska bedriva tillsyn så att a) utsläppen av kväve och fosfor från jordbruk och hästhållning minskas samt att b) tillförseln av växtskyddsmedel minskar, till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan. <i>Kopplar till åtgärd V31 (åtgärd 7 för Länsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i>	Kommunerna	Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt odlingslandskap
V19	(åtgärd 3) Kommuner ska prioritera och genomföra sin tillsyn så att de ställer de krav som behövs för att utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen minskar från a) avloppsledningsnät och b) avloppsreningsverk minskar till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.	Kommunerna	Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård
V20	(åtgärd 4) Kommunerna ska säkerställa minskade utsläpp från enskilda avlopp , genom: a) att ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, b) att prioritera tillsynen av enskilda avlopp för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. <i>Kopplar till åtgärd V32 (åtgärd 8 för Länsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i>	Kommunerna	Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård
V21	(åtgärd 5) Kommunerna ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen (fortsättning a-e i samlade åtgärder per aktör*.) <i>Kopplar till åtgärd V28 (åtgärd 4 för Länsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt) samt regional handlingsplan för klimatanpassning.</i>	Kommunerna	Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet

Nr	Åtgärd	Huvudaktör Medaktör	Miljömål som främst berörs
V22	(åtgärd 6) Kommunerna ska genomföra sin översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. <i>Kopplar till åtgärd V33 (åtgärd 9 för Länsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i>	Kommunerna <i>Länsstyrelsen</i>	Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet God bebyggd miljö
V23	(åtgärd 7) Kommunerna ska upprätta och utveckla vatten- och avloppsvattenplaner för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.	Kommunerna <i>Länsstyrelsen</i>	Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet
V24	(åtgärd 8) Kommunerna ska utveckla planer för hur dagvatten ska hanteras inom kommunen med avseende på kvantitet och kvalitet. Dagvattenplanerna ska bidra till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.	Kommunerna	Giftfri miljö Ingen övergödning Hav i balans samt levande kust och skärgård God bebyggd miljö
V25	(åtgärd 1) Länsstyrelserna ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5. <i>Kopplar till V17 (åtgärd 1 för Kommunerna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt) och V29 (åtgärd 5 för Länsstyrelserna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i>	Länsstyrelsen <i>Trafikverket</i> <i>Kommunerna</i>	Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård
V26	(åtgärd 2) Länsstyrelserna ska bedriva tillsyn i syfte att identifiera de behov och möjligheter som finns att ställa krav på miljö hänsyn vid samtliga vattenkraftverk och dammar , på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.	Länsstyrelsen	Levande sjöar och vattendrag Ett rikt växt- och djurliv
V27	(åtgärd 3) Länsstyrelserna ska via sin tillsyn eller genom vägledning till kommunerna säkerställa att verksamhetsutövare som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som påverkar vattenmiljön genomför egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamheternas eller åtgärdernas inverkan på den ekologiska, kemiska och kvantitativa statusen och den ekologiska potentialen i vattenförekomster.	Länsstyrelsen <i>Kommunerna</i>	Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård
V28	(åtgärd 4) Länsstyrelserna ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter . (Fortsättning a-e i samlade åtgärder per aktör*.) <i>Kopplar till åtgärd V21 (åtgärd 5 för kommunerna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt) samt regional handlingsplan för klimatanpassning.</i>	Länsstyrelsen <i>Kommunerna</i>	Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet
V29	(åtgärd 5) Länsstyrelserna ska ha åtgärdsplaner för avrinningsområden inom sina respektive län, och årligen uppdatera dem för att säkerställa att åtgärderna i planerna genomförs och följs upp. Åtgärdsplanerna ska ha fokus på de vattenförekomster där det behövs åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas (fortsättning a-d i samlade åtgärder per aktör*.) <i>Kopplar till V25 (åtgärd 1 för Länsstyrelserna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i>	Länsstyrelsen	Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård God bebyggd miljö

Nr	Åtgärd	Huvudaktör Medaktör	Miljömål som främst berörs
V30	<p>(åtgärd 6) Länsstyrelserna ska prioritera och utveckla sin rådgivningsverksamhet för att minska växtnäringens förluster och förluster av växtskyddsmedel till vattenförekomster där det finns en risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO10 Bedriva miljörådgivning i lantbruket.</i></p>	Länsstyrelsen	Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård Myllrande våtmarker Ett rikt odlingslandskap
V31	<p>(åtgärd 7) Länsstyrelserna ska utveckla sin tillsynsvägledning till kommunerna så att de kan ställa de krav som behövs för att minska växtnäringens förluster och förluster av växtskyddsmedel till vattenförekomster där det finns en risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V18 (åtgärd 2 för Kommunerna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i></p>	Länsstyrelsen Kommunerna	Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Hav i balans samt levande kust och skärgård
V32	<p>(åtgärd 8) Länsstyrelserna ska utveckla sin vägledning till kommunerna gällande prövning och tillsyn av enskilda avlopp. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V20 (åtgärd 4 för Kommunerna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i></p>	Länsstyrelsen Kommunerna	Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård
V33	<p>(åtgärd 9) Länsstyrelserna ska vägleda kommunerna vid översikts- och detaljplanering så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. (Fortsättning a-c i samlade åtgärder per aktör*)</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V22 (åtgärd 6 för Kommunerna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i></p>	Länsstyrelsen Kommunerna	Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet God bebyggd miljö
V34	<p>(åtgärd 10) Länsstyrelserna ska i sitt arbete med bidragsansökningar och tillsyn av förorenade områden fortsätta prioritera områden med påverkan på vattenförekomster där det behövs förebyggande eller förbättrande åtgärder för att se till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V5 Genomföra regionalt program för efterbehandling av förorenade områden och BK5 Sanera förorenade områden för att bygga bostäder.</i></p>	Länsstyrelsen Kommunerna	Giftfri miljö Grundvatten av god kvalitet
V35	<p>(åtgärd 11) Länsstyrelserna ska säkerställa att kalkning av försurade sjöar och vattendrag enligt nationella riktlinjer kan fortsätta enligt den nationella kalkningsplanen och om nödvändigt utöka eller omlokalisera åtgärdsområden för kalkning.</p>	Länsstyrelsen Kommunerna	Bara naturlig försurning Levande sjöar och vattendrag
V36	<p>(åtgärd 12) Länsstyrelserna ska, inom ramen för sitt tillsynsuppdrag, kontrollera och följa upp att Trafikverket vidtar de åtgärder i det allmänna väg- och järnvägsnätet som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V41 (åtgärd 1 för Trafikverket i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i></p>	Länsstyrelsen Trafikverket	Giftfri miljö Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Ett rikt växt- och djurliv

Nr	Åtgärd	Huvudaktör Medaktör	Miljömål som främst berörs
V37	(åtgärd 1) Skogsstyrelsen ska utveckla och prioritera sin tillsyn av skogsbruksverksamheter i syfte att tillräckliga åtgärder vidtas för att minimera påverkan från dessa verksamheter i anslutning till vattenförekomster där det finns risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs.	Skogsstyrelsen <i>Länsstyrelsen</i> <i>Kommunerna</i>	Giftfri miljö Levande sjöar och vattendrag Levande skogar
V38	(åtgärd 2) Skogsstyrelsen ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket , samt vid behov utveckla nya eller förändrade styrmedel eller arbetssätt på området. Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning, samt minska den fysiska påverkan på vattenmiljön. <i>Kopplar till åtgärd SO5 Förbättra miljöhänsynen vid skogsbruksåtgärder genom målbilder.</i>	Skogsstyrelsen <i>Länsstyrelsen</i>	Giftfri miljö Bara naturlig försurning Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård Levande skogar
V39	(åtgärd 3) Skogsstyrelsen ska utveckla och implementera metoder för uppföljning av den miljöhänsyn som tas av skogsbruket , med avseende på påverkan på vattenmiljön. Arbetet behöver framförallt fokusera på dikningsåtgärder, hänsynsuppföljning och kvantifierbara metoder för uppföljning. <i>Kopplar till åtgärd SO5 Förbättra miljöhänsynen vid skogsbruksåtgärder genom målbilder.</i>	Skogsstyrelsen <i>Länsstyrelsen</i>	Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Hav i balans samt levande kust och skärgård Levande skogar Ett rikt växt- och djurliv
V40	(åtgärd 4) Skogsstyrelsen ska förbättra tillämpningen av befintliga styrmedel och/eller föreslå nya styrmedel för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. <i>Kopplar till åtgärd SO5 Förbättra miljöhänsynen vid skogsbruksåtgärder genom målbilder samt V2 Skapa och bevara ekologiska kantzoner.</i>	Skogsstyrelsen	Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt växt- och djurliv
V41	(åtgärd 1) Trafikverket ska fortsätta utveckla och tillhandahålla kunskapsunderlag och information avseende möjligheten att minska vägars och järnvägars påverkan på vattenmiljön så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Detta ska ske inom Trafikverkets egen organisation, till övriga väg- och banhållare och till entreprenörer som genomför kontroll, underhåll, ombyggnad och nyanläggningar av vägar (fortsättning a-c i samlade åtgärder per aktör*) <i>Kopplar till åtgärd V36 (åtgärd 12 för Länsstyrelserna i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i>	Trafikverket <i>Länsstyrelsen</i> <i>Kommunerna</i>	Giftfri miljö Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv
	<i>Observera att kommunerna, Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Trafikverket även ska bistå eller delta i samverkan/samråd med nationella myndigheter i flertalet åtgärder som inte visas här. Hela åtgärdsprogrammet finns på www.vattenmyndigheterna.se.</i>		

UTMANING FÖR VÄSTRA GÖTALAND

HÅLLBART BRUKANDE AV SKOG OCH ODLINGSLANDSKAP

Åtgärder bidrar främst till att nå miljömålen:

- Giffri miljö
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Ett rikt växt- och djurliv

Åtgärderna bidrar främst till följande globala mål:

2. Ingen hunger
6. Rent vatten och sanitet
8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
11. Hållbara städer och samhällen
12. Hållbar konsumtion och produktion
15. Ekosystem och biologisk mångfald

Vill du veta mer om miljötilståndet i Västra Götaland? Vi har mycket information i våra årliga bedömningar av miljömålen samt i vår regionala miljöövervakning på Länsstyrelsens webbplats.

Den pågående förlusten av biologisk mångfald är ett globalt problem. Vi har ett stort ansvar på regional och lokal nivå att hindra att djur och växter dör ut, och bevara deras livsmiljöer och ekosystem. Fungerande ekosystem är en förutsättning för att behålla de viktiga ekosystemtjänster som vi får av naturen såsom rent vatten, livsmedel och rekreation.

Skogs- och jordbrukets inverkan på biologisk mångfald är stor och det krävs ytterligare åtgärder för att nå ett hållbart brukande och hindra förlusten av biologisk mångfald. Att ha en regional hållbar livsmedelsproduktion är avgörande för att hålla landskapet öppet. Många arter hotas av att gamla ängs- och hagmarker växer igen. Men ett för intensivt och storskaligt åkerbruk leder i sin tur till förlust av småbiotoper och minskad variation i landskapet. För ett hållbart brukande av skogen krävs ökad miljöhänsyn vid avverkning, större arealer gammal skog, särskilt lövskog, och mer grov död ved.

Flera kopplingar finns till utmaningen Hållbar användning av vattenmiljöer då Hållbart brukande av skog och odlingslandskap i hög grad även handlar om hänsyn till vattnet. Landsbygdsprogrammets breda arbete finansierar åtgärder även utanför detta åtgärdsprogram som är av betydelse för att uppnå miljömålen, såsom arealbaserade miljöersättningar.

Utmaningen kopplar också till planen "Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om". Läs mer i fokusområdena Klimatsmart och hälsosam mat och Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster.

God fysisk planering är en avgörande förebyggande åtgärd för ett hållbart brukande av våra naturresurser. Handlingsplan för grön infrastruktur är en viktig satsning för att stötta en samhällsförändring där planering sker utifrån det ekologiska behovet och där åtgärder genomförs för att stärka ekologiska samband i landskapet.

SO =
Hållbart brukande
av skog &
odlings-
landskap

Observera att varje åtgärd beskrivs mer i detalj i Detaljerat underlag om åtgärderna, bland annat miljömässiga, sociala och ekonomiska effekter av varje åtgärd.

Nr	Åtgärder inom utmaningen HÅLLBART BRUKANDE AV SKOG OCH ODLINGSLANDSKAP	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
SO1	Förbättra skötseln av strandängar och rikkärr		
	<p>a) Erbjuda strandängsträffar till olika målgrupper.</p> <p>b) Erbjuda riktad rådgivning med goda exempel till markägare och andra målgrupper.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO2 Upprätta ett nätverk för skötseln av blöta strandängar och rikkärr, SO11 Främja natur- och kulturvärden i odlingslandskapet samt SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a, b) <i>Lantbrukare och deras organisationer Markägare, inklusive kommuner Västkuststiftelsen</i></p>	<p>Myllrande våtmarker Ett rikt odlingslandskap Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO2	Upprätta ett nätverk för skötsel av blöta strandängar och rikkärr		
	<p>Upprätta ett nätverk för skötsel av blöta strandängar och rikkärr med dålig bärighet, främst inom skyddad natur. Nätverket träffas regelbundet för erfarenhetsutbyte kring exempelvis metodik och maskiner.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO1 Förbättra skötseln av strandängar och rikkärr och SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter.</i></p>	<p>Länsstyrelsen <i>Övriga länsstyrelser Västkuststiftelsen</i></p>	<p>Myllrande våtmarker Ett rikt odlingslandskap Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO3	Skydda värdefulla våtmarksområden		
	<p>a) Slutföra reservatsbildning i de fem objekt som ingår i Myrskyddsplanen där skyddsarbete har påbörjats.</p> <p>b) Skydda våtmarker med höga naturvärden.</p>	<p>Länsstyrelsen (a, b) Kommuner (b) <i>Skogsstyrelsen (b)</i></p>	<p>Myllrande våtmarker Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO4	Skydda värdefulla skogsområden		
	<p>a) Skydda värdefulla skogsområden utifrån strategin för skydd av skog.</p> <p>b) Ta fram en regional strategi för formellt skydd av skog.</p> <p>c) Skydda värdefulla skogsområden genom frivilliga avsättningar.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter samt SO12 Utveckla dialogverktyg om markanvändning.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a, b) Skogsstyrelsen (a, b) Skogsägare (c) <i>Kommunerna (a) Skogsbolag, skogsägarföreningar och övriga skogsägare (a)</i></p>	<p>Myllrande våtmarker Levande skogar God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO5	Förbättra miljöhänsynen vid skogsbruksåtgärder genom målbilder		
	<p>a) Arbeta med framtagna målbilder för god miljöhänsyn genom lokala sektorsdialoger samt objektvisa dialoger i fält med representanter från skogsföretag och skogsmaskinentreprenörer.</p> <p>b) Bedriva skogsbruket i kommunala skogar utifrån målbilderna.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V38 och V39 (åtgärd 2 och 3 för Skogsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt) samt SO12 Utveckla dialogverktyg om markanvändning.</i></p>	<p>Skogsstyrelsen (a) Kommunerna (b) <i>Skogssektorn (a, b)</i></p>	<p>Levande sjöar och vattendrag Myllrande våtmarker Levande skogar God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO6	Utveckla miljöhänsynen i skogsbruket genom åtgärdsgruppen Levande skogar		
	<p>Länets skogliga aktörer samlas för information, dialog och erfarenhetsutbyte för att nå en bättre miljöhänsyn inom skogsbruket. Pågående och planerade åtgärder sammanställs till ett åtgärdsprogram som synliggör viktiga åtgärder och var kompletteringar behövs.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO7 Minska skador på forn- och kulturlämningar i skogsbruket och till SO12 Utveckla dialogverktyg om markanvändning.</i></p>	<p>Skogsstyrelsen <i>Länets aktörer som ingår i åtgärdsgruppen Levande skogar</i></p>	<p>Levande sjöar och vattendrag Myllrande våtmarker Levande skogar Ett rikt växt- och djurliv</p>

Nr	Åtgärder inom utmaningen HÅLLBART BRUKANDE AV SKOG OCH ODLINGSLANDSKAP	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
SO7	Minska skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket		
	<p>Följa upp implementeringen av de branschgemensamma riktlinjerna och diskutera resultat från eventuella uppföljningar och möjliga arbetssätt för att minska skadorna.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO6 Utveckla miljöhänsynen i skogsbruket genom åtgärdsgruppen Levande skogar.</i></p>	<p>Länets aktörer som ingår i åtgärdsgruppen Levande skogar Övriga skogsbruksföretag, privata skogsägare, kommuner samt övriga ideella föreningar och organisationer</p>	Levande skogar
SO8	Öka arealen hyggesfritt skogsbruk		
	<p>a) Ökad tillämpning och kunskap om hyggesfritt skogsbruk bland skogliga aktörer genom att iordningställa demonstrationsobjekt, genomföra temautbildningar, informationsaktiviteter och objektsvis rådgivning i fält till olika målgrupper.</p> <p>b) Utveckla hyggesfritt skogsbruk i kommunalt ägda skogar för att öka variationen i landskapet, främja rekreations- och miljövärden samt visa på möjligheterna med alternativa brukningsformer.</p>	<p>Skogsstyrelsen (a) Kommunerna (b) Skogliga aktörer (a, b) Skogsstyrelsen (b) Hållbar Utveckling Väst (b)</p>	<p>Levande skogar God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO9	Samverka för att bevara jordbruksmark		
	<p>Starta och driva ett nätverk i samverkan med intresserade kommuner för att ta fram gemensamma verktyg och underlag för bevarande av jordbruksmark. Nätverket utbyter erfarenheter om att hantera målkonflikter och prioriteringar på ett långsiktigt hållbart sätt. Syftet är att säkerställa möjligheterna för regional livsmedelsproduktion och andra ekosystemtjänster samt bevarad kulturlandskapsbild.</p> <p><i>Kopplar till Klimat 2030, fokusområde 2 Klimatsmart och hälsosam mat, satsning 2.2 Främja hållbart lantbruk.</i></p>	<p>Länsstyrelsen <i>Kommunerna</i></p>	<p>Ett rikt odlingslandskap God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO10	Bedriva miljörådgivning i lantbruket		
	<p>Genomföra Länsstyrelsens uppdrag inom landsbygdsprogrammet med miljörådgivning till lantbruks- och trädgårdsföretag: Greppa Näringen, stärka markbördighet, energi- och klimatfrågor, klimatanpassning, växtnäringsutnyttjande och användande av växtskyddsmedel. Uppdraget samordnas med tillsynsuppdrag som behörighetsutbildningar för växtskyddsmedel och karantänskadegörare.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V30 (åtgärd 6 för Länsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i></p>	<p>Länsstyrelsen <i>Upphandlade rådgivningsaktörer</i> <i>Lantbrukare</i> <i>Trädgårdsföretag</i> <i>Jordbruksverket</i> <i>LRF</i> <i>Ideella organisationer</i></p>	<p>Begränsad klimatpåverkan Gifrfri miljö Ingen övergödning Ett rikt odlingslandskap</p>
SO11	Främja natur- och kulturvärden i odlingslandskapet		
	<p>Genomföra Länsstyrelsens uppdrag inom landsbygdsprogrammet med rådgivning till olika landsbygdsaktörer för att stärka biologisk mångfald, kulturvärden och naturvårdande åtgärder. Rådgivning, kursverksamhet, inventeringar och andra projekt ingår.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO1 Förbättra skötseln av strandängar och rikkärr, SO2 Upprätta ett nätverk för skötsel av blöta strandängar och rikkärr, SO18 Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet och SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter.</i></p>	<p>Länsstyrelsen <i>Upphandlade aktörer för rådgivning</i> <i>Lantbrukare</i> <i>Markägare</i> <i>Ideella organisationer</i> <i>Västra Götalandsregionen</i> <i>Västarvet</i></p>	<p>Myllrande våtmarker Ett rikt odlingslandskap Ett rikt växt- och djurliv</p>

Nr	Åtgärder inom utmaningen HÅLLBART BRUKANDE AV SKOG OCH ODLINGSLANDSKAP	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
SO12	Utveckla dialogverktyg om markanvändning		
	<p>a) Utveckla ett processinriktat arbetsverktyg för att arbeta med markanvändning med fokus på helhetsperspektiv, biologisk mångfald och kulturmiljövärden. Flera aktörer och större markområden kan få en utvecklingsplan utifrån natur- och kulturvärden, samarbete och företagande. Modellen tar tillvara deltagarnas intresse och omfattar vid behov all markanvändning och alla former av samarbete som behövs för att nå gemensamma mål.</p> <p>b) Sprida verktyget till intresserade aktörer genom information, samverkan och stöd.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a, b) <i>Kommunerna</i> <i>Skogsstyrelsen</i> <i>SLU</i> <i>LRF</i> <i>Markägare</i> <i>Västarvet</i> <i>Ideella organisationer</i></p>	<p>Myllrande våtmarker Levande skogar Ett rikt odlingslandskap Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO13	Ta fram lokalt underlag för att nå målen för betesmarker		
	<p>Ta fram och bryta ner kunskapsunderlag till lokal geografisk nivå för att konkretisera de regionala tilläggsmålen för slätter- och betesmarkarealer. Även information om särskilt skyddsvärda natur- och kulturområden visas lokalt.</p> <p><i>Kopplar till åtgärder SO9 Samverka för att bevara jordbruksmark, SO11 Främja natur- och kulturvärden i odlingslandskapet och SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter.</i></p>	<p>Länsstyrelsen <i>Kommunerna</i> <i>Skogsstyrelsen</i> <i>LRF</i> <i>Markägare</i> <i>Västarvet</i></p>	<p>Myllrande våtmarker Levande skogar Ett rikt odlingslandskap Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO14	Främja ekologisk produktion		
	<p>Genomföra Länsstyrelsens uppdrag inom landsbygdsprogrammet med rådgivning och kurser till lantbruks- och trädgårdsföretag. Syftet är att öka arealen ekologiskt certifierad åkermark, antalet ekologiska företag och vidareutveckla befintliga ekologiska producenter.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd BK7 Främja ekologisk livsmedelskonsumtion samt till Klimat 2030, fokusområde 2 Klimatsmart och hälsosam mat och satsning 2.2 Främja hållbart lantbruk.</i></p>	<p>Länsstyrelsen <i>Lantbrukare</i> <i>Trädgårdsföretag</i> <i>Upphandlade rådgivningsaktörer</i> <i>LRF</i> <i>Ekologiska lantbrukarna</i> <i>Västra Götalandsregionen</i> <i>Jordbruksverket</i></p>	<p>Giftfri miljö Ett rikt odlingslandskap Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO15	Bevara och planera för skyddsvärda träd		
	<p>Bevara skyddsvärda träd samt säkra ersättningsträd, i första hand i värdetrakter för skyddsvärda träd, men även i hela landskapet och i den bebyggda miljön genom att:</p> <p>a) inventera skyddsvärda träd</p> <p>b) erbjuda målgruppsanpassad information om skyddsvärda träd till markägare, planerare, ideella föreningar och intresserad allmänhet</p> <p>c) genomföra kurser i skötsel av skyddsvärda träd</p> <p>d) frihugga skyddsvärda träd samt ersättningsträd.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO18 Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet, SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter och BK1 Skydda och utveckla tätorters grönområden.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a-d) <i>Kommunerna (a-d)</i> <i>Svenska kyrkan (a, d)</i> <i>Skogsstyrelsen (d)</i> <i>Markägare (d)</i> <i>Västarvet (b, c)</i></p>	<p>Levande skogar Ett rikt odlingslandskap God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO16	Använda GIS-baserade naturvårdsdatabaser och naturvårdsplaner i fysisk planering		
	<p>Öka hänsynen till naturvärden i den fysiska planeringen genom att:</p> <p>a) använda aktuella GIS-baserade naturvårdsdatabaser</p> <p>b) ta fram och inarbeta aktuella naturvårdsplaner i fysisk planering.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO15 Bevara och planera för skyddsvärda träd, SO18 Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet, BK1 Skydda och utveckla tätorters grönområden samt regional handlingsplan för klimatanpassning.</i></p>	<p>Kommunerna (a, b)</p>	<p>Ett rikt växt- och djurliv m.fl.</p>

Nr	Åtgärder inom utmaningen HÅLLBART BRUKANDE AV SKOG OCH ODLINGSLANDSKAP	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
SO17	Skapa blomrika miljöer för pollinerare		
	<p>Skapa blomrika miljöer för pollinerare genom att omvandla tätortsnära gräsmarker till slätterängar.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO18 Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet och SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter.</i></p>	<p>Kommunerna Trafikverket</p>	<p>Ett rikt växt- och djurliv</p>
SO18	Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet		
	<p>a) Ta fram en regional handlingsplan för grön infrastruktur till 2018 och därefter fortsätta processen med handlingsplanen samt påbörja genomförandet av de prioriterade åtgärderna i handlingsplanen. Verka för ett arbetssätt där ett helhetsperspektiv på landskapets ekologiska funktioner tas vid planering av alla typer av mark- och vattenanvändning, så att de för samhället viktiga ekosystemtjänsterna främjas.</p> <p>b) Planen används som ett ramverk för naturvårdsarbetet, som underlag för kommunal fysisk planering och klimatanpassningsåtgärder samt som underlag för mark-, vatten- och havsplanering.</p> <p><i>Planens insatsområden kopplar till: V2 Skapa och bevara ekologiska kantzoner, V14 (åtgärd 27 skydd av marina områden i Åtgärdsprogram för havsmiljön), SO11 Främja natur- och kulturvärden i odlingslandskapet, SO15 Bevara och planera för skyddsvärda träd samt regional handlingsplan för klimatanpassning. Åtgärden har även koppling till flera andra åtgärder då biologisk mångfald och grön infrastruktur är genomgående för många åtgärder.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a, b) Kommunerna Västra Götalandsregionen Kommunalförbund Västarvet Skogsstyrelsen Trafikverket Markägare Skogsnäringen Fiskenäringen Jordbruksnäringen Ideella organisationer</p>	<p>Ett rikt växt- och djurliv m.fl.</p>
SO19	Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter		
	<p>Utveckla och genomföra åtgärdsprogram för hotade arter för att uppnå livskraftiga populationer och fungerande livsmiljöer. Innebär inventering, åtgärder, uppföljning och informationsinsatser.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO18 Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet samt flertalet andra åtgärder som gynnar hotade arter.</i></p>	<p>Länsstyrelsen Kommunerna Mark- och vattenägare Brukare av mark och vatten Trafikverket Skogsstyrelsen Ideella organisationer</p>	<p>Ett rikt växt- och djurliv m.fl.</p>
SO20	Motverka spridningen av invasiva främmande arter		
	<p>a) Ta fram en regional handlingsplan baserat på ny EU-förordning.</p> <p>b) Bjuda in kommuner och andra aktörer som vill arbeta med åtgärder kring främmande arter.</p> <p>c) Producera informationsmaterial om främmande arter.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO19 Genomföra åtgärdsprogram för hotade arter samt regional handlingsplan för klimatanpassning.</i></p>	<p>Länsstyrelsen (a, b, c) Kommunerna Trafikverket Skogsstyrelsen Ideella organisationer Västarvet</p>	<p>Levande sjöar och vattendrag Hav i balans samt levande kust och skärgård Myllrande våtmarker Levande skogar Ett rikt odlingslandskap Ett rikt växt- och djurliv</p>

UTMANING FÖR VÄSTRA GÖTALAND

GOD BOENDEMILJÖ OCH HÅLLBAR KONSUMTION

Stora utmaningar väntar kring hur vi bygger den mängd bostäder och andra lokaler som behövs den närmaste tiden. Kvaliteter i tätorterna behöver värnas så att ökad täthet kan kombineras med eller innehålla möjligheter till rekreation och vistelse i natur, med god nattsömn utan bullerstörningar och med ett byggande som tar sin utgångspunkt i kulturmiljöns resurser. Inomhus behöver vi säkerställa att vi inte blir sjuka av dålig ventilation och skadliga ämnen.

En avgörande del i att åstadkomma en hållbar byggd struktur är att arbeta med behovet av resor och transporter, eftersom detta har stor påverkan på både klimat, utrymme och hälsa. Observera att åtgärder för att nå miljömålet God bebyggd miljö inom kollektivtrafik, energianvändning och avfallshantering finns i planen "Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om" som integrerats i utmaningen. Där ryms också åtgärder med planering som verktyg. Läs mer i fokusområdena Hållbara transporter, Klimatsmart och hälsosam mat, Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster och Sunda och klimatsmarta bostäder.

I den fysiska planeringen hanterar vi också ett förändrat klimat genom att anpassa bebyggelse till nya vattennivåer och temperaturförhållanden. Den regionala handlingsplanen för klimatanpassning är en viktig del i detta, och kopplar på flera sätt till detta åtgärdsprogram.

I denna utmaning är den sociala dimensionen av hållbarhet i extra fokus, då den tar fasta på en rad hinder för människors hälsa, välbefinnande och hållbara konsumtionsval som behöver hanteras för att uppnå hållbarhet. Här ser vi att de åtgärder som föreslås samtidigt stärker den miljömässiga dimensionen. Exempelvis åtgärderna om lärande, integration och konsumtion. Även inom detta område finns flera kopplingar till planen "Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om". Läs mer i fokusområdena Klimatsmart och hälsosam mat och Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster.

BK =
God
boendemiljö
& hållbar
konsumtion

Åtgärder bidrar främst till att nå miljömålen:

- Giftfri miljö
  - God bebyggd miljö
- samt övergripande arbete med hållbar utveckling.

Åtgärderna bidrar främst till följande globala mål:

3. Hälsa och välbefinnande
4. God utbildning för alla
8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
11. Hållbara städer och samhällen
12. Hållbar konsumtion och produktion

Vill du veta mer om miljötillståndet i Västra Götaland? Vi har mycket information i våra årliga bedömningar av miljömålen samt i vår regionala miljöövervakning på Länsstyrelsens webbplats.

Observera att varje åtgärd beskrivs mer i detalj i Detaljerat underlag om åtgärderna, bland annat miljömässiga, sociala och ekonomiska effekter av varje åtgärd.

Nr	Åtgärder inom utmaningen GOD BOENDEMILJÖ OCH HÅLLBAR KONSUMTION	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
BK1	Skydda och utveckla tätorters grönområden		
	<p>För varje tätort med över 15 000 invånare upprätta en gröstrukturstrategi som del i översiktsplan (ÖP)/ fördjupad översiktsplan (FÖP) eller ta fram ett gröstrukturprogram kopplat till översiktsplan (ÖP)/ fördjupad översiktsplan (FÖP).</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO9 Samverka för att bevara jordbruksmark, SO16 Använda GIS-baserade naturvårdsdatabaser och naturvårdsplaner i fysisk planering, SO18 Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet samt regional handlingsplan för klimatanpassning.</i></p>	<p>Kommunerna Fastighetsägare Väghållare, kommun eller Trafikverket Skolor och förskolor Länsstyrelsen</p>	<p>God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv</p>
BK2	Undersöka formerna för och initiera nätverk eller annat projekt, med syfte att förbättra ljudmiljön i tätorter		
	<p>Steg 1: Identifiera berörda aktörer. Undersök syfte och behov av exempelvis ett nätverk för att förmedla kunskap om ohälsa till följd av trafikbuller, eller annat lämpligt projekt. Identifiera lämplig aktör att ansvara för steg 2.</p> <p>Steg 2: Starta ett nätverk eller annat projekt.</p> <p><i>Kopplar till Göteborgs stads åtgärdsprogram för buller.</i></p>	<p>Länsstyrelsen Kommunerna Forskare/expertter Konsulter inom fysisk planering och trafikplanering Trafikverket Miljömedicinskt centrum Ev. annan aktör som identifieras i steg 1</p>	<p>God bebyggd miljö</p>
BK3	Förbättra inomhusmiljön inom skola och förskola samt vårdlokaler och andra boenden		
	<p>Stärkt egenkontroll samt förebyggande arbete bland annat avseende fukt, mögel och ventilation i inomhusmiljön i skola och förskola samt vårdlokaler och andra boenden.</p>	<p>Kommunerna Andra aktörer inom området Länsstyrelsen</p>	<p>Giftfri miljö God bebyggd miljö</p>
BK4	Ta fram kulturmiljöprogram som underlag i fysisk planering		
	<p>Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap ska bevaras, användas och utvecklas. Detta kan ske exempelvis genom ett aktuellt kulturmiljöprogram eller liknande strategiskt underlag, som antas som del av översiktsplanen.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO11 Främja natur- och kulturvärden i odlingslandskapet, SO12 Utveckla dialogverktyg om markanvändning, SO16 Använda GIS-baserade naturvårdsdatabaser och naturvårdsplaner i fysisk planering, SO18 Bevara och stärka grön infrastruktur i hela landskapet, BK1 Skydda och bevara tätorters grönområden samt regional handlingsplan för klimatanpassning.</i></p>	<p>Kommunerna Länsstyrelsen</p>	<p>Flertalet miljömål</p>
BK5	Sanera förorenade områden för att bygga bostäder		
	<p>Informera och stödja kommuner att söka anslag för sanering av förorenade områden för bostadsbyggande, samt hantera inkomna ansökningar.</p> <p><i>Kopplar till åtgärd V5 Genomföra regionalt program för efterbehandling av förorenade område och V34 (åtgärd 10 för Länsstyrelsen i Åtgärdsprogram för Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt).</i></p>	<p>Länsstyrelsen Kommunerna Fastighetsägare</p>	<p>Giftfri miljö Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Hav i balans samt levande kust och skärgård God bebyggd miljö</p>

Nr	Åtgärder inom utmaningen GOD BOENDEMILJÖ OCH HÅLLBAR KONSUMTION	Förslag huvudaktör Förslag medaktör	Miljömål som främst berörs
BK6	Delta i projektet Giftfri vardag		
	<p>a) Arrangera kommunträffar med erfarenhetsutbyte inom nätverket Giftfri förskola, samt fokusera på tematiska projekt, exempelvis utsortering av befintliga produkter och hjälp vid avrop inom upphandling för nya produkter.</p> <p>b) Bevilja projektsatsningar för att fasa ut giftiga ämnen i textilier inom Västra Götalandsregionens handlingsplan "Cirkulärt mode och hållbara miljöer".</p> <p><i>Kopplar till Klimat 2030, fokusområde 3 Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster, satsning 3.3 Design för en hållbar livsstil.</i></p>	<p>Västra Götalandsregionen (a, b) <i>Kommunerna (a, b)</i> <i>Miljösamverkan Västra Sverige (a)</i> <i>Länsstyrelsen (a)</i> <i>Näringsliv (b)</i> <i>Högskolan i Borås/Science park</i> <i>Borås (b)</i></p>	<p>Giftfri miljö God bebyggd miljö</p>
BK7	Främja ekologisk livsmedelskonsumtion		
	<p>Öka andelen ekologiska livsmedel inom offentlig sektor genom att:</p> <p>a) öka inköpen av ekologiska livsmedel inom sjukvården och övriga verksamheter inom Västra Götalandsregionen</p> <p>b) erbjuda stöd via Skolmatsakademien och projektet "Öka andelen lokalproducerad mat inom offentlig upphandling".</p> <p><i>Kopplar till åtgärd SO14 Främja ekologisk produktion.</i></p>	<p>Kommunerna (a) Västra Götalandsregionen (a, b) Länsstyrelsen (b) <i>Kommunerna (b)</i></p>	<p>Giftfri miljö Ett rikt odlingslandskap</p>
BK8	Utbilda och lära för hållbar utveckling		
	<p>För utbildning och ett livslångt lärande för barn, ungdomar och vuxna om hur vi tillsammans gör världen hållbar och når de Globala målen genomförs följande:</p> <p>a) samla utbildningsmaterial om miljömål och hållbar utveckling på ett överskådligt sätt och erbjuda till lärare inom för-, grund- och gymnasieskola</p> <p>b) utbilda barn och unga på för-, grund- och gymnasieskola i hållbar utveckling med ett integrerat arbetssätt över ämnesområden</p> <p>c) utbilda studenter på högskolor i hållbar utveckling och integrera hållbar utveckling i högskolornas verksamheter</p> <p>d) utbilda och engagera barn, unga och vuxna på science centers i hållbar utveckling</p> <p>e) integrera hållbar utveckling inom folkbildningen.</p>	<p>RCE Västra Götaland (a), Länsstyrelsen (a) För-, grund och gymnasieskolor (b) Göteborgs universitet, Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Borås, Högskolan Väst, Högskolan i Skövde, yrkeshögskolor (c) Universeum, Navet, Ekocentrum, Molekylverkstan Världskulturmuseet, Innovatum, Johanneberg science park, publika akvarier och museer (d) Studieförbund och folkhögskolor (e)</p> <p><i>(för medaktörer se Detaljerat underlag om åtgärderna)</i></p>	<p>Alla miljömål</p>
BK9	Sprida miljö- och naturinformation till nyanlända		
	<p>Ta fram relevant grundläggande miljö- och naturinformation till nyanlända och publicera på portalen www.informationsverige.se och i boken "Om Sverige".</p>	<p>Länsstyrelsen <i>Kommunerna</i> <i>Havets Hus i Lysekil</i></p>	<p>Alla miljömål</p>
BK10	Främja miljömålsarbete inom föreningslivet		
	<p>Sprida kunskap och engagemang om miljöfrågor samt genomföra miljöåtgärder, både inom sina egna föreningar och tillsammans med andra.</p>	<p>Ideella föreningar <i>Länsstyrelsen</i> <i>Kommunerna</i></p>	<p>Alla miljömål</p>

Miljömål

GENERATIONSMÅLET

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Femton miljömål i länet

BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

Halten av växthusgaser i atmosfären ska, i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar, stabiliseras på en nivå som

innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

FRISK LUFT

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

BARA NATURLIG FÖRSURNING

De försurande effekterna av nederfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

GIFTFRI MILJÖ

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den bio-

logiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.

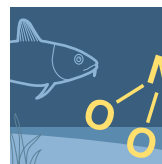
SKYDDANDE OZONSKIKT

Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

SÄKER STRÅLMILJÖ

Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

INGEN ÖVERGÖDNING

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för

biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

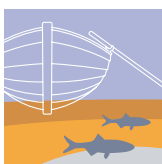
LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

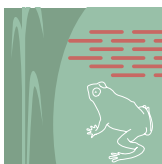
GRUNDTVATTEN AV GOD KVALITET

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

HAV I BALANS SAMT LEVANDE KUST OCH SKÄRGÅRD

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

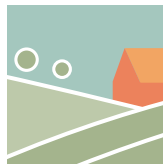
MYLLRANDE VÅTMARKER

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

LEVANDE SKOGAR

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

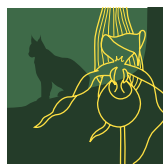
ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärden bevaras och stärks.

GOD BEBYGGD MILJÖ

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetik variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Läs mer

Rapporter

Miljömålsbedömning 2017 Västra Götalands län. Länsstyrelsen Västra Götalands län. Rapport 2017:42.

Regionala miljömål för Västra Götaland. Länsstyrelsen Västra Götalands län. Rapport 2015:50.

Styr med sikte på miljömålen. Naturvårdsverket 2015. Rapport 6666.

Webbplatser

www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/miljomal (Miljömål Västra Götaland)

www.lansstyrelsen.se/vastragotaland (Så mår miljön)

www.klimat2030.se (Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om)

www.globalamalen.se (FN:s Globala mål)

www.havochvatten.se (sök på miljömål och åtgärdsprogram havsmiljö)

www.jamstall.nu (fakta och nyheter om jämställdhet och konkreta verktyg för jämställdhetsarbete)

www.miljomal.se (nationella miljömålportalen)

www.mtm.se (Myndigheten för tillgängliga medier)

www.mfd.se (Myndigheten för delaktighet)

www.naturvardsverket.se (sök på miljömål)

www.regeringen.se (sök på miljömål och globala målen)

www.regeringen.se (sök på transportpolitiska målen)

www.sverigesmiljomal.se (webbplatsen för svenskt miljöarbete)

www.skogsstyrelsen.se (Miljömål)

www.vattenmyndigheterna.se (Åtgärdsprogram Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt)

www.vgregion.se (Västra Götalandsregionen)

www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/miljomal

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

SKOGSSTYRELSEN

I samverkan med

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 144

Dnr 2018/277

**Förslag till Strategisk plan för Position Väst – det gemensamma företags-
etablerings- och investeringsfrämjande arbetet**

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att inte ha några synpunkter och ställer sig positiv till förslag till Strategisk plan för Position Väst – det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbetet.

Beslutsunderlag

Kommunchefens tjänsteskrivelse 2018- 09 -11

Ärendebeskrivning

Ett av målen i det dåvarande projektet Position Väst 2016–17, som finansierades av Västra Götalandsregionen och Fyrbodals kommunalförbund, var att en långsiktig strategi skulle tas fram för det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbete som bedrivs under varumärket Position Väst, tillväxtzonen mellan Göteborg och Oslo.

Förslag till strategisk plan presenteras som spänner över åren 2019–2024. Planen baseras på Fyrbodals Delregionala plan och årliga Verksamhetsplaner och ska fungera som:

- ett styrdokument vid framtagning av årliga aktivitetsplaner, uppföljningar och rapporter
- ett stöd vid vardagliga prioriteringar, avgränsningar och beslutssituationer
- ett underlag för både strategisk och daglig kommunikation.

Uppnådda resultat av insatser och måluppfyllelse ska följas upp årligen av verksamhetsledaren i samverkan med kommunernas näringslivsenheter/ etableringsansvariga och rapporteras till Fyrbodals Direktion för vidare beslut.

Beslutet skickas till:
Fyrbodals kommunalförbund
Kommunchefen
Diariet

Kommunchef
Susanne Korduner
0528-56 7120
susanne.korduner@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Strategisk plan för Position Väst - det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbetet

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att inte ha några synpunkter och ställer sig positiv till förslag till Strategisk plan för Position Väst – det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbetet.

Ärendebeskrivning

Ett av målen i det dåvarande projektet Position Väst 2016–17, som finansierades av Västra Götalandsregionen och Fyrbodals kommunalförbund, var att en långsiktig strategi skulle tas fram för det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbete som bedrivs under varumärket Position Väst, tillväxtzonen mellan Göteborg och Oslo.

Förslag till strategisk plan presenteras som spänner över åren 2019–2024. Planen baseras på Fyrbodals Delregionala plan och årliga Verksamhetsplaner och ska fungera som:

- ett styrdokument vid framtagning av årliga aktivitetsplaner, uppföljningar och rapporter
- ett stöd vid vardagliga prioriteringar, avgränsningar och beslutssituationer
- ett underlag för både strategisk och daglig kommunikation.

Uppnådda resultat av insatser och måluppfyllelse ska följas upp årligen av verksamhetsledaren i samverkan med kommunernas näringslivsenheter/ etableringsansvariga och rapporteras till Fyrbodals Direktion för vidare beslut.

Förvaltningen föreslår att Färgelanda kommun stöder förslaget till strategisk plan för Position Väst 2019-2024. Vi ser Position Väst som en utmärkt stödfunktion för vårt kommunala näringslivsarbete.

I aktivitetsplanen uppges en del mätbara mål som kan överföras till kommunala verksamhetsmål inom det näringslivspolitiska området.

Beslutsunderlag

Missiv och förslag till Strategisk plan för Position Väst – gemensamt företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbete 2019-2024

Susanne Korduner
Kommunchef

Beslutet skickas till:
Fyrbodals kommunalförbund
Kommunchefen
Diariet

Förslag till strategisk plan för Position Väst

GEMENSAMT FÖRETAGSETABLERINGS- OCH
INVESTERINGSFRÄMJANDE ARBETE 2019-2024

Underlag:

- Visions- och avstämningsarbete PV tillsammans med näringslivsenheterna
- Erfarenheter från Position Västarbetet 2013-2017
- Delregional genomförandeplan och VP17-18 för Fyrbodal
- VG2020 plus rapporter/statistik Mats Granér VGR
- Kommunernas strategier, genom näringslivsenheterna
- Business Swedens verksamhetsplan och prioriteringar

Faktainhämtning:

- Invest in Skåne, Invest in Norrbotten och Familjen Helsingborg
- BRG, Kontigorapport
- VGR statistik
- GDP Global
- Business Swedens experter inom respektive område
- Våra kommuner (Näringslivsenheterna)
- The FDI Report 2017
- Fyrbodalskollegor

MÅL för framtagning av strategi för det investerings- och etableringsfrämjande arbetet inom Position Väst under 2017

√	Vår	Inspel från näringslivsenheterna kring strategiska avgränsningar, vision osv
√	28/6	färdigt skelett framtaget, skickas 3-4 personer, inkl. reklambyrå
√	16/8	reflektioner från grupp 1
√	29/8	mail till näringslivsenheterna
√	5/9	avstämning näringslivsenheterna. Revidera.
Sept		Fyrbodals ledningsgrupp/Anneli Snobl (Anneli fick materialet i oktober och inkom med kommentarer i oktober)
		(Arbetet försenat pga. hög belastning i den löpande verksamheten)
Vår 2017		Grupp 1: Inspel från näringslivsenheterna kring strategiska avgränsningar, vision osv
okt		Förbundsdirektören inkommer med kommentarer
		Fortsatt arbete försenas p.g.a. hög belastning i den löpande verksamheten
Maj 2018		Förslag 1 lämnat till AU
Juni		Presenteras på AU-möte. Beslut: skickas till kommunerna för kommentarer
		Skickas näringslivsenheterna
		Presenteras för Direktionen

1. FÖRSLAG TILL STRATEGISK PLAN FÖR POSITION VÄST	3
2. GEMENSAMT ETABLERINGS- OCH INVESTERINGSFRÄMJANDE ARBETE BAKGRUND, DRIVKRAFTER OCH BESLUT	4
3. POSITION VÄSTS SYFTE	4
4. VISION	4
5. VERKSAMHETSIDÉ OCH ERBJUDANDE	4
6. TRE PARALLELLA STRATEGISKA INSATSOMRÅDEN – SPÅR	5
6.1 SPÅR A: Strategiska samarbeten	5
6.2 SPÅR B: Marknadsföring & varumärkesbygge	6
6.3 SPÅR C: Gemensam etableringsservice	7
7. ORGANISATION, VÄRDEORD, LÅNGSIKTIGA MÅL, MÄTETAL OCH UPPFÖLJNING	9

1. FÖRSLAG TILL STRATEGISK PLAN FÖR POSITION VÄST

Ett av målen i det dåvarande projektet Position Väst 2016–17, som finansierades av Västra Götalandsregionen och Fyrbodals kommunalförbund, var att en långsiktig strategi skulle tas fram för det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbete som bedrivs under varumärket Position Väst, tillväxtzonen mellan Göteborg och Oslo.

Detta är ett förslag till strategisk plan, som spänner över åren 2019–2024.

Den strategiska planen baseras på Fyrbodals Delregionala plan och årliga Verksamhetsplaner och ska fungera som:

- ett styrdokument vid framtagning av årliga aktivitetsplaner, uppföljningar och rapporter
- ett stöd vid vardagliga prioriteringar, avgränsningar och beslutssituationer
- ett underlag för både strategisk och daglig kommunikation

Uppnådda resultat av insatser och måluppfyllelse ska följas upp årligen av verksamhetsledaren i samverkan med kommunernas näringslivsenheter/etableringsansvariga och rapporteras till Fyrbodals Direktion för vidare beslut.

2. GEMENSAMT ETABLERINGS- OCH INVESTERINGSFRÄMJANDE ARBETE BAKGRUND, DRIVKRAFTER OCH BESLUT

2.1 Beslut om gemensamt koncept och varumärke togs 2013

Sedan 2015 finns ett gemensamt kontor som under varumärket Position Väst - tillväxtzonen mellan Göteborg och Oslo - bedriver proaktiv marknadsföring, bygger strategisk samverkan och levererar företagsetableringsservice i samverkan med näringslivsenheterna i 17 västsvenska kommuner; Bengtsfors, Dals-Ed, Essunga, Färgelanda, Grästorp, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vara, Vänersborg och Åmål.

Sedan 2016 är Fyrbodals kommunalförbund huvudman för verksamheten, som även finansierats av Västra Götalandsregionen t o m 2017. 2016 skrevs samverkansavtal med det nationella investeringsfrämjande organet Business Sweden för kunskapsöverföring och ökat antal internationella företagsetableringar och -investeringar.

Beslut om att ta fram ett gemensamt koncept för att stärka det företagsetableringsfrämjande arbetet och bedriva det under varumärket Position Väst, tillväxtzonen mellan Göteborg och Oslo, fattades 2013 av kommunstyrelsens ordförande i kommunerna i Fyrbodals, samt Essunga, Grästorp och Vara, som en del av omställningsinsatserna i samband med Saab-konkursen (Omställningskontoret).

2.2 Därför bygger företag upp verksamheter på en ny plats eller investerar i befintliga företag genom uppköp

Företag påverkas ständigt av, och är mycket lyhörda för, förändringar i omvärlden och på olika marknader. Ett sätt att fortsätta utveckla företaget kan vara att etablera helt ny verksamhet på en ny plats, antingen genom att bygga upp exempelvis en filial eller ett dotterbolag eller genom att investera i ett befintligt företag genom att köpa hela eller delar av en verksamhet som redan finns på en för företaget intressant plats/marknad. Detta leder till en rörlighet i näringslivet, vilket också innebär att arbetstillfällen ständigt skapas, medan andra försvinner.

Företag väljer att satsa på nya platser utifrån ett flertal mycket varierande kriterier och drivkrafter. Förenklat kan sägas att företag söker en plats där deras kalkyler visar att det finns rätt resurser, kompetenser och/eller marknader för företagets kommande utveckling och tillväxt. Från att ett beslut om att genomföra en nyetablering eller -investering är fattat måste urvalsprocessen avseende plats vara snabb och kostnadseffektiv, liksom alla steg fram till att ny verksamhet är i full drift.

2.3 Därför samverka inom etablerings- och investeringsfrämjande arbete

Nyetablerande företag och tillförsel av nytt externt kapital stärker det befintliga näringslivet på den plats företaget väljer, fler arbetstillfällen skapas och bevaras och den valda platsens varumärke och attraktivitet stärks. Våra kommuner konkurrerar därför med andra kommuner i landet och utomlands när det gäller inflyttning av både människor och företag. På samma sätt konkurrerar Sverige med andra länder. Konkurrensen är mycket hård och alla vill väljas.

Kända och attraktiva platser och områden med positiv ekonomisk utveckling, ett starkt näringsliv, kompetens inom för företaget intressanta områden, liksom goda livsmiljöer för personalen, har tydliga fördelar när plats för nyetablering ska väljas. En särskild fördel har platser där företaget redan byggt upp relationer med exempelvis potentiella kunder, leverantörer, FoU-aktörer. Ett resultat av en för företaget lyckad nyetablering är inte sällan både att företaget gör följdinvesteringar på samma plats, eller i samma land, och att de sprider sitt positiva omdöme till sina affärskontakter. Därför är den så kallade eftermarknadsbearbetningen också en viktig del av etableringsservicen.

Att synliggöra en kommuns eller regions styrkor och erbjudanden till potentiella etablerare-/investerare är komplext och tidskrävande, vilket ofta blir för kostsamt för en enskild kommun. Runt om i landet har därför regionala kontor byggts upp som verkar på uppdrag av flera kommuner och aktörer. Alla arbetar för att tydligare paketera och presentera sin regions unika styrkor och erbjudanden, vässa samverkansrutiner och bygga smarta strategiska samarbeten både regionalt, nationellt och internationellt. Utmaningen är ofta att skapa tydliga så kallade värdeerbjudanden riktade till utvalda branscher, i vissa fall även till utvalda företag, där en region bedöms ha verklig konkurrenskraft.

Samverkan är en viktig förutsättning för framgång i etablerings- och investeringsfrämjande arbete. Genom gemensam marknadsföring under ett gemensamt varumärke kan hela områdets, och de enskilda kommunernas och etableringslägenas konkurrenskraft och synlighet stärkas. Kommunerna har olika styrkor, vilka alla sammantaget bygger det gemensamma varumärket. Varje kommun kan därmed stärka sitt eget varumärke genom att dra nytta av grannkommunernas och helhetens styrkor. Genom väl fungerande samverkan kan en konkurrenskraftig och smidig etableringsservice erbjudas, som blir kostnadseffektiv både för kommunerna och de etablerande företagen.

2.4 Det nationella etablerings- och investeringsfrämjande arbetet

Det nationella investeringsorganet Business Sweden (BuS) har ett statligt uppdrag att attrahera utländska investeringar till Sverige. Så här beskriver de sitt uppdrag:

”Vi identifierar och skapar affärsmöjligheter för branscher, företag, och innovationer på den svenska marknaden. Utländska investeringar stärker svenska kompetenscentra genom att tillföra kapital, kunskap och möjligheter till partnerskap, något som i sin tur genererar goda exportmöjligheter.

BuS har genom sitt uppdrag från regeringen ett huvudansvar för den internationella marknadsföringen av Sverige som mottagare av FDI (Foreign Direct Investments). Detta sker genom en väl fungerande organisation i utvalda länder och genom att driva internationella marknadsförings- och sökprocesser, kopplade till regionala och/eller nationella investeringsportföljer och regionala IPA (Investment Promotion Agencies). BuS har vidare ett huvudansvar när det gäller den investeringsorienterade utrednings- och analysverksamheten samt den sammanfattande bedömningen av förhållanden och åtgärder som påverkar investeringsklimatet i Sverige. BuS arbetar således inte med inhemska företags nyetableringar inom landet.”

Detta är de styrkeområden som Business Sweden aktivt marknadsför utanför Sveriges gränser:

- Automotive and e-mobility
- Data centers
- ICT and tech
- Infrastructure and construction
- Life sciences
- Manufacturing
- New materials
- Retail

2.5 Etableringsfrämjande insatser i VG2020 och Fyrbodals kommunalförbunds Delregionala plan 2014-2020, samt Verksamhetsplan 2018

I Västra Götalandsregionens strategi för tillväxt och utveckling, VG2020, betonas vikten av att driva offensiva insatser för att attrahera svenska och internationella investeringar och genom det etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland:

“4.2.4 Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland

Näringslivet i Västra Götaland är i mycket hög grad internationellt orienterat och regionen är ett centrum för internationell industri, handel och logistik. Bara i Göteborgsregionen finns över 2300 utländska företag. Vi ser en tilltagande globalisering framför oss där konkurrens om kompetens, kapital, teknik och jobb hårdnar. För territoriet Västra Götaland blir det därför allt viktigare att attrahera investeringar från Sverige och från utlandet och att synas på den globala kartan.

Ambitionen är att vår region har positionerats som en av Europas mest spännande tillväxtregioner och ett skyltfönster för hur hållbar tillväxt skapas i praktiken. Fram till 2020 skall vi öka de samlade satsningarna i Västra Götaland på att attrahera utländska investeringar och

utveckla nya och samordna de samverkansprocesser inom prioriterade kluster och styrkeområden. Målet är att attrahera strategiska investeringar inom främst FoU eller identifierade luckor i för regionen centrala värdekedjor.”

VGR pekar ut ett antal styrkeområden där regionen anses ha en internationell lyskraft: **Life science, hållbara transporter och grön kemi. Informations- och kommunikationsteknologi** och färdigheter i **hållbar produktion** lyfts fram som förutsättningar för fortsatt utveckling.

VGR har också identifierat utvecklingsområdena **marin miljö och maritima näringar, material och textil** som områden med stor potential att växa till styrkeområden. Man nämner också att **gröna näringar, förnybar energi, hållbar stadsutveckling, kreativa näringar och besöksnäring** ger förutsättningar för att skapa en attraktiv och hållbar region.

Även Fyrbodals kommunalförbund prioriterar etableringsinsatser. Ur Delregional genomförandeplan 2014-2020:

Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland

Nya etableringar i vår region behöver samordnas för att locka fler investeringar. Detta ska ske genom att

- Fortsätta utveckla och implementera ett gemensamt etableringsstrategikoncept med hemsida och proaktiv marknadsföring samt ett gemensamt mottagningsarbete

Med start i Verksamhetsplan 2018 finns ett antal övergripande, långsiktiga mål. I synnerhet tre av dem berör etableringsfrämjande insatser:

- Bra företagsklimat och ett starkt, differentierat näringsliv
- Hållbar samhällsutveckling med väl fungerande samspel mellan stad och land
- En stark och attraktiv gränsregion

Bland strategierna för att nå dessa övergripande mål gäller några, helt eller i delar, även etableringsfrämjandet:

- Driva offensiva satsningar för att attrahera investeringar och nyetableringar
- Stödja en IT-infrastruktur med hög kvalitet för alla och som främjar hållbarhet
- Samverka för att etablera Fyrbodal som ledande region inom skog och trä, med satsningar i nya bioekonomilösningar
- Samverka för att etablera Fyrbodal som en ledande maritim region (bioekonomi) med lösningar inriktade på innovation samt miljöanpassad och hållbar utveckling
- Skapa ett starkt gemensamt varumärke (som fungerar internationellt)
- Bidra till en växande gränsöverskridande besöksnäring utifrån regionala och nationella strategier
- Utveckla samarbetsformer för att attrahera företagsetableringar i gränsregionen

De prioriterade områden som lyfts fram i Fyrbodals Verksamhetsplan 2018 är således skog, trä, nya bioekonomilösningar, maritima lösningar inriktade på innovation och hållbar utveckling, hög kvalitet på IT-infrastrukturen främjande hållbarhet, en växande

gränsöverskridande besöksnäring och samverkan för att attrahera företagsetableringar till gränsregionen.

Dessa områden finns redan sedan tidigare med i det arbete som hittills genomförts inom Position Västsamarbetet. Utöver dessa har marknadsföringssatsningar även genomförts inom logistik och lager, riktade till främst svenska och norska aktörer. Inom Automotive börjar det internationella intresset växa för klustret i vår region igen och vi arbetar därför med detta främst tillsammans med BRG och BuS. Ytterligare ett område där vi arbetar proaktivt är etableringar av elintensiva verksamheter, vilket kommer att främja IT-infrastrukturen, men även erbjuda hållbar energiförsörjning av mycket energikrävande verksamheter. På grund av globala drivkrafter såsom digitalisering, Internet of Things, eldrivna fordon med mera växer efterfrågan på bra platser för datacenter och fabriker för tillverkning av batterier samt nya material. Dessa verksamheter är mycket elintensiva, varför de av hållbarhetsskäl bör drivas av förnybar energi och ha lösningar för hantering av överskottsvärme, något vi kan erbjuda i vår region. Även här sker arbetet i samverkan med regionala och nationella aktörer.

Sammanfattningsvis bidrar vi till att synliggöra (gräns-)regionen för företagsetableringar med fokus på miljöanpassad och hållbar utveckling.

Vid framtagningen av denna strategi 2017 pågår insatser inom följande styrkeområden:

- Trä och skog (bioekonomi)
- Maritima (bioekonomi)
- Logistik och lager
- Automotive
- Elintensiva verksamheter
- Besöksnäring

Insatser och resultat inom styrkeområdena ska stämma överens med aktuell verksamhetsplan för Fyrbodals kommunalförbund och utvärderas årligen. En årlig aktivitetsplan tas fram i samverkan med Position Västgruppen, det vill säga Position Västkontoret och näringslivsenheterna.

3. POSITION VÄSTS SYFTE

Vi ska bidra till ett starkare, mer differentierat och hållbart näringsliv i vår delregion, en attraktiv och stark del av tillväxtregionen Västra Götaland och den svensk-norska gränsregionen. Vi gör det genom att proaktivt främja nya företagsetableringar och -investeringar som skapar fler arbetstillfällen och stärker det befintliga näringslivet och vår delregions attraktivitet.

4. VISION

2024 är Position Väst (Fyrbodalen) ett av Sveriges fem mest intressanta områden för investeringar, mätt genom antalet nyetableringar och nya arbetstillfällen per invånare. Verksamheten har en väl definierad roll i det västsvenska innovationssystemet och en väl fungerande och långsiktigt finansierad verksamhet.

Samtliga deltagande kommuner och etablerande företag är nöjda med verksamheten och Position Väst ses som ett nationellt föredöme avseende hur väl det etablerings- och investeringsfrämjande samarbetet fungerar.

5. VERKSAMHETSIDÉ OCH ERBJUDANDE

Vi erbjuder etablerande och investerande företag kostnadseffektiv och föredömlig service genom hela processen, från tydliga faktabaserade och mottagaranpassade värdeerbjudanden om etableringsmöjligheter, via behovsinventering och platsbesök till och med genomförd etablering för fortsatt utveckling på vald plats.

Arbetet utförs på uppdrag av de deltagande kommunerna och bedrivs genom ett kommun-gemensamt regionalt etableringskontor i samverkan med kommunernas etableringsansvariga, befintliga näringslivs-, utbildnings- och forsknings- & innovationskluster, liksom med regionala och nationella aktörer som stärker och kompletterar våra tjänster.

Vi baserar våra proaktiva insatser på identifierade styrkeområden där vår region genom våra resurser, kompetenser och marknadsförutsättningar bedöms ha en nationell och/eller internationell konkurrenskraft och där det finns efterfrågan från företag i tillväxt.

I detta arbete ska vi verka för hållbara lösningar, en geografisk spridning av etableringarna samt för att arbetstillfällen ska skapas för personer med olika kompetens och förutsättningar.

6. TRE PARALLELLA STRATEGISKA INSATSOMRÅDEN – SPÅR

Arbetet bedrivs genom tre parallella insatsområden, så kallade spår:

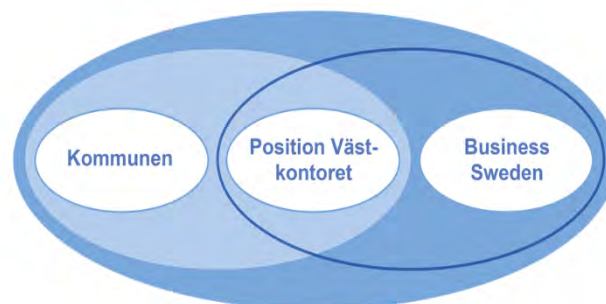
- Strategiska samarbeten och relationer byggs upp och underhålls
- Proaktiv marknadsföring av paketerade erbjudanden utförs och varumärket stärks genom varumärkesbyggande insatser
- Gemensam företagsetableringsservice bedrivs och vidareutvecklas

6.1 SPÅR A: Strategiska samarbeten

Vi bygger strategiska samarbeten som stärker vårt värdeerbjudande till potentiella etablerare, ökar vår regions och våra kommuners synlighet och ger genom vårt gemensamma regionala kontor varje deltagande kommun ökad chans att ta del av regionala, nationella och internationella samarbeten, etableringar och investeringar.

Väl fungerande samarbete ska bedrivas med:

- Västra Götalandsregionen och investerings- och etableringskontor i de andra tre kommunalförbunden
- Det nationella investerings- och etableringsfrämjande organet Business Sweden
- Utvalda aktörer inom det (väst)svenska innovationssystemet, inklusive klusteransvariga organisationer inom våra styrkeområden
- Aktörer inom akademien med koppling till våra valda styrkeområden

6.2 SPÅR B: Marknadsföring & varumärkesbygge

Vi ska arbeta proaktivt inom de utvalda styrkeområdena, det vill säga de branscher där vi har en dokumenterad styrka OCH där det bedöms finnas en nationell och/eller internationell efterfrågan på etableringar/investeringar. Insatser prioriteras under året beroende på yttre efterfrågan och interna resurser.

Vi ska paketera våra erbjudanden inom varje styrkeområde genom att i samarbete med lokala och regionala aktörer, och med stöttning av bland andra BuS och andra samarbetspartners, ta fram prospekt som beskriver våra styrkor. Erbjudandena ska vara tydliga, faktabaserade och baseras på förståelse för de etablerande företagens informationsbehov.

Vi genomför proaktiv, uppsökande marknadsföring och relationsskapande insatser inom våra styrkeområden gentemot svenska (och norska) bolag. Marknadsföring gentemot utländska bolag sker i samverkan med nationella aktörer såsom BuS.

Primära målgrupper inom valda fokusområden för proaktiva insatser:

- Svenska och norska företag i tillväxt som söker ny lokaliseringsort
- Utländska företag i tillväxt som söker ny lokaliseringsort (i samverkan med nationella aktörer såsom BuS)

Sekundära målgrupper för marknadsföring och information:

- Genom samverkansinsatserna nås utbildningsanordnare, klusteraktörer m.fl.
- Branschmedia, lokala, regionala och i viss mån nationella media

Respektive kommun håller kontakten med det befintliga näringslivet, inklusive privata fastighetsägare, och håller dem informerade om etableringssamarbetet.

Det övergripande varumärkesarbetet ska stärka hela det geografiska områdets, och i vissa avseende gränsregionens, synlighet, även i andra branscher än styrkeområdena. Även bidra till att Västra Götaland positioneras som en av Europas mest spännande tillväxtregioner och ett skyltfönster för hur hållbar tillväxt skapas. (Se vidare VG2020)

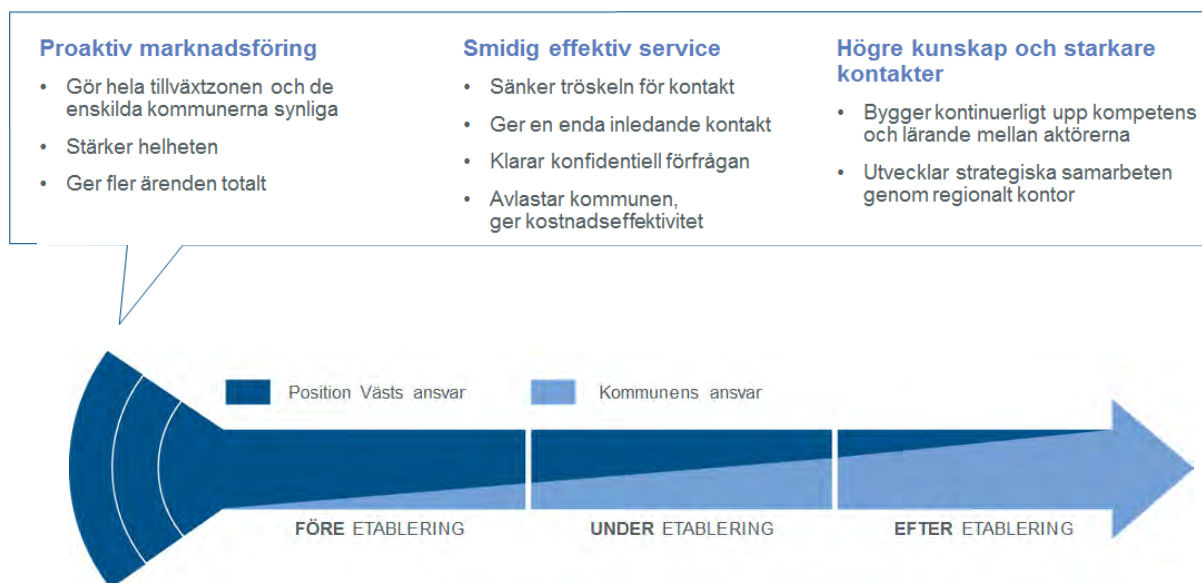
6.3 SPÅR C: Gemensam etableringsservice

Samtliga inkommande etableringsförfrågningar ska tas emot och hanteras, oavsett bransch. Vi bedriver i nära samverkan en professionell och föredömlig etableringsservice som underlättar både de etablerande företagens process och de interna processerna i kommunerna, samt stärker varje deltagande kommuns möjligheter att ge god service och attrahera företagsetableringar och -investeringar.

Principen är att alla inkommande etableringsförfrågningar välkomnas och hanteras enligt framtagna rutiner, oavsett bransch. En värdering, och i viss mån prioritering, av förfrågan görs utifrån hur kvalitativ den bedöms vara utifrån någon eller några av följande kriterier:

- Bidrar denna etablering till att skapa nya, eller rädda kvar, arbetstillfällen inom två år?
- Innebär den att externt kapital tillförs vår region?
- Bidrar den till att stärka det befintliga näringslivet genom tillförd kompetens eller annat?
- Innebär den att ett känt varumärke etableras som i sin tur kan stärka vår delregions attraktivitet?
- Annan värdeskapande kvalitet?

Varje etableringsförfrågan är unik. Ett ärendes gång kan därför bara schematiskt och övergripande beskrivas enligt nedan.

- Proaktiv marknadsföring, och strategisk samverkan, med tydliga värdeerbjudanden inom utvalda styrkeområden ska öka antalet inkommande kvalitativa etableringsförfrågningar

- Etableringsförfrågningar som inkommer direkt till etableringskontoret hanteras enligt det etablerande företags önskemål avseende sekretess, lokalisering, tidplan etc.
- Position Västkontoret:
  - presenterar områdets styrkor och värdeerbjudanden
  - ställer samman kravspecifikationen i samverkan med företaget och skickar vidare till kontaktperson i av företaget utvalda kommuner
  - samordnar platsbesök i samverkan med näringslivsenheterna
  - erbjuder informationsinhämtning från/kontakt med myndigheter etc.
  - koordinerar möten med myndigheter, kommunala tjänstemän, finansieringsaktörer, nätverk och företag att samverka med
  - driver ärendet och fungerar som sammanhållande kontaktperson tills företaget väljer att gå vidare
  - följer upp företags nöjdhet med servicen efter genomförd etablering, alternativt utebliven etablering, genom ett framtaget uppföljningsformulär
  - kan i viss mån stötta kommuner i samband med etableringsärenden som inkommit direkt till kommunen

Näringslivsenheten:

- tar emot och driver frågan i den egna organisationen och koordinerar etableringsärendets hantering i kommunen
  - tar kontakter med berörda privata fastighetsägare, samverkansparter etc.
  - ställer samman kommunens erbjudande, mark, lokaler och andra resurser och skickar till Positionvästkontoret eller direkt till företaget, i enlighet med företags önskemål
  - fungerar som kommunens kontaktperson gentemot det etablerande företaget, när företaget så önskar
  - meddelar Position Västkontoret om kommunen inte har möjlighet att erbjuda plats
  - hanterar förfrågningar som inkommer direkt till kommunen i enlighet med kommunens egna rutiner
- När etableringsort valts under etableringsfasen övergår ansvaret i “mjuk övergång” till näringslivsenheten, eller annan kommunal tjänsteman, i den takt företaget önskar. Position Västkontoret är fortsatt behjälpliga vid behov.
  - Efter genomförd etablering har kommunen ansvaret för att hålla kontakten med företaget, följa upp nöjdhet, om möjligt åtgärda problem, bjuda in företaget till lämpliga nätverk och träffar och vara lyhörd för intresse för följdinvesteringar.
  - Position Västkontoret och näringslivsenheten stämmer löpande av erfarenheter av genomförda etableringar gemensamt för lärande och eventuella proaktiva insatser för följdinvesteringar och -etableringar.
  - Lärdomar som inte företag anser vara konfidentiella delges hela Position Västgruppen (Näringslivsenheterna och Position Västkontoret) samt övriga tjänstemän och politisk ledning för fortsatt lärande och utveckling av rutiner etc.

7. BILAGA: ORGANISATION, VÄRDEORD, LÅNGSIKTIGA MÅL, MÄTETAL OCH UPPFÖLJNING

A. Organisation

Verksamhetsledningen på Position Västkontoret ska arbeta i nära samverkan med näringslivsenheterna/etableringsansvariga i de deltagande kommunerna. Fyrbodals kommunalförbund är huvudman för det gemensamma etableringskontoret.

Position Västkontoret ska marknadsföra varumärket Position Väst, dess erbjudande och områdets styrkor samt driva och utveckla det gemensamma etableringsarbetet i enlighet med denna strategiska plan.

Varje deltagande kommun:

- utser (minst) en kontaktperson på näringslivsenheten som:
  - har en samordnande roll och ansvar för lokala kontakter i sin kommunala organisation med koppling till etableringsprocesser
  - tar emot och hanterar etableringsförfrågningar från Positionvästkontoret
  - har upparbetade kontaktvägar bland lokala fastighetsägare och andra viktiga företag i det lokala näringslivet
  - aktivt ansvarar för eftermarknadsarbetet med de företag som valt att etablera i kommunen
  - aktivt deltar vid möten för vidareutveckling och utvärdering av verksamheten
  - deltar i gemensamma marknadsaktiviteter

- strävar efter att:
  - vidareutveckla kommunens service till etablerande företag genom väl fungerande rutiner och samverkan
  - ha tydliga erbjudanden i form av mark och lokaler etc. som kan marknadsföras genom det gemensamma marknadsföringsarbetet

B. Värdeord

Vi är **resultatorienterade** och **kostnadseffektiva** och bedriver därför vårt arbete med stöd av våra valda värdeord, inom givna ramar, villkor och förutsättningar.

a) **Proaktiva**

Vi arbetar metodiskt och uppsökande för att beslutsfattare i branscher inom våra styrkeområden, och möjliga samverkanspartner, ska känna till vår region och våra erbjudanden till etablerare/investerare.

b) **Samverkar**

Position Väst ska vara en väl integrerad och stark del av det västsvenska systemet för regional utveckling.

Vi driver aktivt på för samverkan som ger kostnadseffektivitet och positiva hävstångseffekter. Insatser genomförs i rätt organisation, på rätt nivå för bästa möjliga resultat.

c) **Företagsfokus**

Vår service och vår kommunikation baseras på kunskap om och intresse för etablerande företags situation, behov och efterfrågan. Vi bidrar till västsvenska och nationella satsningar på att attrahera strategiska investeringar inom identifierade luckor i för regionen centrala värdekedjor, vilket stärker det befintliga näringslivet.

d) **Kompetensbyggande**

Vi har rutiner för hur kompetens som byggs upp kring investeringsfrämjande arbete kommer alla berörda till del. I första hand avses här de tjänstemän inom kommunerna som arbetar med näringslivs- och företagsetableringsfrågor samt beslutsfattare och berörda kollegor inom kommunalförbundet.

e) **Faktabaserade**

Våra insatser ska baseras på fakta kring investeringsfrämjande metoder, vår marknads-potential och löpande uppföljning av insatsernas effektivitet. Vi arbetar i nära dialog med Västra Götalandsregionens analysenhet och fokuserar på insatser som kan mätas och utvärderas.

f) **Kommunikationsorienterade**

Vi kommunicerar professionellt, bygger relationer och är snabba och lyhörda för hur vår service uppfattas och hur den ständigt kan förbättras.

C. Långsiktiga mål

De proaktiva insatserna som utförs genom Position Västsamarbetet ska leda till:

- Samtliga deltagande kommuner ska vara mycket nöjda med Positionvästsamarbetet.
- Position Väst, tillväxtzonen mellan Göteborg och Oslo, blir ett välkänt och väl ansett område inom Västra Götaland att etablera och investera i, i första hand av företagsrepresentanter i utvalda branscher och geografiska områden
- Antalet företagsetableringsärenden på denna gemensamma nivå ska öka med minst 10% från år till år, med bibehållen (indexuppräknad) budgetnivå och övriga förutsättningar.
- Senast år 2024 ska vi ha landat minst en externt inkommande strategiskt viktig högkvalitetsetablering av vilket innebär att minst ett av följande tre mål har uppnåtts:
  - ett stort antal arbetstillfällen (i relation till vald kommuns invånarantal) bedöms skapas eller räddas kvar genom etableringen inom 3 år
  - en mycket stor investering vilket bedöms ha mycket positiva effekter på det regionala eller lokala näringslivet
  - ett mycket känt företag/varumärke etablerar sig vilket bedöms påverka kommunens/regionens attraktivitet avsevärt
- Den gemensamma företagsetableringstjänsten drivs i en struktur och juridisk form som möjliggör långsiktig verksamhet och långsiktigt tryggad finansiering.
- En av de deltagande kommunerna ska utses till ”Årets tillväxtkommun” av Arena för tillväxt senast 2018 (ett långsiktigt mål som sattes i EU-projektet Omställningskontor+ 2012-14).

D. Uppföljning, utvärdering och rapportering

Efter utvärdering av årets resultat utifrån strategi och aktivitetsplan ska en aktivitetsplan tas fram inför kommande år, synkroniserad med Fyrbodals Verksamhetsplan. Rapporter till Direktionen och Avdelningen för Samhällsutveckling följer Fyrbodals rutiner. Varje kvartal skickas en enkel kvartalsrapport till näringslivsenheterna. Kvartal 1 varje år följs föregående års insatser upp och rapporteras till näringslivsenheterna i de samverkande kommunerna. År 2021 ska halvtidsuppföljning och utvärdering genomföras av denna strategiska plan för 2019-2024.

E. Mätetal

Den årliga aktivitetsplanen ska innehålla:

- en kort nulägesbeskrivning om vår konkurrenskraft och marknadsförutsättningar inom varje valt styrkeområde
- tidsatta aktiviteter inom de tre spåren för att nå mål satta i Verksamhetsplanen

I aktivitetsplanen anges mätbara mål ur Verksamhetsplanen och enligt nedan, försedda med mätbara tal eller procentsatser, och vilka aktiviteter som ska leda till att de nås, inom givna ekonomiska, personella och andra ramar.

SPÅR A: Strategiska samarbeten

- Finns avtal med Business Sweden
- Finns avtal med xx
- Ingår i nätverk x.../kluster
- Genomförs gemensam marknadsföring med övriga delregioner?
- Fått erbjudanden om att ingå i strategiskt viktiga nätverk

SPÅR B: Marknadsföring & varumärkesbygge

- Antal marknadsföringsinsatser i form av mässhdeltagande, annonsering etc.
- Antal deltagare vid mässor, antal som läst annons, antal som besökt hemsida, laddat ned information, antal följare på sociala media, antal konkreta kontakter (visitkort) osv.
- Antal säljmöten med potentiella etablerare/investerare
- Visat intresse från andra regioner och investeringsfrämjande kontor (IPA)
- Antal (positiva) artiklar och inslag i media
- Upplevd och i möjligaste mån uppmätt varumärkeskänedom vid mässhdeltagande och andra marknadsföringsaktiviteter

SPÅR C: Etablerings- och investeringsfrämjande

- Antal presentationer för grupper med svenska respektive utländska deltagare
- Antal inkommande etableringsförfrågningar (varav internationella genom Business Sweden)
- Antal visningsresor på plats för potentiella etablerare
- Arrangerat Position Väst dagen med fokus på etablerarnas perspektiv och etableringsservice, för alla kommunala tjänstemän som arbetar med etableringar
- Minst 90% av deltagarna är nöjda - mycket nöjda med Position Väst dagen

Sammantagna effekter av strategiska samarbeten, marknadsföring och etableringsservice:

- Antal etableringar/investeringar
- Antal nyskapade direkta, och om möjligt att mäta, indirekta arbetstillfällen

- Antal bevarade arbetstillfällen (om möjligt att mäta)
- Andel av internationella/svenska/företagsinvesteringar som landar här e.dyl. Om möjligt att mäta.
- Andel av alla etableringsärenden i vår delregion som går genom Position Väst. Om möjligt att mäta.

Och – inte minst - vi som arbetar inom Position Västgruppen ska ha kul på jobbet och vara bra på att fira och uppmärksamma när vi når våra mål!

Ann Palmnäs juni 2018

Förslag till strategisk plan för Position Väst - det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbetet.

Den tilltagande globaliseringen gör att konkurrensen om kompetens, kapital, teknik och jobb hårdnar.

I VG2020 och Fyrbodals kommunalförbunds Delregionala plan 2014–2020 betonas vikten av att öka de samlade satsningarna på att attrahera företagsetableringar, som en del av insatserna för ett starkare näringsliv och ökad attraktivitet.

Ett av målen i det dåvarande projektet Position Väst 2016–2017, som finansierades av Västra Götalands-regionen och Fyrbodals kommunalförbund, var att en långsiktig strategi skulle tas fram för det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbete som bedrivs under varumärket Position Väst, tillväxtzonen mellan Göteborg och Oslo. Ett förslag, som spänner över åren 2019–2024, är därför framtaget.

Fyrbodals direktion har den 14 juni 2018 beslutat

Att förslaget till strategisk plan för Position Väst skickas på remiss till medlemskommunerna med svar senast den 30 september, för beslut i direktionen 1 november.

Svar skickas till kansli@fyrbodal.se

Förslag bifogas.

Med vänlig hälsning

Ann Palmnäs

Verksamhetsledare Position Väst

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 145 Dnr 2018-330
Säkerhetsskyddschef med ersättare i Färgelanda kommun

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att säkerhetssamordnare Elisabet Niklasson utses till säkerhetsskyddschef i kommunen och att personalchef Per Wahlén utses som ersättare till säkerhetsskyddschefen.

Ärendebeskrivning

Enligt säkerhetsskyddslagen 1996:627 och säkerhetsskyddsförordningen(1996:33) åläggs det Färgelanda kommun att vidta åtgärder för att skydda rikets säkerhet och förebygga terroristbrott genom att det för Färgelanda kommuns verksamheter finns säkerhetsskydd med hänsyn till verksamhetens art, omfattning och övriga omständigheter.

Enligt § 6 i säkerhetsskyddsförordningen ska det finnas en säkerhetsskydds-chef med ersättare och vid behov en biträdande säkerhetsskyddschef. Verksamheten är inte av den omfattningen i Färgelanda kommun att det behövs någon biträdande chef. Däremot bör en säkerhetsskyddschef och en ersättare utses med uppgift att utöva kontrollen över säkerhetsskyddet. Säkerhetsskyddschefen och dess ersättare är direkt underställd myndighetschef i de frågor som rör säkerhetsskyddet enligt säkerhetsskyddslagen.

Beslutsunderlag

Säkerhetssamordnarens tjänsteskrivelse 2018-09-12.

Beslutet skickas till

Utsedd säkerhetschef resp. ersättare
Länsstyrelsen/Säkerhetsskyddshandläggaren
Diariet

Säkerhetssamordnare

Elisabet Niklasson

0528-56 7212

elisabet.niklasson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Säkerhetsskyddschef och ersättare i Färgelanda kommun

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att säkerhetssamordnare Elisabet Niklasson utses till säkerhetsskyddschef i kommunen och att personalchef Per Wahlén utses som ersättare till säkerhetsskyddschefen.

Ärendebeskrivning

Enligt säkerhetsskyddslagen 1996:627 och säkerhetsskyddsförordningen(1996:33) åläggs det Färgelanda kommun att vidta åtgärder för att skydda rikets säkerhet och förebygga terroristbrott genom att det för Färgelanda kommuns verksamheter finns säkerhetsskydd med hänsyn till verksamhetens art, omfattning och övriga omständigheter.

Enligt § 6 i säkerhetsskyddsförordningen ska det finnas en säkerhetsskydds-chef med ersättare och vid behov en biträdande säkerhetsskyddschef. Verksamheten är inte av den omfattningen i Färgelanda kommun att det behövs någon biträdande chef. Däremot bör en säkerhetsskyddschef och en ersättare utses med uppgift att utöva kontrollen över säkerhetsskyddet. Säkerhetsskyddschefen och dess ersättare är direkt underställd myndighetschef i de frågor som rör säkerhetsskyddet enligt säkerhetsskyddslagen.

Uppgifter

De uppgifter som ska utföras handlar bland annat om att säkerhetsanalys ska genomföras och resultaten dokumenteras i en säkerhetsskyddsplan, som visar vilka uppgifter som eventuellt ska hemlighållas och vilka anläggningar som kräver ett särskilt säkerhetsskydd. Anställda i kommunen som handlägger eller kommer i kontakt med uppgifter som är sekretessbelagda inom totalförsvaret ska säkerhetsprövas, registerkontrolleras och placeras in i säkerhetsklasser.

Susanne Korduner
Kommunchef

Elisabet Niklasson
Säkerhetssamordnare

Beslutet skickas till

Utsedd säkerhetschef resp ersättare
Länsstyrelsen/Säkerhetsskyddshandläggaren
Diariet

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning Info Notering	Ärendemening Handläggare	Hid Diariennr	Besl.inst Samtr.dat
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 20180528 Valboskolan 7-9, Wiveca Forsberg Doyle - rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018.1833 2018/6 KS	KS 2018-10-03
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-05-29 Valboskolan 7-9, Wiveca Doyle- Forsberg, rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018.1853 2018/6 KS	KS 2018-10-03
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-05-30 Valboskolan 7-9, Wiveca Doyle- Forsberg, rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018.1870 2018/6 KS	KS 2018-10-03
In 2018-05-30 Protokoll Extra årsstämma/bolagsstämma för Färgelanda Vatten AB, Västvatten AB - Färgelanda Vatten AB		2018.1878	KS 2018-10-03
In 2018-05-24. Protokoll nr 4. Styrelsemöte Färgelanda Vatten AB, Västvatten AB - Färgelanda Vatten AB		2018.1882	KS 2018-10-03
Ut Protokoll årsstämma/bolagsstämma Gatersbyn 120 Fastighets AB 2018-05-31, Gatersbyn 120 Fastighets AB		2018.1888	KS 2018-10-03
Ut Årsredovisning för Gatersbyn 120 Fastighets AB år 2017, antagen på bolagsstämma 2018-05-31, Gatersbyn 120 Fastighets AB		2018.1889	KS 2018-10-03

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning Info Notering	Ärendemening Handläggare	Hid Diariennr	Besl.inst Sammr.dat
Ut MN §131/2018 2018-05-31, MN framför att starten av parkeringsövervakning bör ske så snart det är möjligt och inte avvakta en eventuell ny taxa.	Kommunal parkeringsövervakning Administrativa enheten	2018.1906 2017/192 KS	KS 2018-10-03
Ut Samverkansavtal Stigens Herrgård, Folke Stigens stiftelse	Förfrågan om ekonomisk hjälp till restaurering av entrémiljö Stigens Herrgård Administrativa enheten	2018.1987 2016/671 KS	KS 2018-10-03
In Ekonomirapporten maj 2018, Sveriges kommuner och Landsting SKL		2018.2005	KS 2018-10-03
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-06-07 Bruksskolan, Pia Edström, rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018.2041 2018/6 KS	KS 2018-10-03
In Protokoll Ungdomsråd 2018-06- 05	Ungdomsrådet i Färgelanda 2018 Lillan Fahlstedt	2018.2056 2018/99 KS	KS 2018-10-03
In Meddelande om SKL:s Förbundsavgift 2019, Sveriges kommuner och Landsting SKL	Kristina Olsson	2018.2119	KS 2018-10-03
In Årsmöte 2018 Kommunforskning i Västsverige, Kommunforskning i Västsverige		2018.2136	KS 2018-10-03
In Betygsstatistik årskurs 6 Högsätters skola vårterminen 2018, Högsätters skola	Betygsstatistik LGR 11 Helena H. Kronberg	2018.2155 2018/7 KS	KS 2018-10-03
In Betygsstatistik årskurs 6 Ödeborgs skola vårterminen 2018, Ödeborgs skola	Betygsstatistik LGR 11 Helena H. Kronberg	2018.2156 2018/7 KS	KS 2018-10-03

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning Info Notering	Ärendemening Handläggare	Hid Diariennr	Besl.inst Samtr.dat
In Betygsstatistik årskurs 6A Valboskolan vårterminen 2018, Valboskolan F-6	Betygsstatistik LGR 11 Helena H. Kronberg	2018.2157 2018/7 KS	KS 2018-10-03
In Betygsstatistik årskurs 6B Valboskolan vårterminen 2018, Valboskolan F-6	Betygsstatistik LGR 11 Helena H. Kronberg	2018.2158 2018/7 KS	KS 2018-10-03
In Mottagningsbekräftelse om anmäld dataskyddsbud enligt Dataskyddsförordningen för Kommunstyrelsen (DI-2018- 12163), Datainspektionen	Dataskyddsbud enligt Dataskyddsförordningen	2018.2344 2018/124 KS	KS 2018-10-03
Ut Betygsstatistik årskurs 7 Valboskolan vårterminen 2018	Betygsstatistik LGR 11	2018.2353 2018/7 KS	KS 2018-10-03
Ut Betygsstatistik årskurs 8 Valboskolan vårterminen 2018	Betygsstatistik LGR 11	2018.2354 2018/7 KS	KS 2018-10-03
Ut Betygsstatistik årskurs 9 Valboskolan vårterminen 2018	Betygsstatistik LGR 11	2018.2355 2018/7 KS	KS 2018-10-03
In Protokoll Dalslands miljö- och energinämnd 2018-06-21, Dalslands miljö- och energiförbund		2018.2357	KS 2018-10-03
Ut Övervägande om verkställighet av kommunfullmäktiges beslut 2018- 06-27 § 86 "Tilläggsanslag till investeringsbudgeten för investering i ombyggnaden av Höjdenskolan"	Investering och ombyggnad av Höjdenskolan	2018.2365 2018/105 KS	KS 2018-10-03
Ut Protokoll folkhälsorådet Färgelanda kommun 180620	Lillian Fahlstedt	2018.2390	KS 2018-10-03

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning		Hid	Besl.inst
Info	Ärendemening	Diariernr	Sammr.dat
Notering	Handläggare		
In		2018.2410	KS
Cirkulär 18:21 överenskommelse om vissa ändringar i allmänna bestämmelser (AB 17 och AB 14 § 28 mom. 7, 9-12, ändrad beräkning av ersättning vid sjukdom, Sveriges kommuner och Landsting SKL			2018-10-03
In		2018.2450	KS
Resultat från Skolinspektionens ombedömning av nationella prov 2017 - sammanställning för huvudman (dnr 01-2017:342), Skolinspektionen			2018-10-03
	Helena H. Kronberg		
In		2018.2467	KS
Cirkulär 18:26 ny förvaltningslag, Sveriges kommuner och Landsting SKL			2018-10-03
In		2018.2589	KS
Protokoll direktionen för Dalslands miljö- och energiförbund 2018-06-12, Dalslands miljö- och energiförbund			2018-10-03
In		2018.2622	KS
Skrivelse om Agenda 2030, Regeringskansliet - Finansdepartementet			2018-10-03
In		2018.2714	KS
Meddelande om personalval till Folke Stigens stiftelse mandatperioden 2019-2022, Folke Stigens Stiftelse			2018-10-03
	Administrativa enheten		
Ut		2018.2730	KS
Beslut enligt 5 kap 14-16 § Skollagen (2010:800) om avstängning från skolan 20180828-20180904, Gustaf Alenklint - rektor	Avstängning av elev enligt Skollagen	2018/33 KS	2018-10-03

FÄRSELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning Info Notering	Ärendemening Handläggare	Hid Diariennr	Besl.inst Sammt.dat
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-08-24 Valboskolan 7-9, Wiveca Forsberg Doyle - rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018.2731 2018/6 KS	KS 2018-10-03
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-08-24 Valboskolan 7-9, Wiveca Forsberg Doyle - rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018.2732 2018/6 KS	KS 2018-10-03
In Cirkulär 18:28 lag från 1 juli 2018 om plan för återgång i arbete, Sveriges kommuner och Landsting SKL		2018.2755	KS 2018-10-03
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-08-30 Valboskolan 7-9, Wiveca Doyle Forsberg, rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018.2836 2018/6 KS	KS 2018-10-03
In Protokoll 2018-09-10 avs Medling lokal, Gatersbyn 1:120 (2684-18), Hyresnämnden i Göteborg	Uppsägning av hyresavtal för villkorsändring, Gatersbyn 1:120 Per Wahlén Personalchef	2018.2894 2018/220 KS	KS 2018-10-03
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-05-04 förskolan, Chistina Nilsson, förskolechef	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018.2937 2018/6 KS	KS 2018-10-03
In Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-08-28 Högsäters skola, Gustaf Alenklint, rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018.2938 2018/6 KS	KS 2018-10-03

FÄRSELANDA

Kommunstyrelsen

Riktning	Ärendemening	Hid	Besl.inst
Info	Handläggare	Diariennr	Sammt.dat
Notering			
In		2018.2939	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-08-27 Högsäters skola, Gustaf Alenklint, rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018/6 KS	2018-10-03
Ut		2018.2940	KS
Beslut enligt 5 kap 14-16 § Skollagen (2010:800) om avstängning från skolan 20180906-20180907	Avstängning av elev enligt Skollagen Gustaf Alenklint	2018/33 KS	2018-10-03
In		2018.2960	KS
Expediering av Skolinspektionens beslut i ärende med Dnr 32-2018:1103, Skolinspektionen Skolinspektionen avslår ansökan om godkännande av Lärlingsgymnasiet i Sverige AB som huvudman.	Ansökan om uppstart av fristående gymnasieskola för Lärlingsgymnasiet i Sverige AB (Dnr: 32-2018:1103) Helena H. Kronberg	2018/125 KS	2018-10-03
Ut		2018.2969	KS
Protokoll Ungdomsrådet 2018-09-04	Ungdomsrådet i Färgelanda 2018 Administrativa enheten	2018/99 KS	2018-10-03
In		2018.2978	KS
Incidentrapport anmälan om diskriminering/kränkande behandling 2018-09-19 Valboskolan 7-9, Wiveca Forsberg-Doyle, rektor	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018/6 KS	2018-10-03
In		2018.2993	KS
Protokoll Miljö-& energinämnd, Dalslands miljö- och energinämnd Justerat protokoll för Dalslands miljö- och energinämnd			2018-10-03
In		2018.3007	KS
Incidentrapport - Anmälan om diskriminering/kränkande behandling, Gustaf Alenklint rektor Högsäter	Incidentrapporter skolan 2018 Helena H. Kronberg	2018/6 KS	2018-10-03

FÄRGELANDA
Kommunstyrelsen

Riktning		Hid	Besl.inst
Info	Ärendemening	Diariennr	Sammtr.dat
Notering	Handläggare		
In		2018.3008	KS
Incidentrapport - Anmälan om diskriminering/kränkande behandling, Pär Allvin - rektor Färgelanda	Incidentrapporter skolan 2018	2018/6 KS	2018-10-03
	Helena H. Kronberg		

FÄRGELANDA

Beslutsfattare Paragraf Datum	Innehåll Ärendemening Avsändare/mottagare	Hid Dariernr Diplankod	Fastbet Besl.inst Sammtr.dat
2018-06-12	Hyresavtal med DDN Solution AB avseende Konica Minolta Bizhub C3351 (50037054) 2018-04-01--2022-03-31 delegat Åsa Forsberg Hyresavtal Konica Minolta Bizhub C3351	2018.2042 2018/265	 KS 2018-10-03
2018-06-12	Samverkansavtal Verksamhetsförlagd utbildning på grundnivå och avancerad nivå inom sjuksköterske- och specialistsjuksköterskeprogrammet (2018/864 B 60) delegat Johan Lundh Samverkansavtal Verksamhetsförlagd utbildning på grundnivå och avancerad nivå inom sjuksköterske- och specialistsjuksköterskeprogrammet Högskolan Väst, Institutionen för Hälsovetenskap	2018.2044 2018/266 05	 KS 2018-10-03
2018-08-20	Ansökan om tilläggsbelopp för elev vid Utsiktens gymnasiesärskola läsåret 2018/2019 avslås då skolan ska kunna möta de stödbehov som ansökan gäller inom ramen för befintlig ersättning. Delegat Mona Jonsson Avtal gällande studier på Utsikten, Dals-Eds gymnasium, läsåret 2016-2020	2018.2674 2016/507	 KS 2018-10-03
2018-08-20	Ansökan om resurspedagog läsåret 2018/2019 vid Uddevalla gymnasieskola tillstyrks motsvarande kostnad för elevassistent på 80%. Delegat Mona Jonsson Beskrivning behov av extra stöd i form av resurspedagog Uddevalla kommun, Barn och utbildning	2018.2675 2018/255	 KS 2018-10-03

FÄRGELANDA

Beslutsfattare	Innehåll	Hid	Fastbet
Paragraf	Ärendemening	Diariennr	Besl.inst
Datum	Avsändare/mottagare	Diplankod	Sammtr.dat
	Personuppgiftsbiträdesavtal med Arena Budget AB delegat Kristina Olsson	2018.2556	
	Personuppgiftsbiträdesavtal Arena Budget AB	2018/301	KS
2018-05-22			2018-10-03
	Avtal avseende Inkassotjänster och kravhantering mellan Färgelanda kommun och Visma Collectors AB från och med 2018-09-31--2019-06-01. Delegat Kristina Olsson	2018.2769	
	Förlängning av avtal inkassotjänster Visma Collectors AB	2017/688	KS
2018-08-30			2018-10-03
	Hysesavtal avseende två Konica Minolta Bizhub C308 2018-08-01 IFO tillsvidare (50040917) DDN Solution AB. Delegat Carina Holmqvist	2018.2968	
	Hysesavtal avs Konica Minolta Bizhub C258 (50037835) IFO	2018/339	KS
2018-09-20			2018-10-03
Helena H Kronberg	Tillstyrker att skolgång får fullgöras i Uddevalla kommun läsåret 2018-2019 (hidnr 2018.2664).	2018.2676	
	Fullgöra skolgång i annan kommun	2018/34	KS
2018-08-21			2018-10-03
Helena H Kronberg	Personuppgiftsbiträdesavtal mellan Färgelanda kommun och ILT inläsningstjänst AB	2018.1839	
	Personuppgiftsbiträdesavtal ILT inläsningstjänst AB	2018/247	KS
2018-05-31			2018-10-03
Helena H Kronberg	Beslut om att ta del av allmänna handlingar delegat Helena Kronberg (t.f. Kommunchef)	2018.2408	
	Begäran om allmän handling scientologbibeln	2018/293	KS
2018-07-11			2018-10-03

FÄRGELANDA

Beslutsfattare	Innehåll	Hid	Fastbet
Paragraf	Ärendemening	Diariennr	Besl.inst
Datum	Avsändare/mottagare	Diplankod	Sammtr.dat
Helena H Kronberg	Beslut om att ta del av allmänna handlingar delegat Helena Kronberg (t.f. Kommunchef)	2018.2460	
	Begäran om allmän handling scientologbibeln	2018/293	KS
2018-07-17			2018-10-03
Helena H Kronberg	Personuppgiftsbiträdesavtal med IST AB avs 18 system inom förskola, fritidshem, grundskola, vuxenutbildning, SFI, Hämta och lämna etc	2018.2673	
	Personuppgiftsbiträdesavtal IST AB	2018/310	KS
2018-08-22		05	2018-10-03
Jonas Berggren	Kontrakt med Dustin Sverige AB för leverans av arbetsplatser och elevdatorer 2015 (10312) 2018-06-30--2020-07-01	2018.2485	
	Förnyad konkurrennsutsättning arbetsplatser och elevdatorer	2018/272	KS
2018-07-23			2018-10-03
Susanne Korduner	Avtal med Bisnis Analys AB avs verktyg för näringslivsarbetet	2018.2677	
	Avtal Bisnis Analys	2018/311	KS
2018-08-21		05	2018-10-03
Susanne Korduner	Attestuppdrag enligt § 5 Attesreglementet avseende Daglig verksamhet Håvet, Lyckan respektive Furåsen samt Insatser till personer med funktionsnedsättning (ej LSS) fr o m 20180817 ordinarie beslutattestant Charlotte Kvist	2018.2653	
	Attestuppdrag enligt 5 § Attestreglementet	2018/1	KS
2018-08-20			2018-10-03
Susanne Korduner	Attestuppdrag enligt § 5 Attesreglementet avseende Avdelningskontor IT fr o m 20180817 ordinarie beslutattestant Jonas Berggren	2018.2654	
	Attestuppdrag enligt 5 § Attestreglementet	2018/1	KS
2018-08-20			2018-10-03

FÄRGELANDA

Beslutsfattare Paragraf Datum	Innehåll Ärendemening Avsändare/mottagare	Hid Diariennr Diplankod	Fastbet Besl.inst Sammtr.dat
Tomas Lassehag	Hyresavtal avs Konica Minolta Bizhub C258 (50037835) perioden 2018-05-01-2022-04-30 med DDN Solutions AB	2018.2275	
	Hyresavtal Konica Minolta Bizhub C258, Kultur och fritid	2018/286	KS
2018-06-27			2018-10-03
Ulla Börjesson	Avslut av inaktuellt ärende Handlingsplan för samverkan	2018.2314 2017/289	KS
2018-06-28			2018-10-03
Ulla Börjesson	Avslut av inaktuellt ärende Handlingsplan för samarbete med andra kommuner	2018.2316 2016/89	KS
2018-06-28			2018-10-03
Ulla Börjesson	KSO beslutar att en sponsoringssumma för cykeltävlingar på 5000 kr betalas ut till E.M.	2018.2350	
	Ansökan sponsoring cyklist E Melkersson	2018/171	KS
2018-07-03			2018-10-03
Ulla Börjesson	Hyresavtal med LAN Assistans (50036045) avseende 15 st cyklar med tillbehör 2018-04-01--2021-04-01, Valboskolan	2018.2002	
	Hyresavtal LAN Assistant avseende cyklar	2018/264	KS
2018-06-05		05	2018-10-03

Benämning	Bef r o m	Bef t o m	Avtal	Anställningsform	Delegat
Habiliteringsass	2018-05-01	2018-12-31	Månadsanställd (AB)	Vikariat (3)	Inger Persson-Johansson
Fritidsledare	2018-05-01	2020-12-31	Månadsanställd (AB)	AVA (2)	Carina Holmqvist
Fastighförvalt	2018-05-02		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Maria Wagerland
Elevassistent	2018-05-02	2018-06-14	Månadsanställd (AB)	Obehörig lärare (17)	Wiveca Doyle
Förskollärare	2018-05-21		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Christina Nilsson
Fastighetsskötare	2018-05-01	2018-08-10	Månadsanställd (AB)	Säsong (5)	Ulf Nilsson
Lokalvårdare	2018-05-14		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Ulf Nilsson
Kock	2018-05-01		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Kerstin Forsebo
Bi Måltidschef	2018-05-15	2018-10-31	Månadsanställd (AB)	AVA (2)	Kerstin Forsebo

Benämning	Bef r o m	Bef t o m	Avtal	Anställningsform	Delegat
Fastighetsskötare	2018-06-01	2018-08-31	Månadsanställd (AB)	Säsong (5)	Rolf Magnusson
Arbetsterapeut	2018-06-04		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Ulla Morsing
Undersköterska	2018-06-03		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Monica Knutsen
Receptionist	2018-06-01		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Per Wahlén
Förskollär Obehörig	2018-06-11	2018-12-31	Månadsanställd (AB)	Obehörig lärare (17)	Christina Nilsson
Undersköterska	2018-06-01		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Maria Larsen
Aktivitetspedag	2018-06-16		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Gustaf Alenklint
Serviceassistent	2018-06-18	2018-12-31	Månadsanställd (AB)	AVA (2)	Mariana Aronsson

Benämning	Bef fr o m	Bef t o m	Avtal	Anställningsform	Delegat
Lokalvårdare	2018-07-01		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Ulf Nilsson
Undersköterska	2018-07-16		Månadsanställd (AB)	Tillsvidare (1)	Monica Knutsen
Socialrehabiliterare	2018-07-18	2018-11-02	Månadsanställd (AB)	AVA (2)	Helena Sjögren
Barnskötare outb	2018-07-30	2018-11-02	Månadsanställd (AB)	Vikariat (3)	Pär Allvin

Benämning	Bef fr o r	Bef t o m	Avtal	Anställningsform	Delegat
Elevassistent	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A AVA (2)	Pär Allvin
Förskollär Obeh	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A Obehörig lärare	Pär Allvin
Lärare	2018-08-	2019-06-		Lärare månadsans Efter 67 år (11)	Pär Allvin
Musiklärare	2018-08-	2018-12-		Lärare månadsans Efter 67 år (11)	Pär Allvin
Lärare	2018-08-			Lärare månadsans Tillsvidare (1)	Pär Allvin
Lärare	2018-08-			Lärare månadsans Tillsvidare (1)	Pär Allvin
Studiehandledar	2018-08-	2018-12-		Lärare månadsans Obehörig lärare	Pia Edström
Lär Försk/Gr Ti	2018-08-	2019-08-		Lärare månadsans AVA (2)	Pia Edström
Lärare Textilslöj	2018-08-	2019-06-		Månadsanställd (A Obehörig lärare	Pia Edström
Fritidsped outb	2018-08-	2019-06-		Månadsanställd (A Obehörig lärare	Pia Edström
Stödpedagog	2018-08-			Månadsanställd (A Tillsvidare (1)	Pia Edström
It-Chef	2018-08-			Månadsanställd (A Tillsvidare (1)	Susanne Korduner
Barnskötare	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A AVA (2)	Marie-Louise Forsberg
Förskollär Obeh	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A AVA (2)	Marie-Louise Forsberg
Barnskötare	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A AVA (2)	Marie-Louise Forsberg
Grundskollärare	2018-08-			Lärare månadsans Tillsvidare (1)	Wiveca Doyle
Resurs/Stöd/Frit	2018-08-			Uppehållsanställd Tillsvidare (1)	Wiveca Doyle
Elevassistent	2018-08-	2018-10-		Månadsanställd (A Obehörig lärare	Wiveca Doyle
Barnskötare	2018-08-			Månadsanställd (A Tillsvidare (1)	Christina Nilsson
Förskollär Obeh	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A Obehörig lärare	Christina Nilsson
Förskollär Obeh	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A Obehörig lärare	Christina Nilsson
Undersköterska	2018-08-	2018-11-		Månadsanställd (A AVA (2)	Maria Larsen
Undersköterska	2018-08-			Månadsanställd (A Tillsvidare (1)	Maria Larsen
Lärling Övriga	2018-08-	2019-05-		Månadsanställd (A AVA (2)	Maria Larsen
Elevassistent	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A AVA (2)	Gustaf Alenklint
Fritidsped outb	2018-08-	2019-08-		Månadsanställd (A AVA (2)	Gustaf Alenklint
Musiklärare	2018-08-	2018-09-		Lärare månadsans Tillsvidare (1)	Gustaf Alenklint
Lärare	2018-08-			Lärare månadsans Tillsvidare (1)	Gustaf Alenklint
Förskollärare	2018-08-			Lärare månadsans Tillsvidare (1)	Gustaf Alenklint
Lärare Textilslöj	2018-08-	2019-06-		Lärare månadsans Vikariat (3)	Gustaf Alenklint
Lärare	2018-08-	2019-06-		Lärare månadsans Obehörig lärare	Gustaf Alenklint
Elevassistent	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A AVA (2)	Gustaf Alenklint
Resursperson	2018-08-	2019-06-		Månadsanställd (A AVA (2)	Gustaf Alenklint
Elevassistent	2018-08-	2018-12-		Månadsanställd (A AVA (2)	Gustaf Alenklint
Lärare årsk 0-3	2018-08-	2018-12-		Lärare månadsans AVA (2)	Gustaf Alenklint

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Plats och tid:

Kommunkontoret, måndag 17 september
2018 kl. 08.30 – 16.30

Beslutande:

Ulla Börjesson (S) ordf.
Kenneth Carlsson (L) fr.o.m. § 130
Bo Ljung (L) t.o.m. §129
Tobias Bernhardsson (C)
Tommy Larsson (S)
Linda Jansson (M)

Övriga närvarande

Susanne Korduner kommunchef
Marianne Martinsson, sekreterare
Se i övrigt respektive §

Utses att justera: Tobias Bernhardsson (C)

Paragrafer: §§ 110- 145

Underskrifter

Ordförande:

Ulla Börjesson (S)

Justerare:

Tobias Bernhardsson (C)

Sekreterare:

Marianne Martinsson

BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Beslutsorgan: Kommunstyrelsens ledningsutskott

Sammanträdesdatum 2018-09-17

Anslags uppsättande 2018-09-21

Anslags nedtagande 2018-10-15

Protokollet förvaras på kommunkontoret

Underskrift *Marianne Martinsson*

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Innehållsförteckning

KLU § 110 Dnr 2018/5.....	4
Delårsrapport juli 2018, inkl. prognos	4
KLU § 111 Dnr 2018-325	5
Regional åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020	5
KLU § 112 Dnr 2018/275.....	6
Taxor 2019 myndighetsutövning för Norra Älvsborgs Räddningsförbund (NÄRF).....	6
KLU § 113 Dnr 2018/276.....	7
Taxor för sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda Kommun	7
KLU § 114 Dnr 2018/279.....	8
Remiss Verksamhetsplan och budget 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund	8
KLU § 115 Dnr 21018/280.....	9
Remiss Budget för tillväxtmedel 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund	9
KLU § 116 Dnr 2018/281.....	10
Bekräftelse av borgensförbindelse, regressavtal och avtal om medlemmarnas ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat samt fullmakt att kommunicera borgensförbindelse	10
KLU § 117 Dnr 2017/331.....	12
Ramar efter lönerrevision samt flytt av bibliotekstjänst i Detaljbudget 2018.....	12
KLU § 118 Dnr 2018-331	13
Medlemskap Aleforsstiftelsen.....	13
KLU § 119 Dnr 2018/298.....	14
Beslut gällande märkning av läkemedel inom elevhälsans medicinska insats.....	14
KLU § 120 Dnr 2018/.....	15
Rapport kränkande behandling kvartal 1-2, 2018	15
KLU § 121 Dnr 2018/'	16
Rapport barnomsorgskön	16
KLU § 122.....	17
Avgifter/Taxor matdistribution	17
KLU § 123.....	18
Ny bestämmelse om förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre from 1 juli 2018.	18
KLU § 124 Dnr 2018-267	19
Yttrande – Västbus – Samverkan för barn och ungas bästa 2019-2020.....	19
KLU § 125 Dnr 2018/30.....	20
Förslag om taxor 2019 enligt alkohollagen, tobakslagen, lag om e-cigarett med påfyllnadsbehållare och lag om receptfria läkemedel	20
KLU § 126 Dnr 2018/164.....	21
Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in-och utskrivning från slutna hälso-och sjukvård och därtill hörande riktlinjer.....	21
KLU § 127 Dnr 2017-195	22
Tilldelningsbeslut upphandling av kärnsystem inom ramen för programmet Framtidens vårdinformativmiljö (FVM).....	22

Justering

40

↓

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 128 Dnr 2018-192	23
Utredning köp av församlingshemmet, Färgelanda	23
KLU § 129 Dnr 2018-181	24
Gemensam avfallsplan 2018-2025 , Färgelanda kommun	24
Beslutsunderlag	24
KLU § 130 Dnr 2018-302	25
Cykelbana till barnen i Ödeborg	25
KLU § 131 Dnr 2016-427	26
Utbyte av befintliga belysningsstolpar i Järbo	26
KLU § 132 Dnr 2017/599.....	27
Information om pågående arbete avseende tillgänglighetsutredning i kommunal.....	27
Lokaler	27
KLU § 133.....	28
Information om pågående arbete med energieffektivisering FLA brandstation	28
KLU § 134 Dnr 2016/886.....	29
Information om nuläge, Dammen Stigen	29
KLU § 135 Dnr 2015/199.....	30
Information avseende pågående försäljning av Tallbacken i Högsäter.....	30
KLU § 136 Dnr 2018/142.....	31
Anläggande av multiarena Högsäter	31
KLU § 137 Dnr 2017/604.....	32
Bemanning och verksamhet Återvinningscentralen.....	32
KLU § 138 Dnr 2016/850.....	33
Elljusspår Stigen.....	33
KLU § 139 Dnr 2017/101.....	34
Planprogram för Timmervägen	34
KLU § 140.....	35
Lägesrapport – investeringen i Höjdenskolan.....	35
KLU § 141.....	36
Lägesrapport Livsmedelscenter i Väst (Björnhuset).....	36
KLU § 142 Dnr 2018/209.....	37
Ansökan om bidrag till förbättring av vedbod vid Föreningen Kroppefjälls vandrares raststuga på Kroppefjäll	37
KLU § 143 Dnr 2018/333.....	38
Inbjudan nätverk 2018-2022 "Utveckla system, strategier och modeller för samverkan med civilsamhället".....	38
KLU § 144 Dnr 2018/277.....	39
Förslag till Strategisk plan för Position Väst – det gemensamma företags- etablerings- och investeringsfrämjande arbetet.....	39
KLU § 145 Dnr 2018-330	40
Säkerhetsskyddschef med ersättare i Färgelanda kommun.....	40

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 110 **Dnr 2018/5**
Delårsrapport juli 2018, inkl. prognos

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att för sin del godkänna Färgelanda kommuns delårsrapport för perioden 2018-01-01 – 2018-07-31 och överlämna den till revisionen för granskning.

Ärendebeskrivning

Kommunen ska upprätta delårsrapport för perioden januari till juli varje år.

Kommunens resultat för perioden uppgår till + 2,6 mnkr, vilket är en avvikelse från budget med + 0,4 mnkr.

Prognosen för helårsresultatet uppgår till 1,2 mnkr, vilket är 6,7 mnkr sämre än budget.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-09-13

Ekonomichefen och sektorscheferna informerar.

Skickas till
Kommunstyrelsen

Justering

WB

B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 111 Dnr 2018-325
Regional åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att uppdra åt kommunchefen att besvara länsstyrelsen frågeformulär kring regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020.

Ärendebeskrivning

Alla kommuner och kommunalförbund i Västra Götalands län har uppmanats att åta sig åtgärder i ett framtaget åtgärdsprogram med syfte att gemensamt kunna nå miljömålen. Alla åtgärder kommer att läggas upp på en nationell åtgärdswebb. Åtgärdsprogrammet berör fyra huvudområden:

- 1) Minskad klimatpåverkan och ren luft
- 2) Hållbar användning av vattenmiljöer
- 3) Hållbart brukande av skog och skogslandskap samt
- 4) God boendemiljö och hållbar konsumtion. Länsstyrelsen vill ha svar senast den 15 oktober.

Dalslands miljö- och energiförbund har arbetat fram förslag på vilka åtagande som Dalslandskommuner ska åta sig. För att kunna samarbeta kring åtgärderna har om möjligt samma åtgärder föreslagits för alla kommuner. Det finns två åtgärder som Färgelanda kommun där Dalslands miljö- och energiförbund inte har lagt något förslag avseende kategori av aktör samt ansvarig inom kommunen:

1. Minska riskerna med läkemedelsanvändning
2. Ta fram kulturmiljöprogram som underlag i fysisk planering.

I antagna Allmänna bestämmelser för användande av Färgelanda kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning (antagna av KF 2018-12-17) finns läkemedel med när det gäller hur anläggningar får användas.

Avseende kulturmiljöprogram så pågår detta arbete i kommunen och kommer att behandlas av kommunstyrelsen när förslag är framme (dnr 2017/471).

Beslutsunderlag

Kommunchefens tjänsteskrivelse 2018-09-12

En av miljö och energiförbundets miljöstrateger informerar.

Beslutet skickas till:
Dalslands miljö- och energikontor
Diariet

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 112

Dnr 2018/275

Taxor 2019 myndighetsutövning för Norra Älvsborgs Räddningsförbund (NÄRF)

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna förslaget till taxor för 2019 för NÄRF avseende myndighetsutövning att gälla fr. o m 2019-01-01

Ärendebeskrivning

Direktionen i NÄRF har vid sammanträde 2018-06-19 § 21 beslutat att fastställa taxor 2019. Taxan föreslås gälla fr.o.m. 2019-01-01.

Taxor som är personalrelaterade har anpassats till budgeterade löne- ökningar. Detta avser även taxor för myndighetsutövning såsom tillsyn, tillstånd etc. Övriga taxor har räknats upp med KPI jan månad, föregående år. Personrelaterade tjänster har räknats upp med 2,8 %, vilket stämmer överens med budgeterad förändring. Övriga taxor har räknats upp med 1,58 %, vilket motsvarar KPI (jan 2018/jan 2017).

Taxor för tjänster avseende automatiska brandlarm kommer att revideras under hösten 2018 då rutiner och avtalshantering är under omarbetning.

Notering till protokollet

Linda Jansson (M) anmäler att hon inte deltar i dagens beslut utan återkommer i kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-06-27

Ekonomichefen informerar

Skickas till
Kommunstyrelsen

Justering

UB | B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 113

Dnr 2018/276

Taxor för sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda Kommun

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna förslaget till taxor för 2019 för NÄRFs sotning och brandskyddskontroll att gälla fr.o.m. 2019-01-01

Notering till protokollet

Linda Jansson (M) anmäler att hon inte deltar i dagens beslut utan återkommer i kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (NÄRF) har inkommit med förslag till taxor för 2019 avseende sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda kommun. Sotningen har två huvuduppdrag, dels att utföra lagstadgade brandskyddskontroller och dels att utföra rengöring i form av sotning gentemot hushåll i Färgelanda kommun. Direktionen i NÄRF har vid sammanträde den 2018-06-19 § 22 beslutat att fastställa den nya taxan avseende sotning och brandskyddskontroll i Färgelanda Kommun. Den nya taxan är beräknad med en genomsnittlig höjning om 2 % för år 2019. Taxehöjningen grundar sig på sotningsindexet.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-06-27

Ekonomichefen informerar

Skickas till
Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 114

Dnr 2018/279

Remiss Verksamhetsplan och budget 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att för sin del godkänna Verksamhetsplan och budget 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund.

Ärendebeskrivning:

Direktionen tog den 8 juni 2017 beslut om höjning av medlemsavgiften med 5 kr/invånare för 2018, från 28 kr till 33 kr. För Färgelandas del innebar det en höjning med 33 000 kr från 184 800 kr till 217 800 kr. Från 2019 sker en index-höjning med 3 %, med årlig prövning av indexhöjningen i förhållande till förbundets finansiella ställning. Det innebär en höjning av medlemsavgiften för 2019 med 1 kr/invånare, från 33 kr till 34 kr. För Färgelanda innebär det en höjning med 6 600 kr från 217 800 kr till 224 400 kr. Detta finns finansierat i Kommunstyrelsen och Stabs budget för verksamhetsåret 2019. Indexhöjningen följer i stort kommunens planeringsförutsättningar för verksamheten, enligt dessa har en indexuppräknning inför 2019 gjorts med 2,8 %.

Verksamhetsplanen beskriver på ett tydligt sätt kommunalförbundets övergripande mål, strategier och måttal som ska följas upp och återrapporteras till kommunerna.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-06-28

Ekonomichefen informerar

Skickas till
Kommunstyrelsen
Förhandsinfo till Fyrbodals

Justering

UB | B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 115

Dnr 21018/280

Remiss Budget för tillväxtmedel 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att för sin del godkänna Budget för tillväxtmedel 2019 för Fyrbodals Kommunalförbund.

Ärendebeskrivning:

För 2019 visar budgetförslaget en omslutning på 20 500 000 kr vilket innebär att kommunerna finansierar satsningar med 10 000 000 kr i nya tillväxtmedel. För Färgelanda Kommuns del innebär detta en höjning av avgiften med 13 200 kr från 231 000 till 244 200 kronor för 2019. Detta motsvarar en höjning med 2 kr/invånare, från 35 kr till 37 kr.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-06-28

Ekonomichefen informerar

Skickas till
Kommunstyrelsen
Förhandsinfo till Fyrbodal

Justering

UB

B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 116

Dnr 2018/281

Bekräftelse av borgensförbindelse, regressavtal och avtal om medlemmarnas ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat samt fullmakt att kommunicera borgensförbindelse

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar

att Färgelanda kommun bekräftar att ingången borgensförbindelse av den 23 mars 1998 ("Borgensförbindelsen"), vari Färgelanda kommun åtagit sig solidariskt borgensansvar såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s (publ) ("Kommuninvest") förpliktelser, alltjämt gäller samt att Kommuninvest äger företräda Färgelanda kommun genom att företa samtliga nödvändiga åtgärder för ingående och vidmakthållande av borgen enligt Borgensförbindelsen i förhållande till Kommuninvests nuvarande och blivande borgenärer.

att Färgelanda kommun bekräftar att regressavtalet undertecknat av Färgelanda kommun den 5 juli 2011, vari det inbördes ansvaret mellan Kommuninvests medlemmar regleras för det fall Kommuninvests borgenärer skulle framställa anspråk gentemot någon eller några av medlemmarna enligt Borgensförbindelsen, alltjämt gäller.

att Färgelanda kommun bekräftar att garantiavtalet undertecknat av Färgelanda kommun den 16 augusti 2011, vari Färgelanda kommuns ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat regleras, alltjämt gäller.

att utse kommunstyrelsens ordförande och kommunchef att för kommunens räkning underteckna alla handlingar med anledning av detta beslut.

Ärendebeskrivning

Färgelanda kommun är medlem i Kommuninvest ekonomisk förening ("Föreningen"). Föreningens upplånings- och utlåningsverksamhet bedrivs i det av Föreningen helägda dotterbolaget Kommuninvest i Sverige AB (publ) ("Kommuninvest"). För att Kommuninvest i sin upplåning ska få bästa möjliga kreditvillkor på lånemarknaden återfinns i Föreningens stadgar som villkor för medlemskap, att samtliga medlemmar enligt separat tecknad borgensförbindelse ska ansvara solidariskt såsom för egen skuld för Kommuninvests samtliga förpliktelser. Samtliga medlemmar har tecknat borgensförbindelse.

Justering

UB | TB

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

Forts KLU § 116

Färgelanda kommun utfärdade sin borgensförbindelse den 23 mars 1998 och har bekräftat densamma genom beslut av kommunfullmäktige den 21 oktober 2009.

Ett borgensåtagande är enligt lag endast giltigt i tio år från den dag då åtagandet ingicks, alternativt från den dag då borgensåtagandet bekräftats genom beslut av kommunfullmäktige. Giltighetstiden för Färgelanda kommuns borgensåtagande kommer således inom kort att löpa ut. Med hänsyn till att borgensförbindelsen utgör ett av villkoren för medlemskap i Föreningen och den betydelse borgensförbindelserna har för Kommuninvests verksamhet är det av mycket stor vikt att Färgelanda kommun innan borgensförbindelsens giltighetstid löper ut på nytt fattar ett beslut i kommunfullmäktige som bekräftar att borgensförbindelsen alltjämt är gällande, samt därefter undertecknar en separat sådan bekräftelse av borgensförbindelsen. När detta har skett har borgensåtagandet förlängts ytterligare en tioårsperiod.

Samtliga medlemmar har, utöver borgensförbindelsen, tecknat ett separat regressavtal ("Regressavtalet") med Kommuninvest samt ett avtal om medlemmarnas ansvar för Kommuninvests motpartsexponeringar avseende derivat ("Garantiavtalet"). Även dessa avtal är av avgörande betydelse för medlemskap i Föreningen samt av stor vikt för Kommuninvests verksamhet. Färgelanda kommun undertecknade Regressavtalet den 5 juli 2011 och Garantiavtalet den 16 augusti 2011. Även dessa avtal riskerar att bli ogiltiga efter tio år och måste därför, inom denna tid, bekräftas i enlighet med vad som ovan angivits för borgensförbindelsen.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse 2018-08-08

Ekonomichefen informerar

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 117 Dnr 2017/331

Ramar efter lönerevision samt flytt av bibliotekstjänst i Detaljbudget 2018

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna ramar efter lönerevision samt flytt av bibliotekstjänst i Detaljbudget 2018.

Ärendebeskrivning

I beslutad Detaljbudget 2018 justerades inte sektorernas ramar (kommunbidrag) med förväntat utfall av lönerevisionen 2018. Detta ska ske när det faktiska utfallet är klart.

Fr. o m 1 april 2018, flyttades skolbibliotekarien från Sektor Barn och Utbildning till Sektor Samhällsutveckling, detta innebär att 156 000 tkr måste flyttas mellan sektorerna.

Nya ramar efter lönerevision 2018 samt flytt av bibliotekstjänst redovisas.

Förvaltning/Sektor	Beslutad ram	Ny ram 2018
Kommunfullmäktige	3645	3645
Kommunstyrelse och Stab	46157	46728
Sektor Barn och Utbildning	158602	161809
Sektor Omsorg	120556	122796
Sektor Samhällsutveckling	46604	47591
Utrymme för lönerevisionen	7005	0
Finansiering	3000	3000
Summa Kommunbidrag till verksamheterna	385569	385569
Resultat	7869	7869
Totalt	393438	393438

Skickas till
Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 118 **Dnr 2018-331**
Medlemskap Aleforsstiftelsen

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att kommunen ska bli medlem i Aleforsstiftelsen från och med 2018.

Finansiering:

Inom befintlig budget, till en kostnad av cirka 5 000 sek/året.

Ärendebeskrivning:

Färgelanda kommun behöver ha en partner/bollplank vad gäller frågor om alkohol och drogbehandling. Aleforsstiftelsen drivs som en stiftelse utan vinstsyfte.

Ett medlemskap innebär att kommunen får:

- Snabb tillgång till Aleforsstiftelsens behandlingsinsatser.
- Rabatt på utbildningar, konsultation, material och behandlingar.
- Två fria platser i Arbetsplatsprogrammet vid varje utbildningstillfälle, två gånger om året.
- Tillgång till deras nätverksträffar.
- Fri telefonrådgivning genom [Aleforslinjen](#), 020-22 12 00, för samtliga anställda.
- Fri handledning i enskilda ärenden för chefer, HR-personal och fackliga skyddsombud.
- Fri policyrevision och tillgång till dokumentmallar.
- Kostnadsfritt företagsbesök och fortlöpande information och Nyhetsbrev.

Beslutsunderlag

Personalavdelningens tjänsteskrivelse 2018029

Administrative chefen informerar.

Skickas till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 119

Dnr 2018/298

Beslut gällande märkning av läkemedel inom elevhälsans medicinska insats

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att doser med vaccin behöver EJ märkas i samband med klassvaccination där alla elever ska få samma sorts vaccin. I samband med klassvaccination när doser EJ märks enligt 7 § får annan typ av vaccin EJ ges.

Ärendebeskrivning

1 januari 2018 ersattes tidigare gällande författning kring läkemedels-hantering av HSLF-FS 2017:37 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården.

De läkemedel som hanteras inom EMI (elevhälsans medicinska insats) är vaccinationer och läkemedel som ges enligt generella direktiv. Dessa direktiv uppdateras enligt Västra Götalandsregionens Rekommendationslista inför varje läsår av skolläkare och skolsköterska med medicinskt ledningsansvar. Skolläkaren delegerar sedan till skol-sköterskorna att ge läkemedel enligt de generella direktiven. Delegeringen gäller i ett år och ska signeras av skolläkaren och skolsköterskan.

Enligt HSLF-FS 8 § får vårdgivaren besluta att ett iordningställt läkemedel inte behöver märkas med uppgifterna i 7 §, under förutsättning att det är förenligt med god och säker vård. Medicinskt ledningsansvarig skolsköterska ser inga risker utan föreslår att kommunstyrelsen beslutar om avsteg från 7 §.

Beslutsunderlag

Sektor barn och utbildnings tjänsteskrivelse 2018-07-23

Skickas till kommunstyrelsen

Beslutet skickas till:

Barn- och utbildningschef

Medicinskt ledningsansvarig skolsköterska

Diariet

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 120 **Dnr 2018/**
Rapport kränkande behandling kvartal 1-2, 2018

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen lägger rapporten till handlingarna.

Chefen för sektor barn och utbildning informerar och ledamöterna ställer frågor.

Skickas till kommunstyrelsen

Justering

LB

B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 121   **Dnr 2018/'**
Rapport barnomsorgskön

Ärendet behandlas inte idag. Det tas upp på kommunstyrelsens kommande sammanträde.

Skickas till kommunstyrelsen

Justering

UB |

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 122

Avgifter/Taxor matdistribution

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att uppdra till sektor omsorg att förtydliga informationen om taxorna/avgifterna för matdistribution och insatsen matdistribution i sektorns verksamheter, på exempelvis fakturorna som skickas ut.

Ärendebeskrivning

Förtydligande av insatsen matdistribution.

Det råder otydlighet om taxor/avgifter och insatsen matdistribution inom sektor omsorg bland kommuninvånare i Färgelanda kommun. Ex priser för externa lunchgäster i de särskilda boendenas matsalar kontra priser och avgifter för de äldre som har biståndsbedömda insatser.

Socialchefen informerar

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 123

Ny bestämmelse om förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre from 1 juli 2018.

Ledningsutskottets beslut

Informationen läggs till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Socialchefen informerar.

Den nya bestämmelsen innebär att socialnämnden får en befogenhet att erbjuda hemtjänstinsatser till äldre personer utan någon föregående behovsprövning. Bestämmelsen är frivillig för kommunen att tillämpa.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 124

Dnr 2018-267

Yttrande – Västbus – Samverkan för barn och ungas bästa 2019-2020

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen avger följande yttrande:

Färgelanda önskar en tydligare skrivning om första linjens ansvar för psykiatrisk vård och utredning för barn och unga så att ledet mellan elevhälsa och specialistfunktion blir tydligt.

Ärendebeskrivning:

Revideringen är framtagna av en partsammansatt arbetsgrupp som består av representanter från de fyra kommunalförbunden, koncernkontoret inom Västra Götalandsregionen, Närhälsan samt brukarföreningen NSPiG. Revideringen innehåller dels hur dokumentet är utformat och dels innehållsmässigt. Syftet har varit att tydliggöra hur Västbus riktlinjer förhåller sig till andra avtal och överenskommelser, moderniserat och anpassat skrivningen i riktlinjen till en praktisk verklighet 2018 och renodlat innehållet i riktlinjerna vilket nu innebär att överenskommelsen istället innehåller bilagor med förtydligande kring olika delar.

Som ett led i beredningen önskas synpunkter på förslaget till gemensam "överenskommelse om samverkan om barn och unga, 0-20 år, i behov av samordnade insatser och tvärprofessionella kompetens från kommunen och Västra Götalandsregionen, 2019-2020".

Beslutsunderlag

Sektor omsorgs tjänsteskrivelse 2018-08-16

Skickas till Kommunstyrelsen

Beslutet skickas till

Arbetsgruppen för revidering av Västbus riktlinjer.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 125

Dnr 2018/30

Förslag om taxor 2019 enligt alkohollagen, tobakslagen, lag om e-cigarett med påfyllnadsbehållare och lag om receptfria läkemedel

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna Dalslands Alkohol och tobaksenhets förslag till taxor och tillsynsavgifter för handläggning av alkoholutskänkning att gälla fr.o.m. 1 januari 2019.

Genom ovanstående ställningstagande har kommunfullmäktige beslutat att godkänna Dalslands Alkohol och tobaksenhets förslag till taxor och tillsynsavgifter avseende alkohollagen, tobakslagen, lag om e-cigarett med påfyllnadsbehållare och lag om receptfria läkemedel att gälla fr.o.m. 1 jan 2019 i sin helhet. (Kommunfullmäktige har redan beslutat (2018-06-20 § 65) att godkänna övriga delar i förslaget.)

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige har 2018-06-20, § 65 godkänt delar av förslaget till taxor enligt alkohollagen, tobakslagen, lag om e-cigarett med påfyllnadsbehållare och lag om receptfria läkemedel med undantag av den del som avser tillsynsavgifter för serveringstillstånd. Denna del av förslaget har återremitterats för utredning om möjligheterna att göra ett mer flexibelt system med hänsyn tagen till omfattningen av alkoholförsäljningen.

Dalslands Alkohol och Tobaksenhet har utarbetat ett förslag där hänsyn tagits till restaurangernas faktiska försäljning av alkohol.

Beslutsunderlag

Dalslands Alkohol och tobaksenhets tjänsteskrivelse 2018-08-27

Skickas till
Kommunstyrelsen

Justering

UB | *15*

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 126

Dnr 2018/164

Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in- och utskrivning från slutet hälso- och sjukvård och därtill hörande riktlinjer.

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen godkänner Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan vid in- och utskrivningen från slutet hälso- och sjukvård och därtill hörande riktlinjer att gälla fr.o.m. 2018-09-25 till 2020-11-30.

Kommunstyrelsen bemyndigar kommunstyrelsens ordförande att med kontrasignation av kommunchefen att underteckna handlingar med anledning av beslutet.

Ärendebeskrivning

Bakgrunden till överenskommelsen handlar om att en ny lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård som gäller från 1 januari 2018. Lagen reglerar:

- Samverkan vid planering av insatser för enskilda som efter att de skrivs ut från slutet vård kan komma att behöva insatser från socialtjänsten, den kommunala finansierade hälso- och sjukvården och den landstingsfinansierade öppna vården.
- Hur insatsen ska planeras för den enskilda som efter utskrivningen behöver insatser från fler berörda enheter inom de aktuella verksamheterna.
- Kommunens betalningsansvar för vissa utskrivningsklara patienter.

Lagen ger utrymme för landsting och kommun att träffa en överenskommelse om tidpunkt för när kommunens betalningsansvar ska inträda och med vilket belopp (Kap 4, § 5).

Fyrbodals kommunalförbunds direktion har den 14 juni 2018 beslutat att rekommendera medlemskommunerna att anta bifogade överenskommelse med tillhörande riktlinjer som reglerar in- och utskrivningsprocessen i Västra Götaland samt kommunens betalningsansvar efter utskrivning.

Överenskommelsen gäller från 2018-09-25 till 2020-11-30.

Beslutsunderlag

Sektor omsorgs tjänsteskrivelse 2018-09-05

Beslutet skickas till:

Sektorchef omsorg

Utvecklingschef omsorg

Justering

LIB | TS

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 127

Dnr 2017-195

**Tilldelningsbeslut upphandling av kärnsystem inom ramen för programmet
Framtidens vårdinformativmiljö (FVM)**

Ledningsutskottets beslut

Kommunstyrelsens ledningsutskott beslutar att kommunstyrelsens ordförande bemyndigas att godkänna tilldelningsbeslut i upphandling avseende kärnsystem inom ramen för programmet Framtidens vårdinformativmiljö. Kommunstyrelsens ordförande bemyndigas att med kontrasignation av kommunchefen underteckna fullmakt och rättegångsfullmakt avseende upphandlingen.

Ärendebeskrivning

Västra Götalandsregionen genomför sin egen del och för varje kommuns räkning en upphandling av Framtidens vårdinformativmiljö. Systemet är primärt ett omfattande så kallat kärnsystem inom hälso- och sjukvården som bland annat syftar till att underlätta en sömlös överföring av patientuppgifter. Kommunerna deltar i upphandlingen genom fullmakt där Färgelanda kommun lämnade denna 2017-03-13. Upphandlingen är i sitt slutskede och beslut om tilldelning av kontrakt i upphandlingen behöver fattas snarast. En tidplan är framtagen och Regionstyrelsen i Västra Götalandsregionen kommer att fatta sitt beslut den 25 september. Det finns en önskan att kommunerna fattar likalydande beslut under perioden 25-27 september, detta för att inte parterna ska få olika tider för avtalsspärren.

Beslutsunderlag

Sektor Omsorgs tjänsteskrivelse 2018-09-12

Beslutet skickas till:
Västra Götalandsregionen
Sektorchef Omsorg
Upphandlare
Diariet

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 128   **Dnr 2018-192**
Utredning köp av församlingshemmet, Färgelanda

Ledningsutskottets beslut

Mot bakgrund av förvaltningens konstaterande finns inte behov av lokalen och deltagande i budgivning är inte aktuellt. Uppdraget anses därmed avslutat.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsens ledningsutskott (KLU) beslutar den 16 april (§ 77) att uppdra till kommunchefen att utreda huruvida församlingshemmet i Färgelanda är lämpligt för någon kommunal verksamhet och återkomma i ärendet för ställningstagande om kommunen ska delta i budgivningen.

Beslutsunderlag

Sektor samhällsutvecklings tjänsteskrivelse 2018-05-22.

Chefen för sektor samhällsutveckling informerar.

Beslutet skickas till
Chefen för sektor samhällsutveckling
Avslutas

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 129 **Dnr 2018-181**
Gemensam avfallsplan 2018-2025 , Färgelanda kommun

Ledningsutskottets förslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna förslaget till gemensam avfallsplan 2018-2025 för Färgelanda kommun.

Finansiering: Enligt budget (taxefinansierad)

Ärendebeskrivning:

I samverkan med Dalslandskommunerna Bengtsfors, Dals Ed, Färgelanda och Mellerud har en avfallsplan för perioden 2018-2025 utarbetats under projektledning av SWECO.

Avfallsplanens innehåll har styrts av gällande lagar men hänsyn har även tagits utifrån både nationella och lokala mål samt strategier.

Avfallsplanen har ställts ut på mellan den 2 maj 2018 till och med den 31 maj 2018. Under samrådtiden har ett 20-tal yttranden inlämnats.

Beslutsunderlag

Sektor samhällsutvecklings tjänsteskrivelse 2018-09-12

Chefen för sektor samhällsutveckling och tekniske chefen informerar.

Skickas till
kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 130 **Dnr 2018-302**
Cykelbana till barnen i Ödeborg

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att uppdra till kommunchefen att utreda möjligheterna att anlägga en "cykelbana" i Ödeborg.

Ärendebeskrivning

Kommunen har fått ett önskemål från några föräldrar i Ödeborg om anläggande av en cykelbana i Ödeborg likanden den som gjorts i Bäckefors bredvid deras nya lekplats/utegym.

Chefen för sektor samhällsutveckling och mark- och exploateringschefen informerar.

Beslutet skickas till
Kommunchefen

Justering

UB |

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 131 **Dnr 2016-427**
Utbyte av befintliga belysningsstolpar i Järbo

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att uppdra till kommunchefen att utreda kostnaderna för att fullfölja uppsättning av belysningsstolpar i den omfattning som ursprungligen var planerat.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har 2016-06-08 beslutat att byta ut befintliga belysningsstolpar i Järbo.

Efter beslutet har förvaltningen fört en dialog med trafikverket som väghållare för den aktuella vägen. Trafikverket har inte godkänt det förslag som låg till grund för beslutet på grund av för långa avstånd mellan stolparna. Dåvarande sektorchef har därför tagit beslut om vilken delssträcka som skulle prioriteras för att rymmas i aktuell budget på 430 Tkr.

Resultatet är att budgeten endast har räckt till 16 belysningsstolpar.

Beslutsunderlag

Sektor samhällsutvecklings tjänsteskrivelse 2018- 08-24

Chefen för sektor samhällsutveckling och mark- och exploateringschefen informerar.

Beslutsunderlag

Sektor samhällsutvecklings tjänsteskrivelse 2018-08-24

Chefen för sektor samhällsutveckling och mark- och exploateringschefen informerar.

Beslutet skickas till
Kommunchefen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 132

Dnr 2017/599

Information om pågående arbete avseende tillgänglighetsutredning i kommunal Lokaler

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att lägga informationen om det pågående arbetet till handlingarna och uppdrar till kommunchefen att innan det färdiga svaret publiceras i Västra Götalandsregionens tillgänglighetsdatabas informera kommunstyrelsen om innehållet. Kommunchefen får vidare i uppdrag att presentera en prioriteringslista med kostnadsberäkning för att åtgärda eventuella brister.

Ärendebeskrivning

Ledningsutskottet har 2017-10-23 § 200 beslutat uppdra åt kommunchefen att identifiera och kostnadsberäkna tillgänglighetsanpassningar av kommunala lokaler.

Under sommaren 2018 har två sommarjobbare inventerat ett antal kommunala lokaler.

Vid dagens sammanträde lämnas en delredovisning av uppdraget av bostadsanpassningshandläggaren.

Beslutet skickas till
Kommunchefen
Chefen för sektor samhällsutveckling

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 133

Information om pågående arbete med energieffektivisering FLA brandstation

Installation av en bergvärmeanläggning pågår. Upphandlingen av anläggningen görs via direktupphandling.

Chefen för sektor samhällsutveckling och mark och exploateringschefen informerar.

Justering

UB

B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 134 **Dnr 2016/886**
Information om nuläge, Dammen Stigen

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar uppdra till kommunchefen att uppta samtal med den nya ägaren av dammanläggningen angående förhållandena i och kring dammen i Stigen.

Ärendebeskrivning

Vid dagens sammanträde informerar chefen för sektor samhällsutveckling och mark och exploateringschefen om resultatet av den utredning som sektorn har gjort kring ansvarsfrågorna vad gäller dammen i Stigen.

Beslutet skickas till
Kommunchefen

Justering

UB |

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 135

Dnr 2015/199

Information avseende pågående försäljning av Tallbacken i Högsäter.

Försäljningen av "Tallbacken" har överlämnats till en fastighetsmäklare. Vid den första visningen har tre intressenter deltagit och en ny visning är planerad.

Försäljningen sker genom anbud som kommunen kan avvisa eller anta.

I detaljplanen är Tallbacken ett A område, d.v.s. avsatt för allmänt ändamål.

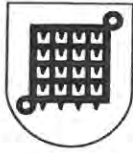
Chefen för sektor samhällsutveckling och mark och exploateringschefen informerar.

Justering

LIB | B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 136 **Dnr 2018/142**
Anläggande av multiarena Högsäter

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att överlämna ärendet till kommunstyrelsen utan eget förslag.

Kommunchefen får i uppdrag att utreda kostnader och placering av en motsvarande anläggning som den i Högsäter men med placering i Ödeborg.

Ärendebeskrivning

Chefen för sektor samhällsutveckling och mark och exploateringschefen informerar. Det finns två områden som bedöms möjliga för en placering. Att anlägga en ”multiarenan” beräknas kosta 500 000 kronor. Den årliga driftkostnaden är beräknad till 20 000 kronor

Beslutet skickas till
Kommunchefen
Chefen för sektor samhällsutveckling
Mark och exploateringschefen

Justering

LB

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 137 **Dnr 2017/604**
Bemanning och verksamhet Återvinningscentralen

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet lägger informationen till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Återvinningscentralen i Stigen är föremål för upprustning, bland annat vad gäller att omhänderta olika fraktioner, ordna fungerande transportlösningar inom området åtgärda arbetsmiljön och göra det möjligt att reglera tillgängligheten och betalningen för att lämna material för återvinning samt att i övrigt vidta åtgärder som är i linje målen i förslaget till avfallsplan.

Teknische chefen informerar.

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

**KLU § 138
Elljusspår Stigen**

Dnr 2016/850

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att uppdra till kommunchefen att meddela Folke Stigens Stiftelse och Stigens IF att kommunen för sin del avvaktar fortsatt handläggning av ärendet till dess någon intressent förklarar sig beredd att anlägga elljusspåret och att det finns någon intressent som är beredd att svara för driften av detsamma.

De i budgeten avsatta pengarna för elljusspåret ligger kvar under 2018. Dröjer det längre får frågan om kommunens medfinansiering tas upp till ny prövning.

Beslutet skickas till
Kommunchefen

Justering

uo | B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 139 **Dnr 2017/101**
Planprogram för Timmervägen

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att uppdra till kommunchefen att ta fram ett planprogram för det område vid Timmervägen i Färgelanda centrum som i översiktsplanen är avsatt för bostadsändamål.

Finansiering: Finansiering för att ta fram ett planprogram för Timmervägen sker ur befintlig budget.

Ärendebeskrivning

Arbetet med att analysera kommunens utpekade områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) har genomförts. Syftet med analysen har varit att få fram ett underlag för beslut avseende om en detaljplanprocess ska inledas för något av områdena och i så fall vilket. I LIS-analysen har även Timmervägen analyserats som ett alternativt område för utveckling av bostäder. Dokumentet avseende LIS-analysen har därför under arbetets gång ändrat namn till "Analys för urval av framtida bostadsutvecklingsområde i Färgelanda kommun".

Analysen har gjorts genom att titta på förutsättningarna för de beslutade LIS-områdena samt Timmerväggen i Färgelanda centrum och jämföra områdena utifrån önskemål från invånarna i Färgelanda kommun. Timmervägen är det område som bedöms bäst uppfylla invånarnas synpunkter och som också fångat störst intresse från byggherrar ur exploateringssynpunkt.

Beslutsunderlag

Sektor samhällsutvecklings tjänsteskrivelse 2018-09-05

T.f. plan och byggchefen informerar.

Skickas till
Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 140

Lägesrapport – investeringen i Höjdenskolan

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar uppdra till kommunchefen att under arbetets gång informera ledningsutskottet om eventuella avvikelser.

Ärendebeskrivning

Mark och exploateringschefen informerar om arbetet. Det bedöms löpa på enligt planer. Dialog förs med Boverket om möjligheterna att erhålla statligt bidrag men några besked har hittills inte lämnats.

Beslutet skickas till
Kommunchefen
Chefen för sektor samhällsutveckling

Justering

UB | B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 141

Lägesrapport Livsmedelscenter i Väst (Björnhuset)

Kommunstyrelsen ordförande och administrative chefen informerar

Ett av företagen i huset har begärt förhandling i hyresnämnden. Nämnden har avvisat ärendet.

Förberedelser inför ett beslut om bolagisering pågår. Frågeställningar i det sammanhanget är bland annat vilken köpeskillning som ska gälla och vilket kapitaltillskott som ska lämnas till bolaget.

Justering

UB

Ø

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 142

Dnr 2018/209

Ansökan om bidrag till förbättring av vedbod vid Föreningen Kroppefjälls vandrars raststuga på Kroppefjäll

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att bevilja Föreningen Kroppefjälls vandrare 10 000 kr för materialkostnader till förbättring av vedbod vid anslutning till Karolinerstugan på vandringsleden Karl XII:s väg.

Finansiering:

Finansiering sker genom Kommunstyrelsens ofördelade ram.

Yrkanden

Tobias Bernhardsson (C) Tommy Larsson (S) och Kenneth Carlsson (L) yrkar att kommunen beviljar bidrag med 10 000 kronor.

Ärendebeskrivning:

Föreningen Kroppefjälls Vandrare har ansökt om bidrag på 20 000 kr för upprustning av en vedbod vid anslutning till Karolinerstugan på vandringsleden Karl XII:s väg. Leden startar i Dals Rostock i Melleruds kommun och gör över Kroppefjäll till Järbo. Raststugan byggdes år 1962.

Kommunstyrelsen ledningsutskott har 2018-05-21 § 93 beslutat att ge kommunchefen i uppdrag att lyfta frågan om delfinansiering med Melleruds kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskott i Melleruds kommun har 2018-06-19 beslutat att bevilja 10 000 kr till förbättring av vedboden utifrån förutsättningen att Färgelanda kommun fattar likalydande beslut.

Skickas till kommunstyrelsen

Justering

UB

B

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 143

Dnr 2018/333

Inbjudan nätverk 2018-2022 "Utveckla system, strategier och modeller för samverkan med civilsamhället".

Ledningsutskottets beslut

Ledningsutskottet beslutar att ge kommunchefen i uppdrag att anmäla kommunens intresse att delta i SKL:s nationella nätverk för att utveckla system, strategier och modeller för samverkan med civilsamhället.

Finansiering

Kostnad per verksamhetsår: 3 000 kr som bedöms rymmas inom befintlig budget.

Ärendebeskrivning

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har inbjudit till deltagande i nationellt nätverk 2018-2022 som ska arbeta med att utveckla system, strategier och modeller för samverkan med civilsamhället.

Nätverket syftar till att stödja utvecklingen av:

- Samverkan med civilsamhället med utgångspunkt i lokala och regionala behov av Agenda 2030.
- Lokala och regionala strategier och modeller för samverkan.
- Styr- och ledningssystem för samverkan.

Beslutsunderlag

Kommunchefens tjänsteskrivelse 2018-09-13.

Kommunchefen informerar.

Beslutet skickas till:
Kommunchefen
Diariet

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 144

Dnr 2018/277

**Förslag till Strategisk plan för Position Väst – det gemensamma företags-
etablerings- och investeringsfrämjande arbetet**

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att inte ha några synpunkter och ställer sig positiv till förslag till Strategisk plan för Position Väst – det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbetet.

Beslutsunderlag

Kommunchefens tjänsteskrivelse 2018- 09 -11

Ärendebeskrivning

Ett av målen i det dåvarande projektet Position Väst 2016–17, som finansierades av Västra Götalandsregionen och Fyrbodals kommunalförbund, var att en långsiktig strategi skulle tas fram för det gemensamma företagsetablerings- och investeringsfrämjande arbete som bedrivs under varumärket Position Väst, tillväxtzonen mellan Göteborg och Oslo.

Förslag till strategisk plan presenteras som spänner över åren 2019–2024. Planen baseras på Fyrbodals Delregionala plan och årliga Verksamhetsplaner och ska fungera som:

- ett styrdokument vid framtagning av årliga aktivitetsplaner, uppföljningar och rapporter
- ett stöd vid vardagliga prioriteringar, avgränsningar och beslutssituationer
- ett underlag för både strategisk och daglig kommunikation.

Uppnådda resultat av insatser och måluppfyllelse ska följas upp årligen av verksamhetsledaren i samverkan med kommunernas näringslivsenheter/ etableringsansvariga och rapporteras till Fyrbodals Direktion för vidare beslut.

Beslutet skickas till:
Fyrbodals kommunalförbund
Kommunchefen
Diariet

Kommunstyrelsens Ledningsutskott

KLU § 145 Dnr 2018-330
Säkerhetsskyddschef med ersättare i Färgelanda kommun

Ledningsutskottets förslag

Kommunstyrelsen beslutar att säkerhetssamordnare Elisabet Niklasson utses till säkerhetsskyddschef i kommunen och att personalchef Per Wahlén utses som ersättare till säkerhetsskyddschefen.

Ärendebeskrivning

Enligt säkerhetsskyddslagen 1996:627 och säkerhetsskyddsförordningen(1996:33) åläggs det Färgelanda kommun att vidta åtgärder för att skydda rikets säkerhet och förebygga terroristbrott genom att det för Färgelanda kommuns verksamheter finns säkerhetsskydd med hänsyn till verksamhetens art, omfattning och övriga omständigheter.

Enligt § 6 i säkerhetsskyddsförordningen ska det finnas en säkerhetsskydds-chef med ersättare och vid behov en biträdande säkerhetsskyddschef. Verksamheten är inte av den omfattningen i Färgelanda kommun att det behövs någon biträdande chef. Däremot bör en säkerhetsskyddschef och en ersättare utses med uppgift att utöva kontrollen över säkerhetsskyddet. Säkerhetsskyddschefen och dess ersättare är direkt underställd myndighetschef i de frågor som rör säkerhetsskyddet enligt säkerhetsskyddslagen.

Beslutsunderlag

Säkerhetssamordnarens tjänsteskrivelse 2018-09-12.

Beslutet skickas till

Utsedd säkerhetschef resp. ersättare
Länsstyrelsen/Säkerhetsskyddshandläggaren
Diariet